PETRI VICTORII
COMMENTARII
IN LIBRVM
Demetrii Phalerei de elocutione

POSITIS ANTE SINGVLAS
Declarationes Græcis vocibus Auctoris:
ijsdemque ad verbum Latine
EXPRESSIS.

ADDITVS EST RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM INDEX COPIOSVS.

Cum PII IIII. Pont. Max. COSMI Medicis Florentinorum
Senensiumq; Ducis, & Alphonsi Ferrariensium Ducis,
priuilegijs ampliss. per decennium.

162

FLORENTIAE
In officina Iuntarum, Bernardi F.
MDLXII.

Di fab.o Ant.o Monsignani comp.to in Firenze ₤ 0: 75: 0
1707

ALEXANDRO FARNESIO
S. R. E. CARDINALI
VICECANCELLARIO.

PETRVS VICTORIVS S. P. D.

ESCIO quomodo factum sit FARNESI amplissime, ut ego qui tibi omnibus in rebus præsto esse cupio: quique dignitatem tuam & decus semper ante oculos habeo, tam diu tibi quod debebam soluere procrastinarim: nec multo antea, ut decebat, ære hoc alieno me liberarim, præsertim voluntarius debitor, & qui nulla necessitate coactus olim fidem meam obligaui, & quasi me tibi obtuli. Statui igitur in eo, quod tueri nulla ratione valeo, non diutius commorari. vnum tantum affirmare possum ac vere prædicare, negligentia id mea commissum non esse, quod multis modis probarem. nam quanti merito apud me sis, & quàm cupiam amplitudini tuæ in hoc etiam genere satisfacere, interiecto hoc & tanquam medio tempore alio genere monimentorum meorum declaraui. hoc igitur relicto, ecce tibi DEMETRIVM, quem diu optasti: vndeq; olim tot tantasq; puras voluptates hausisti: ecce inquam Demetrium cura diligentiaq; mea explanatum, ac pulsa inde multa caligine obscuritateq;, vt arbitror, valde illustratum. Sed quid ego dico tibi. quum olim ex me eadem hæc accurate cuncta explicante acceperis: ac fortasse etiam aliquando meliora: fit enim quandoque vt in dicendo: interpretandoq; subito non nulla occurrant, quæ restincto illo ardore animorum, quum aliquis domi meditatur, nunquam in mentem veniunt. cuius ego rei satis, ac plus etiam quàm vellem, peritus sum. sed alio etiam pacto non omnino apte idem dictum fuit: neque enim nunc Demetrius litteris explicatus diuulgatusq; tuus est, sed omnium, quamuis tuo nomine valde commendatus sit: tuq; hoc profecto voluisti. qui postquam me habere in animo hoc facere cognouisti, nunquam cessasti me hortari, vt ad hoc opus aggrederer, ac sæpe stimulum aliquem admouisti: neq;

enim eiusdem animi voluntatisq; vllo pacto es, cuius cognominis tuus fortunatißimus iuuenis quondam fuit: nec tanta cupiditate cuiusuis honoris adipiscendi praeceps fereris, qui iniquo animo tulit doctorem suum, eruditißimum virum, ea edidisse, quae sibi uni olim patefecerat: scientia enim quoq; earum rerum, non imperio solum ac potestate ceteris omnibus antecellere cupiebat. cui scilicet potentißimo iuueni, vt nomine, ita quoq; alijs rebus tu multo magis similis es, quàm ego illi, cuius ipse id factum eo tempore non probauit, vllam in partem par aut similis sum. nec tamen hoc proferre alienum fuit, quod alioqui plurimum quadrat. Quod si etiam minime à te excitatus, vt hanc curam susciperem: laboreq; ac vigilijs meis, vt facile ab omnibus legi & intelligi Demetrius posset, efficerem, quaerendus aliquis fuit, & ex omni numero principum, beatorumq; hominum eligendus, cui hoc munus maxime conueniret, tu in primis is eras, cui & ipsum & multo etiam maiora summorum ingeniorum opera mittenda forent: vt enim omittam FARNESIAE domus splendorem: auiq; tui egregiam voluntatem: semperq; paratum animum ad omni genere liberalitatis optimarum artium studia adiuuanda, quis nescit quanto studio tu semper ornaris doctos & eruditos viros: & quantopere dignitas eorum commodaq; curae tibi fuerint. nec tantum quum viuente adhuc PAULO III. optimo sapientißimoq; sene, neque satis vnquam laudato pontifice: florentibusq; tuis rebus, concursus ad te cunctorum litteratorum fiebat: eorumq; omnium qui in aliqua honesta arte ceteris praestabant, quibus omnibus praesidio eras: in eosq; alacri animo gratiam tuam benignitatemq; conferebas, sed etiam reliquis temporibus ac duriore quoq; tua fortuna: nunquam enim destitisti fouere optima studia: semperq; domus tua plena fuit eruditorum hominum, & in omni genere litterarum magnopere celebratorum. possem ego multos appellare, qui verum esse quod dico facile testarentur, è quorum numero non pauci mortui sunt: si mortui illi dici debent, qui propter clara ingeniorum suorum monimenta perpetuo viuent: nec vlla vnquam temporis obliuione obruentur. possem etiam non paucos nominare superstites adhuc, & qui gloria sua, summaq; dignitate, quam sibi, & in studijs poetarum, & in alijs optimis artibus pepererunt, viui adhuc perfruuntur. sed quia haec cuncta certa & explorata sunt: neque vt notiora planioraq; fiant, egent testimonio alicuius, ut neque etiam quanta sit animi tui magnitudo, & in hac parte laudis promouenda voluntas egregia, verbum de hoc amplius non addam. Non potest igitur non magnopere consilium meum probari, qui omnino volui vt beneficium illud, quod ex te ortum esset,

ad te

ad te etiam rediret, & in tuo praeclaro honestoq; nomine acquiesceret: vnde quoque plurimum amoris ac gratiae sibi conciliaret. Quum autem soleant qui huiuscemodi aliquid faciunt: librosq; suos mittunt ad claram quampiam, illustremq; personam, occasionem illam nacti loquendi de uita factisq; eorum, ipsos verbis ornare ac summis laudibus in caelum ferre (quod ego quoque alias feci, ac vere semper moderateq; feci) cur id hoc tempore non faciam certa causa est: quum enim virtus tua in illustri maxime loco posita sit, ac tanquam in theatro quodam totius orbis versetur, non eget oratione praeconioq; alicuius, vt magis clara insignisq; fiat, & exemplo cognita perceptaq;, prosit. non potest etiam eadem vllo pacto latere, quum omnium oculi iam pridem in eam conuersi sint. quare potui sine damno vllo laudum tuarum omni hac oratione supersedere, vetusq; hoc institutum vtileq;, (si quis recte id modiceq; gerat) non seruare. Quod vero facit ad opus ipsum celebrandum: bonaq;, quae inde capi possunt ostendenda, seorsum id infra à me diligenter tractatum est. non est igitur quod amplius, munere iam omni meo expleto, dignitatem tuam remorer: occupatamq; illam in his rebus diutius teneam. Si vero non potui quod pollicitus sum perficere: nec omnino hoc opus explere, id ab ingenij mei tenuitate & minime exquisita rerum harum doctrina profectum est. cura certe & diligentia non defuit. quam etiam vtramque rem multum exacuit studium, quo valde hoc toto tempore incensus fui tibi placendi: munusculumq; hoc ita concinnandi, ut non indignum persona tua, ad quam peruenturum erat, omnino foret. venia autem illi digni videntur, qui nulli labori parcentes non male paenitus, negligenterq; quod susceperunt, effecere, quamuis numeros omnes illius rei propter difficultatem operis non impleuerint: nec fastigium ipsi, vt optabant, imposuerint. Uale. teq; communi spei bonorum conserua. Florentiae vi. Id. Sext. MDLXII.

PETRVS VICTORIVS LECTORI.

VLTI & magno ingenio doctrinaque præditi viri artem dicendi ornarunt, iam à primis illis Corace & Tiſia, qui quaſi inuentores ipſius, ac patres extiterunt: nec apud Grçcos ſolum, verum etiam apud Latinos: in quorum moribus & inſtitutis eloquentia maxime floruit ac ſummos honores præmiaque adepta eſt. Cum autem & præceptis illorum inſtructi: & naturæ bonitate adiuti, non pauci in foro iudiciiſq; pulcherrime ſtetiſſent, ac reliquas partes huius facultatis eximie tractaſſent, vt pares illi inter ſe in eo fuere, quod reliquis omnibus in dicendo plurimum præſtiterunt: ac longo interuallo poſt ſe illos reliquerunt, ita non parum diſsimiles inter ſe extitere, quod alii aliud genus orationis amauerunt. ipſorum nanq; non nulli, ampli & ſplendidi fuere, atq; omni genere ornamentorum redundantes: alii contrà exiles tenueſq;: qui tamen & ipſi in illa ſua gracilitate placuere: & non paucos eximios ſui amatores nacti ſunt. Fuerunt etiam qui medij inter hos extitere, & quaſi temperati ex illis, qui & ipſi è cauſis, concertationeq; omni verborum non illaudati diſceſſere. vt præterea quidam lenes ac moderati: alii vero graues ac vehementes fuere: multiſq; aliis huiuſcemodi diſcriminibus inter ſe diſtincti. Has igitur formas dicendi & quaſi figuras quaſdam, plures diſerti & eruditi viri verbis deſcripſere, qui ſane inter ſe de numero etiam ipſarum diſſenſerunt. non nulli præterea ipſorum, quam optimam omnium eſſe iudicarent, oratione ſua explicuerunt: & in ſummo oratore fingendo vim omnem ingenii ſui conſumpſerunt, reliquis aut præteritis aut leuiter demonſtratis. hoc certe videtur argumentum fuiſſe Ciceronis, cum rogatus à M. Bruto vt id faceret, de optimo genere orationis ſubtiliter, copioſeq; diſſeruit: ac ſummum perfectumq; oratorem informauit. Idem etiam efficere voluiſſe Dionyſium Longinum apparet, qui inſcripſit librum ſuum, in quo de excelſo loco inter oratores diſputauit, περὶ ὕψους: ac quomodo certo itinere perueniri poſſet in altiſsimum illum eloquentię gradum diligenter monſtrauit. nec tamen primus ille apud Grçcos de elatione hac, & quaſi altitudine orationis accurate diſputauit: Cęcilius enim, & ipſe Græcus dicendi magiſter, ante ipſum de eadem re quæſiuit: & librum, in quo quæſtionem hanc complexus eſt, eodem pacto vocauit. quippe cum Longinus eandem materiam vt narrat, vberius tractandam ſuſceperit, quia ille minute exiliterq; locum illum perſecutus fuerat: & ita deniq; vt nullum magnum fructum capere inde, qui legerent, poſſent. Alter vero Dionyſius, qui Halicarnaſſo oriundus fuit ac tempore illum multo anteceſsit, cum de artificio dicendi plura ſcripſiſſet, ac variis locis de his orationis notis aliquid attigiſſet, confecit vnum libellum, in quo & ſi ipſum à certa quadam parte eius muneris appellauit, quippe cum de componendis nominibus vocarit, tangit tamen multas

quæſtiones ac loca, quæ à M. Cicerone ſedulo in ſuo illo aureolo libello explicantur. In primis autem hic noſter, quem ſtudio laboreq; meo ornare, explanareq; volui, hanc curam ſuſcepit, vt exquiſite has formas dicendi perſequeretur. nam initio ſtatim ſe hoc facturum eſſe indicauit: & quod pollicitus eſt, egregie præſtitit. Cum igitur, principio inde ducto, vnde oportebat, ſingulas notas explicaſſet: & quæ ſequi deberet, quæq; vitare qui exprimere ipſas vellet oſtendiſſet: nec non propinquas ipſis labes deprauationesq;, vt facilius ipſæ fugi poſſent, patefeciſſet, impoſuit finem ſuo labori. quattuor autem numero veras formas eſſe exiſtimauit: eundemq; numerum conficere vitia illarum ac corruptelas docuit. quippe cum in ſingulis illis conſectandis, qui veras atq; integras venantur, inde deiecti, quia prudentes non ſunt, nec iudicio valent, in vitia ipſarum delabuntur, decepti ſimilitudine quadam ac ſpecie veritatis. Hermogenes, qui multis poſt Halicarnaſſeum ſæculis extitit, accuratus ac ſubtilis magiſter dicendi, dum artem hanc traderet, ſiue plures ipſius partes, melioresq; explicaret, de formis & ipſe dicendi diligenter diſſeruit, quas ἰδέας vocauit. auxit autem ille valde numerum earum: longeq; aliam viam in deſcribendis illis ſecutus eſt. quod tamen ipſe efficere voluit, ſtudioſe tractauit: nec ſine laude multa ad exitum perduxit. χαρακτῆρας vero formas has, ſiue notas, vt veteres illi fecerant, & qui Hermogenem ætate anteceſſerunt, Demetrius appellauit: vt enim (nam inde tractum nomen videtur) notæ impreſſæ humeris equorum: aliarumq; pecudum (quæ nomine illo à Græcis ſignificantur) indicant cuius generis ſtirpiſque illi ſint, ita hæ notæ teſtantur cuius ſectæ & quaſi nationis ſit orator. Adeo autem hæ notæ formæq; dicendi animaduerſæ ſunt: tantiq; momenti ad vim alicuius oratoris virtutemq; ſignificandam iudicatæ, vt qui aut nouam aliquam laude dignam non inueniſſet, aut inuentam ab aliis ingenio ac ſtudio ſuo non perfeciſſet, nihil præclarum in eo genere præſtitiſſe, nec magnopere celebrandus orator eſſe exiſtimaretur: quaſi uulgaris eſſet & nihil eximium, ſummeque ſpectandum in ſe haberet. Quod vero Demetrius περὶ ἑρμηνείας ſe ſcribere velle ſtatim demonſtrauit, intellexit ſe habere in animo de oratione, variiſque ipſius generibus diligenter diſputare: quæ ſane plura ſunt valdeque inter ſe diſtantia: quod enim Cicero commemorat M. Brutum ſe rogaſſe, vt explanaret, quod optimum eſſe genus orationis iudicaret, arbitror ipſum ἑρμηνείαν ad ſummum perductam, cumulatamq; omni virtute intellexiſſe. Et ſane ille Latinus liber par eſt ſimiliſque multis modis huic Græco, quem in manibus habemus. præter quàm quod ambo à ſummis oratoribus ſumma induſtria confecti ſunt, & qui vt intelligere licet, quidquid iudicij ſcientiæq; de oratorio dicendi genere habuerunt, in ipſos contulerunt. nam de altero illorum, Latino ſcilicet, quin hoc verum ſit, dubitari non poteſt: ipſe enim met hoc de ſemet ipſo ſuis verbis declarauit, ac teſtatus eſt ſe omnes ingenij neruos in eo opere contendiſſe, ac tale denique effeciſſe, vt quantum de illo libro, tantum de ſui iudicij fama detrahi non recuſarit. Et certe multis modis hi clari & honeſti in primis viri pares inter ſe ac ſimiles fuere, quod Cicero quoq; litteris mandauit, qui ſibi gloriæ duxit quod huius vitam ac ſtudia exprimere ac reddere potuerit. qui tamen ceteros omnes præ ſe deſpicere ſolebat. neq; tantum in ſtudiis bonarum artium, verum etiam in re publica adminiſtranda: contigit enim ambobus quod paucis omnino in omni ætate vſu venit, vt in vtroq; vita genere floruerint, & præterea eũdem reip. ſtatum, poſitum inquam illum in poteſtate optimorum, amauerint, ac conſilio auctoritateq; ſua, ipſum valde auxerint atq; ornauerint. moni-

menta

menta autem ingenij vtriusq; plura extabant: cum enim eorum vterque otium nactus esset, totos se philosophiæ explicandæ dediderunt, ac multos graues & obscuros præclaræ huius doctrinæ locos illustrarunt: in quo sane M. Cicero fuit felicior. cum pars aliqua & ea quidem non mala, ipsius laborum conseruata sit, reliquis vetustate consumptis: Demetrii vero præclara monimenta tempus confecerit, & superior sæua tempestas euerterit, præter hunc exiguum libellum. præsertim cum ille memoriæ proditus sit multa variaque scripsisse ac reliquos ætatis suæ peripateticos copia operum ingenii superasse. nam indices adhuc librorum eius: materiæq; diligenter subtiliterq; explicatæ extant. Solus igitur hic περὶ ἑρμηνείας liber procellam eorum temporum euasit, ac meliore fortuna quàm reliqui, vsus est: saluus enim & incolumis ad hanc ætatem peruenit. quem tamen non nulli nuper auctori eripere voluerunt, & quasi è manibus ipsi extorquere conati sunt. cum tamen ille in omnibus exemplaribus auctoris nomen retineret, & quemadmodum erat, ita se Demetrii illius Phalerei esse, præ se ferret. & sane ipse etiam olim, cum studio industriaque mea ipsum purgaui, plurimis fœdissimisque maculis aspersum, diligenter de hoc quæsiui: ac non nullis coniecturis ductus argumentisque haud inanibus, comprobaui esse illum legitimum verumq; partum huius auctoris, cum præter fidem antiquorum librorum, quæ tamen aliquando fluxa lubricaque est, nihil certi & explorati de hoc haberem. quare res digna cura & animaduersione mihi visa est. Quanto autem magis postea ipsum tractaui, ac singulas etiam sententias: iudiciaque in omni re huius hominis subtiliter acuteq; ponderaui, tanto magis in ea opinione menteque confirmatus sum: vt eruditissimus liber omniumq; elegantissimus à diserto in primis oratore, politissimoq; viro confectus esset. Possum etiam hoc vere de illo prædicare, me neminem eorum inuenisse, cum quibus ipsum diligenter legi (legi autem cum multis & iis quidem magno ingenio ac iudicio præditis hominibus) qui non ipsum statim amauerint ac magnopere admirati sint. Addam his vnius certam magnamq; auctoritatem, qui & ipse eadem de re eodem pacto existimauit, & cum in sinu semper ac manibus opusculum hoc haberet, de opifice ipsius nunquam secum dubitauit. Is autem fuit Ioannes Casa, cuius iudicium cum maximi momenti cunctis in rebus merito esse debeat, in hoc certe ceteris omnibus anteponendum est: diligenter enim ille scriptorum eorum, quos accurate legerat, virtutes vitiaque ponderarat: ac quidquid ad illos plane cognoscendos pertineret, subtiliter examinarat. & ita denique, quod ego aliquando valde admiratus sum, in hoc tritum subactumque ingenium habebat, vt nihil ipsum fallere posset, quod ipsorum laudes augeret, aut aliquam in partem imminueret. Ecce autem (cum adhuc non omnino certus de hoc essem: cœpti tamen iam forent labores hi mei in eum formis excudi atque exarari) litteræ à Gulielmo Sirleto, doctissimo atque optimo viro: mecumque summa beneuolentia coniuncto, quibus mihi significauit, ne dubitarem de nomine auctoris: comperisse enim se librum hunc vere fideliterque inscriptum esse, ac sine dubitatione vlla à Demetrio Phalereo, summo illo viro Athenis, Theophrastique auditore scriptum fuisse: hoc enim Theophylactum narrare in epistola quadam ad Romæum Theophylactum, quam etiam epistolam diligenter descriptam, ad me misit. Verba autem ipsius, quæ huc faciunt, sunt hæc (tollendæ enim dubitationis causa, & vt omnis veritas de hac re pateret, ipsa hic putaui collocanda). Εἰ δὲ τὰ τοῦ περιπάτου σπουδάζεις καὶ τὸν δαιμόνιον Ἀριστοτέλην αὐχεῖς, τί τὴν γλῶτταν ἐπέχεις καὶ ἀποποιεῖ σοῦ τὰ πάτρια,

εὐ γὰρ ἐκείνου τοῦ κορυφαίου θιασῶται Θεόφραστος καὶ Δημήτριος· ὧν ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ θειότερον φράζειν ἔλαχεν· ὁ δὲ φαληρεὺς καὶ περὶ ἑρμηνείας λόγον συνταγμάτιον σπουδαῖον ἐξήνεγκεν. accuſat autem hominem quod longo ſilentio ſecum vſus eſſet. Vocare vero Theophylactum coryphæum Ariſtotelem, quamuis ex ſuperioribus verbis certo non teneretur, obſcurum tamen eſſe non poſſet: quis enim neſcit fuiſſe illum ducem & auctorem familiæ peripateticorum? cuius familiæ ſtatim poſt illum principes nominat, qui eloquentię laude floruerant: ita autem eleganter, tranſlato verbo à gregibus ſaltatorum, Gręci vocabant ducem alicuius cœtus: præcipue autem philoſophiæ ſectarum. quemadmodum etiam M. Cicero narrat Philonem Academicum ſolitum appellare Zenonem quendam Epicureum, qui ſummum locum in illa αἱρέσει tenebat, coryphæum Epicureorum. nam quod idem Theophraſtum ac Demetrium, cum ſodales fuiſſe illos & auditores Ariſtotelis ſignificare vellet, θιασώτας ipſius vocauit, ab eodem ſtudio id quoque verbum concinne traxit: thiaſi enim qui ſint, verſu etiam Virgiliano intellectum eſt. vnde θιασῶται qui eundem thiaſum cœtumque hominum colunt. Non debet autem vllo pacto contemni teſtimonium Theophylacti, nec parui ponderis eſſe exiſtimari: eſt enim ſatis vetus, & non parum eruditus ſcriptor, idemq; valde honoratus vir, cum Bulgarię epiſcopus fuerit. vixit autem ętate Nicolai I. Pont. Max. quo etiam tempore extitit Photius ille Conſtantinopolitanus patriarcha, qui confecit librum bibliothecen ab ipſo appellatum. volumen ipſum epiſtolarum, in quo illa continetur, Romę in Vaticana bibliotheca ſeruatur. nam in altero eiuſdem auctoris ſatis magno, quod eſt apud nos in Medicea, ipſa non legitur. vnde foris hoc totum petere neceſſe fuit. Gauiſus igitur magnopere ſum probo hoc probi viri, qualis in primis ille eſt, officio, magnamque ex ea re voluptatem cepi: nec minorem ſane quàm fuit illa, qua Pamphilus Terentianus perfuſum ſe dicit, cum cognouit virginem, quam amabat, ciuem eſſe Atticam: ſunt enim hæ quoque meæ deliciæ atque amores: illa certe verba, cum rem poſtea ſeruo narrauit, quem ſibi fidelem in primis putabat: ſolumque ſua ſolide gauiſurum eſſe gaudia ſciebat, facile intelliguntur magno cum affectu pronuntiata eſſe. Glycerium mea ſuos parentis repperit. idem igitur mihi tunc multis de cauſis vſu venit, vt non magno negotio quilibet iudicare poteſt, qui incerti animi de aliqua re, quam valde amarit, aliquando fuerit: eximique ſibi ſcrupulum illum vehementer cupierit. quare magis adhuc eum diligere cœpi, metu hoc pulſo ex animo meo: magiſque poſtea ſemper neruos contendi vt eum expolirem, ac quantum per me fieri poſſet, dignum tanto auctore efficerem. Scriptum autem ipſum à Demetrio puto Alexandriæ in illo ſuo calamitoſo otio, quo ſane in loco ipſe patria pulſus ab inimicis, mutatis rebus, conuerſoque toto ſtatu reip. cum ſe eò tanquam in portum contuliſſet, omne illud tempus conſumpſit in veteribus ſuis ſtudijs renouandis, optimiſque artibus monimentis litterarum prodendis: quod etiam in commentarijs meis ſuo loco tetigi, ac non leui argumento comprobaui. Quin autem à philoſopho, & illo quidem vno è familia Peripateticorum opus hoc confectum fuiſſet, dubitari ne antea quidem poterat: cum crebro vtatur teſtimonio Ariſtotelis, ac Theophraſti, libenterque ipſorum eruditionem ac iudicium celebret: quod magiſtri dicendi, niſi neceſſario, non faciunt. cum turpe ipſis eſſe videatur egere auctoritate philoſophorum in ea arte confirmanda, quam ſolam ipſi tradunt: & in qua explicanda omnem vitam ſuam conſumpſerunt. quam etiam cauſam magna ex parte fuiſſe puto, quod cum liber hic elegantiſſimus

mus

mus ſit, & optimorum præceptorum pleniſsimus, ipſius mentionem rhetores non fecerunt: neque enim voluerunt videri ſine illo non poſſe artem ſuam tueri. quod ſi aliquando neceſsitas aliqua ipſos coegit vt id facerent, ad doctorem ipſius Theophraſtum, ſuperioremq; adhuc Ariſtotelem, & qui primus eius generis ſedulo oratores inſtruxit, ſeſe contulerunt: Phalerei verò ipſius, vt oratoris, & qui genus dicendi ornatum ac florens ſecutus eſſet, meminerunt. vt Cicero, quem adhuc magis miratus ſum hunc librum ſilentio præterijſſe: cum auctorem dilexerit, eumq; in omni vita ipſius ac facto ſuſpiciat: nec gloriæ veterum Peripateticorum vnquam inuiderit. ſed etiam ingenium ipſorum voluntatemq; magnopere commendet, qui hanc etiam partem ſtudiorum coluerint: & cura diligentiaque ſua meliorem perfectioremque reddiderint. nam quod Hammonius Ariſtotelis interpres, in procemio commentariorum in librum περὶ ἑρμηνείας, cum quæreret de indice eius Ariſtotelei operis, Demetrij ipſius mentionem fecerat, & huius quoque libri, qui eodem verbo, longe tamen aliter ſumpto, vt ille putat, eodem referri videtur. opus inquam hoc eruditiſsimum magis cognitum tritumque, vt à philoſopho ſcriptum, fuiſſe philoſophis, quàm rhetoribus: & libentius eadem de cauſa ab illis celebratum. Simultates vero Ariſtotelis cum Iſocrate principe ipſorum: & è cuius diſciplina pæne illi cuncti fluxerunt, notę ſunt, & à Gręcis Latinisque auctoribus memoriæ proditę: quas, cum illi dum viuebant exercuiſſent, vt decet tamen graues ac doctos viros: neque enim vlla contumelia verborum inter ſe vnquam vſi ſunt, ſed occulte tantum ſignificarunt ſe magnopere inter ſe de ſtudiis ſuis ac litteris diſſentire, poſteris etiam reliquerunt. Neque tamen me fallit, cum dixerim hos viros inter ſe contendentes, abſtinuiſſe maledictis, viſum eſſe aliquando Ariſtotelem in Iſocratem iniurioſum fuiſſe, ac voluiſſe dignitatem ipſius ſordibus inquinare. ſed viſum tamen talem aduerſarijs. intelligo autem cum obiecit illi quod cauſidicus quidam foret ac multi orationum ipſius iudicialium manipuli (ita enim locutus eſt) circumferrentur à bibliopolis: quę ſane verba negari non poteſt, quin parum amico animo pronuntiata ſint, ob translationis etiam illius humilitatem. nam Iſocratem in eo etiam genere aliquando orationes alijs ſcripſiſſe, & ſi hoc fautores ipſius inficiabantur, exploratum eſt. ſed etiam Cephiſodorus Athenienſis, Iſocratis auditor, reſpondit accurate ijs omnibus, quę contra iudicium magni illius rhetoris Ariſtoteles ediderat, ac quattuor libris (tot enim ſcripſit) defendit & exiſtimationem & ſententias ſui doctoris, quem etiam mortuum valde amauit. In primis autem hic honoratus ac grauis ſcriptor tecte id moderateque geſsit: veſtigia tamen non nulla hoc quoque in libro apparent veterum illarum inimicitiarum, quę per manus ipſis à maioribus traditæ fuerant. nam & ipſe acriter cum poteſt, aduerſatur Iſocrati, & præcepta ipſius irridet. vt cum miratur conſilium eorum, qui in arte dicendi tradenda dixerint oportere res paruas magnas facere dicendo: ille enim Iſocrates fuit, qui hoc etiam in eo libro ſcripſit, quo ornauit ſummo ſtudio Athenas, ac Panegyricum ipſum, quia in magno conuentu ciuium Athenienſium recitari debebat, vocauit. & ſi eo loco potius id poſuit ornare orationem volens, & vim illius poteſtatemq; incredibilem declarare, quàm id faciendum eſſe ab oratoribus oſtendere. Sed idem Iſocratem protuliſſe teſtatus quoque eſt Hermogenes: nec non Plutarchus in vita quam ſcripſit nobilis eius ac clari doctoris: qui pręterea, quam occaſionem nactus ille hoc ediderit, diligenter narrauit. nec clam me tamen eſt videri Platonem de hoc aliter ſentire, qui in Phædro tradiderit & hoc & alia

huiuſcemodi multa Gorgiam ac reliquos ſophiſtas ſolitos factitare. qui pæne eadem & iiſdem etiam verbis, quibus vſus eſt Iſocrates, appellat. vt non debuerit eo nomine ſeorſum Iſocrates exagitari, quod commune illi vitium eſſet cum magno numero hominum, qui ſibi ſcientiam eius artis arrogarent. Aliis etiam huiuſcemodi coniecturis idem confirmaretur, vt illa magni omnino ponderis ac momenti, quod non citat auctor huius libri teſtem vllum in magno numero veterum ſcriptorum, quorum iudicio ſententias ſuas confirmat, qui non etate Demetrium Phalereum anteceſſerit: nec vllius præterea opinionem refellit, qui poſt illud tempus vixerit valet igitur hoc quoq; non parum ad idem conſtituendum. Nam quod ſcholion quoddam in Ariſtophanem citat hunc librum vt Dionyſii Halicarnaſſei, nihil me hoc mouet: nec vim vllam (vt opinor) habet contra tot & tam firma, quę collegi vndique, argumenta: aut enim peccatum memorię hoc eſt eius, qui id adnotauit, cui culpę affines etiam ſunt aliquando clari grauesque ſcriptores, cum ipſius nomen vt obſcuri leuiſque hominis ignotum ſit: aut feſellit ipſum veritas huius rei, vt vnum aliquem è recentioribus Gręcis, qui pares veteribus illis doctrina & diligentia non fuere. multis vero modis ab Halicarnaſſeo id opus elaboratum non fuiſſe intelligi poteſt. vt iam aliqua ex parte ſignificaui. eſt autem locus vbi Demetrius docet duci etiam poſſe ſales ac venuſtates ex alieno verſu in orationem apte inſerto. quod lepidus ille comicus fecerat: qui accuſans Iouem quod non nefarios ac periuros homines, vt oporteret, fulminibus appeteret, ſed aut ſua templa, aut deſerta ac ſola loca percuteret, Homericis verbis in ea re vſus fuerat. nam certum illud & exploratum teſtimonium Theophylacti non tantum omnem ſcrupulum euellit ex animis, ſi quis omnino reſtaret de vero parente huius pręclari operis, ſed pręterea gratum nobis eſſe debet, quia opus hoc ipſum laudat: & ſumma virtute refertum putat. quod ſane vere, & ſine vllo metu prędicare potuit: niſi enim ita ſenſiſſet, σπουδαῖον ipſum nunquam appellaſſet: quod vero idem, imminuto eo nomine, non σύνταγμα, ſed συνταγμάτιον vocat, declarat hoc plenum integrumque hunc librum eſſe: nec corpus ipſius maioris multo magnitudinis vnquam fuiſſe. quod etiam aliter intelligi poterat: à vero enim principio huius rei tractandę auctor mihi ſemper viſus eſt exorſus fuiſſe: & ad verum iuſtumq; ipſius finem operam ſuam perduxiſſe: nec tamen non hoc etiam ita ſe habere auctoritate veteris & grauis ſcriptoris cognitum eſſe, lętandum eſt. nam ſi longius opus fuiſſet: operaque magiſtri vlterius proceſſiſſet, non breui illo & extenuato nomine apte ipſum appellari potuiſſet. Recte igitur Sirletus fecit, qui omnibus his rebus aut plane cognoſcendis aut certe confirmandis pręſidio fuit: lumenque id nobis prętulit, quod ſubito caliginem omnem ex hoc loco diſturbaret. quare omnes qui librum hunc amant, & ex ipſius elegantiſſimis vtiliſſimisque pręceptis fructum aliquem ferunt, valde obligati illi eſſe debent: animumq; Sirleti procliuem ad litteras, bonasq; omnes artes adiuuandas, toto pectore celebrare: quod enim indicio ipſius cognitum eſt, verum illum Demetrium Phalereum confeciſſe hunc librum non cōtemnendum eſſe, declarat quod veteres illi Gręci Ariſtotelis interpretes initio ſtatim ſuorum laborum: doctiſſimorumque commentariorum, ſedulo de hoc, vt de non nullis aliis rebus quęrebant, ac plurimum ſtudii & diligentię ponebant, vt probarent indices librorum falſos non eſſe: nec alienum nomen illis operibus aſcriptum. ſi nanque id factum fuiſſet, multa inde & magna incommoda naſci potuiſſent: & vt ipſi multis locis neceſſario laboraſſent, qui non reſpondiſſent iudicio ac ſententiis veri

illius

illius auctoris, ita etiam aliquando perturbassent lectorem, & aliquid tenebrarum intelligentię ipsius offudissent. nunc autem postquam hoc animaduersum ac perspectum est, vt non loquar de studio ipsorum, quod profecto alacrius & exploratius fit: nec vnquam tanquam in salebris quibusdam hęret, sed qui legunt ab omni metu vacui: nec vllam in partem diffisi, quin pręcepta manarint ab optimo illo auctore, cuius ipsi auctoritatem secuti, se ad eam disciplinam contulerunt, auidius ipsa combibunt, & maiore cura in animo suo condunt: ducis enim omnis & auctoris in omni re quantum opinio & auctoritas valeat, cognitum est: hic vero talis est multis modis, vt de fide auctoritateque ipsius dubitari nullo pacto posit: doctrinaque hęc omnis, eiecto scrupulo illo, certa fidelisq; in primis haberi debet. nam & magistros optimos eius artis habuit: ante ipsum enim de eodem studio dicendi & Aristoteles & Theophrastus subtiliter copioseq; scripserant · & ijs quoq; temporib. vixit, quibus maxime viguerunt studia eloquentię: & in ea rep. floruit, in qua & nata & alta & ad summum perducta eloquentia est: adulescens enim Demosthenem & Aeschinem inter se concertantes audiuit, reliquosq; eius ætatis eloquentissimos viros, idest Hyperidem, Lycurgum, Phocionem, Demadem, aliosq;: & æquales etiam non nullos in eo studio claros habuit, & nullo modo contemnendos oratores, vt Dinarchum. nam Dinarchum non maiorem natu iudico fuisse quàm Phalereum, vt Cicero videtur putasse: qui facit illum in Bruto æqualem Demosthenis. quippe cum memoriæ proditum sit eum in disciplinam se tradidisse Theophrasto, & postea Demetrio Phalereo. cœpit sane Dinarchus orationes alijs scribere viuente adhuc Demosthene: post obitum tamen Alexandri Macedonis maxime floruit, cum Demosthenes iam ceterique magni oratores, aut exilio, aut morte multati essent: nullusque magnopere restaret qui in aliquo honore foret. Phalereus vero accessit ad remp. eo tempore, quo Harpalus Alexandri præfectus, fugiens eius regis iram se contulit Athenas. contra quem, ne reciperetur, fertur Demosthenes iam senex multa dixisse. sed illo etiam tempore, quo reip. gubernaculum ereptum est è manibus Phalereo, opibus Antigoni & Demetrij regum, coactusque ille est exire ex vrbe, fugit etiam Athenis Dinarchus: eiusdem enim criminis, cuius multi potentissimi ciues Athenienses, reus erat: insimulabaturque & ipse vnà cum illis multitudinis statum dissoluisse. Sed ad superiorem disputationem redeamus. Quod etiam in omni arte, scientiaque tradenda plurimum prodest, non rationem tantum præceptaq; ipsius Demetrius acceperat, verum etiam vsum addiderat. & eum quidem magnum. quippe cum qui de illo accurate scripserunt, πολύχειρον ea de causa ipsum vocent. arbitror autem Phalereum eo nomine ornatum fuisse, quia non tantum in rebus gerendis: rep.q; administranda, sed etiam causis agendis, & sententijs publice dicendis, multum versatus sit. vt ita quoque magnus factus, artibusq; philosophorum imbutus, & ipse etiam philosophus, complecti oratione potuerit, pręcipereq; alijs quæ audisset, & quę præterea ipse vidisset, ac sępe periculo facto vera esse cognosset. Cum enim non defuerit olim eruditissimus vir: philosophorumque dignitatis studiosus, qui affirmare sit solitus, admirabilem illam eloquentiam, quam Demosthenes consecutus est, non parua ex parte ipsum adeptum esse, quia libros Aristotelis de arte dicendi accurate legisset: pręceptaq; illa acuta, reconditaq; imbibisset, quid de hoc nostro polito doctore existimare licet, qui non solum Aristotelis libros illos, vt apparet, diligenter euoluerat, verum etiam Theophrasti, qui de ijsdem rebus vberius planiusq; scripserat. nec tamen

me fallit contra philosophum illum, qui tantum Aristoteli tribuerat in alieno studio, Dionysium Halicarnasseum se armasse: ac sedulo iudicium ipsius opinionemq; resellere conatum esse: qui libellum etiã edidit, quo demonstrare voluit id quod ille de ea re senserat, nec verum esse: nec probari vllo modo posse. cum tamen fortasse argumenta quibus vtitur, non omnino firma sint: non nullaq; ipsorum (vt opinor) non magno negotio temptari labefactariq; posint: vereor autem magnopere ne ille contra, cupiditate defendendi suos rhetoras abreptus sit: qui nudi prorsus, spoliatiq; omni honore restarent, si id quod ipsi profitentur ac solos se prestare posse arbitrantur, melius à philosopho acciperetur: aptũ enim hoc quoque est, pendetq; à vetere illa dissensione, controuersiaq; inter sapientiæ studiosos, & dicendi magistros, de qua supra locutus sum: illa enim ab Aristotele orta, qui toto animo Isocrati aduersatus est, à posteris etiam ijs omnibus, qui ab vtrisque fluxerant, retenta est, acerrimeq; pugnata. Sed accuratius fortasse aliquando de tota illa re disputabo: doceboq; (vt spero) non omnino dignum esse, cui penitus in ea re credatur Halicarnasseum. nec indignum vllo pacto Aristotelem esse, vnde in illo etiam ipso studio, cui totum se dediderat, Demosthenes expoliretur: quis enim est, qui non fateatur multa in eo philosophum illum vidisse, quæ nemini vnquam magistro dicendi in mentem venerant: ad intimasq; ipsius partes ac penetralia deniq; ipsum penetrasse, cum vix vestibulum ipsius limenq; rhetores attigissent: qui tamen non alieno parumq; apto illi arti ornatu, vt non nulli rhetores sophistæq; antea fecerant, eam decorauit, sed suum ipsi propriumq; asignauit. quem illi imperiti homines eius esse nesciebant. Rectius fecit magisq; ingenue Cicero, qui cum Demosthenis dignitatem augere vellet, Platonis fuisse illum mirificum amatorem significauit: creditumq; non tantum lectitauisse ipsum studiose, verum etiam audiuisse. sed signo etiam quodam idem probat, additque dicere hoc etiam ipsum de se se in quadam epistola. quod etiam de alio & ipso summo apud Athenienses oratore, memoriæ prodidit, idest Pericle, quem ab Anaxagora physico instructum fuisse, & omni polito viro digna arte imbutum tradidit. ne autem inane putetur esse, quod in epistola quadam Demosthenis scriptum ab eo esse dixit, se frequentem fuisse Platonis auditorem, cum epistola illa interierit, idem etiam in Græcorum commentarijs legi, & Græcorum eorum qui germani sunt ipsius discipuli: illi nanque existimarunt, valere etiam aliquid ad Platonis variam elegantemq; doctrinam demonstrandam, quod inde summus perfectusq; orator prodijsset. Alcinous igitur narrauit in libro de Platonis decretis, Demosthenem in epistola, quam scripsit ad Heracleodorum quendam, accusasse vehementer hominem: obiecisseq; hoc illi vt probrum, quod cum in disciplinam se Platoni tradidisset, illam postea deseruit. Sed verba ipsa Demosthenis hic ponamus, quę acerba sunt, & cum stomacho magno prolata fuisse intelliguntur. οὐκ αἰσχύνῃ παιδείας καταφρονήσας καὶ λόγων, ὧν πλάτωνος ἠκροάσω; addidit autem statim Alcinous hoc ferre non potuisse Demosthenem, quia fuerat & ipse Platonis auditor. Quin etiam idem adiungit Philiscum oratorem & ipsum aperte dixisse in vita, quam scripsit Lycurgi oratoris. magnum Lycurgum oratorem eodem pacto euasisse: effecisseque multa, quæ nullo modo efficere ac præstare posset, qui Platonem non audisset: nec ex eius vberrimis copiosissimisque sermonibus aliquid vnquam decerpsisset: ille vero se totum in ipsius fontibus proluerat. Neq; tamen (vt opinor) magnopere adiutum ab Anaxagora Periclem, aut à Platone Demosthenem, Cicero existimauit, quia dicendi artem ab ipsis il

lis

lis summis viris accepissent, sed quia imbuti rationibus illorum, scientiaq; magnarum acutarumq; rerum ornati, in eo etiam studio facti essent grandiores & excelsiores. cum contra Demetrius & illud ipsum sublime & elatum à suis doctoribus Aristotele & Theophrasto, & prætera præcepta dicendi quæ diligenter exposuerunt, hauserit. nunc autem ad ea, quę huius temporis sunt: quæq; in manibus habemus, reuertamur. Vtinam, vt quæstionem hanc, caputq; de omni genere orationis, Demetrius cum laude tractauit: perfecitq; quod voluit, ita ipsi venisset in mentem omnem artem dicendi explicare. profecto multam opem studiosis ipsius attulisset, & aliquem ornatum ingenio suo huic arti adportasset: sed id fortasse fecit: iniuriaque præteritorum seculorum id omne amissum est, & non paruo cum damno sublatum: coniecturam enim facio de particula hac, quę sine dubio eleganter exquisiteq; tractata est: cum enim quodam modo propositum idem argumentumq; habeat, quod Aristoteles in priore parte tertij de arte dicendi libri, materiam illam omnem diligenter persequitur multisq; modis ornat, & pulchriorem florentioremq; reddit. nam cum eosdem etiam sæpe quos Aristoteles locos tractet, tanquam declarare illos & explanare conatur: semperq; de suo aliquid addit, quod lectorem acuat, summumq; amatorem illorum adiuuet. quantum etiam ipsi merito tribuat, inde intelligi licet: potius enim sententias ipsius confirmat & auget, quàm studeat vnquam aliquid conuellere ac non omnino firmum esse, exploratumq; probare. Cum autem vim omnem & rationem huius artis intimam, incognitam antea non oratoribus solum, verum etiam ijs qui ipsam vulgo tradebant, diligenter Aristoteles explicasset, non posuit postea studij aliquid in diuersis orationis generibus declarandis, semina tantum earum formarum non parua in illis suis libris sparsit, quæ monstrare possent quod dicendi genus amplum elatumq; foret: contraq; quod tenue & exile. quemadmodum etiam, quæ verba ex oratione graui eijci exturbariq; deberent, vt etiam, quæ sedulo eodem comportari: vt illi valde apta & accommodata, ab omniq; demum vitio ac labe remota. Cum vero variæ naturę hominum, qui in rep. versarentur: valdeq; inter se distantes, varia diuersaq; effecissent genera dicendi: videretque Demetrius à multis quæri solere in quam potissimum formam hic aut ille includi deberet, id addere voluit huic studio: quod mirifice ipsum ornaret: efficeretq; preterea vt facilius aliquis imitari posset quos vellet: & in illam formam se induere, quam maxime laudari videret: siue cuius reddendæ desiderio magno teneretur: posuit enim diligenter ante oculos, qua ratione ac via singulæ illæ formæ obtinerentur. vt etiam se oportere docere existimauit, quomodo aliquis, qui non satis prudens esset, à fine, quem sibi proposuisset, depelleretur, & paulatim abductus à vero, similitudine quadam falsa virtutis, quam perperam sequeretur, longe alius tandem euaderet: valdeq; dissimilis foret ei, quem primo se futurum sperarat. Non tam accurate autem Aristoteles hoc tractauit, nec tantopere à proprio studio suo vitaque discessit: hoc enim in primis operam eius requirebat, qui in iudicijs diu versatus esset, & à primis vitæ temporibus forum presissset. quare id Demetrius aggressus est, in quo vtrunq; studium coniunctum erat: quiq; non minorem curam, ætatisq; partem in sole puluereq;, quàm in palæstra vmbraculisq; philosophorũ consumpserat. Tantum vero studij ac diligentię collocare solitos ea tempestate philosophos in arte dicendi ornanda mirari non debemus, cum tantos fructus tunc ferret, &in tam pręclara re gerenda vires omnes suas exerceret: qui .n. cogitabunt quam reip. formam amauerint Gręcorum ciuitates & quæ ratio

fuerit illas administrandi ac regendi, tantos honores eloquentię habitos olim es se desinent admirari : cur.n.neruos suos omnes philosophi non contenderent, cum semper prodesse velint, & optimos conatus hominum adiuuare, in instrumento illo expoliendo, quod ad tam pulchrum honestumq; opus adhiberetur? aut cur tam accurate de optimo statu reip. disputarēt: ac multa magnaq; volumina conficerent de vera ratione gubernandi ciuitates, vt ipsas postea tractari sinerent: vel versari potius, ab improbis hominibus: qui impudentia freti, linguæq; volubilitate incitati in omni contentione superarent graues & honestos viros, qui dicendi imperiti forent: nec possent quæ vera esse sentirent: reiq; p. fructuosa existimarent, oratione defendere ac comprobare? Accessit huic rei, quod artem eam tunc profitebantur, seq; solos tenere iactabant: vt disciplinam etiam regendarum ciuitatum, sophistæ, genus hominum merito philosophis inuisum, & quod falsis promissis deciperet & infatuaret adulescentes discendi cupidos. ijs igitur resistendum fuit, & non solum cotidianis disputationib. improbitas inscitiaq; illorum fuit exagitanda, verum etiam hoc genere scriptorum veritate patefacienda, omni honore auctoritateq; spolianda. Eo magis autem hic noster, qui & ipse merito inter philosophos numeratur, ornare illam artem debuit, quia nunquam ab eo studio alienus fuit, vel potius inde magnos fructus & dignitatem tulit. Cum vero idem fere argumentum quod Cicero haberet, cum ad M. Brutum, rogatus ab illo, scripsit de optima specie, & quasi figura dicendi, non tamen initio statim, vt ille, se magnam rem & arduam aggredi testatur: neque de difficultate illius operis verbum facit, sed sine sui consilij confirmatione: excusationeq; nulla vtens, ilico, idoneo principio sumpto, quod docere volebat, incipit explicare. non insulse autem (vt arbitror) putaret aliquis ideo tanta diligentia sibi M. Tullium viam munisse, tantumque laborasse, vt se extra culpam crimenq; arrogantiæ poneret, quia non solum de diuersis illis formis dicendi: magnopereq; inter se dissentientibus, differere debebat, verum etiam quæ omnium optima ex illis esset iudicare: id enim in primis (vt ipse quoq; narrat) arduum ac difficile est, cum varia sint hominum iudicia ac singulis quod ipsis magnopere probatur, optimum esse ac ceteris omnibus anteponendum, videatur: hanc certe curam non suscepit Phalereus, vt expositis iam omnibus formis, & tanquam notis, quas putabat esse, dicendi: vitijsq; ipsarum & quasi adulterinis simulatisq; figuris indicatis, vt fugi facilius postremæ hæ possent atq; declinari, quæ optima ipsarum esset, maioreq; studio persequenda foret, doceret: aut enim hoc in arbitrio & potestate eorum qui legerent reliquit: aut eos omnes qui singulas formas probe egregieq; tractassent laude dignos existimauit, quod vt oratores inuenirentur, qui natura ad certam quandam formam colendam impellerentur: nec facile aliò traduci possent, ita etiam qui audirent tales sępe ingenio moribusq; essent, vt vix vnquam probare possent quod ab eorum sensibus iudicijsq; discreparet. quare non debere indagari id optimum quod tam incertum foret, nec stabilem vllam sedem, firmamque haberet. Posset etiam aliquis non sine causa putare hoc non fecisse Phalereum: nec vllo pacto necessarium existimasse, quia singulæ causæ, si quis ipsas recte, & ordine tractare velit, suum quendam ac proprium stilum formamq; dicendi sibi aptam requirant: quare id quod certis temporibus verum est ac laude dignum, non semper, nec in alio genere causarum probatur. vnde M. Cicero absolutum illum perfectumq; oratorem iudicauit, qui versare naturam suam posset, & singulis generibus causarum aptum dicendi genus accommodare. Non quæsiuit igitur

tur

tur studiose Demetrius: quæcunq; id causa ipsum mouerit, quæ forma, notaq; dicendi primum bonitatis gradum obtineret, sed singulas tantum diligenter expressit: & quibus partibus ornari deberent, vt summam virtutem in se contine rent: ab omniq; vitio vacuę forent, declarauit. Cum vero ambitus ille verborum, comprehensioque, quę περίοδος Græce appellatur, magnum lumen ornatusq; orationis sit: ac si loco temporeq; adhibeatur, magnopere etiam adiuuet finem orationis: in primis autem seiungat oratoris dictionem à vulgari cotidianoq; sermone, primum extare illum docet: variaq; genera ipsius inueniri tradit. cum aliter in orbem quendam includat sententiam qui scribit historiam: aliter qui sermonem fingit, vocatum à Gręcis διάλογον: aliter etiam & maiore quodam conatu, oratorem: illud enim studium in primis requirit rotundam & contortam orationem. Sed quia plures reperiebantur, qui nescirent prosam etiam solutamq; orationem partibus quibusdam & quasi membris vinctam esse: posseq; illam quoque, quod aperte fieri videmus in omni genere poematis (illic enim partes ipsæ, versusq; distinguuntur) diuidi ac secari, ab hac potissimum re initium huius disputationis duxit. docuitq; idem quod illic, in soluta quoque oratione & ea pręsertim, quæ facta esset, euenire: nec ideo illam solutam appellatam esse, quia prorsus omni nexu vinculoq; careret, sed quia non haberet certas & suo semper loco positas mensuras illas. qua omni re monstrata: naturalemque ortum atque aptum ijs, qui ea vtuntur, habere probata, quomodo partes illæ vocentur ostendit: quotq; genera ipsarum sint, vt etiam qui sit earum ornatus: nec non quo pacto iungi ipsæ debeant, vt gignant circuitum illum, declarat: ijsq; demum omnibus traditis, quæ periodi naturam patefacere videbantur, ad formas illas tradendas: numerumq; illarum comprobandum, quas χαρακτῆρας ipse vocat: vt ceteri omnes qui de arte dicendi quicquam scripserant, aggreditur: qui sane finis ipsius erat, & quam totam rem diligenter explicandam sibi proposuerat, quod inde etiam intelligi licet, quia illis explicatis constitit, nec vltra progressus est. Cum vero Demetrius de formis his, notisq; accurate pręceperit: qui magnus orator extitit: verisimileq; sit eum genus id dicendi secutum fuisse, quod in primis ipsi probaretur: neque enim ignoratione inscitiaque harum rerum peccare potuit, cum omnia cognita haberet, ac quid boni maliq; in singulis notis positum foret, egregie teneret: non possum omnino indicare, quam potissimum formam ille secutus sit: quodq; dicendi genus sibi aptum iudicarit, cum orationes ipsius perierint: nec quicquam Demetrij habeamus, quod significare hoc vllo pacto valeat. nam hoc in libro nihil tangit quod aperte id dilucideq; demonstret: neq; enim se magis hanc quàm illam formam orationis probare vnquam ostendit: neque cuius ipse, dum in foro causisq; iudicialibus versatus est magnopere studiosus fuerit, vnquam significauit. Cicero tamen dum oratorem illum suum perfectum fingit, hoc docuit: & ne ignotum id nobis penitus esset, effecit: in media enim illa suā forma, modica ac temperata, Demetrium collocauit. nec tantum dignum eum esse, qui in illam reciperetur iudicauit, sed etiam ceteris omnibus, qui aliquando in ea floruissent anteponendum existimauit. quod cum de ipso protulisset, sui iudicij rationem ita reddidit: atque his verbis sententiam suam constituit. Cuius oratio cum sedate placideq; loquitur: tum illustrant eam quasi stellæ quædam, tralata verba atque immutata. Vt autem, si possumus vllo pacto, traducamus illum ad vnam aliquam earum formarum orationis, quas ipse celebrauit: & quas vere distinguere posse omne genus orationis credidit, secuti iudicium Ciceronis, planum

est

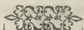
est nullo modo includi posse Demetrium in eam notam, quam δεινότητα voca uit: neque enim in ipsa quicquam adhibetur sedatum ac placidum: contraque omnia concitata atq; turbulenta: eodemq; pacto non magno negotio intelligitur ipsum notam dicendi magnificam, excelsamq; non coluisse: in oratoribus enim illis Cicero ipsum, enumerasset, quos amplos, copiosos, graues, appellat. non omnino præterea ipsum tenuem demissumq; esse Ciceronem putasse perspicitur: remouit enim aperte illum à forma orationis humili atq; subtili, & in altiore aliquantum ornatioreq; collocauit. Vt opinor igitur mixtus quidam ille fuit è forma summissa atque venusta: eademq; florente ac modice ornata. nam plurimum etiam studij diligentiæq; Demetrium hic in ea nota exprimenda adhibuisse notum est: delectatumq; ea ipsum fuisse signis non malis intelligitur: neque enim potuisset tam apposite sedes atque elementa lepôrum illorum & elegantiarum tradere, si animo ab ipsis ac voluntate abhorruisset Idem etiam alio loco planius apertiusq; Cicero testatur: cum enim in Bruto quid sui iudicij esset de Demosthene, quem perfectum oratorem, & omni virtute cumulatum semper putauit, ostendisset; & vt de illo, ita etiam de ęqualibus ipsius Hyperide, Lycurgo, alijsq; non nullis, in ipsis naturalem lepôrem, non fucatum fuisse affirmauit: statimque, cum illis senibus adolescentem successisse Phalereum dixisset, de ipso etiam quid sentiret, indicauit, & vt intelligere licet, nitorem sane in eo plurimum fuisse. sed illum cura factum, nimisq; exquisitum existimauit. ad extremumque, quod perspicue hoc doceret, de illo inquit. Hic primus inflexit orationem: & eam teneram mollemq; reddidit: & suauis, sicut fuit, videri maluit quàm grauis: sed ea suauitate qua perfunderet animos, non qua perfringeret. & tantum vt memoriam concinnitatis suę, non quemadmodum de Pericle scripsit Eupolis, cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis eorum à quibus esset auditus. Videndum igitur accurate an posterius hoc ipsius de Phalereo iudicium dissentiat aliquantulum à priore: melius enim mihi videtur in oratore de ipso existimare. cum reliquis illic eum anteponat qui in ea forma, quę valde frequentata est: laudemq; sepe inuenit, nomen aliquod dignitatemq; consecuti sunt: in Bruto vero ipsum videatur notare tanquam orationem eneruarit, & dum nimis suauem ipsam, politamq; efficere studet, eam languidiorem reddiderit. Sed hac quęstione relicta, de qua nihil certi & explorati pręter superiora Ciceronis testimonia adferri potest: nam inutilem prorsus illam fuisse non arbitror. quia si Demetrio nos addicimus, opinionemque eius quam habuit de hac re sequimur, eam formam orationis eum putasse optimam existimare debemus, quam exprimere conatus est, & ad quam totum se finxit atque informauit. hac inquam quęstione omissa, ea quę restant, si qua illa sunt, explicemus. De vtilitate huius operis, & quantos fructus ferre posśit illis qui diligenter ipsum legerint, nihil attinet disputare: & si enim alia quoque sunt munera oratoris & non solum oratione vti, arsq; ipsa dicendi constat pluribus partibus, qui tamen pręclare hoc facere potuerit: didiceritque apte & copiose eloqui, non male ad ea instructus erit: excellet enim profecto ipsa inter ceteras, vnde etiam sola nomen oratori dedit. vt autem in reliquis, quas sibi vendicat orator, iuris aliquid se habere putant aliæ non nullæ artes ac scientiæ, ita eloquentiam propriam esse oratoris fatentur, atque ipsam illi sine vlla controuersia relinquunt. hanc igitur, quæ tantam vim habet, in primis ipsum tenere & validam vndiq;, omniq; ratione auctam exornatamq; posśidere oportet. Quantum vero lepôrem venustatemq; auctor admisceat subtilium harum rerum ac

sæpe

ſępe minutarum expoſitioni non facile aliquis narraret. nam & exemplis illuſtribus cuncta illuminat,& locos plures optimorum poetarum declarat, & voces non paucas acutorum hominum commemorat. quę omnes res ſplendore, & varietate ſua plurimam ſuauitatem gignunt: atq; omne faſtidium, quod aliter inde naſceretur, expellunt,& ne exoriri illic poſsit efficiunt. Cum autem cõtingat aliquando aliquid conſtituere, ac fidem auctoritatemq; cuipiam ſententię comparare, vtitur plerunq; ratione illa, quæ & magnam lucem rebus incertis dubijsq; affert,& eodem tempore in memoriam redigit, quod notitia ſui vehementer oblectet,& quaſi noua quadam voluptate perfundat. ideſt ſimile aliquid arripit: ac quod illic fit, planum omnibus atq; exploratum, idem etiam vſu venire in eo quod non tam perſpicuum erat, docet. quod facit etiam ſępe Ariſtoteles in libris illis, quibus vitam & mores hominum excolit, ac de rebus bonis ac malis diſputat. Eſt igitur lectio huius libri & ſua ſponte iucunda:& propter condimenta etiam, quibus ipſius epulę commendantur libentius voranda. ipse quoq; quacunque ratione valui: & quantum tenuis ingenij mei vires eniti potuerunt, ipſum exornare,& iucundiorem vndiq; reddere conatus ſum. quid autem effecerim, eruditi viri,& qui exiſtimare de his rebus poſſunt, iudicabunt. Sed cum omnia quæ dicere in animo habebam, explicarim: ad ipſum auctorem tranſeamus,& quæ faciunt ad hanc partem eloquentiæ expoliendam, ex ipſius ſuauiſsimis vberrimisq; fontibus hauriamus, quos ego cum propemodum aperuerim, ac turbidos multisq; fædiſsimis rebus inquinatos olim purgauerim, nunc rurſus ſtudio magno in hac re poſito: infinitisque laboribus ea de cauſa ſuſceptis, liquidos ipſos purosq; vndiq; reddere elaboraui. quod, præter quam quod toto animo prodeſſe cupio ſtudioſis litterarũ: nec vllum vnquam laborem recuſaui, vt eorum vtilitatibus ſeruirem, libentius adhuc feci, vt fidem meam ſeruarem, ac quod aliquando pollicitus eſſem perficerem. Cuſtodiui autem hic quoque, non tam iudicium meum ſequutus, quàm voluntatem aliorum, quod in altero illo labore meo in librum primum Ariſtotelis περὶ ποιητικῆς ſeruaui, vt ſententias cunctas auctoris Latine exprimerem, quo facilius illæ ab ijs etiam qui Gręcam linguam non didicere, percipi ac cognoſci poſſent. qua etiam in re eadem ſimplicitate animi, quam illic adhibui, vſus ſum: nec tam elegantiam collocationemq; verborum aptam, quàm veritatem fidelitatemq; ſententiarum ſpectaui. Sed cum eo loco accuratius de hoc diſputarim, nihil nunc addere decreui, quod faciat ad hanc partem vigiliarum mearum, quæ valde tenuis puſillaq; eſt, conſtituendam. tantum rogabo doctos & diſertos viros, vt ęqui bonique hoc faciant, & ne patiantur, vt vnde ipſe nullam vnquam laudem quæſiui, inde aliquid maculæ iniuſtęque reprehenſionis traham. nam ij, quorum inſcitiæ eius ſermonis mederi volui, debebunt mihi opitulari, & quod ſua illorum gratia non ſine periculo aliquo commiſi, videre ne exiſtimationi meæ aliquando obſit. ſed cum hoc etiam, quod vehementer me pungit, non omnino indefenſum reliquerim, deſinam: atque omnia in lectoris probitate, æquitateq; animi, relinquam.

PETRI VICTORII COMMENTARII,

IN LIBRVM DEMETRII PHALEREI DE ELOCVTIONE.

ΩΣΠΕΡ ἡ ποίησις διαιρεῖται τοῖς μέτροις. οἷον ἡμιμέτροις, ἢ ἑξαμέτροις, ἢ τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν λογικὴν διαιρεῖ καὶ διακρίνει τὰ καλούμενα κῶλα, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον, τά, τε καταληγόμενα αὐτὰ, καὶ ἐν πολλοῖς ὅροις ὁρίζοντα τὸν λόγον. ἐπεί τοι μακρὸς ἂν εἴη καὶ ἄπειρος, καὶ ἀτεχνῶς πνίγων τὸν λέγοντα.

Vemadmodum poesis diuiditur metris. ceu semimetris uel hexametris, uel alijs, sic interpretationem mentis, quæ oratione fit, diuidunt, & distinguunt uocata membra, tanquam sedantia orationem, quæ & desinunt ipsa, & in multis terminis terminant orationem, quia aliter longa esset & infinita, & profecto suffocans dicentem.

VOD nouum aliquibus, atque inauditum videri potuit, probat diuidi solutam etiam prosamque orationem, quibusdam partibus, quæ, sumpto à partibus animantium nomine, Græco sermone κῶλα vocentur: eas autem Cicero, imitans Græcos huius artis doctores, ausus & ipse est appellare membra, vt ipsemet testatur. vtitur autem vt fidem faciat, simili: quod probationis genus, & elegans est, & familiare huic politissimo scriptori, & in primis huic ipsi materiæ accommodatum. Nam quam crebro etiam Aristoteles in libris, quos scripsit de uita, & moribus ita argumentetur, & confirmet quod vult, nullo negotio cuncti animaduertere potuerunt, qui ipsos accurate legerunt. Idem igitur in oratione soluta vsu venire inquit, quod in ea, quę vincta est numeris quibusdam certis, ac poësis dicitur: illa nanque diuiditur, vt omnes intelligunt, versibus, quorum genera varia sunt vt ipse docet & minimos ipsorum, & maximos longissimosq; appellans. dimidiata nanque & non integra metra, quę ἡμίμετρα vocat, videntur locum minutorum, curtorumq; versuum tenere: vt contra hexametra longissimorum. quamuis enim inueniantur quæ magis se extendant, ac prolixiora sint, hęc tamen longorum no-

men obtinuerunt, cum illa infrequentiora sint, vt ipse etiam infra testatur. Non est autem quod quisquam putet hic maculam hærere: coneturque certam lectionem conuellere, cum constanter omnes calamo exarati libri ἡμιμέτρους habeant. sed Scaliger etiam, cuius libri nuper editi sunt de Arte poëtarum, vir sine dubio magnæ eruditionis, ita legit: arbitraturque ἡμίμετρον vocatum hic fuisse à Demetrio μονόμετρον: de quo etiam subtiliter disputat. Addit Demetrius hic vt his, ita etiam aliis generibus carminum illam distingui, quæ aut interiecta inter hæc sint, aut superent etiam numero pedum hexametra. ἑρμηνείαν autem cum dixisset, addidit λογικὴν significans se loqui de illa sensuum nostrorum explicatione, quæ verbis fit, non in animo condita est, quam intelligens Aristoteles, et ipse librum suum eodem modo inscripsit. nam illius etiam interpretes vim huius nominis declarantes, affirmarunt non idem valere ipsum apud doctorem suum, quod apud Demetrium valet, vt iam de indice libri olim disputans affirmaui. Non sine causa autem cum dixisset διαιρεῖ, statim addidit καὶ διακρίνει: docere enim voluit, facta partitione orationis: diuisisque partibus ipsius, quasi gigni, ac conformari hæc membra, quæ antea confusa erant, nec per se stabant. Cicero tamen ordinem Latinorum verborum, quæ his videntur respondere, immutauit. inquit enim in L. Pisonem. Græcus primo distinguere, atque diuidere illa quemadmodum dicerentur. nisi fortasse non vtrunque Græcum verbum exprimere voluit, sed alterum tantum, vt distinguere illic valeat, quod Græcis est διορίζειν. vt Aristoteles in pari sententia exponenda, nono libro de vita, & moribus ad Nicomachum locutus est, cuius hæc verba sunt. ἴσως οὖν τοὺς τοιούτους δεῖ τῶν λόγων διαιρεῖν καὶ διορίζειν ἐφ' ὅσον ἑκάτεροι καὶ πῇ ἀληθεύουσι. Munus autem horum membrorum quod sit: ac quid commodi inde nascatur ostendere volens, καθάπερ ἀναπαύοντα τὸν λόγον inquit, afferunt enim illa vtilitatis hoc dicenti, vt singulis membris editis requiescat aliquantulum ac respiret. veruntamen quia non omnino ea vis ipsorum est, vt requietem largiantur orationi: neque enim oratio est in genere earum rerum, quæ participes huius boni sunt: animantes enim, cum multum laborarunt, defatigantur, postea que requiescunt, non res corporis expertes: ideo particulam καθάπερ illi verbo præposuit, quæ rem imminuat, ac similitudinem tantum illius rei ipsam habere ostendat, vt Cicero infinitis locis locutus est. in Oratore igitur, quod nunc succurrit. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, ac multo post eodem in libro. In verbis inest quasi materia quædam. Αναπαύειν autem λόγον Hermogenes quoque inquit, cum sistere, & terminare orationem significare vellet: vbi enim disserit de forma dicendi, quæ ab ipso σφοδρότης vocatur, cuiusmodi partes ipsius esse debeant præcipiens idest minutas, & potius incisa quàm membra, addidit adhuc breuiores illas requiri illic docens, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ κατ' ὄνομα ἀναπαύει τὸν λόγον. Sed passim ille ostendere volens clausulas & terminos membrorum, vocat ἀναπαύσεις, quia cum id fit, requiescimus. Adiungit autem Demetrius τά, τε καταληγόμενα αὐτὰ καὶ ἐν πολλοῖς ὅροις ὁρίζοντα τὸν λόγον, significans hac partitione orationis, distinctioneque membrorum fieri, vt ipsa membra insistant, & suis finibus contineantur, nec longius quàm oportet excurrant. ac præterea definiant orationem ipsam: multosque ipsi terminos constituant, quę res quid boni in se habeat, à contrario ostendit: carens enim inquit his terminis oratio, & longa, & infinita foret, quod tędij plenum ac molestiæ est: nec percipi commode potest, & vt rem ipsam aperte tradamus: malumque ipsius penitus explicemus, suffocat oratorem animamque ipsius intercludit: hoc enim profectò valet de oratione ab ipsa prolatum, quę Gręcis est λόγος diuerso genere πνίγων τὸν λέγοντα: quemadmodum etiam in extremo hoc libro locutus est, quo loco de genere quodam compositionis vitioso disserens, & quod formam gignit corruptam, & adulterinam inquit καὶ ἀποπνίγουσα τοὺς λέγοντας. illud autem est si crebrę ac continentes, eædemq; prolixæ fuerint comprehensiones: illis enim omnibus addidit id quod verbis ipsius indicaui.

Βούλεται μέντοι διάνοιαν ἀπαρτίζειν τὰ κῶλα ταῦτα, ποτὲ μὲν ὅλην διάνοιαν, οἷον ὡς Ἑκαταῖός φησιν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἱστορίας. Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε

μυθεῖται

μυθεῖται· συνείληπται γὰρ διάνοια τῷ κώλῳ ὅλῳ ὅλη, καὶ ἄμφω συγκαταλήγουσιν: ἐνίοτε μέντοι τὸ κῶλον ὅλην μὲν οὐ συμπεραιοῖ διάνοιαν: μέρος δὲ ὅλης ὅλον. ὡς γὰρ τῆς χειρὸς οὔσης ὅλου τινὸς, μέρη αὐτῆς ὅλα ὅλης ἐστίν. οἷον, δάκτυλοι καὶ πήχεις: ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τούτων τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἴδια μέρη, οὕτω καὶ διανοίας τινὸς ὅλης οὔσης μεγάλης, ἐμπεριλαμβάνοιτ᾽ ἂν μέρη τινὰ αὐτῆς, ὁλόκληρα ὄντα καὶ αὐτά.

Debent ſanè ſententiam adæquare membra hæc. aliquando quidem totam ſententiam. ceu Hecatæus inquit in principio hiſtoriæ. Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. *Comprehenſa enim eſt ſententia membro toto tota: atraboq; ſimul deſinunt. Aliquando tamen membrum totam quidem non implet ſententiam: partem autem totius totam. Ut enim cum manus ſit totum quoddam, partes ipſius totæ totius ſunt. ceu digiti, & cubiti: propriam enim circumſcriptionem habet harum partium vnaquæq; & proprias partes, ſic & ſententiæ alicuius, quæ tota ſit magna, comprehendi in ea poſſent partes quædam ipſius integræ exiſtentes & ipſæ.*

Cvm inueniri in ſoluta oratione membra hęc docuiſſet: vtilitatemque ipſorum monſtraſſet; naturam nunc eorum ac cuiuſmodi ſint, declarat. debere nanque illa ſententiam explere, atque adæquare tradit. vt membrum antequàm ſententia abſoluta ſit, non finiatur; neque longius excurrat. quod tamen non omnibus temporibus eodem pacto fit. nunc enim plenam integramque ſententiam explent: nunc totius integræque ſententiæ partem aliquam, quæ ſanè & ipſa vt pars, tota eſt, & non manca, neque imperfecta. Exemplo vtitur prioris membri principio hiſtoriæ Hecatæi Mileſij, qui nomen ſuum poſuit initio ipſius operis, vt mos erat priſcorum ſcriptorum. Idem autem fecit Herodotus, ac Thucydides, quorum etiam prima verba eodem loco poſita eidem rei confirmandæ conueniebant. Hecatęus Mileſius inquit hoc pacto narrat. ſtatim autem exemplum id efficere quod dixit, Phalereus docet, affirmans vniuerſam ſententiam contineri membro toto: amboque, membrum inquam ac ſententiam ſimul deſinere, ac finiri. Aliquando autem inquit, quod frequens eſt, & in periodis ſemper fit, membrum vniuerſam ſententiam non claudit: neque vnà cum illa terminatur. ſententiam tamen aliquam tunc quoque complectitur: nec eam quidem inchoatam aut mancam; ſed quæ quamuis integra, pars ſit integræ illius. Ne durum autem difficileque aliquibus videretur partes etiam totas, integraſque dici, ſimili id illuſtrat ac verum eſſe docet: oſtendens idem quoq; in humana manu contingere, cuius, cum ipſa ſit totum quippiam integrumq;, partes etiam quædam ſunt totæ, atque perfectæ, vt digiti inquit, ac cubitus. Hoc autem cum oculis ſentiatur, magnam lucem affert rei illi, quæ animo tantum intelligitur, vnde cum poſſunt auctores, huc ſe conferunt, reique alicuius imagine ſenſilis, declarant rem, quæ ſenſus ipſos fugit, ac mente ſolum percipitur: hoc enim in primis aptum eſt ad omnem caliginem pellendam. Animaduertendum autem Demetrium hic vocare χεῖρα brachium ipſum, vt veteres Gręci ſæpe faciebant. nam Demoſthenes etiam pro Cteſiphonte cum inquit ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μὴ δευρὶ παρενήγκε, videtur brachium intellexiſſe. Cicero tamen locum eum conuertens, manum reddidit, idem, & ipſe fortaſſe intelligens: brachia enim in contentionibus proiiciebant oratores. Galenus certè in libro ſecundo de vtilitate partium noſtri corporis, illo modo id verbum cepit: vniuerſamque manum in tres magnas partes ſecari inquit. illius enim inquit pars quædam, ea ſcilicet quę humero hęret, βραχίων appellatur: altera πῆχυς tertia ἀκρόχειρον ideſt ſumma, & extrema manus, quæ nunc à nobis manus

vocatur. Ne quis autem contra verum nimis pertinax, pugnet: negetque digitos cubitumque seorsum integra esse, id probat certa ratione, ostendens singulas illas partes habere suos terminos, qui circunscribant illas: nec non præditas & ipsas esse suis quibusdam partibus simili autem explicato Phalereus redit ad ἀνταπόδοσιν, quam vocant: idemque contingere in hac re inquit. vt scilicet à sententia sæpe quapiam magna comprehendantur quędam ipsius partes, quæ sint & ipsę absolutæ, atque integrę.

Ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναβάσεως τῆς ξενοφῶντος τὸ τοιοῦτον. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος, μέχρι τοῦ, Νεώτερος δὲ κῦρος, συντετελεσμένη πᾶσα διάνοιά ἐστι· τὰ δὲ ἐν αὐτῇ κῶλα δύο, μέρη μὲν αὐτῆς ἑκάτερον ἐστι· διάνοια δὲ ἐν ἑκατέρῳ πληροῦταί τις, ἴδιον ἔχουσα πέρας. οἷον Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες· ἔχει γάρ τινα ὁλοκληρείαν ἡ διάνοια αὐτὴ καθ' αὑτήν. ὅτι ἐγένοντο δαρείῳ καὶ παρυσάτιδι παῖδες. καὶ ὡσαύτως τὸ ἕτερον κῶλον, ὅτι Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης· νεώτερος δὲ κῦρος. ὥστε τὸ μὲν κῶλον, ὥς φημι, διάνοιαν περιέξει τινὰ πάντη πάντως, ἤτοι ὅλην, ἢ μέρος ὅλης ὅλον.

Quemadmodum in principio Anabasis Xenophontis hoc ipsum. Δαρείου καὶ παρυσάτιδος *usque ad* Νεώτερος δὲ κῦρος, *perfecta omnis sententia est: quæ autem in ipsa sunt membra duo, partes quidem ipsius utrunque eorum est. sententia autem in utroque impletur quædam. proprium finem habens. ceu* Δαρείου καὶ παρυσάτιδος γίνονται παῖδες: *habet enim quandam integritatem sententia ipsa per se ipsam: quod Dario, & Parysatidi nati sunt filij. & eodem pacto alterum membrum, quod* Πρεσβύτερος μὲν ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ κῦρος. *Quare membrum, ut aio, sententiam continebit aliquam omnino, siue totam, siue totius partem totam.*

Exemplo politissimi scriptoris id quod dixit confirmat. principio inquam librorum illorum Xenophontis, quibus scripsit Cyri minoris militiam, cum regnum fratri eripere voluit: eam autem ἀνάβασιν auctor appellauit: inquit igitur. nam Demetrius breuitatis caūsa: quia erat valde notus locus, prima tantum, ac postrema verba ponit. E Dareo, & Parysatide nati sunt duo filii: quorum maior natu fuit Artaxerxes: minor vero Cyrus. omnem autem sententiam affirmat Demetrius perfectam, absolutamque esse, cum ad finem huius clausulę peruentum est. membra verò, quę in ea continentur, partes sanè illius esse ambo. sententiam tamen ex vtroque seiuncto ab altero, plenam constare, quæ suum propriumque finem, ac terminum habeat: quod ostendit eam absolutam esse. supra enim quoque eodem argumento vsus est, cum digitos cubitumque partes esse manus totas, integrasque confirmauit. nam illud inquit E Dareo, & Parysatide nati sunt duo filii, integritatem quandam ipsum per se habet; sententiaque prorsus perfecta est: significat enim è Dareo, & Parysatide procreatos esse liberos. Eodem etiam pacto inquit alterum membrum. narrat enim maiorem ex illis natu fuisse Artaxerxem: minorem verò Cyrum. quare ait Phalereus, totam orationem concludens, membrum, quod dixi, sententiam quandam omnino complectetur. cum autem quandam addidisset, explicat quid breui significarit dicens. siue totam, integramque, siue integrę illius partem, & ipsam tamen quoque integram.

Δεῖ δὲ οὔτε πάνυ μακρὰ ποιεῖν τὰ κῶλα· ἐπεί τοι γίνεται ἄμετρος ἡ σύνθεσις, ἢ δυσπαρακολούθητος· οὐδὲ γὰρ ἡ ποιητικὴ ὑπὲρ ἑξάμετρον ἦλθεν, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις·

ὀλίγας: γελοῖον γὰρ τὸ μέτρον ἄμετρον εἶναι, καὶ καταλήγοντος τοῦ μέτρου ἐπιλελῆσθαι ἡμᾶς, ἢ ὅτε ἤρξατο: οὔτε δὲ τὸ μῆκος τῶν κώλων πρέπον τοῖς λόγοις διὰ τὴν ἀμετρίαν, οὔτε ἡ μικρότης, ἐπεί τοι γίνοιτ' ἂν ἡ λεγομένη ξηρὰ σύνθεσις, οἷον ἡ τοιάδε. Ὁ βίος βραχύς, ἡ τέχνη μακρά, ὁ καιρὸς ὀξύς: κατακεκομμένη γὰρ ἔοικεν ἡ σύνθεσις καὶ κεκερματισμένη, καὶ εὐκαταφρόνητος, διὰ τὸ μικρὰ σύμπαντα ἔχειν.

Oportet autem neque valde longa membra facere: quia sic efficitur sine mensura compositio: vel talis vt ægre poßit aliquis ipsam animo perſequi. neque enim poetica ſupra hexametrum venit, niſi alicubi in paucis. ridiculum enim metrum menſura carere, & deſinente metro oblitos nos eſſe, vel quando incepit. neque igitur longitudo membrorum conueniens eſt orationi, propter vacuitatem menſuræ: neque breuitas, quia ſic efficeretur, quæ vocatur arida compoſitio. ceu huiuſmodi Ὁ βίος βραχὺς: ἡ τέχνη μακρά: ὁ καιρὸς ὀξύς: *diſſecta enim videtur hæc compoſitio: & in minutas partes incisa & talis vt contemni meritò poßit, quia puſilla cuncta habet.*

Cum membrum omne plenam integramque ſententiam in ſe habere docuiſſet, oſtendit qui modus horum membrorum tenendus ſit. nam & longitudine, & breuitate in illis formandis peccari poſſet. primum autem tradit ipſa valde longa eſſe non debere: eiusque rei vitium ſtatim exponit dicens: nam compoſitio ipſa, & conſtructio verborum hoc pacto menſura vacaret. inuenta autem membra ſunt metiendę orationi, aut ſi omnino immoderata infinitaque non eſſent: ſunt enim in ea quoque termini, ſed nimis longinqui, ægre poſſunt hi qui audiunt eam percipere, ac mente conſequi prolixitatem ipſius. Exemplo autem ſtatim artis poëtarum præceptum hoc confirmat. cum enim hæc ſtudia paria inter ſe ſint, rationes etiam ipſarum ſimiles eſſe debent. vnde etiam initio libri ſimili ipſius vſus eſt. ſed ne poetica quidem inquit vltra hexametrum verſum extenditur, niſi raro admodum: pauci enim verſus ſunt qui numerum eum pedum tranſeant. eſt tamen inde ἑπτάμετρος vocatus. Errorem autem declarans eius qui hoc non ſeruaret: irridensq; ſtultitiam ipſius inquit. riduculum enim eſt metrum metro menſuraque carere. videtur autem lepide in hoc luſiſſe Demetrius: nec non inſulſum eſt, cum membrum deſinit. quod naturam metri habet: illique rei efficiendæ inuentum eſt, nos iam oblitos eſſe principium ipſius. Perturbata autem hic videtur lectio in Græco exemplari: cum enim legatur ἢ ὅτι ἤρξατο, particula ἢ indicat defeciſſe alterum membrum. cuius membri in ſcriptis libris veſtigium nullum extat. quidam tamen cum haberet in contextu verborum auctoris τότι ὅτι ἤρξατο, in margine poſtea adnotatum habebat, ſcribi debere ποτ' ἤρξατο putauit autem fortaſſe auctor huius emendationis in eo peccatum fuiſſe à librario, quod pro π littera, quæ cohęrere deberet cum conſequentibus tribus, perperam ἢ formaſſet. Patefacta autem culpa huius rei: exagitatoque ſtudio prauo illorum, qui membra orationis prolixa facerent, concludit prius membrum: ſimulque poſterioris vitii rationem affert, dicens. Non eſt igitur manifeſto longitudo membrorum apta orationi: neque conuenit illi, quia officium ſuum non facit: nec ſuis locis ipſam diſtinguit, ac terminat. neque etiam exiguitas: qui nanque illam affectarent in iuſtam reprehenſionem inciderent. efficereturque, quę vocata eſt vitioſo nomine, & quod culpam indicat, arida compoſitio. Exemplum ipſius ponere in animo habens, confugit ad initium aphoriſmorum Hippocratis: nihil autem magis aptum adferre potuit. eodem etiam infra vtitur ad eandem culpam demonſtrandam: poſito autem illo diſputans de culpa huius compoſitionis: eamq; exa

gitans ait: intelligitur enim hæc constructio verborum esse concisa; & in minutas partes dissecta, quæque demum dignitatem nullam habeat ac possit meritò contemni, quia cuncta pusilla, minutaque in se habeat. Cum verò priore quoque eorum nominum quæ verbi naturam prę se ferunt, significetur oratio concisa & fracta, posteriore tamen magis declaratur exiguitas, tenuitasq; illarum partium κέρματα nanque, vnde verbum conformatum est, valet minutas exilesque admodum partes.

Γίνεται μὲν οὖν ποτὲ καὶ μακροῦ κώλου καιρός. οἷον ἐν τοῖς μεγέθεσιν, ὡς ὁ πλάτων φησί: Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, ποτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ: σχεδὸν γὰρ τῷ μεγέθει τοῦ κώλου συνεξῆρται καὶ ὁ λόγος. διὰ τοῦτο καὶ ἑξάμετρον ἡρῶόν τε ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ πρέπον ἥρωσιν, καὶ οὐκ ἂν τὴν ὁμήρου ἰλιάδα πρεπόντως τις γράψειεν τοῖς ἀρχιλόχου βραχέσιν. οἷον Ἀχνυμένη σκυτάλη. καὶ Τίς σὰς παρήειρε φρένας, οὐδὲ τοῖς ἀνακρέοντος τῷ Φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον, ὦ παῖ: μεθύοντος γὰρ ὁ ῥυθμὸς ἀτεχνῶς γέροντος, οὐ μαχουμένου ἥρωος.

Existit igitur aliquando & longi membri tempus, ceu in magnitudinibus, vt Plato inquit Τὸ γὰρ δὴ πᾶν τόδε, ποτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς πορευόμενον ξυμποδηγεῖ καὶ συγκυκλεῖ: *fermè enim vnà cum magnitudine membri sublata est oratio. propter hoc & hexametrum heroumq; nominatur à magnitudine, & conueniens est heroibus. & nullo modo aliquis Homeri Iliadem, ita vt deceret, scriberet Archilochi breuibus. ceu* Ἀχνυμένη σκυτάλη. & τίς σὰς παρήειρε φρένας. *neque illis Anacreontis* φέρ' ὕδωρ, φέρ' οἶνον ὦ παῖ: *temulenti enim numerus profectò senis, non pugnantis herois.*

Mala, quę accurate exposuerat, perpetua non esse docet: sunt enim quędam tempora, quibus quod alias reprehenditur, atque exploditur, laudem habet. primum igitur ostendit quando longa membra formari debeant. idest cum res amplę grandesque exponuntur. vtitur autem exemplo Platonis: cuius ea verba sunt in sermone, qui πολιτικὸς inscriptus est vel de regno. ita enim hospes, qui inducitur cum Socrate loquitur, τὸ γὰρ πᾶν τόδε ποτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ συγκυκλεῖ, & quę sequuntur. manifesto enim membrum illud prolixum est: ac non parum superat mensuram vsitatorum, modicorumque membrorum: quamuis illic egregie quadrarit. quod testatur Phalereus, affirmans quasi granditatem quandam, sublimitatemque ili d attulisse orationi: vnaque cum amplitudine ipsius orationem esse in altum sublatam. Quod vero statim adiungit, postquam artificium summi scriptoris comendauit, qui cum vellet orationem amplificare membrum auxit. valet ad idem confirmandum. amplitudinem scilicet membrorum conuenire expositioni rerum magnarum. nullam enim inquit aliam ob causam hexametrum carmen heroum appellatur nisi ob longitudinem, existimaturque aptum esse factis heroum canendis. quod etiam à contrario patet vt ostendit. neque enim posset aliquis Iliadem Homeri scribere apte, ac decore Archilochi versibus vocatis βραχέσιν idest breuibus, minutisque; cuiusmodi est illud ipsius ἀχνυμένη σκυτάλη. neque enim tantum sententiam horum verborum, quantum breuitatem carminis spectare debemus. videntur tamen valere. tristis ac mœroris plena epistola. σκυτάλην enim genus fuisse literarum, quo Ephori Lacedęmoniorum obscure significabant copiarum suarum ducibus, quod vellent, notum est. Athenæus autem in tertio libro δειπνοσοφιστῶν indicat Aristophanem grammaticum librum scripsisse de Scytale hac achnymene. Sed interpres etiam Pindari testatur hunc versiculum fuisse Archilochi, cum explicaret illud

illud è ſexta ode Olympiorum ἀγκομένων σκυτάλη μοισᾶν aliud etiam ab eodem Poëta ſumptum poſuit eiuſdem rei exemplum. τίς σὰς παρήειρε φρένας verba autem ſunt apud eum pronuntiata à filiabus Lycambis, quas finxit Archilochus vt turpiorem nota inureret illi, cui valde inimicus, & infeſtus erat, patrem amentiæ accuſare quod rem tam fœdam ipſis ſuaderet. grandiore verſu, qui hunc antecedit, id perſpicitur: eſt autem hic πάτερ λυκάμβα ποῖον ἐφράσω τόδε. leguntur autem ambo apud Hephęſtionem, quo capite περὶ μικτῶν συστημάτων diſputauit. Sed neque etiam, vt auctor adiungit, minutis verſibus Anacreontis commode, & cum dignitate grande illud argumentum tractari poſſet vt cum ille puerum vini miniſtrum vocans, cecinit φέρ᾽ ὕδωρ, φέρ᾽ οἶνον ὦ παῖ: eſt enim inquit aperte numerus ille proprius temulenti ſenis, non pugnantis herois aut perſonæ alicuius grauioris, in præclaro aliquo munere occupatæ. nam quod pugnantis herois inquit, reſpexit ad id, quod ſupra dixit, nullo modo conuenire hos breues, & minutos verſus Iliadi Homericę: perſonę nanque hæ illic tractantur & vt in bello fit, ſæpè cum hoſtibus prœliantes.

Μακροῦ μὲν δὴ κώλου καιρὸς γίνοιτ᾽ ἂν ποτε διὰ ταῦτα. γίνοιτο δ᾽ αὖ ποτε καὶ βραχέος οἷον, ἤτοι μικρόν τι ἡμῶν λεγόντων. ὡς ὁ ξενοφῶν φησιν. ὅτι ἀφίκοντο οἱ ἕλληνες ἐπὶ τὸν τηλεβόαν ποταμόν: Οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: τῇ γὰρ σμικρότητι καὶ ἀποκοπῇ τοῦ ῥυθμοῦ, συνανεφάνη καὶ ἡ σμικρότης τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ χάρις. εἰ δὲ οὕτως ὑπερεκτείνας αὐτὸ, εἶπεν. οὗτος δὲ μεγέθει μὲν, ἦν ἐλάττων τῶν πολλῶν, κάλλει δὲ ὑπερεβάλλετο πάντας, τοῦ πρέποντος ἀπετύγχανεν ἂν καὶ ἐγίγνετο ὁ λεγόμενος ψυχρός. ἀλλὰ περὶ ψυχρότητος μὲν ὕστερον ἐροῦμεν.

Longi quidem iam membri tempus exiſteret aliquando propter hæc. exiſteret etiam contra aliquando breuis. ceu ſiue rem aliquam paruam exponentibus nobis, vt Xenophon inquit. quod venerunt Græci ad Teleboam fluuium: οὗτος δὲ ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: *vna enim cum paruitate, & conciſione numeri apparuit paruitas fluuij & venuſtas. Si autem ſic ſupra modum extenſo illo, dixiſſet. hic autem magnitudine quidem erat minor multis: pulchritudine autem ſuperabat omnes, eo quod decet excidiſſet: & extitiſſet, quæ vocatur nota frigida. ſed de frigore poſtea diſſeremus.*

Finem imponit diſputationi, qua probauit rerum, argumentique granditati accommodata eſſe membra longa, & nullo modo breuia. aggrediturque oſtendere tempus quod requirit breuia membra: illa autem duo ſunt. & cum res puſilla commemoratur. & cum orator commotus valde eſt, in formaque illa dicendi verſatur, quę acris, ac vehemens eſt. & Græce δεινότης vocatur. exemplum prioris ſumit à Xenophonte, qui vt eruditus, ac diligens ſcriptor, hoc præclare ſeruauit, in quarto libro ἀναβάσεως, vbi narrat Gręcos redeuntes perueniſſe ad tenuem quendam fluuium Teleboam vocatum in ſedibus Teribazi pręfecti regii, qui amnis vt magnitudine carebat, ita ſpeciem non paruam habebat. inquit igitur Xenophon, vt commemorat Phalereus οὗτος δὲ ἦν μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ. apud auctorem enim nunc aliter legitur immutato ordine verborum, ſententia tamen formaque dicendi eadem, ita enim illic eſt οὗτος δὲ ἦν καλὸς μὲν: μέγας δὲ οὔ. quod factum eſſe puto quia Phalereus, cum ſcriberet, memoriam ſequeretur: librum Xenophontis in manibus non haberet, vt aliis in exemplis ponendis hoc in commentario ſæpe facit. Laudat autem ſtatim iudicium, acumenque politi illius ſcriptoris Phalereus, locique ipſius virtutem planiſsime explicat dicens. vnà cum exiguitate numeri & inciſione ſpectari

ri posse: apparuisseque amnis illius tenuitatem, ac venustatem. Declarata verò elegantia illius loci: vt magis intelligatur virtus illa, componit aliter orationem: membraque plena, ac longa fingit: ostenditque manifesto. si hoc pacto rem narrasset Xenophon, peccaturum illum magnopere fuisse, ac facturum rem indecoram, nulloque modo inter se aptam. quod vitium orationis frigus appellatur, cum expositioni rerum minutarum adhibentur verba, ac membra grandia, atque ampla: de qua vitiosa nota, formaque dicendi, pollicetur se infra diligenter disputaturum. quod faciet explicata forma magnifica, atque ampla. est enim frigus labes, & deprauatio ipsius. Apparet autem magis, quàm non apta futura fuerit expositioni illi minutæ rei compositio ampla, quia numerus illic est: qui ne in grandi quidem oratione magnopere probatur, quia finis est hexametri. & sonantior est, quàm oporteat; huiuscemodi enim manifesto est illud. ὑπερεβάλλετο πάντας. est igitur hoc etiam nominc immutatio illa vitiosa.

Τῶν δὲ μικρῶν κώλων κἀν δεινότητι χρῆσίς ἐστι: δεινότερον γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον καὶ σφοδρότερον. διὸ καὶ οἱ λάκωνες βραχυλόγοι ὑπὸ δεινότητος: καὶ τὸ μὲν ἐπιτάσσειν σύντομον καὶ βραχὺ, καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος. τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρὸν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. αἱ λιταὶ καθ' ὅμηρον, καὶ χωλαὶ καὶ ῥυσαὶ ὑπὸ βραδυτῆτος. τουτέστιν ὑπὸ μακρολογίας, καὶ οἱ γέροντες μακρολόγοι διὰ τὴν ἀσθένειαν.

Paruorum autem membrorum & in graui nota vsus est: grauius enim est, quod in pauco multum intus apparet & vehementius. vnde & Lacones sunt breuiloquentes, grauitate ipses impellente. & imperare concisum, & breue: & omnis dominus seruo vnius syllabæ. Supplicare autem longum, et deplorare. preces, docente hoc Homero, & claudæ & rugosæ sunt ob tarditatem, hoc est ob longitudinem sermonis, & senes longi in oratione propter imbecillitatem.

Indicat aliud tempus, quo rectè vsurpantur pusilla membra: cum scilicet versamur in graui illa, atque acri forma dicendi, quæ à Græcis vocata est δεινότης. bonum autem quod illa afferant explicans inquit. quod enim exiguo loco multum copiosumque apparet acrius est, ac vehementius: magisque perturbant, quæ paucis verbis comprehensæ sunt crebræ grauesque sententiæ. Ostendit etiam vt idem confirmet, Laconas nulla alia de causa studuisse breuitati sermonis, nisi quia acres terribilesque videri vellent. vel hunc habitum animi, acrem in gerendo, proprium eius gentis, impulisse illos, vt in dicendo breues forent. Addit quoque superiores personas, ac præstantes dignitate viros, breuitatem amare cum humilioribus agentes. qui cum mandant aliquid ac pro potestate, quam in illum habent, alicui quid præcipiunt, concise breuique id agunt. Hoc vero egregie expresßisse Homerum, cum Agamemnonem fecit duobus præconibus: famulisque suis mandare, vt ad Achillis tabernaculum irent: indeque Briseidem auellerent, nullo negotio intelligitur: mirifice enim illic rex ille regum, cum iniuriam facere fortißimo viro perseueraret, tempori illi, personęque suæ seruiuit: & paucis enim quid gerere ipsos vellet ostendit, & continuare orationem neglexit. vnde in antiquo libro, quod hoc ipsum admoneret, á docto aliquo viro notatum offendi. βασιλικὸν τὸ ἀπόλυτον τῆς φράσεως. conuenit igitur huic sententiæ cum iudicio Demetrii, qui statim aliquo modo inquit. Et hoc sanè postulat natura huius rei: herique omnes, ac domini cum seruis aliquid imperant, singulis, vt testatur syllabis contenti sunt. Hæc enim omnia vim aliquam habent demostrandi idonea esse grauitati orationis pusilla concisaque membra. contra

tra autem inquit ratio ſupplicandi, deflendique aduerſam fortunam ac res ſuas ma las, prolixa eſt. qui enim aliquibus ſupplicant atque eorum opem implorant, omnia diligenter exponunt, quæ valent ad miſericordiam in animis illorum excitandam. & qui queruntur de alicuius iniuria: lugentque acerbum aliquem caſum, finem nul lum inueniunt ſuarum querelarum. quod Ariadna apud Catullum facit, cum de iniuria, quam ab amatore improbo accepit, queritur. interpretatur etiam Demetrius, vt idem probet, ſenſum, conſiliumque Homeri, qui λιτὰς ideſt preces ipſas, ac ſupplicationes natas, vt tradit, ex Ioue deas, finxit & claudas, & rugarum plenas ob tarditatem eſſe. quod ipſe putat valere prolixitatem orationis. locus autem eſt in no no Iliadis: ac poetæ verba hæc ſunt καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ. Addit præterea Demetrius ſenes ipſos eſſe prolixos in rebus exponendis ob infirmitatem virium. vnde præclare Terentius expreſsit naturam ſe num, cum in Eunucho ſua induxit ardentem amore adoleſcentem queri de importunitate Archidemidis, qui longo ſuo ſermone remoratus fuerat ipſum ſequentem virginem. nam relato illo prolixo ſermone, adiungit. Dum hæc dicit abiit hora.

Παράδειγμα δὲ βραχείας συνθέσεως, τὸ Λακεδαιμόνιοι Φιλίππῳ. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ· πολὺ γὰρ δεινότερον φαίνεται ῥηθὲν οὕτω βραχέως, ἢ εἴπερ αὐτὸ μακρῶς ἐκτείναντες, εἶπον, ὅτι ὁ Διονύσιος ποτὲ μέγας ὢν τύραννος, ὥσπερ σύ, ὅμως νῦν ἰδιωτεύων, οἰκεῖ Κόρινθον· οὐ γὰρ ἔτι διὰ πολλῶν ῥηθὲν ἐπιπλήξει ἐῴκει, ἀλλὰ διηγήματι, καὶ μᾶλλόν τινι διδάσκοντι, οὐκ ἐκφοβοῦντι. οὕτως ἐκτεινόμενον ἐκλύεται τοῦ λόγου τὸ θυμικὸν, καὶ σφοδρόν. ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται. τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ καὶ λόγου. καθάπερ ἐσπειραμένου πρὸς δεινότητα.

Exemplum autem breuis compoſitionis illud. Lacedæmonij Philippo. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. multo enim grauius apparet eſſe dictum ſic breuiter. quàm ſi ipſo longe producto, dixiſſent. Quòd Dionyſius quondam magnus tyrannus exiſtens, quemadmodum tu, tamen nunc priuatus habitat Corinthi: neq; enim amplius, multis verbis expoſitum, increpationi ſimile extitiſſet, ſed narrationi, & potius alicui qui doceret, non qui perterrefaceret. adeo extenſa diſſoluitur orationis iracundia. quemadmodum beluæ cum ſe contorſerint, pugnant. huiuſcemodi quædam eſt orationis conuerſio, quæ in gyrum torta ſit ob grauitatem.

Exemplo aliquo vim huius conciſæ compoſitionis oſtendere volens, vtitur ratione illa: litteriſque, quibus Lacedæmonii Philippo Macedoni, Alexandri patri, reſponderunt grauiter minanti. ſcripſerunt enim in illis Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: obſcure ſignificantes non oportere illum valde confidere præclaræ illi ſuæ fortunæ, cum alii etiam fortunati viri exciderint è ſummis opibus, vt Dionyſius, qui cum totius pęnè Siciliæ rex eſſet amiſit regnum, inopiaque coactus eſt Corinthi litteras docere. acuta verò illa vox cœpit poſtea vulgo vſurpari, ac prouerbii locum obtinuit. illam autem vſurpauit Cicero quoque in epiſtola quadam ad Atticum: ſenſum eius, notionemque idem explicuit ad Petum cum ait. Ex quibus intellexi probari tibi meum conſilium, quod vt Dionyſius tyrannus, cum Syracuſis pulſus eſſet, Corinthi dicitur ludum aperuiſſe. & quæ ſequuntur. Ipse quoque ſtatim Demetrius vim ipſius expreſsit: conſiliumque Lacedæmoniorum laudauit. Multo enim inquit acrius hoc fuit, ita pronuntiatum ſumma cum breuitate, quàm ſi ipſum explicatum dilatatumque prolixe pronuntiaſſent. Quomodo autem idem accurate narrari potuiſſet, omni re explana

ta

ta declarat. additque, si illo modo, ac multis verbis expositum fuisset, similitudinem nullam increpationis habiturum fuisse: sed narrationis: personamq; illi potius fusti nuissent docentis, & admonentis, quàm perturbantis, ac terrentis: quod tempus illud ac ratio Lacedæmoniorum postulabat. voluerunt enim illi perterrefacere regem: impetumque ipsius metu iniecto frenare. in extremo autem tanquàm exclamauit Demetrius dicens. Adeò iracundum illud, ac vehemens, quod in oratione existit, cum dilatatum est, interit, ac dissoluitur. Orationis autem huius, collectæ in orbem contractæque, vim magis illustrare volens imagine vtitur atque inquit. Veluti beluę, ac ferę animantes contractis membris, in orbemque circumactis pugnant: similis illi existit, quædam contortio orationis, quæ oratio tanquàm in spiram, & orbem se uertit, vt vehementior, ac terribilior sit. Naturam beluarum eam esse vt pugnaturæ corpus contrahant atq; ita vires colligant, indicauit etiam Plato in primo libro de republica. & ipse imagine hac lucem obscuriori, atque incertiori rei afferens. eius verò verba hæc sunt. ἀλλ᾽ συστρέψας ἑαυτὸν ὥσπερ θηρίον ἧκεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, ὡς διαρπασόμενος. eodem etiam verbo Demetrius, quo doctissimus ille, ac politissimus scriptor, vsus est: est enim huic rei ostendendæ valde aptum, & ab optimis quibusque auctoribus vsurpatum. Καθάπερ ἐσπειραμένου quod inquit: (ita enim sine dubitatione legendum est: itaque cuncti calamo scripti libri habent) valet id quod ostendi: σπεῖρα enim, quod verbum à non nullis Latinis scriptoribus vsurpatum est, significat flexionem & orbem. inde autem verbum σπειρᾶσθαι conformatum est. cuius notio est in spiram, & orbem colligi, vt nautas, ceterosque opifices de rudentibus funibusque facere videmus; cum ipsos antea à se explicatos, colligunt. Vsus est eo nomine, cum de Cecrope antiquo rege Atheniensium loqueretur, Euripides in Ione. ille nanque anguineos pedes habuisse dictus est. in ea igitur fabula, vbi ornatus commemoratur conuiuii, in quo sodales suos Ion, discessurus è Delphica tellure, accepturus erat, hæc verba sunt. Κατ᾽ εἰσόδους δὲ Κέκροπα θυγατέρων πέλας σπείραις συνειλίσσοντ᾽, Ἀθηναίων τινὸς ἀνάθημα. Virgilius quoque cum idem exponeret, id verbum recepit: ita enim cecinit. neque tanto Squammeus in spiram tractu se colligit anguis. Apparet igitur Demetrium verbo huic rei demonstrandæ valde apto vsum fuisse.

Ἡ δὲ τοιαύτη βραχύτης κατὰ τὴν σύνθεσιν, κόμμα ὀνομάζεται. ὁρίζονται δ᾽ αὐτὸ ὧδε. Κόμμα ἐστὶ τὸ κώλου ἔλαττον. οἷον τὸ προειρημένον, τό, τε Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, καὶ τὸ Γνῶθι σεαυτὸν, καὶ τὸ Ἕπου θεῷ, τὰ τῶν σοφῶν: ἔστι γὰρ καὶ ἀποφθεγματικὸν ἡ βραχύτης, καὶ γνωμολογικὸν, καὶ σοφώτερον τὸ ἐν ὀλίγῳ πολλὴν διάνοιαν ἠθροῖσθαι: καθάπερ ἐν τοῖς σπέρμασι δένδρων ὅλων δυνάμεις. εἰ δὲ ἐκτείνοιτό τις τὴν γνώμην ἐν μακροῖς, διδασκαλία γίνεταί τις καὶ ῥητορεία ἀντὶ γνώμης.

Huiuscemodi autem breuitas in compositione incisum nominatur. definiunt autem ipsum sic. incisum est, quod membro minus est. ceu quod antea dictum est. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, & illud Γνῶθι σεαυτὸν. & Ἕπου θεῷ. quæ sapientum dicta sunt. est enim huiuscemodi vocibus accommodata breuitas, & sententijs etiam. & sapientius in pauco loco multam sententiam collectam esse. quemadmodum in seminibus arborum totarum vis. si autem extenderet aliquis in multis, docendi ratio, & orandi fieret pro sententia.

Cum suppresso eorum nomine, de natura incisorum multum disputasset: ac quanta vis breuium horum membrorum sit: quibusque temporibus vsurpari debeant,

beant; docuisset, quod nomen impositum sit illis à magistris dicendi ostendit, atque inquit huiuscemodi quandam breuitatem in compositione verborum vocari κόμματα: Huiuscemodi autem, qualem scilicet ipse descripsit, id est contortam, & tanquam in gyrum redactam, M. Tullius incisum appellare consueuit. Quemadmodum etiam iidem definire illud soliti sint, Demetrius indicat. incisum enim esse dicebant quod minus membro est, nec iustam ipsius longitudinem implet. ceu (inquit) quod paulo antea positum à me est Dionysius Corinthi. sed addit etiam alia ipsius exempla. vt Nosce te ipsum. & Sequere deum. quæ sunt dicta sapientum. aliæ præterea eorundem voces, quibus præcipiebant aliquid, breues in primis erant. vt Nequid nimis. Mensura optima. sunt præterea illa Ciceronis incisa. Animum vincere. Iracundiam cohibere. Victoriam temperare. vt hæc ex alia oratione, quę in se lumen præterea habent. Fuerint cupidi: Fuerint irati: Fuerint pertinaces. Est enim (ait) breuitas orationis sua, propriaque apophthegmatum: mirificeque apta vocibus acutis illustrium virorum, illo modo vocatis, exponendis. sed etiam sententiis illis edendis, quæ γνῶμαι appellantur: continentque præcepta ad vitam degendam accommodata. Adiungit autem rem esse sapientiorem exiguo, in spatio, paruoque numero verborum, multum sensum collectum esse: eadem ratione, qua videmus in seminibus totarum stirpium, ingentiumque arborum contineri naturam, ac vim: rursus enim auxilio rei notæ, & quæ oculis sentiatur, lucem afferre voluit rei obscuræ, & quæ non poterat aliter quàm animo percipi atque intelligi. Id verò, quod sanè plenum est admirationis: aptumque ad homines pura voluptate afficiendos, eleganter attigit Cicero in libello de senectute. cum dixit. Omitto enim vim ipsam omnium, quæ generantur è terra: quæ ex fici tantulo grano, aut ex acini vinaceo, aut ex ceterarum frugum, aut stirpium minutissimis seminibus tantos truncos, ramosque procreet. A contrario autem, vitioque superioris præcepti, veritatem confirmare volens, ac patefacere sententias ipsas paucis verbis includi debere, inquit. Si quis autem sententiam explicaret: ac pluribus verbis exponeret, corrumperet ipsam: naturamque eius totam immutaret: fit enim tunc præceptio quædam: oratoriaque disputatio, amissa natura sententiæ.

Τῶν μέντοι κώλων καὶ κομμάτων τοιούτων συντιθεμένων πρὸς ἄλληλα, συνίστανται αἱ περίοδοι ὀνομαζόμεναι: ἔστι γὰρ περίοδος, σύστημα ἐκ κώλων ἢ κομμάτων εὐκαταστρόφων, πρὸς τὴν διάνοιαν τὴν ὑποκειμένην ἀπηρτισμένον, οἷον, Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφόρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: αὕτη γὰρ ἡ περίοδος ἐκ τριῶν κώλων οὖσα, καμπήν τέ τινα καὶ συστροφὴν ἔχει κατὰ τὸ τέλος.

Cum vero membra & incisa huiuscemodi composita fuerint inter se, constant periodi appellatæ: est enim periodus coagmentatio ex membris vel incisis volubilibus ad sententiam, quæ subest adæquata. ceu Μάλιστα μὲν ἕνεκα τοῦ νομίζειν συμφόρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς ἕνεκα τοῦ Χαβρίου, ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *hæc enim periodus ex tribus membris existens, flexionem quandam et conuersionem habet in fine.*

Mirus quidam est ordo rerum, quæ traduntur in hoc libro. vt quemadmodum multis aliis de causis est amandus, ita etiam ob viam ipsam, & seriem præceptorum, sit charus habendus. Declarat accurate primum, quæ sint membra in oratione: deinde ex illis non nulla, quæ ad iustam mensuram non veniebant, significarat vocari incisa. nunc docet ex ipsis, membris inquam & incisis, conflari periodos: si membra ipsa, incisaque, inter se iuncta certa quadam ratione fuerint. nam sunt, quæ

partes

partes suas integras habent ac plena membra, periodi: sunt etiam, quæ imminuta illa & quasi decurtata. quàmuis in iis quoque sententia perfecta sit atque absoluta. Περίοδον autem Cicero cum Latino verbo exprimere vellet, multis nominibus vsus est. nunc enim ambitum: nunc circuitum: nunc comprehensionem aut continuationem aut circumscriptionem appellat. Sed Græco etiam, cum commodum ipsi est, vtitur. quare illum sequar. Quod autem in expositione supra à me versę sententiæ auctor τοιούτων inquit, habet (vt opinor) hanc vim: membrorum scilicet incisorumque huius generis, cuius illa descripsimus: neq; enim sunt vera membra: aut corpora quæ dissecta sint. Ex ipsis autem conflari comprehensiones, quas dixit, probat, euoluta natura huius rei: definitioneque allata. nam inquit. Est enim ambitus coagmentatio, quæ constat ex membris, aut incisis volubilibus, sententiæ subiectæ paribus: ipsique in cursu adęquatis. Exemplum ipse ambitus ponit, in quo manifestò hęc esse cernantur, initium orationis Demosthenis aduersus Leptinem. principium quoque secundæ Philippicæ Ciceronis huic simile est. Sed etiam pro Milone cum de Clodio dixit. Nisi eum dii immortales in eam mentem impulissent, vt homo effeminatus fortissimum virum conaretur occidere, hodie remp. nullam haberetis, trimembrem ambitum formauit. Explicans autem Demetrius exemplum: docensque, quæ in definitione posuit, illic esse inquit. Hęc enim comprehensio, quæ conflata est ex tribus membris, in extremo flexionem quandam, & contortionem habet: conatus enim sum verba Græca exprimere. nam Cicero flexiones in ij. de legibus de musica disserens, vocauit, quas Græci καμπὰς appellabant: & in oratore, vbi de contentionibus Demosthenis, atque Æschinis agit, inquit: Cum alter alteri obijcit vocis flexiones. Sed alterum etiam verbum vsurpauit. καμπὴν autem & συστροφὴν vocat, similitudinem corporum sequutus, cum extrema pars membrorum ita flectitur, ac torquetur, vt primæ adplicetur. atque ita orbem illum conficiat.

Ἀριστοτέλης δὲ ὁρίζεται τὴν περίοδον οὕτως. Περίοδός ἐστι λέξις, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ τελευτήν. μάλα καλῶς, καὶ πρεπόντως ὁρισάμενος: εὐθὺς γὰρ ὁ τὴν περίοδον λέγων, ἐμφαίνει ὅτι ἦρκταί ποθεν, καὶ ἀποτελευτῆσαι ποιεῖ, καὶ ἐπείγεται εἴς τι τέλος, ὥσπερ οἱ δρομεῖς ἀφεθέντες: καὶ γὰρ ἐκείνων συνεμφαίνεται τῇ ἀρχῇ τοῦ δρόμου τὸ τέλος. ἔνθεν καὶ περίοδος ὠνομάσθη, ἀπεικασθεῖσα ταῖς ὁδοῖς ταῖς κυκλοειδέσι καὶ περιωδευμέναις: καθόλου γὰρ οὐδὲν ἡ περίοδός ἐστι, πλὴν ποιὰ σύνθεσις. εἰ γοῦν λυθείη αὐτῆς τὸ περιωδευμένον καὶ μετασυντεθείη, τὰ μὲν πράγματα μενεῖ τὰ αὐτά: περίοδος δὲ οὐκ ἔσται. οἷον εἰ τὴν προειρημένην τις τοῦ Δημοσθένους περίοδον ἀνατρέψας, εἴποι ὧδέ πως. συνερῶ τούτοις ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι: φίλος γάρ μοι ἐστὶν ὁ υἱὸς χαβρίου: πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ᾗ συνειπεῖν με δίκαιόν ἐστιν: οὐ γὰρ ἔτι οὐδαμοῦ ἡ περίοδος εὑρίσκεται.

Aristoteles autem definit periodum sic. Periodus est dictio principium habens & finem: qui valde pulchre & decenter ipsum definijt: ilico enim qui periodum dicit, patefacit quod alicunde inceptum est & desinere facit, & fertur ad aliquem finem. Quemadmodum cursores cum missi fuerint: etenim vnà cum illorum initio cursus apparet & finis. hinc & periodus appellata est, similis visa vijs rotundis & quæ ambitum conficiciant: Ad summam enim nihil aliud periodus est, præter quàm qualis compositio. si igitur soluatur ipsius quod circumscriptum est: & aliter componatur,

ponatur, res quidem manebunt eædem: periodus autem non erit, ceu si prædicta aliquis Demosthenis periodo euersa sic aliquo modo dicat. συνερῶ τούτοις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· φίλος γάρ μοι ἐστὶν ὁ υἱὸς Χαβρίου· πολὺ δὲ μᾶλλον τούτου ἡ πόλις, ᾗ συνειπεῖν με δίκαιόν ἐστιν: *non enim amplius periodus vlla in parte visitur.*

Non contentus Demetrius naturam periodi inuolutam euoluisse, affert etiam summi harum quoque rerum doctoris definitionem. in iij. enim libro de arte dicendi Aristoteles hoc pacto periodum ipsam definit. addidit tamen illic non nulla, quæ aut ad distinguendam ipsam valent ab aliis, quæ continentur eodem genere, aut ad virtutem ipsarum, perfectionemque indicandam: inquit igitur vt tradit hic noster magister Ambitus est locutio, quæ initium habet, ac finem. apud auctorem enim adiunctum statim superioribus est. oportere periodum finem à se ipsa natum profectumque habere: nec non magnitudinem modicam, & quę tanquam vno aspectu perspiciatur. priorem autem partem posuit, vt separaret ab oratione connexa: & tanquam continuatione quadam, serieque illigata: cuius orationis finis nullus, extremumque est, nisi cum res ipsa, quæ narratur ad finem peruenit: posteriorem verò, vt doceret modum etiam in ea fingenda seruari debere. quod nimis amplus circuitus, quia moram non paruam in se haberet: nec quasi vno aspectu totus posset perlustrari, iucundus non esset, nec facile perciperetur. Recitata igitur definitione Aristotelis Demetrius valde ipsam laudat: beneque & aptè naturam eius patefactam esse docet, virtutes ipsius singillatim explicans: ilico enim inquit qui periodum edit, indicat quod duxit principium alicunde: atque alicubi insistere debet. festinatque ad finem aliquem, veluti cursores carceribus dimisi. simul nanq; cum eorum principio apparet finis extremumque cursus: simili enim hic quoque vtitur, vt rem obscuram, & quæ luminibus percipi non potest, declaret auxilio rei sæpe cognitæ atque oculis animaduersæ. Idem etiam probat causa explicata, cur ipsa ita nominata sit: affirmat enim periodum appellatam esse, quia instar sit viarum orbem conficientium ac circumactarum. putat igitur eos qui nomen id ipsis imposuerunt, animo vidisse, contemplatosque fuisse vias, quales ostendit: & quia similitudinem magnam illarum aspiciebant in his comprehensionibus, ideo hoc nomine, quod proprium est viarum, ipsas appellasse. Confirmans autem id inquit. nihil sanè aliud esse periodum, nisi certam quandam compositionem verborum: non enim in verbis quibusdam, neque in eorum notionibus illa manet. quod à dissipatione ipsius: corruptioneque illius circuitus probat, dicens. Si nanque dissoluatur ipsius ille orbis: longeque alia verborum iunctura adhibeatur, res manebunt eædem: periodus verò dici non poterit. Disturbat autem trimembrem illam Demosthenis periodum immutato ordine sententiarum, cuius exemplo supra vsus fuerat. qua euersa, fractaque, addit nusquàm illic restare periodum; speciemque ipsius penitus absumptam esse. Nullum autem negotium est periodos elegantes quasque labefactare: perturbato enim orbe illo, tota res dilabitur. vt cum Cicero pro Milone, parem numero membrorum superiori, periodum illam conformarit; quæ non multo supra à me posita est, si, quod illic tertium, extremumque membrum est, primum ponatur, conuersio illa perierit.

Γένεσις δ' αὐτῆς ἥδε. τῆς ἑρμηνείας ἡ μὲν ὀνομάζεται κατεστραμμένη. οἷον ἡ κατὰ περιόδους ἔχουσα, ὡς ἡ τῶν ἰσοκρατείων ῥητόρων, καὶ γοργίου, καὶ ἀλκιδάμαντος: ὅλαι γὰρ διὰ περιόδων εἰσὶ συνεχῶν, οὐδέν τι ἔλαττον, ἤπερ ἡ ὁμήρου ποίησις δι' ἑξαμέτρων: ἡ δέ τις διῃρημένη ἑρμηνεία καλεῖται, ἡ εἰς κῶλα λελυμένη, οὐ μάλα ἀλλήλοις συνηρτημένα, ὡς ἡ ἑκαταίου, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἡροδότου. καὶ ὅλως ἡ ἀρχαία πᾶσα παράδειγμα αὐτῆς. Ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται.

τὰ δὲ γράφω ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι: οἱ γὰρ ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσιν. ὥσπερ γὰρ σεσωρευμένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἔοικε καὶ ἐπερριμμένοις, καὶ οὐκ ἔχουσι σύνδεσιν, οὐδ' ἀντέρεισιν, οὐδὲ βοηθοῦντα ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν ταῖς περιόδοις.

Generatio autem ipsius hæc. locutionis hæc quidem nominatur tortuosa. ceu quæ periodis constat. quemadmodum est illa Isocratis scriptorum, & Gorgiæ, & Alcidamantis: totæ nanque periodis continentibus conflatæ sunt: non minus atque Homeri poesis hexametris: hæc vero diuisa locutio vocatur, quæ in membra soluta est, non valde inter se apta. vt Hecatæi, & plurima Herodoti, & demum prisca omnis exemplum ipsius. ἑκαταῖος μιλήσιος ὧδε μυθεῖται. τὰ δὲ γράφω, ὥς μοι ἀληθέα δοκέει εἶναι: οἱ γὰρ ἑλλήνων λόγοι πολλοί τε καὶ γελοῖοι, ὡς ἐμοὶ φαίνονται, εἰσιν: *tanquam enim coaceruata membra illa videntur, ac temere coniecta, & non habentia communem iuncturam: neque mutuam fulturam: neque sibi opem vllam ferentia, quæ omnia sunt in periodis.*

Quæ sit fabrica coagmentatioque periodi se ostendisse primis verbis docet: hoc enim valet nunc γένεσις, idem inquam quod σύστασις. deinde partitur locutionem. causam autem hanc habuit partiendi ipsam: duoq; magnopere contraria inter se genera illius ostendendi, quod docere voluit verum vsum huius cōprehensionis, cum duobus è regione positis modis in ea tractanda peccari posit: & nimius.n. ipsius vsus molestus est, & nullus omni decore ornatuq; caret. mediam igitur viam tenendam esse putat. in quo etiam sequitur institutum iudiciumq; suorum Peripateticorum, qui illic quod rectum esset ac vitio vacaret, manere putabant. Hunc vero finem esse auctoris perspicitur ex illis verbis, quæ infra posuit. δοκιμάζω γὰρ δὴ ἔγωγε: hæc enim aperiunt sensum animi illius & sunt quasi conclusio totius huius disputationis de diuersis duobus, & maxime inter se contrariis generibus locutionis. alterā igitur esse dicit eam, quæ vocetur Græco vocabulo κατεστραμμένη, quia partes omnes habeat contortas & in orbem conuersas. cuiusmodi est illa, quæ pænè tota periodis constat. Exemplo autem declarare volens, quæ oratio κατεστραμμένη sit, huiuscemodi esse inquit illam, quæ reperitur in scriptis Isocratis, & Gorgiæ, & Alcidamantis: totæ enim inquit constant periodis continentibus, & nulla alia forma dictionis interruptis. non minus quàm Homeri poesis tota conflata est versibus hexametris, & nullo alio genere carminum temperata. Altera autem inquit Demetrius locutio vocatur διῃρημένη. quasi diiuncta, ac dissipata. quæ in membra soluta sit, non valde inter se cohærentia atque apta. Non valde vero apta ipsa vocans, indicare videtur non omnino membra illa diiuncta, ac dissipata esse posse, sed tantum in illis non apparere connexionem nodumq; illum, qui est in periodo. Exemplo vero hanc quoq; monstrans, priscorū auctorum monumenta iubet nos adire. Hecatæi nanq, totam historiam, ac maiorem partem Herodoti: demumque antiquam omnem locutionem, huiuscemodi esse inquit. Cicero quoque testatur hoc bono caruisse priscos illos Græcos, qui apte membra orationis coagmentare non didicerint. Cum enim in oratore orationes Catonis celebraret, fatetur hoc in illis meritò desiderari potuisse, quod tamen purgat: vitium id illius ætatis fuisse significans: veniaque maiore Catonem dignum esse, quia quod ipse præstare non potuit, primis etiam illis Græcis, qui postea multum in eo valuerint, negatum fuit. nam sine dubio intelligit periodos, cum inquit, quasi remedium illi malo adhuc adhiberi posse significans. Ipsa verba compo-

ne

ne & quasi coagmenta, quod ne Græci quidem veteres factitarunt, iam neminem anteponas Catoni. Ponit etiam Demetrius initium Hecatæi librorum, cum indice ipso, ac nomine auctoris, vt manifesto id deprehendi posit. illo autem accusantur Græci, vt mendaces in historia. cuius criminis insimulantur etiam ab Herodoto. vnde illi, eos qui incolebant Asiam Græcos parum sibi veris Græcis æquos fuisse querebantur: nec destiterunt, indicatis multis locis, ostendere Herodotum maleuolum fuisse, & inuidisse gloriæ ipsorum. Quod verò ad patefaciendum id, quod Phalereus vult, facit, liquido intelligitur membra illa dissipata esse. primum enim penitus separatum est: nec vlla parte hęret inferioribus. Secundum eodem pacto seiunctum est. quod de tertio quoque verè affirmari potest, quamuis particula, qua causam alicuius rei afferimus, copulari cum proximo superiore membro videatur. Demetrius autem ipse statim id demonstrat, tradens videri membra illa tanquam coaceruata: temereque aliud supra aliud coniectum: addidit enim non sine causa ὥσπερ, quod tanquam reddidi. neque enim ex his rebus, quæ corpus non habent, verè aceruus effici potest: neque propriè iaci aliquo illę dicuntur: valere vero hoc Græcis ὥσπερ & Latinis tanquam: aptaque ambo esse ad translationem duriorem leniendam, apertum est. de quo supra non longe ab initio libri disputaui: quamuis illic non eadem omnino particula vsus est, sed pari tamen. inquit enim καθάπερ ἀνταπανόντα. statimque, quod rem explicaret, adiunxit ipsa illa membra nullam præ se ferre iunctionem: neque se mutuo sustinere, aut opis demum aliquid sibi vltro citroque afferre. quæ omnia in comprehensionibus, periodisque fiunt.

Ἔοικε γοῦν τὰ μὲν περιοδικὰ κῶλα τοῖς λίθοις τοῖς ἀντερείδουσι τὰς περιφερεῖς στέγας καὶ συνέχουσι: τὰ δὲ τῆς διαλελυμένης ἑρμηνείας, διερριμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις.

Similia igitur sunt periodorum membra lapidibus fulcientibus rotunda tecta & illa continentibus: membra vero locutionis dissolutæ iactis propè solùm lapidibus, & non constructis.

Adhuc magis explanare rem volens Demetrius imagine vtitur, quæ ponit ante oculos discrimen, quod versatur inter vtraque membra: aitque membra periodorum similia esse lapidibus sustinentibus rotunda domicilia, ac tecta: iunctioneque illa tenentibus. contra solutæ orationis membra lapidibus similia temere coniectis in eundem locum: atque hoc tantum communionis habentibus, quod propinqui inter se sint: ordine tamen, rectaque compositione careant. Non sine causa autem, cum firma, stabiliaque in primis ædificia significare vellet, inquit περιφερεῖς στέγας. rotunda nanque ipsa solidiora sunt: faciliusque resistunt quibuscunque iniuriis. vnde Romæ sacella vetusta, quę tanto temporis spatio permanserunt, eius formæ sunt. cum plurima, quæ parum intelligentibus firmiora videri potuissent, alia forma prædita, iam diu collapsa sint:

Διὸ καὶ περιεξεσμένον ἔχει τι ἡ ἑρμηνεία ἡ πρὶν καὶ εὐσταλές. ὥσπερ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα, ὧν τέχνη ἐδόκει ἡ συστολὴ καὶ ἰσχνότης: ἡ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἑρμηνεία τοῖς Φειδίου ἔργοις ἤδη ἔοικεν, ἔχουσά τι καὶ μεγαλεῖον καὶ ἀκριβὲς ἅμα.

Unde & edolatum habet quiddam superior locutio, & leue. quemadmodum & vetera simulachra, quorum ars videbatur contractio, & tenuitas: eorum vero qui secuti sunt locutio, Phidiæ operibus iam similis est, habens quiddam & amplum & exquisitum simul.

Vnde inquit, superior, vetusque locutio quippiam in se habet parum edolatum, ac rude; nec non tenue & quasi ad iter expeditum: remotumque ab omni pompa, cu iusmodi sunt etiam antiqua simulacra. signorum enim vt addit, eorum ars: omneq; studium opificis videtur esse contractio, ac tenuitas. Oratio vero inquit scriptorum, qui successerunt illis, ac tempore consecuti sunt, ad eam perfectionem venit, vt operibus iam statuisque Phidiæ similis sit, cum in se habeat magnificum, atq; amplum quippiam: nec non eodem tempore exquisitum. Quod narrat similis loco: illustrareque ratione hac volens id, quod præcipit. priscos illos opifices, & qui statuas, simulacraque conficerent, delectari solitos esse gracilitate corporum: in eaq; existimasse summam artem manere, cum inferiores, vt erant in omni re grandiores perfectioresque, ita etiam adiunxissent operibus suis amplitudinem, idem ego arbitror hac ętate, & in eadem arte, & in pictura contigisse: cum enim cognitis iam damnatisque erroribus primorum illorum, qui has artes extinctas penitus in lucem reuocarunt, maiore artificio scientiaque quidam ipsas tractassent, & ipsi tamen tenuitatem sequebantur: exiliaque simulacra illa sua, atque opera fingebant. exorti autem postea sunt perfecti iam & omni virtute cumulati, qui pleniora magisque veris respondentia ipsa conformarent. ita arduum ac difficile est subito emergere: & iisdem itineribus omni tempore ad summum ascenditur. περιεξεσμένον, verbo translato ab opificibus signorum, significat leuiter expolitum. ξέειν enim valet scalpro vti, ac lapidem polire. vnde ξόανα signa ipsa, simulacraque appellata fuere. περιξέειν igitur non summum artificium adhibere in aliquo opere, sed summas tantum partes edolare. Εὐσταλὴς vero significat non magnifica veste, sumptuosaque ornatum, sed tenui vestimento, angustoque indutum, & quod ad iter faciendum accommodatum sit. Cum omnem hunc locum (vt opinor) accurate explicuerim, restat nunc videre, quid alii quidam de hac re senserint: & an eandem locutionis diuisionem probauerint. Aristoteles igitur primo, qui ipsius auctor, princepsque fuisse videtur, cum & ipse duo genera locutionis fecerit, in altero eorum nominum, quibus ipsa appellauit, diuersus ab hoc nostro magistro est, cum in rebus ipsis mirifice inter eos conueniat. quam enim διῃρημένην Demetrius vocat, ipse εἰρομένην appellauit: nec enim dissentire ipsos putandum est, quia vtuntur (nisi fallor) in eadem re ostendenda, nominibus, quę tota regione inter se discrepare videntur. à Demetrio enim vsurpata vox manifestò valet, diuisa & diiuncta: ab Aristotele verò connexa, & quasi vincta. vidit enim Aristoteles locutionem eam, quę diuisa, & tanquàm soluta erat, alia ratione esse illigatam, & tanquam cathenæ cuiusdam instar: illa nanque coniunctionibus vinciebatur, quæ vnam ipsam reddebant: nec alio vllo communi vinculo vtebatur. vnde recte εἰρομένη ea de causa vocari potuit. Vtitur sanè alio loco Aristoteles eo nomine, locutionem itidem intelligens, sed non solutam, ac dissipatam, uerum comprehensione inclusam. inquit enim infra. τῆς δὲ ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διῃρημένη ἐστὶν· ἡ δὲ ἀντικειμένη. uocat autem illic locutionem ἐν κώλοις, quæ membris illis sustinetur, quæ conficiunt ambitum. nollem igitur, ut libere loquar, Demetrium, cum sequatur in re ipsa Aristotelem, ac ne latum quidem unguem ab eius sententia discedat, nomina immutasse: gignere nanque hoc potest erroris aliquid: ac sine dubio confundit, permiscetque hanc disciplinam, quam ipse ornare conatur, ac totis ingenii uiribus expolire.

Δοκιμάζω γὰρ δὴ ἔγωγε μήτε περιόδοις ὅλον τὸν λόγον συνείρεσθαι, ὡς ὁ Γοργίου: μήτε διαλελύσθαι ὅλον, ὡς τὰ ἀρχαῖα. ἀλλὰ μεμίχθαι μᾶλλον δι' ἀμφοτέρων: οὕτω γὰρ καὶ ἐγκατάσκευος ἔσται, καὶ ἁπλοῦς ἅμα, καὶ ἐξ ἀμφοῖν ἡδύς. καὶ οὔτε μάλα ἰδιωτικὸς, οὔτε μάλα σοφιστικός. τῶν τε γὰρ πυκνὰς περιόδους λεγόντων, οὐδ' αἱ κεφαλαὶ ῥᾳδίως ἑστᾶσιν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰνωμένων: οἵ τε ἀκούοντες ναυτιῶσι διὰ τὸ ἀπίθανον: τοτὲ δὲ καὶ ἐκφωνοῦσι τὰ τέλη τῶν περιόδων προειδότες καὶ προαναβοῶσι.

Probo enim ego neque periodis his totam orationem connectere. vt est Gorgiæ oratio: neque dissolutam esse totam, vt sunt prisca. verum mixtam esse potius ex ambobus: sic enim & arte fabricata oratio erit, & simplex simul, & ex vtrisque iucunda. & neque valde uulgaris: neque valde exquisita. Eorum qui crebras periodos dicunt, neque etiam capita facile stant, vt in vinolentis. & qui audiunt nauseant, quia alienum id est à persuadendo: quandoque etiam edunt fines periodorum, cum prouideant illos, & prius clamitant.

Quid sui iudicii sit de optimo genere dicendi: quamque orationem maxime perfectam putet, nunc ostendit: declaratis enim duobus ipsius generibus contrariis inter se, inquit neutrum perpetuo vsurpatum à se probari, sed medium quoddam inter illa: ex ambobusque temperatum. primum autem reiicit locutionem totam connexam ex periodis. cuiusmodi erat Gorgiæ Leontini oratio. deinde quę tota soluta, ac dissipata sit. cuiusmodi erat antiqua illa, ac prisca. quibus repudiatis, si sine modo vsurpatæ sint, aperit quam rectam luculentamque putet. permixtam autem ex illis huiuscemodi esse inquit: subitoque bona ipsius explicat, nec multo post mala itidem, vitiaque illarum patefacit. inquit igitur. sic enim & arte aliqua elaborata erit, & simplex simul: erunt enim in ea certæ partes, quæ curam, industriamq; artificis redolebunt. alię autem non tanto studio concinnatę, nullam industriam prę se ferent. addit quoque ex varietate hac, illam etiam iucundam futuram iis, qui audiunt: nihil enim est quod tantopere delectet: pellatq; fastidium ex omni re quantopere mutatio ipsa, & non semper idem. nec posse videri eandem valde abiectam, ac vulgarem, qualis est sermo imperitorum affirmat: nec valde itidem sophisticam, id est non factam ad imitationem orationis sophistarum, qui infinitum studium in componenda, ornandaque oratione ponebant. eorum nomina supra posuit: illi enim sunt nominati sophistæ. Quæ sequuntur pertinent ad vitia, incommodaque, quæ in se habent continuatæ periodi, significanda: tria autem affert, quorum primum cernitur in persona oratoris. reliqua duo, ii, qui audiunt diuersa ratione affinia culpæ esse ostendunt. inquit igitur ne capita quidem facile manere eorum, qui frequentes periodos edunt, quod in actione turpissimum est. Cicero in ij. libro de legibus, cum de sui temporis cantibus, teneris ac fractis, loqueretur, huiuscemodi etiam quippiam inde fieri declarauit. ait enim. Illa quidem, quæ solebant quondam compleri seueritate iucunda Liuianis, & Næuianis modis, nunc vt eadem exultent, ceruices, oculosq; pariter cum modorum flexionibus torqueant? Motum autem eum ineptum indicare volens Phalereus, simili vtitur: aitque idem illis accidere, quod vini plenis ac temulentis vsu venire perspicitur. quatiunt enim continenter capita. vt autem qui ita dicunt motu corporis peccant, ita etiam qui audiunt inquit satietate, fastidioque non paruo afficiuntur propter similitudinem: neque enim verisimile est quempiam ita fingere posse orationem sine ingenti cura, quod est remotum valde, & alienum à persuadendo. Addit etiam eosdem illos aliquando pronuntiare clausulas, exitusque periodorum. vt qui prouiderant animo, quò res peruentura sit: & ante illos ipsos oratores clara voce edere.

Τῶν δὲ περιόδων αἱ μικρότεραι μὲν ἐκ δυοῖν κώλοιν συντίθενται· αἱ μέγισται δὲ ἐκ τεττάρων. τὸ δ᾽ ὑπὲρ τέσσαρα, οὐκ ἔτ᾽ ἂν ἐντὸς εἴη περιοδικῆς συμμετρίας.

Periodorum autem minores quidem ex duobus membris constant: maximæ autem ex quatuor: quod super quatuor est, non amplius intra iustam mensuram periodi manet.

Cum sensum animi sui de perfecta locutione indicarit: ac quid boni habeant periodi malique; si modice contraque vsurpentur, docuerit, mensuram nunc ipsarum, ac partium numerum declarat. breuiores enim inquit ex duobus membris constant: longißimæ autem maximæque ex quatuor. quem modum, qui transire vellet, vt ex quinque sex ve membris ambitum conficeret, peccaturum non mediocriter ait: neque intra terminos iustæ periodi mensuræ ipsum vllo modo mansurum. Quamuis enim oratores aliquando multo maiorem numerum membrorum, antequam plenam integramque sententiam concludant, in oratione ponant: & si tunc illic vmbra quædam visitur periodi: est enim eo loco sine dubio circuitus quidam & gyrus, non tamen vult vllo pacto Demetrius illum vocari posse periodum. quia superat iustam, debitamq, mensuram veræ comprehensionis: periodus enim est modica quędam comprehensio sententiarum, vel vna potius sententia: eademq; elegans tota, ac venusta, quæ cum terminum illum transit: prolixiorque quàm oporteat, fit, amittit eum lepòrem ac suauitatem: Non est enim putandum imponi semper legem oratoribus, vt cogant id, quod cogere volunt, intra angustos illos cancellos: aliquando enim materia id non patitur, largioremque campum desiderat, vt omnia quæ prosunt illi tempori, edantur. Exempla huius compositionis deesse non possunt. vt autem alia nunc omittam, principium orationis, quam habuit M. Tullius ad Quirites post reditum, huiuscemodi est: multa enim, multaque ante quàm absoluisset, quod dicebat, prolata sunt: constatq; manifesto ipsum multo maiore numero membrorum, quàm ferat legitima periodus. Sed etiam procemium pro Milone speciem quandam eiusdem rei retinet: quis enim non videt ante illud. Tamen hæc noui iudicii noua forma terret oculos, suspensa omnia & inchoata esse. Arbitror autem, cum hoc videret Demetrius: intelligeretq; posse aliquos in hac re peccare, ea de causa sedulo hoc pręcepisse: testarique voluisse, non esse illas coagmentationes membrorum, quamuis illic circulus quidam, ambitusque perspiciatur, periodos.

Γίνονται δὲ καὶ τρίκωλοί τινες· καὶ μονόκωλοι, ἃς καλοῦσιν ἁπλᾶς περιόδους· ὅταν γὰρ τὸ κῶλον μῆκός τε ἔχῃ καὶ καμπὴν κατὰ τὸ τέλος, τότε μονόκωλος περίοδος γίνεται, καθάπερ ἡ τοιάδε. Ἡροδότου ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. καὶ πάλιν. Ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. ὑπ' ἀμφοῖν μέν τοι συνίσταται ἡ ἁπλῆ περίοδος, καὶ ὑπὸ τοῦ μήκους, καὶ ὑπὸ τῆς καμπῆς, τῆς περὶ τὸ τέλος· ὑπὸ δὲ θατέρου οὐδέποτε.

Fiunt autem & trimembres quædam: & vnius membri, quas vocant simplices periodos: quando enim membrum longitudinem habuerit et flexionem in extremo, tunc vnius membri periodus fit. Quemadmodum hæc. ἡροδότου ἁλικαρνασῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε. *& iterum.* ἡ γὰρ σαφὴς φράσις πολὺ φῶς παρέχεται ταῖς τῶν ἀκουόντων διανοίαις. *Ex ambobus sane constat simplex periodus, & ex longitudine, & ex flexione prope finem: ab altero autem nunquam.*

Cum autem meminisset tantum ambituum, & ex duobus, & ex quattuor membris constantium, adiungit inueniri quoque quasdam, quæ tria membra habeant. Sed non nullas etiam, quæ singulis membris constent, reperiri testatur: vocatæque ea de causa sint simplices periodi: ipse illas ἁπλᾶς nominat: Aristoteles easdem diuerso nomine, cuius tamen eadem vis notioque sit, ἀφελεῖς appellat. Quid autem requiratur, vt existat hic simplex ambitus, accurate declarat. ait enim cum ita conformatum membrum fuerit, vt longitudinem habeat, atque in extremo flexionem, tunc nasci periodum hanc vnico membro constantem. Cum autem Aquila, qui scri

psit

psit de luminibus iis orationis, quæ vocantur σχήματα, dissenserit à iudicio duorum horum: dixeritque se non videre quemadmodum periodus cognominetur, quæ ex vnico membro constet, quod ipse fatetur se non vidisse, alii multi nullo negotio perspicient præsertim cum diligenter hoc monstrarint nostri hi optimi auctores, & quasi manum ad illud intenderint. duo enim sunt, quę id efficiunt id est prolixitas membri, & tanquam orbis ille. Quotiescunque igitur uidemus membrum, quod excedat iustam mensuram: cuiusque extremum cum initio quodam modo coniunctum sit, tunc asseuerare possumus simplicem ambitum illum esse; neque enim hæc reperiuntur in vulgaribus membris. Exemplo ipsam ostendere uolens Demetrius, usus est initio historię Hecatęi. quo etiam non longe à principio huius libri in declarando membro, quod totum, uniuersamque sententiam contineret, usus fuerat. Sed aliud etiam adiungit. cuius sententia hæc est. nomen uero auctoris dicere non possum. Apertam, dilucidamque orationem magnum lumen afferre mentibus eorum, qui audiunt. positis autem his duobus exemplis, tradit quæ requirantur in constituenda simplici periodo, quod supra à me explicatum est.

Εν δὲ ταῖς συνθέτοις περιόδοις, τὸ τελευταῖον κῶλον μακρότερον χρὴ εἶναι, καὶ ὥσπερ περιέχον καὶ περιειληφὸς τὰ ἄλλα: οὕτω γὰρ μεγαλοπρεπὴς ἔσται καὶ σεμνὴ περίοδος, εἰς σεμνὸν καὶ μακρὸν λήγουσα κῶλον. εἰ δὲ μὴ, ἀποκεκομμένη καὶ χωλῇ ὁμοία. παράδειγμα δ' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν. ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

In compositis autem periodis, vltimum membrum longius oportet esse, & tanquam continens & amplectens alia: sic enim magnifica erit & honesta periodus, in honestum & longum desinens membrum: sin, incisæ & claudæ similis: exemplum autem ipsius est tale. Οὐ γὰρ τὸ εἰπεῖν καλῶς, καλόν: ἀλλὰ τὸ, εἰπόντα, δρᾶσαι τὰ εἰρημένα.

Cum iam docuerit omnia, quæ ad simplices ambitus pertinent, redit ad concretas, ac pluribus membris constantes, explicandas. compositę uerò ipse, iunctę; nunc appellantur, ut à simplicibus separentur. præcipit igitur ut in illis fingendis extremum membrum longius efficiatur: huiuscemodique sit, ut tanquam complectatur, contineatque in se reliqua. cuius rei, si seruetur, statim utilitatem declarat. tradens ita futuram conuersionem, ac periodum magnificam, & plenam grauitatis. sed eius etiam granditatis causam, originemque demonstrat addens. cum desinat ac terminetur in grandi, longoque membro. quod si negligatur inquit hoc præceptum, erit periodus trunca, extremaque parte debilis, demumque claudæ similis. Elegans autem exemplum posuit periodi rectè conformatæ, atque omnibus numeris absolutæ. uidetur uerò edita in aliquem, qui cum non efficeret: nec ad exitum perduceret, quę rectè dixisset, putaret tamen se rem pręclaram fecisse, ac magna laude dignam. negat enim id pulchrum esse: cum integræ ueręque laudi optinendę absolutio consiliorum illorum requiratur. in hęc autem uerba, ut auctorem indicare possim, non memini me unquàm incidisse apud ueterem ullum scriptorem. Quod uerò hic supra à Demetrio præceptum est, Ciceroni quoque cognitum ac probatum fuit: nec mirum: ab iisdem enim doctoribus ambo ipsa accipiebant, id est Aristotele, ac Thophrasto. quod illic quoq; à Cicerone significatum est. in iij. enim libro de oratore, de articulis, membrisque disputans (κῶλα autem intelligebat) inquit. Quę si in extremo breuiora sunt, infringitur ille quasi uerborum ambitus: sic enim has orationis conuersiones Gręci nominant. Quare aut paria esse debent posteriora superioribus, extrema primis: aut, quod etiam est melius & iocundius, longiora. Atq; hæc quidem ab iis philosophis, quos tu maxime diligis, Catule, dicta sunt.

Τρία δὲ γένη περιόδων ἐστίν. ἱστορική, διαλογική, ῥητορική. ἱστορικὴ μὲν ἡ μήτε περιηγμένη, μήτ' ἀνειμένη σφόδρα, ἀλλὰ μεταξὺ ἀμφοῖν, ὡς μήτε ῥητορικὴ δόξειεν καὶ ἀπίθανος διὰ τὴν περιαγωγήν: τὸ σεμνόν τε ἔχουσα καὶ ἱστορικὸν ἐκ τῆς ἁπλότητος. οἷον ἡ τοιάδε. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται, μέχρι τοῦ Νεώτερος δὲ Κῦρος: ἑδραίᾳ γάρ τινι καὶ ἀσφαλεῖ καταλήξει ἔοικεν αὐτῆς ἡ ἀπόθεσις.

Tria autem genera periodorum ſunt . hiſtorica , dialogica , oratoria . hiſtorica quidem , quæ neque circumacta : neque remiſſa vehementer : ſed in medio ambarum . vt neque oratoria videri poßit, & aliena à perſuadendo propter circumactionem : honeſtatemq́ habens & hiſtoricum ex ſimplicitate : ceu hæc ipſa. Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται, *vſque ad.* Νεώτερος δὲ Κῦρος. *Solidæ enim cuidam , & firmæ terminationi videtur ſimilis ipſius clauſula .*

Tres ſpecies inquit eſſe comprehenſionum, quarum omnium cum eadem natura ſit, diſcrepant illæ inter ſe orbe ipſo atque eius perfectione. hæ namque conuerſionem illam exquiſitam habent: non nullæ eandem remiſſiorem. aliæ adhuc magis hebetem, atque obſcuram. aptæ autem illę finguntur materiæ ipſi, ac rebus, quæ tractantur. Sunt enim accommodatæ quædam ſtudiis oratorum: quędam verò rerum geſtarum ſcriptioni: reliquæ ſermonibus his, ac colloquiis, qui à Gręcis vocantur dialogi. Initium earum explicandarum ducit à periodo propria hiſtoriarum. quam mediam eſſe inquit inter illas duas. cum nec circumacta: neque remiſſa valde ſit. minus autem rotundam ea de cauſa eſſe dicit, vt diſtincta ſit ab oratoria: valeatque ad perſuadendum. quæ nanque orbem accuratum, ac circunductionem haberet, fide careret. quia tamen videtur poſtulari dignitas quædam, ac granditas, hiſtoriæ propria, in illa ſimplicitatem ſuam hoc ei afferre, præbereque docet. Huiuſcemodi autem eſſe inquit illam, quæ à Xenophonte in principio Anabaſis conformata eſt. cuius exemplo ſupra quoque vſus fuerat. initio vero ipſius & fine indicato, declarat non ſine cauſa dictum a ſe eſſe, grauitatem in ea requiri: id enim in hac manifeſtò perſpici. nam cum terminare ipſam auctor vellet, depoſuit in ſtabili firmaque clauſula, & quæ in lubrico nullo modo verſetur, ſed contra ab omni caſu tuta ſit.

Τῆς δὲ ῥητορικῆς περιόδου συνεστραμμένον τὸ εἶδος καὶ κυκλικόν: καὶ δεόμενον στρογγύλου στόματος, καὶ χειρὸς συμπεριαγομένης τῷ ῥυθμῷ. οἷον τῆς, Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν. σχεδὸν γὰρ εὐθὺς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἡ περίοδος ἡ τοιάδε συνεστραμμένον τι ἔχει, καὶ ἐμφαῖνον ὅτι οὐκ ἂν ἀπολήξειεν εἰς ἁπλοῦν τέλος.

Oratoriæ autem periodi contorta forma, & circularis : & quæ egeat rotundo ore , & manu , quæ vna cum numero circumagatur . ceu huius . Μάλιστα μὲν εἵνεκα τοῦ νομίζειν συμφέρειν τῇ πόλει λελύσθαι τὸν νόμον: εἶτα καὶ τοῦ παιδὸς εἵνεκα τοῦ Χαβρίου ὡμολόγησα τούτοις, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν: *ferme enim ilico à principio periodus huiuſcemodi contortum quiddam habet : & quod oſtendit, quod nullo modo deſineret in ſimplicem finem .*

Cum hiſtoricam periodum explicaſſet, diuerſo ordine, atque initio ipſas appella-

rat,

eat, oratoriam periodum aggreditur. formamque ipsius conuersam exquisite esse tradit, atque orbicularem. nec non egere eandem affirmat rotundo ore: brachioque, quod vna cum ipsius numero circumagatur. qua oratoris actione si destituta sit, iniuriam quasi accipere videatur: nec posse satis pro dignitate pronuntiari. δεό-μενος igitur, vt ostendi, valet, quod postulat: vel potius flagitat, rotundum os. id quod etiam semper valere putaui idem verbum apud Aristotelem in iij. de arte dicendi, vbi de numeris disserens: heroique vim ac naturam explicans, in aliis de ipso hoc inquit. καὶ ἁρμονίας δεόμενος: significare enim voluit, vbi non est harmonia, non apte ipsum poni posse. Exemplo autem huius vtitur trimembri periodo Demosthenis, edito in principio orationis aduersus Leptinem. quod supra quoque posuit. de illo verò postea inquit. Ferè primis statim verbis prolatis: à principioq; periodum hanc præ se ferre quippiam conuersum, & quod ostendat nullo modo se terminaturum in simplici aliquo fine atque humili, sed exitum ipsius futurum amplum atque elegantem.

Διαλογικὴ δέ ἐστιν ἡ περίοδος, ἡ ἔτι ἀνειμένη καὶ ἁπλουστέρα τῆς ἱστορικῆς. καὶ μόλις ἐμφαίνουσα ὅτι περίοδός ἐστιν, ὥσπερ ἡ τοιάδε. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ, μέχρι τοῦ, Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες. ἐπέρριπται γὰρ ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἐφ' ἑκατέρῳ ἕτερον, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλελυμένοις λόγοις: καὶ ἀπολήξαντες, μόλις ἂν ἐννοηθεῖμεν κατὰ τὸ τέλος ὅτι τὸ λεγόμενον περίοδος ἦν. δεῖ γὰρ μεταξὺ διῃρημένης τε καὶ κατεστραμμένης λέξεως, τὴν διαλογικὴν περίοδον γράφεσθαι, καὶ μεμιγμένην ὁμοίως ἀμφοτέροις. περιόδων μὲν εἴδη τοσάδε.

Dialogica autem periodus est, quæ adhuc remissa, & simplicior historica. & vix ostendens quod periodus est, quemadmodum talis. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ. *usque ad,* Ἅτε νῦν πρῶτον ἄγοντες *: iacta enim sunt inuicem aliud super aliud membra: quemadmodum in dissoluta oratione, et cum desierimus, vix intelligemus in fine, quod id quod dicitur periodus est: oportet enim in medio distinctæ & contortæ locutionis, dialogicam periodum scribi: & mixtam esse similiter ambabus. Periodorum quidem species tot.*

Ad tertiam periodum, explicatis iam duabus, quę sola restat, venit. illa autem est, qua in sermonibus accuratioribus vtuntur. esse verò dicit eam magis adhuc remissam: simplicioremque historica periodo, ac nisi quis diligenter attendat, non cogniturum conuersionem eam esse, quod quæ sit aperte non indicet. exemplum huiuscemodi periodi esse, inquit, primam partem pulcherrimi operis Platonis, quod scripsit de republica: in qua narrat se descendisse in Piręum, vsq; ad verba. Vt qui nunc primum festos illos dies agunt. causam autem statim afferens difficultatis illius ait. membra enim ita in ea coniecta sunt, vt alterum super alterum incidisse, non arte quadam illa inter se compacta videantur. vt in oratione dissoluta fit. addit autem, ad eius languorem magis explanandum aptum. Et cum ad exitum eius peruenerimus, vix intelligere poterimus in extremo, quod editum est, periodum extitisse: decet enim conuersionem hanc aptam sermonibus his, scribi stilo illo, qui medius est inter dissipatam, ac conuersam locutionem: ac temperatam esse pari modo ambabus illis. Adiunxit autem, quibus declararet absolutam esse hanc disputationem: tot enim, quot traditæ sint, dicit esse species periodorum. nunc enim εἴδη proprie vocat, quod initio appellarat γένη.

Γίνονται

Γίνονται δὲ καὶ ἐξ ἀντικειμένων κώλων περίοδοι: ἀντικειμένων δὲ ἤτοι τοῖς πράγμασιν. οἷον Πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης. ἢ ἀμφοτέροις, τῇ τε λέξει καὶ τοῖς πράγμασιν. ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει. *

Fiunt autem & ex oppositis membris periodi: oppositis autem siue rebus, ut. πλέων μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεύων δὲ διὰ τῆς θαλάσσης. *vel ambobus, locutioneque & rebus. quemadmodum eadem periodus se sic habet.* •

Quod ad ornatum concinnitatemque periodorum facit. constituta iam natura earum, generibusque explicatis, tradit confici etiam periodos, quæ habeant membra inter se contraria. nam inueniri periodos, in quibus contraria contrariis non opponuntur, manifestum est: quas certe ipse supra exempli causa posuit, hoc non habuerunt. vnde ipse copulam addidit, cum hac re discrepantes ab illis tractare vellet: existimauit enim eas animaduersas, & notatas esse. cum igitur nunc explicare aggrediatur has, in quibus contrarii aliquid est atque oppositi, vno tempore. docet opponi membra inter se pluribus modis. nunc enim res inter se contrariæ sunt: nunc verba: quandoq; etiam simul & res ipsę ac verba. primum autem aggreditur eam, in qua res contrariæ continentur in membris. quam luculento exemplo illustrat accuratissimi scriptoris: sumpsit enim locum è Panegyrico Isocratis, vbi de ingentibus copiis Xerxis loquitur, cum in Græciam inuasit. Cicero in ij. de finibus conatum opulentissimi regis commemorans, eandem figuram seruauit, expressam ex eo auctore, quem semper valde amauit: ait enim maria ambulauisset: terram nauigasset. in ea enim liquido intelligitur id seruatum. nauigare enim & ambulare res contrarię sunt: vt terra, & mare: sic enim magistri dicendi contrarium accipiunt. antequàm autem periodum eam explicet, in qua quidquid est contrarii in verbis tantum manet, aggreditur illam, cuius membra vtroque genere contrarii prædita sunt, & quod in rebus: & quod in verbis positum est. cum autem, vt supra fecerat, exemplo ipsam ostendere oporteret, inquit. verba enim Græca ponam vt melius perpendi possint, cum in illis, nisi fallor, scrupulus aliquis sit ὥσπερ ἡ αὐτὴ περίοδος ὧδε ἔχει. Diu verò in hac opinione fui vt exemplum defecerit, relictum errore librarii alicuius, quem postea ceteri secuti sint, quod quum ex iisdem verbis constaret aliquantulum immutatis, putarit illa abundare. nisi aliquis credat ita locum accipiendum esse. vt dixerit. Cuiusmodi est eadem hæc periodos nulla re variata, sed relicta vt est. quod tamen mihi duriusculum videtur: præter quàm quod non video illic contrarii aliquid in nominibus. pręterea diligentia tam politi scriptoris postulare videbatur, vt distincta exempla poneret. si nanque in eadem comprehensione vtraque oppositio posita sit, confundatur qui legit necesse est. Quod si, destituti ope integri libri, experiri velimus an possimus ita conformare membra, vt vtriusque concinnitatis exemplum illic maneat, videndum est, an ita potuerit ipsa Phalereus variasse πλέων μὲν διὰ τῆς χθονός, πεζεύων δ' διὰ τῆς ἁλός: tunc enim, vt prius, res ipsę rebus contrarię erunt: eodemque tempore verba verbis opponentur: χθονός enim & ἁλός, cum paria similiaque sint, intelligentur studiose ita collocata esse: è regioneque posita speciem habent contrariorum. ita in mentem mihi venit, vt corrigerem hoc membrum. si mendum fortè hic aliquod subest, vt arbitror.

Κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα μόνον ἀντικείμενα κῶλα, τοιάδε ἐστί, οἷον ὡς ὁ τὴν Ἑλένην παραβαλὼν τῷ Ἡρακλεῖ φησιν, ὅτι Τῷ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησεν: τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: ἀντίκειται γὰρ καὶ ἄρθρον ἄρθρῳ, καὶ σύνδεσμος συνδέσμῳ, ὅμοια ὁμοίοις: καὶ τἆλλα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. τῷ μὲν ἐποίησεν, τὸ κατέστησεν. τῷ δ' ἐπίπονον, τὸ περίβλεπτον. τῷ δὲ πολυκίνδυνον, τὸ περιμάχητον: καὶ ὅλως, ἓν πρὸς ἕν, ὅμοιον παρ' ὅμοιον, ἡ ἀνταπόδοσις.

In nominibus autem tantum opposita membra, huiuscemodi sunt. Ut qui Helenam Herculi contulit, inquit. quod τῷ μὲν ἐπίπονον καὶ πολυκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησεν: τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν: *opponitur enim & articulus articulo, & copula copulæ, similia similibus: & alia utique eodem modo. illi quidem* ἐποίησεν, *illud* κατέστησεν. *illi autem* ἐπίπονον, *illud* περίβλεπτον. *illi autem* πολυκίνδυνον, *illud* περιμάχητον. *& demum, unum ad unum, simile ad simile, redditio.*

Duobus iam modis traditis, quibus contraria contrariis in membris periodorum opponuntur, ad tertium, qui reliquus est, transit. ille vero est cum rerum earum naturæ nullo pacto inter se repugnant: in verbis tamen perspicitur quiddam, quod speciem habet contrarii. Illustri autem exemplo eum declarat. accurateque ipse veritatem ipsius exempli, sedulitatemque auctoris ostendit. Isocrates verò fuit, qui Helenam cum Hercule contulit, in eo ipso libro, quo Helenam ornauit. accepit igitur Demetrius inde comprehensionem bimembrem: docetque in ea, & articulum articulo, & copulam copulæ respondere: & eodem pacto reliqua omnia verba. vt vnum ad vnum (vt inquit) referatur: simileque ad simile. quæ redditio est assignatioque partium tantopere expetita, magnum ornatum afferens orationi. Huiuscemodi etiam est comprehensio illa Ciceronis de aruspicum responsis, in re atroci exponenda: Clodioque vulnerando. Conniuentis illos oculos abaui tui magis optandos fuisse, quàm hos flagrantis sororis? quamuis nùnc conniuentes: nunc flagrantes oculi, re, non verbo, videantur esse contrarii. Sunt tamen & ipsi contrarii ea ratione, qua declaratum est: hic enim quoque & pronomen pronomini respondet, & flagrantis, accusandi casu positum, superiori nomini conniuentis. nec non sororis patrio casu, eodem casu prolato nomini abaui: non tamen omnino ordo seruatus est vt in Isocratea illa. præter quàm quod idem verbum vincit hæc membra, cum illic duo diuersa in extremo posita sint, quæ propter similitudinem sibi respondent. vnde Græca periodos exquisitior putanda est, atque omnibus numeris absolutior Præclaris autem ac perfectis vsus quoque Cicero est, præsertim, vt ipsemet ostendit in quinto accusationis. cum inquit. Conferte hanc pacem cum illo bello. huius prætoris aduentum cum illius imperatoris victoria. & quæ sequuntur, concinnitatis atque elegantiæ plenissima. Hæc igitur Græci magistri dicendi vocant ἀντίθετα, siue ἀντίστροφα. nam Dionysius aliquando ita ipsa appellauit. Cum autem Cicero dicat, ἀντίθετα exprimere volens, cum contrariis opponuntur contraria, videndum est an recte verba, quæ è regione stant contraria semper dici possint, cum in genere hoc ἀντιθέτως: quando scilicet nomine tantum illa opponuntur, similia potius similibus respondeant. quæ res habet in se speciem repugnantiæ. similia autem illa esse inter se plane intelligitur: nam & numerus syllabarum par est: & conformatio ipsa verborum. Præterea hoc aperte testatur Demetrius. cum in explicanda comprehensione Isocratis, & articulum articulo, & copulam copulæ respondere ostendit. addidit enim ὅμοια ὁμοίοις: nec non infra ceteris partibus inter se comparatis, in omni ambitu id diligenter seruatum esse docens, ait. ὅμοιον παρ' ὅμοιον. nec me tamen fallit Aristotelem verba ipsa, quæ ἀντίθεσιν faciunt, dicere contraria. verum ille videtur membra ἀντικείμενα appellare. in quibus tantum verba posita sunt re ipsa contraria, non nomine tantum.

Ἔστι δὲ κῶλα, ἃ μὴ ἀντικείμενα, ἐμφαίνει τινὰ ἀντίθεσιν, διὰ τὸ τῷ σχήματι ἀντιθέτως γεγράφθαι. καθάπερ τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ τῷ ποιητῇ πεπαιγμένον. ὅτι Τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών: τὸ αὐτὸ μὲν γὰρ εἴρηται, καὶ οὐδὲν ἐναντίον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἑρμηνείας μεμιμημένος, ἀντίθεσιν τινὰ

πλανῶντι ἔοικεν, ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ἴσως γέλωτα ποιῶν οὕτως ἀντέθηκεν, καὶ ἅμα σκώπτων τοὺς ῥήτορας.

Sunt autem membra, quæ, cum opposita non sint, ostendunt quandam oppositionem, quia figura opposite scripta sunt. veluti illud apud Epicharmum poetam ludentem editum, quod τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών*: idem enim dictum est, & nihil contrarium. modus autem locutionis mixtus, oppositionem quandam erranti præ se fert. verum hic fortasse risum mouens sic opposuit, & simul irridens oratores.*

Admonet nos Demetrius, quod breui antea præceperat Aristoteles: inde enim totum hoc natum est, inueniri membra non nulla, quæ cum opposita inter se non sint, præ se ferunt tamen non nihil oppositionis, quia figuram retinent illius rei, ac scripta sunt vt antitheta ipsa tractari solita sunt. Exemplum autem ponere volens Demetrius adumbratæ huius, simulatæque oppositionis, eodem, quo Aristoteles, fertur: Epicharmi enim Siculi locum ambo citant. in quo ille lusit. Adiungit verò ille. nam Aristoteles cum affirmasset inueniri quasdam falsas ἀντιθέσεις: exemploque cuiusmodi forent, indicasset, verbum postea non addidit. idem omnino in posteriore membro, quod in priore dictum esse: ac nihil contrarium. verum inquit locutionis modus mixtus in animo eius, qui audit vagante, & errore quodam à veritate abducto, gignit speciem quandam oppositionis. Hic (vt opinor) sensus elici potest è Græcis verbis, nisi mendum illic lateat, quod aliquando veritus sum. nam sermo ipse mihi durus videtur. præterea non video illic mixtionis aliquid, aut temperamenti. vnde in mentem mihi quandoque venit legi debere pro μεμιγμένος: in quo verbo non paruus scrupulus est, μεμιμημένος: quod quamuis nulla auctoritate confirmatum, vtilitatis eorum, qui legunt, causa, notum esse volui. Ita certe (nisi fallor) essent omnia planiora: dixisset enim elegans, & in præceptis dandis apertus auctor, modum illum orationis, qui modus adumbrasset, atque imitatus esset quandam antithesin, hoc posse in animo auditoris errantis. nam si attente audiret, non posset eum res fallere. πλανᾶν autem translato verbo ab erroribus corporis: homines enim errare, & huc, & illuc vagari proprie dicuntur, eleganter dictus est, qui audit, cum alio atq; alio mente fertur. Ita quoq; locutus est Sophocles in Oedipo tyranno ex persona ipsius regis docentis, se graue malum ciuitatis diu deflesse: ac multa animo versasse, vt inueniret viam aliquam salutis. inquit enim. ἀλλ᾽ ἴστε πολλὰ μέν με δακρύσαντα δὴ πολλὰς δ᾽ ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις. Sed infra quoque eodem pacto hoc ipsum verbum cepit Demetrius. Statim autem, de fine consilioque Epicharmi disserens, inquit. Verum hic fortasse risum mouere studens, conformauit huiusce modi antithesin: falsam scilicet ac simulatam: eodemque tempore contemnens oratores: ac nimium eorum studium in huiuscemodi concinnitatibus consectandis exagitans. Facile autem credi potest hoc animo ipsum fecisse Epicharmum: nam Lucilium quoq; significauit Cicero, mutuatum personam Scæuolæ, non dissimilem huic rem in Albutio scite reprehendisse: nimium enim studium oratorum in componendis verbis: & tam minutam constructionem, nullo modo ferebant poetæ. præsertim qui eo studio tenerentur risum quacunque ratione possent excitandi: & aliorum leuia etiam peccata exagitandi.

Ἔστι δὲ καὶ παρόμοια κῶλα, ἅτινα παρόμοια δὴ τοῖς ἐπ᾽ ἀρχῆς. οἷον Δωρητοί τε πέλοντο, παράρρητοί τ᾽ ἐπέεσσιν. ἢ ὡς ἐπὶ τέλους, ὡς ἡ τοῦ πανηγυρικοῦ ἀρχή. Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. εἶδος δὲ τοῦ παρομοίου τὸ ἰσόκωλον, ἐπ᾽ ἂν ἴσας ἔχῃ τὰ κῶ-

λα

λαβὰς συλλαβαί, ὡς παρὰ Θουκυδίδῃ. Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον· οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων: ἰσόκωλον μὲν δὴ τοῦτο.

Sunt autem & dissimilia membra, quæ quidem assimilia sunt ijs, quæ in principio. vt Δωρητοί τε πέλοντο, παράῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν. *vel vt in fine, vt Panegyrici principium.* Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων. *Species autem assimilis est isocolum, cum pares habuerint membra syllabas, vt apud Thucydidem.* Ὡς οὔτε ὧν πυνθάνονται ἀπαξιούντων τὸ ἔργον· οἷς τε ἐπιμελὲς εἴη εἰδέναι, οὐκ ὀνειδιζόντων: *Isocolum enim iam hoc.*

Transit nunc ad alium ornatum periodorum explicandum, cum iam quomodo membra ipsarum opponi inter se dicantur ostendisset. vt enim membra ἀντικείμενα inter se dicuntur, ita quoque παρόμοια vocantur: quæ igitur huiuscemodi sint, & quot modis hæc similitudo gignatur, declarat. duo autem illi sunt: similia enim membra esse possunt, aut in principio, aut in extremo. Prioris modi exemplum ponit versum Homeri è nono libro Iliadis, pronuntiatum illic à Phœnice, suadente Achilli, vt placaretur, acceptis muneribus, Agamemnoni: exposito more maiorum, qui donis semper & precibus flectebantur, cum grauiter etiam aliquibus irati erant. Alterius autem rationis, cum in extremis suis partibus similia membra sunt, exemplum est initium panegyrici illius, quem scripsit Isocrates: eadem enim illic est syllaba in fine vtriusque membri. Aristoteles quoque, vnde hæc sumpsit Demetrius, παρόμοια, vt res poscebat, illa vocat. Hermogenes vero in primo libro περὶ ἰδεῶν, vbi de pulchritudine locutionis disputat, παρισώσεις ea nominat, non suo, neque proprio ipsorum verbo appellans: pertinet enim hoc ad qualitatem membrorum indicandam, non ad quantitatem ipsorum ostendendam: philosophus sanè id nomen reseruauit quantitati membrorum demonstrandæ, docens παρίσωσιν esse, cum membra sunt æqualia. cetera eadem sunt. nam in nomine tantum dissentit rhetor ille à Demetrio, & Aristotele: ipse enim quoque tradit fieri παρισώσεις illas & in primis, & in postremis partibus membrorum. Cum autem exemplo indicare volens similitudinem in principio positam, vtatur loco Platonis hoc è symposio. παυσανίου παυσαμένου: addatque, se purgans illic Socrates, quod hanc concinnitatem orationis probauerit. διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οἱ σοφοί, animaduertendum est, an ceperit id verbum doctissimus scriptor, vt Hermogenes: ęqualiaque vocarit verba, quæ verius similia dicta fuissent. an mensuram eorum spectarit: vt enim similia illa inter se sunt: tres enim syllabę omnino eædem sunt: primæ scilicet duæ, ac postrema, ita paria & æqualia. Halicarnasseus etiam non membra solum ἴσα & πάρισα vocauit, sed verba quoque. vt cum in vita Isocratis orationem illius, crebrasque periodos, omni genere ornamentorum refertas, perpendens, inquit. οὐ μόνον τῷ κώλῳ τὸ κῶλον ἴσον, ἀλλὰ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι. τῷ μὲν πλείστῳ τὸ μέγιστον: τῷ δὲ ἀγαθῷ τὸν ἔπαινον & infra. τῷ μὲν καλῶς τὸ κακῶς ἀντίστροφον; τῷ δὲ ἀκούειν τὸ ἀποθνήσκειν πάρισον. nec tamen similia verba intelligit, quæ παρόμοια vocat. nam idem in hoc fecit, quod supra commisisse illum in altero verbo indicaui. nec tamen me fallit in consuetudine quoque sermonis aliquando ἴσον pro ὅμοιον vsurpari, ac verba hæc inter se aliquando commutari. qui tamen accurate aliquid tradit: præceptaque artis dat, videretur proprie loqui debere, omni ambiguitate verborum sublata. præsertim cum superiores res illas apposite vocarint. Cum autem ostendisset cuiusmodi forent periodorum membra, παρόμοια vocata. & quot modis similitudo illa in membris fingeretur, docet ἰσόκωλα: ita autem à Græcis eadem membra, cum ęqualia inter se sunt, appellantur, vt ipse accurate tradit, speciem esse παρομοίων, quę nanque paria, ęqualiaque sunt similia, inter se ea ratione sunt, exemplum verò huius concinnitatis ponit locum Thucydidis è

primo libro, non longè à principio. vbi signis quibusdam probat veteres Græcos, ac barbaros, & qui sedes propè mare habebant, & qui insulas incolebant, piraticam exercuisse: atque ex eo studio res ad vitam necessarias parare solitos. cum illud adhuc dedecus nullum haberet, vel potius laudis aliquid ac gloriæ afferret. Apud poëtas enim inquit, qui nauigant se mutuo interrogant, an prædones sint, vt neq; vnde quæritur propter indignitatem eam artem inficiantibus: neque iis, qui student scire, probri aliquid obiicientibus. in extrema enim hac sententia exemplum manet: cum ambitus sit duobus membris constans inter se paribus. infinita exempla huius elegantiæ sunt etiam apud Ciceronem. vt cum pro Milone inquit. Quod igitur in causa quærendum est, id agamus: hoc quod tormentis inuenire vis, id fatemur.

Ὁμοιοτέλευτα δέ ἐστι, τὰ εἰς ὅμοια καταλήγοντα, ἤτοι εἰς ὀνόματα ταυτά. ὥσπερ ἔχει τοῦτο, Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. ἢ ὅταν εἰς συλλαβὴν καταλήγῃ τὴν αὐτήν. ὥσπερ τὰ ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ προειρημένα.

Similiter autem desinentia sunt, quæ in similia desinunt, siue in nomina eadem, vt se habent in illo. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν θανόντα γράφεις κακῶς. *Siue quando in syllabam desierint eandem. vt illa sunt, quæ è panegyrico ante dicta sunt.*

Quæ sint ὁμοιοτέλευτα nunc explanat: quod & ipsum est ornamentum orationis. cum igitur similiter verba desinunt. siue inquit in iisdem nominibus terminentur: siue extrema tantum ipsorum syllaba eadem sit, illa vocantur ὁμοιοτέλευτα. Exemplum prioris rationis: quæ infrequentior est, ponit vocem antiqui scriptoris, qua in eadem re præcipienda vsus quoque fuerat Aristoteles. in eam autem non recordor me vnquam incidisse apud auctorem ipsum. insimulat verò illa quempiam acerbitatis, qui in aduersarium viuum maledicta multa congesserat: & eundem mortuum etiam scriptis suis vexabat. Posterioris verò, locum Isocratis, quem supra collocauit è principio panegyrici. eidem enim ornatui monstrando idem exemplum adhiberi debuit, ne perturbaretur, qui legeret. illi nanque παρομοίῳ, quod in extremis membris similitudinem habet, nomen postea impositum est ὁμοιοτέλευτον: neque re vlla discrepat hoc ab illo. Ita autem crebra est concinnitas hæc apud Ciceronem, vt non valde oporteat illam indicare. Vt tamen ipsius etiam aliquod Latinum specimen demus, quod paratum hic sit, duas è pulcherrima oratione elegantissimas comprehensiones depromemus. Pro M. enim Marcello, quum conuerso sermone ad C. Cæsarem dixit. Ergo, & mihi meæ pristinæ vitæ consuetudinem C. Cæsar interclusam aperuisti, & his omnibus ad bene de omni rep. sperandum quasi signum aliquod sustulisti: est enim manifesto hęc comprehensio bimembris: cuius etiam membra & æqualia sint, & similiter desinant: nec in vna tantum syllaba similitudo illa maneat; vt in Isocratea, sed in duabus. par autem omnibus modis ipsi est hæc quoque ex eadem grauissima causa sumpta, nisi quod præterea in hac contraria contrariis opponuntur: loquitur autem de iis, qui aduersarii ipsi fuerant in bello, cuius generis hominum nullos inueniri tunc affirmat. Aut sua pertinacia vitam amiserunt: aut tua misericordia retinuerunt.

Χρῆσις δὲ τῶν τοιούτων κώλων ἐπισφαλής: οὔτε γὰρ δεινῶς λέγοντι ἐπιτήδεια: ἐκλύει γὰρ τὴν δεινότητα ἡ περὶ αὐτὰ τερθρεία καὶ φροντίς. δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖ Θεόπομπος: κατηγορῶν γὰρ τῶν τοῦ Φιλίππου φίλων φησίν, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες: ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. καί, Ἐκαλοῦντο μὲν

ἑταῖροι

ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι: ἡ γὰρ ὁμοιότης ἡ περὶ τὰ κῶλα καὶ ἀντίθεσις, ἐκλύει τὴν δεινότητα διὰ τὴν κακοτεχνίαν: θυμὸς γὰρ τέχνης οὐ δεῖται. ἀλλὰ δεῖ τρόπόν τινα, αὐτοφυᾶ εἶναι ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν, καὶ ἁπλᾶ τὰ λεγόμενα.

Usus autem talium membrorum lubricus: neque enim acriter dicenti accommodata sunt: dissoluit enim vim illam, quod ponitur in ipsis nimium studium & cura. planum autem nobis hoc facit Theopompus: accusans enim Philippi amicos inquit, Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες: ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. Et. Ἐκαλοῦντο μὲν ἑταῖροι, ἦσαν δὲ ἑταῖραι: Similitudo enim quæ est in membris & oppositio, dissoluit formam eam acrem propter male positam operam in illis: excandescentia enim arte non eget. verum oportet aliquo modo, naturalia esse in huiuscemodi accusationibus, & simplicia ea quæ dicuntur.

Omnibus iam ornamentis periodorum explicatis, intelligens non vtiliter semper ita expolitas periodos adhiberi, cum si alieno tempore, ac loco vsurpentur, magno pere obsint, vsum earum tradit: vt remoto malo, quod boni in illis positum est, tuto capiatur. cum enim res tam lubrica foret, officium ipsius erat, hoc aperire, ne quis imprudenter laberetur: in culpamque eam incideret, quam magni etiam scriptores euitare non potuerunt. inquit igitur. Vsus verò huiuscemodi membrorum in lubrico versatur, ac plena periculi res est. primum autem tradit nullo modo conuenire ipsa illi oratori, qui acer ac vehemens esse velit. cuius rei statim rationem reddit, affirmans, corrumpere ac frangere nugatorium hoc studium, ac curam oratoris in his festiuitatibus consectandis, omnem vim ipsius, & impetum, quo ferebatur in aduersarium. Idque intelligi posse affirmat ex scriptis Theopompi, quę referta erant his concinnitatibus. Cum enim figere ille maledictis vellet Philippi Macedonis amicos, ac turpissimas ipsis notas inurere (in primis enim hic scriptor maledicus est habitus) consilium ipse suum disturbauit consectatione harum elegantiarum. duos autem ex ipsius historia, in quibus potissimum id faceret, locos exprompsit. prior est. ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: accusat enim ipsos: quod cum sæui ingenii homines ac sicarii magni forent, iidem tamen moribus ac vitæ institutis molles ac teneri essent: sententia nanq; hæc est eorum verborum. Πόρνους Græci impudicos pueros vocabant & qui tanquam meretrices, florem ætatis quę stui haberent. quod testatur etiam Xenophon in primo libro ἀπομνημονευμάτων his verbis. Τήν τε γὰρ ὥραν ἐὰν μέν τις ἀργυρίου πωλῇ τῷ βουλομένῳ, πόρνον αὐτὸν ἀποκαλοῦσιν. inde que iuncto nomine ἀνδροπόρνους appellauit Theopompus sodales Philippi, qui id flagitium paterentur. respondet verò hoc verbum superiori, & ipsi iuncto, ἀνδροφόνοι. cuius notio, ratioque est manifesta. Posterior locus est ἐκαλοῦντο μέν, ἑταῖροι: ἦσαν δὲ, ἑταῖραι, in quo etiam contraria inter se comparantur. Non ineptè autem fortasse Latinis his verbis exprimeretur posterior hæc vox Theopompi, eadem asperitate seruata. vocabantur quidem amici: erant autem amicæ. amicas enim solitas appellari meretrices notum est, vel exemplo hoc Terentii, haud conuenit Vna ire cum amica imperatorem in via. Cum autem locus ipse citetur ab Atheneo in sexto libro δειπνοσοφιστῶν, quo Theopompus illos accusauit, totus sanè plenus harum elegantiarum, hæc pars, quam potissimum sumpsit Phalereus, ita illic legitur. Οὓς δικαίως ἄν τις αὐτοὺς οὐχ ἑταίρους, ἀλλ' ἑταίρας ὑπέλαβεν. οὐδὲ στρατιώτας, ἀλλὰ χαμαιτύπας προσηγόρευσεν. ἀνδροφόνοι γὰρ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν. In genere verò hoc orationis reprehendendo Demetrius vtitur eodem verbo, quo Theohprastus, vnde disciplinam acceperat, vsus antea fuerat: ille enim quoq;, quum vitium ipsius osten-

dere vellet, dixit eam ἐκλύειν τὸν ἀκροατήν: ideſt ſedare motus in animo eius, qui au-
dit, prius excitatos: ac frangere diſsipareque iram illam: ipſe tamen non perſonam
eius qui audit, ſed illius, qui dicit, cogitat, cuius grauitatem in dicendo diſſoluere
orationem hanc tradit. Cicero quoque in eadem culpa exagitanda videtur orato-
ris perſonam officiumque cogitaſſe, quod illa deterius faceret ac corrumperet. ait
enim in oratore ſuo. Detrahit præterea actionis dolorem: aufert humanum ſen-
ſum actoris: tollit funditus veritatem, & fidem. Locus, in quo accurate diſſerit
Theophraſtus de generibus ἀντιθέσεων: omnique earum ratione, legitur apud Hali-
carnaſſeum in vita Lyſię. Poſitis autem exemplis Demetrius ipſa explicat: vitiumq;
huius orationis patefacit, dicens. Similitudo enim, quæ, ſedulo conquiſita, ap-
paret in his membris: & contrariorum oppoſitio, diſſoluit genus illud dicendi gra-
ue, atque acre ob prauum ſtudium captandi eos ornatus. Eius verò mali cauſam af
ferre volens, ait. Motus enim vehementior animi atque excandeſcentia non eget
arte: cum potius eo tempore ars obſit, atq; impetum furoris frangat. Addit etiam
oportere potius illo tempore naturam ſequi, & cum huiuſcemodi contumelię in a-
liquem iaciendæ ſunt, aliquo modo ipſi parere. Τρόπον vero τινὰ inquit ſententiam
hanc moderans: qui enim omnino, vt animus ipſe fert, faceret, fortaſſe peccaret:
pręceptaque artis ſemper vtilia ſunt. nam ratio illa praua, qua vſus eſt Theopom-
pus, non fuit ars vera. Videtur autem huiuſcemodi quiddam Terentius etiam ſi-
gnificaſſe, cum in ore impuri ſerui hanc ſententiam poſuit. ac fortaſſe idem hoc ver-
bum αὐτοφυᾶ expreſſit. reprehendebat autem ille Myſidem ancillam, quæ hoc non
videbat: & ſe ficta illa fabula perterrefactam fuiſſe dolebat. Paulum intereſſe cen-
ſes ex animo omnia, vt fert natura, facias: an de induſtria? Quod adiungitur à De-
metrio eſt quaſi declaratio antecedentis vocis. id ſcilicet quod ait, ea quę dicuntur ſim
plicia eſſe debere, id eſt non fucata, neque vllis inuoluta artificiis.

Οὔτε δῆτα ἐν δεινότητι χρήσιμα τὰ τοιαῦτα ὡς ἔδειξα, οὔτε ἐν πάθεσι καὶ ἤθεσιν· ἁπλοῦν γὰρ εἶναι βούλεται καὶ ἀποίητον τὸ πάθος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἦθος. ἐν γοῦν τοῖς Ἀριστοτέλους περὶ δικαιοσύνης, ὁ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὀδυρόμενος, εἰ μὲν οὕτως εἴποι ὅτι Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἷλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν, ἐμπαθῶς ἂν εἰρηκὼς εἴη καὶ ὀδυρτικῶς. εἰ δὲ παρόμοιον αὐτὸ ποιήσει· Ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον, οὐ μὰ τὸν Δία πάθος κινήσει, οὐδὲ ἔλεον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα· τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πάθεσι κακοτεχνεῖν ἐστι.

Neque igitur cum acres eſſe volumus vtilia ſunt huiuſcemodi vt demonſtraui, neque in affectibus & moribus: ſimplex enim eſſe vult & ſine qualitate vlla affectus. eodem autem pacto & mos. in illis igitur Ariſtotelis de iuſtitia, qui ciuitatem Athenienſium deplorat, ſi ſic dixiſſet. Ποίαν τοιαύτην πόλιν εἷλον τῶν ἐχθρῶν, οἵαν τὴν ἰδίαν πόλιν ἀπώλεσαν. *cum affectu vtique dixiſſet, et lugubriter. ſi autem* παρόμοιον *ipſum fecerit.* ποίαν γὰρ πόλιν τῶν ἐχθρῶν τοιαύτην ἔλαβον, ὁποίαν τὴν ἰδίαν ἀπέβαλον. *non per Iouem affectum mouebit, neque miſericordiam, verum appellatum* κλαυσιγέλωτα*: etenim in lugentibus ludere, vt prouerbio fertur, huiuſcemodi in affectibus praue moliri eſt.*

Concludit ſuperiorem diſputationem Demetrius: putat enim à ſe affatim demon

ſtratum,

ſtratum, nullo modo apta eſſe formæ illi dicendi graui, ac vehementi, ita expolita membra: additque quibus etiam rebus aliis non conueniant: remouet enim quoq; ab oratione, quę motus animi turbidos excitat, hoc ſtudium, curamque concinnandi membra periodorum. vt ab ea quoque, qua mores effinguntur. Eius autem præcepti rationem reddens, inquit. poſtulare πάθος, naturamque eius requirere, vt ſimplex ſit. atque omni qualitate nudatum. quod commune ipſi eſt cum oratione, quæ mores & indolem exprimit. nam πάθος, & ἦθος videtur appellare orationem παθητικὴν & ἠθικήν. Apſinus etiam, vetus quidam magiſter dicendi, quod ad πάθος pertinet, idem præcipit. cum enim rationes tradidiſſet, quibus πάθος excitaretur, adiungit locutionem eſſe debere ſine cura conformatam, ac vacuam omnibus exquiſitis ornamentis. quia orationem his quaſi medicamentis fucare non videtur eſſe dolentis: atque grauem aliquam iniuriam deplorantis. Exemplo verò explicare volens Demetrius veritatem huius præcepti, ſumit locum tractatum ab Ariſtotele in libris, quos ſcripſit de iuſtitia. vt enim memoriæ prodidit Laërtius, quattuor libros ſeparatim confecit doctiſſimus ille vir de iuſtitia. in illis igitur quidam inducebatur deplorare aduerſas res Athenienſium, quem docet, ſi ita dixiſſet, nullis adhibitis leporibus, ac luminibus orationis. Qua tali vrbe hoſtium potiti ſunt, qualem ſuam propriamque amiſerunt, tempori illi ſeruiturum fuiſſe: apteque ad fletum excitandum, deflendumque illum acerbum caſum, verba facturum. Si verò inquit παρόμοιον in eadem re exponenda effecerit, vt pariter extrema amborum membrorum terminentur. exempli cauſa (conemur enim concinnitatem eandem verborum adumbrare: ac uim denique exempli exprimere.) Quam enim vrbem hoſtium talem ceperunt, qualem ſuam propriamq; hoc bello amiſerunt. non me Hercule affectum, neque miſericordiam excitabit, ſed eum, qui iuncto verbo ex duobus nominibus, contrarias res ſignificantibus, κλαυσίγελως à Græcis appellatur: lugebunt enim aliquo modo, qui audiunt propter triſtitiam illarum rerum: eodemque tempore ridebunt, capti leporibus, feſtiuitatibusque eius orationis, atq; exhilarati. Verbo hoc vſus eſt Plutarchus in libro, quo diſputauit, non poſſe iucunde viui ex ratione tradita ab Epicuro: nec non Xenophon in ſexto libro rerum Græcarum, cum exponeret, qui fuiſſet tunc animus Phliaſiorum, quum vrbe iam capta, magna cum virtute inde hoſtes exturbaſſent: fortiſſimos enim ciues narrat lætitia exultaſſe: mulieres verò, vinum ſuis, vt reficerent vires, miniſtraſſe: ſimulq; præ gaudio lacrimaſſe. vnde inquit vere tunc, non vt plerunq; vſurpari hoc verbum ſolitum eſt, κλαυσίγελως omnes, qui aderant occupauit. Verba ſuauiſſimi ſcriptoris hęc ſunt. ἔνθα δὴ θεάσασθαι παρῆν ἀπὸ τῆς σωτηρίας. τοὺς μὲν ἄνδρας δεξιουμένους ἀλλήλους, τὰς δὲ γυναῖκας πιεῖν τε φερούσας καὶ ἅμα χαρᾷ δακρυούσας· πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε τῷ ὄντι κλαυσίγελως εἶχε. Valet autem manifeſto riſus fletu temperatus. ipſe enim præterea Phalereus, vt qui valde rem improbaret, citato vetere prouerbio, prauum hoc ſtudium declarat: ac ſimili quodam exagitat, dicens. Inter flentes enim iocari (vt vulgo dicitur) nihil aliud eſt quàm, dum affectus commoues, huiuſcemodi lepores orationis ſectari.

Γίνεται μέντοι γε χρήσιμά ποτε ὡς ἀριστοτέλης φησίν. Ἐγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. εἰ γοῦν ἀφέλοις τὸ ἕτερον μέγαν, συναφαιρήσῃ καὶ τὴν χάριν· τῇ γὰρ μεγαληγορίᾳ συνεργοῖεν τὰ τοιαῦτα κῶλα, ὁποῖα τῶν γοργίου τὰ πολλὰ ἀντίθετα καὶ τῶν ἰσοκράτους. περὶ μὲν δὴ τῶν παρομοίων, ταῦτα.

Sunt tamen vtilia quandoque vt Ariſtoteles inquit. ἐγὼ ἐκ μὲν ἀθηνῶν εἰς στάγειρα ἦλθον διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν, ἐκ δὲ σταγείρων εἰς ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν. *Si igitur abſtuleris alterum* μέγαν, *vnà auferes & venuſtatem: amplæ enim dictioni prodeſſe poſſunt huiuſcemodi membra,*

qualia sunt Gorgiæ multa: in quibus contraria contrarijs opponuntur, et Iso cratis. De similibus igitur membris, hæc.

Cum diligenter ostenderit quibus temporibus oportet sibi temperare ab hoc genere orationis tam exculto, docet nunc quando fructum magnum ferunt membra comprehensionum ita concinnata: vtiturque exemplo Aristotelis, qui, vt suspicari licet, in epistola quadam, cum exponeret, cur relictis Athenis Stagira venisset: indeque rursus Athenas se contulisset, prioris profectionis causam fuisse dixit regem magnum: posterioris vero hibernum tempus, frigusque magnum: itaque verba composuit, vt ambo membra eo nomine terminarentur, quod magnum eo sermone valet. Addit autem statim Demetrius, significare volens quantum suauitatis conciliatum sit ei sententiæ lumine illo, si abstuleris alterum eorum verborum, eodem tempore dempseris inde omnem leporem ac venustatem: granditatem enim & amplitudinem orationis adiuuant huiuscemodi membra, cuiusmodi sunt magna ex parte, & Gorgiæ, & Isocratis antitheta. vtitur autem eodem exemplo infra, vbi disserit de venusta oratione. concludit verò nunc disputationem de paromœis: indicatque absolutam eam esse: manifestò enim ὁμοιοτέλευτα, cum similiter desinant, species illorum sunt: huic enim splendori orationis magistri dicendi suum propriumq; nomen imposuerunt, quamuis generis nomine παρόμοια aliquando etiam vocarint.

Διαφέρει δὲ ἐνθύμημα περιόδου τῇδε. ὅτι ἡ μὲν περίοδος, σύνθεσίς τίς ἐστι περιηγμένη, ἀφ' ἧς καὶ ὠνόμασται· τὸ δὲ ἐνθύμημα ἐν τῷ διανοήματι ἔχει τὴν δύναμιν καὶ σύστασιν. καὶ ἔστιν ἡ μὲν περίοδος κύκλος τοῦ ἐνθυμήματος, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων· τὸ δ' ἐνθύμημα διάνοιά τις, ἤτοι ἐκ μάχης λεγομένη ἐν ἀκολουθίας σχήματι.

Distat autem enthymema à periodo hoc pacto. quod periodus quidem, est compositio quædam circumducta, à qua & nominata est: enthymema autem in sententia vim suam & constitutionem habet. & est periodus quidem orbis enthymematis, quemadmodum & aliarum rerum: enthymema autem sententia quædam, quæ scilicet ex pugna dicitur in consecutionis figura.

Cum sæpe eodem loco enthymema, & ambitus hic verborum, qui periodus vocatur, maneant: non nullique idem illa esse ea de causa falsò putarent, succurrit Demetrius eorum inscitiæ. discriminaque multa ponit, quibus eæ res distinguantur, ac diuersæ esse intelligantur: nisi enim hunc errorem quibusdam eripere vellet, non fecisset nunc mentionem enthymematum, cum argumenti genus id sit: non est autem propositum Demetrio tradere hoc in libro, quę valent ad faciendam fidem. enthymema autem capit nunc vt Cicero, ac Gręci magistri huius artis, id est sententiam ex contrariis conclusam, & in qua pugna appareat. Sed Aristoteles quoque quamuis plerunque appellet enthymema syllogismum, qui altera tantum propositione constet, tamen in secundo libro de arte dicendi consuetudinem rhetorum sequitur. vbi exemplo Lysię vtitur in loco, quem indicarat, illustrando. In Topicis autem suis Cicero diligenter de enthymemate disputauit, & exempla etiam quædam eius protulit, sumpta ex antiquis tragicis: inquit enim. Huius generis hæc sunt. Hunc metuere: alterum in metu non ponere. Eam, quam nihil accusas, damnas: bene quam meritam esse autumnas: dicis male mereri. Id quod scis prodest nihil: id quod nescis obest. Differentia prima hęc est. Ambitus est compositio quędam circumacta, vnde nomen inuenit: quod supra quoque tradidit. Quædam verò dicens,

cumulis, statim declarauit cuiusmodi foret, addens περιηγμένη. quæ nanque orbem illum non confiteretur constructio, periodus non esset: simul verborum esse compositionem illam significauit. Enthymema verò inquit habet omnem suam vim in sententia ipsa: eoque, quod verbis illic ostenditur: totumque inde conflatum, conformatumque est. Secundum verò discrimen, non dissimile superioris ponit. Esse periodum orbem enthymematis vt ceterarum etiam rerum circuli periodi vocantur. nam periodi siderum. periodi febrium. periodi terrarum. omnes eadem de causa appellantur. quia eodem redeatur, vnde incœptum est iter. Enthymema autem esse inquit ratiocinationem quandam, id est eam, quæ pugna constat: editam ita, vt habeat speciem consecutionis.

Σημεῖον δέ· εἰ γὰρ διαλύσειας τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐνθυμήματος, τὴν μὲν περίοδον ἠφάνισας· τὸ δ' ἐνθύμημα ταυτὸν μένει. οἷον εἴ τις τὸ παρὰ Δημοσθένει διαλύσειεν ἐνθύμημα τὸ τοιοῦτον. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας· οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. διαλύσειε δὲ οὕτω, μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν· εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν· οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος. ἐνταῦθα τῆς περιόδου μὲν ὁ κύκλος ἐκλέλυται· τὸ δ' ἐνθύμημα ἐν ταυτῷ μένει.

Signum autem huius rei: si nanque dissolueris compositionem enthymematis, periodum quidem deleueris: enthymema autem idem manet. ceu siquis hoc, quod apud Demosthenem est, enthymema dissoluerit. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. *dissoluerit autem hoc pacto,* μὴ ἐπιτρέπετε τοῖς τὰ παράνομα γράφουσιν· εἰ γὰρ ἐκωλύοντο, οὐκ ἂν νῦν οὗτος ταῦτα ἔγραφεν. οὐδ' ἕτερος ἔτι γράψει, τούτου νῦν ἁλόντος. *hic periodi quidem orbis ille dissoluitur: enthymema autem in eodem loco manet.*

Intelligi posse in constructione verborum manere periodum: enthymema autem in sententia, signo quodam, quod affert, dicit. Signum autem argumentum hoc vocat, quia fidem facit, probatque quod constituere vult, à posterioribus. Si igitur inquit enthymema in orbe illo inclusum fuerit: dissoluerisque compositionem eam verborum, periodum ipsam euerteris: nec vestigium vllum ipsius restabit. enthymema tamen suo loco manet, nec disturbatur. Exemplo hoc aperire volens, profert locum ex Demosthenis oratione contra Aristocratem, quem, cum illo quoque ipse vti vellet, expressit Quintilianus in quinto libro his verbis. Optimum autem videtur enthymematis genus cum proposito dissimili, vel contrario, ratio subiungitur. quale est Demosthenis. Non enim, si quid vnquam contra leges factum est: idque tu es imitatus, iccirco te conuenit pœna liberari. Quin e contrario damnari multo magis. Nam vt si quis eorum damnatus esset, tu hoc non scripsisses: ita damnatus si fueris, non scribet alius. Neque enim tantum verba, quæ citat Phalereus, vertit Quintilianus, sed superiora etiam hæc, quæ cum ipsis coniunguntur. οὐ γὰρ ὅτι πώποτε μὴ κατὰ νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφεύγειν σοι προσήκει. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἁλίσκεσθαι. si quis igitur euertat (inquit Demetrius) huius sententiæ ordinem hoc pacto. Nolite potestatem facere oratoribus promulgandi aliquid contra leges. Si enim olim vetiti essent, nullo modo hic nunc hæc promulgasset: neque alius ex hoc tempore vnquam promulgabit, si hic damnatus sententiis vestris fuerit, id verum esse intelliget: hic enim orbis ille periodi dissolutus est: enthymema verò restat.

Καὶ καθόλου δὲ τὸ μὲν ἐνθύμημα, συλλογισμός τίς ἐστι, ῥητορικὸς: ἡ περίοδος δὲ, συλλογίζεται μὲν οὐδὲν, σύγκειται δὲ μόνον. καὶ περιόδους μὲν ἐν παντὶ μέρει τοῦ λόγου τίθεμεν, οἷον ἐν τοῖς προοιμίοις: ἐνθυμήματα δὲ οὐκ ἐν παντί. καὶ τὸ μὲν, ὥσπερ ἐπιλέγεται, τὸ ἐνθύμημα: ἡ περίοδος δὲ αὐτόθεν λέγεται. καὶ τὸ μὲν οἷον συλλογισμός ἐστιν ἀτελής: ἡ δὲ, οὔτε ὅλον τι, οὔτε ἀτελὲς συλλογίζεται

Et ad summam quidem enthymema, syllogismus quidam est, oratorius. periodus autem, ratiocinatur quidem nihil: in compositione autem solum manet. & periodos quidem in omni parte orationis ponimus, ceu in principijs ipsarum: enthymemata autem non in omni. & hoc quidem, quasi post aliquid dicitur, enthymema. periodus autem ex se dicitur. & hoc quidem syllogismus est imperfectus: hæc autem neque totum aliquid, neque imperfectum ratiocinatur.

Non capit nunc enthymema eodem sensu Demetrius, quo supra semper cepit. videtur enim ex hoc loco vti hoc verbo, vt Aristoteles ferè vti consueuit: qui definiens etiam ipsius vim & naturam pluribus locis, affirmat enthymema esse imperfectum syllogismum, siue oratorium: quod idem tamen est, syllogismum. existimari autem potest ille hoc fecisse vt penitus seiungeret: diuersaque esse ostenderet, hęc nomina. cum neutro modo sumptum enthymema par sit: respondeatque periodo. Animaduertendum etiam, vt hucusque primum posuit definitionem periodi, ilicoque longe aliam esse naturam enthymematis declarauit, ita nunc ipsum contra facere: explicat enim primum vim enthymematis: deinde probat eiusmodi nihil efficere periodum. inquit igitur. Ad summam enthymema est syllogismus quidam, id est syllogismus oratorius: periodus verò nihil ratione concludit; sed habet in se tantum certam quandam compositionem. Separat etiam ipsa à loco, quem in orationibus occupant, dicens. Et periodos in omni parte orationis ponimus, aptaque illa sedes earum est: veluti in principiis ipsarum: enthymema vero nullo modo. quędam enim partes non recipiunt ipsum. cum enim argumenta sint, quomodo potest aliquid ratione comprobari, nisi antea expositum sit? necesse enim est antea rem narrare. postea confirmare aut diluere. nam commode periodos in exordiis collocari, auctoritate summorum oratorum cognoscimus, qui statim in initio dicendi ipsas conformarunt, vt illa, cuius exemplo supra vsus est Demetrius ex oratione aduersus Leptinem. quę constat tribus membris: nec non, quam protulit Cicero pro A. Cæcina eodem loco, ex quattuor constante: sed exempla passim occurrent. Docet etiam quid intersit inter illa hoc pacto. quę ratio aliquo modo & ipsa à loco proficisci videtur: cum potius, si quis subtiliter videat, in natura ipsarum rerum explicanda fundata sit: inquit enim. Et alterum horum aliquo iam prolato editur, & quasi epilogatur: vt eodem, rei explanandæ causa, verbo vtamur. ἐπιλέγεσθαι enim dicitur, quod post aliquod, vnde pendet, pronuntiatur. vnde ἐπίλογος à Græcis, quæ peroratio à Latinis appellatur, dictus est. quod in extremo adhibeatur, & causæ iam habitæ adponatur: enthymema autem idest: periodus verò inquit dicitur à se ipso: nec posteriorem illum locum expectat: orator enim ita format orationem, cum ipsi commodum est, non cum res aliqua, iam prolata, id requirit: & tanquam trahit: αὐτόθεν enim sua sponte. valet. certum autem est non posse vsurpari enthymema, nisi res aliqua antea narrata fuerit, quę debeat comprobari, vnde verum esse intelligitur, quod inquit, ipsum tanquam ἐπιλέγεσθαι, quia non omnino id faciat, sed similitudinem illius rei tantum magnam habeat. Distare etiam alia ratione ostendit non dissimili à superiore quodam argumento: hic enim quoq; definitionem enthymematis affert. atque inquit. prætera enthymema est veluti syllogismus quidam imperfectus: periodus verò neq; totum

aliquid

aliquid neq; inchoatum: partem vt tantum aliquam illius ratione concludit. ita autem loquitur Phalereus, vt videatur putasse dictum esse enthymema syllogismum imperfectum, quia non plenam rem aliquam, integramq;, sed partem tantum eius confirmet, cum tamen Aristoteles alia de causa ita definierit enthymema: ipse enim quoque dixit in secundo libro priorum analyticorum esse illud συλλογισμὸν ἀτελῆ: intelligens syllogismum eum, in quo desideretur altera propositionum. quam qui audiunt, vt planam apertamque, ipsi statim adiungunt, conficiendæ rationi necessariam. vnde fortasse Demetrius addidit hic οἷον: significans non esse enthymema de quo loquitur, omnino syllogismum, sed instar illius.

Συμβέβηκε μὲν οὖν τῷ ἐνθυμήματι καὶ περιόδῳ εἶναι, διότι περιοδικῶς σύγκειται· περίοδος δ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ τῷ οἰκοδομουμένῳ συμβέβηκε μὲν καὶ λευκῷ εἶναι, ἂν λευκὸν ᾖ· τὸ οἰκοδομούμενον δ' οὐκ ἔστι λευκόν· περὶ μὲν δὴ διαφορᾶς ἐνθυμήματος καὶ περιόδου εἴρηται.

Accidit quidem igitur enthymemati vt periodus sit, quia rotunde compositum est: periodus autem non est. quemadmodum alicui, quod ædificatur accidit vt album sit, si forte album est: quod autem ædificatur non est album. De discrimine quidem enthymematis & periodi dictum est.

Cum ostenderit, multum inter se distare periodum, atque enthymema, pluribus discriminibus positis, indicat vnde natus sit error in animis eorum, qui idem esse has res existimarunt: nisi enim aliquid similitudinis in ipsis existeret, non tantopere decepti illi forent. inquit igitur. euenire enthymemati, vt periodus idem sit. quia compositum sit, vt ambitus illi verborum componuntur. nam periodum ipsum nullo modo esse vult, quod eadem vis & natura vtriusque rei sit. Simili autem aperire rem volens, ait. Eadem ratione, qua euenit domui, siue fano, quod ędificatur, vt album sit: si forte illius coloris est: nec tamen domus ipsa alba est: quia in ipsius natura constituenda necessarius ille color non est. sine damno nanque vllo eius ædificii, atra etiam esse poterat: & cuiusuis alius coloris. Sed exemplum etiam aliquod ponamus, quum eodem in loco & enthymema & periodus manet: quis enim non fateatur vtrunque in hac Ciceronis sententia pro M. Marcello inueniri? Non enim tua vlla culpa est, si te aliqui timuerunt: contraque summa laus, quod minime timendum fuisse senserunt: sine dubio enim prolatum hoc est ad ostendendam clementiam C. Cęsaris, qui ignouit plurimis, acerrimis ipsius in bello aduersariis: ita tamen constructum id est, vt in eo perspiciatur ambitus & conuersio quædam. quare merito etiam vocatur periodus. & exculta quidem, summoque artificio confecta periodus. Eodem pacto locus hic pro A. Cluentio simul confirmat, quod orator vult: & argumentum illud inclusum in eodem orbe habet. Multi sæpe in iudicando peccata liberûm parentum misericordiæ concesserunt: vos ne huius honestissime actam vitam matris crudelitati condonetis, rogamus. Potuisset autem probare ambobus temporibus, quod voluisset summus ille orator, nec tamen vti conuersionibus illis. quamuis dubitandum non sit, quin illo modo tractata argumenta maiorem vim habeant: faciliusque irrumpant in animos iudicum, & quasi necessitatem ita de illis rebus sentiendi ipsis imponant. vt supra enim Demetrius indicauit, in enthymemate oratorio requiritur conflictio quædam contrariorum: circuitus vero ille necessarius non est: & si sæpe compositio hæc comitatur conclusioni, quæ nascitur ex contrariis. vnde factum fuit, vt quidam non possent ipsa distinguere ac separare. Simili explicato Demetrius concludit satis à se disputatum esse de differentia enthymematis, ac periodi: vt ipsorum distantia fallere amplius non possit.

Τὸ δὲ

Τὸ δὲ κῶλον ἀριστοτέλης οὕτως ὁρίζεται. Κῶλόν ἐστι τὸ ἕτερον μέρος περιόδου. εἶτα ἐπιφέρει, Γίνεται δὲ καὶ ἁπλῆ περίοδος. οὕτως ὁρισάμενος, τὸ ἕτερον μέρος, δίκωλον ἐβούλετο εἶναι τὴν περίοδον δηλονότι. ὁ δὲ ἀρχέδημος συλλαβὼν τὸν ὅρον τοῦ ἀριστοτέλους, καὶ τὸ ἐπιφερόμενον τῷ ὅρῳ, σαφέστερον καὶ τελεώτερον οὕτως ὡρίσατο. Κῶλόν ἐστιν ἤτοι ἁπλῆ περίοδος, ἢ συνθέτου περιόδου μέρος.

Membrum autem Aristoteles sic definit. membrum est altera pars periodi. deinde adiungit. Fit autem & simplex periodus. cum sic definierit. Altera pars, bimembrem scilicet voluit esse periodum. Archedemus autem cum collegisset definitionem Aristotelis, & quod adiungitur definitioni, planius & perfectius sic definiuit. Membrum est siue simplex periodus, siue composita periodi pars.

Quot putaret oportere membra periodi esse supra demonstrarat: numerumq; eorum definierat, cum à duobus ad quattuor membra peruenire ipsam affirmarit. nunc videri aliter sensisse Aristotelem conatur probare, subtiliter hoc ex verbis ipsius eliciens, quibus membrum philosophus ille definierat. vt igitur opinionem suam confirmet: è pluribusque quàm duobus membris constare ipsam doceat. nec tamen terminum quem fixit transire, locum illum è tertio de arte dicendi adducit: diligenterque pondus illius examinat. cum autem verba Aristotelis hæc sint, qui antea periodi nomen posuerat: κῶλον δ᾽ ἐστὶ τὸ ἕτερον μόριον ταύτης: ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. variat non nihil ipsa Phalereus: vt consequentia quoque, cum tamen sententia nulla re immutetur. post illa autem inquit, adiungere statim Aristotelem. Fit autem & simplex periodus. quare cum hoc pacto definierit: dixeritque alteram partem, satis certò intelligitur uoluisse illum è duobus membris constare periodum. vt autem appareret, tam asseueranter hoc protulit Demetrius, quia ἕτερον de duobus dicitur. neque tamen oportebat fortasse tantopere id affirmare, quia loquebatur tunc, vt existimare licet, optimus magister de periodo bimembri: nec verisimile est, non vidisse acutissimi ingenii virum, & quem non fallebant obscurissimæ quæq; res, & in profundo etiam positæ, quod in promptu erat ac passim occurrebat, inueniri etiam comprehensiones, quæ è tribus aut quattuor membris constarent. Multum etiam mihi videtur Demetrius extulisse iudicium Archedemi, qui ex verbis ipsius Aristotelis ab eo dicatur apertius, ac perfectius membrum definisse. quàmuis enim magnus fuerit hic rhetor, non arbitror in natura huius rei euoluenda plus ipsum valuisse. nam cum ita definierit: verba enim seruato eorum ordine exprimam. Membrum est siue simplex periodus, siue compositæ periodi pars. quomodo autem apte dilucideq; dici potest membrum esse periodum simplicem, cum vt illa conficetur periodus, necesse sit habeat longitudinem, & flexionem in extremo. non enim omne membrum est comprehensio, sed illud tantum quod his rebus ornatum est. nam quod compositam vocauit, non oportebat hoc adiungere vt ab altera separaret: huiuscemodi enim est vera periodus: illa autem simpliciter periodus non appellatur. Quis verò hic fuerit Archedemus nunc minime constat: arbitror tamen significari illum, cuius iterum mentionem fecit Quintilianus in tertio libro, vbi de statibus causarum subtiliter disserit.

Τὶ μὲν οὖν ἁπλῆ περίοδος, εἴρηται: συνθέτου δὲ φήσας αὐτὸ περιόδου μέρος. οὐ δυσὶ κώλοις τὴν περίοδον ὁρίζειν ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ τρισὶ καὶ πλείοσιν. ἡμεῖς δὲ μέτρον μὲν περιόδου ἐκτεθείμεθα. νῦν δὲ περὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ἑρμηνείας λέγωμεν.

Quod igitur simplex periodus, dictum est: compositæ autem cum dixerit ipsam periodi partem, non duobus membris periodum definire videtur, sed & tribus & pluribus. nos autem mensuram quidem periodi exposuimus. nunc autem de notis locutionis dicamus.

Demetrius nunc vt auctoritate Archedemi comprobet sententiam suam contra id quod videtur sensisse Aristoteles, explicat definitionem ipsius, atque eius partes diligenter perpendit: primo tamen declarat non oportere tradi quid sit simplex periodus, cum à se antea id demonstratum sit. verum inquit cum affirmarit Archedemus membrum esse compositæ periodi partem, non duobus tantum membris videtur ipsam definire, sed tribus etiam, ac pluribus. vnde ansam arripit eum reprehendendi, quod iustum illum legitimumque numerum putarit periodum excedere. cum enim pluribus dixerit, existimari potest non clausisse ipsum comprehensionem intra quattuor membra. Quare sibi laudi dat, quod debitam ipsius mensuram indicarit. vt enim commendauit eum rhetorem, quod plura duobus membra periodo adfixerit, ita insimulat eundem, quod terminum nullum, finemque ipsis adposuit. His autem quasi quæstionibus quibusdam explicatis: retractataque re multo prius declarata, tempus venisse ostendit, vt de notis, formulisq; orationis præcipiat.

Εἰσὶ δὲ τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, ἰσχνός, μεγαλοπρεπής, γλαφυρός, δεινός. καὶ λοιπὸν οἱ ἐκ τούτων μιγνύμενοι. μίγνυνται δέ, οὐ πᾶς παντί, ἀλλ' ὁ γλαφυρὸς μὲν, καὶ τῷ ἰσχνῷ καὶ τῷ μεγαλοπρεπεῖ: καὶ ὁ δεινὸς δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις. μόνος δὲ ὁ μεγαλοπρεπὴς τῷ ἰσχνῷ οὐ μίγνυται. ἀλλ' ὥσπερ ἀνθέστατον καὶ ἀντίκεισθον. ἐναντιωτάτω δέ. ὁ δὴ καὶ μόνους δύο χαρακτῆρας τινὲς ἀξιοῦσιν εἶναι τούτους: τοὺς δὲ λοιποὺς δύο μεταξὺ τούτων. τὸν μὲν γλαφυρὸν τῷ ἰσχνῷ προσνέμοντες μᾶλλον: τῷ δὲ μεγαλοπρεπεῖ τὸν δεινόν. ὡς τοῦ γλαφυροῦ μὲν μικρότητά τινα καὶ κομψείαν ἔχοντος: τοῦ δεινοῦ δέ, ὄγκον καὶ μέγεθος.

Sunt autem quattuor simplices notæ. tenuis, magnifica, ornata, grauis: et quod reliquum est, quæ ex his miscentur. miscentur autem, non omnis cum omni, sed ornata quidem, & cum tenui & cum magnifica. & grauis eodem pacto cum ambabus. sola autem magnifica cum tenui non miscetur. sed tanquam aduersantur sibi ipsis, et è regione positæ sunt. maxime utiq; contrariæ. qua de causa solas duas notas quidam esse has volunt: reliquas autem duas in medio harum. ornatam quidem tenui tribuentes magis: magnificæ autem grauem. tanquam ornata in se habeat exilitatem quandam & elegantiam: grauis uero, molem & magnitudinem.

Vocatas esse χαρακτῆρας notas, quæ in lateribus armentorum candente ferro inuruntur, exploratum est. vnde Virgilius in libro de re pecuaria cecinit, hoc ipsum significare volens. Continuoque notas, & nomina gentis inurunt. ab eoq; more homines aut melioris aut deterioris notæ esse dicuntur. Translato igitur inde verbo, χαρακτῆρες vocatę sunt etiam, quibus genera dicendi distinguuntur, notæ ac formę: vt Cicero ipsas appellare consueuit, Græcum verbum exprimens: Aristophanes quoque εἰρων modum quendam loquendi proprium Atticorum: quique in ore esset omnibus, eodem pacto nominauit: cum enim exposuisset quibus verbis Lacedæmonios,

nios, petentes pacem, Athenienses cum irrisione reiicerent, addidit. ὁ γὰρ χαρακτὴρ μηδὲ τὸ ποσὸν τῶν ῥημάτων. Cum autem quattuor formas has simplices velit esse Demetrius: refellatque diligenter eos, qui duas tantum ex illis, maxime contrarias, esse arbitrabantur, Cicero quoque in numero ipsarum ab ipso dissensit, qui tres tantum esse voluit. Sed Greci quoque magistri, qui tempore consecuti sunt, numerum hunc probauerunt: cum Marcellinus etiam, qui vitam Thucydidis scripsit, & de specie sermonis ipsius copiose disputauit, tres faciat: his verbis vtens. τριῶν δὲ ὄντων χαρακτήρων ὑψηλοῦ, ἰσχνοῦ, μέσου, παρεὶς τοὺς ἄλλους, ἐζήλωσε τὸν ὑψηλὸν & quæ sequuntur. relicta igitur varietate hac opinionum, quam tamen indicasse non inutile fuit, sententias huius auctoris verbaque interpretemur. Quattuor autem inquit, sunt simplices notæ, quas statim nominat, initium ducens à subtili: ita enim Cicero videtur appellasse ἰσχνὸν χαρακτῆρα. deinde contrariam ipsius ponit. amplam inquam ac magnificam, & postea ornatam & pictam. quartam vero vehementem, & acrem. Cum autem hæ formæ puræ sint, restare adhuc dicit illas, quæ è superioribus temperentur. nam miscentur illæ inter se, non tamen omnes, sed nota florens, & ornata: (ita enim nunc appellemus, quam ipse γλαφυρὸν χαρακτῆρα vocat) & cum exili, & cum ampla permiscetur: eodem pacto vehemens atque ardens cum ambabus. idest tenui ac magnifica. Sola autem hæc, siue amplam, siue magnificam, siue grauem, ipsam appellare volumus, non miscetur cum tenui subtilique, sed hæ tanquam aduersantur inter se ac repugnant, totaq; regione oppositæ sunt, cum sint maximè contrariç. qua de causa inquit solas duas extare formas has quidam arbitrantur. qui non æquum esse censent vocare formas, quę confunduntur, nec naturam suam firmam retinent. Iidem autem, quamuis hoc perpetuum non esse concedant: faterentur enim si ex ipsis quæsitum esset, medias illas, & interiectas inter extremas cum ambobus coniungi ac permisceri, tamen potius tribuunt, & assignant ornatam formam, & excultam exili, ac tenui: vehementem verò atque acrem (intelligo autem δεινὸν χαρακτῆρα) amplæ formæ. Quam etiam rationem illi secuti, ita crediderint, exponit accuratè Phalereus dicens. tanquam ornata forma elegansque exiguitatem quandam concinnitatemque in se habeat: vehemens verò molem ac granditatem.

Γελοῖος δ' ὁ τοιοῦτος λόγος: ὁρῶμεν γὰρ πλὴν τῶν εἰρημένων χαρακτήρων ἐναντίων, πάντας μιγνυμένους πᾶσιν, οἷον τὰ ὁμήρου τε ἔπη, καὶ τοὺς πλάτωνος λόγους καὶ ξενοφῶντος, καὶ ἡροδότου, καὶ ἄλλων πολλῶν, πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμιγμένην ἔχοντας, πολλὴν δὲ δεινότητά τε καὶ χάριν. ὥστε τὸ μὲν πλῆθος τῶν χαρακτήρων, τοσοῦτον ἂν εἴη, ὅσον λέλεκται. ἑρμηνεία δ' ἑκάστῳ πρέπουσα, γένοιτ' ἂν τοιάδε τις

Ridicula autem hæc ratio est: videmus enim præter dictas notas contrarias, omnes misceri cum omnibus. ceu Homeri carmina, & Platonis orationem, & Xenophontis, & Herodoti, & aliorum multorum, multam quidem magnificentiam permixtam habentem, multamq; grauitatem & uenustatem. quapropter multitudo notarum, tanta sit, quanta dicta est. locutio autem, vnicuique conueniens, sit huiuscemodi quædam.

Non improbat solum eorum iudicium, sed contemnit etiam Demetrius; falsumque ac ridiculum esse argumentum illud affirmat. ab re ipsa, quæ manifesto tenetur longe aliter se habere: euidentiaque, ipsos confutans. Argumenta nanque huiusce modi ἀπὸ τῆς ἐναργείας à Græcis interpretibus Aristotelis, Simplicio. Philopono, ceterisque appellantur, cum scilicet summus philosophus, quod multis locis facit, inquit

q[illegible].. videmus aut apparet. Videmus igitur ait Demetrius exceptis tantum formis à nobis traditis maxime contrariis, omnes passim cum omnibus permisceri. veluti inquit Homeri carmina (quæ autem apposite opus illud Heroicum vocauit) nec non Platonis sermones: eruditasque illas disputationes, vt scripta quoque Xenophontis, & Herodoti, atque aliorum multorum, habere in se amplitudinem multam: simulq; grauitatem. & venustatem temperatam. vnde perspicitur eos deceptos: neque proprias esse suasque medias notas earum formarum, quas ipsi dixerunt. Hoc exposito: iudicioque suo confirmato, addit. concludens hanc disputationem. Quare numerus formarum, quem diximus, stat: ratusq; haberi debet. quę verò oratio singulis notis, formisq; conueniat, nunc à nobis ostendetur. Quę igitur de natura quattuor harum formarum hic traduntur, sunt sanè plana: nec scrupulum vllum magnum in se habent: cum tamen multo infra, vbi pręcipit de forma, quę δεινότης vocatur, sit locus, qui videtur huic valde repugnare, oportere putaui iam nunc me difficultatem hanc aperire: illic enim non tantum hę duæ formæ, idest ampla & tenuis tota regione inter se pugnare videntur dici, verum etiam maxime contraria esse pręedicatur elegans formia vehementi, & acri. Quomodo autem hic nodus dissolui posit, ne diligentissimus, eruditissimusque scriptor sibi ipsi aduersari existimetur, cum ad eum locum peruenero, demonstrare conabor.

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, ὅνπερ νῦν λόγιον ὀνομάζουσιν. ἐν τρισὶ δὴ τὸ μεγαλοπρεπές, διανοίᾳ, λέξει, τῷ συγκεῖσθαι προσφόρως. σύνθεσις δὲ μεγαλοπρεπής, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης, ἡ παιωνική. παίωνος δὲ εἴδη δύο. τὸ μὲν προκαταρκτικόν, οὗ ἄρχει μὲν μακρά, λήγουσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι. οἷον τὸ τοιόνδε. Ἤρξατο δὲ. τὸ δὲ καταληκτικόν, θατέρῳ ἀντίστροφον, οὗ τρεῖς μὲν βραχεῖαι ἄρχουσι: λήγει δὲ μία μακρά. ὥσπερ τὰ Ἀράβεια.

Incipiam autem à magnifica, quam quidem nunc nominant λόγιον χαρακτῆρα. in tribus autem manet. quod magnificum est. sententia, locutione, constructione verborum apta. compositio autem magnifica, vt inquit Aristoteles, est quæ constat e pæanibus. Pæanis autem species duæ. congruens principiis, cuius initium est syllaba longa: tres verò breues terminant, vt huiusce modi. ἤρξατο δὲ. clausulæ accommodata, quæ alteri opposita est, cuius initium sunt tres breues: terminat autem vna longa. vt ἀράβεια.

Cicero suarum trium notarum explicandarum initium ducit à subtili forma: tertiam autem & vltimam facit, quam vocat amplam, copiosam, grauem, ornatam; his enim omnibus verbis vtitur in ea significanda: respondet autem illa huic, quæ μεγαλοπρεπὴς dicitur a Demetrio: primaque ab ipso declaratur. inquit enim. Ordiar autem à magnifica. quam quidem nunc vocant λόγιον. quibus verbis ostendit nouum id verbum esse, ac sui temporis rhetoras ita ipsam appellare cœpisse. neque tamen vnquam memini me incidisse in hoc verbum, hoc sensu vsurpatum, aut apud Halicarnasseum, aut apud Hermogenem: alium ve vllum veterem magistrum huius artis. Cum autem valeat λόγιος disertus & eruditus homo: quique elegantem doctrinam habeat, fortasse λόγιος χαρακτὴρ vocata est forma hęc dicendi, quia in consuetudine esset disertorum virorum. Est præterea diligenter videndum, cum vocet notam quandam dicendi μεγαλοπρεπῆ; videri hunc nostrum magistrum dissentire ab Aristotele, qui nullo modo voluit hoc nomine recte appellari posse huiuscemodi res. cum tamen constet ipsum fluxisse ab eius disciplina: Theophrastique auditorem fuisse. In tertio enim libro de arte dicendi summus ille doctor accusat quosdam rhetoras, qui

tradiderant, cum præciperent de ornatu, virtuteque orationis, oportere illam esse suauem ac magnificam: & irridet præceptum magnificentiæ: ostendens, si hoc tribuendum est orationi, se non videre cur non eadem & temperans, & liberalis dici debeat: & omnibus denique iis nominibus ornari, quę proptia sint virtutum, in vita ac moribus positarum. nam non necesse etiam esse seorsum præcipere, vt suauis ipsa & iucunda sit, docuit. Sed hoc relicto sine dubio eo loco falso sentire putat illos, qui existimarent opus esse, vt oratio summa cura magnifica efficeretur. & sanè si magnifica aut oratio aut forma dicendi aliqua diceretur, eodem omnino sensu, quo natura hominis, indolesque magnifica vocatur, prorsus illud insulsum esset, ac dignum, quod ab omnibus contemneretur: contra autem ob similitudinem, quæ inter has res est, vocare notam dicendi magnificam & locutionem etiam, quæ speciem aliquam eius virtutis retineat, non omnino inane est: videmus enim graues auctores ita locutos fuisse. Aristoteles autem illic studio aduersandi rhetoribus suæ ętatis, quos semper exagitat: & fortasse Isocrati, cui in primis infensus erat, vt testimoniis & Græcorum, & Latinorum scriptorum compertum est, nactus occasionem eam illos irridendi, ipsam arripuit: & in vocabulo ipso, quod parum aptè vsurparunt, reprehendit. Sequitur autem, in tribus rebus positam esse amplitudinem orationis. in sententia, in verbis, in compositione verborum ipsorum apta. commune autem hoc est ei cum reliquis tribus formis probatis: nec non deprauationibus etiam ipsarum, notisque damnatis: cunctæ enim habent suas virtutes, labesque in iisdem tribus rebus positas. Incipit autem notam amplam explicare à constructione verborum ipsi accommodata: refertque se primum ad auctoritatem Aristotelis, hoc pacto. Compositio ampla, vt censet Aristoteles, est pæonica: pæonum autem duæ sunt species, quarum altera est procatarctica, id est conuenit principiis sententiarum: est autem, quæ incipit à longa, quam tres breues consequuntur: altera verò catelectica, clausulis congruens: quę superiori opposita est, & à breuibus deinceps tribus oritur, extrema producta. Exemplis explanare contrarios hos inter se pæonas volens, superioris certum testimonium posuit: inferioris verò non satis nunc apettum indicium: inquit enim. οἷον τὰ ἀράβικα: suspicor enim cantus quosdam ipsum intelligere, sua ætate valde notos, in quibus hic pes frequens esset. nam & tibia Arabia. & Arabius tibicen: & chorus etiam Arabius celebratus est à Græcis comicis. quorum auctoritates citantur à veteribus grammaticis. Cicero, qui in III. libro de oratore locum illum Aristotelis expressit, priorem pæonem his Latinis verbis indicauit. Desinite: Incipite: Comprimite: posteriorem verò his, Domuerunt, Sonipedes:

Δεῖ δὲ ἐν τοῖς κώλοις τοῦ μεγαλοπρεποῦς λόγου, τὸν προκαταρκτικὸν μὲν παίωνα ἄρχειν τῶν κώλων: τὸν καταληκτικὸν δὲ ἕπεσθαι. παράδειγμα δ' αὐτῶν τὸ Θουκυδίδειον τόδε. Ηρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. τί ποτ' οὖν ἀριστοτέλης οὕτω διετάξατο. ὅτι δεῖ καὶ τὴν ἐμβολὴν τοῦ κώλου καὶ ἀρχὴν μεγαλοπρεπῆ εὐθὺς εἶναι καὶ τέλος. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἀπὸ μακρᾶς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς μακρὰν λήγωμεν: φύσει γὰρ μεγαλεῖον ἡ μακρὰ, καὶ προλεγομένη τε πλήσσει εὐθύς: καὶ ἀπολήγουσα ἐν μεγάλῳ τινὶ καταλείπει τὸν ἀκούοντα. πάντες γοῦν ἰδίως τῶν τε πρώτων μνημονεύομεν καὶ τῶν ὑστάτων: καὶ ὑπὸ τούτων κινούμεθα. ὑπὸ δὲ τῶν μεταξὺ, ἔλαττον, ὥσπερ ἐγκρυπτομένων, ἢ ἐναφανιζομένων.

Oportet autem in membris magnificæ orationis, procatarcticum pæonem initium esse membrorum: catalecticum autem in extremo poni. exemplum ipsorum est Thucydidium hoc. ἤρξατο δὲ τὸ κακὸν ἐξ αἰθιοπίας. *Qua igitur potissimum de causa Aristoteles sic præcepit? quia oportet & frontem membri, & principium magnificum statim esse & finem: hoc autem erit, si à*

longa

longa incęperimus, & in longam desierimus: natura enim amplum longa syllaba, & initio collocata ferit statim: & claudens, in magno quodam relinquit auditorem. omnes igitur proprie primorum & postremorum recordamur: & ab his mouemur. ab his autem, quæ in medio sunt, minus, tanquam coopertis, aut deletis.

Ostendit nunc vbi pedes hi, tantopere summo philosopho probati, collocandi sint: & quasi docet vnde id nomen impositum ipsis sit, his verbis. Oportet autem in membris magnificæ orationis atq; amplæ pæanem, vocatum procatarcticum, principium esse membrorum, ac primas partes occupare: catalecticum vero in extremo membro poni. profert autem exemplum ipsorum Thucydidis locum è secundo libro historię, vbi commemorat quibus in terris ortum habuerit atrox illa pestilentia, quæ inuasit Athenas: in eo enim id seruatum est, quod dixit. aliter tamen apud auctorem legitur, id est ἤρξατο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ αἰθιοπίας. sed illic quoque, quamuis immutatio parua facta sit, exemplum suo loco manet. Quærit autem post Phalereus, rei illustrandæ patefaciendęque causa, cur ille philosophus ita præceperit: respondetque. quia frontem membri, atque initium ipsum, amplitudinem in se habere statim oportet: necnon etiam finem: quod fiet inquit, si à producta syllaba incęperimus, & in productam longamque desierimus. Rationem vero eius reddens, ait. Habet enim natura longa syllaba amplum quiddam ac grande: initioque orationis posita ilico ferit aures: eademq; in extremo collocata, terminansque sententiam, in amplo quodam sono relinquit auditorem. Eodem pacto sensit de extremo Cicero, quod aures semper expectare affirmauit: in eoque acquiescere. quare non putauit ipsum vllo modo numero carere debere. Quod autem πλήσσει inquit, videtur respondere superiori verbo, ἐμβολή: ita enim vocabatur frons arietis. qua bellica machina quatiebant muros. cum rostra etiam nauium eadem de causa illo verbo appellarentur: quamuis Cicero quoq; in oratore vsus sit Latino verbo, quo superius Græcum expressimus de oratione loquens: hęc enim eius verba sunt. Nec vllum genus est dicendi aut melius, aut fortius, binis aut ternis ferire verbis. Cum autem primas tantum partes, atque extremas membrorum numero illo muniendas esse docuisset, secutus iudicium optimi auctoris: medias autem reliquisset, affert nunc causam cur in illis maxime numeri tenendi sint. hoc pacto. Vniuersi nos proprietate quadam naturę primorum recordamur ac postremorum: & ab his impellimur, ac mouemur: ab his vero, quæ interiecta sunt, minus, quia illa tanquam operiuntur vt non appareant, vel delentur atque extinguntur.

Δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τοῖς θουκυδίδου· σχεδὸν γὰρ ὅλως τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν πᾶσιν αὐτῷ ποιεῖ ἡ τοῦ ῥυθμοῦ μακρότης· καὶ κινδυνεύει τῷ ἀνδρὶ τούτῳ παντοδαποῦ ὄντος τοῦ μεγαλοπρεποῦς, αὕτη ἡ σύνθεσις μόνη ἢ καὶ μάλιστα περιποιεῖν τὸ μέγιστον.

Apertum autem hoc in scriptis Thucydidis: ferme enim omnino magnificum in omnibus ipsi facit numeri longitudo: & propè dici potest, cum huic viro vbique sit magnificum quiddam, compositionem hanc solam: aut præter cetera, gignere quod maximum apud eum est.

Perspici verum esse, quod dixerat: pæanas inquam illos efficere amplitudinem: syllabasq; longas, in primis & postremis membrorum partibus collocatas, habere eam vim, affirmat ex scriptis Thucydidis: cum enim amplus, & grauis ille in primis sit, fermè granditatem illam in omnibus apud eum gignit numeri longitudo, ac produ-

ctio. Idem autem asseuerans: vel potius amplificans superiorem sententiam, Demetrius inquit. cumque in omni sui parte amplitudinem hic scriptor habeat, propemodum tamen hęc compositio sola acquirit ipsi excelsum illud atque altum: aut si non sola, præter ceteras omnes res, quæ quicquam ad hoc præstandum apud ipsum valent. ἢ καὶ μάλιστα vero inquit, leuiter corrigens, quod proxime dixerat: metuit enim ne nimis rem auxisse crederetur, cum constet Thucydidem aliis etiam rationibus idem moliri: ac consequi, quam toto animo cupiebat, amplitudinem illam suam. Esse autem hoc genus quoddam emendationis planum est: qua etiam crebro vtitur Aristoteles, vt in VIII. libro de moribus ad Nicomachum propinquo in loco iterum. cum enim dicere incepisset cunctos homines velle res honestas: sumere autem postea vtiles ac fructuosas, ne existimaretur nimis male sentire de mortalium genere, cum probi viri aliter faciant, antequam sententiam illam absoluisset, eam correxit hoc pacto. διὰ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας: ἢ τοὺς πλείους, τὰ καλὰ: προαιρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα: Eandem vim habet illud in extremo eo libro, quo loco docet ratione factum esse, quod non licet liberis repudiare patrem: vt pater legibus potest abdicare filium. inquit enim: valde periculosum id esse ostendere volens, libenter filium, si improbus fuerit, liberaturum se esse illo onere alendi patrem, quia id sit ipsi ἐπιφευκτόν. quod statim corrigens, ait. ἢ οὐ σπουδαστόν. Est autem Thucydides magnificus, (vt ad nostrum hunc redeamus) & propter res ipsas, quas narrat: & quia selegit verba grandia ac penè poëtica, & omni demum alia ratione vsus est, qua dignitas orationi comparatur.

Δεῖ μέντοι λογίζεσθαι, ὅτι κἂν μὴ ἀκριβῶς δυνώμεθα τοῖς κώλοις περιτιθέναι τοὺς παίωνας, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμφοτέρους, παιωνικήν γε πάντως ποιησόμεθα τὴν σύνθεσιν. οἷον, ἐκ μακρῶν ἀρχόμενοι, καὶ εἰς μακρὰς καταλήγοντες: τοῦτο γὰρ καὶ ἀριστοτέλης παραγγέλλειν ἔοικεν: ἄλλως δὲ τὸ διπλοῦν τοῦ παίωνος τετεχνολογηκέναι ἀκριβείας ἕνεκα. διόπερ θεόφραστος παράδειγμα ἐκτέθειται μεγαλοπρεπείας τὸ τοιοῦτον κῶλον. Τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων: οὐ γὰρ ἐκ παιώνων ἀκριβῶς, ἀλλὰ παιωνικόν τί ἐστι. παραλαβῶμέν τοι τὸν παίωνα εἰς τοὺς λόγους, ἐπειδὴ μικτός τίς ἐστι καὶ ἀσφαλέστερος: τὸ μεγαλοπρεπὲς μὲν, ἐκ τῆς μακρᾶς λαμβάνων: τὸ λογικὸν δὲ, ἐκ τῶν βραχέων.

Oportet sane cogitare, quod si non exquisite ualemus membris adponere pæonas, vtrinque ambos, pæonicam tamen omnino faciemus compositionem. ceu, à longis incipientes, & in longas desinentes: hoc enim & Aristoteles præcipere uidetur: qui tamen duplex illud genus pæonis in arte tradidit, vt esset in ea re exquisitus. Quapropter Theophrastus exemplum ponit magnificentiæ in oratione hoc membrum. τῶν μὲν περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια φιλοσοφούντων. *non enim è pæonibus exquisite constat, sed pæonicum quiddam est. Recipiamus igitur pæonem in orationem, quia mixtus quidam est & tutior: quod magnificum in ipso est, à longa sumens: aptum vero illud orationi, à breuibus.*

Cum celebrarit magnopere orationem, quæ numeros illos suo loco positos habeat, ostendit nunc non oportere oratorem ita solicitum esse de hac re, vt putet non licere sibi aliquando hęc vincula laxare: datur enim venia ipsis, si non potuerunt exquisitè ex vtraque membrorum parte constituere pęanas, dummodo studeant compositionem

positionem hanc adumbrare, & proximè accedant ad pæanas. hoc enim omnino faciendum est, si volunt retinere amplitudinem. Quomodo autem id obtineri possit, docet hoc pacto ceu à longis syllabis incipientes, & in longas itidem desinentes. nititur autem probare hoc etiam Aristotelem sensisse, quamuis aliud præcepisse videatur. non enim duplicem illum pæanem laudauit, vt perpetuo custodiretur, sed in ratione artis tradenda, quod exquisitum, ac perfectum esset, ponere debuit. Huius etiam iudicii fuisse declarat eruditissimum, ac politissimum philosophum Theophrastum, qui quum exemplum proferre vellet amplæ orationis, vsus est membro, quod à duobus productis, consequentibus tribus deinceps correptis, incipit: ac terminatur in duobus itidem longis, quas tres breues antecedunt. addit autem Demetrius statim, explicans illud. Non enim è pæanibus exquisitè constat, sed retinet multum eorum numerorum, ac pæonicam formam habet. Quare inquit recipiamus in orationem hunc pedem. nam temperatus quidam pes est ac mixtus: & ab omni lapsu tutus atque alienus. Vnde autem ille sit mixtus declarat, adiungens. amplitudinem ipsum habere à producta syllaba: quod verò aptus sit orationi, à breuibus: breuitate enim, & celeritate syllabarum labitur oratio procliuius. Finxerit ne vero politissimus philosopus membrum, quod laudat, an ab aliquo scriptore acceperit, non constat: sententia eorum verborum aperta est: insimulat enim eos, qui in leuibus rebus operam, studiumque omne suum consumunt.

Οἱ δ᾽ ἄλλοι· ὁ μὲν ἥρωος, σεμνὸς καὶ οὐ λογικός, ἀλλ᾽ ἠχώδης· οὐδὲ ἔῤῥυθμος, ἀλλ᾽ ἀνάρυθμος. ὥσπερ ὁ τοιόσδε, Ἥκειν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν· ἡ γὰρ πυκνότης τῶν μακρῶν ὑπερπίπτει τοῦ λογικοῦ μέτρου.

Alij vero: herous quidem, grandis & non accommodatus orationi, sed sonorus: neque numerosus, sed extra numerum. quemadmodum hic ἥκειν ἡμῶν εἰς τὴν χώραν: *crebritas enim longarum syllabarum cadit extra mensuram orationis.*

Postquam docuit quomodo accipienda esset de duobus oppositis inter se generibus pæanis, sententia Aristotelis: iudiciumque suum auctoritate Theophrasti confirmauit, ad alios pedes transit, qui & ipsi cadunt in orationem. quemadmodum autem amborum pęanum, suis in sedibus collocatorum, laudes bonaque explanarat. ita nunc incommoda vitiaque reliquorum declarat. primum autem, quem heroum vocat, examinat: vimque illius ac potestatem tradit. Antequam tamen ea, quæ ipsi tribuat, expendam, videndum est quem intelligat eo nomine. quamuis aliàs de omni hoc loco in commentariis in libros Aristotelis de arte dicendi disputauerim. ipse sane Demetrius videtur ita vocasse spondeum, vt exemplum quod infra ponit, declarat, constans ex quattuor spondeis: & præterea verba, quibus ipsius exempli vim interpretatur. mirum autem est, si nullam dactyli mentionem fecit, qui & ipse frequens est in hexametro versu. indeque vere illo modo vocari potest. nam Cicero pręter spondeum, & dactylum, anapæstum quoque heroi nomine significari putauit: & Quintilianus, locum Aristotelis, vnde hic expressus est, propositum habens, manifesto dactylum accepit: hęc enim eius verba sunt è nono libro. Et herous, qui est idem dactylus. Cogitandum igitur, an breuitatis causa Phalereus non protulerit exemplum, quo declararit eadem de causa non conuenire huic orationi dactylum, quod nimis amplus, ac grandis ille sit: &, vt exemplum non posuerit, ita etiam cur relinquendus sit non indicarit. nam omittit etiam trocheum: qui ab Aristotele examinatus diligenter atque improbatus est. damnauit enim illum vt nimis celerem ac potius certæ cuidam saltationi, teneræ ac molli, aptum, quàm graui orationi. Quin vero ea, quę assignat heroo Demetrius, spondeo non quadrent, dubitare non pos-

 simus,

ſumus: de dactylo, anapæſtoue exiſtimabit quisq; vt vult. Primum igitur dicit eum eſſe σεμνὸν idest plenum dignitatis: &, vt Ciceronis verbis vtamur, grandiorem quàm deſideret ſoluta oratio. eſt enim diligenter oſtendendum, an his verbis ille expreſſerit tantum ſuperius verbum Græcum, ſiue reſpexerit etiam ad id quod apud Ariſtotelem ſequitur, ſi particula negandi, quæ deſiderari videtur, illic reſtituatur, nam ſi grandem ſimpliciter reddidiſſet, non poterat intelligi parum aptus orationi ſolutę, præſertim amplę: habet enim grandis pes ibi locum: illo autem modo ſignificauit eum non ſolum grandem, ſed magis etiam grandem, quam ferat oratio ſoluta: aliis tamen locis videtur Cicero, grandem cum dixerit, interpretari hoc verbum Græcum voluiſſe. quamuis amplitudinem Græci verbi, ac maieſtatem Latinum illud omnino non exprimat. in Bruto enim dicens. Fuit enim Sulpicius vel maximè omnium: quos quidem ego audiuerim. grandis: &, vt ita dicam, tragicus orator. Ariſtoteles autem, vt ipſe. duo illa Latina, ita Græca coniunxit, cum initio ſecundi libri de rebus ſuperis ait. Τραγικώτερον γὰρ οὗτοι καὶ σεμνότερον ὑπέλαβον ἴσως τὸ λεγόμενον: loquebatur autem de priſcis theologis, qui maris etiam fontes quoſdam eſſe tradiderant. Saluſtius verò, cum ait in concione C. Meminii. ſed incedunt per ora veſtra magnifice, videtur & ipſe σεμνῶς interpretari voluiſſe: Gręci enim optimi auctores in ea re oſtendenda, & quaſi pompa ſignificanda, eo vtuntur. vt Demoſthenes de falſa legatione Æſchinem ipſum de ſuggeſtu, vnde verba feciſſet, deſcendentem irridens: ait enim. εὐδοκιμῶν δ' ἐπὶ τούτοις εἰκότως, καὶ δοκῶν καὶ ῥήτωρ ἄριστος εἶναι καὶ ἀνὴρ θαυμαστός, κατέβη μάλα σεμνός: quem locum Cicero in epiſtola quadam ad Atticum imitatus eſt, ita de M. Bruto loquens. Noſter verò καὶ μάλα σεμνὸς, in Aſiam. Arbitror præterea Lucretium, cum inquit. Magna atque immanis, κατάπληξις: plenaque honoris. extremis his verbis interpretatum fuiſſe σεμνή: cum enim deorum corpora grandiora eſſe vulgo putarentur, amatores vitium amorum deliciarumque ſuarum tegere volentes: vel potius in laudem conuertere, mulierem, quę vaſto corpore & immani eſſet: indeque meritò diſpliceret, vocabant κατάπληξιν & σεμνήν. priore verbo, quia illa tanquam dea viſa perturbaret & ſtatu mentis moueret: poſteriore, quia dignitatem plurimam in ſe contineret. nam ſuperiore illo ornari ſolitas aliquando feminas intelligitur teſtimonio Machonis comici: cuius cum plures verſus de Mania meretrice apud Athenæum legantur, in aliis hic eſt. εὐπρόσωπος δ' οὖσα καὶ καταπληκτική. Exiſtimare igitur poſſumus nullum certum verbum Romanos habuiſſe par Græco: cum enim pluribus vtantur, nullum eorum penitus idem declarat, quod σεμνός. ſed tamen vis ipſius ſatis hac diſputatione percipi poteſt. Dicens verò Demetrius heroum pedem non eſſe λογικὸν, manifeſto ſignificauit non eſſe ipſum aptum proſæ orationi, quæ λόγος vocatur. vt paulo ſupra idem verbum vſurparat. contra verò affirmans eum eſſe ἠχώδη, intellexit vt opinor, ſonorum. vt infra vocans compoſitionem ἠχώδη, in qua temerè vocales literæ concurrerent, id verbum accepit: illic enim manifeſto ex hiatu illo, concurſuq; vocalium efficitur grandior ſonus. Cum autem ſequatur. οὐδὲ ἐῤῥυθμος, ἀλλ' ἀνάῤῥυθμος: ſeiungit enim ab heroo vim notionemque prioris verbi: poſterioris vero illi aſtruit, videndum eſt accurate quid valeant hæc verba. ἐῤῥυθμον igitur pedem hunc eſſe negat, vt oratio quoq; ἐῤῥυθμος diceretur, quia non habet numerum orationi ſolutæ aptum: contraque ἄρυθμον eſſe affirmat. ideſt extra numerum, ſpoliatumque ipſo numero. arbitror enim ἄρυθμον legendum, non ἀνάρυθμον. vt in omnibus tamen antiquis libris legitur. in hanc autem opinionem veni, quia ita iunctum id nomen oſtendit vitium, quod hærere huic pedi ipſe tradit. Ariſtoteles præterea ita vocauit orationem, quæ contraria eſt illius, quam laudat. non video etiam quam vim eo loco habere poſſit littera, quæ orbat nomina ſua natione bis illic adplicata. Sed magni in primis apud me momenti eſt eadem pæne ſententia infra, vbi diſſerit. de frigore orationis, quod à conſtructione verborum oritur, repetita. quo loco hoc pacto legitur, poſito etiam eodem exemplo: inquit enim. σύνθεσις δὲ ψυχρὰ ἡ μὴ ἔῤῥυθμος ἀλλ' ἄρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μικρὸν ἔχουσα. Cum autem aliquando dubitarim an pro ἐῤῥυθμον εὔρυθμον legi debeat, omne diſcrimen in eo ſtat, quomodo hæc verba accipiuntur: ſi enim εὔρυθμον Demetrius ita accepit, vt Dionyſius Halicarnaſſeus, manifeſtò hic εὔρυ-

θμον

[illegible] elegere oporteret: est nanq; illi ἔρρυθμος oratio, quę certos ac definitos habet numeros vt versus. sin vero ἔρρυθμος valet, qui suauem numerum habet, vt oratio ἔρρυθμος vocaretur, quæ sit astricta numeris, quemadmodum Cicero locutus est in Oratore suo, cum inquit. Perspicuum est igitur numeris astrictam orationem esse debere: carere versibus, necesse non foret lectionem immutare. Diuisio sanè illa Dionysii vtilis est, ac valde rem explanat. videtur autem Cicero rationem illam secutus, cum eodem in libro ait. Multum interest vtrum numerosa sit, idest similis numerorum: an plane è numeris constet oratio. alterum si fit, intolerabile vitium est: alterum nisi fit, dissipata & inculta & fluens est oratio. vt similem numerorum, intellexerit εὔρυθμον: è numeris vero planè constare dicens, ἔρρυθμον. nisi existimare volumus posterioribus verbis expressisse Ciceronem ἔμμετρον: ita enim appellat ipsam Aristoteles. cui itidem tres sunt orationis differentiæ. ἔμμετρος, εὔρυθμος, ἄρρυθμος. An numerosam orationem tam diligenter diuidens Cicero: & quasi duobus modis capi posse id verbum Latinum docens, vt in superiore loco videtur fecisse, & antequam etiam ad eum locum venisset, eodem in libro his verbis. Quia nec numerosa esse, vt poëma: neque extra numerum, vt sermo vulgi est, debet oratio: hìc enim manifesto ἔμμετρον designauit, vidit etiam ἔρρυθμον ambobus illis modis accipi, cui responderet Latina ea vox. Quintilianus εὔρυθμον locutionem vocauit, quam certi pedes, mensuræque numerorum definirent, idest ἔμμετρον. longe aliter quàm Aristoteles illo verbo vtens: hæc enim eius verba sunt, iudicium Ciceronis de hac omni re declarantis. Vt magis non ἄρρυθμον, quod esset inscitum atque agreste, quàm εὔρυθμον, quod poëticum est, esse compositionem velit. Aut igitur illic mendum est scripturæ: aut peccauit rhetor ille, qui poëticum esse inquit, quod quadrat etiam mirificè solutæ orationi: cum Aristoteles etiam post eruditam, diligentemque de numeris disputationem, concludens eam dixerit. ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι ῥυθμοί, καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται. & Isocrates quoque, quamuis εὐρυθμίας in poëmate, versibusque inueniri etiam tradat, eodem illo nomine vtitur de numerosa oratione: hæc enim eius verba sunt è libro, quem scripsit ad Philippum regem. οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις, καὶ ποικιλίαις, κεκοσμήκαμεν αὐτόν: αἷς αὐτός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπέδειξα. Sed Theon quoque sophistes: nisi forte mendum illic subest, vocauit locutionem εὔρυθμον. quæ certos ac definitos numeros haberet: eaque de causa vitio affinis foret: hæc enim verba ipsius sunt, quæ sit mala compositio verborum ostendentis. ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὀνομάτων. πάντα διδάσκοντα, ἐξ ὧν διαφεύξονται τὸ κακῶς συντιθέναι. καὶ μάλιστα δὲ τὴν ἔμμετρον καὶ εὔρυθμον λέξιν. ὡς τὰ πολλὰ τῶν Ἡγησίου τοῦ ῥήτορος καὶ τῶν Ἀσιανῶν καλουμένων ῥητόρων. Sed etiam Ephorus, cuius Theon exemplum, continens id verbum profert, videtur eodem pacto cepisse id verbum. illud autem hic paulo infra a me alio nomine ponetur. Sed nimis fortasse de hoc disputatum est: pręsertim cum omnis controuersia in nominibus posita videatur. nam res ipsa plana iam, certaque est. Exemplum vnde sumptum sit non apparet. infra vbi de frigore orationis disserit, iterum eo vtitur. post exemplum autem, quod constat ex quattuor spondeis continuatis, vitium ipsius demonstrans Demetrius ait. Densitas enim syllabarum longarum superat modum: caditque extra mensuram illam, quę conuenit orationi solutæ. quibus ex verbis perspicitur vere ipsum dixisse, non esse hunc pedem λογικόν: neque ἔρρυθμον. exemplum autem indicat, ac res ipsa, non intelligere ipsum singulos pedes, sed iteratos, aut continuatos. quod significauit etiam Cicero cum inquit in Oratore. Sed hos cum in clausulis pedes nomino, non loquor de vno pede extremo: adiungo, quod minimum sit, proximum superiorem: sæpe etiam tertium.

Ὁ δὲ ἴαμβος εὐτελής, καὶ τῇ τῶν πολλῶν λέξει ὅμοιος. πολλοὶ γοῦν μέτρα ἰαμβικὰ λαλοῦσιν, οὐκ εἰδότες: ὁ δὲ παίων, ἀμφοῖν μέσος καὶ μέτριος, καὶ ὁ ποῖος συγκεκραμένος. ἡ μὲν δὴ παιωνικὴ ἐν τοῖς μεγαλοπρεπέσι σύνθεσις, ὧδ' ἄν πως λαμβάνοιτο.

Iambus

Iambus autem humilis, & multorum locutioni similis. multi ſane verſus iambicos fundunt, non intelligentes: pæon autem, medius amborum et moderatus, & tanquam temperatus. Pæonica igitur compoſitio in magnificis formis, ſic aliquo modo ſumeretur.

Venit nunc ad iambum pedem explicandum, heroo pede declarato: ſiue vnus tantum, ſiue plures eo nomine pedes intelligendi ſint: quem item reiicit: vt nimis humilem & abiectum. cuius etiam vitii inſimularat eum antea Ariſtoteles, dicens iambum eſſe ipſam locutionem multitudinis. exprimit igitur ſententiam illius philoſophi Phalereus: eodemque etiam argumento vtitur ad tenuitatem iambi: humilitatemq; demonſtrandam. cum enim dixiſſet eum ſimilem eſſe orationi imperitorum: ac multitudinis ipſius, ſignum huius rei eſſe inquit. quod multi in ſermone familiari verſus iambicos per imprudentiam edunt. quod Cicero quoque teſtatus eſt: cum enim de omni genere verſuum, qui exciderent ex ore oratorum non attendentium in dicendo, diſſereret, addidit. Senarios vero & Hipponacteos effugere vix poſſumus: magnam enim partem ex iambis noſtra conſtat oratio. Notat etiam ipſe in hanc culpam incidiſſe aliquando M. Craſſum, cum dixit. Miſſos faciant patronos, ipſi prodeant, adiunxit enim. Niſi interuallo dixiſſet, Ipſi prodeant, ſenſiſſet profecto effugiſſe ſenarium. ipſe quoque Cicero hoc vitare non potuit, vt à veteribus rhetoribus animaduerſum eſt. Idem autem quod Cicero teſtatus eſt, ſenarios & Hipponacteos vix poſſe in dicendo effugi, ſignificauit etiam Theon ſophiſtes, cuius ſupra mentionem feci, in ſuis progymnaſmaſi: ignoſci enim oportere exiſtimauit oratoribus, ſi forte aliquando incidunt in eos verſus, qui ſimilitudinem magnam habent cum ſoluta oratione. cuiuſmodi inquit, ſunt metra iambica. Addidit verò ſcriptores omnes inuitos incidere quandoq; in id genus verſus. quod verum eſſe declarare volens, narrat Ephorum, illum Cumanum, auditorem Iſocratis, in libro, quem ſcripſit περὶ λέξεως, cum ſedulo interdiceret oratori; ne vteretur numeroſa oratione, ſtatim in principio illius præceptionis effudiſſe hunc verſum. πάλιν δὲ περὶ τῆς ῥυθμοῦ διέξειμι. In quo animaduertendum eſt: quod ad idem confirmandum valet, idem Ephoro contigiſſe, quod Cicero narrat eo loco vſu veniſſe Hieronymo Peripatetico: qui cum nimis accurate: vel malitioſe potius, in Iſocratem animaduertiſſet (notauerat autem ille in multis eius libris xxx. fortaſſe verſus) in eadem re, quam alteri obiecit, lapſus eſt. Hęc autem Ciceronis verba ſunt, diligentiam ſuam in ea re poſitam exponentis. Sed tamen hic corrector in eo ipſo loco, quo reprehendit: vt à me animaduerſum eſt, ſtudioſe inquirente in eum, immittit imprudens ipſe ſenarium. Vt autem Theon hoc ferri poſſe affirmauit in hoc genere verſus, ita idem docuit in quibus aliis id committere, intolerabile vitium eſſet: docens etiam Epicurum aliquando in hanc fraudem incidiſſe. qui vt aliis grauioribus de cauſis paſſim inceſſebatur, ita etiam hoc nomine ab aduerſariis agitaretur. ponit autem exemplum ipſius certum huius merito damnatę compoſitionis: ut alterum etiam, quod cum circumferretur, ipſe affirmat ſe illud in ipſius ſcriptis reperire non potuiſſe. Iambi autem humilitate comprobata redit ad pęanem conſtituendum, quem oſtendit eſſe medium amborum à ſe tractatorum, id eſt ſpondei & iambi. nec non quaſi moderatum, cum illi modum non ſeruent; alter enim eorum præter modum grauis, & excelſus eſt: alter vero humilis & abiectus nimis. eundem pæanem etiam ex illis quaſi permixtum, & temperatum eſſe inquit. ſtatimque, claudens hanc diſputationem, refert ſe docuiſſe quomodo effici poſſit compoſitio verborum pæanica. quæ congruit formæ amplæ: expoſitionique rerum grandiorum. Diſcriminis hoc eſt hac in parte inter ſcriptos libros. quod pro duobus poſtremis verbis duo illorum habent, παραλαμβανοίτο.

Ποιεῖ δὲ καὶ τὰ μήκη τῶν κώλων μέγεθος. οἷον Θουκυδίδης ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων. καὶ. Ηροδότου ἁλικαρνασῆος

να ῥύνος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε: τὸ γὰρ ταχέως ἀποσιωπᾶν εἰς κῶλον βραχὺ, καταμικρυνεῖ τὴν τοῦ λόγου σεμνότητα: κἂν ἡ ὑποκειμένη διάνοια μεγαλοπρεπὴς ᾖ, κἂν τὰ ὀνόματα.

Efficiunt autem & longitudines membrorum magnitudinem. ceu, Θουκυδίδης ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν πελοποννησίων καὶ ἀθηναίων. &, Ἡροδότου ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε: *celeriter enim reticere in membrum breue, conterit orationis granditatem, etiam si sententia, quæ subest, magnifica fuerit: & eodem pacto verba.*

Affert aliud, quod & ipsum valet ad amplitudinem inserendam in orationem: tradit enim longitudines membrorum efficere granditatem. ponitque statim exempla, quæ id declarent. vtitur autem indicibus librorum Thucydidis, atque Herodoti. Rationem vero reddens huius præcepti, inquit. Celeriter enim reticere, breui membro edito, conterit, atque in minutas partes secat omnem orationis granditatem, ac dignitatem, quamuis sententia, quę exponitur, ampla sit: amplaq; itidem verba. Cicero quoque, cum quantum virium voluptatisque haberet apta collocatio verborum ostenderet: vsusque esset loco C. Carbonis ex concione, quam habuit in M. Drusum, dissoluit postea elegantem compositionem, verborum ordine immutato: intelligensque ita quempiam sibi occurrere posse, vt Demetrius sibi ipsi facit, refellit totum illud hac pacto. At eadem verba: eadem sententia. animo istuc satis est: auribus non satis. Attendendum autem videri Hermogenem contra sentire de mensura membrorum: cum enim de forma illa, quæ σεμνότης ab eo dicitur, subtiliter disputaret: doceretque quod ad hanc partem pertinet, cuiusmodi fingendum foret, tradidit breuiora membra in eo genere orationis, pleno dignitatis, esse debere: & tanquam aphorismos quosdam. Profert autem exemplum eorum, locum Platonis è Phædro: aliumque Demosthenis ex oratione contra Aristogitonem, in quibus manifesto membra pusilla sunt, uel potius incisa. in nota verò hac valde simili illi (nam vtitur etiam hic Demetrius verbo, quo forma illa ab eo magistro dicendi vocatur, ostendere volens, quod malum importet breuitas membrorum) iubet hic noster, vt ea prolixa faciamus. ipse igitur puto ita euelli hunc scrupulum posse, ne summi scriptores huius artis credantur inter se tantopere discordare. vt alia ratio sit illius formæ, quam describit Hermogenes: aliaque amplitudinis huius ac magnificentiæ in oratione, quam exprimit Phalereus. cumque diuersę illæ multis modis sint, postulare etiam non nullas discrepantes inter se tractationes. nam amplitudo orationis copiam, ornatumq; requirit, & quasi vbertatem granditatemque omnium rerum. vnde μεγαλοπρέπεια vocata est: dignitas autem contrà in dicendo, maiestasque quædam magis seruatur, si concise quis dicat: paucisque sensum animi sui exponat. vnde exigua membra non longè à principio huius libri docuit esse accommodata formæ dicendi vehementiori, & acriori, quæ appellatur δεινότης. Addit tamen Hermogenes eo loco necessitate quadam fieri aliquando vt prolixius etiam membrum adhibeatur in stilo illo graui, ac qui uenerationem quandam præ se ferat. atque id (ut puto) cum aliquantum ille remittit grauitatis illius suę, siue cum res ipsæ, quæ exponuntur, ut id fiat, aliquo modo cogunt.

Μεγαλοπρεπὲς δὲ, καὶ τὸ ἐκ περιαγωγῆς τῇ συνθέσει λέγειν. οἷον ὡς ὁ Θουκυδίδης: Ὁ γὰρ ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους διὰ δολοπίας καὶ ἀγραιῶν καὶ ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ ἀκαρνικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν: σύμπασα γὰρ ἡ τοιαύτη μεγαλοπρέπεια ἐκ

τῆς περιαγωγῆς γέγονεν, καὶ ἐκ τοῦ μόγις ἀναπαῦσαι αὐτόν τε καὶ τὸν ἀκούοντα.

Magnificum autem est, & ex circumductu in componendo dicere. ut Thucydides. Ὁ γὰρ ἀχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους διὰ δολοπίας καὶ ἀγραιανῶν καὶ ἀμφιλόχων καὶ διὰ τοῦ ἀκαρνικοῦ πεδίου ἄνωθεν παρὰ στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιεὶς παρ' οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. vniuersa enim hæc magnificentia ex circunductu extitit: & ex eo quod vix requieuit & qui dicit & qui audit.

Cum ostendisset amplitudinem efficere longiora membra, declarat nunc circuitum quendam sententiarum, ac circumductum in dicendo, idem moliri. περιαγωγὴν ipse vocat: intelligitq;, vt exemplo etiam perspicitur, cum in re aliqua exponenda, pluribus partibus eius narrationis inculcatis, nullę ipsarum absoluuntur, sed animus eius, qui audit vsq; ad extremum suspensus tenetur, quo in loco tandem re in longum producta perficitur sententia: vt cum pendeat aliquo modo, aptusque sit finis à principio: hæreatque illi, circumagi merito dicatur qui audit. Exemplum huius compositionis verborum capit à Thucydide. qui in secundo libro historiæ cum ortum Acheloi fluminis, cursumque describeret, hac forma vsus est. adiungit autem Demetrius loco ipso posito, confirmare uolens animaduersionem hanc. Vniuersa enim hæc, quam uides, amplitudo: similisque huic, profecta est ab circumductu ipso orationis: ex eoque quod uix ipse, qui dicit paulam fecit: requietisq; aliquid dedit auditori.

Εἰ δ' οὕτω διαλύσας αὐτὸ εἴποι τις: ὁ γὰρ ἀχελῶος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους: ἐκβάλλει δὲ παρ' οἰνιάδας ἐς θάλασσαν: πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τῶν οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ. εἰ δή τις οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ, πολλὰς μὲν ἀναπαύλας παρέξει τῷ λόγῳ: τὸ μέγεθος δ' ἀφαιρήσεται.

Quod si hoc pacto, dissoluto illo, dicat aliquis. Ὁ γὰρ ἀχελῶος ποταμὸς, ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους: ἐκβάλλει δὲ παρ' οἰνιάδας ἐς θάλασσαν: πρὸ δὲ τῆς ἐκβολῆς, τῶν οἰνιαδῶν πεδίον λίμνην ποιεῖ, ὥστ' αὐτοῖς πρὸς τὰς χειμερινὰς ἐφόδους τῶν πολεμίων ἔρυμα καὶ πρόβλημα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ. Si inquam hoc pacto immutato illo aliquis idem verbis exponat, multas quidem requietes præbebit orationi: magnitudinem autem inde auferet.

Rem adhuc magis explanare cupiens: docereq; granditatem hanc inde nasci, dissoluit hanc formam constructionis: atque ita componit orationem, vt singulę sententię ex se aptæ sint: finemque in se habeant: frangit enim illa nomina, participia vocata à grammaticis, ac pro illis vtitur tertiis personis verborum: immutationeq; hac pæne sola (nam pauca præterea rei aperiendæ causa verba variauit) declarat confectam rem esse. statimque repetito initio huius sententiæ: vt ensque ἐπαναλήψει, absoluit, quod inceperat narrare, antequam exemplum variatum inculcaret. cum enim supra dixisset. εἰ δ' οὕτω, διαλύσας αὐτὸ, εἴποι τις, nunc inquit. εἰ δή τις, οὕτω μεταβαλὼν ἑρμηνεύσειεν αὐτὸ & quæ sequuntur. Si inquam aliquis hoc pacto vt docui, idem commemorarit. multas sanè requietes præbebit orationi, vt non laboret, qui dicit: nequ

neque molestiam vllam afferat auditori: eodem tamen tempore auferet inde, remo[...]que magnitudinem illam. ἀναπαύλας autem quod inquit, intelligens loca certa in oratione, vbi refici possit orator, ac respirare aliquantum: & vt ipse, ita etiam, qui audit, Aristophanes quoque, vnde translatum verbum videtur, in itinere faciendo ἀναπαύλας vocauit diuersoria, locaque omnia, vbi ex longa via: lassitudineque membrorum, viator reficere vires possit: ait enim, cum induceret Liberum patrem ea omnia quęrere ex Hercule. Τούτους φράσον μοι, λιμένας, ἀρτοπώλια, πορνεῖ', ἀναπαύλας, ἐκτροπάς. & quæ sequuntur.

Καθάπερ γὰρ τὰς μακρὰς ὁδοὺς αἱ συνεχεῖς καταγωγαὶ μικρὰς ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἐρημίαι καὶ ἐν ταῖς μικραῖς ὁδοῖς ἔμφασίν τινα ἔχουσι μήκους, ταὐτὸ δὴ κἀπὶ τῶν κώλων ἂν γίγνοιτο.

Quemadmodum enim longas vias frequentia diuersoria paruas efficiunt: solitudines vero etiam in paruis vijs, speciem quandam retinent longitudinis, idem & in membris fieret.

Non contentus superiore ratione Demetrius: quę tamen magnam vim habere potuit ad id declarandum, quod ostendere studebat, illustrare adhuc simili idem voluit. Similis autem ipsius proferendi occasionem habuit ex verbo illo, quod explicaui: illud enim in via facienda, & in itineribus vsurpatur. vnde etiam particula vsus est. qua causa alicuius rei affert, dicens. Quemadmodum enim longa itinera crebra hospitia breuia faciunt: contra autem solitudines in exiguis etiam itineribus, spatiisque locorum breuibus, speciem quandam præbent longitudinis, hoc ipsum etiam in membris orationis contingat necesse est. Respondent autem manifesto pausæ in oratione, respirationesq; diuersoriis. vt cum frequentes illæ sint, membra orationis, vt vix, longa videri non possint. nam quin hoc ipsum contingat, cum viator crebras offendit cauponas, in quibus se reficere possit, si velit: & ad reliquum viæ laborem sustinendum vires comparare, dubitandum non est: Aliter etiam sæpe contingit, vt via breuis longa nobis videatur: & non tantum quia sit regio ipsa, per quam iter fit, deserta: cum scilicet mensura ipsius, longitudoque nobis ignota est. de quo ipse subtiliter disputauit in quæstionibus suis. Sed quia hoc nihil facit ad locum hunc declarandum, causas huius erroris diligenter ab ipso allatas, non proferemus.

Ποιεῖ δὲ καὶ δυσφωνία συνθέσεως ἐν πολλοῖς μέγεθος, οἷον τό. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ· ἄλλως μὲν γὰρ ἴσως δυσήκοος ἡ τῶν γραμμάτων σύμπληξις· ὑπερβολὴ δ' ἐμφαίνουσα τὸ μέγεθος τοῦ ἥρωος· λειότης γὰρ καὶ τὸ εὐήκοον οὐ πάνυ ἐν μεγαλοπρεπείᾳ χώραν ἔχει, εἰ μή που ἐν ὀλίγοις. καὶ ὁ Θουκυδίδης δὲ πανταχοῦ σχεδὸν φεύγει τὸ λεῖον καὶ ὁμαλὲς τῆς συνθέσεως, καὶ ἀεὶ μᾶλλόν τι προσκρούοντι ἔοικεν, ὥσπερ οἱ τὰς τραχείας ὁδοὺς πορευόμενοι. ἐπὰν λέγῃ ὅτι, Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν· ῥᾷον μὲν γὰρ καὶ ἥδιον ὧδ' ἄν τις εἶπεν, ὅτι ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν· ἀφῄρετο δ' αὐτοῦ τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Facit autem et asperitas compositionis in multis magnitudinem, ceu illud, Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: *alter enim fortasse molestus auribus est literarum concursus: exuperantia autem demonstrans magnitudinem herois: leuor enim & iucundum auribus quod est, non valde in magnificentia locum*

locum habent, nisi alicubi in paucis. & Thucydides vbique fere fugit leue & æquabile compositionis, & semper potius offendenti ad aliquam rem similis est, quemadmodum qui per asperas vias iter faciunt, vt cum dixerit quod, Τὸ μὲν δὴ ἔτος ὡς ὡμολόγητο, ἄνοσον δὴ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ἐτύγχανεν ὄν: facilius enim & suauius sic aliquis dixisset. quod, ἄνοσον δὴ ἐς τὰς ἄλλας ἀσθενείας ὂν ἐτύγχανεν: sed sustulisset ipsius magnificentiam.

Quartum hoc est, quod traditur valere ad amplitudinem orationi pariendam, si verba ita composita fuerint, vt asper molestusque auribus eorum sonus sit: hoc enim vocatur à Græcis δυσφωνία. multis igitur in locis hunc ortum habere dicit magnificentiam dicendi, vt apud Homerum in XVI. libro Iliadis, vbi de Aiacis virtute in prœlio; conatuque vulnerandi fortissimum Troianorum loquitur. inquit enim. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' Ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: in hoc enim versu gemini sunt concursus vocalium, atque ij propinqui: &, quod maiorem adhuc hiatum facit, non ex simplicibus literis: in vtroque enim antecedit diphthongus: vnde magis laborat oratio. pręterea in postremo verbo iuncto est, quod diligenter vitabat Isocrates. nam prima ipsius pars desinit in eadem syllaba, vnde incipit secunda: hoc enim quoque offendit aures. addit igitur Phalereus. Aliter etiam, suaque vi, insuauem, molestumque sonum efficere literarum concursum. verum quia id sine modo hic factum est, nimium illud, atque exuperantiam huius rei ponere nobis ante oculos magnitudinem illius herois. confirmat autem præceptum hoc à contrario his verbis. Leuitas enim, & vocum suauitas non valde in ampla oratione locum habent, aut paucis omnino in locis illic recipiuntur. Idem etiam probat Thucydidis auctoritate, qui cum grauitati dicendi, atque amplitudini magnopere studeret, atq; huius laudis in primis auidus esset, fermè omnibus in locis fugit leuitatem, & æquabilitatem compositionis: cum eum semper similem esse dicat offendenti, & in aliquam rem duram incurrenti. nam hic quoque politus scriptor, vt rem illustraret, vtitur simili, atq; inquit. Eadem ratione, qua qui iter faciunt per viam asperam, atque inæqualem: illi enim necessario incurrunt in eminentiores lapides, ac labuntur. locum quoque ipsius ponit è secundo libro historiæ, vbi de sæua illa pestilentia loquitur, quæ vastauit Athenas. narratque annum eum vacuum fuisse ab omni alio genere morborum, qui tentare homines consuerunt. in huius enim rei expositione intelligitur Thucydides de industria vsus coniunctione verborum dura, & aspera. præsertim cum in nomine vnius syllabæ terminauit sententiam, quod antecedit longior dictio. declarat autem subito, verborum tantum illorum postremorum ordine immutato, pelli inde omnem asperitatem. quam compositionem qui sequi volet, dicit facilius sanè iucundiusque rem illam expositurum: omnem tamen amplitudinem inde ablaturum.

Ὥσπερ γὰρ ὄνομα τραχὺ μέγεθος ἐργάζεται, οὕτω σύνθεσις. ὀνόματα δὲ τραχέα, τό, τε Κεκραγώς, ἀντὶ τοῦ βοῶν: καὶ τὸ Ῥηγνύμενον, ἀντί τοῦ φερόμενον: οἷς πᾶσιν ὁ Θουκυδίδης χρῆται, ὅμοια λαμβάνων τά τε ὀνόματα τῇ συνθέσει, τοῖς τε ὀνόμασι τὴν σύνθεσιν.

Quemadmodum enim nomen asperum magnitudinem molitur, sic compositio. nomina autem aspera, & κεκραγώς, pro βοῶν: & ῥηγνύμενον, pro φερόμενον: quibus omnibus Thucydides vtitur, similia captans nomina compositioni, & nominibus compositionem.

Adiungit Demetrius dubitari non posse, quin certa quædam compositio efficiat amplitudinem,

amplitudinem, cum singula etiam verba dura & aspera, magnitudinem in orationε gignant. quę autem aspera vocabula sint docet, huiuscemodi esse dicens κεκραγὼς, si quis eo vtatur pro βοῶν, quod valet clamitans. coniunxit autem ambo, cum Æschinem insimularet: odiosumque ipsius clamorem, atq; importunum significaret, Demosthenes pro Ctesiphonte. posteriore sede duriori verbo seruata. inquit enim. καὶ οὐ περιελθὼν ἐτραγῴδει [illegible] βοῶν καὶ κεκραγώς. Sed aduersarius ipsius accerrimus eodem in ipso notando vsus fuerat: dixerat enim de auara illius natura. συλλέγει μὲν λαβὼν, σεσίγηκας: ἀναλώσας δὲ, κέκραγας. Aristophanes quoque in fabula, qua Cleonem, turbulentum illum Athenis ciuem exagitauit, vocem eius asperam indicans, quem alio loco torrentis sonitum inquit habere, ita illum de semetipso induxit loquentem ὅς ἐγὼ βόσκων κεκραγώς. Nec non etiam sequitur Demetrius, si quis dicat ῥηγνύμενον, cum molliori verbo idem ostendere posset, ac dicere φερόμενον. dicitur enim ῥήγνυσθαι quod rumpitur ac fertur in Gręco sermone, vt verbum quo id expressimus in Latino. nam & ῥήγνυσθαι φωνή: ῥήγνυσθαι πηγή: ῥήγνυσθαι κακὰ πολλὰ dicuntur ab optimis auctoribus. His autem omnibus verbis, quæ asperitatis aliquid in se habent, passim vti affirmat Thucydidem, qui sedulo semper captat nomina similia compositioni: coniungitque verba ex natura ipsorum. vt cum velit asper esse in constructione verborum eligat etiam verba aspera. nec non cum verba, quibus vtendum illi est, sunt dura, duriter quoque ipsa coniungat. eademque ratio est apud eum & molliorum verborum & compositionis lenioris: quamuis rariora hęc apud ipsum reperiantur. nam tertium est tanquam instrumentum orationis Thucydidiæ. vt veteres magistri huius artis tradunt, τὸ τραχὺ τῆς ἁρμονίας. prius nanque ab ipsis commemorantur, selectus poëticorum verborum: ac formarum orationis, & quasi luminum varietas. quarto autem loco breuitas, qua vtitur in narrando, & obscuritas.

Τάσσειν δὲ τὰ ὀνόματα χρὴ τόνδε τὸν τρόπον. πρῶτα μὲν τιθέναι τὰ μὴ μάλα ἐναργῆ: δεύτερα δὲ καὶ ὕστατα, τὰ ἐναργέστερα: οὕτω γὰρ καὶ τοῦ πρώτου ἀκουσόμεθα ὡς ἐναργοῦς, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸ, ὡς ἐναργεστέρου. εἰ δὲ μὴ, δόξομεν ἐξησθενηκέναι. καὶ οἷον καταπεπτωκέναι ἀπὸ ἰσχυροτέρου ἐπὶ ἀσθενές.

Ordinare autem nomina oportet hoc pacto. prima quidem ponere quæ non valde euidentia sunt: secunda autem & postrema, quæ euidentiora: sic enim & primum audiemus vt euidens: & quod post ipsum, vt euidentius. Sin, videbimur defecisse, & tanquam decidisse à validiore ad infirmum.

Docet nunc accurate Demetrius, qui ordo in collocandis verbis tenendus sit: hoc enim quoque multum facit ad amplitudinem orationis. si nanque id, quod præcipit, & quasi natura rei postulat, seruatur, grandis & magnifica sit oratio necesse est: sin negligitur, multum virium illa dignitatisque suæ amittit. iubet igitur vt prima collocemus, quæ non valde perspicua & euidentia sunt: secunda vero ac postrema, illis euidentiora. Quid autem vtilitatis inde capiatur ostendere volens, confirmareque præceptum hoc, inquit. Si nanque hoc custoditum fuerit & primum illud vt euidens, cuiusmodi est, accipiemus: nec non id quod consequitur, vt euidentius. crescet igitur oratio vt oportet: firmiorque semper ac neruosior erit. Sin autem inquit aliter fecerimus, videbimur defecisse: nec sponte volentesque id commisisse, vt euidentiori subiungeremus minus euidens, sed infantia coacti, quia inuenire, quod vinceret antecedens non potuerimus. vitium autem huius ordinis, & incommodum, quod gigneret, magis aperire volens. ait, Et tanquam decidisse à firmiore, robustioreque verbo ad infirmum existimabimur: lapsus enim ille declaratur similitudine aliarum lapsionum. Quintilianus quoque hoc sedulo præcepit in nono libro, vbi de compositione, partibusque ipsius disputat. inquit enim, quod ad ordinem ver

borum pertinet, & singulorum, & copulatorum, explicans. In his cauendum est ne decrescat oratio, & fortiori subiungatur aliquid infirmius. vt sacrilego fur: aut latroni petulans: augeri enim debent sententiæ & insurgere, vt optime Cicero. Tu inquit istis faucibus: istis lateribus: ista gladiatoria totius corporis firmitate. aliud enim alio maius superuenit. at si cœpisset à toto corpore, non bene ad latera faucesque descenderet. Præter autem quàm quod idem animaduertisse Latinum rhetorem docui, exemplum ab ipso positum summi oratoris loco huic explanando valde accommodatum est.

Παράδειγμα δὲ, τὸ παρὰ τῷ Πλάτωνι λεγόμενον. ὅτι, Ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: πολὺ γὰρ τὸ δεύτερον ἐναργέστερον τοῦ προτέρου. καὶ πάλιν προϊὼν φησιν. Ὅταν δ᾽ ἐπέχων μὴ ἀνίῃ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: τὸ γὰρ λείβει τοῦ τήκει ἐμφαντικώτερον, καὶ ἐγγυτέρω ποιήματος. εἰ δὲ προεξενήνοχεν αὐτὸ, ἀσθενέστερον ἂν τὸ τήκει ἐπιφερόμενον ἐφάνη.

Exemplum autem, quod apud Platonem dicitur. quod, ἐπὰν μέν τις μουσικῇ παρέχῃ καταυλεῖν καὶ καταχεῖν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὤτων: *secundum enim multo euidentius priore. & rursus progressus inquit.* Ὅταν δ᾽ ἐπέχων μὴ ἀνίῃ, ἀλλὰ κηλῇ, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ἤδη τήκει καὶ λείβει: *illud enim* λείβει *significantius est, & propinquius poemati. Si autem ante ipsum protulisset, infirmius illud* τήκει, *postea positum, visum esset.*

Demetrius in animaduersione sua, preceptoque confirmando vtitur loco Platonis è tertio libro de republica. vbi de ratione cantus subtiliter disserit. docetque si quis, duri & asperi ingenii vir delectari musica cœperit, ac plurimum temporis studiique in ipsa posuerit, primum ipsum deliniri, & quasi molliri: feritatemque illam suam exuere. quod si in eadem ratione diutius perseuerarit: nec cessarit magis demulceri, res eò iam progreditur, vt liquescat fluatque voluptate. hæc ferè sententia est eius loci. quem leuiter adumbraui, relictis multis ornamentis. prius exemplum positum est in duobus illis verbis καταυλεῖν & καταχεῖν: eorum enim alterum, idest quod consequitur, vt ipse met etiam Demetrius testatur, multo euidentius est, quàm illud quod antecedit: valent autem verba, quæ citat. Postquam aliquis potestatem fecerit arti musicæ vt resonet, effundatque in animum per aures tanquam per infundibulum, quos nos vocamus suaues tenerosque, ac luctuosos concentus. & quæ sequuntur. verbo igitur καταχεῖν perspicitur maior vis concentuum eorum in animum effusa, quàm altero illo καταυλεῖν, quamuis ipsum quoque non parum rem explanet. Eadem ratio est posterioris exempli, quod manet in postremis verbis τήκει & λείβει. id ego (nisi fallor) satis commode expressi, secutus auctoritatem Ciceronis, qui cum ambo & ipse verba illa coniungeret, eundem ordinem seruauit. inquit enim in II. libro Tusculanarum. Nec in dolore magis quàm eadem in voluptate. qua cum liquescimus, fluimusque mollitia, apis aculeum sine clamore ferre non possumus. Statim autem hic quoque Phalereus addidit, posterius verbum magis aptum esse ad rem ante oculos ponendam atque illustrandam, quàm prius, ac propinquum iam illud rationi ac stilo poetarum. quod si inquit contra antea protulisset, imbecillius alterum, idest quod valet liquescit, illatum fuisset. Quin autem verus hic ordo sit dubitare non possumus: res enim duræ prius calore liquescunt: postea fluunt, ac destillant, ut cera.

Καὶ Ὅμηρος δὲ ἐπὶ τοῦ Κύκλωπος. ἀεὶ ἐπαύξει τὴν ὑπερβολήν. - Οὐ γὰρ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι, καὶ προσέτι ὑψηλοῦ ὄρους καὶ ὑπερφαινομέ

νου

νειν τῶν ἄλλων ὀρῶν: ἀεὶ γὰρ καί τοι μεγάλα ὄντα τὰ πρότερον, ἥττονα φαίνεται, μειζόνων αὐτοῖς τῶν μετὰ ταῦτα ἐπιφερομένων.

Et Homerus vtique de Cyclope semper auget hyperbolem: οὐ γὰρ ἐῴκει ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι, *et praeterea celsi montis & qui superet alios montes: semper enim quamuis magna existentia priora, minora videntur. cum maiora ipsis sunt, quae inferuntur.*

Homerum etiam docet id seruare in IX. libro Odysseae, vbi Polyphemi formam describit: semperque augere hyperbolen: est enim manifesto omnis ille locus exuperantia quaedam vera. cum enim poëta supra dixisset miraculum quoddam vastum eum esse, addidit, vnde orditur Demetrius, non videri ipsum potuisse parem ceteris hominibus, qui frugibus vescuntur: sed scopulo culmini ve cuipiam siluoso. nam hucusque vsus est verbis poëtae. Sententiam autem consequentis versus ipse expressit, ostendens Homerum contentum non fuisse superiore amplificatione, sed addidisse, non cuiusuis montis, verum excelsi: quique inter ceteros montes emineret. versus poëtae est. ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων. Adiungit autem Phalereus, quod omnem hanc disputationem claudit, perpetuo hoc verum esse, vt quae antecedunt, quamuis sua vi magna sint, minora & infirmiora videantur, cum quae postea inferuntur maiora sunt. ἥττονα autem accipere debemus imbecilliora illis, quae consequuntur: non minora se ipsis, tanquam hoc pacto deteriora reddantur: hoc enim repugnaret superioribus. cum inquit illato verbo euidentiore, & in posteriore sede collocato, qui audiunt accipere prius illud vt euidens: & posterius, vt multo euidentius: significauit enim illic manifesto nihil amittere quod praecedit: nec fieri ea ratione imbecillius. Animaduertendum etiam hoc non tantum valere in singulis verbis, quod initio videri potuit praecipere, sed in sententiis integris. quod ex Homeri exemplo elicitur: in quo augentur sententiae, non verba grandiora, & quae magis rem aperiant, ponuntur. Hoc diligenter quoque custoditum fuisse à Cicerone planum est: exemplaque deesse nullo modo possunt, ita crebra apud eum sunt. Quin certè illud in C. Verrem, quod valde ipsius auaritiam declarat, huiuscemodi sit, dubitari non potest. Quae solitudo esset in agris, quę vastitas, quę fuga aratorum: quod enim extremum illic est fuga, magis demonstrat iniuriam, acerbitatemque illius, quàm priora. cum aratores non tantum discesserint ex agris: ipsosque, quos antea studiose colebant, deseruerint, sed inde etiam aufugerint. Vnde Agamemnon Homericus, cum Achilles in oratione ostendisset se abire velle: domumque reuerti, significare volens se parui id ducere: nec preces, vt eum in exercitu retineat, adhibiturum esse, rem & ipse augens, inquit φεῦγε μάλα, εἴ τοι θυμὸς ἐπέσσυται. Si non satis inquit habes hinc proficisci, celeriter fuge. Quod etiam superiorem locum Ciceronis sequitur, eiusdem generis est, & eodem modo tractatum. Quàm deserta, quàm inculta, quàm relicta omnia: semper enim quae adduntur maiora sunt. damnumque quod factum sit magis declarant. nam quod aliquis forsitan putaret, plus esse deserta, quàm inculta, falsum est. quod cum aliter etiam ostendi posset, hoc ipsius testimonio confirmatur: infra enim eodem ordine in illis vsus est non longe ab extremo eius orationis. O desertum hominem, ò desperatum, ac relictum.

Χρὴ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους μὴ μάλα ἀνταποδίδοσθαι ἀκριβῶς, οἷον τῷ μὲν συνδέσμῳ, τὸν δέ: μικροπρεπὲς γὰρ ἡ ἀκρίβεια, ἀλλὰ καὶ ἀτακτοτέρως πως χρῆσθαι. καθάπερ που ὁ Ἀντιφῶν λέγει. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόρρωθέν ἐστιν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι: τὰ δὲ ἀργὰ πολλά, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης: γελοῖ γὰρ τοῖς μὲν συνδέσμοις, εἷς ὁ δέ, ἀνταποδίδοται.

Oportet autem & coniunctiones non valde reddi exquisite, ceu coniunctioni μὲν, coniunctionem δὲ: minutum enim est quidquid exquisitum est, sed et inordinatius aliquo modo ipsis vti. quemadmodum alicubi Antiphon dicit. Ἡ γὰρ νῆσος ἣν ἔχομεν, δήλη μὲν καὶ πόῤῥωθεν ἐστὶν ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα. καὶ τὰ μὲν χρήσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστι· τὰ δὲ ἀργὰ πολλὰ, σμικρᾶς αὐτῆς οὔσης: *tribus enim μὲν coniunctioni-bus, vna δὲ redditur.*

Admonet nunc ne in minuta valde re, quæ tamen existimatur necessaria, cum amplitudini orationis operam damus, nimis accurati simus: ac quod aliis temporibus vitio non careret, tunc laudem habere docet: finemque illum adiuuare. Cum enim copulæ non nullæ sint, quę suas habeant redditiones: illisque antea positis videantur aliæ consequi debere: ac verus sanè earum ordo hoc postulet, tradit in hoc genere formaque dicendi, posse aliquando hoc negligi: nec valde exquisite seruari. velut inquit coniunctio μὲν requirit vt δὲ inferatur: si aliqua igitur licentia in hoc adhibita fuerit, gignet hoc granditatem. non tamen iubet nos hoc semper, contempta penitus consuetudine, facere. confirmat autem præceptum hoc suum sententia, quæ in vniuersum vera est: docetq́; , si aliter fecerimus, contrarium nos eius quod volumus effecturos: omnis enim diligentia exquisitaq́; cura, paruum quiddam in se ac minutum est. nota hæc, quam describit μεγαλοπρέπεια est (argumentum enim hoc pacto certius erit): studium vero custodiendi accurate particularum earum ordinem, μικροπρέπειαν in se habebit. Cicero quoque in partitionibus, vbi de amplificatione disputat, cum simile quiddam præciperet, quod tamen in sententiis, non in partibus orationis manet, eandem eius rei rationem reddidit. inquit enim. Nec quicquam in amplificatione nimis enucleandum est: minuta est enim omnis diligentia: hic autem locus grandia requirit. Idem quoque Aristoteles protulit & in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco magnificum virum informat: & in primo τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Constituit etiam præceptum hoc Demetrius auctoritate Antiphontis (vt opinor) Ramnusii, summi oratoris. qui tres copulas μὲν deinceps posuerat, antequam semel δὲ assignaret: sed in exemplo erratum manifestum est: duæ nanque nunc illic tantum illiusmodi copulæ leguntur: mendum ipse puto esse in primis verbis. vbi defecisse verisimile est primam μὲν: perturbatum nanque eum locum inueni in scriptis libris. cum quidam eorum habeant. ἣν ἔχομεν. vnde ausi quidam olim fuere emendare ἀνέχομεν: alii verò antecedens quoq; verbum tentarunt, feceruntque νησὶς ἀνέχομεν: quę illic in margine omnia adnotata sunt. Sententia eorum verborum, nisi macula illa impediret, aperta foret: narrat enim insulam eam, de qua sermo erat, è longinquo etiam intelligi posse, excelsam & asperam esse. partesque ipsius, quæ colerentur atque exararentur paucas esse. cum contra quæ ignauæ sterilesque forent, essent multæ. cum tamen ipsa pusilla sit. Τὰ χρήσιμα, vt hic scriptor, ita etiam Aristoteles vocauit in II. libro de rebus superis telluris partes, quæ fructum ferrent ac studio agricolarum colerentur: vti contra ἀργά, quæ incultæ neglectæque iacerent. inquit enim. τῆς δὲ τὰ τόπεγε διὰ τὸ λιμνάζειν ἀργά, νῦν χρήσιμα ἦχεν. Horatius in ode cum cecinit. Pone me pigris, vbi nulla campis, videtur posterius verbum Græcum expressisse. Addit autem statim Demetrius, quod supra indicaui, hunc grauem scriptorem tribus coniunctionibus μὲν, vnam tantum δὲ reddidisse atque assignasse, vt qui tam arctis vinculis astrictus esse recusaret. Cum autem magno desiderio tenear adiuuandi hunc librum quacunque ratione possum, quid mihi in mentem venerit narrare libet. Suspicor hæc Antiphontis verba fuisse in oratione ipsius, quam appellauit Samothracicam. illius verò meminit Sudas in nomine ipso illius insulę explicando. cum enim appellatam eam ita fuisse ostendisset à Samiis, qui in ea insula domicilia sibi posuissent, citauit testem suæ opinionis Antiphontem ἐν τῷ σαμοθρᾳκικῷ λόγῳ. qui id aperte traderet. videtur autem illa habita fuisse ex persona alicuius Samii viri. Sententia verborum illorum hęc est. Qui nanque primum insulam incoluere

luere

fuere Samii extitere, vnde nos nati sumus: illic verò sedes posuerunt coacti, non amore eius insulæ inflammati: è Samo nanque exturbati fuerant à tyrannis: vsique sunt postea fortuna hac: cum enim è Thracia prædam egissent, se in eam insulam contulerunt. Huc vsque Antiphontis verba sunt apud Sudam. Virgilium quoque mentionem fecisse ipsius hoc pacto, notum est. Threiciamque Samum, quæ nunc Samothracia fertur.

Πολλάκις μέν τοι τεθέντες πῶς ἐφεξῆς σύνδεσμοι, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσιν, ὡς παρ' ὁμήρῳ τῶν βοιωτικῶν πόλεων τὰ ὀνόματα, εὐτελῆ ὄντα καὶ μικρὰ, ὄγκον τινα ἔχει καὶ μέγεθος διὰ τοὺς συνδέσμους, ἐφεξῆς τοσούτους τεθέντας. οἷον ἐν τῷ. Σχοῖνόν τε σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' ἐτεωνόν.

Sæpe tamen positæ aliquo modo deinceps coniunctiones, & parua efficiunt magna, vt apud Homerum Bæoticorum oppidorum nomina, humilia existentia & parua, molem quandam habent & magnitudinm propter coniunctiones, deinceps tot positas. vt in illo. Σχοῖνόν τε σκῶλόν τε, πολύκνημόν τ' ἐτεωνόν.

Quod videtur repugnare superiori præcepto nunc tradit: nec tamen illi aduersatur. vtrunque enim verum est. sæpe numero tamen inquit deinceps positæ aliquo modo coniunctiones, res etiam paruas magnas videri faciunt, vt apud Homerum in enumeratione nauium, vocabula Bœoticorum oppidorum, quæ humilia sunt ac pusilla, molem quandam habent & amplitudinem à copulis eò importatam, quæ multæ illic, singulis nominibus distinguendis, collocatę sunt. ceu cum ait. Σχοῖνόντε, Σκῶλόντε, πολύκνημόντ' Ἐτεωνὸν. copulæ hic eiusdem generis tot repetitæ, ac suo loco positæ, augent rem: supra autem disputatum est de coniunctionibus diuersorum generum, quarum alteræ, quæ præcedunt, reliquas secum trahunt: harum igitur verus ordo si neglectus modice fuerit: discessumque aliquando à consuetudine, habere id dignitatem vult. Dionysius etiam Halicarnasseus hoc vidit, ac diligenter de tota re disputauit in libello de compositione verborum, laudans mirifice Homerum, quod cum incidisset in nomina dignitatis expertia: nec posset ipsa vllo pacto euitare, rebus habentibus in se pulchritudinem ac decus ipsa ornat: deletq; eorum deformitatem horum specie, & elegantia. Cum autem ordiatur ab initio catalogi, octo primis versibus positis, omnem illam partem eius poëmatis huiuscemodi esse inquit. vt ex humilibus abiectisq; sua vi nominibus, reddita sint illa amplissima, atq; honestissima omnium verborum.

Τοῖς δὲ παραπληρωματικοῖς συνδέσμοις χρηστέον, οὐχ ὡς προσθήκαις κεναῖς, καὶ οἷον προσφύμασιν ἢ παραξύσμασιν, ὥσπερ τινὲς τῷ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδὲν, καὶ τῷ νὺ, καὶ τῷ πότερον, ἀλλ' ἐὰν συμβάλλωνταί τι τῷ μεγέθει τοῦ λόγου.

Expletiuis autem coniunctionibus vti oportet, non tanquam additamentis inanibus, & veluti adnatis, aut notis vngue impressis. quemadmodum quidam copula δὴ *vtuntur nullum ob finem, &* νυ, *&* πότερον, *sed si prosint aliquid magnitudini orationis.*

Manet adhuc in consideranda pusilla parte orationis, vnde tamen ipsi granditatis aliquid comparatur, si quis recte illa vti scit. vt supra iam duobus modis ostensum est. tertium autem pręceptum est, pertinens ad copulas, quæ ab explenda oratione,

& apud Græcos, & apud Latinos grammaticos nomen inuenerunt. Oportere nos vti coniunctionibus his, non vt appendiculis quibusdam inanibus, quod non nulli faciunt: antequam enim tradat vsum ipsarum, indicat quid cauere debeamus: insimulatque quosdam, qui temere ac nulla vtilitate proposita illas vsurpabant. adiungitque post, verum ipsis locus esse debet, cum adiuuant amplitudinem orationis, atque ipsi obtinendę opis aliquid ferunt. Positæ autem hic sunt è numero ipsarum tres, in accusando errore illorum, qui frustra, perperamque ipsis vtebantur. sunt tamen plures. nam & δὴν, & ἄρ & καὶ & κεν in illis appellarunt, qui scientiam literarum profitentur. Cum autem supra dixisset peccaturos nos, si coniunctionibus his vsi fuerimus vt inanibus additamentis, addidit καὶ οἷον προσφύμασιν ἢ παραξύσμασιν, vitium huius rei magis aperire volens: videntur autem hæc verba huc translata, propriaq; esse macularum quarundam nostri corporis. vnde timens ne duriora hac in re ostendenda illa viderentur, muniuit ipsa particula οἷον. valet autem, nisi fallor, πρόσφυμα caruncula in summo corpore adnata, quæ nihil præstet vtilitatis: nec membrorum vsum quicquam adiuuet. eodemque pacto παράξυσμα, quod in cute vehementiore fricatione scarificationeq; creuerit. vnde significare voluit similibus his inanitatem earum coniunctionum, illo modo collocatarum: hæc enim quoque sunt manifesto res inanes, nec robur corporis firmitatemque adiuuant. Cicero in Oratore suo, cum oratores quosdam: & maximè Asiaticos, accusaret, qui numero seruiebant, idem pæne protulit, quod hic Demetrius in illis insimulandis, qui coniunctiones in orationem frustra includebant; affirmat enim reperiri potuisse apud eos inculcata quædam inania verba, quasi complementa numerorum. nec multo post, cum idem vitium significaret, inquit. Neque inserciens verba, quasi rimas expleat. Eodem igitur pacto omnes hi non omnino in eadem re peccabant, nisi quod, quos reprehendit Demetrius, temere id faciebant: illi vero ea ratione id quod volebant impetrabant. verum ratio illa numeros pariendi disertis minime probatur. Præterea Cicero nomina complementorum illorum non posuit: Græcus hic duobus vocabulis rerum, quæ id efficerent, vsus est, quæ cum, vt significaui, omnino plana non sint, volui simili loco monstrato Ciceronis, aliquantulum illa illustrare.

Καθάπερ παρὰ Πλάτωνι. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. καὶ παρ' Ὁμήρῳ. Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο· ἀρκτικὸς γὰρ τεθεὶς ὁ σύνδεσμος, καὶ ἀποσπασθεὶς τῶν προτέρων τὰ ἑπόμενα, μεγαλεῖόν τι εἰργάσατο· αἱ γὰρ πολλαὶ ἀρχαὶ σεμνότητα ἐργάζονται. εἰ δ' ὧδε εἶπεν, ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, μικρολογοῦντι ἐῴκει· καὶ ἔτι ὡς περὶ ἑνὸς πράγματος λέγοντι.

Quemadmodum apud Platonem. Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς. *& apud Homerum,* Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον ἷξον ἐϋρρεῖος ποταμοῖο: *initys enim apta coniunctio illic posita, & quæ distrahat à prioribus ea quæ sequuntur, amplum quiddam molita est: multa enim initia granditatem moliuntur. Si autem sic dixisset,* ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τὸν πόρον ἀφίκοντο τοῦ ποταμοῦ, *de pusillis rebus loquenti par fuisset, & præterea vt de vna re dicenti.*

Exemplo quod pręceperat explanare volens, ad Platonem Homerumq; confugit: quorum alter in Phædro auxilio etiam copulæ δὴ orationem auxerat. nam aliunde etiam grandem plenamque dignitatis effectam esse partem eam illius sermonis declarauit Hermogenes capite, quo formam orationis exprimit vocatam ab ipso σεμνότητα. alter vero in XIIII. Iliadis, ubi commemorat Hectorem lapide ictum, ad fluuium Xanthum comportatum esse à sodalibus, amplificauit multum eadem ratione narrationem

rationem illam. ope scilicet minutæ huius particulæ, ita canens. Ἀλλ' ὅτε δὴ πόρον & quę sequuntur. Vnde autem tantam uim habeat tam exilis res, docens accurate Demetrius, inquit. Apta enim principiis narrationum cum posita illic fuerit coniunctio: cumque distraxerit à superioribus, quæ deinceps sequuntur, grande quiddam amplumque effecit: hoc enim valet μεγαλεῖον. vnde Xenophon in secundo libro ἀπομνημονευμάτων, cum congressum virtutis ac voluptatis recitasset: & quid ambę illæ suasissent Herculi, suis verbis exposuisset: antea nanq; tota res à Prodico Cio & excogitata, & grauiter narrata fuerat, ait. ἐκόσμησε μέντοι τὰς γνώμας ἔτι μεγαλειοτέροις ῥήμασιν, ἢ ἐγὼ νῦν. subiungit autem Phalereus. cuius rei causa est quod multa principia moliuntur in oratione granditatem: inferuntque illuc plurimum grauitatis. Ἀποσπασθεὶς autem hic, quamuis formam patiendi habeat, notionem tamen retinet agendi. vt Aristophanes simplici illo verbo vsus est in Βατράχοις dicens. καὶ τὸ ξίφος γ' ἐσπάσατο μαίνεσθαι δοκῶ. Quod vero coniunctionem δὴ appellauit ἀρκτικὸν σύνδεσμον, inferioris ętatis Latini grammatici inceptiuas huiuscemodi copulas vocarunt: veteres vero principales. nam apud Flauium Sosipatrum Palæmonis distinctio huiuscemodi legitur. Coniunctionum quædam sunt principales: aliæ subsequentes: aliæ mediæ. quibus vtralibet parte positis sine vitio coniungatur oratio. Quomodo autem multa principia illic esse dixerit videndum. ipse sanè arbitror, quia coniunctio ἀλλά, & ipsa initiis sententiarum accommodata est. quod idem grammaticus de Latina, quæ illi respondet, tradit ac verum esse auctoritate poëtę probat. hęc ipsius verba sunt. Principalis igitur est coniunctio sed. vt. Sed te qui viuum casus age fare vicissim vt ait Virgilius. ille enim ordo vbi postponitur poëticus est per ἀναστροφὴν factus. Ipsa sed in somnis inhumati venit imago. Vt aperiat autem magis Phalereus, quod testatus fuerat: nasci in quam amplitudinem eius loci ab hac copula, idem narrat iisdem pæne verbis, omissa tantum illa: affirmatque si illo modo dixisset Homerus, futurum fuisse eum demissum ac tenuem: speciemque habiturum alicuius de vna tantum re verba facientis.

Λαμβάνεται δὲ καὶ ἐν παθητικοῖς πολλάκις ὁ σύνδεσμος οὗτος. ὥσπερ ἐπὶ τῆς Καλυψοῦς πρὸς τὸν Ὀδυσσέα. Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ. Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. εἰ γοῦν τὸν σύνδεσμον ἐξέλοις, συνεξαιρήσεις καὶ τὸ πάθος: καθόλου γὰρ, ὥσπερ ὁ Πραξιφάνης φησὶν, ἀντὶ μυγμῶν παρελαμβάνοντο οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι, καὶ στεναγμῶν. ὥσπερ τὸ αἲ αἲ, καὶ τὸ φεῦ καὶ ποῖόν τι ἐστιν ὡς αὐτός φησι, τὸ καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισιν, ἔμφασίν τινα ἔχον οἰκτροῦ ὀνόματος.

Sumitur autem & in patheticis sæpe coniunctio hæc. ceu in illo Calypsonis ad Vlyssem. Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ. Οὕτω δὴ οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. *Si igitur coniunctionem sustuleris, vna cum ea tolles & affectum: ad summam enim quemadmodum Praxiphanes affirmat, pro suspiriis assumebantur hæ coniunctiones, & gemitibus. sicut illud* αἲ αἲ, *& illud* φεῦ: *& quale est, vt ipse inquit, illud* καὶ νύ κ' ὀδυρομένοισι, *quod habet vim ac speciem quandam miserabilis nominis.*

Cum auctoritate maximorum scriptorum probarit coniunctionem δὴ adiuuare amplitudinem orationis, ostendit nunc eandem assumi vtiliter, quando animo perturbato sumus: ac volumus concitare illos, qui audiunt, & ad eosdem motus traducere. vtitur autem exemplo alterius illorum, id est poëtæ, qui in v. libro Odyssęę cum induceret Calypsonem reuocantem callide à nauigatione Vlyssem, dicentemque se

non

non minus quàm ipsum, cupere vt compos fieret desiderii sui, sed perterreri periculis ac malis, in principium sermonis illius ipsam inseruerat: vnde Phalereus statim post Homericos versus inquit, quod ualet ad confirmandum iudicium suum. Si nanq; sustuleris inde coniunctionem illam, eodem tempore sustuleris etiam affectum. Accuratius autem omnem vim huiuscemodi particularum, ac quid valerent illæ in oratione, ostendere volens, tradit uice sonorum quorundam facticiorum, quos Græci μυγμοὺς vocant: singultuumq, atq; gemituum poni ipsas solere. cuius etiam sententiæ ante se testatur fuisse Praxiphanem. Homerus in IIII. Iliadis verbo ipso, quod exprimit hanc uocem, vsus est. cum quomodo accepissent obiurgationem Iouis, Iuno ac Minerua significare contenderet, & omnem affectum animi illarum indicare: inquit enim ὣς ἔφαθ᾽· αἳ δ᾽ ἐπέμυξαν Ἀθηναίη τε, καὶ Ἥρη. interpres autem diligenter eo loco de ratione huius quoque nominis disputat. nam hic Phalereus, cuiusmodi interiectiones: & significantes dolorem gemitumque voces intelligat, aperire volens addidit. cuius generis est illud. αἶ αἶ. itemque φεῦ. nec non quale est. vt ille ipse inquit; Praxiphanes scilicet, cuius supra testimonio auctoritateque vsus fuerat, illud Homeri. καὶ νύ κ᾽ ὀδυρομένοισιν ἔδυ φάος ἠελίοιο: hic enim integer versus est è XXIII. libro Iliadis. exempli vero vis est in secunda dictione: quæ interiectio est mœrentis. vt ipse declarat de suo addens, quod speciem ac vim habet miserabilis nominis & luctuosi. Sustuli autem hinc olim verbum, quod importune à librariis collocatum fuerat post dimidiatum illum versum: nunc enim decet consilii mei rationem reddere: in excusis nanque prius legebatur: καὶ νύ κ᾽ ὀδυρομένοισιν ἐπρέπεν ἔμφασιν τινα. & quæ sequuntur. mouit autem me, quod sententiam omnem illud perturbabat. quæ sine illo plana & aperta est. præterea in libris scriptis inueni ipsum valde variatum & incertum. quidam enim ex illis habent ἐπρέπεν: in aliis vero legitur πρέξαι. vt tanta uarietas arguat manifesto mendum. non reticebo etiam quomodo illud conflatum putem: arbitror enim ab aliquo contra pronomen αὐτὸς notatum fuisse in margine ὁ Πραξιφάνης, concise imminuteque scriptum. quam declarationem imperitus aliquis librarius in contextum verborum auctoris inculcarit. non tradita etiam ipsi sede, quæ magis conuenisset. hinc igitur suspicor fluxisse hanc maculam, quam, ne amplius molesta esset, ac fœdaret hunc locum, deleui. Et si autem non omnino compertum habeo quis fuerit hic Praxiphanes, cuius iudicio (vt apparet) multum tribuit Demetrius, tamen quid inuenerim adhuc de illo narrare libet. Marcellinus enim, qui Thucydidis vitam scripsit, ac quid sentiret de formula ipsius dicendi memoriæ mandauit, ipsius (vt opinor) meminit: cum enim exponere vellet, quo tempore Thucydides vixerit, tradit Praxiphanem in libro quem scripserit de historia, affirmasse illum eadem ætate vixisse, qua Plato comicus, & Agathon tragicus: aliique non nulli, quos nominat. quem præterea Praxiphanem ostendit dixisse, Thucydidem, donec in vita mansit Archelaus, sine nomine ferè fuisse: postea vero admirabilem, ac penè diuinam de se admirationem in animis omnium genuisse.

Οἱ δὲ πρὸς οὐδὲν ἀναπληροῦντές φησι τὸν σύνδεσμον, ἐοίκασι τοῖς ὑποκριταῖς, τοῖς τὸ καὶ τὸ πρὸς οὐδὲν ἔπος λέγουσιν. οἷον εἴ τις ὧδε λέγει. Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα, Πελοπείας χθονὸς φεῦ Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί᾽ ἔχουσ᾽ εὐδαίμονα. αἶ αἶ: ὡς γὰρ παρέλκει τὸ, αἶ αἶ καὶ τὸ φεῦ ἐνθάδε, οὕτω καὶ ὁ πανταχοῦ μάτην ἐμβαλλόμενος σύνδεσμος.

Qui autem nullam ob rem inserciunt inquit, copulam, similes sunt histrionibus, qui hoc & hoc ob nullum verbum dicunt. ceu si quis sic dicit. Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα, Πελοπείας χθονὸς φεῦ Ἐν ἀντιπόρθμοις πεδί᾽ ἔχουσ᾽ εὐδαίμονα. αἶ αἶ: *Ut enim abundat illud,* αἶ αἶ: *& illud* φεῦ *hic, sic & ubique frustra inculcata coniunctio.*

Quæ

Quę adiungit videntur adhuc à Praxiphane primum tradita & animaduersa fuisse, reprehenduntur verò illis oratores, qui sine causa inferciunt huiuscemodi copulas in orationem, sententiis ipsas non postulantibus: illi enim student explere tantum quasi rimas quasdam: nec verum vsum ipsarum intelligunt. Simili autem errorem illorum illustrat, atque exagitat Demetrius, dicens eos similes esse actoribus fabularum & hanc & illam interiectionem, nulla vtilitate proposita, pronuntiantibus: illi enim manifesto peccare intelliguntur. exempli causa inquit si quis hoc pacto diceret: ponit autem duos versus Euripidis, è prologo (nisi fallor) Meleagri. ac post finem prioris versus addidit φεῦ, quæ interiectio locum non habet in ea narratione: nec à poëta illic collocata est. absoluto verò posteriore duas eiusdem generis interiectiones, id est ἆ ἆ. Posito autem ante oculos omnium: explosoq; peccato histrionum, adiungit, in eandem culpam incidere apparet oratores illos, quos dixit: vt enim inquit abundat hic superestque & ἆ ἆ: & φεῦ, sic frustra quacunque in parte orationis infercta, atque inculcata coniunctio aliqua. Cum verò hic locus quod ad verba facit, obscurior sit: & à me aliquando affinis alicui maculæ sit iudicatus, quomodo accipi possit, liber solutusq; omni illa suspicione, nunc indicabo. vti illud πρὸς οὐδὲν ἔπος, idem plenum integrumque valeat, quod valuit paulo supra ab ipso positum imminutum, πρὸς οὐδὲν: nec tantum propinquo hoc in loco. verum etiam eodem pacto aliquanto superius ab ipso vsurpatum cum inquit: ὥσπερ τινὲς τοῦ δὴ χρῶνται πρὸς οὐδέν. vt valeat inquam πρὸς οὐδὲν ἔπος nullum certum ob finem: nullaque vtilitate sibi proposita. hoc enim manifesto contingit, cum hæ interiectiones non suo loco collocantur: nec quicquam adiuuant sententiam. Arbitror autem à Demetrio sumptum hic esse illud τὸ καὶ τὸ, vt Aristoteles pluribus locis: nec non optimi quique Græci scriptores capere consuerunt, vt olim docui prolatis multis exemplis in commentariis in rhetoricen eius philosophi. Et vt ad sententiam horum omnium verborum redeam, Demetrius hic significat idem facere non nullos malos oratores: & qui copulis perperam vtantur, quod faciunt mali insulsique actores fabularum. qui edunt alieno loco interiectiones. vt quod vitii sit in interiectionibus importune pronuntiatis, idem mali vitiique esse doceat in copulis ipsis ab oratoribus intempestiue vsurpatis. Citauit autem hos versiculos Aristoteles quoque in tertio libro de arte dicendi: sed longe aliud eo exemplo declarare volens: nec enim quicquam in illis est proprium huius documenti, sed omnis vis manet in interiectionibus, quæ ipsis adiunctæ sunt. vt proposito Demetrii, seu Praxiphanis plures alii apti esse potuerint. vsus autem est illis, qui tunc ipsi succurrerunt.

Οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι τὴν σύνθεσιν μεγαλοπρεπῆ ποιοῦσιν, ὡς εἴρηται: τὰ δὲ σχήματα τῆς λέξεως ἔστι μὲν καὶ αὐτὰ συνθέσεώς τι εἶδος. τὸ γὰρ δὴ τὰ αὐτὰ λέγειν δὶς, διπλοῦντα, ἢ ἐπαναφέροντα, ἢ ἀνθυπαλλάσσοντα, διαταττομένῳ καὶ μετασυντιθέντι ἔοικεν. διατακτέον δὲ τὰ πρόσφορα αὐτῶν χαρακτῆρι ἑκάστῳ. οἷον τῷ μεγαλοπρεπεῖ μὲν, τάδε ἃ πρόκειται, ταῦτα.

Coniunctiones igitur compositionem magnificam faciunt, vt traditum est: figuræ autem locutionis sunt quidem & ipsæ species quædam compositionis: eadem enim dicere bis, duplicantem, vel ad idem referentem, vel commutantem, simile videtur ordinanti & aliter componenti. Oportet igitur ordine collocare è numero ipsarum, quæ accommodatæ sunt vnicuique notæ. ceu magnificæ quidem, de qua propositum est, has,

Ostendit Demetrius ad finem peruentum iam esse superioris disputationis: probatumque coniunctiones rectè, ordineque collocatas, efficere compositionem amplam:

plam: nunc proponit se velle de ornamentis illis oratoris, quæ σχήματα vocantur, agere, figuras ipsas appellarunt inferioris ætatis rhetores: Cicero plerunq; translatis uerbis nominat: nunc enim lumina: nunc quasi flores, & insignia orationis vocat. Cum autem illæ & in uerbis maneant & in sententiis, eas nunc tantum expendit, quæ in certo verborum ordine positæ sunt. quas primum subtiliter docet tractari a se hoc loco debere, cum quę compositio magnifica sit doceat: illę autem sint compositionis pars. inquit igitur. Eadem enim bis dicere duplicantem, aut ad idem verbum sæpè se referentem, aut commutantem aliquid, simile quippiam est atq; construere, & improbato quodam ordine verborum aliter, elegantiusque illa coagmentare. consti tuto autem officio suo, cum plures valdeque inter se discrepantes sint hæ figuræ: quatuorque item formę & quasi notæ dicendi dissimiles, inquit oportere singulis formis tribuere, quæ aptę illic & accommodatæ sint. σχηματισμόν autem dixit (vt opinor) in quo verbo ordo intelligitur, quia ipsæ in certo quodam verborum ordine fundatæ sunt: quo disturbato ilicò labuntur, ac pereunt. quæ verò conueniant huic ipsi formæ, de qua nunc disserit: idest magnificæ & amplæ, docere volens ab ea, quam supra tertio loco posuerat, initium facit, ac reliquas postea adiungit.

Πρῶτον μὲν τὴν ἀνθυπαλλαγήν, ὡς ὅμηρος. Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον ἐναλλαγείσης πτώσεως, ἢ εἴπερ οὕτως ἔφη: τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρύν: συνήθως γὰρ ἐλέγετο: πᾶν δὲ τὸ σύνηθες μικροπρεπές. διὸ καὶ ἀθαύμαστον.

Primum quidem anthypallagen, vt Homerus. Οἱ δὲ δύω σκόπελοι, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει: *multo enim amplius sic immutato casu, quam si sic dixisset:* τῶν δὲ δύω σκοπέλων, ὁ μὲν οὐρανὸν εὐρύν: *ex consuetudine enim dictum esset: omne autem quod consuetudine fit pusillum est. vnde vacuum ab admiratione.*

Primum igitur anthypallagen assumendam esse dicit. quam autem hoc nomine intelligat exemplo perspicitur: nec non verbis infra positis, quæ vim ipsius explicant. summutationem scilicet casuum. nominandi nanq; casus numero multitudinis pro generandi casu eiusdem numeri positus illam formam efficit. neq; tamen omnis immutatio casus figuram gignit, sed certæ tantum quædam: quæ in more scilicet sunt alicuius gentis, ac venustatem in se habent. Cicero hypallagen vocauit, cum summutantur verba pro verbis, vt fecit Ennius, cum horridam Africam terribili tremere tumultu dixit: pro Afris immutans Africam. rhetoras enim tradit illo modo appellare ipsam solitos. cum grammatici tunc metonymiam vocarent. quod nomina transferuntur. illi nomini Demetrius præpositionem adplicuit. videtur autem propriè ἀνθυπαλλαγὴ dici debere, cum mutua est immutatio hęc: quod in loco illo Homeri, quem indicat (nisi fallor) vsu non venit. versus autem, quem adducit, est in XII. libro Odysseę: vbi Circe Vlyssi præmonstrat periculosa loca, quę ille in nauigando pręteruehi deberet: ac rationem docet inde elabendi, malorumque illorum euitandorum. Cum enim geminos scopulos seorsum describere vellet, ac diuersam formam naturamque vtriusque pingere, primum communiter inquit. Duo autem scopuli: alter quidem in cælum peruenit: quod nouum fuit & inusitatum, cum consuetudo esset duorum scopulorum patrio casu dicere. inquit autem Demetrius, consilium poëtæ patefaciens: simulque laudans. Multo enim magnificentius, grandiusque id immutato casu dictum fuit, quàm si hoc pacto dixisset. Duorum autem scopulorum alter quidem in cælum vsque peruenit. Causam verò afferens eius rei inquit. hoc enim modo consuetudinem imitatus esset, ac communem vsum loquendi: quidquid autem ex consuetudine est ac peruulgatum, idem humile & abiectum est. vnde non habet in se admirationem

miratione

rationem vllam. Pindarus quoque in VIII. ode Olympiorum hunc Homeri locum adumbrauit, cum prodigium, quod Ilio statim condito extitit, commemoraret: inquit enim. Γλαυκοὶ δὲ δράκοντες ἐπεὶ κτίσθη, νέον πύργον ἐσαλλόμενοι τρεῖς, οἱ δύο μὲν κάππετον, αὖθι δ' ἀτυζόμενοι ψυχὰς βάλον, εἷς δ' ἀνόρουσε βοάσας. interpres autem addidit, figuram illam esse Homericam, ad imitationemque huius versus conformatam, quem citat. Illud etiam Virgilii esse huic perspicitur. Vrbem, quam statuo, vestra est: discedens enim quoque illic a consuetudine Latinus poëta comparauit non parum dignitatis ei loco, ob nouitatem ipsam. Cum autem supra Phalereus videatur affirmare in conformatione omnium trium illarum figurarum iterum eadem dici, quomodo id verum sit in anthypallage hac diligenter videndum: nam in duobus, quæ restant id manifesto fit.

Τὸν δὲ νιρέα, αὐτόν τε ὄντα μικρὸν, καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ μικρότερα, τρεῖς ναῦς καὶ ὀλίγους ἄνδρας, μέγαν καὶ μεγάλα ἐποίησεν, καὶ πολλὰ ἀντ' ὀλίγων, τῷ σχήματι διπλῷ καὶ μικτῷ χρησάμενος, ἐξ ἐπαναφορᾶς τε καὶ διαλύσεως: Νιρεὺς γάρ φησι, τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: ἥ τε γὰρ ἐπαναφορὰ τῆς λέξεως ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τὸν νιρέα, καὶ ἡ διάλυσις, πλῆθός τι ἐμφαίνει πραγμάτων: καί τοι δύο ἢ τριῶν ὄντων.

Nireum autem, ipsumq́ existentem paruum, & res ipsius magis paruas, tres naues & paucos homines, magnum ipsum & illas itidem magnas fecit: & multas ex paucis, figura duplici & mixta vsus, ex relatione & dissolutione: inquit enim Νιρεὺς τρεῖς νῆας ἄγεν: Νιρεὺς ἀγλαΐης υἱός τε: Νιρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνήρ: *Relatio enim illius vocis ad idem nomen Nireum, & dissolutio, multitudinem quandam præ se ferunt rerum: & si illæ duæ, tres ve sunt.*

Cum Homeri documento probasset eam vim esse, quam dixerat, anthypallages, pergit declarare idem efficere alias non nullas figuras: artificiumq; poëtæ in cælum tollit. qui cum in animum inducebat aliquid ornare, atque amplificare dicendo, nihil erat tam tenue ac pusillum, cui non granditatem splendoremque plurimum acquireret. quod si fini suo consequendo: reique illi illustrandæ figura vna satis non erat, alteram etiam adiungebat. vt fecit cum Nireum celebrare voluit, atq; res eius exiles admodum augere inquit igitur. Nireum verò qui & ipse paruus erat: non corpore, sed opibus ac rebus gestis, quæ adhuc minores ipso erant: tres enim tantum naues ac paucos milites ad Ilium duxerat, magnum effecit: resque itidem illas è paruis magnas: & cum paucæ forent, multas, duplici lumine orationis: mixtoque ex repetitione dissolutioneque vsus: repetitionem enim hic voco, quam Græci ἐπαναφορὰν nominant. vt auctor rhetorices ad Herennium. Cicero autem in oratore his verbis videtur ipsam expressisse. Cum ab eodem verbo ducitur sæpius oratio. ponit autem initia trium illorum versuum, in quibus manebat figura: nec enim integros eos huc transfert, vt fecerat etiam ante ipsum Aristoteles in III. libro de arte dicendi: ille enim quoque industriam poëtæ in eo loco expoliendo significauit. non tamen, quod tradidit summus philosophus, captione etiam quadam illic vsum Homerum Demetrius ostendit: non enim id pertinet ad constructionem verborum, aptam amplitudini dicendi. Post exemplum autem, explicans illud magna diligentia, Phalereus inquit: Reuersio enim illa ad idem nomen Nireum, ac dissolutio: nam demptis coniunctionibus dissoluta plura illa sunt, multitudinem quandam præ se ferunt rerum, quamuis duę tantum tres ve sint. Coniungebantur autem sæpè ab optimis oratoribus

bus hæ figuræ, vt à M. Crasso in Brutum, qui locus est in III. de Oratore. Brute quid sedes. quid illam anum patri nuntiare vis tuo? quid illis omnibus, quorum imagines duci vides? & quæ sequuntur. & infra. Tu lucem aspicere audes? tu hos intueri? tu in foro: tu in vrbe, tu in ciuium esse conspectu? tu illam mortuam: tu imagines ipsas non perhorrescis? Non vno autem tantum eo in loco vsus est eximius poëta hoc præclaro lumine, sed multis. vt cum in primo Iliadis Vlyssem profectum ad reddendam patri Briseidem, cum Chrysam peruenisset exisse è naui, & quæ secum portarat, in terram exposuisse narrauit: illis enim quoque rebus, tenuibus sanè sua vi, eadem ratione splendoris aliquid & amplitudinis admouere voluit. huc igitur se contulit: ἐπαναφορᾷ tamen illic vsus, ne dum dissolutum eum locum relinqueret, potius coniunctionem semper, quæ à principio posita fuerat, vna cum præpositione repetiuit. Inquit igitur. ἐκ δ' εὐνὰς ἔβαλον. ἐκ δὲ καὶ αὐτοὶ βαῖνον. ἐκ δ' ἑκατόμβην βῆσαν. ἐκ δὲ χρυσηῒς νηὸς βῆ. Sed etiam eo loco in antiquissimo exemplari legitur declaratio hæc, vna ex illis, quæ in virtutibus eius poetæ illustrandis à veteribus Græcis notatæ fuerant. Πολλὴν ἔχει ἡδονὴν ἡ τῆς προθέσεως ἐπαγωγή· τὸ δὲ σχῆμα ἐπανάληψις. nam quin ornatus hic, cum ab eodem verbo ducitur sæpe oratio, species quædam sit ἐπαναλήψεως, dubitandum non est. Cum verò, tanta cura in ea re posita, Homerus Nireum ornarit: qui non valde vtilis fuit illi bello: nec vllam vnquam egregiam operam in eo nauauit, nullo negotio intelligi potest id ipsum fecisse ob formæ commendationem. Species igitur corporis digna Homero visa est, quæ tantopere celebraretur, quasi sola illa adæquaret cumulum multorum & magnorum bonorum.

Καὶ σχεδὸν ἅπαξ τοῦ νιρέως ὀνομασθέντος ἐν τῷ δράματι, μεμνήμεθα οὐδὲν ἧττον, ἢ τοῦ ἀχιλλέως, καὶ τοῦ ὀδυσσέως: καίτοι κατ' ἔπος ἕκαστον λαλουμένων σχεδόν. αἰτία δ' ἡ τοῦ σχήματος δύναμις. εἰ δ' οὕτως εἶπεν. νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ σύμης τρεῖς νῆας ἦγεν, παρασεσιωπηκότι ἐῴκει τὸν νιρέα. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἑστιάσεσι τὰ ὀλίγα, διατεταχθέντα πως, πολλὰ φαίνεται, οὕτω κἀν τοῖς λόγοις.

Et ferme cum semel Nireus nominatus sit in poemate, recordamur illius nihilo minus, quam Achillis, & Vlyßis: & si illi in singulis pæne uersibus appellati sunt. causa autem huius est figuræ vis. si autem sic dixisset. Νιρεὺς ὁ ἀγλαΐας υἱὸς ἐκ σύμης τρεῖς νῆας ἦγεν, *visus aliquo modo eßet Nireum siluisse: quemadmodum enim in conuiuijs pauca, ordinata aliquo modo, multa videntur, sic & in oratione.*

Persequitur Demetrius eandem rem: virtutemque illius loci magis explanat. addens superioribus. Et cum semel fermè appellatus Nireus sit in eo opere (quamuis enim ter illo in loco nomen eius repetitum sit, perinde tamen est, si sententiam spectes, ac si semel ipsum prolatum foret: in aliis verò partibus Iliadis siletur) in memoria tamen nobis hæret non minus atque Achilles, & Vlysses, qui singulis pænè carminibus decantantur. causa autem inquit, huius rei est figuræ uis ac facultas incredibilis illuminandi res, quibus aspersa est. Diligenter hic attendenda est notio superioris nominis δράματι. quod ego hic restitui, cum antea legeretur γράμματι, in excusis libris. nam calamo exarati, quos vidi, omnes habent δράματι unde secutus ipsos sum: uidetur enim hic ualere poema totum atque Iliada. cum plerunque significet fabulam, quæ imitetur agentes, idest tragœdiam aut comœdiam. Non me tamen fallit singulos Homeri libros ab inferioris ætatis grammaticis appellatos γράμματα, quia literis ordo illorum, numerusque indicatur. non tamen vniuersum opus hoc nomine uocatum unquam inueni. Efficere uerò geminatam illam figuram, ut resonet semper nobis Nirei nomen in auribus; ac nihil aliud, confirmare uolens Demetrius,

trius, ſublatis illis luminibus: nudataque oratione omni illo ornatu idem exponit, hoc pacto. Si uerò ſic eam rem commemoraſſet. Nireus Aglaiæ filius ex oppido Syma tres naues duxit, ſilentio uiſus eſſet Nirei nomen prętеriiſſe. Addidit etiam ſimile huic rei illuſtrandę ualde aptum: idem in oratione uſu uenire affirmans, quod in conuiuiis: illic enim pauca fercula rectè atque ordine adpoſita, multa uidentur. idem igitur ordo conſtructioque concinna uerborum in oratione molitur. Prudenter autem re paſſim nota, & quæ oculis aſpicitur, quod multis ignotum & obſcurum eſt: atque animo tantum percipitur, explanare ſtuduit, ac lucem hoc pacto ei afferre. Nec exiſtimandum eſt humile & uiro graui indignum, qualis in primis noſter hic auctor fuit, ſimile hoc acceptum è menſa, ne dicam è culina: neque oportet ullo pacto politum hominem omnem rerum harum cogitationem abiicere. nec tamen, ut hoc probemus, uerumque eſſe doceamus, utemur exemplo Terentiano, qui manifeſto fecit hoc impurum hominem dicere: affirmareque fortes id milites decere, ſed clariſſimi ſpectatiſſimique uiri Pauli Æmilii, qui cum in bello ſe durum ſeuerumque admodum præbuiſſet, poſtea deuictis hoſtibus mirifice ſe Amphipoli, quo in oppido ludos magno apparatu fecit, exhilarauit, & ſui officii eſſe putauit in ſplendidiſſimo conuiuio menſam ornare: & ordinem omnem epularum, ut ſpectaculorum etiam illorum, monſtrare. adiungens etiam uocem, qua conuenire id ſibi magnopere declararet hoc enim quoque memoriæ prodidit T. Liuius, qui totam rem narrauit. Vulgo dictum ipſius ferebant. & conuiuium ſtruere: & ludos parare, eiuſdem eſſe, qui uincere bello ſciret. Plutarchus in uita ipſius idem commemorauit, qui tamen addidit, quomodo vtraque res adeo diuerſa, ab eodem tractata, perſonæ ducis, imperatoriſque maxime conueniret: ac contrariam penitus rem in animis eorum ad quos ſpectaret, efficeret. Sed cur non uerba quoque ipſius ponamus, qui ſua ſponte illuſtrem, ornare etiam oratoriis feſtiuitatibus uocem eam ſtuduit. narrat igitur ſummum imperatorem dixiſſe illis, qui ſtudium ipſius diligentiamque in minutis illis rebus adhibitam, admirarentur, τῆς αὐτῆς εἶναι ψυχῆς, παρατάξεώς τε προστῆναι καλῶς καὶ συμποσίου. τὴν μὲν, ὅπως φοβερωτάτην τοῖς πολεμίοις· τὸ δὲ, ὅπως ἂν εὐχαριστότατον ᾖ τοῖς συνοῦσιν.

Πολλαχοῦ μὲν τοι, τὸ ἐναντίον τῇ λύσει, ἡ συνάφεια μεγέθους αἴτιον γίνεται μᾶλλον: οἷον ὅτι Ἐστρατεύοντο ἕλληνές τε, καὶ κᾶρες, καὶ λύκιοι, καὶ πάμφυλοι, καὶ φρύγες: ἡ γὰρ τοῦ αὐτοῦ συνδέσμου θέσις ἐμφαίνει τι ἄπειρον πλῆθος.

Multis tamen locis. quod eſt contrarium diſſolutioni, connexio magnitudinis cauſa potius fit. ceu Ἐστρατεύοντο ἕλληνές τε, καὶ κᾶρες, καὶ λύκιοι, καὶ πάμφυλοι, καὶ φρύγες: *eiuſdem enim coniunctionis poſitio præ ſe fert infinitam quandam multitudinem.*

Cum oſtendiſſet exemplo Homerici loci diſſolutionem, quam vocant magiſtri dicendi, reddere orationem grandiorem: quamuis enim adiuta illic fuerit ab alia concinnitate, multum tamen & ipſa per ſe ualet ad amplificandum, in mentem ipſi uenit idem effici à contraria ratione. quare admonere id uoluit, cauſamque ipſius afferre, ne perturbaretur aliquis cum in legendo incideret in aliquem locum illo modo auctum atque exornatum: exiſtimaretque repugnare id ſuperiori præcepto. inquit igitur. multis tamen locis ſynaphia, quę forma dicendi eſt contraria diſſolutioni, cum ſcilicet ſuo loco ſemper poſitis coniunctionibus, coniuncte plura dicuntur, amplitudinis cauſa potius eſt. Exemplo autem ueteris ſcriptoris hoc confirmat. à quo plures gentes, coniunctionibus diſtinctæ, appellatæ deinceps fuerant. Ab Herodoto quoq; huiuſcemodi orationis exempla peti poſſent. vt cum in Polymnia inquit Siculos dicere, Gelonem ipſorum regem miſſurum fuiſſe auxilia in Græciam, niſi finitimo bello impeditus fuiſſet. manifeſtò enim illi timorem eius temporis augere debuerunt. vnde ſeruiuit egregie eorum uoluntati eruditus ſcriptor, qui in com-

memorandis copiis hostium ait. Φοινίκων καὶ λιβύων καὶ ἰβήρων καὶ λιγύων καὶ ἐλισύκων καὶ σαρδόνων καὶ κυρνίων τριάκοντα μυριάδας. Sed illud etiam T. Liuii artificium hoc olet. Cum enim apud ipsum T. Quinctius refellit orationem Ætolorum vanitatis plenam, qui augere volentes copias Antiochi regis, plura inauditaque multis nationum nomina appellauerant, imitans ipsos: rationemque quam illi secuti fuerant retinens, inquit. Dacas, & Medos, & Cadusios, & Elimeos, Syros omnes esse: distincta enim singula illa nomina suis coniunctionibus & plures gentes illas videri faciunt: & in cunctis esse pondus non paruum, eximiamque virtutem bellicam. Ortum autem amplificationis illius indicans Phalereus: scrupulumque eum euellens ex animo lectoris, inquit. Eiusdem nanq; coniunctionis crebra positio præ se fert, ac monstrat infinitam quandam multitudinem rerum.

Τὸ δὲ τοιοῦτο κυρτὰ, φαληριόωντα, τῇ ἐξαιρέσει τοῦ καὶ συνδέσμου, μεγαλειότερον ἀπέβη μᾶλλον, ἢ εἰ εἶπεν. κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Hoc autem ipsum, κυρτὰ, φαληριόωντα, sublatione coniunctionis καὶ, amplius euasit, magis, quam si dixißet. Κυρτὰ καὶ φαληριόωντα.

Orationem iunctam, ac crebris tanquam vinculis illigatam, docuit amplitudinem aliquando in se habere, atque illius rei rationem reddidit. nunc contrà Homeri loco ostendit acquisitam esse granditatem sublatione coniunctionis. est autem ille in XIII. libro Iliadis. vbi poëta impetum Troianorum militum, qui globo facto in hostes irruebant duce Hectore, similem esse inquit procellę irrumpenti in mare ac sęuissimos fluctus excitanti. aduersatur igitur hoc aliquo modo proximo pręcepto: quod enim illic monstratum est facere συνάφειαν, idem nunc declaratur effici dempta coniunctione. nec tamen idem omnino est, quod dissolutio: existit enim hęc figura, cum plures coniunctiones demuntur. cum autem leuiter repugnet illi commode hic tractatur ab accurato magistro. inquit igitur hoc ipsum verò Homericum κυρτὰ φαληριόωντα, sublatione coniunctionis καὶ grandius atq; amplius effectum est magis quàm si, coniunctione suo loco relicta, dixisset κυρτὰ καὶ φαληριόωντα. cum autem verba hęc plures habeant virtutes, infra etiam vbi de translatione differit, hunc locum citat.

Τὸ μεγαλεῖον μέντοι ἐν τοῖς σχήμασι, τὸ μὴ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένειν πτώσεως, ὡς Θουκυδίδης. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε: καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: πολὺ γὰρ οὕτω μεγαλειότερον, ἢ εἴπερ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πτώσεως οὕτως ἔφη. ὅτι ἔπεσεν εἰς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum sane est in figuris, neq; in eodem manere casu, ut Thucydides. Καὶ πρῶτος ἀποβαίνων ἐπὶ τὴν ἀποβάθραν, ἐλειποψύχησέ τε: καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν: *multo enim sic amplius, quam si in eodem casu sic dixisset, quod* ἔπεσεν εἰς τὴν παρεξειρεσίαν καὶ ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Amplum quiddam etiam esse inquit, quod in figuris itidem numerandum est, neq; in eodem casu manere, sed non dum absoluta sententia ipsum, quo antea vsus fueris, variare. non videtur tamen idem hoc esse, atque illud quod supra vocauit anthypallagen: figura nanque illa non omni summutatione casus constat, sed eo modo tantum conformatur. cum latior sit hæc immutatio ac licentia. paritur autem granditas orationi hoc pacto propter duritatem, quam secum fert hęc subita superioris structuræ variatio. Thucydides autem stilo illi suo amplo, vt aliis tribus rationibus seruiuit

tinuit, quod veteres magistri huius artis testati sunt, ita etiam nouitate ac multitudine huiuscemodi figurarum. vnde exemplum ab ipso petit. est autem locus in IIII. libro historiarum, vbi Brasidę Lacedæmonii, fortissimi ducis, mors narratur. qui cum vellet exire è naui, ab Atheniensibus, qui è terra pugnabant, interfectus est. Grauissimus igitur scriptor, cum à recto casu incepisset, ad obliquum transiit: generandique casu, quod sequitur, exposuit. Apud auctorem ita locus legitur, qui a Demetrio prima sui parte leuiter inmutatus est, breuitatis, vt opinor, causa. καὶ τὸν ἑαυτοῦ κυβερνήτην ἀναγκάσας [illegible] τὴν ναῦν, ἐχώρει πρὸς τὴν ἀποβάθραν καὶ πειρώμενος ἀποβαίνειν, ἀνεκόπη ὑπὸ τῶν ἀθηναίων: καὶ τραυματισθεὶς [illegible], ἐλιποψύχησέ τε καὶ πεσόντος αὐτοῦ ἐς τὴν παρεξειρεσίαν, ἡ ἀσπὶς [illegible] ἐς τὴν θάλασσαν. & quę sequuntur. posita autem ea parte huius narrationis, quæ necessaria fuit huic animaduersioni indicandæ, tradit Demetrius hoc pacto id prolatum, superiore scilicet casu neglecto, fuisse multo grandius quàm si illo custodito vt ostendit, dixisset. casum verò illum generandi mutat in tertiam personam verbi, qua ratione supra vsus fuerat. Videtur autem locus hic Sophoclis è primo choro Oedipi tyranni, si fides habetur optimo & antiquissimo libro, in quo ita legitur. πρῶτα σὲ κεκλόμενος θύγατερ διὸς ἄμβροτ᾽ ἀθάνα & quæ sequuntur, eodem modo prolata. Τρισσοὶ [illegible] προφάνητέ μοι, similis esse Thucydidio illi: cum enim ordiatur à nominandi casu, desinit in casum dandi. vnde fortasse aliqui peccatum librarii hoc putantes, emendarunt, vt legitur in excusis, κεκλομένῳ.

Καὶ ἀναδίπλωσις δέ που εἰργάσατο μέγεθος, ὡς ἡρόδοτος. Δράκοντες δὲ πού φησιν ἦσαν ἐν τῷ καυκάσῳ μέγεθος: καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος. δὶς ῥηθὲν τὸ μέγεθος ὄγκον τινὰ τῇ ἑρμηνείᾳ παρέσχεν.

Et conduplicatio alicubi effecit magnitudinem. vt Herodotus quodam loco inquit. Δράκοντες δὲ ἦσαν ἐν τῷ καυκάσῳ μέγεθος καὶ μέγεθος καὶ πλῆθος. bis enim prolatum μέγεθος tumorem quendam locutioni attulit.

Quam supra primam attigerat, cum has verborum concinnitates partem esse compositionis probauit, extremam nunc aggreditur: docetque aliquibus in locis efficere ipsam orationem amplam. Non vbique autem hoc eam pręstare, vt opinor, tradit, quia plerunque habet geminatio hæc verborum vim excitandi: valetque ad animos eorum, qui audiunt perturbandos. Accurate autem videndum est quam intelligat, ἀναδίπλωσιν vocans: multis nanque modis fieri potest conduplicatio: cum enim pluribus nominibus ab inferioris ætatis rhetoribus illæ distinctę sint: παλιλογίαν enim & ἀναδίπλωσιν & ἐπανάληψιν vocant, superiores vnam eandemq; rem omnibus his nominibus videntur appellasse, vt cuique visum fuit hanc formam notare. quod etiam testatus est Alexander quidam, qui Græcè scripsit περὶ σχημάτων: qui verò tempore consecuti sunt, minutiores in hac re partienda fuerunt. Demetrius multo post explicans formam dicendi, quam vocauit δεινότητα, eodem hoc nomine appellauit figuram, quę constat ex eodem verbo iterato, breui etiam voce interiecta, vt exemplum quod ponit declarat. nam hic cum repetatur idem verbum interposita coniunctione, non videtur penitus eodem modo prolatum. quin certe consilia diuersa fuerint scriptorum, vnde exempla posita sunt, in repetenda eadem voce, dubitari non potest. Æschines enim voluit commouere animos & accendere in aduersarium: Herodotus vero rem amplificare. qui tanquam se reprehendit, quod parum dixerit: neq; enim magnitudine tantum corporis, sed numero etiam multitudineq; reliquis serpentes illi pręstabant. Adiungit igitur Demetrius. Bis prolatum iteratumq; verbum μέγεθος, orationi molem quandam, granditatemque adportare. In antiquissimo libro prima uerba huius sententiæ uariata sunt: habet enim ille. ἀναδίπλωσις δ᾽ ἔπος. Præterea cum citetur hic testis huius iterationis eiusdem verbi Herodotus, inuenire adhuc apud ipsum locum non potui.

Χρῆσθαι μέν τοι τοῖς σχήμασι μὴ πυκνοῖς: ἀπειρόκαλον γὰρ καὶ παρεμφαῖνον τινὰ τοῦ λόγου ἀνωμαλίαν. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι, πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνηθέστεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσὶ, διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι.

Uti sanè figuris oportet non crebris: ineptum enim & præ se ferens quandam orationis inæquabilitatem. prisci igitur, qui multas figuras in oratione posuerunt propius accedunt ad consuetudinem, quàm qui nunc nullis figuris vtuntur: quia artificiosè ipsas in oratione ponebant.

Indicatis Demetrius verborum figuris, quæ reddunt orationem amplam, vsum earum nunc tradit: docetque modum quendam in ipsis adhibendum esse. qui nanque crebris vteretur peccaret magnopere. cur autem frequentia illarum fugienda sit, & quid mali secum portet, declarat dicens. Est enim insulsa & puerilis res. & quæ refert inæqualitatem quandam orationis. Quod autem intelligit huiuscemodi est. partes orationis, quæ conspersæ sunt his quasi floribus, & splendidissimæ & honestissimæ necessario sunt: reliquæ, vnde absunt hæc lumina, iacent & abiectæ videntur. hoc igitur efficit tanquam in via, corpore ve aliquo, inæqualitatem illam, quam vocat ἀνωμαλίαν; quod si illæ infrequentiores fuerint, afferunt dignitatem orationi: nec gignunt aliquid incommodi: neque enim videri potest tunc bona sui parte oratio luminosa, ceteris suis partibus obscurata. Addit autem; suadens nobis vt ipsos imitemur, antiquos oratores, quamuis multas figuras in orationem inseruerint, magis tamen accedere ad consuetudinem, communemque sermonem, quàm illi, qui penitus se ab illis abstinent. id autem, quod falsum videtur: nec fieri vllo pacto posse, merito ipsis euenisse tradit. quia summum artificinm in hoc adhibebant: falsum enim profecto videtur quempiam, qui rem gerat alienam à consuetudine: quamuis rectè atq; ordine illam tractet, magis imitari consuetudinem, ac speciem ipsius retinere, quàm si illi se in ea ratione addiceret. Ἀσχηματίστους autem videtur vocare, vt multi erant ipsius ętate, quos obscure insimulat, oratores spoliatos hac concinnitate atq; ornatu.

Περὶ δὲ συγκρούσεως φωνηέντων ὑπέλαβον ἄλλοι ἄλλως: ἰσοκράτης μὲν γὰρ ἐφυλάττετο συμπλήσσειν αὐτὰ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ: ἄλλοι δὲ τινὲς ὡς ἔτυχε συνέκρουσαν, καὶ παντάπασι. δεῖ δὲ οὔτε ἠχώδη ποιεῖν τὴν σύνθεσιν, ἀτέχνως αὐτὰ συμπλήσσοντα καὶ ὡς ἔτυχε: διασπασμῷ γὰρ τοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον καὶ διαῤῥίψει ἔοικεν. οὔτε μὴν παντελῶς φυλάσσεσθαι τὴν συνέχειαν τῶν γραμμάτων: λειοτέρα μὲν γὰρ οὕτως ἔσται ἴσως ἡ σύνθεσις: ἀμουσοτέρα δὲ καὶ κωφὴ ἀτεχνῶς, πολλὴν εὐφωνίαν ἀφαιρεθεῖσα, τὴν γινομένην ἐκ τῆς συγκρούσεως.

De concursu autem vocalium alij aliter existimauerunt: Isocrates enim cauebat ipsas committere, & qui ab eo profecti sunt. Alij autem quidam, vt casus tulerat, commiserunt, & vsque quaque. Decet autem neque sonoram facere compositionem, temere ipsas committentem, & vt casus tulit: diuulsioni enim orationis hoc simile est & dissectioni: neque tamen penitus cauere continuationem litterarum: leuior enim sic erit fortasse compositio: eadem tamen suauitatis expertior & plane muta: cum multa vocis dulcedine priuata sit, quæ oritur ex concursu.

Quid

Quid sui iudicii sit de concursu litterarum vocalium diligenter tradit: cum enim graues scriptores in hac re longe aliter se gesserint, vt ostendit, res erat accurate considerãda. Primum igitur, qui tanquam scopulum aliquem, hunc concursum vocalium declinarint, exponit: deinde alios quosdam temere ac nullo metu offensionis, has litteras inter se committere solitos affirmat. statimque quid ipsi videatur de omni hac re declarat vitio bonoque ipsius explicato: putat enim mediam quandam viam tenendam esse: vt reprehensione careamus: in quam merito incideremus, si nimios huiuscemodi concursus in orationem admitteremus: & id boni, quod in ipsa est, capiamus. Cum igitur magni auctores dissenserint inter se magnopere de concursu vocalium, Isocrates qui delectabatur leuore orationis, meritò fugiebat hunc concursum: impedit enim ac frangit leuorem illum. Demetrius qui eum recepit, intelligitur secutus fuisse suauem eum sonum, qui nascitur è duobus illis vocalibus: &, vt hoc potiretur, æquo animo passus est hiatum illum, & inæqualitatem compositionis. Nam Isocratem cane peius & angue, vt aiunt, reformidasse hunc concursum testatur etiam Plutarchus, qui iocatus est in hominem, qui tanta adhibita cura hoc faceret: inquit enim in libello, quo quæsiuit, vtrum maiorem gloriam Athenienses adepti essent bello, an studiis sapientiæ, cum de Isocratis vita & institutis disputasset: ipsumque semper occupatum fuisse in omni ornatu orationis exquirendo ostendisset, remotum toto animo à belli cogitationibus. Quomodo enim non sonitum armorum: phalangisque hiatum metuisset, qui tantopere vocalem cum vocali coniungere metuebat? & ne vnum membrum comprehensionis alio membro vna syllaba minus esset, reformidabat? Cicero in Oratore suo hunc locum leuiter tangit: eadem tamen quæ hic scriptor prima huius disputationis parte tradit: cum enim primo de omni concursu litterarum loqui cœpisset, non multo post transiit ad concursum vocalium his verbis. Quod quidem Latina lingua sic obseruat, nemo vt tam rusticus sit, quin vocalis nolit coniungere. in quo quidem etiam Theopompum reprehendunt, quod eas litteras tantopere fugerit: & si id magister eius Isoctates, at non Thucydides. ne ille quidem haud paulo maior scriptor, Plato. & quæ sequuntur. Cum autem concursus hic litterarum σύγκρουσις nunc ab ipso vocetur, σύμπληξις etiam aliquando ab eodem appellatur: eadem enim uis notioque est vtriusque nominis. Vnde hic significare volens Isocratem fugisse concursum hunc vocalium, vsus est uerbo συμπλήσσειν: idem enim ipsum ualet quod συγκρούειν, idest committere inter se ac coniungere. expositis igitur diuersis rationibus ceterorum, quid facto opus sit in hac re præcipit. Officium autem oratoris est, ut ipse putat, neque efficere compositionem nimis canoram: quod prorsus præstabit, si temere coniunget litteras uocales: committetq; ipsas inter se, vt casus fert. Canoram uocaui, quam ipse ἠχώδη appellat. idest quæ sonum grandem edat. nam efficere id concursum uocalium apertum est: ac præterea ipse id testatur prope extremum libri. vbi de leuitate orationis differit, eodem etiam hoc uerbo utens. inquit enim. ἐπεὶ πολλαχοῦ καὶ τὸ ἠχῶδες τῆς συγκρούσεως ἐσαι ὀμνύστερον. Subito autem, antequam alterum membrum afferat, quod itidem uitiosum est, culpam prioris rei exponens, ait. Hoc enim, crebro scilicet coniungere uocales in constructione verborum, simile est distractioni cuidam orationis: membra enim ipsius diuelluntur hiatu illo, & quasi in contrarias partes iaciuntur: hoc nanq; videtur ualere quod addidit superiori verbo, καὶ διαρρίπτει: illo nanque, idest διασπασμῷ. quasi dilaceratio quædam orationis intelligitur: hoc verò disiectio, & in contrarias partes tanquam eiaculatio. ut duobus his uerbis vim concursus huius vocalium, ac malum significarit: Hoc ipsum etiam videtur Cicero ostendere voluisse cum illo in loco ait. Sed Greci viderint: nobis, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. Adiungit autem Demetrius, diuisionem absoluens. Neq; tamen penitus cauere, reformidareq; debemus coniunctionem harum litterarum: si nanq; (ait) fugerimus concursum omnem vocalium, hoc pacto fortasse leuior compositio erit: quia hiulca, & interrupta fit oratio concursu hoc ipso: eadem tamen iniucundior, & vt libere aperteq; loquar, muta: quæ orbata erit multa suauitate vocis, oriente ex illo ipso concursu. Animaduertendum autem Phalereum vocasse σωίχειαν γραμμάτων con-

cursum ipsum: tunc enim uocales aliquo modo hærent sibi ipsis, ac continentes sunt nulla consonante litera distinctę. idem etiam Cicero fecit, cum dixit neminem esse tam rusticum, quin vocalis nolit coniungere: ita enim legendum eum locum esse olim indicaui, cum contrario sensu in multis libris legatur. Qui vocalis. Hermogenes quoq; eodem pacto locutus est: & si de continuatione consonantium litterarum, non vocalium uerbo ipso usus est: dixitq; membra orationis συνέχεσθαι συμφώνοις, à quibus abesset concursus vocalium: cuiusmodi membra tradit efficere orationem pulchram. in quibus scilicet consonantes litterę consonantibus hærerent, verba ipsius hæc sunt, de membris vt dictum est, agentis. Μηδὲ ἔστω σύγκρουσις τις ἐν αὐτοῖς φωνηέντων, ἀλλὰ συνέχοιτο πάντοθεν τοῖς συμφώνοις. Sed iterum etiam in iis, quæ sequuntur. διὰ ἐστὶ καὶ τὰ Ἰσοκράτους: οὐ μόνον τὰ κῶλα συνέχεται τοῖς συμφώνοις, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ λόγος. Ἄμουσον vero Demetrius dixit compositionem, in cuius parte nulla fit concursio vocalium, quia est expers suauitatis illius, quę proficiscitur è sono earum literarum. infra etiam inquit, qui penitus tollat ex oratione concursum hunc vocalium, eximere inde omnem cantum ac musam, quare meritò vocata est ἄμουσος oratio, quæ passa hoc est: eandem etiam propemodum dici posse vult surdam translato verbo, vt apparet. Non videtur autem idem hic valere εὐφωνία, quod valet non multo post: hoc enim loco significat εὐφωνία suauem sonum: illic verò facilitatem pronuntiandi. planamq; & æquabilem viam eius rei, omnis certe uocalium concursus utrunq; in se habet: cum enim gignat hiatum, affert necessario moram & cogit insistere: eodem tamen tempore efficit vocem suauiorem; sonus nanque duarum illarum uocalium est dulcis.

Σκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ ἡ συνήθεια αὐτὴ συμπλήττει τὰ γράμματα ταῦτα τοῖς ὀνόμασι, καίτοι στοχαζομένη μάλιστα εὐφωνίας. οἷον, ἐν τῷ, Αἰακὸς καὶ χιὼν: πολλὰ δὲ καὶ διὰ μόνων τῶν φωνηέντων συντίθησιν ὀνόματα. οἷον Αἰαίη, καὶ Εὔιος: οὐδέν τε δυσφωνότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ ταῦτα, ἀλλ' ἴσως καὶ μουσικώτερα.

Considerandum autem primum, quod & consuetudo ipsa coniungit litteras has in nominibus, & si illa studet in primis suauitati vocis. vt, in Αἰακὸς *&* χιὼν*: multa autem & ex solis vocalibus componit nomina. ceu* Αἰαίη, *&* Εὔιος*: nihilo autem asperiora sunt alijs hæc, sed fortasse suauiora.*

Probat multis modis peccare illos non parum, qui hunc concursum tantopere fugiunt: & cum ipse auctor fuerit oratoribus, vt modice hoc faciant, rationem simul sui consilii reddit. Vt igitur inquit intelligatur non esse hoc magnopere pertimescendum: animaduertendum in primis consuetudinem ipsam committere inter se litteras has in singulis nominibus, ac coniungere vocales cum vocalibus passim in conformatione verborum: neq; enim nunc loquitur de concursu extremæ partis antecedentis, ac primę consequentis nominis in constructione ipsorum. quod prorsus consuetudo non faceret, si intelligeret hoc vitiosum esse ac reprehensione dignum: occurrit enim subito, ei, quod contra quispiam dicere potuisset. negligere peruulgatam rationem loquendi vocum suauitatem: ideoque non metuere hos hiatus, qui manifesto gignunt molestię plurimum ac difficultatis in dicendo, atque ait. Et si illa maxime propositam habet εὐφωνίαν; idest facilem & iucundum leuemque sonum verborum: & omnia facit, vt eam consequatur. Exemplis autem vti volens, inquit. vt αἰακὸς & χιων: in ambobus enim his nominibus manifesta est concursio vocalium. Addit etiam, amplificans quod dixit. multa vocabula consuetudinem loquendi construere ac fabricare ex solis litteris vocalibus. ceu inquit αἰαίη, & εὔιος. Αἰαίη Circes epitheton est apud Homerum à loco. αἶα enim Colchorum oppidum vocatum est. posterioris exempli postrema litera consonans est, quamuis totum è vocalibus videatur

tur concretum esse debuisse. eo loco tamen illa posita est, vt non impleat geminum hiatum, qui est in eo nomine: ita autem à Græcis vocatum quoque fuisse Liberum patrem notum est. nec tamen inquit vocabula hæc ob id auribus molestiora sunt, quam alia, in quibus non est hic concursus. quin potius iucundiora, quamuis non omnino id affirmet: addidit enim ἴσως quod aduerbium & si propensus in eam opinionem est, ostendit tamen id ipsum non firmissime asseuerare. nam quin hiatus ille impedimenti non nihil ac moræ afferat dicenti, dubium non est. Quintilianus etiam hoc testatur his verbis. Tum vocalium concursus, qui cum accidit, hiat & intersistit & quasi laborat oratio. sed omnis quæstio est, an sonus dulcior, qui inde efficitur, compenset id malum.

Τάχα μὲν ποιητικὰ, οἷον τὸ Ἠέλιος, διῃρημένον καὶ συγκρουόμενον ἐπίτηδες, εὐφωνότερόν ἐστι τοῦ ἥλιος. καὶ τὸ Ὀρέων, τοῦ ὀρῶν: ἔχει γάρ τινα ἡ λύσις καὶ ἡ σύγκρουσις, οἷον ᾠδὴν ἐπιγινομένην. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐν συναλοιφῇ μὲν λεγόμενα, δύσφωνα ἦν: διαιρεθέντα δὲ καὶ συγκρουσθέντα, εὐφωνότερα. ὡς τό. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν. εἰ δὲ συναλείψας εἴποις, καλά 'στιν, δυσφωνότερον ἔσται τὸ λεγόμενον καὶ εὐτελέστερον.

Illa uero poetica, ἠέλιος, diuisum & concursum passum de industria suauiorem uocem habet quàm ἥλιος, et ὀρέων quàm ὀρῶν: habet enim quandam dissolutio & concursus, tanquam cantilenam adnatam. multa autem & alia in coitu litterarum dicta aspera erant: diuisa autem et concursum passa, suauiora facta sunt. ut illud. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: *Si uero extriuis illis dixeris,* καλά 'στιν, *asperius erit quod dicitur & humilius.*

Multum etiam hoc argumentum valet ad constituendum concursum vocalium litterarum: declarandamque voluptatem, quæ ex lepido illo sono percipitur: qui enim in primis studiosi sunt huius suauitatis, poetæ: nec vlli rei parcunt, vt oblectent aures eorum, qui audiunt. committunt inter se de industria uocales. quod institutum eorum probat positis exemplis; rationeque ipsorum explicata. inquit enim. Verba profecto non nulla propria poetarum, cuiusmodi est ἠέλιος, diuisum, & sono illo, qui ex concursu uocalium earum nascitur, auctum dedita opera, suauius est: atque elegantiorem uocem habet, quàm ἥλιος: simulque ὀρέων: quod idem passum est, suauius est, quàm ὀρῶν: habet enim inquit dissolutio illa, ac concursio vocalium (nam diuisa illa voce subito vocales coniunctæ sunt) quandam tanquam cantilenam adnatam. Homerus autem fuit, qui cum milies mentionem fecerit solis, nomen, quo à Græcis ille vocatur, vna syllaba auxit, ac pro ἥλιος ἠέλιος fecit. vnde omnibus illis locis ex sono eius concursus aspergitur non parua suauitas. quod etiam qui diligenter omnia in eo poeta animaduerterunt veteres grammatici, testati sunt: affirmant enim semel tantum ipsum eo nomine τρισυλλάβως vsum esse. Eadem ratio est nominis, quod sequitur, generandi casu positi: cum enim pluribus locis eo vsus sit poëta ὀρέων inquit pro ὀρῶν, studio eiusdem suauitatis pariendæ. vt cum in Iliade κατ' ἰδαίων ὀρέων & ἀπ' ἰδαίων ὀρέων diuersis temporibus cecinit. Adiungit Demetrius. præterea multa alia, quę cum extrita littera dicuntur, & vt grammatici loquuntur, synalœpham passa sunt, molestum sonum habent: eadem autem dirempta: commissisque vocalibus suauiora redduntur. Exemplo verò aliquo confirmare hoc uolens, inquit. vt illud. Πάντα μὲν τὰ νέα καὶ καλά ἐστιν: in extremo enim hic est concursus vocalium. Quod si inquit litteram extriueris: dixerisque καλά 'στιν, insuauior erit oratio, atque humilior. Vnde perspicitur & suauitatis aliquid, & granditatis acquiri orationi diuisione illa eius syllabæ, concursuque vocalium. Quintilianus in IX. libro, de compositione

positione verborum & ipse differens, συναλοιφῆς huius mentionem fecit. inquit enim. Nam & coeuntes litteræ, quæ συναλοιφὴ dicuntur, etiam leniorem faciunt orationem, quàm si omnia verba suo fine cludantur. Idem autem præcipit illic Quintilianus, quod Cicero etiam in Oratore, loco, quem supra indicaui, tradit: cum enim ostenderet quæstionem hanc de concursu litterarum non oportere se diligentius illic persequi, inquit. Sed Græci viderint: nobis, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. indicant orationes illæ ipsæ horridulæ Catonis: indicant omnes poetæ: ipse enim quoq; auxilio synalœphæ significauit remedium adhiberi huic malo. quam videtur dicere in Latino sermone pronuntiando perpetuam fuisse, vt cum extrema littera vocalis cum prima coniungeretur, in vnam coirent. vt patrio nostro in sermone fit, cum tamen ambæ scriberentur. id autem cognosci potuisse ostendit ex orationibus Catonis: nec non monimentis omnium poëtarum, quorum carmina dum in suos pedes rediguntur, in omni coniunctione vocalium hoc patiuntur. præterquam cum metri causa hoc faciunt: id enim significare voluit Cicero, cum ait. Præter eos, qui vt versum facerent, sæpe hiabant. nam exempla etiam posuit huius hiatus ac diuisionis. Vt Næuius. Vos qui accolitis Histrum fluuium, atque Algidam. & ibidem. Quam nunquam vobis Grai atque Barbari. At Ennius semel. Scipio inuicte. & quidem nos. Hoc motu radiantis etesiæ in vada Ponti. Adiungens vero. Hoc idem nostri sæpius non tulissent, quod Græci laudare etiam solent, intellexit (vt opinor) quod nunquam consuetudo sermonis patiebatur, concedebatur poëtis, vt facerent: raro tamen, quia crebro vsurpatum, reprehensum atque explosum fuisset. cum Græci, vt narrat, non solum ferant, sed etiam laudent. vt qui magis illo tanquam cantu delectarentur. Animaduertendum autem cum Demetrius docuerit multos locos, vbi contractio fit, esse iniucundiores: contraque eosdem diiunctos, littera, quæ prius extrita erat, restituta, suaues: Ciceroq; affirmarit consuetudinis Romanæ esse contrahere vocales, quæ tamen & ipsa, vt idem multis locis testatus est, sequebatur vocum suauitatem atque elegantiam, quomodo hæc non repugnent? An Græci capiebantur cantu illo & suauitate vocis magis quàm Romani? vel potius tantopere leuitatem pronuntiationis amabant: hiatu autem illa, concursuque vocalium impeditur. vt æquo animo carerent voluptate, quæ ex sono illo capitur: dummodo leuem orationem haberent. cuius etiam iudicii videtur fuisse Isocrates.

Εν αἰγύπτῳ δὲ καὶ τοὺς θεοὺς ὑμνοῦσι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων οἱ ἱερεῖς, ἐφεξῆς ἠχοῦντες αὐτά: καὶ ἀντὶ αὐλοῦ, καὶ ἀντὶ κιθάρας τῶν γραμμάτων τούτων ὁ ἦχος ἀκούεται ὑπ' εὐφωνίας. ὥστε ὁ ἐξαιρῶν τὴν σύγκρουσιν, οὐδὲν ἄλλο, ἢ μέλος ἀτεχνῶς ἐξαιρεῖ τοῦ λόγου καὶ μοῦσαν. ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν οὐ καιρὸς μηκύνειν ἴσως

In Aegypto autem & deos septem uocalibus sacerdotes celebrant, deinceps ipsas sonantes & pro tibia, & pro cithara litterarum harum sonus auditur ob suauitatem uocis; quam in se habent. quapropter qui eximit concursum, nihil aliud, quàm cantum eximit ex oratione & musam. uerum de his fortasse non tempus est producere sermonem.

Ab auctoritate nunc sacerdotum Ægyptiorum argumentum ducit Demetrius: instituto que ipsorum prolato, docet non esse fugiendum concursum vocalium: illi enim inquit cum cantu celebrare deos volunt, septem litterarum vocalium sono id faciunt. deinceps ipsas edentes. & cum aliæ gentes tibia, lyraq; eo tempore vtantur, illic pro musicis his instrumentis litterarum harum sonus auditur ob vocis elegantiam ac suauitatem. Quare inquit, eruditam disputationem concludens contra illos, qui

concurſum vocalium perhorreſcebant, qui eximit ex oratione concurſum, nihil aliud quàm cantilenam & muſ m inde eximit. Non eſt autem alienum à ſimili, quo vſus eſt, vt iudicium ſuum confirmaret, quod muſæ nunc mentionem facit. nam erudita illa natio ſacerdotum, vt memoriæ prodidit Orus, qui diligenter rationem ſcribendi eorum interpretatus eſt, cum muſas oſtendere volebat, digitos duos litteris ſeptem vocalibus inſignitos notabat. quaſi in illis conſiſteret omnis ſuauitas vocum ac modulatio. Vnde Græci quoque ſcriptores, qui de arte muſica præcepere, attigerunt et ipſi mirificam voluptatem percipere aures è ſono vocalium litterarum: ipſasq; ſubtili rei congruere docuerunt, totidem vocibus muſicæ artis: qua omni de re copioſius diſputauit Pierius Valerianus in ſuis commentariis in hieroglypha hæc, quæ ſummo ſtudio ornauit: ac varia multiplicíq; doctrina referſit. nam idem etiam huius loci Demetrii, quem in manibus habemus: vt valde accommodati propoſito ſuo, mentionem fecit. Poſſet etiam aliquis ex hoc (vt opinor) loco non inſulsè ſuſpicari, libellum hunc à Demetrio ſcriptum fuiſſe, cum pulſus Athenis Alexandriam ſe contulit: præterquam enim quod otium illud præcipue huiuſcemodi ſcriptionibus accommodatum fuit, tunc maxime mores & inſtituta illius gentis animaduertere potuit: atque in mentem ei venire, quod cotidie in fanis delubrisq; Ægyptiorum fieri videbat, huic commentario mandare: quid enim aliis temporibus ipſi cum moribus eius nationis? quæ vehementer abhorrebat ab inſtitutis Græcorum? aut quomodo valde aptum ad fidem faciendam: idque quod tradebat illuſtrandum erat, quod in tam longinqua regione fiebat. Sed, vt dixi, hæc opinio mea eſt, profecto non firma, neque certa: quæ tamen non nihil prodeſt cum aliis multis coniecturis, ad declarandum hoc verum opus eſſe Demetrii illius ſummi viri in rep. regenda, ac magni oratoris: ſi tamen coniecturis nunc certare oportet, cum omnis res, de qua tanta lis olim fuit, explorata nunc videatur. Addit autem ad extremum Demetrius, quaſi ſignificans tam accuratam de his rebus diſputationem non fuiſſe valde affinem ſuo conſilio. Verum de his non eſt tempus nunc longiorem ſermonem habere.

Ἐν δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι σύγκρουσις παραλαμβάνοιτ' ἂν πρέπουσα, ἤτοι διὰ μακρῶν. ὡς τὸ. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε: καὶ γὰρ ὁ στίχος μῆκός τι ἔσχεν ἐκ τῆς συγκρούσεως: καὶ μεμίμηται τοῦ λίθου τὴν ἀναφορὰν καὶ βίαν. ὡσαύτως καὶ τὸ: μὴ ἤπειρος εἶναι, τὸ θουκυδίδειον. συγκρούονται καὶ δίφθογγοι διφθόγγοις. Ταύτην κατῴκησαν μὲν Κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

In magnifica autem nota concurſus adhiberi poteſt aptus, ſiue per longas vocales. vt illud. Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε: *etenim verſus longitudinem quandam habuit ex concurſu: & imitatus eſt lapidis illam in ſuperiora loca lationem & vim in ea re poſitam. Eodem pacto & illud.* μὴ ἤπειρος εἶναι. *Thucydideum. concurrunt & diphthongi cum diphthongis.* Ταύτην κατῴκησαν μὲν Κερκυραῖοι: οἰκιστὴς δὲ ἐγένετο.

Cum oſtenderit repudiari nullo modo debere concurſum vocalium, ſed vtilem ſæpe illum eſſe, atque orationi aptum: bonaque eius explicarit, cum pluribus modis fiant hi concurſus, quis eorum amplæ magnificæque notæ conueniat, nunc declarat: traditque eum, qui ex longis vocalibus fiat, huiuſcemodi eſſe: ſonus enim ille grandior, ac productio temporis, quæ naſcuntur commiſſis inter ſe litteris illis, habet amplitudinem. Quia autem ſunt duæ vocales longę, η & ω magnum, prius exemplum conſtat ex concurſu duorum ω, petitum ex vndecimo libro Odyſſeæ: necyiaque ipſa: vbi narrat Vlyſſes, vidiſſe ſe apud inferos pœnam Siſyphi, qui è valle manibus ſaxum in editiora montis trudebat, qua in re exponenda optimus poëta: & qui cuncta, quæ commemora-

commemorabat, ante oculos eorum, qui audiebant pæne ponebat, aptissima compositione verborum vsus est: ac quæ declararet tarditatem temporis, conatumque Sisyphi. inquit enim. λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον. Videtur autem Demetrius attendero concursum, qui fit ab extrema littera prioris vocis: primaque consequentis. nam concurrunt etiam in primo verbo huius versus eędem syllabæ. inquit igitur. Etenim versus longitudinis non parum habuit à concursu illo: & imitatus est saxi illius aduerso monte impulsum, nec non contentionem totius corporis Sisyphi: durissimumq; laborem, quem sustinebat. Laudauit etiam magnopere artificium poëtæ illo loco Eustathius: compositionemque eam indicare tradidit difficultatem illius operis infinitam: coniunctione enim earum litterarum impediri celeritatem orationis. Alterum exemplum est in vocali η, sumptum è sexto libro Thucydidis. quo loco Siciliæ magnitudinem descripsit: addit enim, cum tanta sit insula illa, exiguo freto dirimi ipsam à continenti: vigintique stadiorum interuallo maris impediri, ne & ipsa continens sit. ponit autem tantum verba Phalereus, in quibus concursus est. nam plenus locus apud auctorem hic est. καὶ τοσαύτη οὖσα ἐν εἴκοσι σταδίων μάλιστα μέτρῳ τῆς θαλάσσης διείργεται τὸ μὴ ἤπειρος οὖσα. Dionysius in libro de compositione verborum, cum sonum litterarum vocalium ponderaret, affirmauit omnium vocalium ᾱ: cum producta fuerit, in primis ingenti voce pronuntiari: cuius rei statim rationem reddidit, dicens: editur enim aperto ore fere: spirituque sursum ad palatum tendente: secundum locum η obtinere dixit: tertium verò ω: quorum omnium etiam diligenter caussas attulit. nam Demosthenem, cùm augere vocem volebat, solitum committere inter se duo ᾱ α: sonituque huius litteræ repetitæ ferire aures totius concionis, pluribus exemplis comprobari potest. vt cum in prima, quæ nunc inscribitur contra Philippum inquit, accusans Athenienses ignauiæ ac torporis. ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τούτου παρασκευῆς ἄτακτα, ἀόριστα, ἀδιόρθωτα ἅπαντα. nec non in tertia. ἀλλ' ἅπαντα ταῦτα ἄχρηστα, ἄπρακτα, ἀνόνητα ὑπὸ τῶν πωλουμένων γίγνεται. Huiuscemodi etiam illud manifesto est in causa Ctesiphontis: studuit enim vocem illam exaudiri, quæ tantopere dignitatem eius commendabat & quam omni ratione auxerat. μᾶλλον δ' εἰ οὐχ ἄνδρα μόνον Θετταλίας καὶ οὐχ ἄνδρα Ἀρκαδίας πάντα τὰ φρονοῦντα ἴσον ἐμοί. & quæ sequuntur. Non igitur concursionem vocalium, vt vitiosam, fugit Demosthenes: quod memoriæ prodidit Cicero, sed ipsam cum res poscebat, studiose sectabatur: in hoc enim, vt in reliqua omni parto compositionis, subtili iudicio utebatur: ac quod tempus postularet sedulo faciebat: sed liberat culpa Ciceronem, quod magna ex parte addidit: raro enim contigit, vt huiuscemodi aliquid faceret: & cum fructum nullum magnum ferebat hic hiatus orationis, libenter eum declinabat. Adiungit autem Demetrius fieri etiam concursus è diphthongis. quod itidem exemplo declarat Thucydidis è primo libro. quo loco Epidamni situm describit. de origine enim quoque eius vrbis loquens, ea verba ut ostendit Phalereus construxit. concursus autem diphthongorum ubi sit manifesto apparet:

Ποιεῖ μὲν οὖν καὶ τὰ αὐτὰ μακρὰ συγκρουόμενα μέγεθος, καὶ αἱ αὐταὶ δίφθογγοι: αἱ δ' ἐκ διαφορόντων συγκρούσεις ὁμοῦ καὶ μέγεθος ποιοῦσι καὶ ποικιλίαν ἐκ τῆς πολυηχίας. οἷον Ἠώς. ἐν δὲ τῷ Οἴλῳ, οὐ μόνον διαφόροντα τὰ γράμματά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι: ὁ μὲν, δασύς: ὁ δὲ, ψιλός. ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶναι.

Efficiunt igitur & eædem litteræ concurrentes magnitudinem, et eædem diphthongi. concursus autem qui fiunt ex diuersis simul & magnitudinem efficiunt & varietatem ex illo plurium vocalium sono. ceu Ἠώς. *in illo autem* Οἴλῳ, *non tantum diuersæ litteræ sunt, verum etiam soni: hic quidem, grauis: hic autem, tenuis: adeo vt multa dißimilia sint.*

Repetit

Reperit quod factum adhuc est, easdem scilicet vocales longas, cum concurrunt, efficere amplitudinem: nec non easdem etiam diphthongos: additque, qui fiunt ex diuersis vocalibus concursus eodem tempore & magnitudinem & varietatem gignere. quæ varietas nascitur ex multitudine illa confusioneque vocum: πολυηχίαν enim vocat geminum illum sonum, qui editur è duabus vocalibus concurrentibus: siue multiplicem, si fuerint diphthongi. Deleui autem particulam negandi. quæ in ceteris editionibus antecedebat verbum πολυηχίαν. & quia perturbare visa mihi est omnem sententiam: & quia cognoui ab antiquissimo libro ipsam abesse, quamuis in aliis foret. Exemplum autem ponere volens Demetrius huius concursus, illum in vno nomine monstrauit ἠώς: coniunguntur enim manifesto in eo duæ litteræ η & ω. ambæ longæ. vnde amplæ formæ conuenit hic concursus. qui nanque è duabus breuibus: aut ex breui & longa fit, non est valde aptus huic notæ. vnde huiuscemodi omnis concursus nunc omittitur: quod aliquo modo indicauit etiam Quintilianus, cum ait. Minus peccabit, qui longis breues subiiciet: & adhuc qui præponet longæ breuem, minima est in duabus breuibus offensio. Cum enim peccare ille putet eum, qui hiulcam orationem efficit, minus peccaturum dicit, qui has coniunget. quia tenuiorem sonum edunt. vnde etiam hiatus minor est. Adiungit autem Demetrius in nomine υἱῷ non tantum diuersas litteras esse, verum etiam sonos discrepantes: cum alter eorum aspiratus sit: alter vero attenuatus. quare inquit sunt illic multa dissimilia. quæ scilicet gignunt varietatem. Cum autem tradat in vno verbo υἱῷ esse diuersos sonos: nec tamen appareat illic nisi aspiratus, admonent grammatici in singulis syllabis natura extare aliquem sonum, & si moris non est notare illos, nisi in primis litteris nominis.

Καὶ ἐν ᾠδαῖς δὲ τὰ μελίσματα ἀφ' ἑνὸς γίνεται τοῦ αὐτοῦ μακροῦ γράμματος, οἷον ᾠδῶν ἐπεμβαλλομένων ᾠδαῖς. ὥστε ἡ τῶν ὁμοίων σύγκρουσις μικρὸν ἔσται τι ᾠδῆς μέρος καὶ μέλισμα. περὶ μὲν δὴ συγκρούσεως καὶ ὡς γίνοιτ' ἂν μεγαλοπρεπὴς σύνθεσις, λελέχθω τοσαῦτα.

Et in cantilenis utique melismata ab una fiunt eadem longa littera: tanquam cantilenis adplicatis cantilenis. quapropter similium concursus, parua quædam erit cantilenæ pars & melisma. De concursu quidem & vt fieret magnifica compositio, tot dicta sunto.

Explicatis concursibus, qui è diuersis litteris fiunt: in quorum etiam non nullis discrepantes præterea soni sunt, vt docuit, redit ad declarandum quanta vis sit concursus illius similium litterarum, cum longæ scilicet illæ sint: neque enim hic agit de vllis concursibus. similique vtitur. dicens. Et in odis etiam, quæ vocantur μελίσματα res plena suauitatis, ab vna nascuntur eadem littera longa, repetita scilicet, tanquam inquit cantilenis quibusdam cantilenis adnexis atque adplicatis. Elici autem hinc aliquo modo potest, quid fuerit in vetere arte musica cantuque μέλισμα: certa cognitione huius rei vetustate obruta: videtur enim tanquam pusilla quædam ode fuisse, quæ extra adplicaretur corpori maioris odes. illa autem speciem & similitudinem quandam longioris cantus excitari consueuisse voce productæ vocalis repetitæ. Dionysius in vita Lysiæ oratoris longe aliud, nisi fallor, μελισμὸν appellauit. vbi narrat multas res inueniri suaues & elegantes, quarum ratio ac vis non facile verbis tradi & explicari possit. vt probet mirum nemini videri debere, si venustatis Lysiæ fontem & originem monstrare non valet, cum res ipsa plana sit: inquit enim. Λέγω δὲ τὸ κάλλους μὲν σωμάτων τί δήποτε τοῦτ' ἐστιν. ὃ καλοῦμεν ὥραν: τὸ κινήσεως δὲ μελισμοῦ, καὶ πλοκῆς φθόγγων, τί λέγεται τὸ εὐάρμοστον. & quæ sequuntur. quamuis antiquum etiam librum viderim in quo scriptum est μελῶν pro μελισμοῦ. Adiungit autem Demetrius, concludens omnem

omnem rationem. Quare similium vocalium concursus pusilla quędam erit cantilenę pars, & μέλισμα: nam verbis, quæ antecedunt musicam hanc vocem, exprimere (vt opinor) voluit vim ipsius: sunt enim illa tanquam declaratio quædam eius, nec tamen non adposuit in extremo verbum ipsum, quo musici rem illam proprie vocare consuerant. Ad finem autem se peruenisse huius disputationis de concursu vocalium: nec non traditum omne esse, quod in coniunctione verborum positum pertinet ad notam magnificam & amplam, ostendit. Quomodo amplitudo comparari orationi possit, alia ratione nunc declarabit.

Εστι δὲ καὶ ἐν πράγμασι τὸ μεγαλοπρεπὲς, ἂν μεγάλη καὶ διαπρεπὴς πεζομαχία, ἢ ναυμαχία, ἢ περὶ οὐρανοῦ, ἢ περὶ γῆς λόγος: ὁ γὰρ τοῦ μεγάλου ἀκούων πράγματος, εὐθὺς καὶ λέγοντα οἴεται μεγάλως λέγειν, πλανώμενος: δεῖ γὰρ οὐ τὰ λεγόμενα σκοπεῖν, ἀλλὰ πῶς λέγεται: ἔστι γὰρ καὶ μεγάλα μικρῶς λέγοντα, ἀπρεπὲς ποιεῖν τῷ πράγματι. διὸ καὶ δεινούς τινας φασιν. ὥσπερ καὶ Θεόπομπον, δεινὰ οὐ δεινῶς λέγοντα.

Est autem & in rebus magnificum, si magna & illustris pedestris, vel naualis pugna: vel de cælo, vel de tellure sermo est: qui nanque amplam audit rem, statim & dicentem putat ample dicere, errans: oportet enim non quæ dicuntur attendere, sed quomodo dicuntur: licet enim & ampla exiliter dicentem, quod rei minime conueniat, facere. quare & graues quosdam dicunt, vt Theopompum, qui grauia non grauiter dicit.

Cum ostenderit iam, quæ compositio verborum apta sit formæ dicendi magnificę & amplæ, transit nunc ad docendum, quæ res apta materia sint huius amplitudinis. alterum enim hoc est eorum, in quibus positam esse amplitudinem docuit. affirmat igitur si explicarit orator magnam aliquam insignemque, aut pedestrem, aut naualem pugnam, siue verba fient ab eo de cælo, aut de terra, tunc necessario, quomodocunque dixerit, visum iri orationem illam amplam. atque id fallacia quadam, erroreque magno animi eorum à quibus sit auditus, vt indicat ipse his verbis. Qui nanque rem amplam verbis exponi audit, ilico arbitratur & eum qui dicit ample dicere: vtique ratione, quę conueniat naturæ illius rei, peccans, & à vero aberrans: hoc enim manifesto valet verbum πλανώμενος: ita crebro vsurpatum ab optimis auctoribus, traductumque ab erroribus corporis ad animi errores: oportet enim inquit qui rectum iudicium facere vult de amplitudine orationis, non res ipsas, quę dicuntur, solum attendere, verum rationem etiam modumq;, quomodo illæ dicuntur expendere: fieri enim potest inquit vt aliquis, res amplas tenuiter differens, faciat quod nullo modo conuenit illi rei: nec decet. Hoc autem verum esse facile cognosceetur infra, cum de hoc vitio diligenter disputabit: nam peccari sæpe numero hoc pacto declarat, quod Cicero in hac re positam esse eloquentiam putat, si quis semper id quod decet seruet: atque in hac re recte se atque ordine gerat. Verba enim hæc ipsius sunt ex oratore. Is erit ergo eloquens, qui ad id, quodcunque decebit, poterit accommodare orationem. quod cum statuerit, tum vt quidque erit dicendum ita dicet: nec satúra, ieiune: nec grandia, minute: nec item contrà. sed erit rebus ipsis par, & æqualis oratio. Adiungit autem Demetrius hunc errorem hominum Theopompo Chio, cuius supra exemplum posuit, asciuisse nomen grauis ac vehementis scriptoris, qualem Gręci δεινὸν vocant. qui tamen, si vere existimatus foret, huiuscemodi non erat. quamuis enim res graues atrocesque exponeret, cum tamen dissolute delicateque ipsas tractaret: adhibitis omnibus lenociniis orationis, talis haberi

non

non debuit: neque enim in rebus ipsis posita est δεινότης, quę appellatur. sed in modo viaque, qua illæ res traduntur, ornatus autem concinnitasque orationis minime ipsi apta sunt.

Νικίας δ' ὁ ζωγράφος, καὶ τοῦτο εὐθὺς ἔλεγεν εἶναι τῆς γραφικῆς τέχνης οὐ μικρὸν μέρος, τὸ λαβόντα ὕλην εὐμεγέθη γράφειν, καὶ μὴ κατακερματίζειν τὴν τέχνην εἰς μικρά. οἷον ὀρνίθια, ἢ ἄνθη, ἀλλ' ἱππομαχίας καὶ ναυμαχίας. ἔνθα πολλὰ μὲν σχήματα δείξειεν αὖτις ἵππων: τῶν μὲν, θεόντων: τῶν δὲ, ἀνθισταμένων ὀρθῶν: ἄλλων δὲ, ὀκλαζόντων: πολλοὺς δ' ἀκοντίζοντας, πολλοὺς δὲ καταπίπτοντας τῶν ἱππέων: ᾤετο γὰρ καὶ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης· ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐκ πραγμάτων μεγάλη μεγαλοπρέπεια γένηται.

Nicias autem pictor, & hoc statim dixit esse pingendi artis non paruam partem, vt cum cepisset materiam satis grandem pingeret, & non conciderет artem in paruas res. vt auiculas vel flores, sed equestres & nauales pugnas. vbi multas quidem figuras ostendere aliquis posset equorum: quorum, hi currerent: hi autem, recti starent: alij vero, in genua procideret: & equitum ipsorum multos iaculantes: multos autem decidentes ex equis: putabat enim & argumentum ipsum partem esse pictorum artis, quemadmodum fabulas poetarum. nihil igitur mirum est, si in oratione, & ex rebus parta fuerit multa magnificentia.

Vtitur similibus aliarum artium idest picturæ ac poetices, vt probet acquiri orationi amplitudinem à rebus ipsis: illic enim manifesto hoc contingit: in pictura autem hoc vsu venire declarat testimonio summi artificis Nicię Atheniensis: ille enim, vt commemorat Demetrius, solitus erat dicere non paruam partem eius artis esse, vt opifex sumpta materia satis ampla se ad pingendum conferret: neque concideret artem operamque suam in opera minuta. vt auiculas, aut flores: & tanquam ipsam in frusta secaret. Sed contra in equestres naualesque pugnas, quale argumentum si ceperit, docet eum magnam facultatem habiturum explicandi præcepta artis: & varietate etiam ipsa oblectandi animum spectatoris. inquit igitur. Vbi, idest in quo argumento (intelligit autem pugnam equestrem) præclarus aliquis artifex ostendere posset multas equorum formas. quorum non nulli currant: alii vero anterioribus pedibus sublatis erigantur. quidam contra genibus flexis procumbant: hoc enim valet τῶν μὲν ὀκλαζόντων: verbum enim ὀκλάζειν hunc habitum corporis ostendit. Sophocles in Oedipo Coloneo, cum de calamitoso illo sene sermo esset, qui tandem extra fanum Eumenidum consederat, ita loquentem chorum induxit, monstrantem & ipsum rationem modumque, quo in summo illo lapide commode, nec violans sacrum locum, ut antea fecerat, manere posset. λέχριός γ' ἐπ' ἄκρου λᾶος βραχὺς ὀκλάσας. Aratus preterea in phænomenis simulacrum illud describens, quod ἐν γόνασιν periti siderum vocant, verbo hoc ipso vsus est. τὸ δ' αὖτ' ἐν γούνασι κάμνον ὀκλάζοντι ἔοικεν. Sententiam autem illam ita Cicero vertit. Engonasin vocitant, genibus quia nixa feratur. Variis figuris equorum demonstratis Demetrius, indicat in grandi illa materia futurum etiam, vt distinguat actus equitum ipsorum: cum eorum multi tela coniiciant in hostes: multi etiam ex equis dilabantur. Hæc verò omnia summa arte expressa fuisse in tabulis illis, quas narrat Cicero Syracusis ex æde Mineruæ sustulisse C. Verrem, cum tantopere celebret id eximium opus, existimare licet: pictorque ille, quicunq;

fuerat, multum in hoc viderat: secutusque iudicium Niciæ fuerat. verba Ciceronis hæc sunt. Pugna erat equestris Agathoclis regis, in tabulis picta præclare: his autem tabulis interiores templi parietes vestiebantur: nihil erat ea pictura nobilius: nihil Syracusis, quod magis visendum putaretur. Sed etiam Leonardus Vincius, magno ingenio præditus pictor, huiuscemodi pugnam apud nos in grandiore Curia, quę noua olim vocabatur, nunc vetus est, pingere incœperat, cum summa omnium, qui viserent admiratione, in qua itidem varii, quos describit Demetrius, motus equorum equitumque spectari adhuc possunt: & si illa multis iniuriis affecta, magna ex parte nunc corrupta deletaque est. Exposita varietate operis, declarataq; facultate, quam præclaram habiturus sit artifex, nata ex amplitudine rei, quam suscepit pingendam, redit ad opinionem ipsius Niciæ explicandam: iudiciumque confirmandum, atque inquit. Putabat enim & argumentum ipsum partem esse artis pictorum. eadem ratione, qua fabula etiam, idest rerum coagmentatio, nondum ornata: neq; industria poetæ expolita, pars est poetarum. Quam vocauit Demetrius ὑπόθεσιν, argumentum dixi: vt enim Græco illo verbo, quo passim appellantur comœdiarum, tragœdiarumque argumenta, significantur etiam materiæ pictorum, ita quoque Latino ambæ eædem res ostenduntur. nam Virgilius argumentum ingens dixit, & Cicero. Ex ebore diligentissime perfecta erant argumenta in valuis, idem omnino intelligentes, quod hic Phalereus ὑπόθεσιν vocauit. nam quin alterum illud valeat etiam argumentum in Latino sermone dubitare non possumus. Constitutis autem iam similibus: cumque planum factum sit adiuuari magnopere argumentorum granditate & picturam, & poesin, concludit totam rationem hoc pacto. Mirum videri non debere, si orationi etiam ipsi non mediocris amplitudo acquiritur ex rebus ipsis, quæ exponuntur. Paucis vero absoluit Demetrius, quod ostendere voluit: aptis tamen valde ad id declarandum. quare transit ad vnum quod restabat explicandum. quę verba scilicet apta sint huic formæ magnificæ tractandæ. nam in singulis etiam verbis multum positum est, ad amplum stilum reddendum.

Τὴν δὲ λέξιν ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ περιττὴν εἶναι δεῖ καὶ ἐξηλλαγμένην, καὶ ἀσυνήθη μᾶλλον: οὕτω γὰρ ἕξει τὸν ὄγκον: ἡ δὲ κυρία καὶ συνήθης, σαφὴς μὲν ἀεί: τῷ δὲ καὶ εὐκαταφρόνητος.

Locutionem autem in nota hac eximiam esse oportet & immutatam, & extra consuetudinem magis: sic enim habebit tumorem: propria autem & ex consuetudine locutio, plana quidem semper erit: & hac de causa abiecta.

Cum docuerit, quæ iunctura verborum apta sit notę amplæ: nec non quæ res & tanquam materia conueniat ipsi, quod tertium erat aggreditur. quæ locutio eidem congruat. intelligit autem delectum singulorum verborum, ex quibus conformetur oratio, quæ respondeat amplitudini superiorum rerum. Inquit igitur. dictionem ipsam, ac phrasin in hac forma dicendi oportere esse pręstantem, atque eximiam: & in multis partibus immutatam, discrepantemque à consuetudine ac communi vsu loquendi. cuius præcepti statim rationem reddit, dicens. Hoc enim pacto habebit molem ac granditatem. Habere verò in se granditatem id quod eximium est inter cetera: egrediturque peruulgatam rationem, patet. à contrario tamen Demetrius idem etiam confirmauit his verbis. Locutio vero, quæ suis propriisque rerum singularum vocabulis vtitur: sequiturque consuetudinem, est sanè semper aperta & plana: neque enim eripere ei volumns bonum, quod eius proprium est: hac tamen de causa, & quia tam plana est, abiecta putatur: nec habet in se quicquam dignitatis.

Πρῶτα μὲν οὖν μεταφοραῖς χρηστέον: αὗται γὰρ μάλιστα καὶ ἡδονὴν συμβαλ-

λονται

λοῦσι τοῖς λόγοις, καὶ μέγεθος: μὴ μέντοι πυκναῖς, ἐπεί τοι διθύραμβον ἀντὶ λόγου γράφομεν: μή τε μὴν πόῤῥωθεν μετενηνεγμέναις, ἀλλ' αὐτόθεν, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου. οἷον ἔοικεν ἀλλήλοις στρατηγός, κυβερνήτης, ἡνίοχος: πάντες γὰρ οὗτοι ἄρχοντές εἰσιν. ἀσφαλῶς οὖν ἐρεῖ καὶ ὁ τὸν στρατηγὸν κυβερνήτην λέγων τῆς πόλεως, καὶ ἀνάπαλιν ὁ τὸν κυβερνήτην, ἄρχοντα τῆς νηός.

Primum igitur translationibus vtendum est: hæ nanque maxime & voluptatem adportant orationi, & magnitudinem: non tamen crebris, quia dithyrambum pro oratione scribimus: neque tamen longe translatis, sed ex se, & ex simili. ceu similes sunt inter se imperator, gubernator, auriga: cuncti enim hi præfecti sunt. tuto igitur dicit & qui imperatorem gubernatorem dicit ciuitatis, & contra qui gubernatorem, præfectum nauis.

Tradit oratorem, qui notæ dicendi amplæ seruire vult: discedereque à communi ac vulgari ratione loquendi, in primis vti debere translationibus. cuius rei statim causam affert hoc pacto. Hæ nanque & uoluptatem adportant orationi, & magnitudinem. cum igitur delectent eum, qui audit: & genus dicendi grandius efficiant, sunt libenter asciscendæ. quia tamen bona etiam obsunt, si modus in illis nullus teneatur, admonet ne crebris translationibus, frequentibusque vtamur. ostenditque in quod vitium incideremus, si capti suauitate earum, nobis in eo non moderatemur. quia enim inquit si hoc faceremus, obliuisceremur personam nostram, ac finem. nam pro soluta oratione scriberemus dithyrambum: non solum carmen, sed audax & iam licentiæque plenum carmen: ac quod pęnè totum constat è verbis translatis. Huius carminis, quod intemperanter se vestit omni genere ornatus, meminit Cicero in III. libro de Oratote: nec non Horatius in ode quadam. Scrupulum, qui exoritur hoc loco iam indicaui, & quomodo euelli posset, admonui in commentariis meis in librum Aristotelis de arte poetarum. ille nanque putat translationes accommodatas esse senariis iambicis: iuncta vero dupliciaque verba dithyrambis, contra iudicium huius nostri scriptoris. sed, vt dixi, cum illic de hoc disputarim, inde, quid sentiam de hac inter doctissimos auctores quasi controuersia quadam, accipi volo. Aliud præterea indicat Phalereus, quod cauendum sit. ne corrumpatur vtilitas, quæ percipitur ex hoc ornatu verborum: docet enim non debere quoq; nos vti translationibus longe ductis: verum ex ipsa illa re, & à simili. Diligenter autem attendendum est, quid intellexerit, pręcipiens ne vtamur translationibus longe ductis: nam Cicero quoque idem fieri oportere significauit, in III. libro de Oratore his verbis. Deinde videndum est ne longe simile sit ductum. exemplis autem ille declarauit, quid significarit: sequitur enim apud eum. Syrtim patrimonii, scopulum libentius dixerim: Charybdim bonorum, voraginem potius: facilius enim ad ea, quæ visa, quàm ad illa, quæ audita sunt, mentis oculi feruntur. nec exemplis solum hoc patefecit, sed etiam causa, quam eius animaduersionis attulit: spatium enim loci significauit, & interuallum magnum terrarum. cum potius videatur Demetrius admonere, ne res nimis natura distantes sequamur, sed in illo ipso rerum genere maneamus & à simili demum verba mutuemur. Exemplis etiam Demetrius explanauit pręceptum suum accurate, adiungens verbi causa. Similes sunt inter se, pretor, gubernator, auriga. Similitudinem autem antequam exemplum explicaret, confirmauit cum ait. Omnes enim hi imperium habent, ac regunt: reip. nanque dux ciuitatem regit: gubernator nauim: (Græcis enim proprie κυβερνήτης est: gubernator Latinis, qui summam potestatem in naui habet, vt Cicero quoque in V. libro de rep. suo verbo vsus fuerat, cum inquit. Vt enim gubernatori, cursus secundus: medico, salus: imperatori, victoria: sic huic moderatori reipublicę, beata ciuium vita proposita est.) auri-

ga verò regit equos, vt nomen etiam ipsum indicat, quo appellatur Græco sermone: a tenendis enim ille moderandisque habenis vocatus est. Addit autem Demetrius constituta similitudine: Tuto igitur, & sine vllo metu lapsionis dicet, qui prætorem: intelligo autem summum magistratum, appellabit gubernatorem ciuitatis: & contrà gubernatorem dicet prætorem, præfectumque nauis. mutauit autem Phalereus nomen: cum enim supra στρατηγὸν dixisset, nunc eundem appellat ἄρχοντα. idem enim valent: στρατηγὸς nanque cum significet crebro ducem exercitus, valet etiam, vt acceptus est à Demetrio, summum magistratum in ciuitate, quem Athenis ἄρχοντα vocare consuerant. vnde Cicero in libro de Fato cum tempus ostenderet, quo fato functus est Epicurus, verbum Græcum retinuit. Morietur enim inquit Epicurus, cum duo & septuaginta annos vixerit archonte Pytharato: ita enim passim loqui solitos Atticos exemplis scriptorum historiæ intelligitur. Animaduertendum autem, cum inquit, omnes hos, quos appellauit, esse ἄρχοντας, videri ipsum ostendere translationes has esse à specie ad speciem: sic enim vocauit Aristoteles, cum duabus pluribusue partibus unius alicuius rei existentibus, una aliqua pro altera sumitur: & contra etiam, cum usus postulat, fit: cum tamen planum sit, hæc verba translata ἐκ τοῦ ἀνάλογον esse; eadem enim ratio, quæ est prætoris ad ciuitatem, gubernatoris est ad nauim. quod etiam vere de auriga dicitur: par enim ipse quoque est ambobus illis in eo munere obeundo, quod sustinet. An nihil vetat translationes etiam has, quę proprie uocarentur ἐκ τοῦ ἀνάλογον, id etiam in se habere, quod à Demetrio traditum est in his ipsis contineri: cum enim quando aliquis vocat fundamentum alicuius ædificii carinam: aut contra, certo teneatur proportionem illarum rerum secutum eum esse, non est tamen dubium, quin ambę illæ res species sint alîus rei, id est soli ac firmamenti. cum autem Demetrius supra dixit hęc verba ducta esse ἐκ τοῦ ὁμοίου, ut opinor, intellexit: declarareque uoluit, in illis similitudinem hanc rationis spectatam fuisse. Eodem pacto perspicitur Homerum transtulisse uerbum, cum uocauit Agamemnonem ποιμένα λαῶν: nec Agamemnonem solum, sed alios etiam aliquando reges, vt Dryantem. Similes nanque sunt veri reges: dignique amplissimo illo nomine, pastoribus: qua enim cura pastores tuentur greges suos, & quacunque re possunt iuuant, eadem reges eos, qui ipsis parent, commodis omnibus ac bonis afficere debent.

Οὐ πᾶσαι μέντοι ἀνταποδίδονται, ὥσπερ αἱ προειρημέναι, ἐπεὶ τὴν ὑπώρειαν μὲν τῆς ἴδης πόδα ἐξῆν εἰπεῖν τὸν ποιητήν: τὸν δὲ τοῦ ἀνθρώπου πόδα, οὐκέτι ὑπώρειαν εἰπεῖν.

Non omnes tamen mutuo redduntur, quemadmodum prædictæ, quia ὑπώρειαν quidem Idæ licuit pedem dicere poetæ: hominis autem pedem, non amplius licet ὑπώρειαν dicere.

Cum ostendisset superiores translationes conuerti, potuisset aliquis arbitrari hoc semper licere: nec vllam extare translationem, quæ non tanquam retro ageretur: hunc igitur errorem quibusdam non valde peritis eripere conatur, affirmans id perpetuum non esse: exemplo etiam quod tradit declarans. id autem huiuscemodi est. Infimam partem Idę montis licuit Homero appellare πόδα. id est pedem translato uerbo. nam suum propriumq; eius rei nomen est ὑπώρεια. non tamen concederetur ei, si pedem hominis vocasset ὑπώρειαν: id enim non solum rem illam non illustrasset, sed etiam caliginis multum ipsi attulisset, & nullo modo aptum illic fuisset. non uno autem loco in Iliade translatione hac usus est Homerus, ac pedem montis dixit, vt cum in catalogo Troianorum inquit. Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον ἴδης. & alibi. πάντες δ' ἐσείοντο πόδες πολυπιδάκου ἴδης. nam alterum etiam uerbum, quod proprium illius rei est, & non à corpore animantium similitudine sumptum, à poeta usurpatum est.

Επεὶ

Ἐπὰν μέντοι κινδυνώδης ἡ μεταφορὰ δοκῇ, μεταλαμβανέσθω εἰς εἰκασίαν: οὕτω γὰρ ἀσφαλεστέρα γίνοιτ' ἄν. εἰκασία δ' ἐστὶ μεταφορὰ πλεονάζουσα. οἷον εἴ τις, τότε τῷ πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν προσθεὶς εἴποι, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν: οὕτω μὲν γὰρ εἰκασία γέγονε καὶ ἀσφαλέστερος ὁ λόγος: ἐκείνως δὲ μεταφορὰ καὶ κινδυνωδέστερος. διὸ καὶ πλάτων ἐπισφαλές τι δοκεῖ ποιεῖν, μεταφοραῖς μᾶλλον χρώμενος, ἢ εἰκασίαις: ὁ μέντοι ξενοφῶν, εἰκασίαις μᾶλλον.

Postquam igitur periculosa translatio visa fuerit, conuertatur in imaginem: sic enim tutior erit. imago autem est translatio exuperans, vt si quis ad illud, τότε τῷ πύθωνι τῷ ῥήτορι ῥέοντι καθ' ὑμῶν, adposita particula dicat, ὥσπερ ῥέοντι καθ' ὑμῶν: sic enim imago extitit & tutior est oratio: illo autem modo translatio & periculosior est. Quare Plato quiddam in lubrico positum videtur facere, qui translationibus potius vtitur, quàm imaginibus: Xenophon uero, potius imaginibus.

Verba translata quemadmodum delectant, cum probantur auribus eorum, qui audiunt, ita contra si dura sunt, atque insolentia, molestiam exhibent. Cum igitur vt fructus magnos ferunt, ita etiam obesse possint, opera danda est, vt bono, quod in ipsis est, vtamur sine malo. id autem obtinebitur, si cum visa nobis fuerit translatio aliquid periculi in se habere, mutabitur in breuem imaginem, quę εἰκασία vocatur. ne autem quempiam fallat cuiusmodi imago hæc sit, definit illam: esseque εἰκασίαν ait translationem, cui superest aliquid. sed etiam exemplo vim eius explanat, ponens locum Demosthenis ex oratione illa præclara pro Ctesiphonte, in quo cum translatio apud auctorem sit; addita particula ὥσπερ, reddita est illa pro translatione imago: Pythonem enim Byzantium, volubilem oratorem, qui magno impetu verborum inuectus est in Athenienses, ob similitudinem fluminis ῥέοντα dixit. idest fluentem: quę translatio est. quod si quis particula illa adiuncta, dixerit ὥσπερ ῥέοντα, erit adhuc translatio, sed abundans, non simplex, cui nomen impositum est εἰκασία à Græcis, imago à Latinis. id autem aperte tradit Phalereus vbi inquit. Hoc enim pacto imago illa facta est: oratioque munitior, & ab omni offensione tutior: illo autem modo translatio: magisque periculis expositum genus dicendi. Vt autem Demosthenes cursum illum oratoris, quo ferebatur: celeritatemque orationis ostendere volens, dixit oratorem illum eo tempore fluxisse, sumpto verbo ab aquis, rapidoque aliquo amne, ita Homerus, cum Nestoris suauissimam vbertatem ponere ante oculos studeret, eodem confugit, multoque ante uidit similitudinem harum rerum. notus enim est ille versus, quem verbum ex verbo expressit etiam Cicero. Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. nam Horatium eodem pacto, cum tamen vituperare vellet, de Lucilio dixisse Cum flueret lutulentus, exploratum est. Hinc etiam intelligi manifesto Demetrius affirmat (est enim hoc tanquam corollarium quoddam) Platonem in lubrico versari, qui frequenter suis in sermonibus quiddam, quod sæpe inuenit reprehensores, cum potius vtatur translationibus quàm imaginibus. contra autem Xenophontem, vt in ceteris rebus semper sedulo ipsi aduersatus sit, ita de hac re longe aliter sentire ac diuersam rationem sequi, qui libentius imagines vsurpat. Ita autem crebris vtitur translationibus Plato ac sæpe etiam liberis, vt non defuerint, qui ipsum eo nomine acriter accusarint: vt testatur Dionysius Longinus, qui commemorat etiam quibus vitiis affines ipsas esse illi dicere soliti sint: & quàm temere ac sine modo vllo ipsum eas vsurpasse putarint. nec tamen ille cum ipsis omnino sentit: propriumq; esse iudicat sublimium naturarum audere aliquid in dicendo & indulgere sibi: contraque nihil unquam magnum expectari posse ab illis, qui nimis accurate subtiliterque

 omnia

omnia existiment ac singula verba momentis suis ponderent, nimisq; demum quam oporteat timeant quam libet prolapsionem. omnis protecto hæc erudita quęstio de translationibus ab eo diligenter, eruditeque eo loco tractata est. Demosthenes in eadem illa egregia oratione pluribus huiuscemodi imaginibus vsus est. vt cum ait. εἶτ' ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ῥήτωρ ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἡσυχίας ὥσπερ πνεῦμα, ἀνεφάνη: nec non οὐχὶ σὺν καταρχάτους τούτους ὥσπερ ἐνεργία μοι προσβαλλόντων. præterea aliis locis. Sed etiam Isocrates in libro, quem scripsit ad Philippum, cum ait, omnes suasuros esse illi facere, quæ simul & voluptates eximias, & honores perpetuos tanquam fructus, latura sint. verba diligentissimi scriptoris hæc sunt. Τίς δ' οὐκ ἂν, τῶν καὶ μετρίως λογίζεσθαι δυναμένων, ταύτας αὐτοί μάλιστα παραινέσει προαιρεῖσθαι τῶν πράξεων τὰς ἀμφότερα σοι φέρειν δυναμένας ὥσπερ καρποὺς, ἡδονάς τε ὑπερβαλλούσας, καὶ τιμὰς ἀνεξαλείπτους. Apud Ciceronem quoq, plurimę huiuscemodi imagines inueniuntur: nec in orationibus tantum, sed etiam in reliquis ipsius scriptis. vt cum propè extremum Bruti inquit. Sed te intuens Brute doleo, cuius in adolescentiam, per medias laudes, quasi quadrigis vehentem, transuersa incurrit misera fortuna reipublicæ. item in oratore. Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quem informare volumus. nec non cum in epistola ad Lucceium ait. Secernas hanc quasi fabulam, rerum euentorumque nostrorum. Sed finem iam faciam exemplorum: vndequaque autem multa occurrunt.

Ἀρίστη δὲ δοκεῖ μεταφορὰ τῷ ἀριστοτέλει, ἡ κατ' ἐνέργειαν καλουμένη, ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται καθάπερ ἔμψυχα, ὡς τὸ ἐπὶ τοῦ βέλους. Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, καὶ τὸ Κυρτὰ, φαληριόωντα: πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ φαληριόωντα καὶ τὸ μενεαίνων, ζωτικαῖς ἐνεργείαις ἔοικεν.

Optima autem videtur translatio Aristoteli, quæ in actu manet: indeque appellatur, cum res inanimæ agentes aliquid inductæ fuerint, tanquam animales. vt illud de telo, Ὀξυβελὴς καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων, *& illud,* Κυρτὰ, φαληριόωντα: *omnia enim hæc, illud* φαληριόωντα, *& illud* μενεαίνων, *vitalibus actionibus similia sunt.*

Cum de translationibus accurate disserat, qua de re subtiliter eruditeq; antea Aristoteles disputarat, quod optimum ipsarum genus summus ille doctor iudicarit, ostendit, dicens. Optima autem videtur Aristoteli translatio, quæ vocata est κατ' ἐνέργειαν. ipse autem interpretarur quid valeat κατ' ἐνέργειαν: docetque ita appellatas esse, cum res inanimæ, sensuque carentes, inductæ fuerint aliquid agentes, vt compotes animi, sensuque præditæ. vtitur autem vno exemplo huius translationis loco Homeri è quarto libro Iliadis, vbi poeta commemorat Pandarum coniecisse sagittam in Menelaum, & minute describit conatum illum sagittarii: vel potius ante oculos omnia eorum, qui legunt, ponit. cum igitur in extremo antecedente versu ὀϊστὸς positum foret, primum verbum consequentis epitheton illius est, quod declarat velocitatem ipsius cursus. exemplum nanque in postremo eius carminis verbo est. altero vero, quo supra etiam vsus fuerat, cum dissoluta membra docuit, demptis coniunctionibus amplificare orationem. alium igitur illic ornatum nunc indicat. contentus autem fuit duobus his Demetrius, cum plura è diuino illo poemate sumpserit Aristoteles. Quin etiam ipse legi scholion veteris alicuius docti viri in antiquo exemplari, quod ostenderet illud αἷμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί, eodem pacto à poëta prolatum esse. tanquam enim spectari posse sanguinis impetum illum, qui per omnes partes spiculi effunderetur. vnde affirmat has esse voces illas, quas apud eum poetam Aristoteles animales esse diceret. Adiungit autem Demetrius. Vniuersa enim hæc. illud inquam φαληριόωντα: nec non illud μενεαίνων, similia sunt actionibus vitalibus. idest propriis animantium: rerumque vita præditarum. Significat autem φαληριόωντα albescentia,

tia, cum eius coloris sint fluctus excitati ventis vehementioribus, ac spumam agentes: κῦμα enim vocabulum est, quod rem valet, vnde nomina illa apta sunt. μενεαίνων item cupiens, & acri desiderio illius rei faciendæ impulsus: nam virili genere dicitur vocabulum illud, quo sagittæ Græco sermone appellatur. Quintilianus quoq; de hoc genere translationis his verbis disputauit. Præcipueque ex iis oritur mira sublimitas, quæ audaciæ proxima periculo translationis attollitur, cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus. qualis est: pontem indignatus Araxes. & illa Ciceronis. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum?

Ενια μέντοι σαφέστερον ἐν ταῖς μεταφοραῖς λέγεται καὶ κυριώτερον, ἤπερ ἐν αὐτοῖς τοῖς κυρίοις ὡς τό. Εφριξεν δὲ μάχη: οὐ γὰρ ἄν τις αὐτὸ μεταλαβὼν διὰ κυρίων, οὔτ' ἀληθέστερον εἴποι. οὔτε σαφέστερον: τὸν γὰρ ἐκ τῶν δοράτων κλόνον, γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, φρίσσουσαν μάχην προσηγόρευσεν.

Quædam tamen planius in translationibus dicuntur & magis proprie, quàm in ipsis proprijs. vt illud, ἔφριξεν δὲ μάχη: non enim ipsum quispiam pro illo sumptis proprijs, aut verius, aut planius diceret: stridorem enim illum, qui e spiculis exoritur inquam in ipsis sonum continenter, φρίσσουσαν μάχην appellauit.

Docet nunc non nullas translationes ita aptas esse, vt res, quas significant planiores reddant, quàm si suis illæ propriisq; vocabulis exponerentur: id autem confirmat exemplo Homeri è libro XIII. Iliadis, qui ostendere volens (vt accipit locum Demetrius) remissum quendam sonum: eundem tamen iugem ac sine intermissione, qui in prœlio a spiculis lanceisque exoritur, ἔφριξεν μάχη inquit. idest cohorruit pugna. Verbum proprium illius rei, vt ostendit Phalereus, est κλόνος Græco sermone, quod verbum, quia fortasse poeticum est· certe infrequens, ipse declarat atq; explicat: verba enim illa, quæ supra expressi: γινόμενον τούτοις ἠρέμα ἦχον συνεχῶς, interpretationem esse puto. quamuis, vt inferioris ætatis scriptores fecerunt, δηλονότι præpositum illic non sit: ita nanque veteres auctores sępe locutos exemplis non nullis confirmaui in commentariis in libros Aristotelis de arte dicendi: qui autem accurate leget scripta illius philosophi, inueniet multis aliis locis ita eum locutum, vt Demosthenem quoque. Altero autem illo nomine vsus est idem poëta in V. libro, ita canens. Βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην, καὶ ἀὰ κλόνον ἐγχειάων, nec non verbo inde conformato κλονεῖσθαι, quod valet, vt grammatici testantur, ἐρίνεσθαι. Affirmat autem Demetrius, si quis relicto uerbo translato pro illo proprium sumpserit, fieri non posse vt verius id exponat, aut planius, vnde confirmatur quod proposuit: non nulla planius verbis translatis dici, ac magis proprie, quam verbis illius rei propriis. hoc verò videtur fieri non posse, atq; olet hyperbolen: quod enim translatum est, proprium nullo modo est, ne dum vincat illa ipsa re illud, cui vere conuenit id nomen. magis autem proprie dici translata, inquit, quàm propria, quia melius eorum munere funguntur. eodem autem pacto locutus est elegans hic scriptor supra cum ait, laudans veteres oratores, qui recte vti, locoque didicerant luminibus orationis. εἰ χωῦ ἀρχαῖοι πολλὰ σχήματα ἐν τοῖς λόγοις τιθέντες, συνθετικώτεροι τῶν ἀσχηματίστων εἰσί, διὰ τὸ ἐντέχνως τιθέναι. Idem etiam, quod hic tradit Demetrius, præcepit Cicero in III. de oratore: atque illustribus exemplis confirmauit. exponebat autem ille plura tempora, quibus translationibus vti oportebat. Sed ea transferri oportet, quæ aut clariorem faciunt rem, vt illa omnia. In horrescit mare: Tenebræ conduplicantur: noctisque & nimbum occęcat nigror. & quæ sequuntur: nec enim totum locum vetusti poëtæ ponam: satis sit ipsum indicasse: addit autem illic Cicero ad extremum. Omnia ferè, quo essent clariora, translatis per similitudinem verbis

verbis dicta ſunt. Quod verò poëta hic mare inhorreſcere dixit tranſlato verbo, erat id quoque in vſu ſoluti ſermonis, vt teſtimonio hoc Ciceronis intelligimus, citato à Nonio è primo libro de republica. Sed vt ille qui nauigat, quum ſubito mare cœpit horreſcere. Sed T. quoque Liuius, vt Homerus φρίξαι μάχην, ita ipſe phalangem horrere dixit, ad eandem rem clariorem reddendam apte tranſlato verbo. eſt enim illa non tantum par, ſimiliſque, ſed omnino eadem, vnde etiam quęrere illic licet, ſignificatus ne ſit à Latino ſcriptore ſonus ille, quem haſtæ, cum intenduntur, edunt, an tantum ipſarum erectionem, vt videtur, monſtrare voluerit, quia tunc phalanx refert animantem aliquam, in cuius corpore periculo magno propinquo, hoc contingat: pilique omnes erigantur ac ſtent, vt aprum aut erinaceum facere videmus, quæ res vt in ipſis metu obiecto fit, ita illis qui lædere eas voluerint timorem iniicit. verba T. Liuii hæc ſunt. Deinde diſiecerunt phalangem, cuius confertæ, & intentis horrentis haſtis, intolerabiles vires ſunt. Nam quod prædicat hiſtoricus hic de robore, ac firmitate phalangis: & ſi hoc præter rem eſt, iam antea à Polybio memoriæ proditum fuerat, qui tradidit ipſam, cum aptum ſibi locum nacta eſt: & non interrumpitur aut foſſa, aut aggere aliquo perfringi labefactariq; non poſſe. Euſtathius ſuperiorem locum Homeri longe aliter interpretatur, quamuis tranſlatum & ipſe verbum illud eſſe ſentiat. nec enim φρίκην horrorem accipit, qui ſonor vel ſtridor eſt ſimilis ſonori illi, qui editur ab frigore occupatis antecedente quartanam febrim: ſed intelligit ſpiculorum erectionem cum crebra ſunt, vt eriguntur capilli, pilique corporis eorum, qui re horribili viſa horreſcere dicuntur: nec non aculei erinacei, iuba leonis, mare fluctibus, aliaque huiuſcemodi, vt ipſe narrat. Porphyrius Tyrius in quæſtionibus in Homerum accurate docuit quid φρίκη ſit, cum ſermo eſt de mari, indicatis pluribus locis eius poetæ, qui plerunque horrorem illum atrum eſſe ſignificauit: arbitratur enim φρίκην eſſe principium illud motus in mari, cum fluctus ſcilicet ventis incipiunt agitari. Sed idem etiam alio loco in extremo eius quæſtionis, contra ſententiam cuiuſdam, affirmauit agitationem illam fluctuum leuiorem, cum tumeſcere incipit mare, appellari ſolitam eſſe ab Homero φρίκην ideſt horrorem. ſed idem etiam mentionem fecit huius loci, quem ponderat nunc Demetrius, vt illius etiam cum idem poeta de ſue inquit φρίξας δ᾽ εὖ λοφιήν: in quibus tranſlationem eſſe inquit.

Καὶ ἅμα ἐπιλελήπταί πως τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν μεταφορᾶς τῆς προειρημένης, τὴν μάχην φρίσσειν εἰπών, ὥσπερ ζῶον.

Et ſimul attigit aliquo modo translationem ex actu, quæ ſupra dicta eſt, cum pugnam horrere dixerit, tanquam animantem.

Aliam dotem aperit eiuſdem loci, quam paulo ante docuerat, mirifice probatam fuiſſe optimo magiſtro. qui libentius etiam ipſam commendauit, quia vidit frequentatam fuiſſe ab eo poeta, cuius ingenium in primis admirabatur: ac diuinum eſſe exiſtimabat. Affirmat igitur Demetrius vnà cum virtute iam declarata attigiſſe quodam modo Homerum translationem, quę vocatur κατ᾽ ἐνέργειαν, iam explicatam, cum pugnam horreſcere dixerit tanquam animal. animum enim hic quoque, ſenſumque aliquo modo dedit rei inanimæ. & quod proprium animantium eſt, tribuit pugnæ ſenſu carenti. πῶς autem vt conſueuit vtque mos eſt etiam Ariſtotelis, addidit, quia id non omnino penituſque facit: neque eſt expreſſa & omnibus numeris abſoluta hæc virtus, cum in translationibus illis planior, certiorque actio appareat. Cum ἐπιλαμβάνεσθαι plerunque ſignificet corripere, atque emendare, videtur hic potius valere attingere, ac leuiter capeſſere: neque enim locum hic (niſi fallor) habet notio illa.

Δεῖ μέντοι μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνιαι μεταφοραὶ σμικροπρέπειαν ποιοῦσι μᾶλ-
λον

λον ἢ μέγεθος. καί τοι τῆς μεταφορᾶς πρὸς ὄγκον λαμβανομένης, ὡς τὸ. Ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: οὐρανὸν γὰρ ὅλον ἠχοῦντα, οὐκ ἐχρῆν προσεικάσαι ἠχούσῃ σάλπιγγι. πλὴν εἰ μήπως ἅμα ἀπολογοῖτο ὑπὲρ τοῦ ὁμήρου: λέγων, ὡς οὕτως ἤχησεν μέγας οὐρανός, ὡς ἂν ἠχήσειε σαλπίζων ὅλος οὐρανός.

Oportet sanè non fallere nos, quod quædam translationes tenuitatem efficiunt potius quàm magnitudinem. & si translatio ad tumorem sumitur, vt illud, Ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: cælum enim totum sonans, non decebat comparare sonanti tubæ. nisi siquis simul defendat Homerum, dicens, sic sonuit magnum cælum, vt sonaret tuba vtens totum cælum.

Affert nunc Demetrius rem nouam auribus multorum. extare inquam quasdam translationes, quæ minuant potiùs conterantque, quàm augeant, quod proprium videtur translationum: ac commune opus omnium illarum esse existimatur, quare accurate subtiliterque de hoc disserit: contenditque, si possit vlla ratione, ad aliarum naturam vnque ipsas redigere. Inquit igitur, fallere nos nullo modo debet non nullas translationes humilitatem potius tenuitatemque gignere, quàm amplitudinem, & si translatio sumitur ad granditatem, & tanquam molem adiungendam orationi, atque huic vni rei inuenta videtur. ὄγκον ipse dixit, vt non multo supra fecit, vbi de genere verborum apto formæ huic amplæ differere incœpit. Vtitur autem exemplo Homeri, quando sęuam ille horribilemque pugnam expositurus, exorta etiam inter illos contentione, deos ita concurrisse inter se narrat, vt lata terra fremuerit: cælumque sonorem ingentem ediderit. inquit igitur, vt antecedentem quoque versum hic ponamus. Σὺν δ᾽ ἔπεσον μεγάλῳ ὀμάδῳ: βράχε δ᾽ εὐρεῖα χθὼν Ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός: ἄϊε δὲ ζεὺς Ἥμενος οὐλύμπῳ. Demetrius autem adiungit, declarans illic poetam non seruisse amplitudini: Non enim oportebat vniuersum cælum sonitum clamoremque edens, simile facere tubæ sonanti, si augere scilicet rem voluisset, cum hoc extenuet manifesto: pusillus enim præ illo cum sit sonus tubæ, facit vt modicum etiam cæli sonitum, strepitumque fuisse putemus ipsi collatum. Homeri autem dignitatis merito studiosus noster hic doctor rationem excogitat, qua vitio carere locum eum ostendat: amplificarique translato illo verbo rem, non minui iudicemus. Nisi aliquis ita patrocinetur Homero: culpaque ipsum liberare studeat. dicens: Eodem pacto sonuit magnum cælum, vt sonaret, si tuba vteretur vniuersum cęlum. tunc enim mente concipere possumus vastum quendam, immensumque sonum. cum tuba, quę in vsu hominum est, præ magnitudine ipsius non mediocrem sonum edat. quare tuba tantæ magnitudinis, vt conueniat moli vniuersi cæli, non facile existimari potest quantum sonum editura sit. Eustathius quoque putauit non valde seruisse illo translato verbo poetam dignitati: nititurque & ipse purgare illum, afferens non nulla diuersa à ratione hac, quę in mentem venit Phalereo, acuta sanè, & non contemnenda.

Vt opinor autem valde similis est huic Homeri locus ille nostri poetæ Dantis, cum vocauit solem μεταφορικῶς lucernam mundi: putareq; aliquis non insulse posset, id verbum illic non solum non augere, sed etiam conterere amplitudinem solis. cum tamen eodem pacto defendi possit: & à vitio vacuus esse demonstrari vt Homericus ille. sed fortasse etiam admirabilis ingenii poeta vidit hoc: ipseque id muniuit, omnique periculo reprehensionis liberauit. neque enim simpliciter solem lucernam vocauit, sed addidit mundi, quæ ratio est ea, quam commemorat Demetrius vsurpatam esse à quibusdam poetis, cum intelligunt se subire periculi aliquid in verbis transferendis. cum igitur in ędibus nostris lucerna in obscuram aliquam partem domus importata, repente inde tenebras pellat, splendoreque omnia impleat, cogitare possumus infinitum lumen parere lucernam, quę mundo ipsi respondeat, quod manifesto sol ipse facit.

cit. Nam quod alii eandem translationem alio nomine accusarunt: dixeruntq; translatum id verbum sordidum esse ac fœtidum, sine causa fortasse id fecerunt. cum enim à luce vocabulum id conformatum sit, & decus & honestatem in se summam habet: nec vsus tantum lucernarum est in culina, sed in aliis etiam splendidissimis partibus domus, vt in mensis quoque nobilium & opulentorum hominum. nam si oleum tam molestum naribus esset, tamque male oleret, male nobiscum ageretur, qui sequimur studia litterarum. è materia quoque non paucas ipsarum effici, quæ vilis non sit: formamque satis elegantem habeat, notum est.

Ἑτέραν οὖν ἐπινοήσωμεν μεταφορὰν μικρότητος αἰτίαν γινομένην μᾶλλον, ἢ μεγέθους: δεῖ γὰρ ἐκ τῶν μειζόνων μεταφέρειν εἰς τὰ μικρά, οὐ τὸ ἐναντίον. οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: τὴν γὰρ τῆς τάξεως παρεκτροπὴν ἐκκυμαινούσῃ θαλάσσῃ εἴκασε καὶ προσωνόμασεν. εἰ δέ τις μεταβαλὼν εἴποι ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, τάχα μὲν οὐδὲ οἰκείως μετοίσει: πάντῃ δὲ πάντως μικροπρεπῶς.

Alteram igitur excogitemus translationem exilitatis potius causam, quàm magnitudinis: oportet enim ex maioribus transferre ad parua, non contra. ceu Xenophon inquit. Ἐπεὶ δὲ πορευομένων ἐξεκύμηνέ τι τῆς φάλαγγος: *Aciei enim perturbationem fluctuanti mari comparauit: indeque nomen sumpsit. siquis vero immutatis nominibus dixerit* ἐκφαλαγγίσασθαι τὴν θάλασσαν, *fortasse etiam non satis apte transferet: omnino autem tenuiter.*

Quamuis Homeri locum culpa vacare conatus sit ostendere. videtur tamen fateri posse quempiam in id vitium incidere, qui non didicerit vnde sint verba transferenda, & à re minori ad maiorem ampliorémque traducat: cum contra omnino faciendum sit. Inquit igitur, reuertens ad id, quod proposuerat, non nullas scilicet translationes conterere potius res, quàm amplificare. Aliud igitur translationis genus extare cognitum habebimus, quod magis aptum sit ad res minuendas, quàm amplificandas. Oportet enim à maioribus rebus sumpta ad minores comportare nomina: non contra à minoribus tenuioribusq; ad grandiores traducere. id autem elegantem eruditumq; scriptorem seruare Xenophontem docet in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret, propinquis iam exercitibus duorum fratrum ac congredi parantibus, partem quandam Græcarum copiarum ordinem non tenuisse. in hac enim re exponenda verbo translato vsus est: & ἐξεκύμηνε dixit, idest fluctuauit. nam verbum etiam hoc Latinum ab eadem re translatum ad alias similes ostendendas ab optimis auctoribus traducitur. T. Liuius certè in pugna illa magna exponenda, qua P. Scipio Hannibalem in Africa vicit, vt Xenophon Græco, Latino hoc ipse vsus est. inquit enim. Principum quoque signa fluctuare cœperunt. cui tamen malo confusionique ordinum, quod remedium statim adhibuerit optimus imperator diligenter narrat. Explicans autem Demetrius consilium auctoris, translationemque illam, inquit. Aciei enim ordinisque aberrationem similem fecit mari fluctuanti, ventisque agitato: indeque sumpto nomine ipsam appellauit. consequutus autem est quod voluit Xenophon: nam & dignitatem & splendorem sententię illi attulit. Addit Phalereus, quod tradebat nunc confirmare volens. Si quis immutata & conuersa re, ostendere inquam volens mare commotum ventis ac fluctuans, nomen duxisset ab ordine militari perturbato: acieque aberrante, dixisset ἐκφαλαγγίσασαν τὴν θάλασσαν, vt fortasse non apte: neq; ratione vsus fuerit ea translatione, ita omnino ac sine vlla dubitatione tenuiter, atque humiliter rem exposuisset. Videtur autem adhuc ambigere Demetrius,

an

an probari debeat, recipique genus hoc translationis, discrepans à reliquis, & quod extenuat, conteritque, cum dicat eum, qui inde transferat: fortasse non translaturum esse verba ratione: neque accommodatè. Cicero quoque in III. libro de oratore hoc admonuit, quo loco etiam indicauit posse peccari in vera ratione, si quis illic modum non teneat, & à nimis magnis rebus sumat nomina ad tenues paruasque illustrandas. inquit enim. Nolo esse, aut maius quàm res postulet, tempestas comessationis: aut minus comessatio tempestatis. Quintilianus præterea in VIII. his verbis. Sunt etiam quædam & humiles translationes, vt id, de quo modo dixi. Saxea est verruca. intellexit autem locum hunc eiusdem libri. vbi de variis vitiis orationis loquitur. Deformitati proximum est humilitatis vitium: ταπείνωσιν, vocant. qua rei magnitudo, vel dignitas minuitur, vt Saxea est verruca in summo montis vertice. Animaduertendum autem translationem hanc, quam vituperat Quintilianus: & si extenuat rem, atque humilis, vitiosaque videtur, tamen receptam olim fuisse, probatamque consuetudini: nam in agro Pisano editissimus collis, ac superans altitudine vicinos omnes quamuis ingentes montes, non solum translato eo nomine vocatur, sed etiam imminuto illo, ὑποκοριστικῶςque Verrucula nominatur. Similitudo autem (vt arbitror) quæ maxima inter eas res est, tantum valuit, vt humilitatis periculum negligeretur. nam quod ad exemplum ipsum Xenophontis attinet, nos quoq; patrio nostro sermone segetes grandiores fauonio motas, translato à mari, leuiore vento agitato, nomine, ondeggiare passim dicimus. non tamen contra, quamuis res similis sit, mare flatu aliquo agitatum, fluctuansque, ficto à segetibus verbo, quas biade vocamus, biadeggiare diceremus: atque id facimus à natura ipsa docti & instructi, non præceptis eruditorum hominum imbuti. Cum autem, vt declaratum est, Angelus Politianus nostro illo verbo μεταφορικῶς vti posset in poemate quodam suo, quod maiore animo inchoauit quàm absoluit, maluit tamen ex eo imaginem facere: in celebrandis enim voluptatibus, quas capiunt qui in agro otiose viuunt, cum hanc etiam posuisset inquit. Et le biade ondeggiar, come fa'l mare.

Ενιοι δὲ καὶ ἀσφαλίζονται τὰς μεταφορὰς ἐπιθέτοις ἐπιφερομένοις, ὅταν αὐτοῖς κινδυνώδεις δοκῶσιν. ὡς ὁ Θέογνις παρατίθεται τὸν τόξον φόρμιγγα ἄχορδον ἐπὶ τοῦ τῷ τόξῳ βάλλοντος: ἡ μὲν γὰρ φόρμιγξ κινδυνῶδες ἐπὶ τοῦ τόξου: τῷ δὲ ἀχόρδῳ, ἠσφάλισται.

Quidam autem muniunt translationes epithetis admotis, cum ipsis periculosæ visæ fuerint. Ut Theognis τόξον vocat φόρμιγγα ἄχορδον de illo qui arcu feriret: φόρμιγξ nanque, lubricum quiddam de arcu: illo autem ἀχόρδῳ munitum est.

Vsum translationum lubricum esse: ornatumq; hunc non sine periculo quopiam adhiberi orationi supra indicarat: nunc rationem, quam secuti non nulli sint, vt malum declinarent: remque omnem in tuto ponerent, ostendit: illos enim solitos dicit, cum visæ ipsis fuerint translationes aliquid in se periculi habere: metuerintque, ne explodantur, fulcire ipsas epithetis illatis, ilicoque adiunctis. exemplum autem profert Theognidis, prisci poetæ, atq; id diligenter explicat: ille nanq;, cum arcum significare vellet, vt ostendit Demetrius, pro τόξον, quę vox id valet, posuerat φόρμιγγα ἄχορδον. idest lyram sine neruis. loquebatur autem de eo, qui arcu vteretur, sagittisque feriret. recte autem ipsum fecisse: nec sine causa remedium id adhibuisse docet magister hic noster, dicens. φόρμιγξ enim periculi plena res est, si quis eo vocabulo pro arcu vtatur, cum lyram valeat: epitheto tamen illo eius vocis translatio munita est, atque omnis metus lapsionis depulsus. Plures autem huiuscemodi translationes apud poetas inueniuntur, nam noster etiam diuino ingenio preditus, à naturaq; ipsa

factus,

factus, Dantes, in grandi suo poemate. quod omnibus luminibus & verborum, & sententiarum ornauit, cum in collatione quadam exponenda inquit. Si come neue tra le viue traui. vsus sane est uerbo translato: arbores enim stantes, abietesque trabes appellauit, quia ex ipsis illis arboribus cæsis trabes conficiuntur: metuens tamen ne durum id videretur, atque exploderetur, muniuit illud epitheto. viuas enim appellans, declarauit quas trabes intelligeret: docuitque se abietes ipsas, ac siluas significare. Non arbitror autem alienum esse exemplis etiam nostri sermonis aliquando uti: cum elegans inprimis sit, ac diligentia summorum ingeniorum ualde expolitus. præsertim in ea materia doctrinaque explicanda, cuius præcepta non Græcæ linguæ propria sunt, sed omni sermoni cum ipsa communia.

Πάντων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἡ συνήθεια, καὶ μάλιστα μεταφορῶν, διδάσκαλος: μικροῦ γὰρ σχεδὸν πάντα μεταφέρουσα λανθάνει, διὰ τὸ ἀσφαλῶς μεταφέρειν, λευκήν τε φωνὴν λέγουσα, καὶ ὀξὺν ἄνθρωπον, καὶ τραχὺ ἦθος, καὶ μακρὸν ῥήτορα, καὶ τἄλλα, ὅσα οὕτω μεταφέρεται μουσικῶς, ὥστε ὅμοια δοκεῖν τοῖς κυρίοις.

Omnium autem & aliorum consuetudo magistra est, & maxime translationum: parum enim ferme abest quin omnia translatis verbis vocans fallat, quia tuto transfert verba: cum vocem albam appellet, & acutum hominem, & asperos mores, & longum oratorem, & alia, quæcunque sic lepide transfert, vt similia videantur proprijs nominibus.

Præcipit nunc Demetrius diligenter, ut qui culpam in hac re uitare uelit: laudemque non mediocrem adipisci, referat se totum ad consuetudinem loquendi, atque illam imitetur: ipsam enim, ut alias etiam uirtutes orationis posse tradere, ita etiam optimam magistram esse uerborum transferendorum: præcipueque in hoc multum ualere. Signo autem huius rei hoc vtitur, quod cum pæne cuncta, quæ dicit, uerbis translatis exponat, fallit tamen hoc ipsius studium multos. nec mirum est ipsos hoc non animaduertere, quia tuto id facit: utiturque translationibus ab omni periculo offensionis remotis. ponit autem statim hoc prolato Demetrius exempla plura translationum usitatarum, & in communi usu loquendi frequentium: earundemq; extra omnem casum periculi positarum. affirmans ipsam dicere candidam uocem, & acutum hominem & asperos mores: nec non longum oratorem. aliaque huiuscemodi non nulla, quę adeò apte uenusteque transfert, ut similia translata ea nomina propriis uideantur. Quam candidam uocem dixi, uocat ipse λευκὴν φωνήν: appellari autem in voce λευκὸν docuit etiam Aristoteles, in primo libro topicorum, ut contrarium quoque ipsius, μέλαν. An candidum album ue in Latina lingua uoci tribuatur, affirmare non ausim: nos certe patrio sermone, quod respondet Græco nomini, ductumque uidetur à Latino: aliud tamen significante, chiara uoce dicere consueuimus. Asperum autem & durum μεταφορικῶς Latini usurpant, ut Cicero in III. libro Tusculanarum his uerbis. Sed Epicuro, homini aspero & duro, non est hoc satis. Consuetudinem autem loquendi plenam esse translatorum uerborum testatur etiam Alexander Aphrodisiensis in primum librum analyticorum priorum: locum autem ipsum non monstrabo: neque sententiam omnem illius aperiam, quia accurate hoc feci in commentariis meis in librum, qui extat, Aristotelis de arte poetarum:

Τοῦτον ἐγὼ κανόνα τίθεμαι τῆς ἐν λόγοις μεταφορᾶς, τὴν τῆς συνηθείας τέχνην, εἴτε φύσιν. οὕτω γοῦν ἔνια μετήνεγκεν ἡ συνήθεια καλῶς, ὥστε οὐδὲ κυρίων ἔτι ἐδεήθημεν, ἀλλὰ μεμένηκεν ἡ μεταφορὰ κατέχουσα τὸν τοῦ κυρίου τόπον, ὡς ὁ τῆς ἀμπέλου ὀφθαλμὸς: καὶ ἔτι ἕτερον τοιοῦτον.

Hanc

Hanc ego normam ſtatuo translationis, quæ in oratione ſit, conſuetudinis artem, ſiue naturam. ſic igitur quædam tranſtulit conſuetudo bellè, ut ne proprijs quidem amplius eguerimus, ſed manſit translatio ſede proprij occupata, vt vitis ὀφθαλμὸς. & ſiquid aliud huiuſcemodi.

Manet in eadem re declaranda Demetrius, quod peccare nullo modo poſſumus, ſi ſequimur conſuetudinem ſermonis: conſuetudinisq; ipſius in hac re iudicium vir tutemq; amplificat hoc pacto. Si quis ex me quærat qua norma huius boni adipiſcendi: vitiique declinandi vti poſſit, hanc ego certam eſſe ſtatuo normam translationis aptę ſolutæ orationi: conſuetudinis inquam ipſius artem, ſiue naturam dicere volumus: conſuetudo enim profecto non nulla tranſtulit adeo apte, vt ne propriis quidem amplius eguerimus: ſtudii ue aliquid in ipſis conformandis poſuerimus. verum inquit manſit tranſlatio, occupans alienam ſedem tanquam ſuam: fungenſque officio proprii nominis. cuiuſmodi eſt inquit vitis ὀφθαλμὸς. Græci nanque, vt nos patrio noſtro ſermone facimus, oculum vitis appellabant, quam Latini gemmam dixerunt. tranſlatis ambo nominibus à diuerſis rebus. appoſite tamen propter ſimilitudinem rem eandem ſignificantibus. Addit autem Demetrius. Et ſi quid aliud huiuſcemodi eſt. plura verò eſſe facile intelligimus. vt quæ Cicero collegit, cum tenuem oratorem formaret, dixiſſetque debere illum eſſe in omni ornatu orationis verecundum ac parcum: adiunxit enim. Tranſlatione fortaſſe crebrior, qua frequentiſſime ſermo omnis vtitur, non modo vrbanorum, ſed etiam ruſticorum. Si quidem eſt eorum gemmare vites. ſitire agros. lætas eſſe ſegetes. luxurioſa frumenta: cuncta enim ſimilia ſunt ſuperiori. Quid intellexerit Demetrius, κανόνα dicens, manifeſtum eſt: eodem autem pacto Cicero verbo hoc ipſo Græco vſus eſt, de tranſlationibus itidem diſſerens in epiſtola quadam ad Tironem: hæc enim eius verba ſunt. Sed heus tu qui κανὼν eſſe meorum ſcriptorum ſoles: docet enim ſe ſolitum iudicio ipſius tanquam norma quadam dirigere ſua ſcripta: cum tamen tunc ille in transferendo verbo lapſus eſſet.

Σφόνδυλος μέντοι καὶ κλεὶς, τὰ τοῦ σώματος, καὶ κτένες: οὐ κατὰ μεταφορὰν ὠνόμασται, ἀλλὰ καθ᾽ ὁμοιότητα. διὰ τὸ ἐοικέναι τὸ μὲν κτενὶ, μέρος: τὸ δὲ, κλειδὶ: τὸ δὲ, σφονδύλῳ.

Σφόνδυλος tamen & κλεὶς, cum de corpore dicuntur: & κτένες, non per translationem nominata ſunt, ſed per ſimilitudinem. quia hæc quidem pars pectini: hæc autem claui: illa uero uerticillo ſimilis eſt.

Tradit nunc Demetrius partes quaſdam noſtri corporis, quæ nominibus propriis aliarum rerum videntur vocari, non dici μεταφορικῶς, ſed propter ſimilitudinem earum rerum, vnde nomen exiſtimantur accepiſſe, illo modo primum eſſe appellatas: quare nomen illud non minus ipſarum proprium haberi debere, quàm primarum illarum, quibus primo impoſitum fuit: conſilio enim eorundem, quibus id facere licuit, hoc quoque geſtum eſt: cogitarunt vero illi tunc nominibus tanquam notis quibuſdam res indicare, non orationem expolire. Ne quis igitur eo errore teneatur, admonet hoc ipſe diligenter. atq; inquit. σφόνδυλος vero (eſt autem ſpinæ humanæ os:) nec non κλεὶς, quod clauim valet, partem corporis noſtri. præterea κτένες, quod eiuſdem generis eſt, non ſunt vocata verbis tranſlatis, ſed propter ſimilitudinem ita appellata. quia hæc pars noſtri corporis inſtrumento, quo capillos pectimus, ſimilis eſt: hæc claui: hæc verò turbini, & ipſo inſtrumento, quo mulieres in librando fuſo, dum nent, vtuntur, vnde là fuſo ipſo in patrio noſtro ſermone nomen impoſitum habet.

H Admi-

Admirandum autem videtur, si vocabula hæc translata non sunt, quomodo in vite ὀφθαλμὸς, siue gemma, translata vere dici possint: illa enim quoq; palmitis pars, cum turget et appetente vere, propter similitudinem earum rerum, diuersis linguis & oculus, & gemma vocata est. nec ulla sanè translatio est, in qua similitudo non requiratur: nam Aristoteles etiam in III. libro de partibus animantium, cum animal nullum cornua habere tradidisset, quod non animantem pariat: intelligeretque vocari uulgo cornua multarum aliarum rerum, inquit illa dicta esse propter similitudinem, & translato verbo: nec esse vera cornua, quia munere proprio ipsorum non funguntur. Verba ipsius ponam. Ἔχει δ' οὐδὲν, μὴ ζωοτόκον: καθ' ὁμοιότητα δὲ καὶ μεταφορὰν λέγεται καὶ ἑτέρων τινῶν κέρατα. & quæ sequuntur. Dicere autem potuit Demetrius, partes eas nostri corporis similitudine, quam habent cum illis rebus, nomen nactas, quia maior est expressiorque in illis similitudo, & quę oculis cernatur, cum translatorum verborum similitudo non appareat, sed animo tantum percipiatur. Animaduertendum prætera videri Aristotelem illic appellare verba translata, quę sunt ὁμώνυμα. cochlearum nanque cornua: aliarumque bestiolarum, manifesto sunt ὁμώνυμα cornibus boum: nomen enim prorsus idem est: vis autem ipsius, ratioque longe alia. vnde fuere, qui dixerint translata nomina atque ὁμώνυμα eadem esse. Quæ certe supra Demetrius exempla ponit translationum frequentatarum, certum est Aristotelem vocare ὁμώνυμα. intelligo autem vocem λευκὴν, ingenium asperum, hominem acutum, longum oratorem. Quid igitur mihi in mentem venerit: quidque existimem de hac controuersia, volo aperire. Constat Aristotelem aliquando μεταφορὰς cepisse late, omnemque è sua sede in alienam verbi comportationem vocasse metaphoram. quod vidit etiam Cicero. cum igitur (vt opinor) hoc pacto sumptum est id verbum, ὁμωνυμία recte appellatur translatio: translationis nanque pars est: intelligo autem cum plures res eodem nomine vocantur, cognominesque sunt. quod tamen nomen vnius illarum proprium sit: ceterę autem nomine carent, ut pes in naui dicitur. vocatur item pes betæ, pes mensæ, pes lectuli, & pes animantium, quarum ipsum proprium suumque est: cum autem aliquid alieno nomine vocatur suauitatis, elegantięque causa, quia suum propriumque res illa nomen habet, quo commodè appellari posset, sed sine splendore dignitateque vlla, hæc vocatur translatio, quę pars & ipsa est, speciesque amplioris illius translationis. hanc autem videtur Porphyrius distinguere ab ὁμωνυμίᾳ: neque enim vult res temporis causa, τροπικῶς que alieno vocabulo appellatas, cognomines esse illis quarum id proprium est: quia illæ non semper: neque ab omnibus illo modo vocantur, sed à quibusdam tantum, voluptati seruientibus eorum, qui audiunt: concinnitatisque studiosis: cognomines uerò res sunt, quę perpetuo id seruant, quamuis aliunde olim sumpserint inopiæ causa. cognomines autem inter se, & illis, quarum nomen illud proprium est, quod sibi asciuerunt. sed de omni hac re copiosius in commentariis meis in librum de arte poetarum disserui.

Ἐπὰν μέντοι εἰκασίαν ποιῶμεν τὴν μεταφορὰν, ὡς προλέλεκται, στοχαστέον τοῦ συντόμου καὶ τοῦ μηδὲν πλέον τοῦ ὥσπερ, προστιθέναι. ἐπεί τι ἀντ' εἰκασίας παραβολὴ ἔσται ποιητική. οἷον τὸ τοῦ ξενοφῶντος. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. καὶ, Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: ταῦτα γὰρ οὐκ εἰκασίαις ἔτι ἔοικεν, ἀλλὰ παραβολαῖς ποιητικαῖς: τὰς δὲ παραβολὰς ταύτας, οὔτε ῥαδίως ἐν τοῖς πεζοῖς λόγοις τιθέναι δεῖ, οὔτε ἄνευ πλείστης φυλακῆς.

Postquam autem imaginem e translatiöne fecerimus, vt prædictum est, proponere nobis ante oculos debemus breuitatem, et ut nihil plus quam ὥσπερ *adiungamus: quia tunc pro imagine çollatio esset poetica. ceu illud Xenophontis.*

phontis. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται. & Ὥσπερ ἵππος λυθεὶς διὰ πεδίου γαυριῶν καὶ ἀπολακτίζων: *hæc enim non imaginibus amplius ſimiles ſunt, ſed collationibus poeticis: collationes autem has, neq; facile in pedeſtri oratione ponere oportet, neque ſine ſumma cautione.*

Cum auctor nobis ſupra fuiſſet Demetrius, vt ſi quando tranſlatio durior inuerecundiorque viſa fuerit, immutemus ipſam: ex eaque faciamus imaginem, quam εἰκασίαν vocat quomodo conformetur hæc imago docet. nam hic quoque peccari poſſet: & non minus fortaſſe periculum crearetur ei, qui fingere ipſam neſciret, quàm illi, qui non ratione transferret. Admonet igitur, vt cum viſum nobis fuerit è translatione imaginem facere, ſtudeamus breuitati: nihilque amplius adiungamus ei verbo tranſlato, quàm particulam, qua ſimilitudo ſignificetur: multo enim minus peccare poſſunt: tutioresque sunt ab omni prolapsione, qui aliquam rem alicui ſimilem eſſe dicunt, quàm qui illam ipſam eſſe affirmant. quod faciunt qui vtuntur imaginibus. ὥσπερ autem ipſe adponi debere oſtendit, quod valet quaſi, tanquam, velut. Narrat Longinus quoque, de hac & ipſe re ſedulo diſſerens, Ariſtotelem ac Theophraſtum exiſtimaſſe non nulla adhiberi oportere ad leniendas audaciores tranſlationes: & eſſe illa tanquam remedia quædam ac medicamenta huius mali: μειλίγματα ipſe vocat. qui tamen in illis non tantum ὥσπερ ponit, vt hic & ſupra Demetrius, ſed alia præterea quædam, quæ vim ſanè eandem habent, quamuis non ſint omnino ſimilia huic. illa vero ſunt. εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον. & εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέγειν. Nam cum alterutrum horum fit, non arbitror amplius illas appellari poſſe imagines, ſed tantum liberare periculo ac culpa confeſſionem hanc rei lubricæ, quam attingit, oratorem. quare ſimilitudinem non paruam habent poſteriora hæc cum eo, quod præcipit alter eorum in III. libro de arte dicendi: ac communi peruulgataque voce confirmat. Verbis autem ipſorum vtar in exponenda ratione, quam illos Longinus dicit reddidiſſe ſui conſilii. ἡ γὰρ ὑποτίμησις ἰᾶται τὰ τολμηρά. Eodem pacto Cicero tranſlationem muniuit, cum inquit. Ego itaq; pacis, vt ita dicam, alumnus. Cum autem ſupra exempla non nulla imaginum poſuerim & Græca, & Latina, nunc locos quoſdam. T. Liuii adiungam. quibus intelligatur & ipſum hoc pacto munire voluiſſe periculoſiores translationes, ſimulq; res illas illuſtrare. in XXXIX. igitur libro cum inquit (sunt autem verba ex oratione Lycortæ ad Ap. Claudium,) Veſtræ enim illę deformes veluti cicatrices ſeruitutis erant. & poſt in eadem oratione. Muris velut compedibus circundatis vincti per C. annos fuiſtis. & alio item loco. Cuius reſidua quædam velut ſemina ex prioribus malis item priore anno apparuerunt. Eiuſdem generis eſt illud è XXXX. libro: Huius atrocitas facinoris nouam velut flammam regis inuidiæ adiecit. Quid autem mali gignatur illis, qui in ſimili explicando prolixiores, accuratioresq; fuerint, declarat Demetrius hoc pacto. Quia niſi breues admodum fuerimus: contraq; diutius in imagine illa fingenda commorati erimus, pro imagine collatio poetica erit. poetica autem addens, apertius vitium ipſius demonſtrauit: nec aptam eam eſſe illi perſonę ac tempori vllo modo ſignificauit. Vtitur autem exemplo collationis loco Xenophontis è primo libro παιδείας. cum enim Cyrum, puerum adhuc magno impetu in Aſſyrios incurriſſe narraret: pluſque ſtudii in hoſte ſauciando, quàm in semet ipſo tegendo poſuiſſe, rei declarandæ cauſa ſimili generoſi canis vſus eſt. qui & ipſe rudis adhuc temere irruit in aprum ſine vlla cura proprię ſalutis: Sed aliud etiam ſtatim Demetrius ponit. conciſe vt ſuperius. illud tamen illuſtri loco poſitum ad quid explanandum adhibitum ſit, fallere non potuit: cum poſterius hoc inuentum à me apud auctorem non ſit. videtur autem alicuius ſpiritus magnos declarare, qui toto corpore geſtiret. Simile igitur eſt. Veluti equus ſolutus vinculis per campum fertur erecta ceruice exultans ac calcitrans. Addit autem Phalereus huiuſcemodi locos non eſſe pares imaginibus, ſed collationibus poeticis: atque earum ſpeciem habere. has autem collationes non facile in proſam pedeſtremque orationem recipi oportere affirmat: nec ſine magna animi prouiſione. locum enim ipſas quoq; illic habere ali-

quando exemplis etiam Ciceronis intelligimus. in oratione enim pro L. Murena inquit. Vt aiunt in Græcis artificibus eos auledos esse, qui citharœdi fieri non potuerint, sic non nullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire. & in eadem post. Nam vt tempestates sæpe certo aliquo cęli signo commouentur, sępe improuiso, nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa excitantur, sic in hac comitiorum tempestate populari sępe intelligas quo signo commota sit, sępe ita obscura est, vt casu excitata esse videatur. Sed non longe etiam à principio huius orationis tertia hæc collatio est. Quod si è portu soluentibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur præcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum. quod natura fert, vt eis faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur. & quæ sequuntur. Quibus exemplis vsus est etiam Quintilianus. qui tamen non animaduertit huiuscemodi collationes timide attrectandas esse ab oratoribus: omnibusque auctoribus, qui soluta oratione aliquid scribunt. quia vsus earum sit proprius poetarum. Vidisse autem hoc prius Aristotelem constat. vnde etiam existimare licet Demetrium id accepisse: hæc enim ipsius verba sunt in III. libro de ratione dicendi. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ: ὀλιγάκις δέ: ποιητικὸν γάρ: ambo igitur vsum illarum concedunt oratori: modicum tamen eum & rarum: causamque eandem afferunt sui iudicii. Cum autem non nulli fuerint ingeniosi viri, quos offenderit longa illa similitudo, ac collatio denique, posita à Ioanne Casa initio illius orationis, quam ad Carolum Quintum Imp. Hetrusco nostro sermone scripsit, non sine causa illi (vt apparet) suspectum eum locum habuerunt: timuereque ne vitio affinis esset: qui tamen contra pręcepta magnorum huius artis doctorum commissum id nesciebant: sed naturæ habitu in eam opinionem venerant, ac nullo modo, eo maxime loco positum, probabant. putandum autem est in hanc fraudem ipsum incidisse (si hoc nomine factum illud appellari debet,) quia toto animo ille semper in ornamentis poetarum conquirendis occupatus fuit. quo studio in primis tenebatur: in eoque ad summam laudem peruenit, cum perfectum, omniq; virtute cumulatum & sua & Latina lingua carmen condiderit: non enim vnam solum hanc imaginem illic, sed alias etiam longius productas inueniri certum est. Auctoritatem vero Ciceronis ipsum sequutum fecisse quod fecit, liberat doctissimum virum, ac singulari ingenio præditum omni culpa. qui Cicero sanè non in ea tantum oratione libere ac sine vllo metu offensionis eas adhibuit, sed in aliis quoq; non nullis. Quin etiam in secunda, quam contra M. Antonium habuit, cum res maximas tractaret: in grauissimoque senatu verba faceret, non ueritus est simile adhibere: imaginemque illius rei, quam exprimere volebat, ante oculos eorum collocare: inquit enim. Vt igitur in seminibus est causa arborum & stirpium, sic huius luctuosissimi belli semen tu fuisti: Et paulo post iterum, cum eidem rei auxilio alius similis lucem afferre vellet. Vt Helena Troianis, sic iste huic reip. causa belli, causa pestis atque exitii fuit. Nam T. quoque Liuius narrat Leontem legatum Atheniensium, cum purgaret gentem Ætolorum Romæ auxilio collationis mouisse senatum: causamque illam multum adiuuisse. quare non possunt illæ penitus alienæ existimari ab eo genere dicendi, cum tantos illic aliquando fructus tulerint. Restat igitur considerandum, an locus ille eam ferat: rectumque sit à similitudine orationem talem ordiri. Hoc etiam accurate hoc in loco animaduertendum est, cum & Aristoteles & Demetrius longas plenasque imagines ac collationes assignent poetis: propriasque ipsas esse velint studii ipsorum: contra autem breues & concisas conuenire oratoribus dicant, non esse ita accipiendum hoc, vt non putemus vllo pacto licere poetis breui etiam, cum velint, imagine vti: plures enim quoq; illius generis apud optimos poetas inueniuntur, vt illa est, qua declarauit Homerus quomodo Thetis emersisset ex aquis, auditis filii precibus: qui euocauit illam è profundo maris, vt si vllo pacto posset, præsidio sibi esset, pelleretque ab ipso contumeliam eam, quam acceperat ab Agamemnone. ponere enim volens ante oculos celerem aduentum Thetidis Homerus inquit ipsam veluti caliginem exisse è cano mari. Cum igitur vno penè verbo rem conficiat: inquit enim. ἠΰτ᾽ ὀμίχλη, dubitari non potest, quin hæc imago breuis sit, sed aliæ etiam huiuscemodi apud ipsum reperiuntur.

Καὶ ποτὲ

Καὶ περὶ μὲν μεταφορᾶς μὲν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. ληπτέον δὲ καὶ σύνθετα ὀνόματα, οὐ τὰ διθυραμβικῶς συγκείμενα, οἷον Θεοτεράτους πλάνας· οὐδὲ. Ἄστρων δορύπυρον στρατὸν, ἀλλ' ἐοικότα τοῖς ὑπὸ τῆς ἀληθείας συγκειμένοις· καθόλου γὰρ ταύτην κανόνα ποιοῦμαι πάσης ὀνομασίας, νομοθέτας λέγουσιν καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ τοιάδε πολλὰ ἕτερα ἀσφαλῶς συντιθεῖσιν.

Et de translatione quidem, quantum crasso modo dicere licuit. Sumere autem oportet & iuncta nomina, non tamen dithyramborum more concreta, veluti Θεοτεράτους πλάνας, *neque,* Ἄστρων δορύπυρον στρατὸν, *sed similia illis quæ à veritate componuntur: in vniuersum enim hanc normam facio omnis nominum conformationis,* νομοθέτας *dicentem &* ἀρχιτέκτονας, *& huiuscemodi alia multa tuto componentem.*

Repetit breui quid proxime egerit: ostenditque quid sequatur. de translationibus enim absolutum esse sermonem docet: non illum quidem exquisitum. nam de illis disputari potuisse subtilius fatetur. sed tamen qui proposito suo satis esse debeat. quod autem nihil se præcepisse de imaginibus eodem tempore refert, translationes sunt, quæ in frequenti vsu oratorum sunt, tunc solum imagines vsurpantur, cum corrigendis translationibus adhibentur. Adiungit autem oportere etiam sumere ad grandem, amplamque orationem efficiendam verba iuncta: è duobusq; nominibus concreta. σύνθετα ipse vocat. Cicero iuncta, quem sequutus sum, consueuit appellare, vt in oratore cum ait. Itaque tralata, aut facta, aut iuncta verba facile sunt cognita, quia sumebantur è consuetudine, cotidianoque sermone. & in topicis, vbi quærit etymon verbi postliminium. Intelligens tamen Demetrius poetas libere solere verba iungere: præsertimque illos, qui vocantur dithyrambici, statim nos admonet, ne imitemur eos: nec vllo pacto orationi admisceamus verba ita audacter concreta. exempla duo ipse ponit dithyrambicæ verborum iunctionis. prius eorum est. Θεοπεράτους πλάνας: ita enim in omnibus, quos vidi, calamo scriptis libris legitur, cum excusi antea haberent, vna littera immutata, Θεοτεράτους. sumptum autem id verbum esse arbitror ex aliquo eius generis poëta, nam ita remotas res ille iungere voluit vt vix eius nominis notio appareat: eadem ratio est posterioris exempli δορύπυρον. Catullus vno eodemque versu duo iuncta nomina complexus est, vt aliena consuetudinis, ita (nisi fallor) non omnino similia dithyrambicis: neque tantopere dura. videntur enim lepida: plenaq; venustatis. is autem est in carmine de Atide. Vbi cerua siluicultrix: vbi aper nemoriuagus. Sed idem etiam eadem licentia finxit Herifugus Fluentisonum & alia nonnulla huiuscemodi. Cum autem ostendisset Phalereus quid fugiendum sit in hac re: exemplisq; valde aptis ad vitium declarandum id confirmasset, præcipit quid sequi debeamus: & cuiusmodi verba ita conformare oporteat, quę scilicet similia sint iis, quæ à veritate ipsa componuntur, non quæ studio poetarum: vel libidini potius conceduntur. Veritatem verò videtur appellasse consuetudinem sermonis, quæ labi non potest: ac rem denique ipsam. Cicero contra videtur vocasse verum, quod ab arte pręcipitur: certamq; illius rationem refert: quamuis repugnet consuetudini. vt cum in oratore inquit. Quid verum sit intelligo. & infra. Nec vero reprehenderim. Scripsere alii rem, & scripserunt esse verius sentio. Sed consuedini, auribus indulgenti, libenter obsequor. apparet autem veritatem Phalereum appellasse consuetudinem ex iis, quæ sequuntur. cum dixerit. In vniuersum enim hanc normam esse volo ac statuo omnis vsus verborum: putoque omnia dirigenda ad eam esse, quæ vsurpat nomina iuncta. dicitque νομοθέτας & ἀρχιτέκτονας: aliaque huiuscemodi multa verba componit, tutò longeq; ab omni metu offensionis.

Ἕξει μέντοι τὸ σύνθετον ὄνομα ὁμοῦ καὶ ποικιλίαν τινὰ ἐκ τῆς συνθέσεως καὶ μέγεθος, καὶ ἅμα καὶ συντομίαν τινά: ὄνομα γὰρ τεθήσεται ἀντὶ ὅλου τοῦ λόγου. οἷον ἂν τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν, σιτοπομπίαν λέγῃς: πολὺ γὰρ οὕτως μεῖζον. τάχα δ' ἂν καὶ λυθέντος ὀνόματος εἰς λόγον, ἕτερον τρόπον μεῖζον γένοιτο. οἷον σίτου πομπὴ, ἀντὶ σιτοπομπίας.

Habebit ſane iunctum nomen ſimul & varietatem quandam ex compoſitione & magnitudinem, & ſimul etiam breuitatem quandam: nomen enim ponetur pro tota oratione. ceu ſi τοῦ σίτου κομιδὴν, dixeris σιτοπομπίαν: multo enim ſic maius. Fortaſſe autem & ſoluto nomine in rationem ſuam, alio modo maius fiet. ut, σίτου πομπὴ pro σιτοπομπία.

Poſtquam & quę fugienda eſſent, & quæ ſequenda iuncta verba demonſtrauit, bona ipſorum doteſque nunc enumerat: & cur valde apta ſint notæ dicendi ampliori declarat. Inquit igitur iunctum verbum habiturum ſimul & varietatem quandam, natam ex compoſitione ipſa: cum enim duo diuerſa verba ſimul conglutinata ſunt, quis non intelligit ineſſe illic varietatem: fit enim tunc tanquam veſtimentum quoddam è variis coloribus. Sed etiam magnitudinem illud habiturum dicit: eodemque tempore non nihil breuitatis: cuius breuitatis ortum aperit, rationemque eius ita reddit. Verbum enim ponetur pro tota oratione. Statim autem exemplo confirmat fieri illo modo rem grandiorem, aitque. ceu ſi τὴν τοῦ σίτου κομιδὴν. quibus verbis frumenti comportatio ſignificatur, dixeris σιτοπομπίαν. quod ſanè verbum iunctum eſt. quamuis non ex illis ipſis, ſed altero tantum eorum & alio quodam: πομπὴ ſcilicet. Cum hoc præcepiſſet Demetrius, ſubito ipſi venit in mentem, contra quandoq; contingere atque vſu videri venire. quare id teſtatur adiungens his, quæ iam dixerat. Fortaſſe etiam diſſoluto verbo: ex illoque oratione facta alio modo, diuerſaque ratione creſceret res, exempli cauſa ſi σίτου πομπὴ, quę diſſolutio eſt verbi concreti, pro σιτοπομπία dicatur. Ne putentur autem repugnare omnino inter ſe duo hæc præcepta, ita locum accipiendum puto. Quandoque dicendi genus grandius fieri, ſi pro ſeiunctis nominibus iunctum aliquod ponatur: quandoq; contra, ſi verbum ipſum, iunctum diſſoluatur, atque in ea, ex quibus concretum eſt, redigatur. atque id prout eſt natura, viſque illorum. quædam enim iuncta verba granditatem magnam habent: diſſolutio etiam ipſa non parum amplitudinis habere videtur, ſi quod ceteri vno verbo dicunt, tu duobus proferas: contraque ſi conſuetudo diſtinctis ſeparatiſque verbis vtatur, tu ab ipſa diſcedens, nomina idem ſignificantia iungas. Animaduertendum autem quid vocet hic λόγον: neque enim arbitror vere poſſe orationem illam appellari, cum ſententia ſine verbo plena perfectaque non ſit. quin autem duo nomina dirempta: ſiue quæ adhuc concreta non ſint, illa ſint, dubitare non poſſuſumus. valet igitur vt opinor, quiddam quod ſimilitudinem habeat definitionis: euoluitur enim illo pacto quod in illo iuncto nomine tanquam inuolutum erat. Et ſanè Ariſtoteles quoque ita aliquando cepit λόγον, vt ſine vlla dubitatione in III. libro de arte dicendi bis, cum inquit; idem ferè tradens, quod hic Demetrius. εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε. τὸ λόγῳ χρῆσθαι ἀντ' ὀνόματος. οἷον μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον: εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. & ſi ille, cum exemplum illic ponit eo vtitur, quod veram integramque rationem ac definitionem refert. Sed etiam Theon ſophiſtes, quo loco de narratione ſedulo præcipit: in aliis enim multis, quæ docet ſeruari oportere, vt illa ſuas virtutes habeat, admonet ne hoc faciamus, quod Demetrius docet nunc accommodatum ſępe eſſe huic notę amplę, id eſt è nomine orationem: ac ne notionem denique nominis euoluamus. Verba ipſius hæc ſunt. μήτε λόγον ἀντὶ ὀνόματος ποιεῖν. nam exemplum etiam hoc poſuit, vt totam rem magis aperiret.

aperiret. οἷον ἀντὶ τοῦ ἀπέθανεν, ἐξέλιπε τὸν βίον. Sed cum idem accuratus ſcriptor eodem loco docuerit quid ſit συντομία: cuius verbi, reique ab ipſo ſignificatæ, meminit hic quoque Demetrius: nec non ſuperiore in exemplo Ariſtoteles, non alienum puto ſententiam illius hic teſtificari. ita igitur ille definiit breuitatem hanc: dixitq; συντομίας eſſe orationem, quæ maxime oportunas res oſtendit: nec adiungit quod minime neceſſarium eſt. quod ſane & in verbis & in rebus manet, vt ipſe diligenter illic tradit, de tota hac re copioſe: exemplis quoque poſitis, diſputans.

Ὄνομα δ' ἀντὶ λόγου τίθεται, οἷον ὡς ὁ Ξενοφῶν φησιν. Ὅτι οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι. ὀνόματι. οἷον ὅτι οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω, ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. φυλάττεσθαι μέντοι διπλᾶ τιθέναι τὰ διπλᾶ ὀνόματα: τοῦτο γὰρ ἔξεισι λόγου πεζοῦ τὸ εἶδος.

Nomen autem pro ratione ponitur, quemadmodum Xenophon inquit, quod οὐκ ἦν λαβεῖν ὄνον ἄγριον, εἰ μὴ οἱ ἱππεῖς διαστάντες θηρῷεν διαδεχόμενοι: *nomine, ceu quod.* οἱ μὲν ὄπισθεν ἐδίωκον: οἱ δ' ἀπήντων, ὑπελαύνοντες πρόσω ὥστε τὸν ὄναγρον ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνεσθαι. *cauere tamen oportet duplicia ponere duplicia nomina: hoc enim migrat è forma pedeſtris orationis.*

Longiore exemplo rem explicat, illuſtrem locum capiens elegantiſsimi ſcriptoris: Xenophon enim in primo libro ἀναβάσεως, cum narraret Cyrum cum exercitu in Arabiam veniſſe: naturamq; eius regionis deſcriberet, in aliis etiam tradidit magnam vim onagrorum ibi repertam fuiſſe, quos aliquando ſoliti eſſent equites venari, vt reliquas feras. cumque miram illorum celeritatem eſſe affirmaſſet; ſuperabant enim illi curſu equum, quam rationem excogitaſſent equites, ne effugere poſſent, docuit, nunquam autem Xenophon iuncto illo nomine vſus eſt: cum enim bis eos appellet, primum ὄνους ἀγρίους vocauit. deinde non addito epitheto ſimpliciter ὄνους: non enim in mediis verbis, quæ inde ſumit Demetrius, id verbum apud auctorem poſitum eſt, Sed è ſuperiore oratione eo tranſlatum ab ipſo eſt: ſic enim ſcripſit Xenophon. θηρία δὲ, πλεῖστοι μὲν οἱ ἄγριοι ὄνοι. & quæ ſequuntur. ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἱππεῖς ἐδίωκον ἐνίοτε. καὶ οἱ μὲν ὄνοι ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἂν εἱστήκεσαν: πολὺ γὰρ τοῦ ἵππου θᾶττον ἔτρεχον, καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοι ὁ ἵππος ταὐτὰ ἐποίουν. ὥστε οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. τὰ δὲ κρέα τῶν ἁλισκομένων ἦν παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις: ἁπαλώτερα δέ. Diſſoluit igitur illic Xenophon verbum, quo conſuetudo iuncto vtebatur. nam M. etiam Varro onagros eos vulgo vocatos docet in II. libro rerum ruſticarum, dicens. Aſinorum genera duo. vnum ferum, quos vocant onagros. & Virgilius noto carmine eodem pacto ipſos appellat. quod autem ille dixerat oratione, nomine, iuncto ſcilicet, exponi poſſe Demetrius docet: conformat enim ipſe exemplum hoc pacto. ſimul autem verba interpretabor. Equitum pars à tergo ſequebantur: alii verò occurebant. agitantes ante, vt onager ita in medio interciperetur. Admonet autem in extremo huius præceptionis Phalereus, vt caueamus ne frequentemus hęc iuncta nomina: dupliciaque hęc ipſa duplicia verba ponamus: nunc enim διπλᾶ vocat huius culpæ magis declarandæ cauſa, quæ ſupra ſemper σύνθετα vocarat: rationemque reddit huius animaduerſionis hoc pacto. hoc enim egreditur formam pedeſtris orationis ac ſolutæ, & tanquam exit migratque è terminis ipſius. vnde meritò ab Antigono rege inſimulatus eſt ſophiſtes ille, qui cum eo agens & crebris & duriter audacterque formatis duplicibus nominibus vtebatur: Vocem illius ineptis nominibus incluſam: meritoque à potentiſſimo rege exploſam, recitaui in commentariis in artem dicendi

dicendi Aristotelis, eo loco, quo & ipse docet, cauendum esse nimium vsum horum
functorum verborum: atque id, vt testatur, quia proprium id est studii poetarum: nec
tamen omnium poetarum, sed eorum maxime, qui vocabantur dithyrambici.

Τὰ δὲ πεποιημένα ὀνόματα ὁρίζονται μὲν τὰ κατὰ μίμησιν ἐκφερόμενα πά-
θους ἢ πράγματος. οἷον ὡς τὸ Σίζε, καὶ τὸ, Λάπτοντες.

Facta autem nomina definiunt quidem quæ imitatione alicuius rei quam aut patiatur aliquis aut faciat, eduntur. ceu illud. Σίζε, & illud: Λάπτοντες.

Explicatis nominibus iunctis aggreditur nomina facta, quæ & ipsa orationi gran
Explicatis nominibus iunctis aggreditur nomina facta, quæ & ipsa orationi gran
ditatem afferunt. primum autem naturam eorum, vimque euoluit: quomodoq; de-
finirent ipsa grammatici docet hoc pacto. πεποιημένα idest facta vocabula, definiunt,
quæ imitatione alicuius affectionis aut rei edunt. cuiusmodi est inquit σίζε. & λάπτον-
τες ab Homero facta verba, ad sonores quosdam exprimendos. priore ille vsus est,
cum stridorem exprimere vellet editum ab oculo Polyphemi, præusta sude illi impa-
cta ab Vlysse & sociis. simili nanque iam exposito: contulit enim eam rem cum ratio
ne fabrorum ferrariorum, in frigidam aquam mergentium securim: aliudve quid can
dens ferrum vnde sonus grandis excitatur, addit. ὡς τοῦ σίζ' ὀφθαλμὸς ἐλαϊνέῳ περὶ μοχλῷ.
quare videndum est, an apud Quintilianum mendum sit in primo libro, vbi de hac i-
psa re disserit: ita enim in omnibus, quos vidi, ipsius libris, legitur. Sed minime no
bis concessa est ὀνοματοποιΐα. quis enim ferat, si quid simile illis meritò laudatis: λίγξε
βιός. & σίζεν ὀφθαλμὸς, fingere audeamus? vereor enim ne scribi debeat. σίζ' ὀφθαλμὸς. po
steriore facto verbo poeta est vsus in collatione exponenda. cum ostendere vellet ala
critatem animi: ardoremq; ingentem pugnæ, quo flagrabant copię Achillis com-
missæ tunc Patroclo, cum ille adhuc se abstineret à bello, & ipsæ quoque multum ces
sassent: similes enim fecit Myrmidonum principes lupis, qui ceruo in siluis deuora-
to ad fontem accedunt, vt sitim expleant: rationem enim, qua in bibendo lupi vtun
tur: sonitumque, quem linguis edunt, significare volens, ita locutus est. ἀπὸ κρήνης
μελανύδρου λάπτοντες γλώσσῃσιν ἀραιῇσι μέλαν ὕδωρ. Plutarchus quoque in Homeri vi-
ta de studio poetæ fingendi noua nomina ac verba disseruit: ingeniumque ipsius
in ea re multum celebrauit: nec posse à quopiam excogitari tradidit vocabula cla-
rius res illas ostendentia. nam & δοῦπον, & ἄραβον, & βόμβον: nec non ῥοχθεῖ, & ἀμφὶ-
βρυχε & σίζε: huiuscemodique alia fabricasse illum affirmauit. Quintilianus similia
Græcis his non nulla Latina, ab iis, qui primi nomina rebus imposuerunt conforma
ta indicauit his verbis. Et sunt plurima ita posita ab iis, qui sermonem primi fece-
runt, aptantes affectibus vocem, nam mugitus, & sibilus, & murmur inde venerunt.
queriturque non licere ętati suæ, quod priscis illis concessum fuit.

Ποιεῖ δὲ μάλιστα μεγαλοπρέπειαν, διὰ τὸ οἷον ψόφοις ἐοικέναι, καὶ μάλιστα
τῷ ξένῳ: οὐ γὰρ ὄντα ὀνόματα λέγει, ἀλλὰ τότε γινόμενα, καὶ ἅμα σοφόν τι φαί-
νεται ὀνόματος καινοῦ γένεσις, οἷον συνηθείας. ἔοικε γοῦν ὀνοματουργῶν τοῖς πρώ-
τοις θεμένοις τὰ ὀνόματα.

Efficiunt autem maxime amplitudinem, quia tanquam strepitibus similia sunt, & maxime ob peregrinitatem: non enim nomina quæ sunt dicunt, sed quæ tunc gignuntur. & simul sapiens quiddam videtur noui nominis fabricatio, ceu consuetudinis. similis sane est qui nomina nouat illis, qui primi nomina rebus imposuerunt.

Cum

Cum docuisset cuiusmodi sint facta nomina: duoque ipsorum exempla protulisset, declarat nunc cur potissimum illa apta sint huic formæ grandiori his verbis. Efficiunt autem maxime amplitudinem, quia tanquam strepitibus, sonoribusque similia sunt: in primisque nouitate ipsa, subitoque aduentu: sunt enim (vt ait) peregrina. cuius rei rationem subtiliter reddit: vt sane facere debuit: neque enim vere peregrina erant: proprie nanque peregrina sunt, quæ in vsu alius gentis sunt: hæc autem neq; alius, neque illius ipsius gentis in vsu vllo prius erant: non enim inquit, quę iam sint nomina edit, sed eo tempore nascentia. quare non sine causa externa dici possunt, ac vim prorsus eandem, quam illa habent. externas autem res omnes vt homines, magis suspicere consueuimus. Aliud etiam addit, quod ad dignitatem afferendam orationi non nihil valet. est autem hoc. Simulque sapientiam redolet: & acutum quiddam esse apparet, noui nominis generatio tanquam consuetudinis alicuius, ac moris: qui enim nouam consuetudinem inducunt, acutiores putantur. cum ea viderint, quę reliquos fallebant: si nanque aut ornatus ille, aut fructus cognitus fuisset, multo prius receptus fuisset. Qui igitur inquit nomina fabricatur similis est illis, qui primi rebus nomina imposuerunt. quin autem id plenum honoris, & opus proprium sapientię fuerit, dubitari non potest.

Στοχαστέον πρῶτον μὲν τοῦ σαφοῦς ἐν τῷ ποιουμένῳ ὀνόματι καὶ συνήθους: ἔπειτα τῆς ὁμοιότητος πρὸς τὰ κείμενα ὀνόματα. ὡς μὴ φρυγίζειν, ἢ σκυθίζειν τις δόξει μεταξὺ ἑλληνικοῖς ὀνόμασι.

Proponere sibi oportet primum in nouando nomine vt planum sit, & ex consuetudine: deinde similitudinem ad ea nomina quæ in vsu sunt. ne aliquis videatur Phrygium aut Scythicum sermonem adhibere in medio Græcorum vocabulorum.

Ostendit nunc quid proponere nobis ac sequi in hac nouorum verborum conformatione debeamus: sunt enim non nulla diligenter seruanda, si laudem in illis fingendis adipisci volumus. primum igitur quod præcipit est, vt primum videamus vt nomen quod fingimus apertum planumque sit, atq; vnum aliquod ex consuetudine videatur. Deinde vt similitudinem habeat cum receptis, atque vsitatis nominibus. ne Græco sermoni videamur barbaram vocem inculcare: linguamque Phrygum, aut Scytharum cum Græca miscere. hunc autem tanquam scopulum vitabimus, si magno adhibito studio consuetudinem imitabimur.

Ποιητέον μέντοι ἤτοι τὰ μὴ ὠνομασμένα. οἷον ὁ τὰ τύμπανα καὶ τὰ ἄλλα τῶν μαλθακῶν ὄργανα, κιναιδείας εἰπών, καὶ ἀριστοτέλης τὸν ἐλεφαντιστήν: ἢ παρὰ τὰ κείμενα παρονομάζοντα αὐτόν. οἷον ὡς τὸ σκαφίτην τις ἔφη τὸν τὴν σκάφην ἐρέσσοντα: καὶ ἀριστοτέλης τὸν αὐτίτην, οἷον τὸν μόνον αὐτὸν ὄντα.

Fabricare sane oportet siue quæ nominata non sunt. ceu qui tympana & alia mollium hominum instrumenta, κιναιδείας vocauit: & Aristoteles ἐλεφαντιστήν. siue à positis iam nominibus deriuantem ipsum. ceu σκαφίτην quidam vocauit, qui remo ageret scapham: & Aristoteles αὐτίτην, tanquam solum ipsum existentem.

Duobus modis fingi noua nomina docet: factorumque horum verborum geminam esse rationem. potest enim aliquis totum aliquod nomen fabricari, quod antea inauditum

inauditum sit: potest etiam à peruulgata receptaque voce id conformare: ac vestigiis hærere vsitati verbi: ut exemplis etiam declarare uoluit. Idem igitur in hac verborum fabricatione fit, quod uulgo fieri videmus in domibus ędificandis: sunt enim quidam qui nouum penitus ædificium construunt: sunt etiam qui addunt aliquid veteri ædificio, atq; ita ædium forma immutata, melius laxiusque habitant. quod sane cum frequens sit atq; oculis aspiciatur, lucis aliquid affert huic μεταφορικῶς appellatę nominum fabricationi. Idem autem, aut certe non valde dissimile pręcepit Cic. de hac verborum nouatione in iij. de oratore, & ipse enim quoq; duplicem rationem huius rei efficiendæ tradit. priorem modum μὴ ὠνομασμένα Demetrius vocat: eiusq; exemplum hoc ponit. uelut inquit. qui tympana & alia mollium tenerorumq; hominum instrumenta κιναιδεῖα vocauit. intelligit autem cymbala & crotala, quę omnia musica instrumenta in epigrammate in custodem hortorum ea de causa appellantur. legitur enim illic. Cymbala cum crotalis, pruriginis arma, Priapo Ponit & adducta tympana pulsa manu. Cicero etiam in L. Pisonem de Gabinio dixit: Quos neq; hercule ego: neq; supercilium tuum: neq; collegæ tui cymbala, ac crotalia fugi. vnde etiam perspicitur illum ratione vocasse instrumenta hæc eo pacto: sunt enim testimonio quoq; Ciceronis, & auctoris eius carminis propria impudicorum atque effeminatornm hominum arma.

Quærendum autem quomodo κιναιδεῖα nouum nomen & inauditum antea auribus Græcorum dixerit Demetrius, cum passim vocentur eo sermone κίναιδοι teneri homines, & qui pudorem abiecerunt. quare videtur aut posterioris modi potius exemplum id esse debuisse: aut ne illius quidem. quod in Græco itidem sermone, vt cinædi vocarentur, ita etiam κιναιδεῖαι, mores eorum impuri ac flagitii plena instituta. non video igitur quomodo hoc aptum exemplum hic esse possit: nisi aliquis putet nomen hoc, quo vocarentur molles homines eo tempore in consuetudine non fuisse: posteaque id verbum vsurpari cœptum, quod omnino absurdum non esset, veterem Græciam, cum adhuc integra ac seuera esset, nomen huic vitio non imposuisse, quod adhuc in eius mores non irrepserat. Sed hoc verum non esse facile intelligitur, quia vt alios veteres scriptores omittam, Æschines contra Timarchum vtrunq; nomen vsurpat: Demosthenem enim notans: cognomenque quo ab inimicis appellabatur, batalum, inquit. ἐξ ἀνανδρίας τινὸς καὶ κιναιδείας ἐνεγκάμενος τοὔνομα. Sed eundem etiam infra κίναιδον appellat. Non contentus autem eo exemplo Demetrius alterum summi doctoris profert, traditque eodem pacto Aristotelem finxisse nouum verbum ἐλεφαντιστὴν: ita enim ille appellauit rectorem elephantis. est autem illud in 11. libro de natura animantium, vbi inquit. ἔχει δὲ μυκτῆρα: τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον, ὥστε ἀντὶ χειρῶν ἔχειν αὐτόν: πίνει γὰρ καὶ ἐσθίει ὀρέγων τούτῳ εἰς τὸ στόμα καὶ τῷ ἐλεφαντιστῇ ἄνω ὀρέγει. Sed in hoc etiam difficultas non parua est: neque enim videtur hoc nomen eius generis esse, quod nouum funditus, ac pręter consuetudinem est: ab elephante enim conformatum esse apparet: verbumq; id in Græco sermone cotidianum, ac receptum erat: magisque vt videtur, quadrasset alteri huic rationi. nam superiore exposita, posteriorem aggreditur. Siue cum tu ipse ab nominibus, quæ in vsu sint, deducas, ac denomines, cuiusmodi est inquit illud. Scaphiten quidam appellauit, à scapha deriuato nomine, quod genus nauiculæ est, eum qui remo illam agebat. nec non Aristoteles αὐτίτην, eum qui ipse solus erat, ac comitem nullum secum habebat, manifesto a pronomine αὐτός, conformato deductoque nomine. Huius etiam tunc ficti verbi meminit infra Demetrius, quo loco de lepóre venustateque orationis disserit. Plautus quoque in Trinumo eodem pacto fabricatus est, quod omnibus partibus huic respondet, ipsissimus: cum enim sycophantes ille sæpe iam è Charmide quæsisset, an ipse illo Charmides esset, respondit tandem cum stomacho, fastidiiq; plenus, ipsissimus. Cui simile est, vt opinor, illud ab eodem comico ab vsitata itidem voce deductum quod in Persa prolatum est, geminissimus.

Ξενοφῶν δὲ Ἠλέλιξέ φησιν ὁ στρατηγὸς, τὴν τοῦ ἐλελεῦ ἀναβόησιν, ἣν ἀνεβόα ὁ στρατηγὸς συνεχῶς, παραποιήσας ὀνόματι. ἐπισφαλὲς μέντοι τοὔργον ὡς ἔφην, καὶ αὐτοῖς τοῖς ποιηταῖς, καὶ τὸ διπλοῦν μέντοι ὄνομα, εἶδος ἂν εἴη πεποιημέ

νου ὀνόματος· πᾶν γὰρ τὸ συντιθέμενον ἔκ τινων γέγονεν δηλονότι.

Xenophon autem Ἠλέλιξε *inquit dux, clamorem illum* ἐλελεῦ, *quem clamabat dux sine intermissione, deriuato inde nomine exprimens. Lubricum sane opus vt dixi, & ipsis poetis. Et duplex sane nomen, species esse potest facti nominis. omne enim quod componitur ex aliquibus profecto extitit.*

Xenophontem verbum finxisse ostendit à militari clamore: cum enim exercitus aliquando clamaret ἐλελεῦ, inde ipse conformauit ἐλελίζειν: quod uerbum exprimeret vocem illam. cum autem in cunctis, quos vidi libris, mendose prius legeretur ἤλαξε: neque enim ἀλάζειν verbum factum est, ausus sum, rem ipsam, veritatemque sequutus, corrigere ἠλέλιξε: videtur enim aut hoc modo, aut ἠλάλαξε legi debere: superius verbum magis exprimit clamorem illum, apertiusque intelligitur ad imitationem eius ipsum conformatum esse: inferius hoc magis vicinum est corruptę lectioni: littera enim in medium duorum illorum λ inserta: sonoque è prima in secundam syllabam translató, ἠλάλαξε fit. ambobus autem vtitur Xenophon, in eodem clamore (vt videtur) ostendendo in III. libro κύρου παιδείας. inquit. τὴν δὲ χαλδαίαν οἱ παρόντες ὡς ἐπλησίαζον οἱ ἀρμένιοι, ταχὺ ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἐπ' αὐτούς. In primo verò Anabasis. καὶ ἅμα ἐφθέγξαντο πάντες οἷόνπερ τῷ ἐνυαλίῳ ἐλελίζουσι. in III. autem. ἐπεὶ δὲ ἐπαιάνισαν καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγξατο καὶ ἅμα καὶ τῷ ἐνυαλίῳ ἠλάλαξαν. Παραποιήσας vero ὀνόματι quod inquit, studium Xenophontis ostendens in conformando eo verbo positum, intellexit eum immutato aliquantulum variatoque illo clamore, inde verbum finxisse. Addit autem in extremo huius disputationis, lubricam esse hanc nouorum nominum fabricationem, plenamque periculi rem: non oratoribus tantum: hisque omnibus, qui soluta oratione vtuntur: verum etiam poetis. quibus maior omnium rerum licentia datur: illi enim quoque, si intemperanter hoc facerent & incaute, laberentur, atque offenderent apud eos, qui audiunt. Molestum autem est quod affirmat se de periculo huius rei supra disputasse, cum tamen in his, quæ nunc habemus huius scriptoris verbum antea de hoc factum non sit. dixit sanè Platonem, qui frequentius vtitur translationibus, quàm imaginibus, sæpe in lubrico versari, qua in re exponenda eodem quo hic uerbo utitur. nihil tamen id uidetur facere ad hanc, de qua pręcipit, verborum nouationem. ostendit autem duplicia iunctaque verba aliquo modo dici posse facta: redigique ad illa: cuius rei rationem etiam reddens, inquit. Omne enim quod iunctum, concretumque est ex aliquibus rebus, dubitare non possumus quin generatum sit, atque illo tempore, cum partes componuntur, factum.

Μεγαλεῖον δέ τι ἐστιν καὶ ἡ ἀλληγορία, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀπειλαῖς. οἷον ὡς ὁ διονύσιος. Ὅτι οἱ τέττιγες αὐτοῖς ᾄσονται χαμόθεν.

Amplum autem quiddam est & allegoria, & maxime in minis. ceu Dionysius. quod cicadæ ipsis humo canent.

Adfert aliud, quod adiuuat orationis granditatem: id autem est ratio quædam uocata à Græcis ἀλληγορία. quæ non est in uno uerbo translato, sed ex pluribus continuatis connectitur. ut inquit Cicero, uim ipsius exprimens. ut aliud dicatur: aliud intelligendum sit. inde enim appellata est. cum autem in singulis uerbis translatis amplitudo quędam sit, quanto magis in ea oratione, quæ plura continuata habet? quamuis alia potius de causa uideatur ἀλληγορία formæ huic dicendi inseruire: obscuritatem enim potius puto gignere granditatem eam, causamq; esse quod illa maiora uideantur. Pręcipue autem accommodatam ipsam esse dicit, cum minamur alicui graue aliquod

quod malum, quod probat exemplo Dionysii Syracusani, qui cum iratus esset Locrensibus, Italiæ populis: absterrereque eos uellet ab aliquo incepto: aut ostendere pœnas ipsos daturos suę improbitatis, se facturum dixit ut cicadę ipsis humo canant. Significauit autem obscure se agros ipsorum uastaturum. Non est igitur tam pusilla minutaque res, vnde non possit uir prudens, cognita ipsius natura, certis quibusdam temporibus fructum aliquem in dicendo capere: ipsaq; uti ad comprobandum quod uult. quemadmodum etiam Brasidas Spartiates traditus est exemplo uilissimę bestiolæ, quam monstrauit se acriter morsu defendisse, cum à se manu pressa esset, atque ita salutem adeptam, ciues suos ad fortitudinem hortatus fuisse. certoque docuisse nihil esse, quod non effici ab homine posset, si uiribus experiri uoluisset, & uim ui depellere conatus esset. Quod autem arripuit acutissimus homo ad perterrefaciendos inimicos: consiliumque suum operiendum, de natura cicadarum, memoriæ quoque proditum est ab Aristotele in v. eorum librorum, quibus historiam omnem animantium persecutus est: affirmauit enim non nasci cicadas in illis terris, in quibus nullæ arbores sunt.

Εἰ δ' οὕτως ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι τέμνει τὴν λοκρίδα χώραν, καὶ ὀργιλώτερος ἂν ἐφαίνη, καὶ εὐτελέστερος. νῦν δὲ ὥσπερ συγκαλύμματι τοῦ λόγου, τῇ ἀλληγορίᾳ κέχρηται: πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον, καὶ ἄλλος εἰκάζει ἄλλο τι: ὃ δὲ σαφὲς καὶ φοβερὸν, καταφρονεῖσθαι εἰκὸς, ὥσπερ τοὺς ἀποδεδυμένους.

Si autem sic simpliciter dixisset, quod excidet Locrensem agrum, & iracundior visus esset, & humilior. nunc autem tanquam operimento orationis, allegoria vsus est. omne enim quod suspicione tantum attingitur terribilius est: et alius aliud quippiam ariolatur: quod autem planum est, quamuis formidolosum sua ui sit, verisimile est contemptum iri, quemadmodum vestimentis nudatos.

Vim eius uocis, & quam utilis tunc illa fuerit consilio Dionysii, declarat Demetrius his uerbis. Quod si aperte, simpliciterque dixisset, se arbores omnes in eorum finibus & cuncta, quæ oriuntur è terra excisurum esse, & iracundior uisus esset, & humilior: contemnique ab illis facile potuisset: nunc autem mutata ratione, utitur ἀλληγορίᾳ tanquam uelo quodam, & integumento orationis. omne enim inquit quod cogitatur animo: nec manifesto percipitur, terribilius est. magisq; aptum ad pauorem iniiciendum, & ut sunt diuersa hominum ingenia, alii aliud suspicantur: pluraque mala non unum tantum, statu mentis eos mouent. contra autem ait, quod apertum explicitumque est, quamuis sua ui formidolosum sit, uerisimile est contemptum iri. morem autem fuisse priscorum regum ac populorum, ut ratione hac uterentur cum perturbare aliquos uellent, litteris mandatum est. multaque exempla ipsius à me facile proferri possent. nam, quod in ea etiam Demetrius dixit: multum ad consternandum ualere, quod alii aliter uoces illas accipiunt, declaratur hoc quoque testimonio Herodoti, qui de donis à principibus Scytharum missis ad Darium agens (erant autem illa auis, mus, rana, & sagittæ) cum rex ipse, ut commodum ipsi fuisset, interpretatus ea esset, narrat Gobryam magnæ uirum auctoritatis, longe alium sensum inde duxisse, qua etiam in re tota narranda politissimus ille scriptor utitur iterum eodem uerbo, quo hic Demetrius usus est, εἰκάζειν: qui studens rem patefacere: rationemque, quam attulerat confirmare, simili etiam hoc utitur. Eadem ratione, qua uidemus detractis uestibus homines, nudosque, despici, qui antea timebantur: nam uestimenta etiam corporibus dignitatem adportant. Huc igitur aliquo modo facit, quod memoriæ proditum est de Agesilao rege Spartiatarum, bellum gerente in Asia, qui man

dauit

dauit iis, qui in exercitu prædas vendebant, vt captos ex hostibus nudos venderent: ostendere enim voluit Laconibus suis, non esse valde in acie pertimescendos illos, quamuis magnum nomen virtutis haberent, qui tam tenero & candido corpore forent. & si non simplex ratio illa fuit: aliter enim quoque illo facto incendere suos potuit ad fortiter prœliandum.

Διὸ καὶ τὰ μυστήρια ἐν ἀλληγορίαις λέγεται πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην. ὥσπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτί. ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ σκότῳ καὶ τῇ νυκτί.

Unde & mysteria in allegoriis dicuntur, ad pauorem gignendum & horrorem, quemadmodum in tenebris & nocte. similis autem est & allegoria tenebris & nocti.

Adiungit Demetrius, idem declarare volens, ἀλληγορίαν scilicet valere ad perturbandum, hanc causam fuisse cur sacra Atheniensium, mysteria vocata, exponerentur obscure, genere hoc adhibito orationis, ad statu scilicet mentis mouendos eos, qui audiunt: horroreque demum ipsos perfundendos. post quam sententiam hoc etiam addit ὥσπερ ἐν αὐτῷ καὶ νυκτί: ἔοικε δὲ καὶ ἡ ἀλληγορία τῷ αὐτῷ καὶ νυκτί, vt nunc legitur in omnibus, quos vidi, libris. verba enim Græca posui, quia in illis macula vitiumq; prorsus esset. Ostendere autem voluit Demetrius (vt opinor) alias etiam rationes illic quæsitas, quæ idem efficerent: ac dignitatem sacris illis adportarent, omnes profectas ab eadem re. nam tenebris ea noctuque agebantur. & secretis vt existimare licet, abditisque locis: quibus etiam rebus similis est ἀλληγορία. Mysteria noctu tractari solita constat. Vnde Cicero in II. de legibus. Quid ergo aget Iacchus, Eumolpidæque nostri & augusta illa mysteria, si quidem sacra nocturna tollimus? In altero illo hæreo. idest in voce αὐτῷ. quæ manifesto corrupta est. Non insulse quidam putarunt, iniecta in medium illud nomen littera, emendari posse ἀδύτῳ: sic enim vocant Græci occultas & remotas templorum partes: sententiaque procedit ea parte qua mysteria in adyto & nocte agi solita traduntur: non tamen apte, in quo tota res manet, allegoria adyto similis esse diceretur: neque enim necesse est loca in templis, quo profanis adire fas non est, obscura & tenebricosa esse. multo igitur melius corrigeretur σκότῳ: ita enim syllabarum numerus seruaretur, quamuis maior litterarum primarum mutatio sic fieret. Nec est quod existimet aliquis, cum ope duorum similium rem explanare voluerit Demetrius, vsum fuisse ipsum iis rebus quę ita similes inter se sunt, vt nihil pęne discriminis inter ipsas existat, cum tenebræ sine nocte induci aliquò possint: contraque nox auxilio candelarum luminosa fieri. nam quod ad alterum horum facit, nos quoq; vulgo cum aliquas res penitus nobis ignotas esse ob vetustatem significare volumus, ea voce qua σκότος appellamus, vtentes, dicimus supra id tempus nobis tenebras esse: vt Cicero quoque locutus est in epistola quadam de re, quæ quamuis tunc fieret, erat tamen ita noua & incredibilis, vt stupore ipsum impleret, ac pæne lumen mentis ipsi eriperet. Quæso quid hoc est, aut quid agitur? mihi enim tenebræ sunt. Huc vsque autem scripseram, cum per litteras mihi significauit Christophorus Rufus, iuuenis doctus & Græcis litteris, & Latinis: meique amantissimus, cuius utriusque rei vno eodemque facto clarum documentum dedit, se in libro calamo exarato, cum quo à me editum illum contulit, vt laborem hunc meum adiuuaret, inuenisse σκότῳ. quare statim putaui ita legi oportere, & omnem dubitationem ex animo meo sustuli: quod consilium meum cupio eruditis uiris, & qui iudicare possunt probari. Allegoriam igitur similem esse propter obscuritatem nocti ac tenebris, exploratum est, quod consilium etiam sacerdotum illorum qui instituerant vt mysteria noctu agerentur, confirmat. Idem quoque secuti sunt superiore ętate principes quidam uiri, qui ut facilius maiestatem tuerentur: seq; vndique formidabiliores redderent, instituerunt noctu causas audire; nec nisi cum funalibus sui vnquam potestatem fecerunt.

Φυλάττεσθαι μέντοι κἀπὶ ταύτης τὸ συνεχὲς, ὡς μὴ αἴνιγμα ὁ λόγος ἡμῖν γένηται. οἷον τὸ ἐπὶ τῆς σικύας τῆς ἰατρικῆς, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνδρὶ κολλήσαντα. καὶ οἱ Λάκωνες πολλὰ ἐν ἀλληγορίαις ἔλεγον ἐκφοβοῦντες. οἷον τὸ. Διονύσιος ἐν κορίνθῳ, πρὸς φίλιππον: καὶ ἄλλα τοιαῦτα οὐκ ὀλίγα.

Cauere ſane & in hac oportet continuationem, ne oratio nobis euadat ænigma. ceu quod in cucurbitula medicorum, Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα. *Et Lacones multa in allegorijs dicebant metum inijcientes. vt illud. Dionyſius Corinthi, ad Philippum: & alia huiuſcemodi non pauca.*

Indicato bono allegoriæ, admonet vt modice vtamur hoc genere orationis, oſtendens uicinum ipſi eſſe graue malum. ſi quis enim inquit aliud dicens: aliud verò acci pi volens, diutius in ea ratione permanſerit, incidet in ænigma: quod genus quàm alienum ſit ab officio oratoris nullo negotio intelligitur. Dicit igitur cauere nos oportere, & fugere tanquam ſcopulum, in allegoria etiam continuationem, ac longam moram: ne quæ oratio debet eſſe, repente imprudentibus nobis fiat ænigma: quod prorſus eueniret, niſi temperanter id faceremus. Idem etiam in III. de oratore præcepit Cicero, cum ſupra & ipſe de allegoria diſſeruiſſet: inquit enim. Eſt hoc magnum ornamentum orationis, in quo obſcuritas fugienda eſt: etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ænigmata. Videtur tamen potius ille putare naſci ænigmata, ſi captauerimus verba nimis remota, & à re longinqua ducta, quàm à copia, & continuatione illorum, cum manifeſto Demetrius tradat proficiſci id malum à frequentiore alienorum, tranſlatorumque verborum vſu: vtrunque autem fontem originemque eſſe poſſe huius mali facile intelligimus. Exemplum vero illuſtre ac peruulgatum ænigmatis ponit Demetrius, quo vſus etiam fuerat Ariſtoteles & in libro, qui reliquus eſt de arte poetarum, & in III. de artificio dicendi. cuius vim illic accurate, copioſeque explicui. conſtabat autem duobus verſibus: ſequitur enim poſthunc pentameter, vt indicio Athenæi è x. libro δειπνοσοφιστῶν cognoſcimus. aptum vero mirifice illud eſt Phalerei ſententiæ conſtituendæ: cunctæ enim voces in eo tranſlatæ ſunt. Addit poſt ænigma breui declaratum, rediens ad vtilitatem allegoriæ explicandam, Laconas etiam conſueſſe multa obſcure dicere: occultoſque quoſdam ſenſus in verbis eorum ſæpè fuiſſe, atque id eos ſequutos vt perterefacerent aduerſarios, vt cum illo modo cum Philippo Macedone egerunt ſcribentes in epiſtola ad eum Διονύσιος ἐν κορίνθῳ, & alia huiuſcemodi plura in ſermone ipſorum, grandi ac pleno dignitatis, frequentia. Prouerbii autem loco iactari ſolita verba illa teſtimoniis multis veterum conſtat. Supra verò etiam eadem voce vſum fuiſſe Demetrium, non longe à principio libri, vbi exemplum breuis compoſitionis verborum protulit, notum eſt.

Ἡ συντομία δὲ πῆ μὲν μεγαλοπρεπὴς, καὶ μάλιστα ἡ ἀποσιώπησις: ἔνια γὰρ μὴ ῥηθέντα μείζονα φαίνεται, καὶ ὑπονοηθέντα μᾶλλον. πῆ δὲ μικροπρεπής: καὶ γὰρ ἐν διλογίαις γίνεται μέγεθος. οἷον ὡς ξενοφῶν. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο φησι, τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν φιλίων: τὰ δὲ καὶ δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων: πολὺ γὰρ οὕτω μεῖζον, ἢ εἴπερ ὧδ' εἶπε: καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Conciſio autem partim quidem magnifica eſt, & maxime reticentia: quædam enim non dicta maiora videntur, & ſuſpicione potius cognita. partim autem tenuis: etenim in iterationibus exoritur magnitudo, veluti Xenophon inquit. Τὰ δὲ ἅρματα ἐφέρετο, τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν φιλίων, τὰ δὲ

καὶ

καὶ διʼ αὐτῶν τῶν πολεμίων: *multo enim sic maius, quàm si sic dixisset:* καὶ διὰ τῶν φιλίων, καὶ διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν.

Concisam breuemq; orationem non idem semper efficere declarat: est enim cum ratio illa grandis & ampla est: est contra cum humilis, & pusilla. Amplam cum aliis quibusdam modis: tum maxime reticentia, quam ἀποσιώπησιν vocant, fieri dicit. cuius rei rationem reddit hoc pacto. Quædam enim non dicta maiora videntur: potiusque in animo existimationeque eorum, qui audiunt, relicta quàm prolata. valere autem hoc ἀποσιώπησιν certum est: nisi enim hoc pacto rem augere vellent, non reticerent quod intelligi volunt, sed ederent. exempla ipsius multa inueniuntur, & apud oratores, & apud poetas. vt illa valde laudata, qua vsus est Demosthenes initio orationis pro Ctesiphonte. Cicero quoque cum in epistola ad Atticum inquit. O celeritatem incredibilem: huius autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. reticens vitium Pompeii, contrarium laudi Cæsaris, plus dixit, quàm si omnium simul vitiorum, quæ illi virtuti repugnabant, nomina posuisset. tenuem contra orationem fieri, minutamque aliquando concidendis sententiis probat à contrario: repetitis enim atque iteratis vocibus (quæ ratio διλογία vocatur) gignitur inquit amplitudo. id autem probat exemplo Xenophontis, qui in primo libro ἀναβάσεως sine necessitate repetiuit quędam verba vt ostendit: narrabat autem ille currus falcatos Artoxerxis partim per medias copias suorum: partim per acies Gręcorum, nudatos rectoribus, delatos esse in principio pugnæ: statimque affirmat Demetrius eo pacto multo maiorem rem factam esse, quàm si relictis illis verbis, quibus sine damno sententiæ supersedere poterat, vt demonstrat, fecisset.

Πολλαχοῦ δὲ καὶ τὸ πλάγιον μεῖζον τοῦ εὐθέος, οἷον. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλόντων, καὶ διακοψόντων: ἀντὶ τοῦ διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Multis autem locis & obliqui casus maius in oratione moliuntur, quàm recti, ceu. Ἡ δὲ γνώμη ἦν, ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλόντων καὶ διακοψόντων: *pro* διενοοῦντο ἐλάσαι, καὶ διακόψαι.

Adiungit Demetrius. multis locis, quod prolatum est casibus obliquis maius esse, quàm si rectis casibus dictum foret. quod item constituit auctoritate eiusdem diligentis scriptoris. docentis quo consilio Persarum rex parasset quadrigas illas falcatas, vt scilicet ageret eas in acies Græcorum atq; ipsorum ordines frangeret ac perturbaret: hæc enim sententia est eius loci. exemplum autem in eo manet, quod generandi casu ἐλόντων inquit & διακοψόντων. Vocat autem Xenophon ipsa ἅρματα δρεπανηφόρα. T. Liuius in XXXVII. ab vrbe condita quadrigas falcatas vocauit. nam Antiochus quoque in prœlio genere hoc auxilii vsus est: idem autem pæne illi contigit, vt narrat Latinus scriptor, quod Artoxerxi. Lucretius currus falciferos appellauit. Declarat autem Demetrius vim eius locutionis: simulque aperit quomodo recto casu idem proferre commode potuisset: non fuisset tamen tam grandis & amplus, si id fecisset: valere enim inquit. Habebant in animo impellere eas in Gręcorum acies, & disiicere dissipareque ordines. Hermogenes quoque in iis, quæ scripsit de variis formis dicendi, meminit multis locis contrariæ huius rem aliquam narrandi rationis. quod autem noster hic πλάγιον & εὐθὺ vocat, ipse πλαγιασμὸν & ὀρθότητα appellat. vt illa ipsa, quæ nominibus his declarantur, facere, πλαγιάσαι & ὀρθῶσαι: exemplis verò ferè Demosthenis quod tradit illustrat: cum enim ὀρθότητα, idest rectis casibus vti, doceat efficere puram claramque orationem, in aliis hoc Demosthenis profert. Σαννίων ἐστὶ δήπου τις ὁ τοὺς τραγικοὺς χοροὺς διδάσκων: exemplum verò πλαγιασμοῦ hoc eiusdem oratoris est. τοῦ γὰρ φωκικοῦ συστάντος πολέμου: οὐ δι' ἐμέ. & quæ sequuntur. nam quin illud Ciceronis eiusdem

dem huius generis sit, dubitari non potest. Cogitanti mihi sæpe numero, & memoria vetera repetenti perbeati fuisse Q. frater illi videri solent, qui in optima rep. & quæ sequuntur. Quamuis autem exemplum quod posuit Demetrius πλαγιασμοῦ à recto casu incipiat, non importune tamen ad illud demostrandum collocatum est, propter multitudinem casuum obliquorum, qui sequuntur: illi enim faciunt, vt non sine causa ita vocari possit. eiusmodi etiam est illud Demosthenis, quo aliquando Hermogenes, vt idem ostenderet, vsus est. ὑμεῖς τοίνυν λακεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων: καὶ τὰ κύκλῳ τῆς ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοστὰς καὶ φρουρὰς εὔβοιαν. τάναγραν, τὴν βοιωτίαν ἅπασαν. & quæ sequuntur. conuenire verò notę grandi & amplæ, quam adiuuari omni genere obscuritatis declaratum est, intelligitur etiam quia gignere rationem hanc περιβολὴν, quam vocat formam, docet Hermogenes: nec non quia videmus aliquando aliquos, qui voluerint ipsam in dicendo imitari, labi: nec respondere in iis, quæ necessario illa secum trahit, superiori illi casui. vnde meritò exploduntur.

Συμβέβληται δὲ καὶ ἡ ὁμοιότης τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ δυσφωνία, ἡ φαινομένη: καὶ γὰρ τὸ δύσφωνον πολλαχοῦ ὀγκηρόν. ὥσπερ. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι: πολὺ γὰρ μᾶλλον τὸν αἴαντα μέγαν ἐνέφηνεν ἡ τῶν δύο σύμπληξις τῆς ἑπταβοείου ἀσπίδος.

Contulit autem et similitudo nominum, et asperitas vocis, quæ apparet: est nanque asperum multis locis tumidum. ceu. Αἴας δ' ὁ μέγας αἰὲν ἐφ' ἕκτορι: *multo enim magis Aiacem magnum effecit duarum concursus, quàm clipeus septemplex.*

Tradit prætetea adiuuisse aliquando notam hanc amplam, similitudinem nominum: multumque granditatis ei allatum fuisse ab eorum asperitate: multis enim locis inquit quod ægre profertur molestiamque aliquam in voce habet, cognitum est esse tumidum atq; inflatum: ita enim appello quod ipse vocauit ὀγκηρόν. quo etiam verbo vsus est multo infra, vbi narrat quædam vocabula dicta esse à peritis cantus ὀγκηρὰ: vt alia etiam aliis nominibus distincta. Exemplum autem huius magnitudinis, profectæ à sono duriore, ponere volens, vsus est versu Homeri, quo supra itidem vsus fuerat, differens de compositione apta huic formę dicendi, atque idem pænè præcipiens, nisi quod illic iuncturam tantum verborum: sonumque asperum, qui inde nasceretur, animaduertit. hic autem nomina ipsa ita conformata, vt sonum eundem habeant, cogitat: quæ nomina, vt res, quas ostendunt, asperę sunt, ita ipsa eandem asperitatem retineant. Cum autem versus Homericus sit. Αἴας δ' αἰὲν ἐφ' ἕκτορι χαλκοκορυστῇ: sintque in primis duobus verbis duo concursus vocalium, affirmat, rem ad immensum augens Phalereus, multo magis ingentem Heroem illum videri fecisse duos illos insignes concursus, quàm scutum septemplex: quod ille in pugna gerebat. Erat sanè clipeus ille talis, vt appareret eum non posse vtilem esse in bello nisi Aiaci: & ponebat ante oculos robur fortissimi viri, plus tamen tradit noster hic valuisse ad illud declarandum industriam adhibitam à poeta in verbis illis, quibus factum ipsius exposuit, exasperandis.

Τὸ δὲ ἐπιφώνημα καλούμενον ὁρίζοιτο μὲν ἄν τις, λέξιν ἐπικοσμοῦσαν: ἔστι δὲ τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἐν τοῖς λόγοις: τῆς γὰρ λέξεως ἡ μὲν, ὑπηρετεῖ: ἡ δὲ, ἐπικοσμεῖ: ὑπηρετεῖ μὲν ἡ τοιάδε. Οἵαν τὰν ὑάκινθον ἐν οὔρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσι: ἐπικοσμεῖ δὲ τὸ ἐπιφερόμενον. τὸ, Χαμαὶ δέ τε πορφύρον ἄνθος: ἐπενήνεκται γὰρ τοῦτο τοῖς προειρημένοις, κόσμος σαφῶς καὶ κάλλος.

Epiphonema

Epiphonema autem vocatum definiret quidem aliquis, locutionem quæ ornatum affert: est autem magnificentissimum in oratione: locutionis nanque hæc quidem, inseruit: hæc autem, exornat: inseruit quidem huiuscemodi omnis. Οἵαν τὴν ὑάκινθον ἐν οὔρεσι ποιμένες ἄνδρες Ποσσὶ καταστείβουσι. *exornat autem quod adiungitur.* χαμαὶ δέ τε πορφύρεον ἄνθος: *adiunctum enim hoc est antea prolatis, ornatus aperte & pulchritudo.*

Adfert aliud, quod & ipsum plurimum valet ad amplificandam orationem: vocatur autem à magistris huius artis ἐπιφώνημα: poniturque in his σχήμασι, luminibusq; dicendi, quæ manent in sententiis: hoc enim ipsum videtur Rufinianus intellexisse, cum inquit Hæc sententia in fine expositæ rei cum affectu enuntiatur. Cicero in Verrinis. Non vitam liberûm, sed mortis celeritatem precabantur. Non sine stomacho autem & indignatione plurima: pretereaque clamore sublato hec sententia pronuntiata est, quæ quod iam expositum fuerat quasi concludit & atrocitatem illius crudelissimi facti auget. & si non nullis falso videretur, superiorem partem: & id, quod antecedit, verius potuisse appellari ἐπιφώνημα: omnis enim locus ita illic tractatus est. O magnum, atque intolerandum dolorem. O grauem acerbamque fortunam. Non vitam liberûm, sed mortis celeritatem pretio redimere cogebantur parentes. Demetrius tradit posse quempiam ita illud definire epiphonema dictionem esse, quæ rem iam prolatam ornet: ipsumque valde amplum esse in dicendo, atq; in omni oratione affirmat. Cum autem adnecti orationi ad ornatum epiphonema ostenderit, vt explicet quod dixit: quædamque ea de causa solum adhiberi doceat, partitur orationem: atque inquit. locutionis duplex genus esse: eiusque alterum genus seruire intelligentiæ eorum, qui audiunt: consumique in ostendenda re: alterum verò expoliende rei iam narratæ adhiberi. Exemplis autem vtrunq; explanare volens, ponit duos versus hexametros: quorum priorem, dimidiamque partem posterioris, exponere, quod significare in animo habuit poeta, docet: reliquam verò partem, & quæ infertur, ornare atque expolire illud ipsum testatur: manifesto autem tenetur in collatione, id prolatum fuisse: suauisque est in primis, & lepida omnis illa sententia: simile enim sumptum videtur ad deplorandum interitum, casumque aliquem acerbum honestæ rei: ac par est illi loco illud Catulli, cum in epithalamio cecinit. Vt flos in septis secretus nascitur hortis. Ignotus pecori, & que sequuntur: notio nanque eorum verborum hec est. Qualem hyacinthum in montibus saltibusque pastores pedibus calcant: humi autem sternitur purpureus flos. postremam igitur hanc partem ornare iudicauit, cum primam commemorare affirmasset. ambabus præterea partibus declaratis, iudicium suum confirmans: idque valere asseuerans, quod dixit totum hoc, quod tanquam adcantatum est addit, adiunctumque rebus antea prolatis, ornatus sine dubio, ac pulchritudo fuit.

Μεστὴ δὲ τούτων καὶ ἡ ὁμήρου ποίησις. οἷον Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς τὸ πάρος Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τό δε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. εἶτα ἐπιφωνεῖ: Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plena autem horum & Homeri poesis. ceu Ἐκ καπνοῦ κατέθηκ᾽, ἐπεὶ οὐκ ἔτι τοῖσιν ἐῴκει Οἷς δ᾽ πάρος Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν ὀδυσσεύς. Πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ τό δε μεῖζον ἐνὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. Μήπως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν Ἀλλήλους τρώσητε. deinde exclamat. Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.

Plenum esse Homeri poema huius epiphonematis, splendorisq; tradit: nam duo su

 perio-

periores versus Homeri non sunt: nec è quo poemate sumpti sint indicare possum. Referta vero esse hac elegantia præclara Homeri opera declarare volens, locum è multis vnum citat, in quo perspicuum, illustreq; epiphonema est, vt exemplo illo cetera facile cognoscantur. est autem vbi Vlysses, deliberata in animo suo nece procorum, parat ea, quę illi tempori necessaria videbantur: pręcipitq; Telemacho, vt arma remoueat ex aperto loco: parteq; domus ea, in qua delicata illa iuuentus manebat. verum quia intelligebat rem illam suspectam ipsis futuram, instruit filium quid dicere debeat ad suspicionem ex animis eorum euellendam. primum te inde ipsa sustulisse, quia corrumpebantur fumo: deinde quod maioris momenti est, à diis immortalibus tibi hanc mentem datam, ne illi forte cum largius bibissent, vt consuerant, exorta inter ipsos concertatione: armisq; arreptis, mutuo se vulnerarent: sanguineque ac cęde omnia complerent. quæ autem adhuc dicta sunt narrationi satisfecerunt. vnde Phalereus inquit. εἶτα ἐπιφωνεῖ· αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος, declarans, quod sequitur: adiunctumque illis est à poeta, fuisse epiphonema; speciemque afferre ac magnitudinem ei narrationi. sensus autem est ἐπιφωνήματος. Ferrum sua vi rapere ad se ac trahere viros. Occurrere autem posset aliquis Demetrio: dicereque epiphonema id non esse, quia afferatur causa illis verbis eius, quod poeta dixerat, & non tantum ornatus quæratur, aliquidque, quod extra rem sit: indicareq; id particulam γὰρ, quæ certa nota eius rei est. cum enim monstrasset quid mali parere aliquando possent arma eo loco posita: ne id reiceretur: potuissent enim magis illa nocere, si cincti ipsis tunc fuissent illi iuuenes, adiungit in propinquo etiam loco illa uisa creare periculum magnum valere. ferrum enim vocat ad se, rapitque non omnino lentos & ignauos homines. Non nulla verò immutata esse in verbis poetæ: nec legi nunc eum apud Homerum omni ex parte, vt citat illum Demetrius, constat. præterea integrum versum reliquit, qui tertius est in ea expositione. Sunt etiam & apud Latinos poetas, & apud oratores, clara exempla huius concinnitatis, veluti cum Virgilius, voce sublata, augere superiorem expositionem volens, cecinit. Tantę molis erat Romanam condere gentem. & Lucretius. Tantum religio potuit suadere malorum. Sed hoc quoque Ciceronis in C. Verrem elegans in primis est: atq; id prorsus facit, quod proprium ipsius esse declarauit Demetrius. Vna atque eadem nox erat, qua prætor amoris turpissimi flamma: ac classis populi R. prædonum incendio conflagrabat.

Καὶ καθόλου τὸ ἐπιφώνημα τοῖς τῶν πλουσίων ἔοικεν ἐπιδείγμασι· γείσοις λέγω, καὶ τριγλύφοις, καὶ πορφύραις πλατείαις. οἷον γάρ τι καὶ αὐτὸ τοῦ ἐν λόγοις πλούτου σημεῖόν ἐστιν.

Et ad summam epiphonema diuitum pompis simile est, intelligo gesis & triglyphis, & purpuris laxis: tanquam enim quoddam & ipsum diuitiarum orationis indicium est.

Quam uim habeat in oratione epiphonema hoc melius explicare volens, & vt penè oculis perspiciatur efficere, simili vtitur, quod rem multum declarat: aitque ipsum similitudinem magnam habere cum iis rebus, quæ & in domibus diuitum, fortunatorumque hominum, & in vestitu reliquaque vita ad speciem ac pompam adhibentur: indeque ἐπιδείγματα Græco sermone vocantur. quod vocabulum, vt ipse declarat, plures res complectitur, omnes ad ostendendas diuitias factas. appellat autem ipse illas: dicitque se intelligere γεῖσα, & triglypha, & purpuras latas. Nam quin γεῖσα, & triglypha domorum ornamenta sint dubitari non potest. Sunt enim γεῖσα tecti partes, in viam prominentes, quæ pluuiam aquam depellunt à parietibus, nec tamen in tenuiorum hominum casis construi erant solitæ, cum, quamuis vtilitatem aliquam afferant, magis tamen pompæ seruiant. τρίγλυφα autem sunt ornamenta ipsarum illarum partium: insculptaque non nulla illic delectationis causa. vt amplæ rosæ, vnde

se vnde etiam ipsa nunc patrio nostro sermone ab opificibus vocantur. Purpuras, vt opinor, vocauit vestes colore illo infectas: latas autem, quia ample illæ vestes & pretiose forent. Non sine causa autem se simile fecisse epiphonema iis rebus ostendere volens, ait, vt illæ amplitudinem, copiamq; patrimonii præ se ferunt, ita etiam ipsum notam indiciumque esse diuitiarum orationis. nam Cicero etiam μεταφορικῶς diuitias orationis propter similitudinem appellauit.

Δόξειε δ' ἂν καὶ τὸ ἐνθύμημα ἐπιφωνήματος εἶδός τι εἶναι, οὐκ ὂν μέν: οὐ γὰρ κόσμου ἕνεκεν, ἀλλὰ ἀποδείξεως παραλαμβάνεται, πλὴν ἐπιλεγόμενόν γε ἐπιφωνηματικῶς.

Videri etiam posset enthymema epiphonematis species quædam, quæ tamen non est: non enim ornatus causa, sed probationis adhibetur, nisi cum in extremo ponitur more epiphonematis.

Succurrit nunc imbecillitati quorundam Demetrius: nec sinit parum peritos huius rei labi ac peccare: cum enim enthymema paruam quandam similitudinem habeat epiphonematis, indeque illud ipsum videri possit, ne quis putet idem omnino esse cum illo, quid discriminis sit inter illa ostendit: vel potius diuerso illorum vsu declarato, diuersa quoque ipsa esse demostrat. inquit igitur non delectationis, neq; ornatus causa, sed vt probetur aliquid, demonstreturq; vsurpari enthymema, cum initio, in euoluenda natura epiphonematis, comparari illud ad expoliendam exornandamque expositionem aliquam docuisset. addit autem conuenire tantum ipsis in hoc, quod enthymema aliquando in sede epiphonematis ponitur, & tanquam epiphonema, in extremo editur. neque tamen hoc facit, vt prorsus illa idem sint. Huiuscemodi autem plura loca apud Ciceronem quoque reperiuntur: quæ cum sanè ad ornandum adhibeantur, quia tamen illic contraria contrariis opposita sunt, speciem simul habent enthymematum. cuiusmodi (nisi fallor) sunt duo exempla, quę supra posui è Verrinis. nam hoc è II. Philippica, cum magno stomacho ac clamore in extremo longioris narrationis, qua vehementius insectatus est Antonium, prolatum, cum enthymema sit, ea de causa videri potest epiphonema. Quid indignius? quam viuere eum, qui imposuerit diadema? cum omnes fateantur iure interfectum esse, qui abiecerit.

Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ γνώμη ἐπιφωνουμένῳ τινὶ ἔοικεν ἐπὶ προειρημένοις. ἀλλ' οὐδ' αὕτη ἐπιφώνημά ἐστι: καὶ γὰρ προλέγεται πολλάκις. λαμβάνει μέν τοι χώραν ποτὲ ἐπιφωνήματος.

Eodem pacto & sententia similis cuidam quod exclametur post ea quæ dicta iam sunt. Sed neque hæc epiphonema est: etenim antea ipsa sæpe dicitur. occupat tamen sedem aliquando epiphonematis.

Vt enthymema imponere non nullis posse significauit, creditum idem omnino esse quod epiphonema, ac quomodo distingui deberet ab epiphonemate docuit, ita sententiam illam, quam γνώμην Græci vocant, fallere posse declarat: non esseq; ipsam, vt aliquando videtur, epiphonema ostendit, cuius rei rationem reddit à loco. Sententia enim inquit sæpenumero initio ponitur, & antequam aliud aliquid editum sit, dicitur, cum contra semper epiphonema, vt nomen etiam ipsum testatur, aliquid ante se narratum habeat. occupare tamen ipsam quandoque sedem epiphonematis fatetur.

tur, cum scilicet illa in extremo profertur. quod in errorem quosdam inducit, cum etiam tunc natura ab ipsa discrepet. Commode autem in ambabus illis, oppositis inter se sedibus, collocari sententias, docuit Aristoteles in II. libro de arte dicendi: ferè enim clausulam enthymematum, & initia, demptis ceteris partibus, quæ ratione concludunt, esse inquit sententias. Theon sophistes, qui & ipse subtiliter de epiphonemate disseruit, & si non omnino idem putat esse ἐπιφώνημα & γνώμην, videtur tamen existimare maiorem affinitatem habere ipsam cum altero illo, quàm Demetrius: vocat enim epiphonema, cum statim aliqua re narrata, exponitur quid inde elici possit, ad vitam nostram excolendam aptum: appellatque illud ipsum γνώμην. quod si semper custoditum sit, perspicueque fiat, arbitratur alienum esse à vera ratione scribendæ historiæ. quemadmodum etiam valde remotum à ciuili genere dicendi. proprium autem esse vult theatri ac scenæ. vnde testatur fabulas Menandri refertas fuisse hoc epiphonemate. Si vero contra temperata fuerit narratio huiuscemodi sententiis: atque id clam & arte quadam tractetur, itaque demum vt fallat tantum studium scriptoris in hac re positum, affirmat fore eo pacto vt venusta & lepida fiat narratio: quod probat duobus exemplis Herodoti. Sed etiam loco illo Demosthenis. qui locus grauis in primis est, & de rebus ad remp. pertinentibus agit. quando scilicet ille Philippi vitam & instituta criminatur. commemorans ipsum mimos secum habere: poetasque turpium argumentorum ac tenerorum cantuum. demumque omnes illos quos Atheniensium ciuitas, vt impuros & consceleratos, eiecerit. nam quod Philippus, cum tam nequam sit, fallat ceteros mortales, nasci illud inde, quia in bello felix est: ventique ipsius secundi. Post quæ magister ille dicendi tradit summum oratorem vti epiphonemate. quod sane hoc est. αἱ γὰρ εὐπραξίαι δειναὶ συγκρύψαι καὶ συσκιάσαι τὰ τοιαῦτα ὀνείδη. idest: Res enim prosperæ plurimum valent ad huiuscemodi flagitia operienda; & quasi vmbram ipsis, ne aspici possint, inducunt. Sine dubio autem hæc est γνώμη, facitque extremum hoc ad vitam hominum expoliendam: & non tantum ornat narrationem illam in fine positum: cum Demetrius tradat assumi epiphonema tantum ad ornandum.

Τὸ δὲ. Νήπιος οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, οὐδ᾽ αὐτὸ ἐπιφώνημα ἂν εἴη: οὐ γὰρ ἐπιλέγεται, οὐδὲ ἐπικοσμεῖ, οὐδ᾽ ὅλως ἐπιφωνήματι ἔοικεν, ἀλλὰ προσφωνήματι, ἢ ἐπικερτομήματι.

Illud autem. Νήπιος οὐδ᾽ ἄρ᾽ ἔμελλε κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξειν, *neque ipsum epiphonema existimari debet: non enim post dicitur, neque exornat, neque demum exclamationi est simile, sed acclamationi, uel increpationi.*

Locum Homeri diligenter expendit, qui & ipse deciperet parum acutos: viderique posset epiphonema, cum tamen non sit. Est autem cum Asius, Hyrtaci filius, sapiens consilium Polydamantis spreuit, qui auctor fuerat Troianis, in naues impetum facturis, vt equos relinquerent: ipse enim id facere recusauit, vectusque in quadriga eò se contulit. vnde poeta insimulat ipsum: stultumq; vocat, quod contumacia sua mortem sibi quæsiuerit. Hoc igitur, quo altiore voce Asium accusat: stultitiamq; ipsius exagitat, neque ipsum etiam, vt ne superiora quidem esse epiphonema affirmat. cuius rei statim rationem reddit his verbis. Neque enim ad extremum, aliqua re iam narrata, editur: neq; ornatum affert orationi. nec omnino speciem habet vllam epiphonematis, sed potius acclamationem reddit vel increpationem, ac conuicium. προσφώνημα nanque videtur hic appellare reprehensionem illam, quia sermo quasi ad eum conuersus est. Quomodo etiam accepit verbum ipsum Homerus, cum de precibus ab Agamemnone missis ad Achillem, vt auferrent ab eo amicam, loqueretur: significans enim eos tunc timuisse, ac tanquam mutos stetisse, reueritos conspectum fortissimi herois, inquit. οὐδέ μιν προσεφώνεον οὐδ᾽ ἐρέοντο. cum προσφωνεῖν etiam va-

leat

leat librum, opusque aliquod ad aliquem mittere, ac tanquam nomini ipsius dicare. Plenum vero προσφώνημα, vel potius ἐπικερτόμημα esset, si prorsus ille appellatus foret, errorque animi magnus, quo teneretur, ipsi planè demonstratus: cuiusmodi est locus ille Lucretii. vbi induxit naturam stultos accusare, quod recusent mori. Quid tibi tantopere est mortalis, quod nimis ægris Luctibus indulges? quid mortem congemis, ac fles: & quæ sequuntur.

Τὸ δὲ ποιητικὸν ἐν λόγοις, ὅτι μὲν μεγαλοπρεπὲς, καὶ τυφλῷ δῆλον φασι. πλὴν οἱ μὲν γυμνῇ πάνυ χρῶνται τῇ μιμήσει τῶν ποιητῶν: μᾶλλον δὲ οὐ μιμήσει, ἀλλὰ μεταθέσει, καθάπερ ἡρόδοτος.

Poeticum autem in oratione, quod amplum est, & caeco apparet vt aiunt. nisi quod hi quidem valde nuda vtuntur imitatione poetarum: & quæ potius quàm imitatio, transpositio debeat vocari, quemadmodum Herodotus.

Explicato epiphonemate: non nullisque rebus, quę similitudinem aliquam cum eo habent, inde reiectis, affert aliud, quod & ipsum loco positum: egregieque tractatum, valde illustrat orationem: grandemque ac magnificam illam reddit. id autem est inserere locos aliquos poetarum in solutam orationem. nam quin hoc granditatem illi acquirat dubitari non posse inquit: vtensque prouerbio celebri, apparere id etiam cæco affirmat. Non tamen simplicem esse rationem hanc, sed duas partes habere testatur: cum alii vt narrat, valde nuda apertaque imitatione poetarum vtantur: neque artificio vllo tecta. quæque verius transpositio quàm imitatio vocari debeat: tanquam enim castigat se ipsum, qui illam imitationem, non suo proprioque nomine appellarit. Herodotum autem hoc sequutum fuisse commemorat, non indicatis sanè locis ipsis, in quos verba poetarum transtulisset: cum id frequens apud eum, sit: notumque ea ætate magnopere fuerit. sed ne nunc quoque obscurum esse potest illis qui accurate ambos legerint. Cum autem imitationem verborum ex iis quæ infra de Thucydidis studio diuerso, rationeque tradit, appareat ipsum intelligere, quis non fateatur, cum de Cleomene rege Spartiatarum: eiusque insanię origine loquens, quam putabant quidam ipsum è consuetudine Scytharum traxisse, inquit. ἐκ τε τοῦ ὡς αὐτοὶ λέγουσι ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, ἐπισκύθισον λέγουσι. hoc ipsum accepisse ab Homero, ipsiusque illustri loco ac claro: cuius tamen sensus negotium facessierit multum grammaticis: Achilles enim quoque. cum legatos amicissimos sibi viros bene accipere vellet, mandauit sodali suo vt illo modo vinum ipsis ingereret, atque inquit. ζωρότερον δὲ κέραιε. & verbum igitur idem est: & tempus sententiaque nulla re dissentiens. Idem etiam vere dici potest de verbo hoc quod poeticum est, quo vsus est Herodotus statim in principio historiæ ἀπαγινέοντας δὲ φορτία αἰγύπτιά τε καὶ ἀσσύρια: Homerus enim quoque ipsum vsurpauit & hoc loco. ἄσυ δ᾽ ἀφ᾽ ὑψηλῶν ὀρέων καταγίνεον ὕλην & aliis etiam. vt ἀτάσθαλα quoque, quod crebrum est apud poetam. cum narrat stultissimum regem ponte dissipato mandasse suis vt plagas mari infligerent: verbaq; adderent conuicii plena & dedecoris, ad ipsius factum illud insimulandum, sed finem exemplorum faciamus. Herodotum vero maximum amatorem Homeri fuisse affirmauit etiam Dionysius Longinus, quo loco & ipse de imitatione subtiliter disserit: docet enim hanc quoq; viam esse satis certam perueniendi ad summam laudem in scribendo: excelsumque illum gradum, quem veteres illi eximii oratores obtinuerint assequendi: si quis scripta optimorum poetarum, ceterorumque scriptorum accurate legerit, atque exprimere conatus fuerit, quod narrat fecisse & Herodotum & Stesichorum & Archilochum, & in primis Platonem, qui ex Homeri perenni fonte in suos nitidissimos sermones plures riuulos deduxerit. Ex his paucis Demetrii verbis intelligere licet quid ipse, grauis & probatus in primis auctor, senserit de imitatione: cognosciturque nullo negotio non paucos, qui se eximie imitari putant monimenta

nimenta ingenii veterum illorum magnopere laudatorum scriptorum, non dignos esse qui imitatores appellentur: cum integras sententias parum, aut nihil immutatis verbis inde sumant: fures enim & expilatores potius vocandos existimat. Quomodo autem cum laude hoc tractari possit, ipse accurate docet: proponitque nobis imitandum Thucydidem.

Θουκυδίδης μέντοι κἂν λάβῃ παρὰ ποιητοῦ τι, ἰδίως αὐτῷ χρώμενος, ἴδιον τὸ ληφθὲν ποιεῖ. οἷον ὁ μὲν ποιητὴς ἐπὶ τῆς κρήτης ἔφη. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα περιῤῥυτος. ὁ μὲν δὴ ἐπὶ τοῦ μεγέθους ἐχρήσατο τῷ περιῤῥυτος: ὁ δὲ θουκυδίδης ὁμονοεῖν τοὺς σικελιώτας καλὸν οἴεται εἶναι, γῆς ὄντας μιᾶς καὶ περιῤῥύτου, καὶ ταυτὰ πάντα εἰπὼν, γῆν τε ἀντὶ νήσου καὶ περιῤῥυτον ὡσαύτως, ὅμως ἕτερον λέγειν δοκεῖ: διότι οὐχ ὡς πρὸς μέγεθος, ἀλλὰ πρὸς ὁμόνοιαν αὐτοῖς ἐχρήσατο. περὶ μὲν δὴ μεγαλοπρεπείας τοσαῦτα.

Thucydides sane quamuis ceperit aliquid à poeta, cum in suum aliquem vsum ipsum conuertat, proprium id quod sumptum est, facit. ceu poeta de Creta inquit. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Καλὴ καὶ πίειρα, περιῤῥυτος. *hic igitur in magnitudine ostendenda vtitur illo* περιῤῥυτος. *Thucydides autem concordia coniungi Siceliotas putat pulchrum esse, cum sint unius telluris &* περιῤῥύτου. *& cum eadem omnia dixisset, telluremq́; pro insula &* περιῤῥυτον *eodem pacto, tamen aliud dicere videtur: quia non ad magnitudinem, sed ad concordiam ipsis vsus est. de magnificentia igitur tot.*

Diuersam viam sequutum fuisse Thucydidem docet, quamuis in eodem studio scribendæ historiæ versatus sit: summaque industria sententias ab Homero acceptas occultasse ipsum significat. Cum enim (inquit) sumpserit aliquid à poeta: sua quadam, propriaque ratione illo vtens, quod alienum est, suum facit. Exemplo id confirmat hoc pacto. Ceu poeta de Creta dixit. est autem locus, vbi in Odyssea, situm Cretæ, naturamq́ue telluris eius, ac fertilitatem describit: edidit vero id ex persona Vlyssis, cum Penelope ficte loquentis. Κρήτη τις γαῖ' ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ καλὴ καὶ πίειρα, περιῤῥυτος. extremum autem in primis verbum notat Demetrius atque inquit. Homerus in magnitudine illius insulæ ostendenda vsus est verbo περιῤῥυτος. Thucydides autem ait oportere Grȩcos, qui in Sicilia habitabant, concordia coniungi, cum sint incolæ eiusdem telluris & περιῤῥύτου idest circumfluæ, & vndique mari cinctæ. & tamen addit. cum Thucydides eadem omnia dixerit: nam, vt ante Homerus fecerat, insulam non appellauit: & si non eodem omnino nomine est vsus in ea significanda: quam enim γαῖαν Homerus, ipse χώραν vocauit, cum tamen commune ambobus fuerit insulam eam ipsam, siue tellurem, siue regionem, non nominare: & περιῤῥυτον, ne verbo quidem immutato, tamen aliud Thucydides dicere videtur, quia in alia longeque diuersa re ostendenda illis vsus est: neque enim ad magnitudinem eius regionis declarandam, sed ad confirmandum requiri merito ab illis, vt consentiant inter se cum eandem terram habitent, & illam quidem distinctam à ceteris gentibus tam vasto ac spatioso mari. Locus Thucydidis, quem intelligit, apud ipsum est in quarto historiarū, sententiaq; ea ab Hermocrate Syracusano edita est his verbis, cum ad concordiam Græcos illos hortaretur: atque aliis iam argumentis vsus foret. τὸ δὲ ξύμπαν γείτονας ὄντας καὶ ξυνοίκους μιᾶς χώρας καὶ περιῤῥύτου, καὶ ὄνομα ἓν κεκλημένους σικελιώτας. Cum valeat autem, vt dictum est, περιῤῥυτος undique aquis cincta: unde etiam grammatici, notionem eius verbi aperire uolentes, affirmant par illi esse ἀμφίαλος ut uerum fatear,

non

non penitus uideo quomodo Demetrius tradat ostendi ipso magnitudinem eius telluris apud Homerum. Si nanq; ea uis est, notioq; eius nominis, quam ostendi, pusilla etiam quęlibet insula, ac scopulus περιῤῥύτος non sine causa uocari potest: & ipsæ enim quoque aquis undiq; cinguntur. Nec tamen non, quod testatur doctissimus hic noster auctor, nescio quomodo, intelligitur magnitudo quædam in ea uoce, &, ut quid suspicer, aperiam, illa particula περὶ indicat non solum extremas partes eius telluris, sed longum etiam tractum eius oræ. Hermogenes, qui & ipse quæsiuit quot modis pedestris oratio reciperet uersus poetarum; duas rationes attulit, non ualde à superioribus his discrepantes: priorem scilicet cum orator integrum uersum apte in orationem incluserit, ut sententia ipsius conueniat reliquæ orationi, quem modum ipse uocat κόλλησιν, quia uersus ille tanquam glutine quodam illic adnexus est. exemplo autem Æschinis docet eum vsurpari aliquando ab oratoribus: vt opinor autem locus hic Ciceronis in L. Pisonem ita conformatus est. Quanquam, quod ad me attinet. Nunquam istam imminuam curam inficiando tibi. nisi enim indicio Asconii versus esse L. Accii proditus esset, vix intelligeretur. Posterior autem ratio est, cum parte tantum versus sumpta, reliquam sententiam suis verbis absoluerit orator: rursusq; ad alteram versus partem redit. vtque apud poetam ipsum est, exponit. quod, vt ostendit, facit Demosthenes in oratione, quam habuit de falsa legatione.

Ὥσπερ δὲ παράκειται φαῦλα τινὰ ἀστείοις τισὶν. οἷον θάῤῥει μὲν, τὸ θράσος: ἡ δ' αἰσχύνη, τῇ αἰδοῖ: τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῆς ἑρμηνείας τοῖς χαρακτῆρσι παράκεινται διημαρτημένοι τινές. πρῶτα δὲ περὶ τοῦ γειτνιῶντος τῷ μεγαλοπρεπεῖ λέξωμεν. ὄνομα μὲν οὖν αὐτῷ ψυχρόν: ὁρίζεται δὲ τὸ ψυχρὸν Θεόφραστος οὕτω. Ψυχρόν ἐστι τὸ ὑπερβάλλον τὴν οἰκείαν ἀπαγγελίαν, οἷον Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ἀντὶ τοῦ ἀπύθμενος ἐπὶ τραπέζης κύλιξ οὐ τίθεται: τὸ γὰρ πρᾶγμα μικρὸν ὂν, οὐ δέχεται ὄγκον τοσοῦτον λέξεως.

Quemadmodum autem propinqua sunt improba quædam quibusdam probis, ac laude dignis. ceu fidentiæ quidem, audacia: verecundia autem, pudori: eodem pacto & locutionis notis vicinæ sunt vitiosæ quædam. Primum autem de ea quæ vicina est magnificæ dicamus. nomen igitur ipsi impositum est frigidum: definit autem frigidum Theophrastus hoc pacto. frigidum est quod excedit suam propriamque enuntiationem, ceu Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ*: pro illo vsurpatum. sine fundo calix in mensa non collocatur: res enim quæ parua est, non sustinet tumorem tantum locutionis.*

Descripta nota magnifica, vicinam ipsius vitiosam explicare aggreditur: quod enim in reliquis quoque formis dicendi verum esse declarabit (est enim hoc commune omnium) nunc in hac ampla, quam iam exposuit, contingere docet: ac ne mirum absurdumque aliquibus videatur, exemplo aliarum bonarum, laudatarumq; rerum, in moribus sitarum, & ad vitam pertinentium, id confirmat: quę & ipsæ propinquas habent res non nullas malas, ipsis partibus aliquibus similes. inquit igitur. Ceu res quędam malæ, ac quæ vitiorum naturam habent, sunt vicinę rebus quibusdam bonis, & quæ meritò probantur, vt audacia fidentiæ: nec non nimia verecundia pudori, sic notis veris locutionis propinquę sunt notæ non nullæ deprauatæ, ac quæ laude, fineque deiectæ sunt. Animaduertendum autem cum pudorem, quem vocat αἰδῶ, virtutis vim habere: reique probatæ velit, αἰσχύνην ipsum pro re vitiosa ponere: & quæ quamuis propinqua illi sit, reprehendi merito possit. Idem tamen vtrunque verbum apud Græcos multos auctores valet. vt Aristotelem in primo libro de moribus

bus ad Nicomachum. illo autem tradito, communiter ad omnes notas pertinente, ceteris posthabitis, primum de nota illa corrupta, quę vicina est integrę perfectęque magnificę notæ, pollicetur se dicturum. atque inquit. nomen ipsi esse ψυχρόν. cui Grę co verbo respondet frigus. quod & ipsum huc transfertur, ac vitium idem ostendit apud Latinos bonos auctores. Cum autem naturam huius vitiosæ formæ aperire vellet, vtitur definitione Theophrasti, qui antea quid verbo illo contineretur, euoluerat: dixeratque frigidum esse id quod superat suam propriamque eius rei, quam ostendit, expositionem. culpam autem huius rei demonstrat vtens versu Sophoclis, in quo res minuta, pusillaque admodum, verbis grandibus exponitur: hoc enim significat, superare: ac sine modo transire aptam illi rei, propriamque expositionem. nam Sophoclis versum hunc esse è Triptolemo testimonio veterum grammaticorum cognoscitur. & Pollux enim in Onomastico, & Hesychius id ostendunt, docentes valere in eo ἀπυνδάκωτον, ἀπύθμενον. idest sine fundo cum πύνδαξ sit πυθμὴν alio vocabulo ab ipsis vocatus, idest fundus: & ima pars vasis: grandius tamen id verbum est. nam altero hoc vsus est Hesiodus, cum seram esse in fundo parsimoniam affirmauit. quis enim nescit hunc uersum ipsius esse è rusticis operibus; cum admoneret. quo pręcipue tempore oportet parce è dolio haurire. μεσσόθι φείδεσθαι· δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. Verbum etiam τραπεζοῦται, quod à τράπεζα conformatum est, quæ est mensa: valetque in mensa collocatur ac stat, amplius est quàm tam tenuis res patiatur. vt testatur quoque Demetrius: non enim sustinere illam tantum tumorem uerborum affirmat.

Γίνεται μέντοι καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν τρισίν, ὥσπερ καὶ τὸ μεγαλοπρεπές. ἢ γὰρ ἐν διανοίᾳ, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος λιθοβολοῦντος τὴν ναῦν τοῦ ὀδυσσέως, ἔφη τις, φερομένου τοῦ λίθου αἶγες ἐνέμοντο ἐν αὐτῷ: ἐκ γὰρ τοῦ ὑπερβεβλημένου τῆς διανοίας καὶ ἀδυνάτου, ἡ ψυχρότης.

Nascitur sanè frigidum in tribus, ueluti & magnificum: siue enim in sententia, quemadmodum de Cyclope qui lapidem iecit in nauem Vlyssis, quidam dixit, cum lapis ferretur capræ in ipso pascebantur. ex eo nanque quod superat modum in sententia, quodque item effici non potest, exoritur frigus.

Quibus in rebus oriatur frigus hoc, quod inquit, ostendit: nascique ipsum ait, eadem ratione, qua forma, quam explicuit, magnifica, in tribus, quæ statim exponit. siue enim in sententia ipsa. ceu inquit de Cyclope, lapidem coniiciente in nauem Vlyssis, quidam dixit. Cum lapis ille per aërem ferretur capræ in ipso pascebantur. Quin autem frigus, insulsitasq; in eo loco appareat, non dubitans Demetrius, ortum eius declarat dicens. Existit enim frigus, quia res, quæ narratur, superat omnem veritatem. atque effici id, quod dicitur nullo modo potest. sicq; sententia ipsa affinis huic culpæ est. In hoc vitium manifesto inciderunt quidam è numero etiam eorum poetarum, qui nostra aut superiore ætate, quod similitudinem epici carminis haberet, poema scripserunt. dum enim nimis studuere rem augere, & admirationem in animis eorum, qui audiunt, gignere, res attigere. & quę omnem ueri similitudinem superarent: & præterea humiles nimis, & sæpe fœdę forent.

Ἐν δὲ λέξει ὁ ἀριστοτέλης φησὶ γίνεσθαι τετραχῶς. * ὡς ἀλκιδάμας, ὑγρὸν ἱδρῶτα: ἢ ἐν συνθέτῳ, ὅταν διθυραμβώδης συντεθῇ ἡ δίπλωσις τοῦ ὀνόματος. ὡς τὸ Ἐρημόπλανος ἔφη τις, καί τι ἄλλο οὕτως ὑπέρογκον. Γίνεται δὲ καὶ ἐν μεταφορᾷ τὸ ψυχρόν. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ γράμματα. Τετραχῶς μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν οὕτως ἂν γίγνοιτο.

In

*In locutione autem Aristoteles inquit nasci quattuor modis * . vt Alcidamas, humidum sudorem: vel in iuncto verbo, quando more dithyramborum iuncta fuerit duplicatio nominis. vt ἐρημόπλανος dixit quidam, & quidquid aliud ita præter modum tumidum. nascitur autem & in translatione frigidum. Τρέμοντα καὶ ὠχρὰ τὰ πράγματα. quattuor igitur modis in locutione hoc pacto fieret.*

Quomodo idem vitium in verbis conflctur tradere volens Demetrius, vtitur explicatione Aristotelis, qui in III. libro de arte dicendi subtiliter de hoc disseruit: docuitque quattuor modis frigus oriri in verbis, exemplis diligenter positis omnium illarum prauarum exornandę orationis vitiosarumq; rationum: desiderantur tamen hic manifesto non nulla. ideſt vna è quattuor illis rationibus, qua traditur à summo illo scriptore nasci vitium hoc à linguis, peregrinisque vocibus, in dicendo vsurpatis, quod probat ille exemplis Lycophronis sophistę, qui studio augendæ orationis in hanc culpam inciderat. nec tantum integer modus ille defecit apud Demetrium, verum etiam initium alterius, quo tradidit Aristoteles vsum etiam epithetorum aut prolixorum, aut intempestiuorum, aut crebrorum, parere eandem insulsitatem: cum enim exemplum Alcidamantis, hoc vitio laborans, hic legatur, existimari debet ante narratum diligenter fuisse, ansam hanc quoque esse peccandi: multosque, qui nescirent vti epithetis, in hoc lapsos esse. quare arbitror culpa librariorum totum hoc defecisse post aduerbium, quo quattuor modis oriri frigus in locutione ab Aristotele dictum esse affirmauit. Alcidamas autem, qui humidum sudorem vocauit, vsus est epitheto intempestiuo & superuacaneo: quis enim nescit eam esse naturam omnis sudoris? quare merito explosus est. Videtur autem Boccacius quoque noster non satis potuisse hunc scopulum vitare in illo etiam eximio, pręclaroque opere, quod à numero dierum appellauit: in partibus enim illis, quę in medio positæ sunt fabellarum: pręcipueque cum describit aliquid adhibito studio plurimo in ea ἐκφράσει, vestigia quædam apparent huius propriæ poetarum exornationis. nam alios quosdam ipsius libros, non valde, prudentibus & eruditis viris probatos, refertos esse hoc vitio, notum omnibus est: illic enim penitus se ad poeticam locutionem errore magno animi contulit. Pergit autem Demetrius tertium modum, ab Aristotele ante traditum, commemorare, qui originem suam habet prauam iuncturam verborum: esseque inquit, cum vocabulum concretum complicatumq; fuerit more dithyramborum: genus enim id poetarum in primis iungere, geminareq; verba audacter consueuerat, vt ipse quoque supra, cum de vtilitate horum duplicium nominum disputauit, accurate docuit: huius autem vitii exemplum esse posse inquit affectationem illius, qui ἐρημόπλανος inquit, iuncto è duobus duriter nomine, cum ostendere vellet quempiam per deserta, & inculta loca vagari solitum: ac si quid aliud inquit huiuscemodi est, hoc pacto inflatum ac tumidum. Nasci etiam dicit frigus hoc in translationibus, quæ quarta ratio est procreandi hoc malum, ex iis rationibus, quæ in verbis collocatæ sunt. exemplo autem tantum illud confirmat, quod à Gorgia sumptum videtur: Aristoteles enim quoque eodem vsus est, nisi quod ἔναιμα ideſt cruenta, pro τρέμοντα, quod trementia horrentia ve valet, apud eum est. ipse autem Leontini sophistæ illud esse testatur, affirmans, quia translationibus longinquis vsus est, cum appellarit res pallidas cruentasque, inde redditam esse orationem obscuram. Sed, vt accuratius de illo loco differam, nactus occasionem hanc: scrupulumque, quem tunc inieci, coner euellere, non tantum cruentam pecuniam Cicero μεταφορικῶς aliquando appellauit, quod videtur Aristoteles improbare, & putare insulsum ac frigidum, quia inuerecunde translatum est, sed orationem etiam cruentare dixit, quum quasi incisis omnibus alicuius venis, sanguine totum ipsum impleret. hęc certe verba ipsius sunt eo loco, quo maxime M. Antonium omni dedecore ac turpitudine aspersit. Num expectas, dum te stimulis

 fodiam?

fodiam? hæc te, si vllam partem habes sensus, lacerat: hæc cruentat oratio. nullo autem pacto locus hic huic vitio, quod exagitat Aristoteles, affinis videtur: & si translationes hæ liberiores sunt: & sine dubio longe ductæ: quarum tamen prior nescio quo modo non tam dura videtur. quamuis id ipsum etiam vere efficere non possit oratio: posterior vero hæc, de qua loquor, audacior. Dicemus igitur translationem hanc Latina in lingua non fuisse ita nouam & inauditam, vt ea de causa respui deberet. Siue minore periculo dici potuisse Antonium, quam res inanimas cruentari: in cuius viui corpore cruor certe existebat: cum contra ab illis omnino abesset. & si non illum ipsum, sed vitam eius & existimationem intellexit illo tempore Cicero. Vel ita purgabimus Ciceronem & à culpa remotum fuisse significabimus, vt ipse aliquando defendit Demosthenem, quem Æschines eosdem nomine insimularat: affirmauit enim concedi tunc Demostheni debuisse, vt illo modo loqueretur, cum inflammatus animo esset ob atrocitatem earum rerum, & inflammare etiam iudices, audito resque magnopere cuperet. inquit igitur Cicero. Facile est enim verbum aliquod ardens (vt ita dicam) notare: idque restinctis iam animorum incendiis, irridere. Quod si locus vllus vnquam fuit, in quo Cicero tractando valde commotus esset, studeretq; animos optimorum ciuium exacerbare, hic ipse profecto fuit. quare seruiuit mirifice illi tempori, non aliquid quod reprehensionem iustam in se haberet, commisit. Verba vero in primis dure translata in aduersario irrisisse Æschinem ipse met testatur: hic enim præcipue locus est, quem Cicero intellexit. Οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μιαρὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα: ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς ὦ σιδήρεοι ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι: ὅτ' ἔφη παρελθών. ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν. ἀνατετμήκασί τινες τὰ κλήματα τοῦ δήμου. ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τῶν πραγμάτων: φορμοῤῥαφούμεθα ἐπὶ τὰ στενά. τινὲς πρῶτον ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι. Ταῦτα δὲ τίνα ἐστὶν ὦ κίναδος ῥήματα, ἢ θαύματα. Aristoteles eo loco diligenter de hoc vitio disputans, tradidit non nullas translationes carere omni decore, partim quia ridiculæ sint: partim quia nimis grandes ac tragicæ, quare vtraque de causa exploduntur. Addit autem in extremo Demetrius quattuor modis nasci posse frigus in locutione ex præceptione illa intelligi, quod initio indicarat.

Σύνθεσις δὲ ψυχρὰ ἡ μὴ εὔρυθμος, ἀλλὰ ἄρυθμος οὖσα, καὶ διὰ πάντων μακρὸν ἔχουσα, ὥσπερ ἡ τοιάδε. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: οὐδὲν γὰρ ἔχει λογικὸν, οὐδὲ ἀσφαλὲς, διὰ τὴν συνέχειαν τῶν μακρῶν συλλαβῶν.

Compositio autem frigida, quæ non numerosa, sed extra numerum est: & omnibus in partibus longum habet, veluti talis. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. Πάσης ἡμῶν ὀρθῆς οὔσης: *nihil enim habet aptum orationi, neque in tuto positum, propter continuationem longarum syllabarum.*

Quod restabat tertium, vbi maneret aliquando frigus, exponit. idest quæ compositio verborum affinis sit huic uitio: diuersa autem hæc est compositio à superiore: illic enim σύνθεσιν vocauit iuncturam concretionemque verborum, cum è duobus scilicet, uel pluribus uerbis unum factum est: hic uero σύνθεσιν appellat constructionem, texturamq; ipsorum. Compositionem igitur frigidam esse inquit illam, quę idoneis sibique aptis numeris temperata non est, sed numero caret, ac per omnia longum sonum habet. cuius compositionis frigidæ: omnibusque sui partibus productas syllabas habentis, exemplum esse dicit uerba hæc ueteris scriptoris. in quibus quattuor continentes spondei sunt. Ἥκων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. nec non alium etiam hunc locum, qui itidem constat iisdem pedibus, cum quattuor dictiones, quę in eo sunt, terminatæ sint quattuor spondeis: in superiore enim exemplo tertium spondeum duo monosyllaba constituebant. quæ tamen sedes ita quoque seiuncta est à reliquis partibus, ac pæne

pæne uocem unam conficit. nam nisi singuli pedes suis uocibus distinctisque consta rent, non tam apparetet (vt opinor) vitium illius structuræ: nec ita illa odiosa, molestaque auribus foret: omnis enim offensio uidetur inde nasci. Sententia amborum locorum plena non est. quid tamen significatum illis sit, apparet. nam in posteriore ὀρθῶς videtur sumptum eodem sensu, quo apud Isocratem, cum inquit. αἰσθάνομαι δὲ τὴν ἑλλάδα πᾶσαν ὀρθὴν οὖσαν. erectum enim animo, non corpore intellexit: auideq; expectantem exitum aliquarum rerum. sed hoc nihil ad rem pertinet: neque enim sensus horum verborum attendendus, sed exemplis his cognoscendum orationem, quæ extra numerum est, insulsam esse ac frigidam. cuius rei ipse statim rationem reddit, dicens. Nihil enim habet aptum orationi: vacuumque à periculo lapsionis, quia continentes illic sunt plures, quàm aures ferant, syllabæ longę. συνέχειαι enim μακρῶν συλλαβῶν dicens, hoc prorsus significauit, idest continuationem illarum, & cum in oratione plures fuerint productæ syllabæ, quæ nulla correpta interruptæ sint. multo etiam supra, vbi de concursu vocalium disputauit, vsus est eodem hoc verbo: appellauitque συνέχειαι τῶν γραμμάτων, cum litteræ sibi ipsis hærent, & nullo tanquam hiatu, diuulsæ sunt.

Ψυχροὶ δὲ καὶ τὰ μέτρα τιθέναι συνεχῆ καθάπερ τινὲς, καὶ μὴ κλεπτόμενα ὑπὸ τῆς συνεχείας: ποίημα γὰρ ἄκαιρον, ψυχρὸν: ὥσπερ καὶ τὸ ὑπέρμετρον.

Frigidum autem est & uersus continuos ponere, quod faciunt non nulli: & qui non tegantur à continuatione: poema enim intempestiuum, frigidum est: quemadmodum & quod superat mensuram.

Ostendit aliud, quod gignit hoc vitium: frigidumque esse inquit collocare in soluta oratione metra continentia: in quam tamen culpam tradit non nullos incidere, quos, vt consueuit, cum aliquorum vitia notat, nomine non appellat, parcens eorum dignitati. Quærendum autem est, an versus aliorum poetarum intelligat, siue ab illo ipso, qui dicit, in dicendo conflatos: vtrunque enim reprehensionem in se habet. Si nanque posterius hoc significatum ab eo foret, aptum esset id à proximè vicino pręcepto, vt duo contraria inter se vitia caueri debere admonuerit. vt Cicero quoq; in Oratore fecit, cum inquit. Quia nec numerosa esse, vt poema: neque extra numerum, vt sermo vulgi est, debet oratio. Si vero intellexit aliorum carmina, inserta in orationem, responderet illi præcepto, quo docuit loco positos versus poetarum adiungere granditatem lumenq; orationi: vt enim raro hoc facere, modiceque laudem inuenit, ac dignitatem adfert orationi, ita plures versus continuatos ponere culpam in se sustinet: ipse sanè arbitror potius hoc verum esse, quod etiam videtur ostendere verbum id, quo ipse vsus est, τιθέναι: non enim, vt arbitror, ita locutus fuisset de versibus ab oratore ipso, dum diceret, factis. Non esse autem collocanda in oratione metra continentia, cum dixisset, addidit. Et quæ non tegantur, ita vt perspici nequeant, à solutæ orationis continuatione: tunc enim rectè vtiliterq; includuntur versus in solutam orationem, cum facile non apparent: latere autem nullo modo possunt plures eodem loco positi ac continuati versus. Ratione vero confirmans superius præceptum Demetrius inquit. Poema enim intempestiuum res frigida est. quemadmodum etiam id, quod superat mensuram. intempestiuum autem & inopportunum appellat, cum minime requiritur, nec suo loco positum est: ὑπέρμετρον vero (vt opinor) quod iustam mensuram superat, ac sine modo est. vt cum continentes plures versus in soluta oratione sunt. nam contra si modice id factum esset, non solum vitio caruisset, sed laudem etiam meruisset.

Καὶ καθόλου ὁποῖόν τι ἐστιν ἡ ἀλαζονία, τοιοῦτον καὶ ἡ ψυχρότης: ὅ, τε γὰρ ἀλαζὼν, τὰ μὴ προσόντα αὐτῷ αὐχεῖ ὅμως, ὡς προσόντα: ὅ: τε μικροῖς πρά-

γμασι περιβάλλων ὄγκον, καὶ αὐτὸς ἐν μικροῖς ἀλαζονευομένῳ ἔοικε, καὶ ὁποῖόν τε τὸ ἐν τῇ παροιμίᾳ, κοσμούμενον ὕπερον, τοιοῦτόν τί ἐστι καὶ τὸ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ἐξηρμένον ἐν μικροῖς πράγμασι.

Et ad summam quale est ostentatio, tale & frigus: qui enim homo gloriosus est, quæ sibi bona non adsunt, iactat tamen se habere, et qui paruis rebus adiungit tumorem, & ipse in paruis ostentanti se similis est: & demum quale est, quod in prouerbio est, ornatum pistillum, tale est & quod in locutione elatum est in paruis rebus.

Similibus nunc duobus cuiusmodi sit hoc vitium explanat: eorum autem prius est. Quale enim in vita hominum, ac moribus est iactantia, inanisq; gloriæ causa rerum suarum amplificatio: ἀλαζονία vocata à Gręcis, tale in oratione esse hoc, quod frigus appellat. constituit autem statim similitudinem harum rerum, dicens. Nam & gloriosus homo ea bona, quæ non habet, habere se & ample possidere prędicat. & ille, qui pusillis rebus tumorem uerbis adiungit, & ipse par similisque est alicui tenuibus in rebus idem studium ostentanti. Ambo autem nostri comici mores studiaque huiuscemodi hominis ostendunt, ac qualis sit gloriosus miles, describunt: ut accurate etiam, qui scripsit de arte dicendi ad Herennium Cornificius, in quarto ponit nobis ante oculos instituta talis viri: vbi docet, quid sit notatio ab ipso uocata. Posterius vero est. Quale est pistillum exornatum: magnaque cura expolitum, quod prouerbio ferebatur, tale est, quod in locutione inflatum est, ac supra modum elatum, in tenui materia exponenda. Prouerbium autem hoc usurpabatur ab illis, qui male positam operam aliquorum ostendere uolebant, res nullius ornatus participes, expolire, atque in honorem adducere studentium: qui enim instrumentum id culinę summo studio exornaret, & corollam ipsi imponeret, aut huiuscemodi aliquid faceret, frustra laboraret: neque enim illud, cum quotiescunque usus ipsius est, inquinetur: vileque admodum instrumentum sit, recipit vllum ornatum.

Καίτοι τινές φασι δεῖν τὰ μικρὰ μεγάλως λέγειν, καὶ σημεῖον τοῦτο ἡγοῦνται ὑπερβαλλούσης δυνάμεως. ἐγὼ δὲ Πολυκράτει μὲν τῷ ῥήτορι συγχωρῶ, ἐγκωμιάζοντι, ὡς Ἀγαμέμνονα, ἐν ἀντιθέτοις καὶ μεταφοραῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τρόποις: ἔπαιζε γὰρ, οὐκ ἐσπούδαζε, καὶ αὐτὸς τῆς γραφῆς ὁ ὄγκος παίγνιόν ἐστι. παίζειν μὲν δὴ ἐξέστω, ὥς φημι: τὸ δὲ πρέπον ἐν παντὶ πράγματι φυλακτέον. τουτέστι, προσφόρως ἑρμηνευτέον· τὰ μὲν μικρὰ, μικρῶς: τὰ μεγάλα δὲ, μεγάλως.

Atqui aiunt quidam oportere res paruas ample dicere, & signum hoc esse putant eximiæ facultatis dicendi. ego autem Polycrati quidem oratori concedo, laudanti, ut Agamemnonem, in antithetis, & translationibus, & omnibus tropis aptis laudationibus: ludebat enim, non serio agebat: & ipse ille eius scriptionis tumor lusus est. ludere igitur liceat, vt aio: quod vero decet in omni re seruandum est. hoc est, apte & accommodate ipsis, singulæ res sunt uerbis exponendæ. exiles, exiliter: & amplæ ample.

Cum docuisset iam quantopere peccaret, qui rem pusillam ualde ornaret: & inani sonitu

ri sonitu uerborum ipsam augeret, irridet illos, qui aiebant, oportere paruas res ample dicere: &, ut magnæ tractari debent, exponere: atque, ut ipse narrat, arbitrabantur hoc esse signum facultatis dicendi incredibilis: initium enim huius disputationis, qua errorem illorum refellit, cum contemptu ipsorum pronunciatum esse appareret: tota nanque uia illi, ut ostendit, errabant. Cum intelligeret autem Demetrius hoc aliquando fecisse magnos habitos sophistas, qui tenuia argumenta, omni adhibito uerborum ornatu, expoliuerunt, ut Polycratem Atheniensem, purgat illum, declaratque se contra ipsius studium non disserere. inquit igitur. Ego sanè Polycrati rhetori do ueniam, laudanti ignobilem quempiam, tenuemque hominem, ut illustrem aliquam, claramque personam, adhibitis antithetis, translationibus, atque omnibus aliis modis propriis uerarum laudationum. ioco nanque ille, non serio agebat: ac prorsus ludebat: illeque ipse scriptionis eius tumor pompaque ludus est. liceat autem inquit unicuique ludere cum uult: neque enim hoc mea pręcepta uetant. remoto uerò ludo exploratum sit id quod decet in omni re seruandum esse, quod ualet hic, apte oportere: & ut natura eius requirit, omnem materiam uerbis explicare, idest paruas res parua humilique oratione: magnas autem magna atque ampla. Animaduertendum autem, an supra, ubi in omnibus libris est, ἐγκωμιάζοντι ὡς ἀγαμέμνονα, aliquid desideretur, negligentia librariorum omissum, idest nomen aliquod tenuis hominis, aut rei denique abiectæ, quem tamen hominem vt opulentum & clarum uirum, ornamentis omnibus in eum effusis, celebrarit Polycrates. Scripsit autem ille laudationem in mures, ut indicio Aristotelis cognoscimus: & iusto odio dignas, importunasque personas, Busiridem, & Clytemnestram, omni uerborum honore affecit. potuitque huiuscemodi aliud argumentum ostentandi ingenii eloquentiæq; causa capessere. Cum autem non uideatur consilium ipsius omnino improbare Demetrius, qui iocari uolens adhibuit eximium ornatum in rem humilem, Dionysio Alicarnasseo ille nulla in parte eius studii placuit, ut ipse ostendit in uita, quam scripsit, Isæi oratoris, ubi quid sentiat de ingenio ipsius paucis testatur: nam quod facit ad genus hoc dicendi, narrat Polycratem in eo fuisse frigidum & ineptum. Sed illo relicto ut admonui, suspectum hunc locum habeo: timeoque ne mendi aliquid subsit, quia Agamemnonis persona sustinet omnem ornatum: nec ullum est tantum lumen orationis, quod non pręclare ipsi conueniat.

Καθάπερ Ξενοφῶν περὶ τοῦ Τηλεβόα ποταμοῦ, μικροῦ οὔτος, καὶ καλοῦ φησί. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ· καλὸς δέ· τῇ γὰρ βραχύτητι τῆς συνθέσεως, καὶ τῇ ἀπολήξει τῇ εἰς τὸ δέ, μονονοὐκ ἐπέδειξεν ἡμῖν μικρὸν ποταμόν. ἕτερος δέ τις ἑρμηνεύων ὅμοιον τῷ Τηλεβόᾳ ποταμῷ ἔφη, Ὃς ἀπὸ τῶν Λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος, ἐκδιδοῖ εἰς θάλασσαν. καθάπερ τὸν Νεῖλον ἑρμηνεύων κατακρημνιζόμενον, ἢ τὸν Ἴστρον ἐμβάλλοντα· πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα, ψυχρότης καλεῖται.

Quemadmodum Xenophon de Teleboa amne, qui paruus et pulcher est, inquit. Οὗτος δὲ ποταμὸς ἦν, μέγας μὲν οὔ, καλὸς δέ: *breuitate enim compositionis, & terminatione in* δέ, *tantum non monstrauit nobis paruum eum amnem esse. Alius autem quidam, loquens de fluuio simili Teleboæ, inquit.* Ὃς ἀπὸ τῶν Λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ εἰς θάλασσαν, *tanquam de Nilo loqueretur præcipitante, aut de Istro cum irrumpit in mare: omnia igitur hæc, frigus uocantur.*

Vidisse id, quod præcepit, Xenophontem: & in scriptis suis accurate custodisse, declarat Demetrius: auctoritate enim politissimi scriptoris iudicium suum contra sophista-

phistarum quorundam opinionem, qui aliter de eo senserant, corroborat: adducit autem locum ipsius è quarto libro Anabaseos, quo etiam exemplo supra, non longe à principio libri, vsus fuerat. cum vero ipse, quod ad eum explanandum faciebat illic tradiderim, non ero nunc in eadem re explicanda longior. Artificium autem Xeno phontis hic quoque diligenter exponit Demetrius, addens statim. Breuitate nanque compositionis, & terminatione in particulam δὲ, tantum non monstrauit nobis exiguum esse eum amnem. nam præterquam quod in conspectum illum nobis non adduxit, non potuit melius pingere. vere autem Demetrius breuem constructionem illam dixit, quæ non plenis membris, sed incisis constat. cum vero veritatem sui præcepti, testimonio grauis auctoris: vtilitateq; rei ipsius confirmasset, ponens nunc ante oculos vitium contrariæ sententiæ: malumque, quod pareret declarans, vires maiores acquirit suæ præceptioni. inquit igitur. Alius autem quidam verba faciens de fluuio simili Teleboę illi, idest tenui ac placido, ita locutus est. Ὃς ἀπὸ τῶν λαυρικῶν ὀρέων ὁρμώμενος ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν. multis autem modis intelligitur ille rem augere voluisse. nam quod eum impetu quodam à Lauricis montibus deferri dicit, studium hoc eius declarat. præterea quod addit irrumpere illum in mare, aptum fuit id amplioris fluminis cursui demostrando. vnde merito Demetrius exagitat illum dicens. Tanquam de Nilo loqueretur, qui ex altissimis rupibus in præceps deuoluitur: aut de Istro, qui magna vi irrumpit in mare. In extremo autem, redigens in memoriam iis, qui legunt quod ipsi propositum fuit, adiungit omnia hęc vitia, cum variis modis id, quod decet in rebus verbis exponendis non seruatur, vocari frigus.

Γίνεται μέντοι τὰ μικρὰ μεγάλα ἕτερον τρόπον. οὐ διὰ τοῦ ἀπρεποῦς. ἀλλ' ἐνίοτε ὑπ' ἀνάγκης. οἷον ὅταν μικρὰ κατορθώσαντά τινα στρατηγὸν, ἐξαίρειν βουλόμεθα, ὡς μεγάλα κατορθωκότα. οἷον ὅτι ἔφορος ἐν λακεδαίμονι τὸν περιέργως, καὶ οὐκ ἐπιχωρείως σφαιρίσαντα, ἐμαστίγωσεν: τούτῳ γὰρ αὐτόθεν μικρῷ ἀκουσθῆναι ὄντι, ἐπιτραγῳδοῦμεν, ὡς οἱ τὰ μικρὰ πονηρὰ ἔθη ἐῶντες, ὁδὸν τοῖς μείζοσι πονηροῖς ἀνοιγνύουσιν. καὶ ὅτι ἐπὶ τοῖς μικροῖς παρανομήμασι χρὴ κολάζειν μᾶλλον, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις. καὶ τὴν παροιμίαν ἐποιήσαμεν: ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντὸς, ὡς ἐοικυῖαν τούτῳ τῷ σμικρῷ κακῷ. ἢ καὶ ὅτι οὐδὲν κακὸν μικρόν ἐστιν.

Fiunt sane parua magna alio modo, non ope eius quod minime decet: sed aliquando necessario. ut cum imperatorem aliquem, qui res paruas ex sententia confecerit, efferre uolumus, tanquam magnas res feliciter administrarit. ceu quod ephorus Lacedæmone eum qui delicate. & non ex institutis illius telluris pila luserat, uirgis cæcidit: huic enim sua ui paruo auditu existenti, granditatem acquirimus hoc pacto. Ut qui pusillos prauos mores impunitos relinquunt, uiam maioribus sceleribus aperiunt: & quod ob paruas res contra leges commissas oportet punire magis, non ob magnas: & prouerbium fecimus. principium utique dimidium totius, tanquam simile illud sit paruo malo. vel quod nullum malum paruum est.

Vt rationem illam augendi res improbauit Demetrius: inutilemq; , ac ridiculam esse demonstrauit, ita nunc aliam, quæ idem illud sine culpa efficit, inueniri ostendit: quam explicare volens, inquit. Fiunt autem res sua ui paruæ, artificio quodam magnæ, alio modo, & quo nihil gerere cogaris, quod minime deceat: contraque potius necessitate quadam ducaris, quæ iubet id facere, si ad exitum perducere consilium

lium tuum velis. Quod autem tempus hoc quasi postulet, indicat dicens. Ceu cum ducem aliquem exercitus, qui pusillas aliquas res ex sententia confecerit: minutaq; prœlia uicerit, laudibus efferre voluerimus: ornareque tanquam auctorem magnæ victorię: confectoremque amplorum commodorum. Exempli causa inquit si propositum nobis est laudare Laconem illum, qui cum vnus ex ephoris esset, ciuem suum, qui pilę ludum exquisite, ac contra patrios mores luserat, verberauit: in hoc enim, quod per se: suaque ex natura pusillum est, tragœdias agimus, vocemque tollimus, affirmantes eos, qui æquo animo ferunt, prauos aliquos mores, quamuis parui ponderis res videatur, penetrare in ciuitatem, viam maioribus flagitiis aperire: & præterea addentes, officium esse prudentium uirorum animaduertere in auctores pusillorum peccatorum, cum aliquid ab ipsis contra leges commissum est: non in eos, qui magnis in rebus leges contempserint. nec non declarantes probatam à multitudine vocem, qua fertur. Principium dimidium esse totius, hanc vim habere: similemque esse huic pusillo malo, siue etiam contendentes nullum improbum factum paruum esse: falsoque illud ita haberi. nam quod inquit multis iam rationibus expositis, ἤ. id est siue, seu vel, ea de causa facit, quia superiores amplificandi rem paruam rationes, paruam illam esse vt erat, concedebant, magni tamen momenti, ac quæ negligi sine magno damno non posset: extrema verò hæc contra paruam eam esse negat: nouo igitur modo argumentans, necessario inquit siue, distinguens à superiore ratione.

Οὕτω μὲν δὴ ἐξέστω καὶ τὸ μικρὸν κατόρθωμα ἐξαίρειν μέγα. οὐ μὴν ὥστε ἀπρεπές τι ποιεῖν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὸ μέγα κατασμικρύνεται χρησίμως πολλάκις οὕτως ἂν καὶ τὸ μικρὸν ἐξαίροιτο.

Sic quidem liceat paruam victoriam magnam facere uerbis, non tamen ut geras aliquid quod minime deceat, sed quemadmodum, quod magnum est conteritur utiliter sæpe numero, sic utique & paruum extolli poterit.

Omnibus iam modis expositis, concludens disputationem hanc inquit. Sic igitur liceat, vt pusillam laudem ephori illius auximus, augere etiam minutam victoriam alicuius imperatoris, & è parua illam magnam uerbis facere. non tamen vt ea de causa committamus aliquid contra id, quod decet: cui culpę affines sunt, qui alteram illam, meritò a nobis supra damnatam rationem sequuntur. Exemplum sanè quod posuit Demetrius, planum est. præclareque facit quod oportuit: nihil tamen vetat alia quędam non minus clara, & illustria adferre. Eodem enim pacto videtur aliquis posse amplificare iudicium illud Areopagitarum, qui puerum damnarunt coturnicibus oculos eruentem: uisum est enim id ipsis signum malefici ingenii, & quod si adoleuisset, & non mature castigatum esset, maiora detrimenta importare posset: neq; enim in illa re maius aliquod damnum factum erat, vt necesse esset in auctorem eius legibus animaduertere. Idem etiam secuti videntur Carthaginienses, qui Hannonem clarissimum ciuem, damnarunt, quia leonem mansuefecerat, itaque factum illud eorum iudicum constitui potest, cum alioqui durum visum esset. nam Plinius quoque, qui rem diligenter narrauit, eo argumento illos vsos affirmat. Idem etiam pęne à Maximo Tyrio, qui & ipse id memoriæ prodidit, traditum. Qui prœlium præterea secundum M. Marcelli ad Nolam ornare volunt: & quanti momenti parua ea victoria fuerit, ostendere, eandem rationem sequuntur. quod etiam arripuit T. Liuius, incensus desiderio clarissimum illum imperatorem celebrandi. Sed exemplis relictis, adiungit Demetrius, quod non parum valet ad iudicium suum confirmandum, docendumque, sine periculo incidendi in indecorum, licere nobis ita amplificare aliquid, argumentum à simili ducens. Eodem pacto, vt magnum factum sæpe numero vtiliter conteritur, atq; extenuatur, sic etiam posse paruum augeri, atq; extolli.

Μάλιστα δὲ ἡ ὑπερβολὴ ψυχρότατον πάντων. τριττὴ δέ ἐστι: ἢ γὰρ καθ' ὁμοιότητα ἐκφέρεται. ὡς τό. Θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: ἢ καθ' ὑπεροχὴν ὡς τό. Λευκότεροι χιόνος. ἢ κατὰ τὸ ἀδύνατον. ὡς τό. Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη.

In primis autem hyperbole frigidissimum omnium. triplex autem est: aut enim per similitudinem editur. ut illud, Θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι: *aut per exuperantiam. vt illud,* Λευκότεροι χιόνος. *aut per id quod effici non potest. vt illud.* Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη.

Quod gignit in primis hoc vitium: maximamq; vim habet ad frigus excitandum, nisi apte tractetur, nunc explicat. idest vocatam Græco vocabulo ὑπερβολήν. cum scilicet aliquis in augenda vel minuenda re quapiam nullum modum tenet. eam Quintilianus esse dicit dementientem superlationem. tria ipsius genera inueniri narrat Demetrius, quæ etiam exemplis confirmat. Aut enim per similitudinem proferri. vt cum Homerus equos Rhesi similes in cursu ventis esse cecinit. Aut per comparationem. vt cum idem de iisdem dixit candidiores eos esse niue. vno autem eodemque versu ambę hæ hyperbolæ continentur. hoc pacto. Λευκότεροι χιόνος: θέειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι. eadem quoque tribuit ipsis illis equis Catullus. sine vlla tamen contentione. Tertium genus esse inquit Demetrius, cum id quod effici non potest, exponitur, vt cum Homerus de simultate, & concertatione inquit, cum primo illa ortu pusilla sit, postea auctam capite cælum attingere. respondet autem hoc generi illi, quod vocauit Quintilianus, qui & ipse diuisit hyperbolem in plura genera, plus facto dicere. nam superiora duo his nominibus exponit, quæ Græca Demetrii exprimunt. Huius verò generis esse videtur, quod T. Liuius commemorat in historia dictum esse à Cælio. vnde etiam perspicitur quomodo ipse Latinis verbis exposuerit, quod Græca voce significatur: inquit enim. Cœlius ad immensum multitudinis speciem auget. Volucres ad terram delapsas clamore militum ait.

Πᾶσα μὲν οὖν ὑπερβολὴ ἀδύνατός ἐστιν: οὔτε γὰρ ἂν χιόνος λευκότερον γένοιτο, οὔτ' ἂν ἀνέμῳ θέειν ὅμοιον: αὕτη μέντοι ἡ ὑπερβολὴ ἡ εἰρημένη, ἐξαιρέτως ὀνομάζεται ἀδύνατος. διὸ δὴ καὶ μάλιστα ψυχρὰ δοκεῖ πᾶσα ὑπερβολὴ, διότι ἀδυνάτῳ ἔοικε.

Omnis igitur hyperbole, impossibilis est: neque enim niue candidius quicquam esse potest; neque vento in cursu simile: hæc tamen hyperbole quæ dicta est, eximie nominatur impossibilis. quam potissimum ob causam maxime frigida uidetur omnis hyperbole, quia ei quod effici non potest similis est.

Adiungit Demetrius, quod scrupulum non paruum euellit: non sine causa enim aliquis miraretur vocatam hanc potissimum fuisse hyperbolem κατὰ τὸ ἀδύνατον, cum commune id ipsi videatur esse cum omni alia: cunctæ nanque id exponunt, quod fieri non potest: neque enim (vt narrat) niue aliquid candidius esse potest: neque par in cursu ventis. hæc tamen inquit, quę nunc tradita est, præter ceteras vocata est ἀδύνατος: & hoc nomine consensu eorum, qui hæc tradiderunt, donata. Addit etiam hanc causam esse, cur omnis hyperbole insulsa frigidaque videatur. quia scilicet speciem habeat rei, quæ fieri non possit: abhorremus autem natura omnes à vanitate: despicimusque statim, quod similitudinem illius habet. Impositum verò fuisse huic figurę nomen ab hac ipsa re apparet, quia qui ipsa vtuntur multo plus dicunt, quàm veritas

ritas patiatur. est autem illud sumptum à studio sagittariorum, & qui telum aliquò iaciunt: ipsis enim quandoque contingit vt, multo supra destinatum locum, σκοπὸν-que iaculum mittant. vnde etiam patrio in nostro sermone, qui dum aliquid exponunt in hanc culpam incidunt, ac res supra omnem modum augent, & ipsi ab eadem arte accepto nomine insimulantur: cum quo tamen coniunctum non est, quod ostendat eos super locum, quem volebant iacere, vt in Græco, sed simpliciter quasi lanceam, aut lapidem aliquo mittere dicitur: duobus enim verbis ab eodem studio tractis idem vitium significamus.

Διὰ τοῦτο δὲ μάλιστα καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ χρῶνται αὐτῇ: ὅτι ἐκ τοῦ ἀδυνάτου ἐφέλκονται τὸ γελοῖον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν περσῶν τῆς ἀπληστίας ὑπερβαλλόμενός τις ἔφη. Ὅτι πεδία ἐξέχεζον ὅλα. καὶ Ὅτι βοῦς ἐν ταῖς γνάθοις ἔφερον.

Propter hoc autem maxime & comici poetæ vtuntur ipsa, quia ex eo quod fieri non potest trahunt ridiculum. Quemadmodum de Persarum voracitate quidam dixit, rem sine modo augens, quod campos totos reliquijs uentris implebant. & quod boues in malis gestabant.

Id vero videntes (inquit) comici poetę libenter illam vsurpant: quia ducunt visum, cuius mouendi ipsi studiosi in primis sunt, ex eo quod effici non potest, incluso in hyperbolis ipsis. ceu ait. (nam exemplis verum id esse: abundareque fabulas veterum comicorum hyperbolis declarare voluit) de Persarum voracitate quidam dixit, sine modo rem augens, ipsos campos totos stercore implesse. nec non eosdem in malis integros boues gestasse. Arbitror sanè priscos in primis comicos intellexisse Demetrium, vt Aristophanem, Eupolin, ac reliquos: præcipue nanque illi rationem hanc coluerunt. nec tamen hoc penitus alienum fuit à consuetudine nouæ comœdiæ: ipsi enim quoque risum captabant, sed alia plerunque, ac magis acuta ratione. Apud Plautum certè reperiuntur vestigia non parua harum hyperbolarum: ipse enim quoque aliquando aliquid ad immensum auxit. vt cum gloriosum illum militem fecit res suas pręclaras, ac pulcherrima facta prædicantem: cuncta nanque illa, quæ falsò narrat se fecisse, hyperbolę sunt, nec fieri ab homine vllo pacto possunt. vt etiam illud, quod statim in principio famulis suis imperauit. Curate vt splendor meo sit clipeo clarior, Quam solis radii esse olim, cum sudum est, solent.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ, καὶ τὸ. Φαλακρότερος εὐδίας. καὶ τὸ. Κολοκύντης ὑγιέστερος. τὸ δὲ Χρυσοῦ χρυσοτέρα, τὸ σαπφικὸν, ἐν ὑπερβολῇ λέγεται καὶ αὐτὸ καὶ ἀδυνάτως, πλὴν αὐτῷ γε τῷ ἀδυνάτῳ, χάριν ἔχει, οὐ ψυχρότητα. ὃ δὴ καὶ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις Σαπφοῦς τῆς θείας, ὅτι φύσει κινδυνώδει πράγματι καὶ δυσκατορθώτῳ, ἐχρήσατο ἐπιχαρίτως. καὶ περὶ μὲν ψυχρότητος καὶ ὑπερβολῆς τοσαῦτα. νῦν δὲ περὶ τοῦ γλαφυροῦ χαρακτῆρος λέγομεν.

Eiusdem formæ est, & illud. Magis caluus quàm serenitas, &. Magis sanus quàm coloquinta. illud vero. Auro magis aurea, quod Sapphonis est, in hyperbole & ipsum dicitur: nec effici potest. nisi quod ex eo ipso quod effici non potest, venustatem in se habet, non frigus. quapropter maxime aliquis admiraretur diuinam Sapphonem, quod re, quæ natura periculi plena est, & uix potest cum laude tractari, vsa fuit eleganter. Et de

frigore

frigore quidem & hyperbole hæc: nunc vero de eleganti nota dicemus.

Cum iam explanasset vim omnem hyperbolarum, locosq; non nullos indicasset, in quibus excitandi risus gratia quod fieri nequit, factum fuisse dictum est, prouerbia non nulla docet idem solum ac fundamentum habere inquit igitur. Eiusdem formę est, & illud, quod vulgo fertur. Magis caluus serenitate, &. Cucurbitula sanior. Apud Latinos huius generis videtur illud Plautinum cum ait. Lubentiorem te faciam quàm lubentia est. necnon Terentianum fortasse hoc. Ipsa si cupiat salus, seruare prorsus non potest hanc familiam. Animaduertit autem simul, ponderatque Demetrius parem his vocem Sapphonis, nisi quod inde lepos exoritur, non frigus, insulsitasque, quamuis hyperbole in ea contineatur: dictumque illic sit, quod plane falsum est, ac fieri non potest. cum scilicet illa mulieris speciem laudans, magis auream auro eam esse in carmine quodam affirmauit. ex eo igitur ipso, quod effici non potest, venustatem trahere ipsam inquit, quod nouum est. Delectatus vero mirifice elegantia huius vocis Phalereus, fert in cælum ingenium Sapphonis, dicens. Qua de causa meritò admiraretur aliquis diuinam hanc mulierem. diuinam enim ipsam vocat, quam Plato pulchram appellauit, magis tamen & ipse animi bona, quàm corporis spectans: memoriæ nanq; proditum est deformem illam fuisse: diuinam autem quod vti potuit re, sua natura lubrica ac periculosa: quæq; vix cum laude attingi potest, lepide ac venuste. Commendato acumine eius mulieris ostendit se explicasse, quæ ad vitium hoc, quod appellatur frigus, & ad hyperbolem declarandam pertinebant. quare alteram notam aggredi velle, in qua concinnitas omnis, & elegantia abundat.

Ὁ γλαφυρὸς λόγος, χαριεντισμὸς καὶ ἱλαρὸς λόγος ἐστί: τῶν δὲ χαρίτων, αἱ μὲν εἰσι μείζονες καὶ σεμνότεραι, αἱ τῶν ποιητῶν: αἱ δὲ, εὐτελεῖς μᾶλλον καὶ κωμικώτεραι, σκώμμασιν ἐοικυῖαι. οἷον αἱ ἀριστοτέλους χάριτες, καὶ σώφρονος, καὶ λυσίου: τὸ γάρ. Ἧς ῥᾶον ἄν τις ἀριθμήσειεν τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους, τὸ ἐπὶ τῆς πρεσβύτιδος. καὶ τὸ, Ὅσας ἄξιος ἦν λαβεῖν πληγὰς, τοσαύτας εἴληφε δραχμάς. οἱ τοιοῦτοι ἀστεϊσμοὶ, οὐδὲν διαφέρουσι σκωμμάτων, οὐδὲ πόῤῥω γελωτοποιΐας εἰσί.

Elegans oratio Venere omni referta et salsa oratio est. Venustatum autem, hæ quidem sunt maiores & grandiores, quæ sunt venustates poetarum: hæ autem, humiles magis & magis comicæ. quæ sunt illæ, quæ similes sunt dicacibus vocibus. ceu Aristotelis uenustates, & Sophronis, & Lysiæ: illud enim cuius facilius aliquis dentes numeraret quàm digitos, de anu prolatum. & illud. Quot dignus erat accipere plagas, tot accepit drachmas. huiuscemodi urbanitates, non sunt discrepantes à uocibus dicacibus, neque longe absunt à scurrilitate.

Initio huius disputationis, vbi tradidit quot essent notæ dicendi, γλαφυρὸν χαρακτῆρα formam hanc vocauit: vt sane hic supra, cum absoluta prima nota, quid aggredi vellet, ostenderet: in antiquissimo tamen libro: vt in alio etiam manu scripto, legitur hoc loco, χαριεντισμός ἐστι λόγος ἱλαρός: τῶν δὲ χαρίτων, & quę sequuntur. quamuis in eiusdem margine è regione verborum illorum scriptum sit, vt in excusis nunc est: quam lectionem inueni etiam in aliquibus calamo exaratis libris. & sane durum videtur alio nomine hic appellatam formam hanc, quàm illo, quo ipsam vocauit, cum proposuit, quæ in hoc libro explicaturus esset. nec tamen non suspectam quoque ha-

beo alio nomine lectionem hanc: vereorque ne ita concinnata ab aliquo sit, qui difficultati huic remedium adhibere voluerit: in mentemque mihi quandoq; venit, posse priora duo verba declarationem esse illius χαριεντισμὸς: sed quoniam nihil certi de hoc statui potest, omissa quæstione hac, singulas sententias, verbaq; interpretemur.

χαριεντισμὸς autem hic vocata est oratio plena elegantiæ, ac suauitatis. quo verbo vsus quoq; est pro lepore & venustate non semel Dionysius in vita Isocratis. ipse quoque infra, vbi docet duci etiam è figuris quibusdam mirificas suauitates, χαριεντίζεται vsurpat pro veneres atq; vrbanitates elicit, dicens. χαριεντίζεται δέ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς. Idem etiam hic existimari potest explicare voluisse notionem eius, cum subito adiunxit. καὶ ἱλαρὸς λόγος εἶν. vt intelligat hilaritate respersam & omni lepôre orationem. Statim autem partitur suauitates has, quas vocat χάριτας: aitque alterum ipsarum genus conficere quasdam, quæ maiores sunt plenioresq; dignitatis. cuiusmodi manifestò esse intelligantur quæ in vsu sunt poetarum. cum alteræ sint tenues, & humiliores, speciem habentes dictorum illorum, quę σκώμματα vocantur à Græcis: cuius generis esse inquit, nisi macula in primo nomine est, Aristotelis venustates, & Sophronis, qui scripsit mimos, & Lysię oratoris. Exempla autem duo ponit, quę vim illorum exprimant: quorum prius est Lysiæ, prolatum ab ipso in Æschinem Socraticum, vt indicio Athenæi cognoscimus, in extremo XIII. libro δειπνοσοφιστῶν memorię hoc prodentis. cum eum philosophum narraret amore captum mulieris fuisse iam vetulę: ætatem enim eius ostendere volens ait procliuius fuisse dentes oris ipsius enumerare, quam digitos manus, tanto pauciores erant: posterius verò cuius sit incertum est, facile autem in eam opinionem venio, vt credam eiusdem esse. qui dum improbum hominem ob improbum factum donatum esse magna pecunia diceret, lusit illo modo: aitque quot plagis dignus erat, tot ornatum eum fuisse drachmis. Addit statim Demetrius, vim explicans earum vocum, sales illos nulla in re differre à scommatibus: neque valde remotos esse à scurrarum ratione, qui propositum habentes risum excitare, vt id consequantur, acuta sanè, sed maledica dicta libere in omnes effundunt: nec suæ etiam, siqua in illis hominibus extat, dignitati parcunt. Quin autem huiuscemodi quoque fuerint Sophronis facetiæ, quamuis exemplum ipsius non ponat, dubitare non possumus: cum enim poeta mimorum fuerit, mimica dicta male audiebant: quod testimoniis etiam pluribus Ciceronis planum fit. Animaduertendum autem cum supra in pluribus libris legatur κωμικώτεραι, in aliis tamen quibusdam scriptum esse μικρότεραι. nam scrupulus etiam in illa lectione est. cum affirmet grandiores sales & honestiores eos esse, qui celebrantur à poetis, addatque humiles esse quales plerunque vsurpantur à comicis, qui & ipsi poetæ sint. nisi poetas illic intellexit (vt opinor) qui grandius sonabant, & heroicum carmen condebant, vt exemplis quoque, quæ adiungit perspicitur, cum præsertim comicorum senarii, vt testatus est Cicero, sic sępe abiecti sint, vt non nunquam vix in ipsis numerus & versus intelligatur, vt possint ea de causa pęnè eximi è numero poetarum. Cum verò fideliter narrauerim, quod in antiquis exemplaribus inueni, de loco, qui videtur coniectura emendari posse, nunc disputabo: venit enim in mentem Francisco Maslouio, qui quattuor ab hinc annis librum hunc Demetrii in Latinum vertit, pro Aristotele legi hic debere Aristophanem, quam eius suspicionem non improbo: facilis enim lapsus est, præsertim cum hæc auctorum nomina, qui citabantur, librarii superiores, quod etiam nunc seruant qui aliquid exscribunt, solerent corripere & primis tantum partibus eorum nominum expressis, extremas notis indicare. Quin autem antiquus ille comicus facetissimus fuerit, iocique ipsius scurriles extiterint ac pleni dicacitatis, dubitari non potest: mouet autem in primis me quod, cum iocos hos non probet Demetrius: nec conuenire vllo modo velit graui personæ, non dixisset vnquam eos frequentatos fuisse ab Aristotele: nec inde ipsorum exemplum capi posse. nam summum etiam hunc philosophum loco temporeque potuisse multa lepide festiueque dicere, constat, sed infra etiam, in hac ipsa forma explicanda hoc aperte tradit Demetrius. quid igitur sentirem de coniectura hac testari volui: nec tamen ausus sum lectionem receptam immutare.

Τὸ δὲ. Τῇ δὲ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα λητὼ, καὶ. Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται· καλαὶ δέ τε πᾶσαι. καὶ αὗταί εἰσιν αἱ λεγόμεναι σεμναὶ χάριτες καὶ μεγάλαι.

Illud autem. Τῇ δὲ θ' ἅμα νύμφαι παίζουσι· γέγηθε δέ τε φρένα λητώ. *&* Ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται· καλαὶ δέ τε πᾶσαι. *& hæ sunt quæ uocantur dignitatis plenæ venustates & amplæ.*

Explicatis elegantiis humilioribus, ad alterum genus earum transit, quod plenum dignitatis est ac perfundit animos nihilominus suauitate non parua. posito igitur illustri loco Homeri, in quo ille Dianę studia, formamq; describit: nymphai unique itidem, comitum ipsius, speciem, quamuis versus ipsi fracti hic & dissipati sint, tradit has esse, quæ vocantur graues et amplæ venustates. Versus verò hos Homeri expressisse Virgilium magis notum est, quàm vt indicare oporteat: & eximie sanè suauiterque expressisse. quare lepos ille ac venustas, quæ sentitur ex Græcis, ex Latinis etiam subito percipietur. Erunt igitur hi quoq; eiusdem virtutis certum exemplum. Illa pharetram Fert humero: gradiensque deas super eminet omnes Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.

Χρῆται δὲ αὐταῖς ὅμηρος, καὶ πρὸς δείνωσιν ἐνίοτε, καὶ ἔμφασιν· καὶ παίζων φοβερώτερός ἐστι· πρῶτός τε εὑρηκέναι δοκεῖ φοβερὰς χάριτας. ὥσπερ τὸ ἐπὶ τοῦ ἀχαριστοτάτου προσώπου, τὸ ἐπὶ τοῦ κύκλωπος. τὸ οὖν. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι· τοὺς δὲ λοιποὺς πρώτους, τὸ τοῦ κύκλωπος ξένιον· οὐ γὰρ οὕτως αὐτὸν ἐνέφηνεν δεινὸν ἐκ τῶν ἄλλων, ὅταν δύο δειπνῇ ἑταίρους, οὐδ' ἀπὸ τοῦ θυρεοῦ, ἢ ἐκ τοῦ ῥοπάλου, ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἀστεϊσμοῦ.

Utitur autem ipsis Homerus aliquando, & ad exacerbandum, ac vim rebus addendam: & ludens terribilior est. primusque ipse videtur inuenisse terribiles lepores, ceu illud de maxime remota ab omni lepore persona, de Cyclope inquam. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι: *reliquos autem primos. quod fertur scilicet Cyclopis munus: non enim ita ipsum reddidit dirum ope aliorum, cum duos Ulyssis socios deuorarit: neque ex ingenti illo lapide, quo pro foribus vtebatur: neque è baculo, vt ex hac urbanitate.*

Cum frequens eorum vsus sit apud poetam ipsum in animis exhilarandis, ac voluptate afficiendis, vti etiam ipsis narrat Homerum aliquando in animis commouendis & exacerbandis. nec non in aliqua re augenda, & ante conspectum ponenda. Ingenii autem ipsius magnitudinem magis adhuc declarare volens, addit illum ludentem terribiliorem esse, ac maiorem metum iniicere his qui audiunt, quàm alii facerent, qui illi ipsi rei toto animo incumberent. præterea adiungit videri ipsum primum inuenisse genus hoc leporum ad perterrefaciendum aptum, quod etiam claro exemplo demonstrat. dicens. ceu illud in persona maxime aliena ac vacua ab omni lepore & vrbanitate, prolatum, e Cyclope inquam expressum, cum ab illo dictum cecinit. Vtim ego postremum comedam: deuoratisque iam omnibus ipsius sodalibus. quod in prouerbium venit, ac decantatum est, xenium munusque Cyclopis. vim autem lepidę huius vocis explicans Demetrius: & quantum valeat ad animum illius ferum & immanem declarandum, ostendens ait. Neque enim adeò dirum ipsum esse, atque horribilem declarauit aliis multis sæuis factis, vt cum fecit ipsum duos Vlysſis

sis socios vno prandio absumpsisse. & lapidis illius magnitudinem, quo pro foribus antrum suum claudebat, descripsit: vel etiam baculum ipsius, quod gerebat pinxit, vt ope huius ipsius salis, & vrbanitatis fecit.

Χρῆται δὲ τῷ τοιούτῳ εἴδει καὶ ξενοφῶν. καὶ αὐτὸς δεινότητας εἰσάγει ἐκ χαρίτων, οἷον ἐπὶ τῆς ἐνόπλου ὀρχηστρίδος. ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ παφλαγόνος, εἰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτοῖς συνεπολέμουν, ἔφη. Αὗται γὰρ καὶ ἔτρεψαν τὸν βασιλέα: διττὴ γὰρ ἐμφαίνεται ἡ δεινότης ἐκ τῆς χάριτος. ἡ μὲν, ὅτι οὐ γυναῖκες αὐτοῖς εἵποντο, ἀλλ' ἀμαζόνες: ἡ δὲ, κατὰ βασιλέως, εἰ οὕτως ἦν ἀσθενὴς, ὡς ὑπὸ γυναικῶν φυγεῖν. Τὰ μὲν οὖν εἴδη τῶν χαρίτων τοσάδε, καὶ τοιάδε.

Utitur autem huiuscemodi forma & Xenophon. & ipse quoq; acerbitates inducit è leporibus. ceu de armata saltatrice. interrogatus à Paphlagone, num etiam mulieres sociæ ipsorum fuerint in bello. sanè inquit: hæ nanque & regem fugarunt: duplex enim grauitas apparet ex ea venustate. una quidem, quod non mulieres secutæ sunt ipsos in bellum, sed Amazones: altera vero, in regem, si adeo imbecillus erat, vt à mulieribus in fugam verteretur. Species igitur leporum tot, talesq; sunt.

Cum Homerum inuenisse dixerit genus hoc leporum ad perturbandum, ac statu mentis deiiciendum, aptum, nunc tradit vsum etiam aliquando ipso esse Xenophontem, qui & ipse inducit in sua scripta, postulante hoc materia, locos quosdam graues, ac terroris plenos, quos Græci vocant δεινότητας, profectos ab vrbanitatibus ac lepidis dictis. cuiusmodi est inquit ille de Orchestride muliere, quæ armata saltauit voluntate, ac studio Mysi hominis, Paphlagonas oblectare cupientis. Cum enim quæsitum esset à quopiam illorum, an mulierum auxilio Græci in bello, vnde redibant, vsi essent, assensus est ille, addiditque acute. hę nanque regem vestrum fugauerunt: in prœlioque terga dare coëgerunt. Quæ sequuntur Demetrii verba sunt, vim acutæ huius vocis declarantis: inquit enim. Erupit enim gemina δεινότης ex hoc faceto dicto, quæ multum valuit ad retundendum eum, in quem edita est. altera quia significatum est illa non mulieres, sed Amazonas secutas ipsos in bellum. Amazones enim erant, quæ armis tectum corpus haberent: cum ceteræ mulieres alio ornatu vterentur: eas verò reddebat saltatrix illa armata. valuit autem acumen hoc ad disciplinam militarem Grçcorum tuendam: altera vero, quæ regem notaret, si tam infirmus erat, & nullarum virium, vt in fugam à mulieribus verteretur. Locus omnis accurate ab auctore in vi. libro Anabaseos expositus est. qui cum inuentu facilis sit, à me hic non ponetur. absolutam autem esse diuisionem hanc docere volens Demetrius, ait. tot numero esse, quot dixit species elegantium earum vocum, quas vocat χάριτας: nec non genere ipsas quales monstrauit, existere.

Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἐν τοῖς πράγμασι χάριτες, οἷον νυμφαῖοι κῆποι, ὑμέναιοι, ἔρωτες, ὅλη ἡ Σαπφοῦς ποίησις: τὰ γὰρ τοιαῦτα, κἂν ὑπὸ ἱππώνακτος λέγηται, χαρίεντα ἐστι. καὶ αὐτὸ ἱλαρὸν τὸ πρᾶγμα ἐξ ἑαυτοῦ: οὐδεὶς γὰρ ἂν ὑμέναιον ᾄδει ὀργιζόμενος: οὐδὲ τὸν ἔρωτα ἐριννὺν ποιήσει ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ, ἢ γίγαντα: οὐδὲ τὸ γελᾶν κλαίειν.

Sunt autem hi quidem in rebus lepores, ceu nympharum horti, hymenæi,

cupidines, tota Sapphonis poesis: huiuscemodi nanque, quamuis ab Hipponacte dicta fuerint, lepida sunt. & ipsa res hilaris sua sponte est: nemo enim canit hymenæum iratus: neq; cupidinem Erinnym faciet vi locutionis, aut gigantem: neque ridere plorare.

Aliter nunc venustates has partitur: affirmatque earum non nullas in rebus inueniri: alias verò in verbis, ornatuq; orationis manere. priores igitur aggreditur, quę à rebus ipsis omnem suauitatem trahunt, sua vi plenis elegantiæ ac leporis. Res autem tantopere lepidas esse inquit atque omni hilaritate respersas, hortos Nympharum, Hymenæos, coniugii deos, quos formosissimos veteres illi fingebant, Cupidines, & omnem deniq; Sapphonis poesin: argumentumq; carminum ipsius: hoc enim diligenter seruauit mulier illa, vt cum lepidi ingenii esset, ipsum in rebus lepidis celebrandis exerceret. Huiuscemodi enim inquit Demetrius res, quamuis ab Hipponacte dicerentur, qui asper natura fuit ac virulentus, lepidæ ac iocosæ forent, & ipsa res per se: suaq; ui, iucunda, plenaq; lętitiæ esset. nemo enim inquit hymenæum canit cum commotus animo est: grauiq; ira percitus. neq; naturas rerum oratione immutare poterit: redderéq; Cupidinem genere quodam verborum Erinnyn, aut gigantem idest immanem aliquem ac deformem hominem vel potius monstrum. cum suauis totus, atq; elegans sit. neq; etiam tantum valebit dicendo. vt quod ridere est, plorare faciat. quare addit his de causis constat alterum genus elegantiarum manere in rebus. Quod ad primam illam rem facit, quam sua vi lepidam esse Demetrius significauit: idest hortos nympharum, arbitror in aliquo suo carmine suauissimi ingenii mulierem quam infra appellat, diligenter ipsos descripsisse. vt Homerus quoq; in Odyssea accurate nympharum antrum, omnibus artis coloribus eò effusis, pinxit. quem etiam locum, vt in primis ornatum & omni suauitare repletum, doctissimi quoque viri summa ope expoliuerunt. monstratis non solum apertis ipsius floribus, sed etiam occultis eiusdem fructibus patefactis.

Ὥστε εἰ μέν τις ἐν πράγματι χάρις ἐστὶ, τάδε καὶ ἡ λέξις ποιεῖ ἐπιχαριτώτερα. οἷον. Ὡς δ᾽ ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδησιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: ἐνταῦθα γὰρ καὶ ἡ ἀηδὼν, χαρίεν ὀρνίθιον: καὶ τὸ ἔαρ, φύσει χαρίεν. πολὺ δὲ ἐπικεκόσμηται τῇ ἑρμηνείᾳ: καὶ ἔστι χαριέστερα, τότε χλωρηῒς, καὶ τὸ πανδαρέου κούρη, εἰπεῖν ἐπὶ ὄρνιθος: ἅπερ τοῦ ποιητοῦ ἴδια ἐστι.

Quapropter siquis in rebus lepos est, hæc omnia locutio facit venustiora. ceu, Ὡς δ᾽ ὅτε πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδὼν Καλὸν ἀείδησιν, ἔαρος νέον ἱσταμένοιο: *hic enim & luscinia, est lepida auis: & ver, natura lepidum. multum tamen ornamenti acceperunt à locutione: & sunt venustiora, illud* χλωρηῒς, *& illud* πανδαρέου κούρη, *dicere de aui: quæ scilicet poetæ propria sunt.*

Concludit nunc rationem omnem, ac quid facere debeat, qui recte tractare res has velit, non auersus à musis orator, nec nimis tristis, ostendit: eius enim officium esse docet, id ipsum quod est in rebus illis elegantiæ ac venustatis verbis augere & sua etiam industria aliquid pręterea suauitatis eò comportare: dubitare enim non possumus quin illæ quoque res diuersa oratione prolatæ, possint magis minusque iucundę & elegantes fieri. vtitur autem exemplo poetæ, sumpto ex Odyssea, quo loco describit naturam, cantumque lusciniolæ: quam enim auem ἀηδόνα Græci, Latini lusciniam vocant, quamuis in carmine de Sirenum cantu Græcum vocabulum sit: duosque tantum versus ponit, cum plures Homerus in illa pingenda consumpserit. adiungitque statim.

statim. illic & lusciniam esse, lepidam auiculam: nec non ver, quod anni tempus & ipsum suaue est. verum tamen illas ipsas, suaues per se res, magnopere ornatas esse elegantia verborum, locutioneque. præcipueque illud χλωρηΐς: nec non alterum illud πανδαρέου κούρη, quę virginis propria erant, protulisse de aui, auget magnopere rem, & multum ipsi leporis, ac dignitatis acquirit, quæ sanè inquit in rebus non inueniebantur, sed importata eò sunt ingenio poetæ: ab artificioq; ipsius profecta. qui de aui locutus est, vt de nobili virgine, redegitque in mentem iis, qui legunt, quod olim fuerit illa, non quod tunc esset. in quo notandum est, quod ad χλωρηΐς facit, cum plures notiones eius nominis adferantur à grammaticis etiam veteribus, auctorem hunc nostrum eam ex illis veram putare, quæ ita ipsam vocatam vult, quia ab ea nympha genus, originemque ducat: illo enim tantum modo ornatur luscinia, si dicitur inde nata, cum ceteræ rationes expertes dignitatis sint. Animaduertendum prætereа cum supra imminuto eo vocabulo ὀρνίθιον dixerit. quæ forma illius nominis præcipue congruit elegantiæ huius auis, Latinos quoque eadem forma plerunque vocare ipsam solitos: vt Plautus, cum alteram Bacchidarum sorori fecit ita loquentem. Pol ego quoque metuo lusciniolæ ne desuat cantio. Nam apud M. quoque Varronem arbitror locum illum ita legi debere. Lusciniola quod luctuose canere existimatur: in antiquissimo enim exemplari est lusciola, vna minus syllaba in media illa voce, errore, vt puto, librarii. Est autem valde similis superiori Homeri, locus quidam Catulli, bellus in primis ac refertus plurima suauitate: in collatione nanque & ipse, cum innuptæ virginis decus & speciem corporis eximiam ponere ante oculos vellet, fecit ipsam similem flori, cuius elegantiam integritatemque diligenter describit. nam & flos ipse sua sponte pulchra res & iucunda est, & adiungit etiam ipsi non parum splendoris suo ingenio poeta, mollissimis verbis docens & qua re foueantur flores, & vnde etiam vires & alimentum accipiant: quę cunctę res in mentem nobis redeuntes, cum sint politæ & elegantiæ plenæ, afficiunt nos incredibili voluptate: quid enim magis iucundum est auris, sole, leniore pluuia? à quibus omnibus rebus animantes etiam & oriuntur & aluntur. Nam multum itidem gratiæ eidem loco aspersisse poetam, affirmantem à magno numero puerorum, puellarumque ipsum diu expetitum fuisse, apparet: non sine causa enim excitasse illum desideria tanta erga se arbitramur: & teneræ illius ętatis recordatione non parum oblectamur: inquit igitur dulcissimus poeta. Vt flos in septis secretus nascitur hortis, Ignotus pecori, nullo contusus aratro. Quem mulcent auræ, firmat sol, educat imber, Multi illum pueri, multæ optauere puellæ.

Πολλάκις δὲ καὶ τὰ μὲν πράγματα ἀτερπῆ ἐστι φύσει καὶ στυγνά, ὑπὸ δὲ τοῦ λέγοντος γίνεται ἱλαρά: τοῦτο δὲ παρὰ Ξενοφῶντι δοκεῖ πρώτῳ εὑρῆσθαι: λαβὼν γὰρ ἀγέλαστον πρόσωπον καὶ στυγνὸν, τὸν Ἀγλαϊτάδαν τὸν Πέρσην, γέλωτα εὗρεν ἐξ αὐτοῦ χαρίεντα. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Sæpe autem & res iniucundæ sunt natura & odiosæ: ab eo autem, qui dicit fiunt hilares. hoc autem apud Xenophontem videtur primum inuentum esse: cum accepisset enim expertem risus personam & odiosam, Aglaitadam Persam, risum inuenit ex ipso lepidum. Ὅτι ῥᾷόν ἐστι πῦρ ἐκτρίψαι ἀπὸ σοῦ, ἢ γέλωτα.

Cum ostendisset res per se suaues effici salsa oratione suauiores, adiungit sæpenumero etiam, quamuis res iniucundæ & tristes sint, fieri tamen illas aliquo modo artificio dicentis hilares ac lætas. quod à Xenophonte primo inuentum videri dicit. locum autem eius è secundo libro pædiæ Cyri indicat, vbi hoc fieri intelligitur. Cum

enim(inquit)ille cepisset personam maxime alienam à risu, & tristem, odiique plenam: Aglaitadem inquam Persen, elicuit risum ex ipso & leporem, dicens. procliuius est ignem excudere ex te quàm risum. hoc autem protulit apud Xenophontem Hystaspes. cum enim Aglaitades ipse, ita cum Hystaspe egisset. temptas à me risum exprimere. respondit ille. Profecto si isti rei studerem, sanus non essem. verba ipsius nunc Gręca ponam, parum discrepantia ab iis, quibus in ea re exponenda vsus est Demetrius: quæque ipse supra expressi. ἐπεὶ ἔκ γε σοῦ πῦρ (οἶμαι) ῥᾷον ἄν τις ἐκτρίψειεν, ἢ γέλωτα ἐξαγάγοι. Animaduertendum autem est nos patrio nostro sermone similem huic peruulgatam vocem habere: cum enim increpamus aliquem: ostendereq; ipsum volumus abhorrere ab omni humanitate, dicimus. E si cauerè prima della rapa sangue, quàm scilicet ex illo, id quod valde in ipso desideramus: & cuius vestigium nullum in ipso manere significamus. idest benignum factum & politi hominis proprium. Videtur tamen Græca voce magis exprimi studium conatusq; eius rei efficiendę, quàm nostra: in illo enim ἐκτρίψαι, manet vis & diligentia plurima adhibita, vt ea res gereretur. vnde rectè Virgilius, verbo magis simili Græco, in eadem pæne re tradenda vsus est, qui ait. Et silicis venis abstrusum excuderet ignem. Tuscum verò verbum non tam aperte significat vim: nec tamen non & ipsum præ se fert, ostenditque operam aliquam in ea re positam. Quod autem supra, ingenii asperi hominem: remotumque ab omni hilaritate, vocauit ἀγέλαστον idest expertem risus, memoriæ prodidit Cicero, ita quoque vocatum esse M. Crassum, qui semel tantum in vita riserat, dictum antea in Satyra à Lucilio.

Αὕτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ δυνατωτάτη χάρις καὶ μάλιστα ἐν τῷ λέγοντι· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα καὶ φύσει στυγνὸν ἦν καὶ πολέμιον χάριτι, ὥσπερ καὶ ἀγλαϊτάδας· ὁ δ' ὥσπερ ἐνδείκνυται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων παίζειν ἔστιν, ὥσπερ εἰ καὶ ὑπὸ θερμοῦ ψύχεσθαι· θερμαίνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν.

Hæc autem est potentißima venustas, & quæ maxime est in arbitrio dicentis; res enim natura odiosa erat, & inimica leporis, quemadmodum & Aglaitadas; hic autem tanquam patefacit, quod è talibus etiam rebus iocus elici potest, quemadmodum & à calido refrigerari, calefieri autem à frigidis rebus.

Addit Demetrius hos esse lepores illos, qui magna pręclaraque efficiunt: quique præcipue sunt in manu ac potestate dicentis: nunquam enim deesse possunt, si ingenio ille valet, atque artem habet: esse nanque illos præter ceteros ἐν τῷ λέγοντι dicens, id prorsus significauit. vt paulo supra, cum doceret rem per se lepidam, auctam etiam fuisse in eo statu: ornatamque ab Homero, indicans illic aduenticia non nulla ornamenta, inquit illa esse ἴδια τοῦ ποιητοῦ. Reddens autem hic rationem, cur dixerit iocum illum esse in manu dicentis, ait. Res nanque & materia ipsa natura, vique sua & tristis erat, & inimica lepori, atque omni vrbanitati. vt Aglaitadas ipse. Hic vero: Xenophon scilicet, cuius artificium celebrat, tanquam ostentans vires ingenii sui, declarat posse etiam inde lepores & vrbanitates duci. ceu auxilio rei calidæ aliquid refrigerari: frigidę vero calefieri.

Ἐπεὶ δὲ τὰ εἴδη τῶν χαρίτων δέδεικται τίνα ἐστὶ, καὶ ἐν τίσι, νῦν καὶ τοὺς τόπους παραδείξομαι, ἀφ' ὧν αἱ χάριτες. ἦσαν δὲ ἡμῖν, αἱ μὲν, ἐν τῇ λέξει· αἱ δὲ, ἐν τοῖς πράγμασι. παραδείξομεν οὖν καὶ τοὺς τόπους καθ' ἑκάτερα· πρώτους δὲ, τοὺς τῆς λέξεως.

Quia

Quia autem species venustatum demonstratum est quæ sunt, & in quibus manent, nunc & locos indicabo, vnde venustates ducuntur. Sunt autem nobis, hæ quidem, in verbis: hæ autem, in rebus. indicabimus igitur & locos seorsum. primos autem, eos qui in verbis sunt.

Consilium nunc suum aperit Demetrius: docetque velle se locos tradere, sedesq; indicare, vbi manent hi sales, vt commode inde, cum vsus venerit, depromi possint: sunt enim loci quidam & elementa elegantiarum harum ac leporum, vt argumentorum ipsorum, quibus vtimur ad res confirmandas, aut infirmandas. inquit igitur. Postquàm genera venustatum monstrata sunt, & quot sunt: & in quibus manent, nunc locos etiam monstrabo, è quibus ipsæ ducuntur. Quod autem ad posteriorem partem facit, paucis repetit, in quibus manere lepores ipsos traditum sit, dicens. inuenti sunt à nobis quidam esse in locutione, verbisque: quidam autem in rebus. adiungitque. Quare monstrabimus nunc locos singillatim vtrorumque: primosque illos, qui verbis atque oratione constantur.

Εὐθὺς οὖν πρώτη ἐστὶ χάρις ἡ ἐκ συντομίας. ὅταν τὸ αὐτὸ μηκυνόμενον ἄχαρι γένηται· ὑπὸ δὲ τάχους, χαρίεν. ὥσπερ παρὰ Ξενοφῶντι. Τῷ ὄντι τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς Ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: τὸ γὰρ ἐπιλεγόμενον τὸ, εἶχεν οὕτως, ὑπὸ τῆς συντομίας τὴν χάριν ποιεῖ: εἰ δὲ ἐμηκύνθη διὰ πλειόνων, ὅτι ἔλεγε ταῦτα ἀληθῆ: σαφῶς γὰρ ἐτετρύπητο, διήγημα ἂν ψιλὸν ἐγένετο ἀντὶ χάριτος.

Statim igitur prima est venustas, quæ nascitur ex concisa oratione, quando idem dilatatum inuenustum factum fuerit: à celeritate autem venustum. veluti apud Xenophontem, Τῷ ὄντι τούτῳ οὐδὲν μέτεστι τῆς Ἑλλάδος: ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. καὶ εἶχεν οὕτως: *quod enim adiungitur, illud inquam.* εἶχεν οὕτως, *ob concisionem venustatem gignit: si autem dilatatum fuisset pluribus verbis, quod scilicet hæc vera sunt: plane enim aures habebat perforatas, narratio nuda fuisset pro venustate.*

Primus locus, quem tradit, Venerum elegantiarumq; nascentium à lepore ac concinnitate orationis est, cum illæ constantur è breui concisaque dictione. explicans autem vim huius nominis atque indicis, adiungit. Cum eadem res in longum porrecta. fuseque narrata, amittit omnem salem: nullamque partem retinet venustatis: ob celeritatem autem illam lepida venustaque fit. Exemplum huius elegantiæ Demetrius ponit locum Xenophontis è tertio libro Anabaseos. cum confutata explosaq; est sententia cuiusdam è copiis Græcorum, qui post incommodum acceptum temeritate Cyri: mortemque illius, quem in periculosum, valdeque remotum à Græcia bellum secuti erant, suaserat, vt oratores mitterentur ad regem Persarum, oratum, vt pateretur se saluos, incolumesque redire in suas sedes: dixeratque, stulte sentire illos, qui aliter putarent exercitum domum vnquam rediturum. Appollonides autem ille vocabatur, lingua vtens Bœotorum. negauit igitur illum Bœotum esse, aut omnino Græcum, Agiasias Stymphalius: rationemq; statim reddidit suæ sententiæ, quam refert Demetrius. lepidum verò elegansque in eo est, quod auctor ipse: disertusq; in primis scriptor, addidit; καὶ εἶχεν οὕτως. affirmarat autem ille sibi compertum esse. ha

bere eum ambas aures perforatas, vt Lydum, quod erat contra mores & consuetudinem Grecorum. comprobans vero illud testimonio suo Xenophon, inquit. id eo pacto se habuisse. explicat igitur vim breuis eius dicti atque elegantis Demetrius hoc pacto. Illud enim, quod re iam exposita additum fuit: illud inquam. Res se habebat illo pacto. quia concise dictum est: habetque miram breuitatem, leporem illum peperit. inde autem ortam esse eam vrbanitatem hoc declarat. si nanque pluribus illa res exposita fuisset. quod scilicet ea, quę dixerat Agiasias, vera erant: planè enim ille aures perforatas habebat, nuda illa simplexque narratio fuisset, quæ nunc leporis multum, suauitatisque in se continet. Quod ad iocum ipsum pertinet: amaramque vocem, qua Agiasias Apollonidem pupugit, simile, vel idem potius, est illud quod memoriæ proditum est de Cicerone, qui & ipse vrbane refellit Octauium quendam, qui cum ex Africa oriundus putaretur, in iudicio quodam dixerat se vocem Ciceronis non exaudire: respondit enim ille se valde mirari, cum aurem perforatam haberet. in qua etiam re narranda Plutarchus vtitur eodem verbo, quo hic Demetrius: idem enim est οὐκ ἀτρύπητον, quod τετρυπημένον. Vt Lydorum igitur, ita quoque Afrorum institutum erat: quod nec Greci, nec Romani probabant, aures perforare: quem tamen nunc uidemus morem receptum esse in feminibus etiam lectissimis apud aliquas gentes: illi vero, id seruile esse arbitrabantur.

Πολλάκις δὲ καὶ δύο φράζεται δι᾽ ἑνὸς πρὸς τὸ χαρίεν. οἷον ἐπὶ τῆς ἀμαζόνος καθευδούσης ἔφη τις, ὅτι τὸ τόξον ἐντεταμένον ἔκειτο, καὶ ἡ φαρέτρα πλήρης, τὸ γέῤῥον ἐπὶ τῇ κεφαλῇ· τοὺς δὲ ζωστῆρας οὐ λύονται: ἐν γὰρ τούτῳ καὶ ὁ νόμος εἴρηται ὁ περὶ τοῦ ζωστῆρος, καὶ ὅτι οὐκ ἔλυσε τὸν ζωστῆρα, τὰ δύο πράγματα διὰ μιᾶς ἑρμηνείας: καὶ ἀπὸ τῆς συντομίας ταύτης γλαφυρόν τι ἐστι.

Sæpe autem & duæ res per unam ostenduntur ad venustatem pariendam. ceu de Amazone dormiente quidam inquit, quod arcus intensus humi iacebat, & pharetra plena, scutum sub capite: cingula autem non soluunt: in hoc enim & institutum commemoratum est de cingulo, & quod illa non soluerat cingulum, duæ res per vnam expositionem: & ex hac concisione, elegans quiddam natum est.

Docet variari rationem hanc, qua res concise dicuntur: atque ea de causa, suauiter: hoc enim quod nunc tradit pars est superioris loci. ea autem est, cum duę res, quod aliquando fit, exponuntur eodem tempore, atque vna quodammodo sententia, ad gignendam eo pacto venustatem atque elegantiam. cuiusmodi est inquit illud, quod quidam de Amazone sopita dixit. Arcum eius contentum humi iacuisse, nec non pharetram sagittarum plenam, tegmenque subter caput. balteos autem non soluunt: hęc enim omnia in ea re accurate narranda exposita ab eo sunt, cuius nomen non ponit, quod sane miror, cum soleat ita loqui de illis, quos accusat, ac peccasse docet, non de iis, quos probat. declarat autem statim Demetrius id, quod præcepit seruatum illic esse, hoc pacto. In hac enim narratione & institutum de cingulo non soluendo expositum est: & præterea indicatum illam ipsam id eo tempore non solutum habuisse. duæ scilicet res expositione dictioneque una. qua ex breuitate: circumcisaq; oratione, existit quiddam elegans ac politum, ut perspicitur & ut ipse diligenter narrat. Institutum autem illud declarat quàm dura fuerit militaris disciplina Amazonum, quæ cum dormirent etiam non magnam corpori requietem darent: id tamen vt suspicari licet, in bello tantum ac castris. Γέῤῥον cum valeat operimentum, è viminibus maxime, corporis quoque tegmen clipeumque significabat, quo vterentur in bello Persæ, gentesque illæ omnes. nam quod ipso tunc pro puluinari, postquam mol

lius aliquid non habebat, nec fortasse optabat, mulier durissimi corporis vtebatur, Homerus quoque commemorat Diomedis milites, cum noctu dormirent, inuentos fuisse à Nestore & Vlysse, quem paulo antea senex ille vigilantissimus excitarat, capiti scutis suppositis. quem morem veteris militiæ grammaticus eruditus olim celebrare volens, hoc scholion illic scripsit. esse proprium illius studii iisdem armis vti & ad militares labores sustinendos, & ad requietem aliquam corpori dandam. Verba vero Homeri hæc sunt. ἀμφὶ δ' ἑταῖροι εὗδον· ὑπὸ κρασὶν δ' ἔχον ἀσπίδας.

Δεύτερος δὲ τόπος ἐστὶν ἀπὸ τῆς τάξεως· τὸ γὰρ αὐτὸ πρῶτον μὲν τεθὲν, ἢ μέσον, ἄχαρι γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους, χαρίεν. οἷον ὡς ὁ ξενοφῶν φησιν ἐπὶ τοῦ κύρου. Δίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ δῶρα, ἵππον καὶ στολὴν καὶ στρεπτὸν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι· ἐν γὰρ τούτοις τὸ μὲν τελευταῖον ἐστὶ τὸ τὴν χάριν ποιοῦν, τὸ τὴν χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, διὰ τὸ ξένον τοῦ δώρου καὶ τὴν ἰδιότητα. αἴτιος δὲ ὁ τόπος τῆς χάριτος. εἰ γοῦν πρῶτον ἐτάχθη, ἀχαριστότερον ἦν. οἷον, ὅτι δίδωσιν αὐτῷ δῶρα, τήν τε χώραν μηκέτι ἁρπάζεσθαι, καὶ ἵππον, καὶ στολὴν, καὶ στρεπτόν. νῦν δὲ προειπὼν τὰ εἰθισμένα δῶρα, τελευταῖον ἐπήνεγκεν τὸ ξένον καὶ ἀήθες· ἐξ ὧν ἁπάντων συνήχθη ἡ χάρις.

Secundus autem locus est ab ordine: idem enim primum quidem positum, vel medium, inuenustum fit: in fine autem, venustum. ceu Xenophon inquit de Cyro. dat autem ipsi & dona, equum & tunicam et torquem, & agrum non amplius diripi: in his enim vltimum est, quod venustatem efficit. agrum non amplius diripi, propter nouitatem doni & proprietatem. causa autem est locus venustatis: si nanque primum positum fuisset, inuenustius vtiq; fuisset. hoc pacto, dat ipsi dona, agrum amplius non diripi, & equum, & tunicam, & torquem. nunc vero cum antea dixisset vsitata dona, ultimum importauit eo peregrinum & insuetum: ex quibus omnibus collecta est venustas.

Explicato iam primo loco gignendæ venustatis in oratione; secundum aggreditur, quem ab ordine appellat: ordinem enim quoque ipsum, & collocationem alicuius sententiæ hoc aut illo loco, magni referre docet ad procreandam suauitatem & leporem non paruum in oratione, ita agens. Idem enim primum positum aut medium, illepidum fit & amittit omnem salem: in extremo verò collocatum venustum & salsum est. Vtitur autem ad hoc probandum exemplo Xenophontis è primo libro ἀναβάσεως, quo loco narrat grauis & suauis scriptor, cum congressi essent Syennesis & Cyrus: regulusque ille Cyro numerasset grandem pecuniam, ad stipendium militibus dissoluendum, Cyrum contra ei dedisse munera, quę vetere more Persarum à regibus dari solita erant iis, quos honestare volebant. in illis autem exponendis artificio scriptoris extitit mira venustas: locum enim subtiliter vidit, quo positum quod nouum & inauditum in illis erat, gratiam & leporem haberet, ordinemque hunc tenuit. Deditque ipsi etiam munera. equum, vestimentum, torquem, agrumque, qui in ditione ipsius erat, non amplius diripi. inquit igitur Demetrius hoc explicans. In his enim omnibus, quæ enumerata sunt, vltimum est, quod venustatem gignit. illud inquam. Neque regionem amplius diripi. ob nouitatem eius muneris, & quia donum illud suum propriumque ipsius fuit. Tradit autem locum, in quo id collocatum fuit in enumeratione illa munerum, originem causamque fuisse omnis illius leporis, quod inde etiam cognosci posse affirmat. si nanq; inquit primum id positum

fuisset,

fuisset, immutato ordine, multum elegantię ac venustatis perdidisset. hoc inquam pacto. dilargitur ipsi munera, agrum eius ab hostilibus prędis expertem esse: & equum, & vestimentum & torquem. nunc verò (air) contraria ratione expositus vsitatis donis, vltimum intulit nouum illud atque insolens. ex quibus omnibus conflata est mirifica venustas & suauitas. Cum autem breuitatis causa Demetrius nuda ponat, simpliciaque munera illa, apud Xenophontem ornatus eorum exponitur: commemorat enim equum illum aureum frenum habuisse: & monile ex eadem materia fuisse factum, vestemque illam propriam eius gentis extitisse, quod etiam dignitatem augebat.

Αἱ δὲ ἀπὸ τῶν σχημάτων χάριτες δῆλαί εἰσι, καὶ πλεῖσται παρὰ σαπφοῖ. οἷον ἐκ τῆς ἀναδιπλώσεως ὅπου νύμφη πρὸς τὴν παρθενίαν φησι. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ; ἡ δὲ ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὴν τῷ αὐτῷ σχήματι. Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σὲ, οὐκ ἔτι ἥξω: πλείων γὰρ χάρις ἐμφαίνεται, ἢ εἴπερ ἅπαξ ἐλέχθη καὶ ἄνευ τοῦ σχήματος. καίτοι ἡ ἀναδίπλωσις πρὸς δεινότητας μᾶλλον δοκεῖ εὑρῆσθαι: ἡ δὲ καὶ τοῖς δεινοτάτοις καταχρῆται εἰς χάριτος.

Ueneres autem, quæ nascuntur è figuris, perspicuæ sunt: plurimæque apud Sapphonem. ceu ex replicatione quodam loco sponsa ad Partheniam inquit. Παρθενία παρθενία, ποῖ με λιποῦσα οἴχῃ *hæc autem respondet ipsi eadem figura.* Οὐκ ἔτι ἥξω πρὸς σὲ, οὐκ ἔτι ἥξω *maior enim venustas apparet, quàm si semel dictum esset & sine figura. Atqui replicatio ad res exacerbandas potius inuenta uidetur: hæc vero & grauissimis rebus abutitur ad venustatem.*

Duobus iam monstratis locis, vnde lepores hi, festiuitatesque ducuntur, addit elici etiam non nullas à luminibus orationis, quæ Græci vocant σχήματα: illasque venustates esse certas & apertas: plurimasque eius generis inueniri apud Sapphonem in eius suauissimis cantibus. ceu inquit è figura illa, quæ vocatur ἀναδίπλωσις: Latini quidam ipsam replicationem. alii duplicationem appellarunt: ita enim illic quodam loco nympha cum Parthenia moriente loquitur, iterato eius nomine. verba ipsius simpliciter exprimam. Parthenia Parthenia, quo nunc, me relicta, proficisceris atque ex oculis te mihi eripis. Adiungit autem statim ipsam respondere illi, seruata eadem figura. Non amplius veniam ad te: non amplius veniam. νύμφη (vt opinor) hic valet sponsa: cum enim plures sint notiones huius nominis, in aliis etiam virgo, quæ modo in matrimonio cum aliquo collocata est, ita vocatur. atque id quidem, quia copula illa procreationis liberorum causa inuenta est, vt testatur Porphyrius in explicatione in antrum Ithacę, descriptum in Odyssea. Nuptias vero quasdam ingenio suo celebrasse Sapphonem, constat. alterum nomen mulieris proprium esse videtur: Parthenii enim quoque poetæ quidam nobiles vocati sunt. nisi forte hoc nomine virginitas hic quoque, vt aliis multis locis, significatur: vt ita ipsam sponsa tunc allocuta sit, quam vidit à viro aut sibi iam ereptam esse, aut paulo post eripi debere: & ita quidem ereptam, vt reddi amplius non possit. Vnde finxerit illam ipsam dicere, se futuro tempore nunquam ad ipsam redituram esse. iniquo autem animo ferre sponsas florem illum suum pollui, apertum est. quod docuit etiam Catullus, diligenter argumentans ipsas cupiditati virorum repugnare non debere, his verbis. Virginitas non tota tua est, ex parte parentum est: & quę sequuntur. De huiuscemodi vero locis nihil certi statui potest: cum, vnde verum subitò cognosceretur, monumenta ipsa optimorum ingeniorum, quibus continebantur, perierint. Sequitur autem Demetrius,

explicans vim illius repetitionis. Apparet enim illic maior venustas, quàm si semel tantum id dictum foret: sublataque figura illa. Et si (inquit) iteratio nominis inuenta potius videtur ad animos commouendos. quo magis ingenium huius mulieris admiratione dignum est, cum vtatur rebus factis ad perturbandum, ad leporem venustatemq; conformandam. Eodem autem pænè pacto supra Demetrius celebrauit ingenium eiusdem mulieris, quę hyperbolem, rem luœricam & plenam periculi, tractauit egregie, atque magnam inde gloriam reportauit. naturæ igitur suę diuinitate rerum naturam illa quodammodo immutabat. Ciuis præterea ipsius Alcęus, & qui in eodem genere poematis magna cum laude versatus est, vsurpauit etiam ipse idem lumen orationis eodem animo, & consilio: hæc enim verba inde accepta, leguntur apud Hephęstionem in Enchiridio. Δέξαι με κωμάζοντα δέξαι λίσσομαί σε λίσσομαι. Putaret vero aliquis illud P. Nasonis in epistola, quam scripsit nomine huius mulieris, esse ἀναδίπλωσιν, cum scilicet ipsa cum amatore suo ita egit. Si, nisi quæ facie poterit te digna videri, Nulla futura tua est, nulla futura tua est. ipse tamen aliter censeo: & si enim eadem verba iterantur, sine iteratione illa sententia plena, integráque non erat. quare non potest vere (nisi fallor) vocari locus ille ἀναδίπλωσις: conflatur enim figura hęc, cum quæ repetuntur verba, sententiæ ipsi necessaria non sunt, sed propter stomachum & indignitatem illarum rerum iterantur. quia si semel id dictum fuerit animus non expletur, siue cum dolorem itidem animi ostendunt: motum ve alium vehementiorem: ex qua tamen iteratione voluptatem capiunt, qui audiunt: non magis inflammantur, vt in superioribus exemplis contingit. Imitari sane potuit Ouidius Sapphonem, cuius ingenium & motum animi mirifice illa epistola expressit: incredibile enim artificium in se continent litteræ illę: cunctaque, quæ scribentem illam facit, ex historia ipsa sumpsit Latinus poeta: vt testimoniis adhuc non nullis veterum scriptorum intelligitur. imitari igitur ipsam aliquo modo potuit, quam ex scriptis ipsius cognouerat admodum delectatam fuisse hac repetitione verborum, non tamen penitus illic rationem eam figuramque expressit. quamuis ita quoque inde proficiscatur aliquid leporis ac venustatis. nam plerunq; hoc fieri ab illis, qui vehementer commoti sunt: & eosdem motus in animis eorum, qui audiunt, excitate volunt, apertum est. huiuscemodi autem est illud veteris poetæ apud Ciceronem. Incede, incede: adsunt, adsunt: me me expetunt. crebra autem exempla sunt in Gręcis tragœdiis.

Animaduertendum autem est, cum tradat hic politus scriptor: & res ipsa plane doceat, hanc iterationem verborum gignere plurimam suauitatem, contra nostro in sermone parere ipsam frigus: itaque loqui solitos homines rudes admodum ac stultos. vnde etiam comici quidam nostri irrident eos, qui incidunt in hanc insulsitatem: & cum fingere volunt quempiam rusticum hominem, inepteque verba facientem, ita inducunt loquentem. nec tamen valde dissimilis est hæc iteratio puerilis verborum ab ea, quam laudat Demetrius: nec tamen eandem omnino ipsam esse existimandum est.

Χαριεντίζεται δέ ποτε καὶ ἐξ ἀναφορᾶς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑσπέρου. Ἕσπερε πάντα φέρεις (φησὶ) φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ χάρις ἐστὶν ἐκ τῆς λέξεως τῆς φέρεις, ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερομένης. πολλὰς δ' αὐτῆς καὶ ἄλλας ἐκφέροι χάριτας.

Ducit autem Veneres aliquando & ex relatione, vt cum de vespere inquit. Ἕσπερε πάντα φέρεις, φέρεις οἶνον, φέρεις αἶγα, φέρεις ματέρι παῖδα: *etenim hic lepos existit è voce illa* φέρεις, *quæ ad idem refertur. multas autem alias ab iisdem aliquis promere posset Veneres.*

Vt ope superioris figuræ docuit Demetrius conflari venustates quasdam, ita nunc auxilio alius, quæ vocata est ἀναφορὰ, declarat confici easdem concinnitates: esseque hanc

hanc quoque sedem vnde illæ promi possint. loquitur autem (opinor) adhuc de eadem acuti ingenii, siue potius diuini, muliere: aitque ipsam leporem suauitatemque conflare in oratione, conformata illic epanaphora. quæ figura est cum tria, plura ve membra: siue incisa, initium ducunt ab eodem verbo. valet igitur χαριεντίζεται Veneres haurit: & vrbane lepideque ludit. de vespere autem (vt suspicor) illic sermo erat, quę stella in epithalamiis appellabatur, magnoque desiderio expectabatur à sponsis, vt ex Catulli quoq; carmine perspicitur. narrat igitur illic dici, oratione ad eum conuersa. Vesper cuncta fers, fers vinum, fers capram, fers matri puellam. Nisi aliquis putet φέρεις hic valere aufers & eripis: positumque esse pro ἀποφέρεις. Explicat autem Demetrius exemplum dicens. Lepos enim, qui hic apparet: venustasque, oritur à verbo illo φέρεις, ad idem relato: adiungitque præter has multas alias venustates posse è figuris his trahi. quas, cum rationem illarum inde eliciendarum tradiderit, breuitatis causa non persequitur.

Γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ λέξεως χάριτες, ἤγουν ἐκ μεταφορᾶς. ὡς ἐπὶ τοῦ τέττιγος. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδὰν. Ὅ, τι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη.

Nascuntur & è verbo lepores, idest è translatione. ut de cicada. Πτερύγων δ' ὑποκακχέει λιγυρὰν ἀοιδὰν. Ὅ, τι ποτ' ἂν φλόγιον καχέταν, ἐπιπτάμενον καταυδείη.

Nasci etiam inquit è singulis verbis veneres. nam figurę uocatæ σχήματα à Græcis, constant, è pluribus uerbis: ditatq; hoc ipso ornatus hic ab illo. Primam autem aggreditur metaphoram, translationem appellatam à Latinis. aitque à poeta, nescio quo, qui de cicada ut narrat, cecinit: ut autem ego arbitror, ex alis effundit suauem cantilenam, uenustatem partam, acquisitamque illi loco auxilio uerbi translati, quod est (nisi fallor) illud κακχέει: neque enim proprie uox funditur, sed aqua & omnis humor; preterea cum idem, siue alius poeta, inquit. Ὅτι ποτ' ἂν φλόγιον καθέταν ἐπιπτάμενον καταυδείη, ex uerbo itidem translato hausit elegantiam illam. extremum autem (ut opinor) uerbum exemplum est: neq; enim illud, quod uocem humanam ostendit quamuis commode propter similitudinem, lepideque dicatur de foliis uiridibus in flammam: ignemque impositis: (de his enim suspicor hic agi, quamuis locus obscurus sit) proprie dictum esse potest.

Ἐκ συνθέτου τοῦ ὀνόματος καὶ διθυραμβικοῦ. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινὸν πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. ἃ μάλιστα δὴ κωμῳδικὰ παίγνιά ἐστι καὶ σατύρεια.

E iuncto verbo & dithyrambico. Δέσποτα πλούτων μελανοπτερύγων, τουτὶ δεινὸν πρὸ πτερύγων αὐτὸ ποίησον. *quæ maxime accommodatæ comœdijs sunt & satyrorum fabulis lusiones.*

Adiungit ex uocabulo etiam iuncto, non quolibet, sed illo, quod iunctum est more, quo dithyrambici poetæ iungere uerba consuerunt: idest audacter, elici etiam uenustatem. quod probat exemplo poetæ, qui suauiter finxit μελανοπτερύγων: sic enim legi in pluribus ac melioribus libris, cum tamen in quodam exemplari inuenerim μεγαλοπτερύγων. sermo autem illic dirigitur ad Ditem patrem. quem Græci πλούτωνα uocant: diciturque ille illic dominus esse eorum, qui significantur concreto hoc nomine non sinę licentia quadam, ac contra consuetudinem, unde procreatus est lepos: uidentur

videntur autem ostendi illo vmbrę, atras alas apud inferos gerentes. Nisi forte aliquis velit, quod non omnino vanum puto, μελανοπτερύγων nominandi casu prolatum: affirmetque id verbum epitheton esse Plutonis, qui ita vocatus sit, quod alas atras gerat. Aristophanes valde simili huic, iuncto nomine, ac pęnè eodem, appellauit terram, in fabula, cuius index est ὄρνιθες: inquit enim γῆ μελανόπτερος. Sententia autem omnis, quia incertum est, vnde acceptum exemplum sit, habet in se aliquid obscuritatis: vis tamen exempli manifesta est. Adiungit verò Demetrius has lusiones & venustates conuenire in primis comœdiis & satyris. quod carmen lasciuum erat, & plenum obscenorum dictorum.

Καὶ ἐξ ἰδιωτικοῦ δὲ ὀνόματος γίνεται, ὡς ὁ ἀριστοτέλης. Οσῳ γάρ φησι μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. καὶ ἐκ πεποιημένου, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ. Οσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: τὸ μὲν γὰρ μονώτης, ἰδιωτικωτέρου ἔθους ἤδη ἐστι: τὸ δὲ αὐτίτης, πεποιημένον ἐκ τοῦ αὐτὸς.

Et è uulgari utique uerbo nascitur, ut cum Aristoteles inquit. Οσῳ γὰρ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. *& è facto, vt idem in eodem.* Οσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα: *illud enim* μονώτης, *consuetudinis idiotarum iam est: illud vero* αὐτίτης, *factum ex* αὐτὸς.

Alium locum monstrat suauitatis comparandæ orationi, docens ex vocabulo etiam quopiam tenui & abiecto: quodq; in consuetudine idiotarum sit, nasci venustatem: Venit verò ipsi nunc in mentem hunc locum tradere, qui humilem ortum habet, quia proxime egerat de ratione ludendi comica, & apta satyris, quæ poemata inde & ipsa risum eliciunt, & ope harum scurrilium vocum oblectant spectatores. Vtitur autem exemplo Aristotelis, qui in epistola quadam inquit. ὅσῳ γὰρ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα. exponebat verò ille, quid sibi vsu venisset degenti in solitudine: quanto enim magis in solo & vacuo ab interuentoribus loco maneret, tanto magis cupidum fabularum se factum esse dixit. Est autem verbum, quod ἰδιωτικὸν appellat: ac venustatem gignere tradit, illud μονώτης vt infra aperte docet. quod verbum vsurpatum etiam fuit ab ipso in IX libro de historia animantium, vbi loquitur de apum examine, cum iam exiturum est: ait enim. Φωνὴ μονώτης καὶ ἴδιος γίνεται. Sed etiam in IX. de moribus ad Nicomachum propinquo in loco bis: prior eorum locorum est, vbi adfert quę repugnant sententiæ illorum, qui arbitrantur beatum hominem non egere amicis: ait enim ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὸ μονώτην ποιεῖν τὸν μακάριον: alter vero hic. μονώτῃ μὲν οὖν χαλεπὸς ὁ βίος. perspicitur igitur ex his duob. locis solitos vulgo vocari μονώτας, qui cętus ac congressus hominum fugerent: ex eo vero, quem adducit Phalereus, nascebatur lepos: quia ostendit illo Aristoteles se imitari cœpisse quosdam, qui soli viuere volunt: ita enim illi tunc passim appellabantur, vt nunc quoque parum immutato nomine. Animaduertendum præterea, morem Atticorum, quo sermone in primis delectabatur, secutum illic Aristotelem, dixisse. ὅσῳ μονώτης: cum ceteri Græci particulam ὅσῳ nominibus secundę collationis assignarent. quod fecit etiam in X. libro de moribus ad Nicomachum scribens. Ο δὲ σοφὸς, καὶ καθ' αὑτὸν ὢν, δύναται θεωρεῖν: καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ, μᾶλλον.

Adiungit autem Phalereus; non tantum ex huiuscemodi aliquo vocabulo exoriri venustatem, uerum etiam ex facto, & illo ipso tempore conformato. quod probat testimonio eiusdem grauis scriptoris. qui eodem loco inquit. exponitur enim nunc integer locus, qui supra, relicto illo nouato uerbo, mancus adductus fuerat. ὅσῳ γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ φιλομυθότερος γέγονα. explicat autem simul uim utriusq; exempli Demetrius, ambobus iam locis indicatis, & exemplis quoque illustratis: inquit enim. Illud enim μονώτης est peruulgatæ communisque orationis uerbum: itaque idiotæ etiam loquuntur. Illud uerò αὐτίτης factum est ex pronomine αὐτὸς. Ab eodem autem

tem

tem nomine μόνος, aliter Hyperides deduxit μονώτατος: ut testatur Hermogenes, qui affirmat magnum illum oratorem in fingendis uerbis satis liberum fuisse: uel potius negligentem, quod ad uerba deligenda faceret, in dicendo: cum enim id exemplis comprobare uellet, in aliis etiam hoc ipsum posuit. Et quod Cicero in epistola M. Antonii, ut insolens ac nouum auribus Romanorum exagitauit, piissimus eiusdem generis est. quamuis illud receptum posteà sit, ut ex ueteribus multis inscriptionibus sepulchrorum intelligere licet: quod testatur etiam uetus grammaticus Sosipater, cuius hæc uerba sunt. Quædam quę primum & tertium: ut pius piissimus. fidus fidissimus. cuius secunda elocutio est, magis pius. magis fidus.

Πολλὰ δὲ ὀνόματα καὶ παρὰ τὴν θέσιν τὴν ἐπί τινος χαρίεντά ἐστιν. οἷον. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος. ἐνταῦθα ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ σκῶψαι τὸν ὄρνιν καθάπερ ἄνθρωπον. καὶ ὅτι τὰ μὴ συνήθη ἔθετο ὀνόματα τῷ ὄρνιθι. αἱ μὲν οὖν τοιαῦται χάριτες παρ' αὐτὰς τὰς λέξεις.

Multa autem uerba ex eo quod de aliquo usurpata sunt, lepida sunt. ceu. Ὁ γὰρ ὄρνις οὗτος κόλαξ ἐστὶ καὶ κόλακος: *hic enim lepos existit ex eo quod in auem lusit ut in hominem. & quod minime usitata uerba attribuit aui. hi igitur lepores ab ipsis uerbis exoriuntur.*

Adiungit superioribus rationem aliam, qua singula nomina salsa fieri possint, ac uenustatis aliquid habere, cum scilicet illa è suis sedibus mota, aliò comportata fuerint. ubi posita acquirunt illic salem illum, quo antea carebant. Inquit igitur, hoc tradens, multa uocabula leporem ac gratiam in se habere, quia ad certa quædam ostendenda contra consuetudinem adhibita sunt. Vt fecit, qui auem nomine illo appellauit, quo uocari homines solent, qui loquuntur ad uoluptatem, & assentantur aliquibus. ac dixit. Auis enim hæc assentator est etiam assentatoris ipsius: hoc enim valet exemplum. Explicans uerò ipsum Demetrius, ait. Omnis uenustas, quæ hic apparet, inde profecta est, quod in auem tanquam in hominem id dictum est: qui enim homines aliquos notare uolunt, ac studium ipsorum prauum accusare, appellant eos assentatores: qui igitur auem assentatorem uocauit, obiecit aui, quod hominibus crimini dari solet. Nec non extitit illic lepos. quod aui addita sunt: applicataq; nomina contra consuetudinem sermonis. quibus traditis, narrat se cuius generis sint uenustates ac lepores, qui oriuntur à singulis nominibus docuisse: transitque ad alias indicandas, quæ à pluribus uerbis nascuntur.

Ἐκ δὲ παραβολῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξέχοντος ἀνδρὸς ἡ Σαπφώ φησι, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: ἐνταῦθα γὰρ χάριν ἐποίησεν ἡ παραβολὴ μᾶλλον ἢ μέγεθος. καίτοι ἐξῆν εἰπεῖν, πέρροχος ὥσπερ ἡ σελήνη τῶν ἄλλων ἄστρων, ἢ ὁ ἥλιος ὁ λαμπρότερος, ἢ ὅσα ἄλλα ἐστὶ ποιητικώτερα.

Ex collatione autem & de uiro qui præstet ceteris Sappho inquit, Πέρροχος ὡς ὅτ' ἀοιδὸς ὁ λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν: *hic enim leporem potius genuit collatio quàm magnitudinem, atqui licebat ipsi dicere. Perrochus uelut luna alijs sideribus, uel sol splendidior: aut quæcunque alia magis propria poetarum.*

Declarat elicuisse uenustatem Sapphonem è collatione, noua quadam ratione: ali-

terq; ac poetæ faciunt, illam tractantem, ut cum de homine, qui præstaret reliquis hominibus, hoc pacto locuta est. Videtur autem plena sententia huiuscemodi fuisse. Perrochus, qui antistat ceteris sui generis hominibus, vt Lesbius poeta alienigenis, externisque poetis antecellit. ornare enim illa eodem tempore ciuem suum voluit; & in significanda præstantia eius, de quo sermo erat, simul Alcæi nobilitatem declarauit. Demetrius autem nouam illam, lepidamque rationem exponens, inquit. Hic inusitate, contraque naturam collationum, quæ adhibentur ad res augendas, collatio potius procreauit leporem, & elegantiam, quàm magnitudinem. Hoc autem poetriam illam efficere voluisse demonstrat, quod si rei tantum amplificandę studuisset, vsitatam, ac tritam viam secuta fuisset: dixissetque Perrochus, vt luna reliquis sideribus, siue, vt sol splendidior est, & cetera, quæ ad absoluendam sententiam desiderantur: neque tantum has communes, & tritas collationes vsurpare potuisset, sed alias etiam non nullas studio poetarum magis accommodatas, quàm illa ipsa fuerit, quam tunc anteposuit illis, nam ambas illas in frequenti vsu poetarum esse, constat. priore enim quoque vsus est Horatius canens. micat inter omnes Iulium sidus, velut inter ignes Luna minores. posteriore verò Lucretius in Epicuri eximia virtute celebranda. hoc pacto. & omnes Restinxit stellas exortus vti aërius sol. Vsus verò est Demetrius in præstanti viro significando nomine illo, vnde etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum. cum & ipse excellentiam virtutis ostendere vellet. inquit. ἐξοχὴ in nullo est. pecunia omnium dignitatem exæquat. Animaduertendum etiam Sapphonis versum esse hexametrum: quamuis igitur vna eorum poetarum qui μελικοὶ vocantur, diuina hæc mulier foret, aliquando tamen dilabebatur in aliud genus carminis. quare vere illam de se ita loquentem cum amatore suo, ad quem scribebat, induxit Ouidius. Forsitan & quare mea sint alterna requiris Carmina, cum lyricis sim magis apta modis: magis enim natura factam se dixit ad eam, quàm ad alteram illam musam colendam, non omnino remotam & auersam ab elegia. quod declarauit etiam cum inquit. se tunc elegisse flebile carmen temporiq; illi suo aptum: qui enim eligit aliquid è multis; quæ relinquit etiam in sua manu ac potestate habebat. Sed apud Sudam etiam legitur ipsam aliquando scripsisse epigrammata & elegias.

Σώφρων δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἴδους φησὶ, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεα τοὶ παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόνπερ φαντὶ φιλατοὺς τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπίχαρις ἡ παραβολή ἐστι, καὶ τοὺς τρῶας διαπαίζουσα, ὥσπερ παῖδας.

Sophron autem & ipse simili forma inquit, Θᾶσαι ὅσα φύλλα καὶ κάρφεαλτοι παῖδες τοὺς ἄνδρας βαλλίζοντι. οἷόνπερ φαντὶ φιλατοὺς τρῶας τὸν αἴαντα τῷ πάλῳ: *etenim hic venusta est collatio, & quæ illudit Troianis tanquam pueris.*

Adiungit Demetrius Sophronem quoque simili ratione vsum fuisse: attulisseque nouam & inusitatam collationem, cum ostendere vellet studium quorundam puerorum, folia, festucasque in viros coniicientium: dixit enim eos consimilem rem fecisse, ac Troiani, cum Aiacem, sortibus in eum coniectis, appetiuerunt. historia est obscurior: neque enim apud Homerum huius rei mentio est. φιλατοὺ autem arbitror legendum more Dorico, pro φιλητοὺ. vt sane in duobus libris inueni, quamuis in aliis quibusdam φιλπάτους scriptum sit. eius autem gentis sermone hic vsum Sophronem multis modis intelligitur: notio vero eius nominis aperta est. potius quærendum quomodo illa conueniat in expositione illius rei Troianis. nam θᾶσαι pro θέασαι, quod valet specta, & animaduerte, non semel quoque vsurpauit Theocritus. vt cum inquit θᾶσαι, φίλε ὡς καλόν ἐστιν. Xenophon βάλλειν pro hostili animo lapides in quem-

piam coniicere, non appellata materia, quæ iaceretur, vsurpauit in primo libro ἀναβάσεως. inquit enim de Græcis, qui inuiti in eam expeditionem ducebantur: & irati duci suo Clearcho ea de causa erant. οἱ δὲ αὐτόν τι ἔβαλλον, καὶ τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προϊέναι. Scrupulum vero habet locus ille Sophronis in extremo verbo: neque enim plane intelligitur, an re, quæ significatur eo verbo, Troiani tunc percusserint Aiacem. è ligno autem, siue terra durata sortes fiebant: siue dixerit, cum sors ducta est Aiacis, tunc Troianos aliquod telum in eum coniecisse: in ea vero re commemoranda illo ipso nomine vsus est Homerus, dicens. Ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης, ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοὶ Αἴαντος. Interpretatur autem statim Demetrius vim huius exempli: ac docet quid præcipue moliatur collatio illa, dicens. Hoc nanque loco collatio lepida est: effectrixque venustatis: ludit enim Troianos tanquam pueros & infirmi animi, & corporis, qui crederent se posse ea ratione nocere fortissimo viro. hunc suspicor, vt in re incerta, sensum esse huius loci.

Ἔστι δέ τις ἰδίως χάρις Σαπφικὴ ἐκ μεταβολῆς, ὅταν τι εἰποῦσα μεταβάλληται. καὶ ὥσπερ μετανοήσειεν. οἷον, Ὕψι δὴ φησὶ τὸ μέλαθρον ἀέρατε τέκτονες· γαμβρὸς εἰσέρχεται ἴσος Ἄρηι. ἀνδρὸς μεγάλου πολλῷ μείζων, ὥσπερ ἐπιλαμβανομένη ἑαυτῆς, ὅτι ἀδυνάτῳ ἐχρήσατο ὑπερβολῇ: καὶ ὅτι οὐδεὶς τῷ Ἄρηι ἴσος ἐστί.

Est autem quædam venustas proprie Sapphica ex immutatione consilij, cum scilicet aliquo iam dicto mutarit animum. et tanquam pænituerit ipsam dixisse. ceu inquit. Alte iam superliminare extollite fabri. gener ingreditur æqualis Marti: uiro magno multo maior. tanquam reprehendens se ipsam, quod impossibili vsa est hyperbole: & quod nullus Marti æqualis est.

Ostendit esse aliam etiam quandam rationem venustatis gignendæ, quæ propria sit peculiarisque Sapphonis: ab eaque ingeniosa & erudita muliere crebro vsurpata fuerit: nascitur autem illa ex immutatione consilii, cum scilicet aliquis mentem mutat, ac tanquam dolet se aliquid dixisse. Exemplum Demetrii est locus ex ode ipsius acceptus, quem vt potui, sine vllo ornatu expressi. Μέλαθρον autem cum ponatur sæpe pro tota domo, valet proprie vt hic, superiorem partem ianuæ. Quæ post exemplum sequuntur, verba sunt auctoris, explicantis vim rationemq; eius venustatis: ait enim sic Sapphonem loqui, tanquam reprehendentem se ipsam, quod vsa esset hyperbole eius generis, quod tradit rem, quæ effici non potest. quia nullus sanè mortalis, Marti magnitudine corporis est ęqualis. Similitudinem aliquam habet ratio hęc cum ioco illo Ciceronis, quo P. Clodium notauit in causa M. Cœlii: fatetur enim quoque illic facetus orator se errasse: corrigitque quod dixerat: sed tamen post correctionem addit quod declarat errorem illum, cum perpetuus sit, non esse errorem: non enim temere homines eodem pacto sæpe peccant: vt etiam apud Plautum Cleostrata testatur, cum stulti viri intempestiuum amorem refelleret, qui illo & ipse modo frequenter in sermone peccaret. nam quin ambo, idest & Sappho & Cicero, ludere vellent, dubium non est. Sed altera suauiter ac lepide: alter vero amare ac contumeliose. vnde vetus magister dicendi putauit dictum hoc vnum eorum esse, quæ σαρκασμοῦ nomine continentur. Verba Ciceronis sunt. Quod quidem facerem vehementius, nisi intercederent mihi inimicitię cum istius mulieris viro: fratrem nolui dicere. semper hic erro. Cum autem hic olim initio exempli legeretur in omnibus libris ὕ-ψω, emendaui secutus scripturam, quæ apud Hephęstionem est (ipse enim quoq; citauit hunc locum) ὕψοι: reliquas verò maculas, quas tunc deleui, auctoribus etiam antiquis exemplaribus sustuli.

Τοῦ

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ περὶ τηλεμάχου, ὅτι δύο κύνες ἐδέδεντο πρὸ τῆς αὐλῆς· καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν. ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα; καὶ γὰρ οὗτος μεταβαλλόμενος μεταξὺ ἠστείσατο καὶ ἀποσιωπήσας τὰ ὀνόματα.

Eiusdem autem formæ & illud de Telemacho, quod, δύο κύνες ἐδέδεντο πρὸ τῆς αὐλῆς, καὶ δύναμαι καὶ τὰ ὀνόματα εἰπεῖν τῶν κυνῶν, ἀλλὰ τί ἄν μοι βούλοιτο τὰ ὀνόματα ταῦτα: *etenim hic mutato consilio simul urbane lusit & cum reticuisset nomina canum.*

Eandem formam habere addit: esseq; eiusdem naturæ, quod de Telemacho à quopiam dictum est: neque enim nomen indicat auctoris eius vocis. à Sapphone autem id prolatum non fuisse apparet ex iis, quæ infra inquit: pronomen enim οὗτος feminæ non conuenit. Duo canes ante regiam ipsius vincti erant, possem etiam canum ipsorum nomina ponere. verum quid mihi prodessent nomina hæc: hic enim quoq;, inquit Demetrius, dum sententiam mutaret, lusit: indeque leporem ac concinnitatem non paruam elicuit, silentio prȩteritis nominibus illis. Testari autem libet me, cum prius in excusis esset, παρὰ τηλεμάχῳ, correxisse περὶ τηλεμάχου. quod vnum ex iis, quæ vidi, exemplar habet: ac res ipsa confirmare videtur: ab Homero enim quoque duo canes traditi sunt comitari soliti esse Telemachum, Vlyssis filium, hoc versu ex Odyssea, quo de illo ipso loquitur. οὐκ οἶος ἅμα τῷ γε δύο κύνες ἀργοὶ ἕποντο. Præterea nullum vnquam accepi veterem scriptorem Telemachum vocatum, qui id memoriæ prodere potuerit. nam, si illo modo legeretur, manifesto apud Telemachum valeret.

Καὶ ἀπὸ στίχου δὲ ἀλλοτρίου γίνεται χάρις. ὡς ὁ ἀριστοφάνης σκώπτων που τὸν δία, ὅτι οὐ κεραυνοῖ τοὺς πονηρούς, φησίν. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. ὥσπερ γοῦν οὐκ ἔτι ὁ ζεὺς κωμῳδεῖσθαι δοκεῖ, ἀλλ᾽ ὅμηρος, καὶ ὁ στίχος ὁ ὁμηρικός· καὶ ἀπὸ τούτου πλείων ἐστὶν ἡ χάρις.

Et à uersu alieno exoritur lepos. ut Aristophanes irridens quodam loco Iouem, quod non fulminibus appetit prauos, inquit. Ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει καὶ σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν. *tanquam igitur non amplius Iuppiter notari uidetur, sed Homerus & versus Homericus, & ex hoc maior existit lepos.*

Alium locum monstrat originem & ipsum eiusdem festiuitatis, affirmans ex alieno etiam, notoque versu, apte vsurpato, nasci venustatem: vtiturque exemplo Aristophanis, qui in fabula, qua Socratem vexauit, cum Iouem facete reprehenderet, quod non impuros & consceleratos homines fulminibus iceret, sed sua templa: ȩdesq; sibi dicatas feriret, inquit, insertis in eam sententiam verbis Homericis, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ νεὼν βάλλει, καὶ Σούνιον ἄκρον ἀθηνῶν: extremum enim hoc, quo traditur Sunium, promontorium agri Attici, sine causa & inutiliter percuti, ab Homero acceptum est: ita enim ille fecit Nestorem loquentem. ἀλλ᾽ ὅτε σούνιον ἱρὸν ἀφικόμεθ᾽ ἄκρον ἀθηνῶν, & quæ sequuntur. Sequitur autem Demetrius, malitiam comici illius: originemque huius vrbanitatis aperiens. Hoc pacto re narrata: assumptisque poetȩ verbis, aliquo modo non Iuppiter amplius notari videtur, acutoque dicto tangi, sed Homerus ac versus Homericus: indeque inquit existit maior lepos & suauitas. Hanc etiam rationem ioci conflandi cognouit Cicero: præcepitque in II. libro de oratore hinc posse facetias duci his uerbis. Sȩpe etiam versus facete interponitur: vel, vt est: vel paulum immutatus, aut aliqua pars versus. Sed exempla etiam ponit. quibus declarat à Romanis oratoribus lepide: vtiliterque ad causam, id vsurpatum fuisse:

Ἔχουσι δέ τι στωμύλον καὶ ἀλληγορίαι τινὲς, ὥσπερ τό. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φόρει. καὶ τὰ σώφρονος δὲ, τὰ περὶ τῶν γερόντων. Ἐνθάδε ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων· ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς ταλικοῖς δὲ ταὶ ἄγκυραι.

Habent autem quiddam festiuum & allegoriæ quædam. quemadmodum illud. Δελφοὶ παιδίον ὑμῶν ἁ κύων φόρει: *& Sophronis illa quæ de senibus prolata sunt.* Ἐνθάδε ὧν κἠγὼ παρ' ὔμμε τὼς ὁμότριχας ἐξορμίζομαι, πλόον δοκάζων; ποντίναι γὰρ ἤδη τοῖς ταλικοῖς δὲ ταὶ ἄγκυραι.

Hic alius locus est, vnde possit duci lepos ac suauitas: tradit enim allegotias quasdam, & obscuros non nullos eius generis sermones. cum scilicet aliud dicitur, aliud intelligendum est: (hoc enim, vt nomen declarat, valet ἀλληγορία) habere in se quiddam concinnum ac venustum: quemadmodum inquit illud. Δελφοὶ παιδιον υμῶν ἁ κύων φέρει, Quod potui autem hic emendaui, secutus fidem antiquorum librorum: neque enim affirmarim hunc locum adhuc omnino macula carere: præcipueque mihi primum verbum huius, plus nunc quàm oporteret, obscuræ vocis, suspectum est: inueni nanque ipsum in diuersis libris valde variatum: est enim quidam, qui habet τόδε λήρει: est etiam alius, in quo legitur, τόδε λόρει. in nullo certe, quod nunc omnes excusi habent, legitur τὸ Δελφοί. quare cum alibi vocem hanc non inuenerim, quid certi de illa adferam non habeo. Ne dum autem nunc quid intelligi debuerit his verbis perspiciatur, vix quid illa ostendant, accipitur. excepto tamen primo, de quo non liquet, notio reliquorum aperta est. Addens autem aliud exemplum Demetrius, tradit ea, quę ponit Sophronis, huiuscemodi esse. prolata vero illa de senibus fuisse testatur. vnde vis eorum verborum (nisi fallor) percipitur: videtur enim senex quidam loqui, directo sermone ad ęquales suos, exponens non nulla, quæ pertinent ad statum eius ętatis: inquit igitur. Hic cum & ipse sim, ad vos qui eiusdem coloris pilos habetis: canique & ipsi estis, appello nauim: tempus nauigandi idoneum expectans: iis enim qui tot annorum sunt, quot ipsi sumus, anchoræ iam in alto stant. Purgaui autem hoc exemplum, quod multis locis inquinatum erat: maculasque omnes eius deleui ope antiquorum librorum. nam quod antea in excusis erat. παλικοῖς δὲ non mutaui, quamuis non omnino certus sim de veritate huius lectionis: inueni enim libros, qui inter se hac parte dissentirent, cum præter eos, quibus conuenit cum excusis, alii habeant σαλικοις δὲ: alii vero ἰπαλικοις δὲ. in tam incerta igitur re non putaui aliquid variandum: existimauique positum esse potuisse παλικοις δὲ pro τηλικοις δὲ. quod autem correxi πλόον δοκάζων, verum esse apparet: Cicero enim quoque iunctis pænè iisdem nominibus de eadem prorsus re, inquit. Sedeo enim πλουδοκῶν, quod Latinis his verbis, ventum expectans, alibi significauit. quamquam non vera nauigatio hic intelligitur: sed iter ad inferos: portusque ille, ad quem properat contento cursu senectus.

Ὅσα τε περὶ τῶν γυναικῶν ἀλληγορεῖ, οἷον ἐπ' ἰχθύων, Σωλῆνες γλυκύκρεον κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λίχνευμασιν, καὶ μιμικώτερα τὰ τοιαῦτα ἐστι καὶ αἰσχρά.

Et quæcunque de mulieribus allegorice loquitur, tanquam de piscibus. Σωλῆνες γλυκύκρεον κογχύλιον χηρᾶν γυναικῶν λίχνευμασιν, *& aptiora mimis huiuscemodi omnia & obscena sunt.*

Adiungit

Adiungit Demetrius huiuſcemodi etiam eſſe, quæ idem poeta de mulieribus, eodem modo loquitur ideſt obſcure & tecte: videtur nanque ille loqui de piſcibus, intelligit autem naturalia ipſarum: vtitur enim uerbis, quæ cum proprie ſignificent piſces quoſdam dura teſta concluſos, ob ſimilitudinem tamen oſtendebant etiam partes corporis earum ad procreandum factas: σωλῆνες enim genus ſunt conchiliorum eorum, quæ δίθυρα vocat Ariſtoteles quia teſtas geminas habeant, quæ nunc clauduntur: nunc aperiuntur tanquam fores. vnde referunt partem illam muliebris corporis. Heſychius etiam ſignificari aliquando ſolitum illo nomine, id, quod dixi, teſtatur: cum enim communem notionem eius explicaſſet, addidit. τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μορίων. quod prorſus hoc valet. quis enim neſcit μόρια eos, qui verecundiam ſeruare volunt, partes illas appellare. Senſus poſterioris huius exempli Sophronis eſt, quem expreſſi verbum verbo reddens: cum enim olim, ſecutus conſenſum omnium, & excuſorum & ſcriptorum Demetrii librorum, ἰχνεύμασι imprimendum curarim, incidi poſtea in eundem locum Sophronis apud Athenæum in III. libro δειπνοσοφιστῶν vbi legitur, vna littera aucto illo verbo, λιχνεύμασι. quam lectionem veriorem duco: notio enim huius verbi magis quadrat ſententiæ auctoris qui ſcurriliter iocatus eſt: ſignificauitque inde decerpi ſuauitatem non paruam, & illum quaſi cibum iucundum eſſe, & gignere, cum comeditur, voluptatem magnam: aliud tamen intelligens vt declaratum eſt. de ſcripturæ tamen veritate nihil exploratum eſt. Non multo poſt hunc, alter Sophronis locus ab Athenæo adductus eſt. in quo itidem eodem pacto ille iocatus eſt & eandem partem muliebris corporis (vt opinor) conchas appellauit. Quid vero ſentiat de huiuſcemodi iocis declarat Demetrius. dicens illa magis apta eſſe mimis, ac ſtudio ipſorum conuenire, cum ſint turpia & obſcena. vnde intelligitur oportere ſibi oratorem ab illis temperare. quod etiam præcepit Cicero in II. de oratore his verbis. Vitandum eſt oratori vtrunque, ne aut ſcurrilis iocus ſit, aut mimicus.

Ἔστι δέ τις καὶ ἡ παρὰ τὴν προσδοκίαν χάρις, ὡς ἡ τοῦ κύκλωπος ὅτι ὕστατον ἔδομαι οὖτιν: οὐ γὰρ προσεδόκα τοιοῦτο ξένιον, οὔτε ὀδυσσεὺς, οὔτε ὁ ἀναγινώσκων. καὶ ὁ ἀριστοφάνης ἐπὶ τοῦ σωκράτους. Κατὰ μὲν τᾶς ὀβελίσκον φησὶν, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοιμάτιον ὑφείλετο.

Eſt autem quædam & quæ præter expectationem venuſtas, vt illa Cyclopis quod poſtremum comedam Vtin: non enim expectabat tale munus, aut Vlyßes, aut qui legit. & Ariſtophanes de Socrate inquit. Κατὰ μὲν τᾶς ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβὼν, ἐκ τῆς παλαίστρας θοιμάτιον ὑφείλετο.

Alium locum oſtendit pariendæ venuſtatis, docens oriri etiam ſalem aliquando cum quippiam inexpectatum ad aures peruenit, atque alienum magnopere ab eo, quod nobis dici debere propoſueramus. quare iocus hic παρὰ προσδοκίαν appellatur. vt etiam vocauit ipſum Cicero in epiſtola ad Volumnium Eutrapelum. in qua plura genera facetiarum enumerauit: in aliis enim inquit Niſi ridiculum παρὰ προσδοκίαν. in ſecundo autem libro de oratore accurate copioſeque de eo diſputauit. Sed ea, quæ hic traduntur à Demetrio, perpendamus. qui inquit exemplum accommodatum eſſe huius vrbanitatis illud Homeri, cum finxit Cyclopem dicentem. poſtremum ego comedo Vtin. inde autem naſci venuſtatem hanc confirmat dicens. Neq; enim expectabat huiuſcemodi munus aut Vlyſſes ipſe: aut qui legit. Sed Ariſtophanem quoque in Socratem oſtendit hoc pacto luſiſſe, cum in fabula, quę vocatur νεφέλαι, de illo inquit: uel potius auditorem Socratis inducit id commemorantem. flexiſſe ipſum obeliſcum: deinde accepto geometrarum inſtrumento, quod rotundis formis deſcribendis aptum eſt: vocaturque Græce διαβήτης, è palęſtra pallium ſuſtuliſſe:

Ἤδη μέντοι ἐκ δύο τόπων ἐνταῦθα ἐγένετο ἡ χάρις: οὐ γὰρ παρὰ προσδοκίαν μόνον ἐπηνέχθη, ἀλλ' οὐδ' ἠκολούθει τοῖς προτέροις: ἡ δὲ τοιαύτη ἀνακολουθία, καλεῖται γρῖφος, ὥσπερ ὁ παρὰ Σώφρονι ῥητορεύων Βουλίας: οὐδὲν γὰρ ἀκόλουθον αὐτῷ λέγει. καὶ παρὰ Μενάνδρῳ δὲ ὁ πρόλογος τῆς Μεσσηνίας.

Iam enim ex duobus locis hic extitit venustas: non enim solum præter expectationem id illatum est, sed neq; respondit prioribus; huiuscemodi autem inconsequentia, vocatur griphus, quemadmodum Bulias qui apud Sophronem oratorem agit: nihil enim dicit quod cohæreat sibi ipsi, & apud Menandrum itidem prologus Messeniæ.

Hæc verba Demetrii sunt, indicantis non vnum hunc tantum ortum radicemque habere hunc iocum, sed alium etiam: profectam nanque venustatem illam è duobus locis: neque enim inquit inde tantum conflata est, quia præter omnium opinionem id illatum est. verum etiam quia illud non consequitur superiorem rerum expositionem: neque cohæret illi. Huiuscemodi autem addidit ἀνακολουθία, vocatur griphus. ἀνακολουθία enim appellatur vitium orationis, cum inferiores partes non respondent superioribus: neq; inde aptæ sunt: sed nouum aliquid discrepansque adferunt. narrat autem Demetrius hoc etiam facere apud Sophronem Buliam quendam, de artificio dicendi disputantem: nihil enim ipsum dicere ti adit, quod consequens sit: ac cohæreat sibi ipsi. sed apud Menandrum etiam prologum fabulæ, quam vocauit Messeniam, huiuscemodi esse affirmat. Videtur autem ita induxisse Sophron in suis mimis Buliam de arte dicendi disserentem, vt Cicero commemorat Lucilium in satyris induxisse Mucium Scæuolam: apud ipsum enim ille irridet Albutium quòd nimis magnum studium ponebat in compositione verborum. Exempla vero hęc duo postrema nunc irrita sunt. cum & scripta Sophronis, & fabulæ suauissimi comici Menandri amissæ sint. Athenæus autem in IX. libro δειπνοσοφιστῶν, quo loco plures elegantes acutosque griphos commemorat, narrat etiam quomodo Clearchus quidam Solensis griphum definierit: nec tamen nulla necessitate locum eius huc adferam, contentus indicasse.

Πολλάκις δὲ καὶ κῶλα ὅμοια ἐποίησε χάριν. ὡς ὁ Ἀριστοτέλης. Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν φησιν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν: ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: καταλήξας γὰρ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις εἰς τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἐποίησε τὴν χάριν. ἐὰν δ' οὖν ἀποκόψῃς τοῦ ἑτέρου κώλου τὸ μέγαν, συναφαιρεῖται καὶ ἡ χάρις.

Sæpe autem et membra similia pepererunt venustatem. ut inquit Aristoteles, Ἐκ μὲν Ἀθηνῶν ἐγὼ εἰς Στάγειρα ἦλθον, διὰ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν: ἐκ δὲ Σταγείρων εἰς Ἀθήνας, διὰ τὸν χειμῶνα τὸν μέγαν: *cum enim desierit in ambobus membris in idem nomen, procreauit venustatem. Quod si dempseris ex alterutro membro, illud* μέγαν, *simul sustuleris leporem.*

Docet nunc Phalereus, quod ornandæ orationi inuentum videtur, cum scilicet duo membra similia sunt in extremo. vnde παρόμοια magistri dicendi ea vocant, gignere etiam venustatem. vtitur autem eodem exemplo, quo supra vsus est, cum de hoc ipso genere elegantiæ disputauit: docuitque illum alienum esse ab ea oratione, quæ com-

commouere animos propositum habet. verba igitur Aristotelis sunt narrantis se relictis Athenis, in patriam, quam nomine appellat, rediisse metu regis Persarum: posteaque se Stagiris discessisse: Athenasque rediisse propter tempestatem, quam cum μέγαν, virili genere à Græcis χειμῶνα vocatum, fuisse dicat. ut prius omnium consuetudine appellarat eum regem, lusit manifesto in hoc. vt diligenter declarat Demetrius, dicens. cum enim ambo membra terminarit eodem verbo, procreauit eo pacto venustatem, & leporem. quod si quis adhuc dubitaret de fonte, capiteque huius suauitatis, hinc ipsam fluere intelliget, si dempserit ex alterutro membro particulam illam geminatam: vnà enim tolletur omnis elegantia. Animaduertendum autem idem, quod hic præcipit Demetrius, videri etiam admonere Ciceronem. vnam scilicet eandemque curam, originem esse duarum diuersarum rerum: inquit enim in II. libro de oratore. Ornant igitur in primis orationem verba relata contrarie, quod idem genus est sæpe etiam facetum. Exemplo verò ille verum esse quod tradit, confirmat: quod, qui scire volet, apud auctorem ipsum leget. nec tamen non video hic Demetrium hanc vim esse dicere verborum similiter desinentium: cum Cicero vsu venire id ostendat in antithetis. præceptum tamen vt illic verum est, ita etiam in diuerso hoc ornatu verborum.

Καὶ κατηγορίαι δὲ ἀποκεκρυμμέναι ἐνίοτε ὁμοιοῦνται χάρισιν, ὥσπερ παρὰ ξενοφῶντι ὁ ἡρακλείδης, ὁ παρὰ τῷ σεύθει, προσιὼν τῶν συνδείπνων ἑκάστῳ, καὶ πείθων δωρεῖσθαι σεύθει ὅ, τι ἔχει: ταῦτα γὰρ καὶ χάριν τινὰ ἐμφαίνει, καὶ κατηγορίαι εἰσὶν ἀποκεκρυμμέναι. Αἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑρμηνείαν χάριτες τοσαῦται, καὶ οἱ τόποι.

Et accusationes vtique reconditæ quandoque similes sunt leporibus, quemadmodum apud Xenophontem Heraclides, qui viuebat cum Seuthe, accedens ad singulos conuiuas, & hortans illos vt dono darent, Seuthi, quod quisque eorum haberet: hæc enim & venustatem aliquam præ se ferunt, & accusationes tectæ sunt. Veneres igitur quæ in verbis existunt tot sunt, & loci.

Postremus hic locus est pariendarum vrbanitatum, quæ positæ sunt in verbis: tradit enim criminationes quasdam latentes: accusationesque personarum aliquarum, non omnibus perspicuas, sed tectas, quandoque speciem ac similitudinem habere venustatum. Exemplum autem huius, vbi minime aliquis expectasset, inuentæ venustatis, esse vult locum Xenophontis in VI. libro ἀναβάσεως. vbi narrat Heraclidem quendam Maronitem, qui viuebat apud Seuthem regulum, cum duces centurionesque Græcarum copiarum vocati forent in conuiuium à Seuthe, antequam domum ingrederentur, vbi apparatum erat, singulos illos appellasse: hortatumque esse vt si quid elegans eximiumque haberent, Seuthi dilargirentur: his enim breui indicatis, quæ plenius exponuntur ab eo polito scriptore, addit Demetrius. Hæc enim non nihil vrbanitatis præ se ferunt: suntque abditę, & tanquam velo quodam opertæ, accusationes: criminantur enim auarum illum regulum, & animum ipsius angustum declarant, qui mandasset Heraclidi, vt munere hoc fungeretur cum principibus iis eius exercitus, quos putasset aliquid alicuius pretii secum portare. lepos autem & suauitas inde nascitur, quia id occulte & noua quadam callidaque ratione fit. His verò monstratis se ad finem venisse venerum harum explicandarum ostendit, quę manent in locutione ac verbis: simulque locos earum indicasse.

Ἐν δὲ τοῖς πράγμασι λαμβάνονται χάριτες ἐκ παροιμίας: φύσει γὰρ χαρίει

πρᾶγμα ἐστιν ἡ παροιμία, ὡς ὁ σώφρων μὲν ἠπίας ἔφη ὁ τὸν πατέρα πνίγων, καὶ ἀλλαχόθι πού φησιν. Ἐκ τοῦ ὄνυχος γὰρ τὸν λέοντα ἔγραψεν. Τορύναν ἔξεσεν. Κύμινον ἔσπειρε: καὶ γὰρ δυσὶ παροιμίαις καὶ τρισὶν ἐπ' ἀλλήλοις χρῆται. ὡς ἐπιπληθύωνται αὐτῷ αἱ χάριτες. σχεδόν τε πάσας ἐκ τῶν δραμάτων αὐτοῦ τὰς παροιμίας ἐκλέξαι ἔστιν.

In rebus autem ducuntur Ueneres ex prouerbio: natura enim venusta res est prouerbium, ut Sophron μὲν ἠπίας ἔφη ὁ τὸν πατέρα πνίγων, & alio quodam loco inquit. Ex ungue enim leonem pinxit. Torynan edolauit. Cuminum seuit: etenim duobus prouerbijs & tribus superinductis vtitur. vt lepores sibi numero crescant: fermeque cuncta ex fabulis ipsius prouerbia licet seligere.

Monstrat nunc locos, in quibus manet alterum genus venustatum, quod scilicet existit ex rebus. Primum autem esse inquit prouerbia. cum sua vi prouerbium sit res elegans, ac venusta. vtitur autem exemplo Sophronis, docere volens inde fluere lepo ris non parum: sed male factum est, quod macula quædam huic loco aspersa est: atq; ita eum inquinauit, vt ne dum lepos aliquis, sententia nulla inde percipiatur. nisi id meo vitio fit, qui ea non videam, quę aliis fortasse explorata sunt. ipse certe excogitare non potui quid valeat μὲν ἠπίας: nec à libris calamo exaratis auxilii aliquid ad labem hanc tollendam accepi, quos concordes cum excusis inueni: nisi quod vnus eorum tantum habet, coniunctis duobus illis vocibus. μενηπίας. vt suspicor autem, pro uerbium ortum est à voce, quam quispiam edidit, nefarium facinus, vt ostendit Demetrius; moliens. quod enim adiunctum illic est, Dixit ille, qui patrem strangulabat, de clarat morem recitandi voces aliquorum acutas oportunasque, qui creber est in consuetudine nostri sermonis: & in Latino etiam (ut Plauti testimonio cognoscimus) frequentabatur, vsurpari etiam solitum à Gręcis. Cum igitur interpretari vim huius pro uerbii non valeam, ad ea, quæ sequuntur, transibo: addit enim diligens scriptor eundem poetam alio in loco dixisse Ex ungue leonem pinxit. τορύναν, culinę instrumen tum, sculpsit. Cuminum seminauit. quæ prouerbia nota ac peruulgata sunt, eorumq; notio omnis atq; vsus explicatur diligenter ab eo, qui accurate omnia vetera prouerbia collegit, & subtiliter interpretatus est. Testari autem videtur Demetrius uerbis, quæ adiungit, tria hæc prouerbia continentia apud eum scriptorem fuisse. nam ne alicui mirum (vt opinor) videretur, nulla alia narratione interiecta posita fuisse tot pro uerbia, docet Sophronem hunc morem habuisse. ut & duobus, & tribus prouerbiis uteretur eodem loco. illa scilicet de causa, vt in scriptis ipsius maior vis uenustatis in esset: augereturque ita numerus leporum & concinnitatum. Idem etiam confirma re volens utitur alio argumento: affirmatq; cuncta fermè prouerbia è fabulis ipsius, si quis illi rei studeat, posse decerpi, ut fabulas uocem, quas ipse δράματα vocauit, unde etiam perspicitur Sophronem in numero poetarum collocandum esse. de quo tamen aliquando ab aliquibus dubitatum est. quod studium ipsius declarat Sophronem uidisse quantum elegantiæ, ac suauitatis prouerbia afferrent omni orationi: nec non ostendit quàm cupidus eius laudis adipiscendę foret: cuperetq; mimos suos salibus abundare: ea enim de causa illa undique conquisiuit.

Καὶ μῦθος δὲ λαμβανόμενος καιρίως εὔχαρίς ἐστιν. ἤτοι ὁ κείμενος, ὡς ὁ ἀριστοτέλης περὶ τοῦ ἀετοῦ φησιν, ὅτι λιμῷ θνήσκει, ἐπικάμπτων τὸ ῥάμφος: πάσχει δὲ αὐτὸ, ὅτι ἄνθρωπος ὤν ποτε, ἠδίκησε ξένον. ὁ μὲν οὖν τῷ κειμένῳ μύθῳ κέχρηται καὶ κοινῷ.

Et fabula cum vſurpatur tempeſtiue, venuſta eſt. Siue vetus, vt Ariſtoteles de aquila inquit, quod fame perit, roſtrum intorquens: ita autem plectitur, quia cum olim homo eſſet, iniuria hoſpitem affecit. hic igitur vetere fabula vſus eſt, & communi.

Secundus hic locus eſt venuſtatis, quæ à rebus naſcitur, inueniendæ: fabulam enim opportune vſurpatam: locoque poſitam, venuſtam rem eſſe inquit. id autem duobus modis fieri docet. ſunt enim fabulæ receptæ veteresque: finguntur verò aliç illo ipſo tempore, cum vſus earum venit. vtrunque genus lepidum vrbanumque eſſe tradit: ſiue quis ſua vtatur, ſiue conflata ab alio fabula, vt fecit Ariſtoteles, qui de aquila in ix. libro hiſtoriæ animalium narrauit fame ipſam mori, in ſenecta roſtrum ſine modo flectentem. quod ipſi meritò inquit euenire, quia cum olim homo eſſet, iniuria affecit hoſpitem. In eodem etiam libro non multo ante hunc locum, alteram quoq; fabulam tetigit, cum de tertio genere ardeolarum loqueretur quod ἀστερίας appellatur: Græci enim ἐρωδιοὺς ardeolas vocant. narrat igitur ipſum cognominatum ὄκνον. qui antiquitus ferebatur ex homine factus eſſe auis: eſſe autem illum, vt cognomen teſtabatur, ignauiſſimum omnium: quin autem vtraq; vetus fabula, cõmuniſq; ſit, negari non poteſt. Fabulas verò, in orationem aliquam inſertas, lepidas & ſalſas eſſe facile credi poteſt: hoc enim proprium ipſarum eſſe videtur: ſemperque illæ ſecum portant ſuauitatis aliquid, eo etiam tempore cum adhibentur ad aliquid confirmandum, atque illuſtrandum. nam quin ſæpè multum valeant ad fidem faciendam dubitari non poteſt, prçſertim cum verba fiunt ad multitudinem: cœtumq; aliquem hominum imperitorum. Ariſtoteles ipſe hoc declarat, qui in ſecundo libro de arte dicendi ſedulo de illis præcepit. Sed idem etiam accuratius de ipſis aliis locis egerat: vt iudicio Theonis ſophiſtæ cognoſcimus: cum enim ille diſſereret de ratione illarum tractandarum: oſtendereque vellet, quo maxime caſu nominum exponi deberent, affirmat Ariſtotelem exiſtimaſſe accuſandi in primis caſum illas poſtulare. quia veteres illi eo potiſſimum vſi fuerant, quos laudabat: in eoque multum vidiſſe affirmabat. quod non ſua ex perſona illas commemoraſſent, ſed ad antiquitatem ſe contuliſſent: ita enim ob auctoritatem, quam illa habet mitigabant id malum, quod fabulis omnibus hæret: & quaſi remedium illi adhibebant: putatur enim id, quod ab illis traditur, fieri non poſſe. Horatium quoque poetam in vita hominum ornanda ſçpe eo confugiſſe notum eſt: vſumque fuiſſe fabulis non nullis, non à ſe tunc fictis, ſed celebratis: quæ & ſalſæ ſimul forent, & ad errores ex animis eripiendos valde aptæ. Sed Heſiodus etiam, probare volens ſtulte facere illos, qui cum longe viribus inferiores ſint, aduerſantur ſuperioribus, fabulam luſciniolæ recitauit, quç malo conſilio vſa accipitri repugnauit, nec palmam illi in cantu concedere voluit: commotus enim ira accipiter eam deuorauit. Sed oratoribus etiam illæ conceduntur, qui tamen parcius illis vti debent: & cauſis tantum temporibusque ipſas flagitantibus.

Πολλοὺς δὲ καὶ προσπλάσσομεν προσφόρους καὶ οἰκείους τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ τις περὶ αἰλούρου, λέγων ὅτι συμφθίνει τῇ σελήνῃ καὶ ὁ αἴλουρος, καὶ συμπαχύνεται, προσέπλασεν ὅτι ἔνθεν καὶ ὁ μῦθός ἐστιν, ὡς ἡ σελήνη ἔτεκε τὸν αἴλουρον: οὐ γὰρ μόνον κατ' αὐτὴν τὴν πλάσιν ἔσται ἡ χάρις, ἀλλὰ καὶ ὁ μῦθος ἐμφαίνει χαρίεντι, αἴλουρον ποιῶν σελήνης παῖδα.

Multas autem præterea fingimus utiles & accommodatas rebus, ueluti quidam de fele dicens, quod vnà cum luna extenuaretur, & pingueſceret, adfinxit. hinc & fabula exorta eſt, quod luna peperit felem: non enim tantum

tum ex ipso commento extitit lepos, sed etiam fabula præ se fert lepidum quiddam, quæ facit felem lunæ filium.

Adiungit Demetrius homines etiam consuesse aliquando rebus, quas exponunt, fabulas aliquas nouas in dicendo adfingere. quemadmodum (inquit) quidam de ælluro narrans, oculos ipsius vna cum luna & minui & augeri, adfinxit. vnde nata est fabula. Lunam ælurum peperisse. ipse autem, præceptum hoc confirmans: non vnamque originem esse declarans huius hilaritatis, sed è duobus quasi fontibus illam manare affirmans, inquit. Non enim solum existit lepos ex ipsa fictione: nam commentum ipsum sua sponte festiua res est. sed etiam fabula præ se fert quiddam venustum ac lepidum, quę facit ælurum lunæ filium. Cicero quoq; in II. libro de oratore hunc locum ioci inueniendi monstrauit: docuitque rem aliquam, aut factam, cui tamen aliquid falsi adfixum sit: aut totam fictam, bellam esse materiam iocandi. Principium autem huius præceptionis est cum ait. Re si quando quid tanquam aliqua fabella narratur. & quę sequuntur. ad extremum verò addidit. Perspicitis hoc genus quàm sit facetum, quàm elegans, quàm oratorium: siue habeas vere quod narrare possis. quod tamen est mendaciunculis aspergendum, siue fingas. Vt autem exemplum etiam ab eodem capiamus, cum aliquis magnus orator lepide hoc tractauit: magnumque inde fructum tulit, ipse narrat in Bruto M. Crassum in causa seuera ac graui, huc confugisse: & Q. Scæuolam pro M. Coponio dicentem, cum ipse Curium defenderet, auxilio huiuscemodi à se tunc excogitatæ fabellæ obruisse: hanc enim vim profecto habent verba illa, cum inquit. At vero, vt contra Crassus ab adolescente delicato, qui in litore ambulans, scalmum reperisset: ob eamq; rem ædificare nauem concupiuisset, exorsus est: similiter Scęuolam ex vno scalmo captionis centumuirale iudicium hæreditatis effecisse. quis enim non intelligit illam rem fictam fuisse: eique tempori acute ipsam Crassum accommodasse. Quod ad oculos ęlurorum pertinet, commemoratum quoque id est à Gellio in XIX. libro noctium Atticarum. quamuis hic ita rem exponat Demetrius, vt non eam tantum partem corporis ipsorum, sed totos ipsos variari ex vicibus lunæ exponere uideatur. quod Horatius in Satyra de testis protulit, dicens. Lubrica nascentes implent conchilia lunæ.

Πολλάκις δὲ καὶ ἐκ φόβου ἀλλασσομένου γίνεται χάρις, ὅταν διακενῆς τις φοβῆ, οἷον τὸν ἱμάντα ὡς ὄφιν, ἢ τὸν κρίβανον ὡς χάσμα τῆς γῆς: ἅπερ καὶ αὐτὰ κωμῳδικώτερά ἐστι.

Sæpe autem & ex timore immutato nascitur venustas, quando frustra aliquis timuerit, ueluti, cingulum ut serpentem, uel furnum ut hiatum telluris: quæ sane & ipsa magis apta comædijs sunt.

Tertius hic locus est earundem uenustatum: inquit enim sæpe numero nasci suauitatem quandam & leporem ex metu commutato: inanique illo cognito. commutato inquam in risum. ipse nanque statim declarat, quę immutatio illic fiat, dicens. cum quispiam frustra incassumq; timuerit. ceu inquit cum aliquis subito visum tortuosum cingulum metuit, ut anguem. uel furnum scrobemque aliquam, ut hiatum terræ. quam rationem exhilarandi animos magis conuenire comœdiis dicit, quàm graui alicui orationi. Cum furnum, quem κρίβανον Gręci uocant, aliquando in errorem ducere posse quospiam tradat, existimatum esse hiatum terrę. suspicari licet hinc, aliter veteres illos fabricari ipsos solitos. eo scilicet pacto, quo fornaces calcarias effossa tellure, quidam in siluis facere solent. nam si ipsorum os supra terram appareret, non uideri potuisset hiatus, nec speciem ullam eius rei retinuisset. Quod verò pertinet ad risum, qui gignitur, cum aliquis intelligitur sine causa perhorruisse, exemplum

plum luculentum huius rei est, quod narratur à Cicerone in II. libro epistolarum ad Q. fratrem de Ptolemęo rege, pulso Alexandria, qui Romam venerat vt reditum sibi conficeret. inquit enim. Marium autem nostrum in lecticam me, hercule coniecissem: non illam regis Ptolemæi Asitianam: memini enim cum hominem portarem ad Baias Neapoli, octophoro Asitiano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere. cum ille, ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam: & pænè ille timore: ego risu corrui. Eodem pacto perspicitur oblectare se uoluisse fortunatus homo, qui parasito supra pallium ligneum scorpionem coniecit. ille tamen statim magnam mercedem soluit suæ uoluptatis: primo enim impurus homo ualde perturbatus est, ac saltu se inde remouit: postea autem dolo cognito, inquit. & ego te ò rex perterrefacere uolo, dona me talento. qua uoce aperte ut auarum ipsum insimulauit, & qui nihil peius horreret quàm facta illa, vnde in primis gaudere debebat.

Καὶ εἰκασίαι δὲ εἰσὶν εὐχάριτες, ἂν τὸν ἀλεκτρυόνα μήδῳ εἰκάσῃς, ὅτι τὴν κυρβασίαν ὀρθὴν φέρει: βασιλεῖ δὲ, ὅτι πορφύρεός ἐστιν, ἢ ὅτι βοήσαντος ἀλεκτρυόνος ἀναπηδῶμεν, ὥσπερ καὶ βασιλέως βοήσαντος, καὶ φοβούμεθα.

Et imagines utique sunt uenustæ, si gallum Medo similem dicas, quia cristam rectam fert: regi autem, quia purpureus est, uel quia cum clamarit gallus desilimus, non secus atque cum rex clamat, & metuimus.

Addit quartum locum, docens imagines quoque non nullas salsas esse, ac plenas leporis. ceu inquit si gallum auem Medorum regi similem esse dixeris, quia insigne capitis, quod κυρβασίαν in eo rege uocant, erectum ille portat: regi autem omni, quia purpureus est: cuius coloris vestes erant regum. unde Horatius quoque in Ode quadam purpureos tyrannos appellauit. siue inquit, quia cum gallus cantarit, exsilimus è lecto: & quasi saltu quodam in terram ferimur: hoc enim ualere hic opinor ἀναπηδῶμεν. quomodo etiam nos patrio sermone loquimur de iis, qui aliqua de causa eo tempore festinant: exprimimus enim actum illum corporis. Demosthenes certe de vitiosa legatione hoc uerbo ita usus est, cum insimulauit Æschinem, qui in conuiuio, socio illius improbissimi facti Phrynone, mandauit seruo, ut ingenuis parentibus natam Gręcam mulierem virgis cæderet: affirmat enim illam male mulcatam, cum pænè ob magnitudinem mali è potestate exisset, saltu se coniecisse ad pedes honesti viri, qui præsens illic aderat: genuaque ipsius amplexatam fuisse. Verba ipsius sunt. ἔξω δ' αὑτῆς οὖσα ὑπὸ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ πράγματος ἡ γυνὴ, ἀναπηδήσασα προσπίπτει πρὸς τὰ γόνατα τῷ ἰατροκλεῖ. Sed etiam Plutarchus in II. libri symposiacõn capite primo (ipse.n: iocum illum commemorauit, quem supra Latinis verbis exposui) cum enim ingẽtem metum, quo primum obstupefactus ac perterritus esset parasitus: impetumq; vitandi id malum, ostendere vellet, inquit ἐκταραχθεὶς καὶ ἀναπηδήσας. Adiungit autem Demetrius, similitudinem complens, quemadmodum cum rex aliquis clamarit: nec tãtum prosilimus, verum etiam metuimus. Videtur autem quod ad Medum facit, ac totus pęnè locus, acceptum esse ex Aristophanis comœdia, cui ab auibus nomen indidit: apud eum enim cum dictum esset gallum olim regnasse apud Persas: atq; id facile crederet vpupa, eandem rei illius notam restare dicens vtitur his verbis, διὰ ταῦτ' ἄρ' ἔχων καὶ νῦν ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέγας διαβάσκει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κυρβασίαν τῶν ὀρνίθων μόνος ὀρθήν. Nam, quod valet ad confirmandum inde sumptum esse locum hunc, vtitur quoq; comicus ille eo verbo, quod supra explicare conatus sum: qui.n. rem illam admirabilem ediderat ristethærus, addidit, ita ualidum illum ac magnum quondam extitisse, vt ob memoriam opum ipsius ac robur, usque ad eam diem, cum cantaret gallus, cuncti opifices è lectulo surgant, & ad opera sua se conferant. Verba poetę, quibus extremum protulit, hęc sunt. ὁπόταν μόνον ὄρθριον ᾄσῃ, ἀναπηδῶσι πάντες ἐπ' ἔργον. Perspicitur autem inde, quod à veteribus etiam grammaticis memoriæ proditum est, cum reliqui etiam Persæ uterentur

tur eo insigni: inclinatam eos cyrbasiam gestare solitos: solum autem regem ipsum erectam. Cicero quoq; in II. de oratore tradidit imagines materiam esse multorum iocorum, atque id eleganti exemplo confirmauit. scribens. Valde autem ridentur etiam imagines, quæ fere in deformitatem, aut in aliquod uitium corporis ducuntur cum similitudine turpioris. ut meum illud in Helmium Manciam. & quæ sequuntur: neque enim oportet ea, quæ sunt in illustri loco posita, tota huc transferre.

Ἐκ δὲ ὑπερβολῶν χάριτες μάλιστα αἱ ἐν ταῖς κωμῳδίαις: πᾶσα δὲ ὑπερβολὴ ἀδύνατος. ὡς ἀριστοφάνης ἐπὶ τῆς ἀπληστίας τῶν περσῶν φησιν. ὅτι ὤπτουν βοῦς κριβανίτας ἀντὶ ἄρτων: ἐπὶ δὲ τῶν θρακῶν ἕτερος, ὅτι μηδόκης ὁ βασιλεὺς βοῦν ἔφερεν ὅλον ἐν γνάθῳ.

Ex hyperbolis autem Veneres maxime exoriuntur, quæ frequentantur in comœdiis: omnis enim hyperbole impoßibilis est. ut Aristophanes de ingluuie Persarum inquit. quod assabant boues in furno pro panibus: de Thracibus uero alter, quod Medoces rex integrum bouem gestabat in mala.

Tradit nunc genus quoddam venerum ex hyperbolis duci, quod est in primis familiare comœdiarum, quia inquit omnis hyperbole hoc habet in se, quod effici nequit illud, quod dicit, unde risus mouetur. Exemplo autem utitur Aristophanis, qui in fabula, quam à gente Acharnanum uocauit, de uoracitate Persarum loquens, inquit. assos in furno boues ipsos coquere solitos pro panibus. Sed alium etiam commemorat, cum ingluuiem Thracum ostendere uellet, dixisse. regem ipsorum Medocem totum integrumque bouem in mala gestasse. Vsus autem est Demetrius supra eodem exemplo, ubi copiose disseruit de hyperbolis: speciesq; ipsarum, ac quid commune inter se haberent, explicauit. Addere nunc placet. quod cum dictum esset Græce illum uoracem hominem ἐν γνάθοις bouem portare, ab hoc verbo ductum fuisse nomen Terentiani parasiti: vocatumq; ipsum Gnathonem eadem de causa, quia ipse quoque morem haberet buccam totam dum comederet, cibo implere. quemadmodum etiam patrio nostro sermone viles quędam personæ, vocabulo quod idem valet, appellantur: siue quod eidem vitio gutturis affines sunt: siue quod partem illam oris immanem ac deformem habent. Cicero quoque in II. de oratore, cum locos de promendorum iocorum monstraret. in aliis hunc ex hyperbolis indicauit: nihil enim aliud significare voluit, cum scripsit. Etiam illa, quæ minuendi, aut augendi causa ad incredibilem admirationem efferuntur. quod, quamuis per se satis planum sit, tamen perspicitur ex hoc loco è Topicis. vbi nomen etiam Gręcum ponit, dicens. Aut aliquid, quod fieri nullo modo possit, augendæ rei gratia dicatur, aut minuendæ: quæ hyperbole dicitur. Sequitur autem in superiore Ciceronis loco: exemplo enim illustrare rem uoluit. Velut tu Crasse in contione: ita sibi ipsum magnum videri Memmium, vt in forum descendens, caput ad fornicem Fabii demitteret.

Τοῦ δὲ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. Ὑγιέστερος κολοκύντης: καὶ φαλακρότερος εὐδίας. καὶ τὰ σαπφικά, Πολὺ πακτίδος ἀδυμελεστέρα. Χρυσοῦ χρυσοτέρα: πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται χάριτες ἐκ τῶν ὑπερβολῶν εὕρηνται, καί τι διαφέρουσι.

Eiusdem autem generis & huiuscemodi sunt, Magis sanus coloquinta: & Magis caluus serenitate. & illa Sapphonis, Multo pactide in cantu suauior. Magis aurea auro: omnes enim huiuscemodi Veneres, ex hyperbolis profectæ sunt, & si discrepant inter se.

Non

Non est hic nouus locus, sed pars superioris: cum enim ex hyperbolis quoque duci docuerit venustates & lepores, addit nunc prouerbia quędam, vocesq;, quæ id continent, quod ad summum peruenit: quoque nihil maius in eo genere dici potest, esse eiusdem generis: habereque in se suauitatem. ceu inquit illud. Valentior cucurbitula, & Magis caluus quàm sit cælum serenum. & illa quæ à Sapphone poetria excogitata editaque sunt. Multum pactide, musico instrumento, in cantu suauior. Magisque aurea quàm sit aurum ipsum. Vsum autem esse omnibus his exemplis, vno excepto, supra Demetrium, cum accurate de hyperbolis disputaret, notum est. Vt vero duo postrema, quæ hic sunt, testatus est Demetrius Sapphonis esse, ita primum indicio Athenęi ab Epicharmo prolatum intelligitur: in III. enim libro δειπνοσοφιστῶν hunc, vt vafri illius Siculi, versum citauit. Ὑγιέστερον τ'λὼ τῆς κολοκύντης πολύ. Adiungit autem Demetrius, confirmans fluere, vnde dixit, superiores venustates: posseque etiam inde alias elici, ad orationem suauitate aspergendam. Omnes enim huiuscemodi lepores ac veneres ex hyperbolis haustæ sunt: & in ipsis tanquam sedibus quibusdam ipsarum inuentæ. Cum autem supra dixerit eiusdem generis esse lepores hos & facetias non valde graues cum salibus elegantioribus, ac plenis dignitatis, ne quis putet idem illos omnino esse, ponit discrimina multa, quæ versantur inter illos: pluribusque argumentis docet discrepare ipsos inter se: & si autem γελοῖα non appellarat, rem ipsam significauerat, quæ illo nomine ostenditur: vnde tanquam si ambo suis nominibus vocasset, nunc ipse distinguit: iocos igitur comicos, qui humiles sunt, ac propositum habent mouere risum, γελοῖον appellat: lepores autem grauibus personis dignos, εὔχαρι. inter hæc duo igitur quid intersit hoc pacto docet. primam autem differentiam eorum à materia nasci declarat his verbis.

Διαφέρουσι δὲ τὸ γελοῖον καὶ εὔχαρι, πρῶτα μὲν τῇ ὕλῃ: χαρίτων μὲν γὰρ ὕλη, νυμφαῖοι κῆποι, ἔρωτες: ἅπερ οὐ γελᾶται. γέλωτος δὲ, ἶρος καὶ θερσίτης. τοσοῦτον δὴ διοίσουσιν, ὅσον ὁ θερσίτης τοῦ ἔρωτος.

Distant autem ridiculum ac venustum, primum quidem materia: Venerum nanque materia sunt, nympharum horti; cupidines: quæ quidem res non ridentur, risus autem, Irus & Thersites. tantum igitur inter se distabunt, quantum Thersites à Cupidine,

Distare dicit ridiculum ac venustum inter se, primum quidem materia: leporum nanque elegantiarumque materiam esse vult nympharum hortos, Cupidines. quæ sane inquit res ab hominibus visæ risum non mouent, quippe quum deformitas risum concitet, non pulchritudo: comici autem risus materiam esse tradit Irum, Thersitem. Nec tamen visæ tantum spectatæque diuersę illæ res ac personę diuersas res gignunt, sed multis aliis modis lepidę illę priores suauitate quadam nos perfundunt: posteriores verò dant nobis occasionem ridendi variis itidem rationibus. Ambo autem ridiculi homines, quos appellat, carminibus Homeri celebrati sunt: diuerso tamen opere. nam de Iro copiose loquitur: formamque eius describit in Odyssea: fuit enim ille mendicus quidam, qui Ithacæ cibum uulgo quærebat, amplo sanè corpore, sed infirmo: & ignauię vndique atque impudentię plenus. Thersitis vero deformitas, ac studium obtrectandi superioribus, expositum est accurate in Iliadis noto loco. Cuncta vero, quæ turpitudinem alicuius personæ declarare possunt: vimque habent corpus hominis dehonestandi, in eo spectari potuisse clamat poeta. unde, cum non minus ille deprauatum animum, quàm corpus haberet, adiungit id, quod valde probaretur, habitum semper eum fuisse ab aliis ridiculum: vtitur enim quoque hoc ipso verbo poeta, quo significari putat Demetrius apposite speciem illius. Non tam aperte autem significat Homerus Iri turpitudinem corporis, & si quiddam tangit,

quod hoc ostendere uidetur. superasse nanq; ipsum tradit debitam magnitudinem. verba ipsius sunt, εἶδος δὲ μάλα μέγας ἦν ὀρχεῖσθαι. risum igitur ille magis mouebat ob mores ipsos & instituta. quia cum iuuenis foret, corpusq́ue laboribus ferendis idoneum haberet, studium illud coleret: cibumq́ue hostiatim peteret: hoc enim, vt despiceretur, ac ludibrio cunctis esset, faciebat. Qui igitur (addit Demetrius) scire uult quantum intersit inter ridiculum ac venustum, spectet quantum differt Thersites à Cupidine.

Διαφέρουσι δὲ καὶ τῇ λέξει αὐτῇ: τὸ μὲν γὰρ εὔχαρι μετὰ κόσμου ἐκφέρεται καὶ διὰ ὀνομάτων καλῶν, ἃ μάλιστα ποιεῖ τὰς χάριτας. οἷον τό. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. καὶ τό. Χλωρηὶς ἀηδών: τὸ δὲ γελοῖον καὶ ὀνομάτων ἐστὶν εὐτελῶν καὶ κοινοτέρων. ὥσπερ ἔχει: Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα.

Distant autem & locutione ipsa: venustum enim cum ornatu profertur, & per nomina pulchra, quæ in primis pariunt Veneres. ceu illud. Ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος. & illud Χλωρηὶς ἀηδών. *ridiculum autem, & nominum est humilium & communiorum: cuiusmodi est:* Ὅσον γὰρ αὐτίτης καὶ μονώτης εἰμὶ, φιλομυθότερος γέγονα.

Explicato primo discrimine, secundum ostendit: quod in verbis positum est: differre enim illa inter se docet etiam locutione: venustum enim exponi dicit adhibito ornatu, ac vocabulis pulchris. quę maxime inquit inserunt concinnitatem ac venerem quandam in orationem. Ponit autem exempla duo huius elegantiæ suauitatisq; profectæ à pulchritudine nominum. prius est. ποικίλλεται μὲν γαῖα πολυστέφανος: primum enim verbum & suauitate litterarum, & repręsentatione rei iucundissimæ, formosissimum est. quid enim suauius varietate colorum, quę in herbarum floribus verno tempore apparet? postremum etiam & iunctura ipsa & translatione iucundum est. cum de floribus, qui temere nascuntur, tanquam de contextis magno artificio: coronisque loquatur. Posterius verò exemplum è versu Homeri ductum est. quo exemplo supra quoque vsus est. ostendens res etiam sua sponte suaues reddi suauiores ac commodata illis oratione, ac verbis elegantibus. de lusciniola autem loquitur, quam tanquam virginem aliquam, vult à Chloride nympha genus ducere. Cum autem docuerit iam Demetrius, quæ verba à disertis adhibeantur in referendis commode vocibus lepidis, declarat, quæ verba requirat id, quod appellat γελοῖον idest ridiculum, ac iocus: ridiculum enim tradit nominibus tenuibus exponi, ac magis peruulgatis: in communique vsu positis. vtitur autem exemplo eodem, quo supra vsus est, vbi docuit ex nominibus vulgaribus, & abiectis: nec non etiam factis, nasci facetias & humiliores iocos.

Ἔπειτα ἀφανίζεται ὑπὸ τοῦ κόσμου τῆς ἑρμηνείας, καὶ ἀντὶ γελοίου θαῦμα γίνεται: αἱ μέν τοι χάριτές εἰσι μετὰ σωφροσύνης: τὸ δὲ ἐκφράζειν τὰ γελοῖα ὅμοιόν ἐστι καὶ καλλωπίζειν πίθηκον.

Deinde deletur ab ornatu locutionis, & pro ridiculo miraculum efficitur. Veneres sane sunt cum modestia: ornare autem verbis ridicula simile est atque simiam expolire.

Sequitur Demetrius, quod dixerat confirmare volens: confirmat autem, docens

ipsum

ipſum inſcitia huius rei tractandæ contrarium efficere eius, quod cupit. Nam ſi quis ſtudet verbis expolire ridiculum dictum, corrumpit labore illo ſuo, quod ornare vult: extinguitur enim illud propter nimium ornatum locutionis: & cum ridiculum eſſe debeat, immutata natura ſua, efficitur miraculum quoddam. Miraculum autem (vt opinor) hic valet locus, qui merito propter elegantiam verborum. & omnem vndique eodem comportatum ſplendorem, admirationi omnibus, qui audiunt, aut legunt eſt: neque enim putandum eſt idem valere hic θαῦμα: & Latinum verbum ipſi par, quo vsus ſum, quod valet apud Horatium illud de Homero prolatum. vt ſpeciosa dehinc miracula promat. Antiphatem Scyllamq;, & quę ſequuntur. Nam verbum hoc Græcum cum exprimere vellet Cicero reddidit portentum. in quo conuenit ipſi cum Horatio, & ſi verbum diuerſum eſt: in oratore enim inquit. Quin etiam quęrit ab ipſo, cum quidem eum beluam appellet, vtrum illa verba, an portenta ſint. locus vero Æſchinis hic eſt. ταῦτα δὲ τίνος ἐστιν ὦ κίναδος ῥήματα, ἢ θαύματα. Sed antequam vlterius progrediar, libet ſuſpicionem animi mei aperire: vereor enim ne prima in parte huius ſententiæ macula ſit, legiq; debeat pro ἔπειτα: quod quam vim illic habeat non plane perſpicio. ἐπεί, ſiue ἔπειτοι: hæc enim magis conuenire videntur voluntati auctoris. Addit autem ſtatim, vim contrarii oſtendens. Lepores ſanè ipſi cum verecundia ac modeſtia quadam ſunt. ſignificans (vt opinor) recipere venuſtam orationem ornatum ac ſplendorem verborum: nec recipere tantum, ſed etiam poſtulare: modicum tamen illum: hoc enim videtur nunc σωφροσύνην appellaſſe. niſi aliquis putet hic quoq; auctorem ſua magis propriaque ipſius notione hoc verbum vſurpaſſe, quia qui lepidus ac venuſtus eſſe vult, abſtinere ſe debet ab omni turpitudine verborum. Rediens autem ſtatim ad vitium contrarii ſtudii oſtendendum, inquit. Expolire verò verbis dicta ridicula: multumque ſtudii in illis concinne exponendis ponere, ſimile eſt ac ſi quis ſimiam veſtibus, atque omni alio cultu adhibito exornaret. nam vt apud Lucianum quoque eſt, ſimia ſemper erit ſimia, quamuis aureas habuerit notas. potiuſque, quod ſignificare voluit Demetrius, id voluptatis quod ex turpitudine illius beſtiæ capimus, illo pacto diſſipatur.

Διὸ καὶ ἡ σαπφὼ περὶ μὲν κάλλους ᾄδουσα, καλλιεπής ἐστι καὶ ἡδεῖα: καὶ περὶ ἐρώτων δὲ καὶ ἀέρος, καὶ περὶ ἀλκυόνος, καὶ ἅπαν καλὸν ὄνομα ἐνύφανται αὐτῆς τῇ ποιήσει: τὰ δὲ καὶ αὐτὴ εἰργάσατο.

Quare & Sappho de pulchritudine canens, utitur uerbis pulchris, & tota ſuauis eſt: & de cupidinibus vtique, & de aere, & de halcyone, & omne pulchrum nomen intextum eſt in ipſius poeſi: non nulla autem & ipſa fabricata eſt.

Auctoritate quoque ingenioſæ ac diſertę mulieris Sapphonis idem confirmat, declarans hoc etiam ipſam vidiſſe, ac valde probaſſe. neque vllam aliam cauſam eſſe, niſi hanc, cur in poematibus ſuis de pulchritudine canens, pulchris verbis vtatur ac ſuauis omni oratione ſit: & vt de forma præclara corporis loquens, ita etiam de amoribus: de aere: de aue halcyone. Cum autem auem, elegantem ſanè & variis coloribus diſtinctam, halcyonem, materiam doceat aliquando fuiſſe carminis huius mulieris, ita etiam exiſtimandum eſt ipſam ornaſſe luſciniolam: & ſplendidiſſimis nominibus formam ipſius cantumq; deſcripſiſſe. quod ſanè ſupra eximie feciſſe Homerum, auctor hic noſter ſignificauit. Sophocles ſanè in ſuis ſuauiſſimis cantibus non ſemel deprehenditur ipſam celebraſſe, quod etiam memoriæ proditum eſt à ueteribus grammaticis. Nam, ut uerisimile eſt amaſſe hanc quoq; auem Sapphonem, ita intelligitur id uerum eſſe his ipſius uerbis, quæ leguntur apud Sudam. ἦρος ἄγγελος ἱμερόφωνος ἀηδών. in quibus etiam animaduertendum eſt, nuntiam ueris luſciniolam lepidiſſimam poetri-

am appellare, quia ea tempestate redit ad nos, & tunc in primis suauiter grandioreq; uoce canit, ut uidit quoq; Homerus. Aliquis uero fortasse putasset sororem ipsius, ut fabulæ ferunt, uerius potuisse nuntiam ueris appellari, quod prouerbio aliquo modo continebatur. In epistola quoq;, quam illius nomine scripsit Ouidius, mentio lusciniolę fit; nec sine dignitate multa: quippe cum Dauliada alitem ipsam vocarit. Sed his nunc relictis, sequitur Demetrius. Et sanè omne formosum alicuius rei vocabulum, quod in consuetudine sit, intextum est in ipsius poesi. Vt enim supra narrauit Sophronem in mimos suos inseuisse omnia pæne prouerbia, ita nunc affirmat nullum elegans ac speciosum verbum abesse ab huius mulieris poesi. quia non minorem illa diligentiam adhibuerat in decerpendis vndique formosis quibusque vocabulis vt expoliret opus suum, quàm Sophron fecerit in colligendis prouerbiis, vt risu impleret suos mimos. nec contenta fuit selectu hoc ipso Sappho. verum etiam non nulla noua vocabula ipsa fabricata est. Vsum vero hic apparet auctorem satis apte verbo translato, cum de Sapphone dixit, ipsam in sua poesi magna cum industria cuncta pæne pulchra nomina intexisse. Ciceronem quoq; eodem pacto cepisse Latinum hoc verbum ab eadem arte acceptum: atque id quidem multis locis, constat. vno tamen exemplo tantum contentus ero: in epistola enim quadam ad Atticum inquit. Scis me antea aut orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, vt Varronem nusquam possem intexere. Sed Homerus quoq; vidit similitudinem magnam harum rerum: &, vt suspicari licet, primus ab ea arte ad par studium ostendendum suum vocabulum comportauit: de Nestore enim loquens, orationeque qua suadere volebat Agamemnoni, vt mitteret legatos ad Achillem, inquit. τοῖσιν ὁ γέρων πάμπρωτος ὑφαίνειν ἤρχετο μῆτιν: quomodo etiam Cicero Latinum cepit, cum ait. Itaque iam retexo orationem meam: neque enim omnino eodem pacto vsurpauit Homerus tunc & Cicero vterq; suum verbum, vt Phalereus hic, & superiore in exemplo Cicero. quod natum est à præpositione, quæ coniuncta ab ambobus illic est cum verbo.

Ἄλλως δὲ σκώπτει τὸν ἄγροικον νυμφίον, καὶ τὸν θυρωρὸν τὸν ἐν τοῖς γάμοις, εὐτελέστατα καὶ ἐν πεζοῖς ὀνόμασιν μᾶλλον ἢ ἐν ποιητικοῖς, ὥστε αὐτῆς μᾶλλόν ἐστι τὰ ποιήματα ταῦτα διαλέγεσθαι ἢ ᾄδειν· οὐδ᾽ ἂν ἁρμόσαι πρὸς τὸν χορὸν ἢ πρὸς τὴν λύραν, εἰ μή τις εἴη χορὸς διαλεκτικός.

Aliter autem irridet agrestem sponsum, & ianitorem qui versatur in nuptijs, valde humiliter & pedestribus potius nominibus quàm poeticis. quapropter magis licet hæc ipsius poemata loqui quàm canere: neque vllo pacto accommodare ad chorum, vel ad lyram, nisi sit aliquis chorus qui loquatur.

Vt quod ostendit perpetuo eam seruare tradidit, ita contra aliam rationem ab ipsa adhiberi docet, ac valde quidem diuersam, in rebus humilib. atq; omni decore elegantiaq; carentibus commemorandis. tradens aliter eam tangere atq; irridere agrestem illum sponsum, & custodem ianuæ in nuptiis: id enim facere ipsam affirmat tenuissimis & abiectissimis verbis: & quæ potius conueniant prosæ orationi ac pedestri, quàm poeticæ granditati vllam in partem apta sint. Et verbum vnum è paucis, quæ illic leguntur: & res ipsa, quæ tangitur eodem loco, me hortatur, vt admoneam videri sumptum esse ex hoc ipso poemate exemplum illud, quod posuit Maximus Tyrius, cum probare vellet in hoc etiam, vt in multis aliis, quæ sedulo ipse collegit, similem fuisse Sapphonem Socrati: cum enim ille irrideat formam & accubitum sophistæ, hanc etiam mulierem eodem consilio narrat ita cecinisse. Τίς δὲ ἀγροιῶτιν ἐπεμμένα στολάν. quibus ex verbis perspicitur ipsam agresti vestitu quampiam ornare voluisse: finxisseque ipsam aliquid rustice facere, vt merito contemni posset, ac spectaculo omnibus esse. cum igitur eruditus ille & grauis scriptor tantum studium posuerit, vt doceret hanc lepidissimi ingenii feminam, quod aliquis merito miraretur, ac primo respueret,

ſpueret, fuiſſe ſimulactum quoddam vitæ ac morum ſanctiſſimi viri, nactus occaſionem hanc (facit enim non nihil ad locum, quem in manibus habemus, illuſtrandum) volui id quoque commemorare. quod ſi locus omnino idem non eſt, quin certe riſum mouere illa quoque ratione cogitarit Sappho, dubitandum non videtur. Adiungit etiam Demetrius. tanquam corollarium quoddam. Quare hęc ipſius poemata: poſteriora ſcilicet, inornata & vacua ab omni cultu, commodius aliquis in conuentu quopiam, quemadmodum illic familiaris ſermo haberi ſolet, recitaret, quàm caneret: neque poſſet vllo pacto ad chorum accommodare, ſiue lyram. niſi fortaſſe inquit: hoc enim excipit, eſſet chorus aliquis, coactaque multitudo loquentium non canentium: nec adhibitis modis voci ſeruientium.

Μάλιστα δὲ διαφέρουσι καὶ ἐκ τῆς προαιρέσεως: οὐ γὰρ ὅμοια προαιρεῖται ὁ εὐχάριστος καὶ ὁ γελωτοποιῶν: ἀλλ᾽ ὁ μὲν, εὐφραίνειν: ὁ δὲ, γελασθῆναι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπακολουθούντων δέ; τοῖς μὲν γὰρ, γέλως: τοῖς δὲ, ἔπαινος.

Maxime autem diſtant & ex voluntate: non enim ſimilia vult qui delectatur leporibus & qui riſum concitat, verum alter eorum oblectare: alter vero, rideri. Et à conſequentibus vtique: his enim, riſus comitatur: his vero, laus.

Adfert aliud diſcrimen, quo maxime diſcrepare inter ſe dicit ſuperiores res. nam præter ceteras differentias, quas poſuit, docet diſſentire etiam plurimum illas propoſito ac fine eorum, qui ipſis vtuntur: neque enim (inquit) eidem rei ſtudet, qui Veneres ac lepores orationis ſectatur: & qui riſum ſcurrilibus quibuſdam dictis mouet. verum eorum alter, oblectare animos eorum, qui audiunt, ac ſuauitate aſpergere honeſte vult: alter vero irrideri & contemptui eſſe non recuſat. εὐχάριστος valet hic venuſtiſſimus: & qui rectiſſime vtitur iis ſuauitatibus ac leporibus, quæ vocantur à Græcis χάριτες, quarum fingendarum optimus magiſter habitus eſt Lyſias. vnde Cicero venuſtiſſimum ipſum appellauit. Sed etiam Halicarnaſſeus docet eum in hoc præcipue ornatu orationis conformando, præſtitiſſe ceteris oratoribus: atque iis denique omnibus, qui in dicendo, aut ſcribendo, laudis aliquid aliquando conſecuti ſunt. Addit Phalereus, vt à fine diuerſo ipſæ diſcrepant, ita etiam à conſequentibus eas inter ſe diſtare. nam ridiculis comitatur riſus: venuſtati autem orationis laus ac commendatio. audito enim dicto aliquo, qui præſentes adſunt, rident: Venuſtatem autem orationis, ac leporem homines probant, ac laude proſequuntur.

Καὶ ἐκ τόπου: ἔνθα μὲν γὰρ γέλωτος τέχναι καὶ χαρίτων, ἐν σατύρῳ καὶ ἐν κωμῳδίαις: τραγῳδία δὲ χάριτας μὲν παραλαμβάνει ἐν πολλοῖς: ὁ δὲ γέλως ἐχθρὸς τραγῳδίας: οὐδὲ γὰρ ἐπινοήσειεν ἄν τις τραγῳδίαν παίζουσαν. ἐπεὶ σάτυρον γράψει ἀντὶ τραγῳδίας.

Et ex loco: hic enim riſus artes & leporum, in ſatyro & comœdijs: tragœdia autem Veneres quidem recipit in multis: riſus autem inimicus tragœdiæ: neque enim cogitaret aliquis tragœdiam ludentem. quia ſatyrum ſcribet pro tragœdia.

Adiungit etiam à loco illa inter ſe diſtare, docens vbi recte manet riſus, illic etiam ſedem habere lepores orationis ac veneres: ambabus enim rebus locum eſſe in ſatyro, & comœdiis: contra tamen non fieri: nec conuerti id, vt locus commodus venuſtatum ac leporum, recipiat ſemper dicacitates; tragœdia enim inquit multis in parti

bus assumit concinnitates leporesque orationis: risus verò tragœdiæ inimicus est: neque enim inquit mente concipere possumus tragœdiam ludentem. quod siquis hoc stulte imperiteque conaretur, fine suo careret: ac scriberet satyrum non tragœdiam. Vnde poemata non nulla ac fabulæ, in quibus res quędam iocosæ commemorantur, cum partes alias tristes habeant, δράματα σατυρικὰ vocantur. Cum autem plures huiuscemodi à veteribus tragicis scriptæ fuissent, vt memoriæ proditum est à grammaticis, cunctæ ferè illæ vetustate: siue tristioribus moribus Græciæ extinctę sunt. uestigium tamen illarum, nisi fallor, est Cyclops Euripidis, quæ sine dubio partes quasdam habet parum seueras, vel potius delicatas ac teneras: & in quibus sint & dicta & facta turpiuscula, quod personæ, quas illic inducit, requirebant.

Χρήσονται δέ ποτε καὶ οἱ φρόνιμοι γελοίοις πρός τε τοὺς καιρούς. οἷον ἐν ἑορταῖς, καὶ καὶ ἐν συμποσίοις.

Vtentur autem aliquando & prudentes ridiculis ad tempora quædam. ceu in festis diebus, & conuiuijs.

Cum acuta quædam dicta: eadem tamen parum verecunda, ac ridicula denique, scurrarum propria esse dixerit, docet honestos etiam ac moderatos homines aliquando illis vsuros, cum occasionem nacti fuerint. locos autem ac tempora, quibus sine reprehensione facetiis illi vti possint, esse inquit ludos & conuiuia: concessu enim omnium tunc, grauibus etiam personis licet iocari. Non sine causa igitur T. Liuius accusauit Philippum Macedonem, qui longe alio tempore facetus esse voluit: & cum in magno conuentu grauium personarum, vbi deliberabatur de statu Græciæ: fineq; imponendo atroci bello, iocatus est in Phaneam legatum Ætolorum: valetudinemque oculorum ipsius: cum enim totam rem Liuius narrasset, addidit. Et erat dicacior natura quàm regem decet, & ne inter seria quidem risu satis temperans. Sed fortasse Philippo ignosci posset, quia id dixit lacessitus: violenter nanque ipsum Phaneas dicentem interpellarat: & in illum vt in hominem stultum, & nullius consilii prior dixerat. Vsus verò tunc est Philippus voce illa peruulgata ad eum comprimendum, cuius mentionem fecit Demetrius non semel in hoc libro. Sed etiam Antigonus rex vt hoc quoque addamus, profecto non alienum à loco, in quo de salibus sedulo præcipitur. in eadem hac voce iocatus est. qui tamen in se oculumq; suum, quem vnicum habebat, dixit, nō in alium luscum: cum enim libellum à quopiam, qui postulabat aliquid, accepisset grandioribus litteris scriptum, inquit. Ταυτί μοι καὶ τυφλῷ δῆλα. memoriæ proditum hoc est à Plutarcho in sympoſiacis suis quæstionibus.

Καὶ ἐν ἐπιπλήξεσι δὲ πρὸς τοὺς τρυφερωτέρους ὡς ὁ τηλαυγὴς θύλακος, καὶ ἡ κράτητος ποιητική, καὶ φακῆς ἐγκώμιον. ἂν ἀναγνῷ τις ἐν τοῖς ἀσώτοις. τοιοῦτος δὲ ὡς τὸ πλέον, καὶ ὁ κυνικὸς τρόπος: τὰ γὰρ τοιαῦτα γελοῖα χρείας λαμβάνει τάξιν καὶ γνώμης.

Et in increpationibus aduersus delicatiores vt telauges thylacus, et Cratetis poetica, & lentis laudatio, si legerit aliquis ad luxuriosos. huiuscemodi autem est fere & cynica ratio: etenim huiuscemodi ridicula præcepti ordinem adsumunt & sententiæ.

Sed etiam addit sine culpa idem fieri potest, cum illi increpant delicatos quospiam ac molles homines: & acutis vocibus ipsos vulnerant. ceu inquit. ὁ τηλαυγὴς θύλακος: quæ vox videtur notasse improbitatem, & ingluuiem alicuius. siue id scriptum aliquod

quod fuit, quod huiuſcemodi homines deditos gutturi, ac uentri uexaret: neq; enim quicquam de eo compertum habeo. Θύλακον quandoque vocatum μεταφορικῶς hominem, qui ſe ingurgitaret, cum proprie hoc uerbum ſaccum valeat, certum eſt. nam in prouerbio etiam, quo impurus homo, & deditus iis ſeruilibus voluptatibus, notatur, hoc ipſum ſignificat. Αἰεὶ ποτ᾽ οἱ μὲν ἀσκός: οὐ δὲ θύλακος. Anaxarchus etiam Democriteus, patientiſſimus uir doloris: ac generoſi in primis animi, cum torqueretur à Nicocreonte Cyprio dicens. πτίσσε πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, ita corpus appellauit, tanquam uas animi: & illud quidem non ſatis purum. Τηλαυγὴς uerò, quod uerbum iunctum eſt, ac ſignificat uulgo nitidus & longe fulgens, quam uim hic habeat non plane video. Niſi aliquis putet, ſi hoc epitheton eſt: ualetque quod oſtendi duobus his uerbis notatum eſſe, aut certum aliquem, aut omnem hominem, qui, cum uilis res ſit, ſi corpus ſpectes, & tanquam ſaccus quidam ſordium plenus. ut nos quoque, cum oſtendere uolumus humanæ naturæ tenuitatem, rem augentes, loqui conſueuimus. idem tamen ualde comptus ſit, & ita deniq; expolitus, ut nitor ille longe conſpiciatur. Idem uerò videtur viri etiam nomen fuiſſe. nam dialogum Æſchinis Socratici ita appellatum eſſe conſtat, prodente hoc memoriæ Laërtio. fortaſſe igitur ſermonem illum intellexit Demetrius, quo Æſchines ſeuerus homo: profectusque ex optima diſciplina, maledixiſſet illi: & in aliis etiam turpibus notis hanc ei inuſſiſſet. Cratetis enim & ipſius grauis philoſophi: & qui acerbiſſimo odio proſequeretur improbos, poetica qualis fuerit, intelligitur teſtimonio eiuſdem eruditi, & accurati ſcriptoris, qui de hoc diligenter ſcripſit in vita ipſius. Sed Demetrius etiam multo infra hoc declarat, poſito exemplo ipſius, quo immutatis non nullis verbis, locum Homeri ad aliam ſententiam traduxit. Nam quod ſequitur hic. Et lentis laudationem, ſi quis orationem eam legerit in conuentu hominum luxurioſorum, exiſtimari debet ſophiſtam aliquem tenuem illum ac vilem cibum ornaſſe: & ſummis laudibus in cælum tuliſſe, vt etiam Lælius ille ſapiens Lucilii carmine celebratus eſt, qui lapathum laudaret: & exquiſitiſſimis dapibus anteponeret. illam igitur affirmat Demetrius laudationem vim accuſationis habituram, ſi quis ad intemperantes homines: & qui epulas ſuauiſſimas ſectantur, illam recitarit: illi enim tacite ita inſimulabuntur. potuerunt etiam in ea eſſe aculei quidam in eos, qui contrariam vitam ſequerentur, & omnia conſumerent in ſumptuoſis dapibus comparandis. Adiungit autem Demetrius huiuſcemodi etiam ferè eſſe Cynicam rationem, & hanc viam ipſos plerunque tenere ſolitos in coercendis libidinibus: caſtigandiſque vitiis improborum, duce atque auctore huius rationis Diogene, quem conſtat teſtimonio Laertii, plurimas eius huiuſcemodi voces referentis, crebro ita delicatos adoleſcentes accuſaſſe. Cur autem tantopere probauerint Cynici philoſophi hunc modum agendi declarat, dicens. Huiuſcemodi enim facetiæ, & acuta dicta vicem ſubeunt admonitionis ac ſententiæ: funguntur(q); officio illarum. quid autem γνώμην Grȩci appellarint conſtat. cum Ariſtoteles etiam vim huius nominis: notionemque explicarit. nam χρείαν iidem aliquando uocabant præceptum aliquod ad vitam conformandam. vnde plures auctores ſedulo χρείας collegerunt, atque hoc titulo libros ſuos inſcripſerunt, vt teſtantur veteres grammatici. in iis autem fuere, qui materiam eam ceperint, & Hecaton & Matrocles. Theon autem ſophiſtes, qui ſuo in libello, quem ſcripſit de ratione declamandi, ſedulo de ipſa diſſeruit, ita χρείαν definiuit. χρεία eſt breue enuntiatum vel factum, quod ſubtiliter refertur ad certam aliquam perſonam, aut rem, quæ ſimilitudinem aliquam habeat cum perſona. nam quod ſtatim auctor hic noſter addit, vt rei similis. καὶ γνώμης. ille quoque teſtatur propinqua eſſe χρείαν, & γνώμην, & ἀπόφθεγμα, quarum etiam rerum quæ vis ſit, declarat, naturamque ipsarum euoluit.

Ἔστι δὲ καὶ τοῦ ἤθους τις ἔμφασις ἐκ τῶν γελοίων, καὶ ἢ παιγνίας ἢ ἀκολασίας. ὥς καὶ τὸν οἶνον τὸν προχυθέντα ἐπιχέων τὰ σπήλαια αὐτὶ οἰνέως: ἡ γὰρ ἀντίθεσις, ἡ περὶ τὰ ὀνόματα, καὶ ἡ φροντὶς, ἐμφαίνει τινὰ ψυχρότητα ἤθους καὶ ἀναγωγίαν.

Est autem & morum quædam declaratio ex ridiculis, & vel lusionis, uel intemperantiæ. veluti qui vinum fusum cohibuit τὰ σπήλαια ἀντὶ οἰνέως: oppositio enim quæ in nominibus existit, & cura, declarat quoddam frigus morum & animum incultum.

Docet nunc Demetrius hoc etiam boni in se habere sales & acuta dicta, quod auxilio ipsorum intelliguntur mores, & naturę personarum: & quasi in conspectu nostro constituitur, sint ne illi homines festiui ingenii, an contrà rudes & agrestes, siue intemperantes aut alius cuiusuis indolis. Statim autem dicto cuiusdam confirmat verum esse, quod tradidit. perspici scilicet naturam & indolem mortalium hac etiam ratione. dixit enim ille, cum uinum fusum cohibuisset, spelęa pro œneo. singula verò verba, vt hic leguntur expressi, quia vim huius vocis non penitus perceptam habeo: nec video quæ sit insulsitas ipsius. in superioribus præterea verbis hæreo, si per uulgata receptaque lectio tenetur: neq; enim ἀκολασία contrarium antecedentis verbi est, vt ratio postulare videbatur: & tamen in omnibus, non excusis modo, verum etiam scriptis, vno excepto, illo modo legi animaduerti, qui habet. ἢ ἀπλασίας pro, ἢ ἀκολασίας. quod cum diligenter attendissem, non omnino mihi displicere incœpit. vt ἀπλασίαν fortasse auctor vocarit, naturam rudem, expertemque huius concinnitis, & quæ subacta demum conformataque non sit. vt contra εὔπλαστος appellatur politus homo, & qui nullo negotio in eam formam, quam quisque vult, fingitur & conuertitur. Eo minus autem ab illa auersus fui, quia verbum illud ita conformatum est, vt id quod infra ab ipso vsurpatur, ac valet nulla instructum arte animum. An minime oportet alterum hoc verbum, quod mores certos quosdam & naturam significat, ostendere indolem contrariam antecedenti, & esse oppositum priori? sed tantum indolem aliquam notare: cum enim indicio vocum harum facetarum affirmet cognosci naturas, videtur debuisse plures indoles appellare, non vnam tantum, & eam quę ipsi repugnat: quę aliquo modo, nisi etiam ipsam nominasset, intelligebatur. Insulsum verò esse dictum illud, & ab impolito ingenio profectum, declarare uolens Demetrius ait: Studium enim illud multum aliud pro alio ponendi, quod illic adhibitum est, & cura ingens, præ se fert quoddam morum ac naturæ frigus: animumque demum nulla ingenua disciplina ornatum: ἀναγωγία enim de eo dicitur, qui nullam ingenuam institutionem nactus est: in dicto autem, quod exploditur, σπήλαια valere antra notum est: eodemq; sensu vsurpari Gręcum hoc verbum à Virgilio. nam nomine illo viri, quod in eadem est: obscure etiam significatur vinum, cum οἶνος Græco sermone ipsum appelletur. vnde non defuerunt qui ab Oeneo vinum vocatum ludentes dixerint, quod notauit Athenæus, vt legitur in epitome 11. libri. Citat autem ille Nicandrum Colophonium, & Melanippidem Milesium. sed alio etiam loco in alio viri nomine, cuius prima pars vinum itidem refert, docet comicum poetam lusisse: inquit enim. Νικόχαρις καὶ ἐν Ἀμυμώνῃ, πρὸς τοὔνομα παίζων, ἔφη. οἰνόμαος οὗτος χαῖρε καὶ δύο κάγωπι καὶ συμπόσια γενοίμεθα. Animaduertendum etiam, aliter videri hic sumptum esse ἀντίθεσις ac vulgo à magistris dicendi hoc nomen capiatur: neq; enim significat hic (vt opinor) verbum verbo oppositum: ornatumq; hunc orationis ceu pacem bello: mortem vitæ: & infinita alia huiuscemodi. sed (nisi fallor) aliud pro alio sumptum. quod fit in omnibus iis similitudinibus, quas vocat εἰκασίας. vnde infra in eadem re appellanda, eodem nomine vtitur: certius autem est hoc ipsum, quod dixi hoc nomine significari. illos verò, qui huiuscemodi imaginibus vtuntur, relicta re, quam ostendere volunt, aliam loco illius ponere manifestum est. varietas autem huius notionis proficiscitur à particula ἀντί: hic enim valet ipsa pro, & loco illius. illic verò contra & è regione. vtrunque autem valere ἀντί pueri etiam nouerunt. Hæc mihi in mentem venerunt, cupido lucis aliquid huic loco, sane obscuro, adferendi. quod si vox illa plane intelligeretur: certique omnino essemus de notione ipsius, facilius (vt puto) reliquis malis, si vlla restarent, medicina fieret. Nunc autem quid amicus meus excogitarit:

gitarit: studiosus eiusdem laudis, commemorare libet: neque enim arbitror me rem ingratam illi facturum, cum ardeat & ipse desiderio veteres scriptores purgandi, & quacunque re possit studiosis ipsorum opem ferat. Existimat igitur ipse maculam in his verbis subesse: ac pro τὰ σπάλακα legi debere τὸν πηλέα. nam Peleum & Oeneum reges fuisse notum est: nec non vinum terra puluereq; inquinatum appellari à Gręcis πηλόν. ad quod etiam nomen allusisse putat eum, qui vocem illam, vt Demetrio videtur, ineptam ac frigidam edidit: & ita denique frigidam, vt indicet rusticam naturam illam esse, vnde profecta est. Nec tamen secutus tantum ille coniecturam in hoc est, verum etiam testimonium aliquo modo Eustathii, eandem pæne vocem recitantis, cuiusdam, qui cauponem notare voluit, solitum, vt est id hominum genus, vinum adulterare, ac pro mero fæcem vendere. Verba illius grammatici sunt. Ἡ δὲ τοιαύτη κατ' οἶνον εἶναι ... τοῦ ἥρωος οἰνέως ἔφηνε καὶ λόγον ἀστεῖον τῷ καπήλῳ οἶνον παρέχοντι, ὡς καὶ τὸν τρύγα συνάπτει μὴ πηλαίν: ἤκουσε γάρ ποθεν εὐτραπέλως, μὴ ποίει τὸν οἰνέα πηλέα. quam sanè vocem ipse infra diligenter explicat. nam quod ipsi ualde lepida & faceta uisa est, quam tamen noster hic prudens scriptor exagitat, nasci potuit, quia non posset grammaticus ille uere existimare de his rebus. Sed alia quoque restant, quę molesta adhuc sunt, ac declarant, non omnino purgatum esse hunc locum: nec tamen non lux quam prætulit interpres ille Homericus ad tenebras has pellendas, vtilis fuit. Dignus sane est ob plurimas animi sui dotes, qui maiore de causa celebretur Michael Sophianus princeps huius animaduersionis, ut amori tamen quo magno ac iusto ipsum prosequor satisfacerem, uolui ipsum contra, ac primo facere institueram appellare: est enim ille ut facile omnes, qui consuetudine aliqua ipsius usi sunt, cognoscere potuerunt, simulacrum quoddam & effigies ueteris Græciæ. quod cum uere de illo protulerim, satis multa mihi uideor de doctrina ipsius, ingenio, probitate, morumque suauitate prædicasse: qui tamen non meliore ulla in rebus suis quàm uniuersa natio, lumen quondam ac decus omnium nationum, condicione utitur: præterquam quod priuatim ille granibus fortunæ iniuriis conflictatus est. adeo hęc tempora auara sunt, ac uirtuti prorsus inimica.

Περὶ δὲ σκωμμάτων μὲν, οἷον εἰκασία τίς ἐστιν· ἡ γὰρ ἀντίθεσις εὐτράπελος. χρήσονται τε τοῖς τοιούτοις εἰκασίαις. ὡς Αἰγυπτία κληματὶς, μακρὸν καὶ μέλανα. καὶ τὸ θαλάσσιον πρόβατον, τὸν μωρὸν τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Τοῖς μὲν τοιούτοις χρήσονται. εἰ δὲ μὴ, φευξούμεθα τὰ σκώμματα ὥσπερ λοιδορίας.

De dictis quidem, tanquam imago quædam est: oppositio enim faceta. vtentur autem huiuscemodi imaginibus, vt Aegyptia clematis, longum & atrum hominem. & Marina ouis, stultum in mari. huiuscemodi quidem vtentur: sin autem, fugiemus dicta tanquam conuicia.

Naturam nunc, uimque facetiarum illarum explicat, quæ lædunt existimationem alicuius: indeque à Gręcis σκώμματα nominantur: docetque quomodo aliquis recte ipsis utatur. nam nisi ueram illarum rationem teneat, labi posset: & pro urbano scurra conuiciatorque haberi: inquit igitur, quod ad σκώμματα pertinet idest maledictiones, σκῶμμα esse quasi imaginem ac similitudinem quampiam: idest speciem non paruam habere imaginis. cuius rei rationem reddit, dicens quod in ea uoce, uitium alicuius rei ostendente, non ipsa res, quę conteritur & extenuatur, sed alia pro ipsa posita sit: (hoc enim arbitror ualere hic ἀντίθεσιν. de quo supra disputaui) id esse lepidum, ac facetum. εὐτράπελον uerò significare iocosum ac facetum apertum est. Statim autem Demetrius docet, qui sit uerus usus illarum, hoc pacto. Vtentur autem huiuscemodi imaginibus, intelligens qui culpam fugere uolunt: neque enim omnes usurpari sine uitio reprehensioneque possunt. ceu inquit clematis Ægyptia, qua voce notatus

tus est,ut ipse declarat, procerus & ater homo. ut memoriæ autem prodidit Laërtius, Zenon Cytieus ita appellatus est à quopiam, cum tenuis esset, statura corporis procera: idemque atri coloris foret. nam clemaridem Ægyptiam, stirpis genus huiuscemodi esse, qui de iis, quę oriuntur è terra, ac de simplicibus medicamentis scripserunt, tradidere. Citat etiam Demetrius uocem cuiusdam, qui stultum hominem dixerat esse marinam ouem. in cuius rei expositione uidendum est, an uerba illa, τὸν ἐν τῇ θαλάττῃ, uacent: declaratioque quondam fuerint superioris nominis θαλάττιον, ut puto: quę postea temere ab imperitis librariis in contextum uerborum auctoris recepta sint. nisi fortè ille stultum aliquem, qui assidue nauigaret: aut aliqua ratione degeret in mari, notare uoluit. Horatius in altercatione Sarmenti & Cicerri, quam diligenter exposuit, declarauit crebro uti solere, qui risum mouere uolunt, imaginibus. ait enim. prior Sarmentus. equi te Esse feri similem duco. ridemus. & infra. Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat: Non illi larua, aut tragicis opus esse cothurnis: declarat enim his quoque verbis similem esse Cicerrum Cyclopi. Possem etiam nullo negotio plurimas huiuscemodi acutas voces referre. in quibus, inurentibus aliquibus dolorem, imago, similitudoque est. vt cum Diogenes diuitem hominem: eundemque bonarum artium rudem, vocauit, ouem aureum vellus habentem. Theodorus etiam Gadareus, magister dicendi, sæuum ingenium Ti. Claudii, qui postea Romæ imperauit, mature à se perspectum, imagine notauit. vocare enim ipsum solitus est πηλὸν αἵματι πεφυρμένον, vt memoriæ mandauit Suetonius. quin autem illa similis sit his, quas ponit Demetrius, dubitari non potest. Sequitur autem. Huiuscemodi sanè scommasi poterunt vti, politi scilicet & honesti homines. Sin autem huius generis excogitare: afferreque nequibimus, temperabimus nobis ab ipsis. fugiemusque scommata tanquam conuicia, ac petulantes voces. Cicero quoque videtur ita diuisisse maledictionem: vnde supra σκῶμμα maledictionem reddidi. pro M. Cœlio enim ita de omni illa re disseruit. Maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam. quæ, si petulantius iactatur, conuicium: si facetius, vrbanitas nominatur. nam quod inquit ille finem omnis maledictionis esse contumeliam, non dissentit ab Aristotele, qui in II. libro de arte dicendi, definiens εὐτραπελίαν, dixit eam esse πεπαιδευμένην ὕβριν. cum contumelia igitur facetius iactatur, est ea, quam Aristoteles vocauit πεπαιδευμένην quasi moderatam & ita instructam vt leuiter pungat. inurit nanque dolorem aliquem etiam vrbanitas.

Ποιεῖ δὲ εὔχαριν τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὰ λεγόμενα καλὰ ὀνόματα. ὡρίσατο δ' αὐτὰ Θεόφραστος οὕτως. κάλλος ὀνόματός ἐστι τὸ πρὸς τὴν ἀκοὴν ἢ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδὺ, ἢ τὸ τῇ διανοίᾳ ἔντιμον.

Efficiunt autem lepidum genus orationis & ea quæ dicuntur pulchra vocabula: definit autem ipsa Theophrastus sic. Pulchritudo nominis est quod ad auditum, vel aspectum iucundum est, vel quod est sententia honestum.

Ostendit aliam rationem, qua venusta oratio: plenaque leporum fiat: docet enim multum etiam valere ad ipsam talem efficiendam nomina, quæ pulchra vocantur: illa autem ne fallere possint: omnisque eorum vis plane intelligatur, adfert definitionem Theophrasti, qui diligenter explicuit, in quibus rebus posita sit pulchritudo hęc, inquit enim. Pulchritudo nominis est id, quod ad aures, aut ad oculos iucundum venit. siue id quod ad notionem intellectumque honestum est, ac plenum dignitatis. quod igitur voluptate quapiam afficit sensus illos: siue animo iudicatur honorem in se habere, id καλὸν appellari dicit à Græcis: & eadem ratione dici potest pulchrum à Latinis. In exprimenda autem definitione illa pro sensibus, quos nominauit Demetrius, instrumenta ipsorum posui. Dionysius quoque Halicarnasseus meminit huius

ius definitionis cum ſcriberet de arte dicendi, narrans de illis rebus diſputatum etiam eſſe à Theophraſto in iis, quę præcepit περὶ λέξεως (hunc enim titulum fuiſſe eius operis declarat) tradensque definiſſe illum, quæ nomina natura pulchra forent, ex quorum conſtructione efficeretur pulchra & ampla locutio. Sed eodem etiam loco affirmat explanaſſe illum, quæ nomina puſilla & humilia eſſent. Quin etiam in Lyſiæ vita idem operis illius doctiſſimi ac politiſſimi viri mentionem fecit. Hermogenes præterea, cum de cura, quę ponitur in oratione & pulchritudine ipſius, diſputaret, ſignificauit quæ pulchra ſint nomina. quo loco etiam docuit vocabula quædam parua, & quę paucis ſyllabis conſtarent, præ ſe ferre diligentiam non paruam ac pulchritudinem: nam, in quo magis conuenit ipſi cum iudicio Phalerei, alio loco teſtatus eſt, cuncta quæ alicui ſenſui poſſunt eſſe iucunda, eadem cum dicuntur efficere voluptatem. quare neceſſario etiam uerba, quæ ipſa oſtendunt, ſunt iucunda, cum verba ſint notæ rerum.

Πρὸς μὲν τὴν ὄψιν ἡδέα τὰ τοιαῦτα. Ροδόχροον. Ἀνθοφόρου χρόας: ὅσα γὰρ ὁρᾶται ἡδέως, ταῦτα καὶ λεγόμενα καλά ἐστι, πρὸς δὲ τὴν ἀκοήν. Καλλίστρατος, Ἀννοῶν: ἥτε γὰρ τῶν λάμβδα σύγκρουσις ἠχῶδές τι ἔχει, καὶ ἡ τῶν νυ γραμμάτων.

Ad aſpectum autem, iucunda huiuſcemodi ſunt, ῥοδόχροον, ἀνθοφόρου χρόας: quæcunque enim iucundè videntur, hæc & cum dicuntur pulchra ſunt. Ad auditum autem. Καλλίστρατος, Ἀννοῶν: *concurſus enim eorum λλ. ſonorum quiddam habet, & ille etiam νν. litterarum.*

Exemplis Demetrius, quod Theophraſtus præceperat illuſtrare volens. ait. ad aſpectum oculosque iucunda eſſe & hæc & alia talia nomina. ῥοδόχροον. & ἀνθοφόρου χρόας. Quin autem cum prius iunctum verbum audimus, voluptatem quandam ſentiamus dubitandum non eſt. quæ voluptas inde naſcitur quia recordamur pulchritudinem roſę, quę viſa oculos noſtros mirifice oblectat: eadem ratio eſt poſterioris exempli. nam flores etiam tanquam oculis noſtris repræſentati ſuauitatem quandam gignunt. hac autem ipſa de cauſa, quam dixi, aſpectu iucunda eſſe illa verba docens Demetrius inquit. Quæcunque enim cum ſuauitate quadam cernuntur, hæc etiam cum proferuntur pulchritudinem habent, pulchraque quæ id faciunt, verba recte vocantur. Tranſit poſt hęc ad alterum genus pulchrorum verborum dicens. Ad aures autem pulchra ſcilicet ſunt Καλλίστρατος ἀννοῶν. ſtatimque vnde fluat voluptas, quę tantum gratiæ adfert illis nominibus, oſtendens, ait. Concurſus enim ille duorum λάμβδα habet in ſe quiddam ſonorum. quod pertinet ad antecedens verbum: eodemque pacto concurſio duarum litterarum, & ipſarum ſuauium, quæ fit in conſequente voce. Cum vero ſingulis nominibus conſtent duo hæc exempla, in quibuſdam calamo exaratis libris ambo illa immutata ſunt. poſterius tamen multo magis variatum. nam quod facit ad prius, in uno tantum pro Καλλίστρατος, inueni Κάλλιστος. qui etiam conſequentem vocem ἀννοον habet. ceterorum quidam ἀννῶν legunt: alii vero ἀννοων. in omnibus ſane manet concurſus ille ex iiſdem liquidis elementis ac ſine vlla moleſtia influentibus in aures. Dionyſius tamen Halicarnaſſeus palmam in hoc dat litteræ λ: ipſamque putat reliquas ſemiuocales dulcedine ſuperare. quare concurſus qui inde fit ſuauior & ipſe eſt. Non eſt autem exploratum an duo hæc verba ſumpſerit auctor, nulla re inter ſe coniuncta, ut ei quod probare uolebat accommodata. ſiue apud aliquem ſcriptorem continentia.

Καὶ ὅλως τὸ ν διʼ εὐφωνίαν ἐφέλκονται οἱ ἀττικοὶ, δημοσθένην λέγοντες καὶ σωκράτην. τῇ διανοίᾳ δὲ ἔντιμα τὰ τοιαῦτά ἐστιν. οἷον τὸ Ἀρχαῖοι, ἀντὶ τοῦ παλαιοὶ ἐντιμότερον: οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ἄνδρες ἐντιμότεροι.

Et demum Attici ν. ob ſuauem ſonum attrahunt, δημοσθένην dicentes & σωκράτην. Propter ſententiam autem plena dignitatis eiuſmodi ſunt, ceu Ἀρχαῖοι, pro παλαιοὶ honeſtius eſt: ἀρχαῖοι enim homines pleniores honoris ſunt.

Probare Demetrius volens cum ſuauitate accidere ad aures noſtras litteram ν, ac bene ſonantem eſſe, tradit Atticos homines ea una de cauſa in extremo quorundam nominum illam ponere, & tanquam attrahere ipſam, ſuauitate illius captos, cum dicant Δημοσθένην, & Σωκράτην, non Δημοσθένη & Σωκράτη: ut ratio ipſa ac ueritas poſtulat. Animaduertendum autem ſecundum hoc genus pulchrorum nominum vocare Ciceronem uerba bene ſonantia: quę tamen non omnia putat accommodata eſſe oratori, ſed tantum quę ſint ſumpta de medio. nam exquiſita ad ſonum fugienda cenſet: videtur etiam idem illa, quæ Theophraſtus καλὰ vocauit, appellaſſe ſplendida vocabula. Tertii generis, dignitatem habentis, quæ percipitur animo, exemplum Demetrius ponit ἀρχαῖοι vſurpatum pro παλαιοὶ, quod quamuis idem ſignificet, ac priſcos homines oſtendat, honeſtius tamen quàm alterum illud eſſe inquit. cum viri ἀρχαῖοι maiorem honorem ab hominibus obtineant: origo enim huius nominis à principio, quod ἀρχὴ Grece nominatur, ducitur: cum alterum proficiſcatur à πάλαι, quo tantum vetuſtas, ac longinquitas temporis declaratur.

Παρὰ δὲ τοῖς μουσικοῖς λέγεταί τι ὄνομα λεῖον, καὶ ἕτερον τραχὺ, καὶ ἄλλο εὐπαγὲς, καὶ ἄλλο ὀγκηρόν.

Apud muſicos autem dicitur quoddam nomen leue, & alterum aſperum, & aliud compactum, & aliud tumidum.

Cum quæ nomina pulchra vocentur docuerit, oſtendit nunc aliter muſicos eruditos ipſa diſtinxiſſe; ſubtiliusque uim omnem illorum, ſonumque animaduertiſſe. non tantùm autem grammatici litterarum uocumq; ſonum ponderabant, ſed etiam, quorum id proprium erat: & qui ſuperiorem ſcientiam profitebãtur, muſici: id enim, in quo multam operam ponebant grammatici, quęrebatur etiam, vt pars ſtudii ſui, à muſicis: quod ſignificauit etiam Ariſtophanes, apud quem in fabula, ab equitibus inſcripta, Agoracritus, dolet ſe nihil artis muſicę didiciſſe pręter litteras. quam etiam rem, ſatis tenuem, & malam denique, dicit ſe malè percepiſſe. Nam quod Quintilianus, qui & ipſe hoc teſtimonio Ariſtophanis vti voluit, narrauit hoc Maricam, qui eſt Hyperbolus, dixiſſe, vereor ne peccatum memoriæ ſit: lapſus autem in nomine videtur ob ſimilitudinem perſonarum: ambo enim illi & Agoracritus & Hyperbolus inutiles reip. ciues, atque importuni homines fuerunt: poſterioris certe huius vt talis, & cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notarint, meminit quoque Cicero in Bruto: Quin autem hos verſus Latinus ille rhetor intellexerit dubitandum non videtur. ἀλλ' ὦ τᾶν οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι πλὴν τῶν γραμμάτων καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς. inquit igitur Demetrius à muſicis, & in eorum ſtudio, quoddam nomen vocari leue. aliud autem contra aſperum, vt tertium aliquod firmum, alteque defixum: id enim arbitror ſignificare hic εὐπαγές. quartum verò quoddam tumidum, & inflatum. Nomina vero hæc, quæ ſonorum qualitates oſtendunt, ducta eſſe à ſolidorum corporum qualitatibus apertum eſt: corpora enim proprie leuia aut aſpera vocantur: leuorque & aſperitas primum in ipſis notatur. Vnde etiam Catullus cum irrideret eum qui vbi minime decebat, aſpiratione vteretur, narrat, illo in prouinciam miſſo, requieſſe aures omnibus, qui, vt conſuetudo erat, eadem poſtea audirent leniter & leuiter. erat igitur aſpiratio quoque vna earum rerum, quæ gigneret aſperitatem in verbis.

Λεῖον μὲν οὖν ἐστιν ὄνομα, τὸ διὰ φωνηέντων ἢ πάντων ἢ διὰ πλειόνων, οἷον Αἴας: τραχὺ δὲ, οἷον Βέβρωκε. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ τραχὺ ὄνομα κατὰ μίμησιν ἐξενήνεκται ἑαυτοῦ. εὐπαγὲς δὲ ἐπαμφοτερίζον, καὶ μεμιγμένον ἴσως τοῖς γράμμασι.

Leue igitur nomen est, quod per vocales aut omnes aut plures editur, vt Αἴας *: asperum autem, vt* Βέβρωκε *. & ipsum utique hoc asperum nomen imitatione sui ipsius prolatum. Compactum autem anceps, & mixtum æqualiter litteris.*

Superioribus quattuor nominum differentiis demonstratis, explicat diligenter Demetrius cur ita singula vocata sint: leueque verbum esse inquit, quod ex litteris vocalibus, siue totum, siue magna ex parte conflatum sit, vt Αἴας, in quo extrema tantum littera consonans est. nam supra, vbi de concursu vocalium disputauit, nomina aliqua cunctas habere litteras vocales indicauit vt Αἰαίη. exemplo autem declarare volens, quod nomen asperum appellatum sit, vtitur hoc verbo βέβρωκε: in eo nanque plures sunt consonantes, quàm vocales, & illæ quoque huiuscemodi, vt molestum sonum habeant. Cicero quoque in Oratore, idem vitium non in vno verbo, sed in compositione plurium verborum, ostendere volens, hunc versum ponderauit. Frugifera & ferta arua Asię tenet. dixitque illum inquinatum esse, quia sit insuauissima littera infinitus. sed fortasse etiam idem versus aliquid asperitatis traxit à pluribus illis & ualde sonantibus concursibus vocalium, quos in se habet. infinitum vero ipsum in eo vitio Cicero vocat, quia sine modo vllo, terminoque iusto ipsa illic posita est. hoc autem addidi, ut errorem refellerem quorundam, qui emendare locum uolentes: qui nulla correctione egebat: & pro infinitus, finitus excudentes, ipsum deprauarunt. Sed cum infra etiam idem vitium asperitatemque in verbis, cuiusmodi sit exemplis duobus demonstret, in posteriore illorum excusi omnes libri mendum continent. quod mendum, cum semper illa sedulo ex antiquis auctorib. tollenda sint, magis tamen illic molestum est, quia in eo potissimum, quod deprauatum est, exemplum manet. totus locus est: integrum enim illum hic ponam, cum seruiat etiam consilio Phalerei, eiq; quod ipse probare nunc uult. Imo vero ista sequamur, asperitatemq; fugiamus. Habeo istam ego perterricrepam. idemq;. Versutiloquax malitia: ita enim legendum est, non uersutiloquas malitias. vt testimonio etiam Nonii Marcelli cognoscitur. Plenius autem eodem loco usum fuisse Ciceronem in III. libro de oratore, vbi de uerbis factis disserit, notum est. Addit superioribus Demetrius illud ipsum, asperum & insuaue nomen ad imitationem sui prolatum esse, intelligens illo significari rem sæuam ac trucem. transitq; ad tertium genus explicandum, quod εὐπαγὲς vocauit, dicens illud esse, quod utriusque particeps est, in neutram penitus partem inclinans: declarans autem (ut opinor) quid ualeat ἐπαμφοτερίζον inquit, & mixtum æqualiter temperatumque litteris idest, quarum partim leues sunt: partim asperæ.

Τὸ δὲ ὀγκηρὸν ἐν τρισὶν, πλάτει, μήκει, πλάσματι. οἷον, Βροντὰ, ἀντὶ τοῦ βροντή: καὶ γὰρ τραχύτητα ἐκ τῆς πρώτης συλλαβῆς ἔχει καὶ ἐκ τῆς δευτέρας. μῆκος μὲν διὰ τὴν μακρὰν: πλατύτητα δὲ, διὰ τὸν δωρισμόν: πλατέα λαλοῦσι γὰρ πάντα οἱ Δωριεῖς.

Tumidum autem in tribus, latitudine, longitudine, fictione. ceu, βροντὰ, *pro* βροντή *: etenim asperitatem ex priore syllaba habet, & ex secunda. longitudinem quidem propter productam: latitudinem autem, propter con*

ſuetudinem Dorum : lata enim omnia loquuntur Dores .

Tumidum, quod quartum poſuerat, tribus in rebus manere dicit, quas enumerat: latitudinem enim, & longitudinem, & fictionem (ita enim reddo πλάσμα) efficere ait uerbum ὀγκηρόν. Huiuſcemodi autem eſſe inquit βροντὰ dicere pro βροντὴ, cuius rei rationem reddit hoc pacto. habet nanque hoc nomen in ſe aſperitatem, natam & à priore ſyllaba & à poſteriore. Quomodo autem illa inde proficiſcatur docet, tradens quod prolixitatis in ea eſt, ob ſyllabam longam ipſam habere: latitudinem: uerò illam ob proprietatem Dorici sermonis: conſuetudinem enim eſſe eius gentis ut omnia lata pronuntient. hunc autem morem fuiſſe Dorum perſpicitur ex eclogis Theocriti, apud quem etiam in xv. idillio quidam mulieres duas Syracuſanas. quę Alexandriæ ſacra Adonidis una cum incolis eius telluris celebrabant, accuſans, hoc notat, affirmans ipſas cuncta uerba dilatare: cum enim incidiſſet in illas inter uiam, offenſus eo ſermone, nec ipſarum loquacitatem ferre amplius potens, ita ipſas increpuit. παύσασθ᾽ ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατυάσδοισαι ἅπαντα. unde ſtatim altera illarum ipſum improbe facere affirmat: ſe uero dignas non eſſe, quæ eo nomine inſimulentur, docens, inquit, Licere Dorienſibus ſuo, ac proprio illius gentis ſermone uti. Cicero quoque uidetur de hoc uitio diſſeruiſſe in Bruto. cum inquit. Cotta quoque ſe ualde dilatandis litteris à ſimilitudine Græcæ locutionis abſtraxerat: ſonabatque, contrarium Catulo, ſubagreſte quiddam: planeque ſubruſticum. Sed etiam in II. & in III. libro de oratore, ut Hermogenes quoq; in primo ſegmento de formis orationis, capite περὶ σεμνότητος;

Διόπερ οὐδὲ ἐκωμῴδουν δωρίζοντες, ἀλλὰ πικρῶς ἠττίκιζον: ἡ γὰρ ἀττικὴ γλῶσσα συνεστραμμένον τι ἔχει καὶ δημοτικὸν, καὶ ταῖς τοιαύταις εὐτραπελίαις πρέπον. Ταῦτα μὲν δὴ παρατετεχνολογήσθω ἄλλως. τῶν δὲ εἰρημένων ὀνομάτων τὰ λεῖα μόνα ληπτέον, ὡς γλαφυρόν τι ἔχοντα.

Quare neque cum aliquos notabant utebantur Dorico ſermone, ſed amarè atticiſſabant : lingua enim Attica rotundum quiddam habet & populare, & huiuſcemodi vrbanitatibus aptum . hæc ſane præter inſtitutum prolata ſint . è dictis autem nominibus leuia ſola ſumendum, vt elegans quiddam habentia .

Adiungit Demetrius tanquam corollarium quoddam, tradens hinc natum eſſe, vt qui dicerent in aliquos ac vitia eorum acutis vocibus tangerent, non vterentur Dorico ſermone, sed Atticiſmum ſectarentur: proprietatemque eius ſermonis exprimerent, in notis inurendis iis, quos probris omnibus maledictiſq; vexare volebant. Cauſam autem adferens eius inſtituti inquit. Attica enim lingua habet in ſe rotundum quiddam, ac contortum: idemque commune ac populare, nec remotum vllo modo à conſuetudine multorum. illud verò eſſe inquit accommodatum huiuſcemodi ſalibus atque vrbanitatibus. quod, quamuis dubia res non ſit, ſignificauit etiam Cicero in epiſtola ad Pætum iis verbis. Accedunt non Attici, ſed ſalſiores quàm illi Atticorum, Romani veteres atque vrbani ſales. Vt tamen hoc verum eſſe exploratum eſt, ita non ſine cauſa de altero illo ambigeret quiſpiam, cum traditum ſit Siculos valde facetos fuiſſe, & multa acute dicere ſolitos, qui Dores erant & ea lingua vtebantur. vnde cognoſcitur non fuiſſe illam penitus alienam ab hac ratione tangendi verbis aliquos atque vrbane vexandi. Sed etiam prodita memoriæ ſunt multa breuiter commodeq; dicta Spartiatarum, quæ ſi γελοῖα non ſunt, non omnino tamen ab illis remota ſunt. vt videatur vbi tanta cum laude manent hæc prudenter pronuntiata, illi-

illic etiam locum habere facetè dicta. Nec tamen arbitror valere hic ἐκωμώδουν comœdiam scribebant: nam & si Athenienses multi illi poëmati incubuerant, omnesq; flores ac lepores eius sermonis illic captauerant, prima tamen sua origine illa fluxit è Doricis nationibus, vt testatus quoq; est Aristoteles; illaq; ipsa gens plurimis argumentis sibi asciscebat inuentionem huius lepidi poëmatis. Quod igitur dixit Demetrius de institutis eorum hominum, qui tenebantur eo studio facete sempre aliquid dicendi: vt ipse etiam significat, arbitror prolatum fuisse, quia illo modo potissimum id recte, & cum summa laude fiebat. In extremo autem quasi se purgans Demetrius addit, concedi sibi oportere, vt præter finem ac propositum suum de his rebus subtiliter disputari: nam necessariam omnino hic non fuisse accuratam illam nominum animaduersionem, quam musici viderunt, declarat quod inquit ex omnibus iam dictis nominibus sumenda solum esse, quæ λεῖα idest leuia: expertiaque omnis asperitatis vocauit, tanquam in se elegans quiddam concinnumque habentia. Nolo autem omittere, quin indicem scrupulum, qui in animo residet; cum enim supra dixerit orationem tumidam & inflatam tribus rebus excitari: extremamq; earum posuerit, quam appellat πλάσμα, explicatis diligenter duabus idest latitudine, & longitudine, reliquit tertiam: nec verbum vllum fecit de fictione hac, nisi mendum aliquod hic subest, ut suspicor: id enim alienum mihi videtur à tam accurato scriptore. Aut certe quod pertinet ad πλάσμα, inclusum est in primis illis verbis, quibus exemplum explicuit. nam aliter dubitationem gignere potuit, cur illic de nominum asperitate rursus egerit, quam supra iam suo loco accurate tradiderat.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέσεως τὸ γλαφυρόν. ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον περὶ τοῦ τρόπου τοῦ τοιοῦδε εἰπεῖν: οὐδὲ γὰρ τῶν πρὶν εἴρηταί τινι περὶ γλαφυρᾶς συνθέσεως: κατὰ τὸ δυνατὸν δὲ ὅμως πειρατέον λέγειν.

Nascitur autem & ex compositione elegans. non est sane procliue de huiuscemodi modo disputare: neque enim quicquam traditum est à superioribus de eleganti compositione: pro viribus tamen conandum est dicere.

Confirmata pulchritudine nominum, quam etiam multum valere dixerat ad leporem veneremque aspergendam orationi, docet acquiri quoque illi elegantię non parum, ac concinnitatis ex structura quadam, compositioneque verborum apta. Sed quia hoc explicare arduum putat, antequam quicquam tradere de ipsa conetur, difficultatem hanc aperit, vt si plene rem explanare non potuerit, veniam impetret. in difficili autem rem esse dicit, quia veterum scriptorum nullus quicquam tradiderit de venustate orationis, quæ nascitur ex polita excultaque nominum constructione. pollicetur tamen se pro viribus hoc facturum, atque ita rem aggreditur. timide tamen vt de re obscura & incerta agens. Multo sane antea, vt notum est, accurate egerat Phalereus de numerosa oratione, cum scilicet notam dicendi amplam explicaret: vt enim illa aliis non nullis rationibus conficitur, ita etiam certa quadam constructione verborum. Sed in ea re tradenda habebat duces & principes doctissimos viros, ad quorum auctoritatem iudiciumque se conferre potuit, vt Aristotelem, Theophrastum. in hac autem quę profecto non eadem est, & si similitudinis aliquid cum ipsa habet. (ostendere enim nunc vult proficisci etiam elegantię aliquid ac concinnitatis ex quadam compositione verborum,) cum auctores nullos habeat, qui tanquam viam ipsi aperuerint, magis laborare cogitur, ac non sine causa metuit ne labatur.

Τάχα γὰρ δὴ ἔσται τις ἡδονὴ καὶ χάρις, ἐὰν ἁρμόζωμεν ἐκ μέτρων τὴν σύνθεσιν, ἢ ὅλων, ἢ ἡμίσεων. οὐ μὴν ὥστε φαίνεσθαι αὐτὰ μέτρα ἐν τῷ συνειρμῷ τῶν λόγων. ἀλλ᾽ εἰ διαχωρίζοι τις καθ᾽ ἓν ἕκαστον καὶ διακρίνοι, τότε δὴ ὑφ᾽ ἡμῶν αὐτῶν φωρᾶσθαι μέτρα ὄντα.

Fortasse enim existat voluptas quædam ac lepos, si construxerimus ex versibus compositionem, siue integris, siue dimidiatis. non tamen vt ipsi intelligantur esse versus in connexione orationis. Sed si separarit aliquis singillatim illos & distinxerit, tunc demum à nobis ipsis deprehendantur esse versus.

Fortasse enim inquit adiungi poterit orationi suauitatis aliquid ac leporis, si ex versibus constructionem moliemur: apteque concinnauerimus, aut integris quidem illis, aut dimidiatis. Voluptas igitur aliqua ac venustas nascetur, dixit ex huiuscemodi structura, non amplitudo ac grauditas: cuius concinnitatis fontes veteres illi non monstrauerant: neque posse inde etiam illam, vt ex aliis rationibus proficisci, docuerant, quidam igitur numeri dignitatem pariunt; alii autem, suauitatem ac leporem. & vt numeri, ita etiam oratio, quæ formam quandam retineat, similitudinemq; eorum numerorum. non tamen (addit) ita studiosi eorum esse debemus, vt in continuatione contextuque orationis appareant: certoque teneantur, ipsi versus. Sed tantum intelligantur, si quis distinguat ipsos singillatim ac separet: manifestoq; tunc teneantur versus esse.

Κἂν μετροειδῆ δὲ ᾖ, τὴν αὐτὴν ποιήσει χάριν. λανθανόντως δέ τοι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. καὶ πλεῖστον μὲν τὸ τοιοῦτον εἶδός ἐστι παρὰ τοῖς περιπατητικοῖς, καὶ παρὰ πλάτωνι, καὶ παρὰ ξενοφῶντι, καὶ ἡροδότῳ. τάχα δὲ καὶ παρὰ δημοσθένει πολλαχοῦ. θουκυδίδης μέν τοι πέφευγε τὸ εἶδος.

Si præterea uersus speciem habuerint, eandem gignent venustatem. latenter autem irrepit venustas ex huiuscemodi uoluptate. & plurima quidem huiuscemodi species est apud Peripateticos, & apud Platonem & apud Xenophontem, & Herodotum, fortasse etiam apud Demosthenem multis locis. Thucydides tamen fugit hanc speciem.

Addit non tantum, si quod dixit seruatum fuerit, verum etiam si speciem similitudinemque aliquam versuum effinxerimus, huiuscemodi compositionem eandem venustatem parituram, quam sanè venustatem, leporemque profectum ex huiuscemodi voluptate, occulte clamq; surrepere dicit: fallereque nos dum subit. auctoritate autem aliquorum magnorum uirorum confirmare volens animaduersionem hanc, studiumq;, inquit, huiuscemodi formam orationis crebram esse apud Peripateticos: intelligique nullo negotio posse probatam illis magnopere fuisse. nec apud eos tantum, qui in Lycio deambulabant, verum etiam apud Platonem, & apud Xenophontem: nec non apud Herodotum in historia: inquit etiam, quamuis id asseueranter non dicat, apud Demosthenem etiam multis locis hanc speciem dictionis; numerosamque hoc pacto factam orationem, inueniri. quamuis Thucydides fugerit atq; improbarit eam formam, apud quem, cum seuerus quidam ac tristis esse voluerit, nihil magnopere excultum, politumque inuenitur. Falso autem putaret aliquis Demetrium dissentire à se met ipso, quia cum supra exemplum proferret pæonicæ compositionis, sumpsit illud à Thucydide. vnde intelligitur non omnino ipsum auersum fuisse à numeris. Sed alia est numerosa oratio, de qua nunc differit, quæ scilicet exoritur ex apta compositione & imitatione versuum in soluta oratione. nam pæanas nihil tale efficere traditum est. cum eo etiam nomine probentur summo auctori, quia non habent similitudinem versus, nam versus nulli ex ipsis conflantur. Dissentit autem

tem à iudicio Demetrii Cicero, qui Herodotum numero carere, nisi si quando temere ac fortuito dicit: in quo etiam ille merito ab aliis reprehensus est.

Παραδείγματα δὲ αὐτοῦ λάβοι τις ἂν τοιάδε. οἷον ὡς ὁ Δικαίαρχος ἐν Ἐλέᾳ φησὶ τῆς Ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: τῶν γὰρ κώλων ἀμφοτέρων αἱ ἀπολήξεις μετροειδές τι ἔχουσιν: ὑπὸ δὲ τοῦ εἱρμοῦ καὶ τῆς συναφείας, κλέπτεται μὲν τὸ μετρικόν: ἡδονὴ δ᾽ οὐκ ὀλίγη ἔπεστι.

Exempla autem ipsius sumeret aliquis hæc. veluti Dicæarchus inquit. ἐν Ἐλέᾳ τῆς Ἰταλίας πρεσβύτην ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα: *amborum enim membrorum exitus quiddam continent quod similitudinem habet versus. ob connexionem autem & continuationem occulitur quod simile illic versui est: voluptas uero non parua subest.*

Venustatis huius, profectæ ex constructione verborum illi rei apta, unde sumi possint exempla docet. Primumque ostendit Dicæarchum, grauem scriptorem, ipsa aliquando vsum. hic autem est Dicæarchus ille, cuius & M. Varro in procemio 11. libri de re rustica, & Cicero quoq; pluribus locis mentionem fecerunt. cum uerò non vnum opus ille confecerit, è quo acceptum hoc sit, hic noster non indicat: neque etiam plena sententia est: intelligique potest ex uerbis ipsius de quo loquatur. cum tamen Veliæ mentionem faciat: ita enim à Latinis scriptoribus uocata est, quæ Ἐλέα à Græcis: constetque ciuitatem illam tulisse duos clarissimos viros, Parmenidem inquam, & Zenonem, Eleatem inde appellatum, ut distingueretur ab altero Zenone, conditore familiæ Stoicorum. verisimile est alterum illorum Dicæarchum significasse. Sed hoc nullius momenti est ad exemplum ipsum explanandum. Demetrius igitur ipse statim post Dicæarchi uerba, docet id illic ab ipso factum esse, quod dixit. & cum duo membra sint, utriusque membri clausulam, terminationemque continere in se quiddam, quod habet similitudinem uersus: hoc enim profectò valet μετροειδές. non enim omnino uersum esse putat, sed tantum speciem ipsius quandam retinere. Vocare verò ipsum ἀπολήξειν idest verba, in quibus desinunt membra, cum gemina illic ea sit. & Ἰταλίας, quæ est terminatio prioris membri. & ἡλικίαν ὄντα, quæ posterioris, apertum est. postremæ tres syllabæ prioris membri anapęstum conficiunt: penultimus item pes posterioris est anapęstus, si prima syllaba dematur ex eo nomine, quod quattuor constat, & adplicetur antecedenti monosyllabo. quare præcedent ipsum illum anapæstum duo spondei & consequetur ipsum trochæus. Addit Demetrius, quod ostendit artificium eius scriptoris: locique illius elegantiam ac virtutem. non facile intelligi: nec à quolibet, illic esse quod versus similitudinem habet. quia illa iunctura, compositioque apta verborum, operit illum, nec sinit percipi. nec tamen non aures tunc sentiunt suauitatem illam, quæ inde nascitur. quæ sanè tenuis paruaque non est, quare percipitur inde quidquid est boni commodique in ea re, sine malo detrimentoque vllo: malum enim vitiumq; prorsus foret, si plane cognosceretur versum illic esse. Εἱρμόν vocauit duorum illorum membrorum: vel potius omnium eorum verborum structuram. quæ non minus ipsa vincit, quam cathena aliqua faciat res, quas simul iunxit. nam quin συνάφεια sit: quod uerbum magis adhuc demonstrat è pluribus rebus quasi vnam factam esse, copula & coniunctio aliquarum rerum, dubium non est.

Πλάτων μέντοι ἐν πολλοῖς αὐτῷ τῷ ῥυθμῷ γλαφυρός ἐστιν ἐκτεταμένῳ πως, καὶ οὔτε ἕδραν ἔχοντι, οὔτε μῆκος: τὸ μὲν γὰρ, ἰσχνὸν καὶ δεινόν: τὸ δὲ μῆκος, μεγαλοπρεπές. ἀλλ᾽ οἷον ὀλίσθῳ τινὶ ἔοικε τὰ κῶλα, καὶ οὔτε μέτροις παντάπα

σαν, οὔτ' ἀμέτροις. οἷον ἐν τῷ περὶ μουσικῆς λόγῳ ἐπ' ἄμφω. Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

Plato ſane in multis ipſo numero elegans eſt, extenſo quodanmodo, & neque ſeſsionem habente: neque longitudinem: horum enim alterum ſubtile eſt & graue: longitudo vero, magnificum. ſed tanquam alicui rei lubricæ ſimilia ſunt membra, & neque verſibus omnino, neque orationi remotæ à verſu. ceu in diſputatione de muſica de ambo. Νῦν δὴ ἐλέγομεν.

Cum è numero Peripateticorum, quos ſupra ſignificauit frequentaſſe hanc formam orationis, vnum tantum poſuiſſet Dicæarchum, relictis illis ad Platonem tranſit. quem etiam ſupra nominarat, ac ſtatim collocarat poſt Peripateticos: indicatque plures apud eum locos, qui multum ſuauitatis elegantiæque ab eadem re ducant. Inquit igitur Platonem multis in locis ope huius ipſius rei: rhythmoque extenſo ac porrecto modice, certaque quadam ratione, conſequi vt politus ornatuſque ſit. nam quod inquit ἐκπεπταμένῳ πῶς. hoc quod oſtendi arbitror valere: temperareque hanc rem, quemadmodum ſtatim ipſe declarat. nam niſi id ſeruatum fuerit, hanc formam corruptum iri teſtatur: longeque alias, ac contrarias etiam inter ſe, creatum iri: non enim vno tantum modo inde diſcedi poſſe, ſed duobus: in quorum altero parum illius rei ſumatur: in altero verò nimium. Eſt igitur, quod inquit. Et neque ſeſſionem firmitatemque habente (intelligitur autem rhythmo) neque longitudinem, declaratio illius, quod inquit. porrecto aliquo modo: tradit enim quomodo id fieri debeat, ſtatimque vim, ac naturam contrariarum illarum rerum explanat: quod enim ſtabilitatem moramque habet, exile, ac vehemens eſſe tradit: quod vero longitudinem ac prolixitatem, eſſe vult magnificum. cum autem quę obeſſent huic formæ oſtendiſſet, & tanquam ipſius vitia, nunc vim naturamque illius, quam probat, ponit ante oculos: dicitque ſi id ſeruatum fuerit, quod præcepit: vel potius obſcure ſignificauit, futurum prorſus eſſe, vt membra ſimilia ſint ac paria viæ lubricæ: & in qua facile aliquis ob leuorem quendam cadere aut prolabi poſſit. ipſe ὀλισθον vocat: quod verbum valet viam materiamve aliquam, ſuper qua vix inſiſtere aliquis, atque ingredi ſine prolapſione poſſit. Addidit autem, poſtquam hac quaſi imagine quadam, rem illuſtrauit, quod & ipſum aperit formam illam. inquit enim membra illa futura aſſimilia non penitus verſibus, orationique propriæ poetarum: neque contra ei, quæ vacua penitus ſit à pedibus, nec ſpeciem aliquam ipſius retineat. Cum verò dixiſſet, nullo ipſius loco monſtrato, Platonem multis in locis ſuorum ſermonum nullius alius rei auxilio niſi numerorum, eſſe ornatum & excultum, exempla nunc ponit: ſumitque illa è III. libro de republica, & ea maxime ipſius parte, qua de arte muſica voluptateque, quæ inde capitur, præcipit. cuius modum ſeruari vult. tres igitur continentis locos ponit. primus eorum eſt. ἃς δὴ νῦν ἡμεῖς ἐλέγομεν. quibus in verbis animaduertendum eſt ordinem variatum eſſe duorum poſteriorum monoſyllaborum. nam apud noſtrum hunc. νῦν δὴ legitur. id autem, quod pręcedit, ἐπ' ἄμφω, Demetrii eſt, non Platonis. neque enim apud illum veſtigium vllum apparet eorum verborum. Significant verò illa (vt opinor) in vtranque partem: verba enim ita conſtructa, vt coagmentauit illa Plato, venuſtatem & leporem eximium in ſe continent. immutata autem & diſſipata, vitii, prauæque compoſitionis exemplum eſſe poſſunt. Hoc igitur ſuſpicor valere duo illa verba: niſi aliquis putet abundare ipſa: temereq; huc coniecta eſſe.

Καὶ πάλιν. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον ὅλον. καὶ πάλιν. Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν.

οὕτω

οὕτω μὲν γὰρ γλαφυρὸν καὶ ᾠδικὸν σαφῶς· εἰ δ' ἀνατρέψας εἴποις, ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, ἢ διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, ἐξέλοις τοῦ λόγου τὴν χάριν ἐν αὐτῷ ῥυθμῷ οὖσαν· οὐ γὰρ δὴ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐδ' ἐν ταῖς λέξεσιν.

Et rursus. Μινυρίζων τε καὶ γεγανωμένος ὑπὸ τῆς ᾠδῆς διατελεῖ τὸν βίον ὅλον. Et rursus, Τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν, ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν: *sic enim elegans et canorum aperte: si autem euersa compositione illa dixeris,* ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, *vel* διατελεῖ ὅλον τὸν βίον, *abstuleris ex oratione omnem leporem qui in ipso numero manet: non enim vllo modo in sententia, neque in singulis verbis.*

Secundus hic locus est. quæ verba tamen apud Platonem consequuntur superius exemplum: neque enim ipsum manere puto in solis illis verbis, quæ posita hic à Demetrio sunt, sed etiam in his, quę illic sequuntur. τὰς γλυκείας καὶ μαλακὰς καὶ θρηνώδεις ἁρμονίας. Tertius vero est. qui itidem apud auctorem aptus est è secundo illo: nihilque inter ipsos interiectum est. nisi quod illic præterea est οὗτος: ita enim membrum hoc incipit apud Platonem. οὗτος τὸ μὲν πρῶτον. tertius inquam locus est: τὸ μὲν πρῶτον, εἴ τι θυμοειδὲς εἶχεν. ὥσπερ σίδηρον ἐμάλαξεν. Positis igitur tribus his exemplis, differit de illis: planamque facit elegantiam huius compositionis, affirmans primum inde existere quiddam concinnum ac politum: quodque similitudinem cantus in se habeat: hoc enim prorsus valet, quod inquit, ᾠδικὸν. idque facile auribus percipi, nec obscurum alicui esse posse. deinde magis explanare hoc volens: ostendereque, vnde venustas illa nascatur, dissoluit structuram illam: & ordine tantum verborum immutato, facit ut omnes, qui aures eruditas habeant: vel potius non omnino agrestes: & sensus omnis, qui in ipsis positus est, expertes sunt, fateri debeant, hoc verum esse. inquit igitur. si autem dissoluta, euersaque penitus structura illa, dicas ἐμάλαξεν ὥσπερ σίδηρον, vel διατελεῖ ὅλον τὸν βίον. eiicis, & exturbas ex oratione leporem illum ac venustatem, quæ sanè in rhythmo est. nullo modo autem in sententia, neque in verbis per se. Animaduertendum hic est. non immutare Demetrium ordinem verborum primi exempli. sed duorum tantum horum consequentium idest secundi, ac tertii. quod fortasse fecit, quia supra illud plenum integrumque non posuit, aut quia illud ita se habere in posterioribus duobus magis apparebat. in tertio igitur dissoluendo (ipsum enim prius aggreditur) quod postremum verbum erat, ante duo, qua ipsum antecedebant, collocauit: in secundo verò ordinem tantum duorum extremorum verborum variat. atque illud, quod vltimum erat, antepenultimum facit. Est hic præterea varietas quædam lectionis in calamo exaratis libris, cum tamen sententia plana sit: quidam enim habent ἀναστρέψας: alii verò vna minus littera, ἀνατρέψας. quod etiam illi infra, vbi hoc nomen repetitur, custodierunt. ἀνατρέψαι ναῦν veteres auctores dicunt aut procellam aliquam, aut imperitum gubernatorem, cum nauim perdere ac fluctibus mergere ostendere volunt. Cicero euertere nauim inquit, idem significans: Eodem igitur pacto ἀνατρέψαι clausulam aliquam verius dici puto. Vt autem hoc loco immutata inter se hæc verba inueni propter similitudinem nominum, ita etiam apud alios veteres auctores in ipsa eodem pacto variata incidi: peccarunt enim sæpe librarii decepti similitudine harum vocum ac fortasse etiam notionis ipsius, non valde diuersę. nam si quis omnino uellet, defenderet membrum aliquod aptum: constructumque eleganter, dici posse ἀναστρέφεσθαι, cum inuertitur: ordoq; verborum in ipso immutatur. Ἐξέχεις etiam (nisi maculæ aliquid hic subest) necesse est valeat eijcis & exturbas. nam si ἐξέλοις legeretur, planius significaretur eximi inde tolliq; eam rem. Cicero, qui in oratore suo, vt idem probaret: omnemque dubitationem tolleret de ui elegantis compositionis, his verbis in ea re tradenda vtitur. Quantum autem sit apte dicere experiri licet, si aut compositi oratoris bene structam collocationem dissoluas permu

tatione

tatione verborum: corrumpitur enim tota res. cumque Demetrius hic dixerit: οὐ γὰρ δὴ ἐν τῇ διανοίᾳ: οὐδ' ἐν ταῖς λέξεσι. idem ille ostendere studens, infra inquit. & eodem sane loco: idest cum iam declarasset corrumpi venustatem illam, & extingui, ordine tantum verborum variato: fractaque compositione illa. Vides ne, vt ordine verborum paulum immutato, iisdem verbis, stante sententia, ad nihilum omnia recidant, cum sint ex aptis dissoluta. Quamuis autem asseueret Demetrius suauitatem manere in compositione ipsa, non in verbis: neque in sententia, non tamen existimare debemus aut sententiam esse illepidam, aut verba iniucunda. loquitur enim de illa venustate, quæ proficiscitur ex apta illa structura, quæ profecto ortum eum habere perspicitur, quia immutata ea re subito perit: cum tamen reliqua illa maneant. nam quin sententiæ illæ Platonis iucundæ sua sponte sint, cum de re suaui loquatur, dubitandum non est. Eodem pacto verba illa in medio exemplo posita, sunt mollia ac tenera. μινυρίζων & γεγανωμένος: aliter enim non conuenirent rei illius commemorationi. Sophocles certe in suauissimo cantu, qui primus est in Oedipo Coloneo, priore horum vtitur, cum rem omnium lepidissimam exponeret: cantum enim lusciniolæ significans inquit. ἔνθα λίγεια μινύρεται θαμίζουσα μάλιστ' ἀηδών. in illis nanque tragœdiarum partibus, solitos poetas eam formam dicendi captare, quæ vndique ornata sit, & referta omni suauitate, planum est. Quin etiam id illic tradit interpres, qui vtitur in ea re tradenda iisdem verbis, quibus paulo supra vsus est Demetrius, cum eandem formam intelligeret. quamuis non velit ille, vt hic noster, ipsam tantum oriri ab apta compositione. inquit igitur. Αὐτοῦ τοῦ Σοφοκλέους ὑπὸ τὸ ἴδιον ἀποδόντος χαρακτηριστικὸν, τὸ γλαφυρὸν καὶ ᾠδικὸν μέλος.

Καὶ περὶ τῶν μουσικῶν δὲ ὀργάνων πάλιν χαριέντως ἥρμοσεν ἐν οἷς δή φησιν. Λύρα δή σοι λείπεται κατὰ πόλιν: εἰ γὰρ ἀναστρέψας εἴποις, κατὰ πόλιν λείπεται, μεθηρμοσμένῳ ποιήσεις ὅμοιον.

Et de musicis vtique instrumentis rursus lepide aptauit verba, vbi scilicet inquit. Λύρα δή σοι λείπεται κατὰ πόλιν: si nanque euersa coagmentatione illa dixeris, κατὰ πόλιν λείπεται, efficies quiddam simile ei qui longe aliam structuram sequatur.

Indicat alium locum eiusdem accurati scriptoris in eodem libro, ante superiorem illum, vnde itidem exempla capi possint huius compositionis verborum lepidæ: vndeque existant numeri elegantes. est autem vbi ille de musicis instrumentis agit: reque omni diligenter ponderata, tradit quæ vtilia sint, accommodataque illi reipublicæ: & quæ contra inde pelli debeant, vt importuna: & quæ possent valde hominibus, qui illic viuunt nocere, corrumpentia eorum mores ac seueram disciplinam: cum enim multa iam sustulisset, dixit ea, quæ hic ponuntur à nostro hoc auctore, qui sane laudans eam verborum structuram, de Platone inquit, χαριέντως ἥρμοσε: ostendit enim verbum ipsum eam aptam structuram. nam quod addidit illi verbo χαριέντως, declarat hoc ab eo factum esse lepide ac venuste, illamque structuram plenam esse suauitatis atque elegantiæ. Apud Platonem quædam verba interiecta, inculcataq; sunt in medium horum, vt quę personam indicant eius, qui tunc loquitur in eo sermone: & præterea nomen alîus instrumenti musici, quod & ipsum supra appellatum non erat, ac recipi debebat: ita enim illic legitur. λύρα δή σοι ἦν δ' ἐγὼ, καὶ κιθάρα λείπεται κατὰ πόλιν χρήσιμα. vt supra autem fecit, ita hic quoque magis explanare rem volens, ac verum esse quod dixerat, docere: proficisci inquam illam voluptatem, quam sentiunt aures, non à sententia: neque à genere verborum, sed à compositione ipsa, immutat ordinem eorum verborum. quo facto affirmat statim corrumpi, extinguique voluptatem illam: molirique id perinde esse affirmat, atq; dissoluere rem illam; bonamq;

eam collocationem frangere, ac dissipare. inquit igitur. Si autem conuerso verborum ordine: tribusque postremis immutatis, dixeris κατὰ πόλιν λείπεται, efficies idem, quod efficeret ille, qui sedulo rem aliquam eximie constructam dissolueret: hoc enim prorsus valet μεθαρμόσασθαι. idest longe aliam ac diuersam structuram fabricari. Videtur autem hoc verbum vsurpari etiam solitum, cum aliquis sententiam mutabat: repudiabatque id, quod antea captare solitus esset. ita certe Cicero id cepit. qui in epistola quadam ad Atticum inquit. Et si μεθαρμόζομαι in posterum genus hoc personarum; incredibile est quàm ea quidam requirant, idest ex hoc tempore cum sermones conficiam, pro nostris familiaribus, quos prius libenter ornabam, includam in illos personas antiquas.

Τούτῳ δὲ ἐπιφέρει. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ αὖτις εἴη: τῇ γὰρ ἐκτάσει καὶ τῷ μήκει, πάνυ χαριέντως μεμίμηται τρόπον τινὰ ἦχον σύριγγος: ἔσται δὲ δῆλον, εἴ τις μετασυνθεὶς λέγοι καὶ τοῦτο.

Huic autem adiungit. Καὶ αὖ κατ' ἀγροὺς τοῖς ποιμέσι σύριγξ αὖτις εἴη: *extensione enim & longitudine, valde venuste imitatus est aliquo modo sonum fistulæ: erit autem id planum, si aliquis mutata compositione idem dixerit.*

Ducit alterum exemplum Demetrius eiusdem rei ex eodem loco: qui sanè sequitur superiorem hunc. sunt autem verba pauca, quibus grauissimus ille scriptor narrat, restare adhuc fistulam, qua pastores in agris saltibusque suis vtantur. quo in exemplo notandum est, non idem verbum esse, quo pastores ipsi vocantur apud vtrunque auctorem. nam nunc apud Platonem legitur νομεῦσι, non, vt citat eum locum Demetrius, ποιμέσι: quæ duo vocabula constant etiam diuersis primis duabus syllabis, vt apparet. Quod autem aliter citat eum locum, fieri potuit, quia in manibus librum non haberet: memoriamq; sequeretur, quę tunc ipsum fefellit, vt aliquando contingit. nisi aliquis putet postea id verbum variatum fuisse apud Platonem, quod non puto. Declarauit autem statim hic noster quomodo peperisset accuratissimus ille scriptor suauitatem illam: induxissetque eo numeros illi tempori aptos: inquit enim. extensione quadam & longitudine valde venuste imitatus est sonum illum fistulæ. Addidit vero. Aliquo modo, quia non omnino voce potuit exprimi sonus ille musici eius instrumenti, sed reddidit tantum illius soni, quantum potuit, atque illic conuenire existimauit. Quod verò supra inquit fugiendam esse longitudinem, vt, contrariam ipsius rem, stabilitatem: hic vero tradit hoc confectum fuisse auxilio ipsius longitudinis, putandum est eum significasse longitudinem quandam, modicam quidem illam ac temperatam, vt tantum discedere ipsam ab illa quasi sessione accipiendum sit. cum autem tale esse, idest concinnum, numerisq; suauibus repletum postremum hoc exemplum immutatione eius facta, non comprobarit, admonet, si quis velit, posse etiam ipsum cognoscere id verum esse illo pacto: affirmat enim id in eo quoq; vsu venturum esse, quod in superioribus, & hoc quoque tanquam experimento quodam rem explanatum iri. quod tamen ipse facere supersedit, quia rationem eius iam docuerat: & in manu cuiuslibet positum erat id moliri.

Περὶ μὲν δὴ τοῦ κατὰ σύνθεσιν γλαφυροῦ ἐπιφαινομένου, τοσαῦτα, ὡς ἐν δυσκόλοις. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ γλαφυροῦ, ἐν ὅσοις καὶ ὅπως γίνεται. καθάπερ δὲ τῷ μεγαλοπρεπεῖ παρέκειτο ὁ ψυχρὸς χαρακτὴρ, οὕτω τῷ γλαφυρῷ παράκειταί τις διημαρτημένος. ὀνομάζει δὲ αὐτὸν τῷ κοινῷ ὀνόματι κακόζηλον. γίνεται δ' ἂν καὶ οὗτος ἐν τρισὶν, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες.

De eleganti igitur illo, quod eminet ex compositione, tot, ut in re ardua. Dictum

Dictum autem & de nota eleganti, in quibus manet, & quomodo gignitur. quemadmodum autem magnificæ propinqua erat frigida nota, sic concinnæ propinqua est quædam vitiosa. nominant autem ipsam commum nomine cacozelum. Nascitur vero & ipsa ex tribus, quemadmodum & reliquæ omnes.

Se ad finem huius præceptionis peruenisse ostendit, idest docuisse, quomodo gignatur venustas illa ac lepos, qui emicat ex apta structura verborum: hoc enim postremum fecerat: sed quia eodem tempore impletum, absolutumque fuerat, quod dici debebat de nota hac, formaque dicendi concinna & splendida, statim addit se tradidisse cuncta, quæ ad eam facerent: docuisseque & in quibus rebus forma hæc polita manet: & quomodo gignatur: quæque via sit illius efficiendæ. nunc autem aliam notam aggressurus, quam tamen non oporteat sequi, sed vitare ac fugere, antequam aliquid de illa pręcipiat, probare volens crebro mala quædam ac vitia, quæ vmbram quandam virtutum retineant, nos decipere: idque in hoc etiam ipso bono quętendo contingere, & vsu uenire posse, redigit nobis in memoriam id contigisse in forma dicendi magnifica & ampla: fuisse nanque vicinam illi formæ formam quandam corruptam ac deprauatam, quæ vocaretur nota frigida. sic igitur affirmat fieri in hac, de qua disseruit, nota. vt illa scilicet habeat finitimam formam vitiosam: valdeq; remotam à vero atque recto. docet autem ipsam vocari communi nomine: quodq; cunctas prauæ imitationis partes complectatur, variæ nanque sunt ipsius species, κακόζηλον. Quintilianus quoque in VIII. libro de ipsa diligenter pręcepit: cumq; primum Græco hoc ipso nomine illam appellasset, conatus ipsum exprimere. malam affectationem vocauit. Sed etiam Lucianus vitii huius in dicendo mentionem fecit in libello de saltatione. quod enim in oratione contingit: vitiosoque nomine à multitudine κακοζηλία appellatur, idem etiam in ea re vsu uenire affirmat, ut saltatores etiam ipsi mensuram imitationis transeant: & supra quàm opus sit, ac ferri possit, cuncta augeant, & contendant. Affirmat igitur Demetrius uitium hoc manere in tribus rebus, idest in sententia. in verbis. in compositione uerborum: exagitarique merito posse, ut malos affectatores elegantiarum, concinnitatisque in oratione, omnes illos, qui labantur in uno aliquo trium horum modorum. quo etiam numero aut uirtutum, aut uitiorum in reliquis notis, formisque dicendi oratores, siue laudem consequantur, siue in culpam incidant: ut illi se in illis tractandis recte aut perperam gerant:

Εν διανοίᾳ μὲν, ὡς ὁ εἰπὼν. Κένταυρος ἑαυτὸν ἱππεύων. καὶ ἐπὶ τοῦ βουλομένου ἀλεξάνδρου δρόμον ἀγωνίσασθαι ὀλυμπιάσιν, ἔφη τις οὕτως. Ἀλέξανδρε, δράμε σου τῆς μητρὸς τὸ ὄνομα.

In sententia quidem, quemadmodum qui dixit. Centaurus se ipsum equitans. & cum vellet Alexander in olympico certamine currere, quidam ita dixit. Alexander curre matris nomen.

Quomodo peccetur in sententiis: & qui, dum student esse ornati: splendorique toto animo incumbunt, finem suum non consequuntur, sed inquinant potius orationem, risumque mouent, duobus exemplis ostendit. prius illorum est eius, qui dixit (neque enim nomen posuit auctoris huius uocis.) Centaurus se ipsum equitans. putauit igitur hanc sententiam esse insulsam Demetrius: & è multis, ut huic uitio demonstrando ualde aptam, sumpsit, apparereque in illa existimauit studium eius, qui uellet concinnus esse: nec tamen uiam illius boni consequendi teneret. Interpres Homeri Eustathius recitauit huiuscemodi uocem cuiusdam, qui cum eandem dupli

cem

cem naturàm cogitaret, ac concinnus & ipſe eſſe vellet, in eo quod illic notaſſet exponendo, incidit (vt opinor) in eandem inſulſitatem, vel potius magis peccauit quàm ille superior. nam res inhoneſtas ante oculos aliquo modo adduxit & illarum fœditatem renouauit. inquit igitur, vt grammaticus ille narrat, qui tamen eam vocem parum ſcite lepidam, & vrbanam putat. Equus ructat hominem: homoque cacat equum. Alterum exemplum Demetrii eſt illius (vt ſupra nanque fecerat, ita hic nomini ipſius parcit) qui dixit. cum Alexander ille magnus, deliberaret cum amicis, an deberet in Olympicis certaminibus concurrere curſu cum illis, qui eò cupidi palmæ veniſſent. Alexander curre nomen matris. illam verò Olympiadam vocatam fuiſſe notum eſt: hoc enim quoque ineptum non ſine cauſa prudens hic ſcriptor putat: profectumque eſſe à prauo iudicio hominis, qui cum valde vellet, neſciret tamen eſſe elegans & concinnus. Non ſine cauſa autem ſuſpicari hic poſſet aliquis, legi potius debere. βουλομένου, quàm βουλευομένου.

Ἐν δὲ ὀνόμασι γίγνοιτ᾽ ἂν οὕτως, οἷον. Ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον: ἥ τε γὰρ μεταφορὰ ἡ ἐγέλα, πάνυ μετάκειται ἀπρεπῶς. καὶ ζ᾽ σύνθετον, τὸ ἡδύχροον, οὐδ᾽ ἐν ποιήμασι θείη αὖτις ἀκριβῶς σωφρονῶν. ἢ ὥς τις εἶπεν. Ὅτι δ᾽ ἐγέλως ὑπεσύριζε πίτυς αὔραις. περὶ μὲν δὴ τὴν λέξιν οὕτω,

In nominibus autem gigneretur ſic, ceu. Riſit roſam ſuauicolorem: translatio nanque illa riſit, valde præter id quod decet ſumpta eſt. & illud verbum compoſitum ſuauicolorem, ne in poemate quidem aliquis poneret bene ſanus. vel vt quidam dixit, quod. Subfiſtulabat pinus auris. in locutione ſane hoc pacto.

Cum docuiſſet quomodo incidatur in hoc vitium ſententiis inſulſis, nunc tradit cuius generis vocabula gignant idem malum. primumque hoc pacto inquit ipſum effici, vt ſi quis dicat, (verba enim ipſius ponam) ἐγέλα που ῥόδον ἡδύχροον idest, vt verbum verbo reddam, ridebat roſam ſuauicolorem. in illis autem duo reprehendit. & translationem eam ridebat, quam parum verecundam, vel indecoram potius eſſe dicit. Eſt autem (niſi fallor) ſcrupulus in exemplo hoc conformato: neque enim perſpicitur, quam rem ridere dicat: cum enim velit id verbum translatum illic eſſe; idque aperte teſtetur, planum eſt non intelligere ipſum verum riſum, ſed rem, quæ ſimilis illi ſit atque ipſum referat: plures autem illę poſſunt eſſe, atque hic ſimulatus riſus variis modis gigni poteſt. Niſi aliquis putet non in illa ſola voce manere tranſlationem, ſed coniuncta ipſa cum ea, quæ ſequitur, roſam: ridere nanque ſeorſum, proprie rem, cui oſtendendę inuentum eſt, ſignificabat. adiuncta verò illi vox, quæ roſam valet, id verbum è ſuo domicilio in alienum traducit, in quo ſane affirmat Demetrius non eſſe ſeruatum quod decet, ſed longe ab eo diſceſſum eſſe. Alterum eſt quod improbat, verbum illud iunctum: concretumque è duabus vocibus. ἡδύχροον. quarum prior iucundum: poſterior colorem ſignificat. hoc igitur iunctum verbum ne dum locum habeat: probatique poſſit in ſoluta oratione, in poemate etiam rècte vſurpari non poſſe aſſeuerat. dicens ipſum neminem bene ſanum illic etiam collocaturum eſſe, quia nimis affectata compoſitio illa eſſet. Alterum exemplum eiuſdem vitii, in eadem re manentis, eſt quod quendam dixiſſe tradit. nam hoc prolatum fuiſſe ab aliquo teſtatur, cum proximi ſuperioris auctorem nullum, ſine nomine etiam, non citet: videaturque hoc ipſe, culpę illius demoſtrandæ cauſa, finxiſſe. quod declarat etiam id quod addit. non omnino ſanum haberi poſſe eum, qui in poemate etiam ipſum poſuerit. ſi igitur non facile inueniretur, qui in carmine etiam eo vteretur, veriſimile eſt neminem vnquam extitiſſe tam ſtultum, qui illud in proſam orationem reciperet. exemplum inquam alterum hoc eſt. Subfiſtulabat pinus auris.

hic etiam verba ipsius spectanda puto, quia magis in illis apparet id vitium: quin certe sonus ille, quem dicit à lenioribus ventis excitatum, translato verbo à fistula pastoricia, quam σύριγγα vocant, appellatus sit, dubitari non potest. Quare conatus sum ipsum exprimere, in qua re opus fuit nouare uerbum. & si fistulator ille Ciceroni inde uidetur manasse. Angelus preterea Politianus, cum idem in carmine quodam suo, quod patrio nostro sermone scripsit, ostendere niteretur, & ipse à nomine musici instrumenti formato verbo, idem significauit. in quo fortasse magis peccauit, quia sonus illius grandior est, quàm ut conueniat sibilo, quod edunt pinus: inquit enim. Ne quando e soffia un uentolino ageuole Fra le cime de pini: & quelle trombano. Theocritus quoq; pænè eadem usurpauit, cum eundem susurrum illum significare vellet. Non monstrat autem, vt supra fecit Demetrius, in quibus verbis hic peccatum sit, & tamen perspici potest hæc verba poetica esse: redolentque prorsus illa eam locutionem. qui igitur ita quoque captauit splendorem, inde pulsus est: nec veram viam tenuit. Ad extremum posuit, existimans hanc rem satis explanatam esse: idque ostendere ac testari uolens. Hoc pacto gigni κακοζηλίαν, quæ manet in uerbis: uocabulisq; huic uitio gignendo aptis.

Σύνθεσις δὲ ἀναπαιστικὴ, καὶ μάλιστα ἐοικυῖα τοῖς κεκλασμένοις καὶ ἀσήμνοις μέτροις, οἷα μάλιστα τὰ σωτάδεια διὰ τὸ μαλακώτερον. Σκύλας καύματι καλυψον. καὶ Σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ᾽ ὦμον, ἀντὶ τοῦ σείων πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον: ὅπου γὰρ μεταμεμορφωμένῳ ἔοικεν ὁ στίχος, ὥσπερ οἱ μυθευόμενοι ἐξ ἀῤῥένων μεταβάλλειν εἰς θηλείας. τοσάδε μὲν καὶ περὶ κακοζηλίας.

Compositio autem anapæstica: & quæ maxime similis est fractis & sine vlla dignitate versibus, qualia maxime sunt Sotadea, ut mollia, Σκύλας καύματι κάλυψον. & Σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ᾽ ὦμον, pro illo σείων πηλιάδα μελίην κατὰ δεξιὸν ὦμον: versus enim videtur in aliam formam mutatus, vt illi qui feruntur è maribus in feminas conuersi. tot quidem & de praua imitatione.

Tertius hic modus est, quo conflatur idem vitium: cum enim compositionem etiam quandam gignere κακόζηλον ostendisset, quę potissimum verborum structura tantum mali creet declarat: ipsamq; esse affirmat, quæ constet numero anapæsto: pluresq; continentes pedes habeat contrarios dactylis. demumque compositionem omnem, quę maxime similis sit versibus fractis, & carentibus honore ac granditate: neque enim omnino in ipsa, quamuis vitiosa & eneruata, sunt certę mensurę, ut in uersibus, sed tamen similitudinem magnam habet poematis alicuius talis. Vt autem Demetrius vocat metra quædam κεκλασμένα, ita Quintilianus appellauit compositionem fractam, quę imitaretur incessum alicuius fractum, & in cuius moribus spectaretur mollitia & languor. nam vocabulum illud particeps nominis ac uerbi, à κλάω, quod ualet frangi, deriuari exploratum est. Verbum hoc ipsum transtulit eodem pacto Hermogenes, cum & ipse disputaret de Homerico versu eneruato à Sotade: tener nanq; ille poeta immutato uerborum ordine longe alios pedes illic repente fabricauit. inquit igitur Hermogenes appellatis pedibus, quos nouos contrariosq; prioribus eò Sotades induxisset. δι᾽ ὧν ἐκλάσθη πᾶς ὁ ῥυθμός. Significare uerò ἄσημον, id, quod spoliatum est dignitate & abiectum, eodem pacto notum est. Cum autem monstrare uellet qualia in primis carmina huiuscemodi forent, usus est exemplo metrorum Sotadis. ille enim delectatus est hoc genere carminis: consilioq; suo ipsum aptum existimauit, quia intelligeret molle esse ac tenerum. quare etiam uersus Homericos mutato uerborum ordine corrupit. & cum apud poetam ipsum grandes illi honestiq; forent, reddidit ipsos

psos humiles & abiectos, sententiis iisdem & uocabulis conseruatis: unde etiam opus confecit Iliadem uocatum, quia, ut suspicari licet, constaret Homericis uersibus ex illo poemate sumptis. mentionem ipsius fecit Hephestion in Enchiridio, quo loco ipse quoque posterius hoc exemplum posuit. Sed etiam Hermogenes in primo segmento, cum formam illam amplam plenamque dignitatis traderet, quam uocauit σεμνότητα: ubi enim docet, que compositio apta sit ei formæ, & qui pedes nullo modo ipsi conueniant, testatur posse etiam intelligi pedes eos, quos ipse indicauit alienos ab ea esse, non esse ullo pacto ipsi gignendę aptos, ex studio illius, qui corrupit uersum Homericum: & hunc ipsum poetę uersum ponit, eiusdemq; deprauationem. quan uis enim Sotadem non appellet, intelligere tamen ipsum hunc poetam, quem etiam, vt mollem & delicatum, appellauit cinædum Martialis, constat. Est autem apud hunc nostrum auctorem molestum, quod cum duobus exemplis vtatur, ob rem magis declarandam, alterum eorum incertum nunc est: neque enim prius, vt posterius ille explanat: curæve aliquid suscipit in ipso aperiendo. & præterea non sine causa suspectum illud esse potest, ne mendum contineat: cum enim tribus verbis constet, primum eorum non eodem pacto legitur in omnibus scriptis libris: quidam enim valde antiquus habet σκέπας. Sed non tantum obest fini nostro notio illius vocis, parum comperta: omnisque demum sententia valde obscura, quantum ignoratio rei ipsius: nescitur enim an hoc quoque de industria corruptum sit: siue primo à poeta illo ipso ita conformatum fuerit. nam quin hoc quoque Sotadis exemplum sit, non videtur posse dubitari, si recte supra pro τόμαπ, quod cuncti libri habebant, σανίδας emendatum olim à me fuit. Explicans autem consilium Sotadis Demetrius: & quod factum esset ab eo testificans, inquit. Hic versus aliquo modo formam mutauit: sustinuitq; in se μεταμόρφωσιν, quam vocant: simile nanq; quiddam ipsi contigit illi, quod fabulæ ferunt non nullis contigisse, qui è maribus feminæ facti sint vt Cæneus. potest igitur hoc etiam simili plane cognosci quanta vis sit coagmentationis verborum, & in quam culpam incidant qui male: contraque ac fieri oporteret, atque illi loco conueniat, verba in oratione componunt.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἰσχνοῦ χαρακτῆρος, ἔχοιμεν ἂν καὶ πράγματα ἴσως τινὰ μικρὰ καὶ τῷ χαρακτῆρι πρόσφορα. οἷον, τὸ παρὰ Λυσίᾳ· Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. τὴν δὲ λέξιν εἶναι πᾶσαν χρὴ κυρίαν καὶ συνήθη: μικρότερον γὰρ τὸ συνηθέστερον πάντων: τὸ δὲ ἀσύνηθες καὶ μετενηνεγμένον, μεγαλοπρεπές.

De tenui nota, haberemus & res quasdam fortasse pusillas & formæ huic accommodatas. vt, quod apud Lysiam est. Οἰκίδιον ἔστι μοι διπλοῦν, ἴσα ἔχον τὰ ἄνω τοῖς κάτω. *Verba autem omnia propria esse debent, & ex consuetudine: quod enim non discedit à consuetudine, est omnibus tenuius: quod vero extra consuetudinem est & translatum, idem magnificum.*

Tradit nunc tenuem notam, duabus iam explicatis, quę vocatur ita ob similitudinem corporis, in quo gracilitas est. tenuis igitur nota formaque appellata & ipsa est: nec non exilis. primum igitur docet inueniri res quasdam, quæ pusillæ sunt, & valde conueniunt huic generi dicendi. atque ipsum valde adiuuant, ad quas scilicet ipsum admouendum est. Probare vero hoc volens, & cuiusmodi ipsæ sint declarare, vtitur exemplo Lysiæ, qui initio illius orationis, qua defendit Eratosthenem, vocatum in iudicium, quod adulterum vxoris domi suę necasset, facit illum, tenuem hominem atque vnum ex multitudine, humilem casam suam describere, quam etiam imminuto nomine οἰκίδιον vocauit, quasi domunculam: non facile autem inueniretur exemplum rei tam minutæ in aliqua oratione narratæ, & quod magis id, quod auctor de-

clarare vult, poneret ante oculos. Statim autem post exemplum Demetrius præcipit, quod genus orationis eo adhiberi debeat, vt vere nota hæc tenuis formulaque finga tur: ipsamque omnem constare debere dicit vocabulis propriis rerum, & quibus fre quenter consuetudo vtatur. cuius rei, posterioris inquam, rationem etiam reddidit: affirmat enim id, quod est in communi consuetudine esse omnibus aliis tenuius, ac minutius: vt contra genus verborum à consuetudine remotorum translatorumq;, amplum quiddam in se habere ac magnificum testatur.

Καὶ μηδὲ διπλᾶ ὀνόματα τιθέναι: τοῦ γὰρ ἐναντίου χαρακτῆρος καὶ ταῦτα. μὴ δὲ μὴν πεποιημένα: μήδ᾽ ὅσα ἄλλα μεγαλοπρέπειαν ποιεῖ. μάλιστα δὲ σαφῆ χρὴ τὴν λέξιν εἶναι: τὸ δὲ σαφὲς ἐν πλείοσι.

Et neque duplicia nomina ponere: contrariæ nanque notæ & hæc sunt. Neque etiam facta: neque quæcunque alia magnificentiam pariunt. in primis autem planam oportet esse locutionem. planum autem in pluribus.

Admonet præterea ne in ea forma vsurpentur nomina duplicia, iunctaque, cuius etiam rei causam eandem aliquo modo adfert: vt enim illa, quæ dixit, ita hæc contrarię huic notæ idonea esse affirmat. Ita verò se rem habere percipitur etiam auctoritate Demosthenis, qui in nobili illa oratione pro Ctesiphonte, cum rem augere vellet: excitareque animos auditorum ad indignitatem illius consilii spectandam, exiguo in spatio plura iuncta nomina & illa quidem illustria, ac sonantia captauit. Τις μὴ ἐπι νόμος τοσαύτης ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστὸς, ὥστε τὴν δύναμιν τὶ τῶν ἰδίων, καὶ ποιήσαντα πρᾶγμα φιλανθρωπον καὶ φιλόδωρον & quæ sequuntur. Addit præterea Phalereus locum illic non esse vocabulis factis: demumque omnia illa fugienda esse, quæ amplitudinem gignunt. Animaduertendum autem, cum Cicero etiam hanc formam tenuem describat, accurateque doceat, quę in ea fingenda sint, & sane ostendat eadem oportere declinari, videri tamen ipsum concedere, vt qui eam sequitur propius accedat ad hos ornatus, quàm Demetrius: tantumque rectum esse putat, vt ipsis modice ac temperanter vtatur, cùm hic noster velit, vt subtilis ille penitus se ab ipsis abstineat. Verba Ciceronis hæc sunt. Ergo ille tenuis orator, modo sit elegans, nec in faciendis verbis erit audax, & in transferendis verecundus & parcus: & in priscis, reliquisque ornamentis & verborum & sententiarum demissior. nam quod ad translationes facit, magis ipsum ei indulgere: putareque minore periculo numerum aliquem etiam ipsarum tenuem oratorem vsurpare posse apertum est. inquit enim. Translatione fortasse crebrior, qua frequentissime sermo omnis utitur, non modo vrbanorum, sed etiam rusticorum. Sequitur apud Demetrium. Requiri in primis in hac nota dicendi, ut oratio plana apertaque sit: & ne aliquis labi in hoc possit, cum hoc pluribus rebus effici dixisset, explicat ordine, quæ sint illa, quę apertam dilucidamque orationem reddunt,

Πρῶτα μὲν ἐν τοῖς κυρίοις: ἔπειτα ἐν τοῖς συνδεδεμένοις. τὸ δὲ ἀσύνδετον καὶ διαλελυμένον ὅλως, ἀσαφὲς πᾶν: ἄδηλος γὰρ ἡ ἑκάστου κώλου ἀρχὴ διὰ τὴν λύσιν, ὥσπερ τὰ ἡρακλείτου: καὶ γὰρ ταῦτα σκοτεινὰ ποιεῖ τὸ πλεῖστον ἡ λύσις.

Primum quidem in proprijs: deinde in copulatis. quod autem caret coniunctionibus et dissolutum est totum, obscurum omne est: incerta enim singulorum membrorum principia propter dissolutionem, quemadmodum Heracliti scripta: etenim hæc tenebricosa efficit magna ex parte dissolutio.

Primum

Primum propria suaque rerum vocabula vim hanc habere Demetrius inquit, deinde manere idem in coniunctionibus loco positis, iunctisq; singulis sententiis. Dissentiunt autem hac in parte inter se libri calamo exarati: quidam enim eorum habent ἐν τοῖς συνδεδεμένοις: quidam vero ἐν τοῖς συνδέσμοις. nec tamen (vt apparet) sententia quicquam variatur. Cum verò iam affirmasset multum ualere ad efficiendam orationem dilucidam, membra orationis iuncta esse suis copulis, ostendit contrarium huius rei efficere rem contrariam, ac quidquid in oratione est vacuum à coniunctionibus, dissolutumque, necessario esse totum obscurum: carereque eo bono. Ἀσύνδετον, quo verbo auctor vsus est, valet locum apud oratorem, aut apud poetam, vnde absint coniunctiones. vsurpant passim magistri dicendi, grammaticique in ea re ostendenda Grecum hoc verbum, sed tamen ipsum culpa librariorum saepe deprauatum est: ac pro ἀσύνδετον, perperam ἀσύνθετον scriptum inuenitur, vt apud Donatum interpretem Terentii non ineruditum, & alios etiam non nullos: neque enim possunt vllo pacto vocari loci illi ἀσύνθετοι. sine dubio enim illic quoque compositio verborum est: sed compositio dura, quam amauit Hippocrates in sententiis suis edendis: & quæ est accommodata studio histrionum. Idem mendum etiam est apud Iulium Rufinianum in libello, quem scripsit de luminibus & verborum & sententiarum, quæ Græci vocant σχήματα: vbi enim ipsam hanc figuram tradit, ita legitur. Asyntheton est vel dialyton, cum oratio nulla coniunctione connexa, velut soluta sententiæ regulam seruat. asyndeton enim sine dubio legi illic debet: ceteraque, vt ego scripsi. Cur autem hoc illic eueniat, vt vbi hæc dissolutio est, illic etiam obscuritas, confusioque quædam sit, docet Demetrius his verbis. Incertum enim vniuscuiusque membri principium est propter dissolutionem. idest qui legit sæpe hæret: secumque statuere non potest verbum ne aliquod initium sit consequentis membri, an finis antecedentis: inferiorique, an superiori sententiæ adplicari debeat. quare hoc gignit in animo ipsius confusionem non paruam. Cum huius vitii orationis exemplum monstrare vellet, dixit Heracliti, illius Ephesii, scripta huiuscemodi esse. cuius etiam exemplo in eadem re ante oculos ponenda, vsus prius fuerat Aristoteles in tertio libro de arte dicendi, qui tamen contentus non fuit tradidisse scripta illius vix posse notis distingui ea de causa, sed præterea certum quendam locum indicauit: principiumque statim libri malum id in se habere significauit. Cum igitur communiter tantum id testatus esset Demetrius, addidit illa ipsa Heracliti scripta, quæ sane vulgo, vnoq; omnium animo, credebantur esse obscura, plenaque tenebrarum, effici obscura magna ex parte ab hac ipsa dissolutione. Sed etiam Theon sophistes eodem recurrit, cum & ipse accurate doceret, quę sint fugienda ab eo qui plane velit dicere: cum enim de amphibolia illa dissereret, quæ fit cum partes orationis, significantes aliquid, dubium incertumque habent eum, qui legit, quia non facile secum statuere potest quibus adplicari debeant: idque iam probasset duobus exemplis Homeri, addidit, proficisci ab illa ipsa amphibolia, vt scripta Heracliti philosophi obscura tenebrarumq; plena sint: cum vsus ipsa fuerit sine modo vllo, siue ex industria, siue ignoratione illius mali, quod gigneret. Sed cur non alterum eorum exemplorum, quibus vsus magister ille dicendi est, huc transfero? præsertim cum à nostro hoc nullum habeamus. nam Heracliti monimenta vetustate interierunt. huiuscemodi igitur ipse dicit esse sententiam huius Homerici versus. οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοι περ ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν: cum enim Græci qui adstabant vidissent importunum hominem Thersitem ab Vlysse percussum, affirmat illos quamuis tristes ob eam rem suauiter risisse: neque enim planum est tristes ne fuerint, quia vidissent illum cædi, quod tamen falsum est: siue quia vellent naues deduci: κατολκῇ enim prorsus illic legi debet: non, vt est in excusis, κατολκῇ. omnis igitur hæc sententiæ ambiguitas proficiscitur ab illis verbis ἐπ' αὐτῷ: &, vt ego reddidi, ob eam rem: adplicentur ne superiori parti, an inferiori. Alterum exemplum est huic simile: quod tamen inde, siquis voluerit, petet.

Εναγώνιος μὲν οὖν ἴσως μᾶλλον ἡ διαλελυμένη λέξις: ἡ δ' αὐτὴ καὶ ὑποκριτικὴ καλεῖται: κινεῖ γὰρ ὑπόκρισιν ἡ λύσις: γραφικὴ δὲ λέξις, ἡ εὐανάγνωστος.

αὕτη δέ ἐστιν ἡ συνηρτημένη καὶ οἷον ἠσφαλισμένη τοῖς συνδέσμοις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ μένανδρον ὑποκρίνονται, λελυμένον ἐν τοῖς πλείστοις: φιλήμονα δὲ ἀναγινώσκουσιν.

Apta igitur fortasse magis contentionibus dissoluta locutio: eadem autem & histrionica vocatur: excitat enim actionem dissolutio. locutio vero idonea scriptionibus est, quæ facile legi potest. hæc autem est quæ connexa est & tanquam munita coniunctionibus. & hanc ob causam vtique in Menandro actorum opera vtuntur, qui est in multis partibus dissolutus: Philemonem autem legunt.

Postquam quid incommodi pareret hæc dissolutio demonstrauit(qua de re, vt valde aduersa planæ orationi ac dilucidæ, primum disserebat) intelligens non esse semper eam repudiandam: nec ab omni tempore oratoris alienam, adiungit videri sanè ipsam aptam contentionibus, & cum quasi comminus pugnant inter se in foro oratores, tunc vsurpari debere. Addit etiam dissolutam hanc orationem vocari hypocriticam, quia dissolutio hæc excitat actionem & quasi ansam dat actoribus, vt studium suum exerceant, & impellit denique ipsos, vt motu corporis adiuuent eas sententias. Vt etiam magis redderet locum illum Aristotelis, quem dixi(nam voluisse Demetrium ipsum exprimere affirmare ausim) disputat etiam de locutione idonea scriptis: qua que vti debent illi, qui aliquid monimentis litterarum mandant: illa vero ea de causa γραφική vocatur: inquitq; eam esse, quæ nullo labore legitur: nec moram unquam affert lectori, cuiusmodi esse affirmat eam, quæ aptas inter se partes suas habet, & quasi munita, ab omniq; prolapsione libera est opera auxilioque copularum. οἷον autem ἠσφαλισμένη inquit, quia cum verbo translato vsus esset: res enim aliqua solida, corpusque, proprie dicitur sustineri: & ab omni casu tutum reddi, uoluit ita & ipse quasi fulcire eam translationem: ideoque addidit οἷον, quæ particula id præstat. Ostendit etiam vnde factum sit, ut uulgo tunc Menandri fabulas recitarent: operaque actorum in illo vterentur, cum vellent penitus lepores ipsius suauitatesque haurire: id enim fieri tradit, quia poeta ille in bona magnaque parte suarum comœdiarum dissolutus est: Philemonem, itidem comicum, legerent. cumque ipsius fabulas in manus cepissent, nihil amplius desiderarent: existimare enim debemus, quod intelligere licet, Philemonem fugisse dissolutionem: singulasque partes orationis positis loco coniunctionibus, uinxisse.

Ὅτι δὲ ὑποκριτικὸν ἡ λύσις παράδειγμα ἐγκείσθω τόδε. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: οὕτως γὰρ λελυμένον ἀναγκάσει καὶ τὸν μὴ θέλοντα ὑποκρίνεσθαι διὰ τὴν λύσιν. εἰ δὲ συνδήσας εἴποις, ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, πολλὴν ἀπάθειαν τοῖς συνδέσμοις συμβαλεῖς: πᾶν δὲ τὸ ἀπαθὲς ἀνυπόκριτον.

Quod vero accommodata res est actori dissolutio, exemplo hoc intelligitur. Ἐδεξάμην, ἔτικτον, ἐκτρέφω φίλε: *sic enim dissolutum coget eum etiam qui nolit actu adiuuare propter dissolutionem. Si vero colligata oratione illa dixeris.* Ἐδεξάμην καὶ ἔτικτον καὶ ἐκτρέφω, *multam vacuitatem affectuum vi earum copularum eo conijcies: omne autem quod est vacuum ab affectibus, est remotum ab actione.*

Vt

Vt omnem ſcrupulum ex animo eorum, qui legunt euelleret, exemplo etiam aliquo voluit probare verum eſſe quod dixerat. quare ſenarium poſuit, vnde manifeſto abſunt coniunctiones, quæ duæ illic requirebantur, ſi debuit iuncta connexaque oratio illa eſſe: poeta incertus nunc eſt, qui verſiculum eum fecit: veriſimile tamen eſt Menandri eſſe, cum ipſum paulo ſupra delectatum valde fuiſſe hac diſſolutione teſtatus ſit. ſententia eorum verborum aperta eſt: uidetur enim pronuntiatus fuiſſe à matre quadam, quę narrat viro alicui, se infantem illum, de quo ſermo inter eos erat, concepiſſe, & peperiſſe, & tunc alere. arbitror enim δέξασθαι hic ualere in uterum ſemen, vnde ille natus eſt, recepiſſe, non manibus cepiſſe puerum, vt ſequatur ordinem tótius illius rei: primum enim concipitur filius. deinde paritur, poſtea alitur. explanat autem exemplum ipſum auctor accurate: inquit enim, cum totum illud diſſolutum inconnexumque ſit, eam vim habere, vt cogat nolentem etiam quempiam geſtu corporis ſenſum adiuuare, quin edat ea verba: nec poſſe aliter facere ipſum, quin in ſingulis verbis inſiſtat, & diuerſum motum corporis adhibeat, vocemque variet. Exempla huius locutionis vacuæ à coniunctionibus: eaque de cauſa vehementioris: & in qua tractanda pæne actor fiat orator, ſunt crebra apud oratores. quin illud certe Ciceronis de L. Catilina pronuntiatum eiuſdem generis ſit: valdeque ſimile huic loco Græci poetę, dubitandum non eſt. Abiit, exceſſit, euaſit, erupit. vt itidem alterum hoc de Octauiano puero, quod non ſingulis verbis conſtat: & ſi inciſum eſt, & multis modis ad excitandos animos remque augendam factum. Multa memini. multa audiui. multa legi. infinitaque alia huiuſcemodi, quæ vix poſſunt ſine motu corporis vocisque magna mutatione edi. A contrario noſter magis ſe poſſe id declarare cognoſcens, hoc etiam facit, verbiſque illis poſitis cum ſuis coniunctionibus: vinctiſque eo pacto illis ſententiis, affirmat eiici inde omnem affectum aduentu earum copularum: reddique omnem eam narrationem ſedatam ac tranquillam, quæ antea vehementer perturbata, agitataque erat. vnde ſtatim affirmat. quidquid in oratione eſt vacuum à motu animi, eſſe alienum remotumq; valde à ſtudio hiſtrionum.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα θεωρήματα ὑποκριτικά, οἷον καὶ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Ἴων, ὁ τόξα ἁρπάζων, καὶ τῷ κύκνῳ ἀπειλῶν τῷ ὄρνιθι, ἀποπατοῦντι κατὰ τῶν ἀγαλμάτων· καὶ γὰρ κινήσεις πολλὰς παρέχει τῷ ὑποκριτῇ ὁ ἐπὶ τὰ τόξα δρόμος, καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀέρα ἀνάβλεψις τοῦ προσώπου διαλεγομένου τῷ κύκνῳ, καὶ ἡ λοιπὴ πᾶσα διαμόρφωσις πρὸς τὸν ὑποκριτὴν πεποιημένη. ἀλλ᾽ οὐ περὶ ὑποκρίσεως ἡμῖν τανῦν ὁ λόγος.

Sunt autem & aliæ animaduerſiones hiſtrionibus aptæ, veluti & Ion apud Euripidem, qui arcum arripit, & cygno minatur aui, ſtercore inquinanti ſimulachra deorum: etenim motus multos præbet hiſtrioni curſus ad arcum, & vultus elatio ad cælum perſonæ loquentis cum cygno, & reliqua omnis conformatio, ficta ad ornandum hiſtrionem. verum non eſt nobis nunc propoſitum de ſtudio hiſtrionum agere.

Illo, quod probare voluit, accurate declarato, cum vnum iam quoddam mirifice aptum hiſtrionibus docuiſſet, adiungit inueniri alia etiam documenta, quæ ornent ſtudium illud: adiuuentque magnopere finem eorum actorum: quale eſſe inquit quoddam, quod diligenter expreſſum eſt in Euripidis tragœdia, quæ vocatur Ion: adoleſcens enim hic, qui ei fabulę nomen dedit, ex Apolline, Creuſaque, Erechthei regis Athenarum filia, natus, Delphis viuebat: eratque ędituus fani illius, in quo pater ipſius reſponſa dabat. cum igitur mane ingreſſus in templum, ipſum verriſſet, viſis auibus, quæ à Parnaſſo monte, vbi dormierant, eo conuolabant, metuens ne inqui-

narent sedes illas sacras, abigit illas: minaturque, nisi abierint, se sagittis ipsas confossurum. primum autem dirigit oculos in aquilam, ostenditq; quid mali impendeat ipsi, si insederit illic; statimque addit cygnum aduentare, conuersaque ad ipsum oratione sua, metu iniecto studet ipsi persuadere, vt alio se conferat: quod nisi fecerit, significat quid ipsi quoque periculi immineat, demumque eodem pacto narrat se animatum esse aduersus omnes eas aues, si perrexerint sacro illi tecto aliquid maculæ importare. quod quamuis non libenter multis de causis facturus sit, affirmat tamen necessitate coactum, ne muneri suo desit, se prorsus facturum. Huiuscemodi est sententia totius illius loci. Quam occasionem illic habeat histrio artem suam explicandi, accurate docet Demetrius. cum enim ipsa maneat in gestu, motuque corporis, inquit multos motus præbere actori cursum illum ad arcum arripiendum, & vultus ipsius conuersionem ad cęlum, loquentis cum cygno: et, vt adiungit, reliquam omnem conformationem, quam etiam tradit à poeta de industria fuisse expressam, vt inseruiret histrioni. Animaduertendum autem nihil tangi illic à poeta de cursu Ionis ad arcum: neq; apparere ipsum corpus mouisse, locumve mutasse, vt arcum caperet. quemadmodum etiam non intelligitur ipsum manu tunc arcum tenuisse, & tamen adulescentem eum ira graui commotum hoc fecisse probabile est. antea nanque in diuerso ministerio versabatur: & longe alia instrumenta manu gestabat. nam illæ minæ sine dubio maiores fuissent, si ipsum tenuisset: personæque illius habitus, vt spectatori quoq; satisfieret, id prorsus requirebat. Apud Euripidem perperam nunc in omnibus excusis & scriptis, quos vidi libris, pro κύκνος legitur κύκλος: & sanè aliis etiam non paucis in locis non mala hæc fabula contaminata est. quod ego animaduerti qui diligenter ipsam legi, ac studio etiam hoc meo non pauca ipsius vulnera curaui: nam quibusdam locis plures etiam integri versus in excusis defecerant. Cum vero Demetrius non nihil pręcepisset de munere histrionum: intelligeretque alia multa restare, quæ studium illud ornent, quod ipsi propositum tunc non erat facere, id significare voluit in extremo. quare inquit non suscepimus hanc curam, vt subtiliter dissseramus de arte actorum. quæ tamen edidit, non importuna, neque iniucunda fuere.

Φευγέτω δὲ ἡ σαφὴς γραφὴ καὶ τὰς ἀμφιβολίας: σχήματι δὲ χρήσθω τῇ ἐπαναλήψει καλουμένῃ.

Fugiat autem plana scriptio & ambiguitates: figura autem vtatur ea, quæ vocatur epanalepsis.

Cum ostendisset non nulla, quæ sequi nos oporteat, si volumus esse in scribendo aperti, admonet nunc vt vitemus, si studemus eidem orationi planæ atque apertæ, ambiguitates: certum enim est, nisi ipsas tanquam scopulum aliquem declinauerimus, nos non posse consequi id bonum, quod optamus: hoc enim in primis corrumpit ipsum, atque eò caliginem multam comportat. non docet autem ipse quid in oratione ἀμφιβολία sit: erat enim hoc satis notum: quidquid enim ancipitem sensum gignit in oratione: rapitq; animum eius, qui audit, in diuersas partes, hoc nomine vocatur: parsque est ambiguitatis. quod fit & singulis verbis (quæ tamen suum quoddam ac certum vocabulum habet) & frequentius non satis distincta compositione ipsorum. Auxilio autem huius ambiguæ orationis solitos esse olim vates imponere illis, qui quid futurum de aliqua re esset, scire cuperent, exploratum est. multæ igitur ipsius partes erant. quibus omnibus commune erat, quod cunctę tenebras quasdam & obscuritatem creabant. Dialecticorum vero nomen hoc erat, & ipsi in primis accurate de ratione hac omni subtiliterque quærere soliti erant. Sed etiam magistri dicendi quæstionem hanc attigerunt, cum in foro etiam aliquando controuersiæ non nullę inde nascantur. Quintilianus sane non inerudite de ambiguo disputauit, qui locus notus est. Sed etiam Theon sophistes cum doceret quę uitare deberet ille, qui

nollet esse in dicendo obscurus, contraque planam & apertam orationem sequeretur. Addit autem, vt remedium huic malo adhibeatur: pellaturque ex oratione obscuritas, oportere etiam uti forma illa, quæ in sententia manens, vocatur à magistris dicendi ἐπανάληψις. metuens enim aliquando orator: scriptorque omnis ne, quia multa in medium inculcauit, antequam sententiam absoluerit, ea res caliginis aliquid obduxerit illi, qui audiuit, repetit verbum aliquod, quod à se initio positum sit illius sententiæ, atque ita retrahit eum ad caput, facitque vt quod statim noster hic addit, reuertatur ad principium ipsum, vnde sane totum aptum est ac pendet.

Επανάληψις δέ ἐστι συνδέσμου ἐπιφορὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐν τοῖς διὰ μακροῦ ἐπιφερομένοις λόγοις οἷον. Οσα μὲν ἔπραξε φίλιππος, καὶ ὡς τὴν θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ χεῤῥόννησον εἷλε, καὶ βυζάντιον ἐπολιόρκησεν, καὶ ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω: σχεδὸν γὰρ ὁ μὲν σύνδεσμος ἐπενεχθεὶς, ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς προθέσεως, καὶ ἀποκατέστησεν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Epanalepsis autem est eiusdem copulæ inlatio, in illis partibus orationis, quæ post longum spatium inferuntur. ceu, Οσα μὲν ἔπραξε φίλιππος, καὶ ὡς τὴν θρᾴκην κατεστρέψατο, καὶ χεῤῥόννησον εἷλε, καὶ βυζάντιον ἐπολιόρκησεν, καὶ ἀμφίπολιν οὐκ ἀπέδωκε, ταῦτα μὲν παραλείψω: *ferme enim copula* μὲν *inlata redegit nobis in memoriam quod propositum fuerat, & reduxit nos ad principium.*

Explanat nunc Demetrius quid intelligat hoc nomine, quo sanè significatur quippiam iterari: rursusque tanquam capi. siue illud vnum verbum sit, siue plura, quod iteratur. inquit igitur. Epanalepsis est eiusdem copulæ inlatio in iis, quæ post longum spatium inferuntur. vtitur autem exemplo oratoris, qui cum in oratione sua antequam sententiam impleßet, plura loca & oppida appellaßet: & quemadmodum Philippus illa tractaßet, singillatim ostendißet (de illius enim iniuriis loquebatur) ad extremum iterauit coniunctionem illam particulamque μὲν, quam initio posuerat in quo manet forma hæc ipsa, & quod studium ipsius potuit vindicare à culpa eum locum. Sententia sane horum verborum mirifice congruit vitæ & actionibus Demosthenis, qui vehementer semper oppugnauit regem eum Macedonum. non recordor tamen me in ea apud ipsum incidiße. Sed alii quoque illius ætate Attici oratores sectam eam secuti sunt, ac peßimum Philippi animum in remp. Atheniensium ciuibus suis in contionibus patefecerunt. Quamuis autem coniunctionis iteratæ auxilio hoc fieri dixißet: in exemploque sanè hoc coniunctio repetita sit, non tamen existimandum est hoc copularum tantum vi fieri, idest partium illarum orationis, quæ proprie illo nomine nuncupantur. nam quidquid vincit, & coniungit orationem, arbitror hic ab ipso σύνδεσμον vocatum esse. quo pacto etiam Aristoteles perspicitur id verbum cepiße in III. libro de arte dicendi. Post exemplum positum statim Demetrius ipsum explicat, & artificium oratoris laudat, qui egregie effecerit, quod conatus est. inquit enim. Copula illa μὲν, quę in extremo collocata est, & vna ea de causa eo inuecta, tanquam redegit nobis in memoriam quod propositum fuerat & quasi retraxit nos eo, & vnde iam discesseramus reuocauit. Cicero pro A. Licinio vsus est hac forma, cum ab eo quod proposuerat aliquantum discessißet: agebat autem de facultate illius poetæ. timens tamen ne oratio ea parum apta ei loco existimaretur, purgare prius se voluit. inquit igitur. Quoties ego hunc Archiam uidi iudices: utar enim vestra benignitate, quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis, quoties ego hunc vidi, cum litteram scripsißet nullam, & quę sequuntur. & in L. Pisonem his verbis. Mecum enim tum L. Flaccus, vir tua legatione indignißimus: atque

que iis consiliis, quibus mecum in consulatu meo coniunctus fuit ad conseruandam remp. dignior, mecum fuit. Ambo verò hi loci Ciceronis, duabus figuris tanquam luminibus quibusdam illustrati sunt, & hac ipsa, quam ostendi: & ea, quæ à Græcis παρένθεσις vocata est: neque tamen, quamuis ambæ valeant ad ornandam orationem, omnino idem efficiunt. hæc enim, de qua nunc præcepit Demetrius, vtilis est pellendis tenebris ex aliquo loco: illa vero potius obscurat, cum digrediatur ab eo, quod primo propositum fuerat. quare videtur aliquo modo ἐπανάληψις, iteratioque illa, medicinam facere illi malo, quod genuit παρένθεσις, inculcatioque nouę sententiæ:

Σαφηνείας δὲ ἕνεκα καὶ διλογιτέον πολλάκις: ἥδιον γάρ πως τὸ συντομώτερον, ἢ σαφέστερον: ὡς γὰρ οἱ παρατρέχοντες παρορῶνται ἐνίοτε, οὕτω καὶ ἡ λέξις παρακούεται διὰ τὸ τάχος.

Ut dictio vero sit plana, opus est etiam bis idem dicere: iucundius enim est aliquo modo quod concisius est, quàm apertius: vt enim qui prætercurrunt aliquando non cernuntur, sic & locutio non auditur propter celeritatem.

Aptum aliquo modo est hoc è vicino præcepto: cum enim ostendisset oportere nos aliquando vti ἐπαναλήψει, idest ponere aliquid, quod copulet, quę dici debent, cum illis, quæ multo supra dicta sunt, nunc hortatur nos, vt audeamus etiam idem iterare, quod manifesto multo plus est quàm in memoriam redigere. tradit igitur, vt idem obtineatur: orationque reddatur plana, non esse etiam cunctandum sæpe numero vti διλογίᾳ: idest iterare verbum aliquod supra prolatum, vel potius totam rem: hoc enim videtur auctor significare voluisse, cum inquit διλογιτέον: infra nanque, vbi de euidentia præcipit in aliis, quę perspicuitatem illam pariunt, posuit διλογίαν. vbi exemplo ipso perspicitur quomodo capiat hoc nomen. grammatici quoq; in declarandis locis quibusdam & tragicorum & comicorum poetarum ostendunt hoc aut illud poetam fecisse, ne incideret in διλογίαν: idemq;, quod vitiosum foret, diuersis locis narraret: hoc enim valet apud ipsos tunc διλογία: iteratioque illa est totius alicuius facti, non eiusdem solùm verbi. eodem igitur ipsi nomine eandem prorsus rem intelligunt: quamuis fortasse non eodem pacto tractatam, cum hoc laudetur à nostro hoc: illud vero reprehendatur. ab oratoribus enim hęc διλογία videtur modice ac temperate tractari debere. nam illud si prorsus fieret, iterumque tota res accurate exponeretur, non leue peccatum foret. Vnde Theon etiam quo loco sedulo præcipit de oratione plana: σαφηνείαq; hac ipsa, admonet diligenter vt hoc vitetur, affirmans id non minus atque alia non nulla quę vim eandem habent, valere ad confusionem gignendam in animis eorum qui audiunt. cum vero hoc ostenderet nominibus vsus est distinctis, non iuncto, vt non videatur dubitari posse de sensu ipsius præceptoque: inquit enim ἔτι τε καὶ τὸ δὶς τὰ αὐτὰ λέγειν. & quæ sequuntur. Cum igitur ambo ij, de eadem re præcipientes, aliter sentire de ipsa videantur, ac contrarium penitus nobis suadere, videndum est quomodo probari possint inter se non dissidere. & ego sane arbitror si in illa modus adhibeatur, posse inde capi id boni quod in illa est, sine incommodo vllo. vtrunque vero cognouisse se rem non omnino certam & exploratam tradere, perspicitur, quia ambo diligenter rationem reddiderunt sui consilii. nam quod facit ad nomen ipsum, quo noster hic vsus est, est præterea διλογία hæc diuersa ab iteratione illa vnius aut plurium verborum, quæ παλιλογία, siue ἀναδιπλασιασμὸς appellatur: illic enim iterantur verba, ita vt nihil interiectum sit inter ipsa, aut breue aliquid pusillumque nomen: hæc vero iteratio diiunctior est: verbaque eadem longiore spatio remota sunt. Sed etiam longe aliud consilium est eorum, qui illa vtuntur: nec enim incumbunt illi σαφηνείᾳ: finemque eum habent efficere orationem apertam, sed vehementem & acrem: factamque ad excitandos commonendosque eos, qui audiunt. Asconius præterea in II. libro in Verrem ostendit tertiam quandam notionem existere hu-

ius verbi: cum enim locum, in quo Cicero in Q. Metellum iocatus est: improbumque ipsius facinus tetigit, interpretaretur (manebat autem dictum in duplici significatu huius nominis prerogatiua) inquit. Dilogia dicitur figura, cum ambiguum dictum duas res significat. quod statim accurate docet in eo verbo contigisse. Sed his rebus nunc relictis, cum Demetrius tradidisset ἀλογίαν illam suam multum valere ad orationem claram efficiendam, addidit. Suauius enim quodam modo est, quod concisius est, quàm apertius, quibus verbis significauit, non accusare se omnino orationem breuem: nec eripere ipsi suum bonum, dotemq;, qua predita est, sed tamen quemadmodum concedat sæpe illam suauiorem esse, magisq; gratam auribus, quàm si prolixa fuerit, ita prorsus negare eam accommodatam esse ei, qui in dicendo apertus esse velit: si nanque diligenter attendatur, potius illam dici posse sæpe suauem quàm planam. Vt autem hoc verum esse facilius probaret, simili vsus est: ac cui periculo incommodoque exposita breuis oratio sit, auxilio illius ponere ante oculos voluit. Vt enim inquit qui prætercurrunt, sæpe numero non aspiciuntur, falluntque oculos nostros, ita oratio hęc fugit aures propter celeritatem: nec percipitur sensus eorum verborum.

Φεύγειν δὲ καὶ τὰς πλαγιότητας: καὶ γὰρ τοῦτο ἀσαφές. ὥσπερ ἡ φιλίστου λέξις.

Fugere autem oportet & dicendi formas, quæ casibus obliquis constant: etenim hoc obscurum. cuiusmodi est Philisti locutio.

Re, quam comprobare volebat, simili declarata, indicat aliud, quod & ipsum idem malum gigneret, nisi sedulo declinatum foret: hoc autem est multitudo casuum obliquorum in oratione frequentata, quod ipse πλαγιότητα vocat. admonet igitur. vt si quis studeat huic laudi: apertusque in dicendo esse velit, fugiat obliquos casus: vel potius hoc tanquam scopulum aliquem vitet, quia id facere valet ad obscuritatem gignendam: estque magnopere affine illi vitio. illiusmodi autem fuisse dicit locutionem, quam amauit Philistus Syracusanus: quamq; in historiis, quas scripsit, ille secutus est. Huius Philisti meminit Cicero & in II. libro de oratore. & in epistola quadam ad Q. fratrem; in qua etiam, cum quid sentiret de ipsius scriptis ostenderet, breuem ipsum fuisse affirmauit. Quintilianus etiam dignum ipsum qui è turba eximeretur putauit. quare de ipsius virtutibus ac vitiis diligenter disseruit. cum autem ipsi videatur claritatem orationis tribuere. quod si fecisset aperte dissensisset à nostro hoc auctore, non simpliciter eum talem fuisse narrat, sed Thucydide aliquatenus lucidiorem.

Συντομώτερον δὲ παράδειγμα πλαγίας λέξεως, καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφοῦς, τὸ παρὰ ξενοφῶντι, οἷον Καὶ ὅτι τριήρεις ἤκουε περιπλεύσας ἀπὸ ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου: τοῦτο γὰρ ἐξ εὐθείας μὲν ὧδέ πως λέγοιτο. τριήρεις προσεδοκῶντο εἰς κιλικίαν: πολλαὶ μὲν λάκαιναι, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ. ἔπλεον δ' ἀπὸ ἰωνίας: ναύαρχος δ' αὐτοῖς ἐπεστάτει τάμως αἰγύπτιος. μακρότερον μὲν οὕτως ἐγένετο ἴσως, σαφέστερον δέ.

Concisius autem exemplum obliquæ locutionis, & hac de causa obscuræ, est illud apud Xenophontem, ceu quod τριήρεις ἤκουε περιπλεύσας ἀπὸ ἰωνίας εἰς κιλικίαν, τάμων ἔχοντα τὰς λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ κύρου: *hoc enim rectis casibus prolatum diceretur hoc pacto.* Τριήρεις προσεδοκῶντο εἰς κιλικίαν: πολλαὶ μὲν λάκαιναι, πολλαὶ δὲ περσίδες, κύρῳ ναυπηγηθεῖσαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ.

ἔπλεον

ἔπλεον δ' ἀπὸ Ἰωνίας: ναύαρχος δ' αὐτοῖς ἐπεστάτει Τάμως Αἰγύπτιος. *longius quidem fortasse sic extitisset, sed planius.*

Cum ostendisset Demetrius, cuius auctoris scripta laborarent hoc vitio, refertaq; forent hoc genere locutionis constante casibus obliquis, oportere existimauit exemplum ponere eiusdem rei, quod facilius intelligi cognoscique posset: illud enim erat prolixum & arduum, euoluere libros Philisti: atque illic indagare, quæ potissimum partes insigne aliquid huiuscemodi haberent. quare aliò se contulit, & certum quendam locum apud Xenophontem monstrauit. Hoc puto significare voluisse Demetrium illo verbo, quod adiunxit, συντομώτερον. nam prius etiam illud exemplum aliquo modo erat, sed nullo modo breue paratumq;, sed, vt docui, prolixum & quod toto quasi corpore illius scriptoris fusum foret. Inquit igitur exemplum breuius locutionis obliquę: & ea de causa minime planę, esse illud Xenophontis in primo libro Anabaseos, quo loco narrat, quæ res fecissent, vt Syennesis relinqueret summas partes montium, quas pręsidiis antea firmauerat: altera enim illarum erat, quæ verbis illis exponitur, quibus vsus est Demetrius, vt indicaret, vnde dixit, nasci caliginem eam & obscuritatem. Cum autem certo teneatur casus obliquos, qui illic sunt, effecisse locum obscuriorem, videtur eò etiam aliquid caliginis comportatum fuisse quia cum de triremibus loqueretur: cursuque earum, subito transiit ad præfectum ipsarum: docuitque, nouo principio facto: atque illo sane obscure, in quas præfectus, quem appellat imperium haberet, quod si dixisset, vt cœperat, quæ triremes, quem trierarchum habuissent, & non contrà, à quo illæ ductæ fuissent, minus (nisi fallor) obscurus locus extitisset. Quin tamen, ambas has narrationes exorsum auctorem fuisse accusandi casu secum ferat multum tenebrarum, dubitandum non est: nullo enim modo ratio hæc apta est apertę lucidæque rei alicuius expositioni. Cum autem quomodo id planius narrari potuerit ostendisset: casusque eos obliquos in rectos immutasset, quid à se factum esset intelligens, atque ipsemet testari volens, inquit. Longius quidem sic fortasse extitisset, veruntamen apertius: neque enim aliter mederi potuit illi malo, nisi aliquantum extendisset id, quod contractum affine fuit illi culpæ.

Καὶ ὅλως τῇ φυσικῇ τάξει τῶν ὀνομάτων χρηστέον. ὡς τό. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὠνόμασται τὸ περὶ οὗ: δεύτερον δὲ, ὃ τοῦτ' ἐστιν, ὅτι πόλις, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς.

Et demum naturali ordine nominum vtendum. cuiusmodi est illud, Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον: *primum enim appellatum est de quo: secundum autem, quod hoc est, quod oppidum, & alia deinceps.*

Cum fugiendos esse casus obliquos ostendisset, vt vno verbo omne, quod pertinet ad id pręceptum, complecteretur, adiungit Demetrius, vt virtus hæc orationis pateтur, oportere demum custodire naturalem ordinem rerum, quas significant in verbis collocandis. nam qui relictis rectis casibus, vsurpat obliquos, & ipse aliquo modo discedit à natura ipsa, quę voluit ut plana & facili via omnia exponerentur. Vtitur autem exemplo Thucydidis, vt id aperiat, qui in primo libro historiarum, cum Epidamni situm describeret, quod oppidum postea Dirrhachium vocatum est, eo vsus est. Statim autem explicat exemplum ipsum: docetque id à Thucydide illic factum esse, quod vtile huic rei est: quodque nos imitari debere existimat. inquit igitur. Primum enim appellatum est de quo: ita autem vocat nomen, quod naturam eam valet, remq; de qua sermo est, additque, Deinde declaratum quid hoc est, esse inquam id oppidum, & non flumen, aut montem, & ne minute nimis omnia persequatur, affirmat

firmat eandem vim habere, custodireq; eundem ordinem, quæ deinceps posita sunt. Virgilius quoque in fama describenda naturalem ordinem secutus est: statimque & ipse aperuit quid nam illa foret. inquit enim. Fama malum, quo non aliud velocius vllum. & quæ sequuntur.

Γένοιτο μὲν οὖν ἂν καὶ τοὔμπαλιν, ὡς τό. Ἔστι πόλις Ἐφύρη: οὐ γὰρ πάντη ταύτην δοκιμάζομεν τὴν τάξιν, οὐδὲ τὴν ἑτέραν ἀποδοκιμάζομεν, καθὰ ἐκτιθέμεθα μόνον τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς τάξεως.

Posset quidem igitur & contra fieri, vt illud est. Ἔστι πόλις Ἐφύρη: *non enim penitus hunc probamus ordinem, neque alterum improbamus, vt exposuimus solum naturalem formam ordinis.*

Cum sequi nos oportere naturam diligens magister docuisset: antea nanque res ipsæ naturæque sunt, quàm quæ ipsis contingunt: hęrentq; aliquo modo illis: hę nanque consequuntur, posterioresque sunt, diligenter attendens locos quosdam optimorum auctorum, qui cum id aliquando neglexerint, non tamen ea de causa obscuri fuere, hoc etiam admonere voluit: fateturque normam hanc fallacem esse: aliquandoque idem bonum à contrario ordine verborum obtineri. Homeri vero illustrem locum documento huic rei esse posse declarat, qui fecit Glaucum cum Diomede ita loqui. ἔστι πόλις Ἐφύρη μυχῷ Ἄργεος ἱπποβότοιο. & quæ sequuntur: ipse enim prius posuit quid illud esset, quàm ipsum esse docuisset: Ephyra nanque prius appellari debuit. postea quod illo nomine vocaretur oppidum esse, non mulierem, aliam ne ullam rem, quæ vocabulo illo ostenderetur, significari debuit: Homerus tamen contra eo tempore fecit. Virgilius ipsum imitatus est in Carthaginis situ monstrando: amauitq; eo tempore minime naturalem ordinem, cum dixerit. Vrbs antiqua fuit Tyrij tenuere coloni Carthago. Cicero quoque alijs locis vtrunque intelligitur præstitisse: cum enim in Verrem inquit. C. Heius est Mamertinus, omnib. rebus in illa ciuitate ornatissimus, naturalem ordinem probauit: cum verò in III. in eundem ait. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum iudices, in primis Asiæ prouinciæ clarum & nobile, Homeri locum eum imitatus est. Eadem ratio est illius è VI. Cybiratæ sunt fratres quidam Tlepolemus & Hiero. antea nanque nomina eorum poni debuere, si quis naturam exprimere voluisset. Post exemplum igitur positum Homeri, quasi mutato consilio, inquit. Non enim omnino probamus hunc ordinem: neque alium improbamus, quibus in verbis animaduertendum est, cum ταύτην inquit, non intelligere ipsum seriem pręposteram, quamuis vicina foret, sed remotiorem & quam primo laudauit. ἑτέραν vero cum dixit, significasse illum, quę loco propinquior esset. nam Cicero quoque aliquando ita cepit, quæ respondent his Latina nomina: nec non Gręca Aristoteles, ut a me olim adnotatum est. quare quod sequitur. Sicut exposuimus solum naturalem formam ordinis, coniungi debet cum priore illo, quod dixit se probare.

Ἐν δὲ τοῖς διηγήμασιν, ἤτοι ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ἀρκτέον. Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτιατικῆς, ὡς τό. Λέγεται Ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. αἱ δὲ ἄλλαι πτώσεις ἀσάφειάν τινα παρέξουσι καὶ βάσανον, τῷ τε λέγοντι αὐτῷ καὶ τῷ ἀκούοντι.

In narrationibus autem, siue à recto casu incipiendum. Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις. *siue ab accusandi, cuiusmodi est hoc.* Λέγεται Ἐπίδαμνον τὴν πόλιν. *Alij autem casus obscuritatem præbebunt & pœnam, & ipsi qui dicit, & ei qui audit.*

Præcipit nunc de certa parte orationum, ideſt narratione: docetque in ea ordienda, quos caſus nominum ſequi debeamus, & quos fugere: cum enim eam in primis hoc bono ornatam eſſe oporteat, omnia ſunt ſedulo captanda, quæ dilucidam eam efficiunt: declinandaque, quę obſcuram. caſus autem varii nominum variare eam hoc pacto & immutare poſſunt, quare non eſt hoc temere tractandum. Inquit igitur in narrando incipi oportere, ſiue à recto caſu, ſiue ab accuſandi. Prioris animaduerſionis exemplum ponit locum illum Thucydidis, quem paulo ſupra indicauit, vt ab auctore tractatus eſt. poſterioris eundem, quod ad hanc partem pertinet, immutatum. exempla etiam, quæ poſita ſupra à me ſunt Ciceronis, huc transferri poſſunt. ſunt enim illæ omnes narrationes ſiue hominem monſtrent: ſiue oppidum. ipſaque itidem nullo negotio ita conformantur, ſicut fecit Demetrius de Thucydideo illo, vt ſint exempla narrationis. quæ vtatur accuſandi caſu. cum omnibus vt apud auctorem ſunt, in eo conueniat, quod à recto caſu incipiunt. Cum vtilitatem duorum horum caſuum oſtendiſſet, aliorum omnium, ideſt obliquorum, vitium teſtatur: affirmat enim ipſos gignere obſcuritatem, & eodem tempore moleſtiam afferre & oratori ipſi, & ei qui audit, & tanquam torquere ipſos, adeo dura & ſalebrarum plena eſt ea oratio: ſunt autem inſtar tormenti cuiuſdam caſus illi nec minorem pœnam animo, qui cito planeque percipere cupit, pariunt, quam tormenta corpori.

Πειρᾶσθαι δὲ μὴ εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὰς περιαγωγάς. Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, ἀλλ' αὐτόθεν ἀπολήγειν καὶ ἀναπαύειν τὸν ἀκούοντα οὕτως: ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: πολὺ γὰρ οὕτω σαφέστερον.

Conandum autem eſt non in longitudinem porrigere circumſcriptiones. Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους, ἄνωθεν μὲν παρὰ στράτον πόλιν, ἐπὶ θάλασσαν διέξεισιν, *ſed ſua ſponte deſinere & pati vt requieſcat auditor hoc pacto:* Ὁ γὰρ ἀχελῶος ῥεῖ μὲν ἐκ πίνδου ὄρους, ἔξεισι δὲ εἰς θάλασσαν: *multo enim ſic planius.*

In eadem parte orationis expolienda & abſtergenda ab omni caligine, admonet Demetrius ne in longitudinem porrigantur comprehenſiones, ſed enitendum eſſe affirmat, ut contra fiat: breueſque ſint ambitus ipſi verborum. Exemplo vero ſumpto ab eodem ſcriptore, ponit ante oculos vitium prolixarum illarum comprehenſionum: & quæ antea non terminantur, quàm ſententia tota impleta abſolutaque fuerit in II. enim libro, cum Acheloi fluuii curſum deſcriberet, obſcurus valde fuit ea de cauſa Thucydides, nec tamen hic noſter integrum eum locum ponit: multa enim reliquit, quæ illic oſtendunt nomina gentium per quarum fines ille tranſit, tantum inde ſumpſit, quæ neceſſaria videbantur atque id quia locus ipſe, vbi manebant, clarus & illuſtris erat, vt neminem facile falleret. inquit igitur ſtatim. Sed oportet comprehenſiones ſuum terminum habere: deſinereque, vbi ratio ipſarum hoc poſtulet: hoc enim videtur valere quod inquit, αὐτόθεν ἀπολήγειν. addit autem. Et facultatem dare auditori, vt requieſcat, quod totum fore prorſus docet, ſi idem hoc pacto expoſitum fuerit. paucis autem verbis concludit omnes ſententias: rationemq; tradit, qua reliquum ab ea culpa reuocare poſſimus, illa vero eſt, ſi participia ipſa vocata à grammaticis, in ſua verba retracta fuerint, atque ita demum vt ipſe docet, ſcriptum. apud auctorem eſt ambobus locis pro tertia perſona verbi. ῥέον & διέξεισι. Aliter verò conformato eo loco, addit ſtatim: Hoc enim pacto multo apertius erat.

Ὥσπερ δὴ αἱ πολλὰ σημεῖα ἔχουσαι ὁδοὶ καὶ πολλὰς ἀναπαύλας: ἡγεμόσι γὰρ τὰ σημεῖα ἔοικεν: ἡ δὲ ἀσημείωτος καὶ μονοειδὴς, κἂν μικρὰ ᾖ, ἄδηλος δοκεῖ.

δοκεῖ. περὶ μὲν δὴ σαφηνείας τοσαῦτα, ὡς ὀλίγα ἐκ πολλῶν, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἰσχνοῖς αὐτῆ λόγοις χρηστέον.

Quemadmodum quæ multa signa habent viæ & multas requietes: ducibus enim signa similia videntur: quæ vero via sine signis erit eademq́ fuerit sui similis, & si parua fuerit, incerta videtur. De oratione quidem plana hæc, vt pauca è multis, & maxime in tenui ipsa oratione vtendum est.

Vt res certior sit, simili vtitur Demetrius valde apto ad rem illustrandam: in oratione enim, quæ crebro insistat, idem euenturum tradit, quod euenit in via itinere ve aliquo, quod habet multas notas, multasque requietes ac cauponas: quæ notę scilicet viatori monstrent, quantum progressus fuerit: hoc enim commodi capitur ex notis viarum, loco positis: inuitentque eum ad corpus à labore reficiendum, quod præstāt, quas appellauit ἀναπαύλας. Quid vero boni in se habeant signa illa viarum testatus est, dicens ipsa ducibus similia esse. ἡγεμόνας autem à Græcis: ducesque a Latinis vocatos esse monstratores itineris notum est. vnde illud à Virgilio dictum fuit. Dux ego vester eram. Malum etiam quod esset viarum, quæ carent his notis, significare volens, inquit. Via sine his signis & quæ nulla re distinguitur, & si parua est, incerta esse videtur. idem igitur contingere in oratione simili, parique illi existimandum est. Plutarchus in vita C. Gracchi horum signorum, in publicis vijs positorum mentionem fecit: affirmat enim ipsum, cum omnem viam metitus esset, columellas è lapide signa fixisse illic, vbi singula passuum milia confecta essent, quam mensuram etiam tradit non multo minorem esse stadijs octo. Idem ferè à Polybio in. iij. libro historiarum commemoratum est, qui & ipse dixit Romanorum belli ducum studio viam à Roma Rhodanum vsque eodem pacto notatam fuisse. Cum vero ea, quæ pręcipere voluit ad orationem planam reddendam accuratus scriptor iam edidisset, testari in extremo hoc voluit: addiditque illa fuisse pauca è multis: neque enim omnia effudit, neque hęc scriptio requirebat tam accuratam eius rei pręceptionem: adiunxit etiam, quo maxime in loco ipsa magnum fructum ferre posset, ac pęnè necessaria illic foret; ille autem oratio omnis tenuis atque exilis.

Φεύγειν δὲ ἐν τῇ συνθέσει τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρῶτον μὲν τὰ μήκη τῶν κώλων: μεγαλοπρεπὲς γὰρ πᾶν μῆκος. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἡρωικῶν μέτρων τὸ ἑξάμετρον ἡρωικὸν, ὃ καλεῖται ὑπὸ μεγέθους, καὶ πρέπον ἥρωσιν: ἡ κωμῳδία δὲ συνέσταλται εἰς τὸ τρίμετρον ἡ νέα.

Fugere autem in compositione formæ huius oportet, primum quidem longitudines membrorum: magnificum enim quiddam est omnis longitudo, quemadmodum & in heroicis metris hexametrum heroicum, quod vocatur propter magnitudinem, & quod conuenit heroibus. comœdia autem contracta est in trimetrum noua.

Redit nunc, explicatis ijs, quę ad σαφήνειαν faciebant, ad alia præcipienda apta eidem formæ tenui: pertinent autem ad compositionem ipsam verborum, vt ipse quoque ostendit, qui in compositione, id quod pręcipit seruandum dicit. iubet igitur nos in ea fugere membrorum longitudinem, cuius rei statim causam affert. Magnifica.n. est inquit omnis longitudo. non potest igitur illa conuenire vllo pacto notæ huic humili. Verum autem esse quod inquit de amplitudine, quam secum fert longitudo omni in re, probare volens, tanquam simili quodam vtitur. inquit enim. Sicut vide-

mus fieri in heroicis metris. hexametrum nanq; vocatur heroicum propter magnitudinem, decetque idem personam heroum: ipsorumque factis canendis accommodatum est. cōtra autem comœdia, noua scilicet, in trimetrum contracta est: versumq; eum sibi valde aptum esse sentit. Cum autem nouę comœdiæ meminerit, intelligit eam, quam coluerunt Menander, Apollodorus, Philemon, alijque. nam Menandrum ætate illa floruisse intelligimus etiam indicio Laërtij, qui in vita Demetrij huius nostri narrat, cum ille offendit apud populum Athenensem conuersis iam rebus, Menandrum comicum in iudicium vocatum: parumq; afuisse ne causam diceret nulla alia de causa, nisi quia Demetrij familiaris erat: liberasse tamen eum illo periculo Telesphorū Demetrij cognatum: hoc autem admonere mihi placuit, quia è genere altero comœdiarum, quæ veteres vocabantur, non nullæ nouæ itidem appellabantur. quæ tamen in hoc ipso de quo agit hic auctor, à priscis, prioribusve illis non discrepabant, sed nouę vocabantur, si conferrentur cum primis illis, quæ illius generis primis temporibus eius poematis fieri solebant. hę vero, quæ postea nouæ vocatæ sunt, quamuis & ipsæ ita dictæ fuissent, vt distinguerentur ab illis, longe aliam tamen formam, & argutiorem coagmentationem rerum continebant. videndum autem an nominibus quoque distingui solitæ illę essent, cum quæ leuiter declinarunt à priscis καιναὶ vocarentur: hæ verò quæ magis inde discesserunt, nec materiam colerent plenam maledictorum, in viuos etiam sępe coniectorum, sed lepidam potius, & ad risum mouendum aptam, sine illa acri insectatione vitiorum, νέαι dicerentur. ita certe videtur Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum locutus, cum inquit. ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν: arbitror enim superius illud genus comœdiæ ipsum eo loco intellexisse.

Τὰ πολλὰ οὖν κώλοις τριμέτροις χρηστέον, καὶ ἐνίοτε κόμμασιν. ὥσπερ ὁ μὲν Πλάτων φησί. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: πυκναὶ γὰρ αἱ ἀναπαῦλαι καὶ ἀποθέσεις. Αἰσχίνης δὲ, Ἐκαθήμεθα μὲν φησιν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασιν.

Plerunque igitur membris trimetris vtemur, & aliquando incisis. quemadmodum Plato quidem inquit. Κατέβην χθὲς εἰς τὸν Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος: *crebræ enim requietes & alleuationes. Aeschines autem inquit.* Ἐκαθήμεθα μὲν ἐπὶ τῶν θάκων ἐν Λυκείῳ, οὗ οἱ ἀθλοθέται τὸν ἀγῶνα διατιθέασιν.

Cum ostendisset, quem versum frequentaret noua comœdia, quam illa sibi mensuram carminum aptam iudicauit, eandem membrorum longitudinem vtilem esse in hac nota tenui tradit. hortatur igitur, vt plerunque membris trimetris oratores vtantur, & aliquando etiam incisis, idest minoribus aliquanto, & quæ non impleant iustam mensuram membrorum, qua de causa illa eo pacto vocata fuerunt. citat autem testem huius legitimæ mensuræ orationis Platonem, qui libros de rep. illo genere auspicatus sit, quod principium pulcherrimi operis temere tractatum non fuissę, docebat etiam archetypum ipsum, vt memoriæ prodiderunt & Græci, & Latini auctores. Post verba verò illa, consilium accuratissimi scriptoris explicans, Demetrius inquit. Crebrę enim requietes & depositiones, valet sanè hoc loco posterius verbum termini, finesq;, sed (vt opinor) translatum ipsum est ab illis, qui iter aliquò faciunt, onus aliquod gestantes: ipsi nanque cum grauantur, defatigatique sunt & viæ labore & pondere consistunt, ipsumque deponunt. Hephæstion etiam in Enchiridio de metrorum apothesi disseruit: vocarique passim excursiones ipsorum ἀποθέσεις affirmauit. Addit autem exemplo Platonis, Æschinis, Socratici scilicet illius, testimonium, qui eandem mensuram membrorum illo loco, quem monstrat, secutus est. Vt suspicari autem licet, erat & hoc initium sermonis alicuius ipsius: sententia eorum verbo

rum aperta est. Sedebamus enim (inquit) super sedibus in Lyceo, vbi athlothetæ certamen instituunt. apparet igitur membra hæc breuia esse, quare non sine causa dicuntur esse incisa & quasi decurtata.

Εχέτω δὲ καὶ ἕδραν ἀσφαλῆ τῶν κώλων τὰ τέλη καὶ βάσιν, ὡς τὰ εἰρημένα: αἱ γὰρ κατὰ τὰ τελευταῖα ἐκτάσεις μεγαλοπρεπεῖς, ὡς τὰ θουκυδίδου. Αχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους. καὶ τὰ ἑξῆς.

Habeant autem & sedem firmam extremæ partes membrorum, & basin: vt sunt illæ quæ dictæ sunt: productiones enim in postremis partibus magnificæ, cuiusmodi sunt illæ Thucydidis. Αχελῶος ποταμὸς ῥέων ἐκ πίνδου ὄρους: *& quæ sequuntur.*

Cum quæ longitudo membrorum requireretur in forma exili hac docuisset, ostendit nunc cuiusmodi debeat esse exitus eorundem: extremumq; in quo ipsa insistant. tradit igitur ipsorum fines postulare sedem stabilem, & tanquam basin quandam, quæ concuti non possit: cuius generis fuisse affirmat, quę posita supra sunt. Basin, translato huc verbo a studio fabrorum, ędificijsq;, quid appellarit planum est. Cicero cum idem significaret in oratore suo crepidinem nominauit: quod & ipsum Gręcum verbum ab eadem arte acceptum est. neque tamen illic ille intelligit solum ac terminum stabilem vnius membri, sed longioris sententiæ: varijsque modis tractatæ, conclusionem, quæ periodo contineretur. inquit igitur de loco quodam è sua oratione pro M. Scauro. Deinde omnia tanquam crepidine quadam, comprehensione longiore sustinentur. Quam autem id, quod decet non seruaretur, si aliter fieret, docet Demetrius, ostendens quid à contrario existat hoc pacto. In extremis enim partibus membrorum adhibitæ porrectiones magnificę sunt. cuius rei documento esse posse affirmat terminationes membrorum, quas amauit Thucydides. vtitur autem eodem exemplo, quo supra vsus fuerat, cum alterum, quod ab eadem hac forma alienum est, illi probatum fuisse significaret: quo etiam in loco vsurpauit verbum, vnde conformatum est illud, quo hic appellauit has porrectiones, id est ἐκτείνειν.

Φευκτέον οὖν καὶ τὰς τῶν μακρῶν στοιχείων συμπλήξεις ἐν τῷ χαρακτῆρι τούτῳ, καὶ τῶν διφθόγγων: ὀγκηρὸν γὰρ πᾶσα ἔκτασις. καὶ εἴπου, βραχέα συγκρουστέον βραχέσιν, ὡς. πάντα μὲν τὰ νέα καλά ἐστιν. ἢ βραχέα μακροῖς; ὡς Ηέλιος. ἢ ἄλλως γέ πως διὰ βραχέος. καὶ ὅλως ἐμφαίνεσθαι εὐκαταφρόνητον τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς λέξεως, καὶ ἰδιωτικὸν, καὶ αὐτὰ ταῦτα πεποιημένον.

Fugiendi igitur sunt et longorum elementorum concursus in forma hac, & diphthongorum: tumidum enim est omnis productio. & sicubi, breuia cum breuibus concurrere oportet, vt. Πάντα μὲν τὰ νέα καλά ἐστιν. *vel breuia cum longis, vt* ἥλιος, *aut alia quapiam ratione per breuem litteram, & demum intelligi esse abiectum hunc modum locutionis, & vulgarem, & hæc ipsa factum.*

Cum ostendisset productiones, quas vocauit ἐκτάσεις, in extremis partibus membrorum esse amplas, & ea de causa inimicas huic formæ: intelligeretq; concursus litterarum vocalium longarum esse quasdam ἐκτάσεις, docet oportere etiam in ipsa vitare concursus illarum litterarum vt diphthongarum etiam, id est earum, quę dupli-

cem sonum habent: mixtumque ex sono duorum elementorum, cuius præcepti rationem eam reddit, quam significaui. Inflatum enim inquit, tumidumque est omnis porrectio, ἔκτασις ipse inquit: vtitur enim eodem verbo, quo supra vsus fuerat: effici autem id, gignique, quod hoc nomine significatur, concursibus illis, quas dixit, nullo negotio intelligimus: producitur enim valde tempus concursu illo duarum productarum litterarum. vt etiam earum, quæ conflatæ sint è duabus. ὁ ὄγκος id valere, quod dixi, apertum est: ὄγκος enim significat tumor, & quasi moles quædam, sed ad mores etiam transfertur id verbum: ita enim ipsum vsurpauit Aristoteles in iiij. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco docuit qui finis esset eorum, qui sua bona in colloquijs, omnique oratione extenuant: indeque, quod dissimulatione vtuntur, vocati sunt εἴρωνες: tradit nanque id ipsos facere, quia fugiant elationem animi: nolintque vllo pacto videri ventosi homines. inquit enim. οὐ γὰρ κέρδους ἕνεκα δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες τὸ ὀγκηρόν. Cum autem concursus certos quosdam valde alienos esse ab hac forma docuisset, ostendit nunc qui concursus ferri in ea possint, si tamen rari fuerint & infrequentes: nam crebrum vsum etiam illorum probari non posse videtur significasse, cum inquit. Et si vllo in loco, breuia cum breuibus coniungendum est. vtitur autem nunc alio verbo in eadem re significanda, quę sanè commode . mbobus ostenditur, & nunc συμπλῆξις: nunc σύγκρουσις vocatur, sit vero manifesto id in eo exemplo, quod ponit: cum enim concursus illic fiat in extremo, & quę præcedit, & quę consequitur littera breuis est. Vnde acceptum exemplum hoc sit, dicere non possum. sententia eorum verborum aperta est: affirmauit enim qui id protulit, omnes res cum vigent, nouellæque sint pulchras esse, quamuis sua vi non paucæ ipsarum carere eo bono existimentur. quod etiam arripuit virgo quædam non incallide, cum se matri purgaret, accusanti ipsam, quod consuetudinem stupri habuisset, cum desormi adolescente. dixerat enim illa ignosci ei aliquo modo potuisse, si formosi alicuius iuuenis amori operam dedisset. Respondit igitur ipsa, murem etiam ea ętate, turpem in primis bestiolam formosum esse: liceat enim mihi sententię non illepidæ explicandæ causa aliquantulum à proposito digressum fuisse, præsertim cum minutæ res hæ de quibus hic agitur, insuaues sint: fastidiique non parum gignant. Sequitur autem. Vel breues cum longis, coniungere scilicet oportet, vt in eo vocabulo testatur fieri, quo sol à Græcis poetis plerunque appellatur: de qua voce, vna littera aucta, supra disputatum est: præcedit enim illic longa littera, consequitur verò breuis. Vel demum inquit ita opus esse id tractari, vt in eo concursu omnino sit altera littera correpta. Relicta autem hac parte, in vniuersum præcipit nihil oportere tractari in hac tenui nota, quod aut illustre sit, aut elaboratum: contra enim requiri in ipsa genus quoddam elocutionis quod honore careat, vulgareque sit, videaturque potius studio adhibito tale effectum esse, idest contemptum & nulla re discrepans à more idiotarum. Indefinito autem tempore hic legi ἐμφαίνεσθαι verius puto, quàm vt prius erat in mea editione, ἐμφαίνεται, instanti. si tamen nomina, quę sequuntur accusandi casu ponantur, vt sane inueni scriptum in duobus exemplaribus: intelligere autem debemus χρὴ, nam quin sententiæ quoque hoc magis conueniat, dubitandum non est: hic enim quoque vt supra alia ratione traditur quid fieri à nobis oporteat: summaq; diligentia si à vitio abesse volumus, seruandum sit.

Φευγέτω δὴ καὶ τὰ σημειώδη σχήματα: πᾶν γὰρ τὸ παράσημον ἀσύνηθες καὶ οὐκ ἰδιωτικόν: τὴν δὲ ἐνάργειαν καὶ τὸ πιθανὸν μάλιστα ὁ χαρακτὴρ οὗτος ἐπιδέξεται. περὶ ἐναργείας οὖν καὶ πιθανότητος λεκτέον.

Fugiat autem & insignes figuras: omne enim quod notam adpositam habet, præter consuetudinem est, & minime vulgare. euidentiam autem & probabilitatem maxime forma hæc recipiet. de euidentia igitur & probabilitate dicendum.

Reuersus

Reuersus ad certam rem præcipiendam, addit superioribus preceptis, hanc formam vitare debere figuras illustres, & quæ notis quibusdam adpositis indicarentur: hoc enim arbitror valere, quod inquit σχήματα σημειώδη: notus enim est mos priscorum grammaticorum, qui notas contra loca quædam optimorum auctorum ponebant, quæ notæ aliquam rem significarent illic contineri, aut alicui vitio affinem: aut insignem aliqua virtute, siue illa in singulis verbis maneret, siue in constructione ipsorum, siue etiam in sententia. vnde quoque notę illæ diuersæ erant. Vsus quoque est Halicarnasseus hoc nomine in vita Isocratis, quam dum scriberet, ornauit ipsam multis documentis huius artis, in qua egregium se ille præstiterat. inquit igitur, cum de locutione accurati eius scriptoris dissereret. καὶ γὰρ αὕτη πέφυκε ἀπηρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν. Huius vero præcepti vtilitatem comprobans Demetrius inquit. Omne nanque quod ita notatum est, præter consuetudinem est: & minime vulgare, propriumq; idiotarum. παράσημον, iunctum è duobus verbum, vsurpatum quoque est ab Aristotele in libro sophisticorum elenchorum, qui tamen, & si de ijsdem notis loquitur, aliter videtur id cepisse: valet enim illic idem quod simplex signum, nisi fallor. verba ipsius hæc sunt. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γεγραμμένοις ταυτὸν ὄνομα, ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ καὶ ὡσαύτως. κἀκεῖ δ' ἤδη τὰ παράσημα ποιοῦνται. Sed etiam Demosthenes eodem pacto composuit id nomen loco illo, quo in causa Ctesiphontis vitam & mores Æschinis exagitauit. ait enim ἀρουραῖος οἰνόμαος παράσημος ῥήτωρ. Cum autem quæ remoueri deberent inde, vt nimis insignia, Demetrius ostendisset: quæ tamen hæc forma recipiat sine damno vllo, declarat, quamuis & ipsa valeant aliquid ad ornandum, & sine studio curaq; parari non possint. illa vero sunt euidentia, & quidquid est factum ad persuadendum. prius eorum ἐνάργεια vocatum est à Græcis: alterum πιθανότης, siue (vt Demetrius ipsum nunc appellat) πιθανόν: Quintilianus auctor est ἐνάργειαν illustrationem, & euidentiam à Cicerone nominari: in Lucullo certe ipse perspicuitatem, aut euidentiam illam appellari posse affirmat, quamuis de alia enargia illic loquatur, ea scilicet; quæ in rebus existit: non illa, quæ manet in certo quodam genere, vsuque verborum, indeque proficiscitur. Cum igitur duas has res conuenire huic tenui formæ ostenderit, de ipsis instituit disputare: orditur autem (vt ipse quoque testatur) ab euidentia, quam accurate explanat.

Πρῶτον δὲ περὶ ἐναργείας. γίνεται δ' ἡ ἐνάργεια πρῶτον μὲν ἐξ ἀκριβολογίας καὶ τοῦ παραλείπειν μηδὲν, μηδ' ἐκτέμνειν. οἷον. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός: καὶ πᾶσα αὕτη ἡ παραβολή: τὸ γὰρ ἐναργὲς ἔχει ἐκ τοῦ πάντα εἰρῆσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ μὴ παραλελεῖφθαι μηδὲν.

Primum autem de euidentia. oritur autem euidentia primum quidem ex accurata narratione, & cum relictum est nihil, neq; amputatum. ueluti. Ὡς δ' ὅτ' ἀνὴρ ὀχετηγός, & omnis hæc collatio: euidentiam enim habet ex eo quod cuncta dicta sunt quæ eueniunt, & nullum omissum est.

Nascitur inquit euidentia primum ex accurata, minutaque rerum omnium, quæ in ea re fiunt, expositione: ἀκριβολογία enim hoc valet: exquisita inquam narratio, & vt ipse ostendit (est enim quod sequitur quasi declaratio quædam huius iuncti nominis) cum omittitur nihil, neque amputatur. Cum autem vno è pluribus ortu ipsius monstrato, posse id eam rem probare vellet, vtitur exemplo Homeri, qui in collatione, qua Scamandri impetum in Achillem fugientem ostendere voluit (obruere enim heroem inimicum suis aquis fluuius Troicus nitebatur, motus misericordia suorum, quos cateruatim ille leto dabat) ita diligenter minuteque omnia persecutus est, vt qui audit, non audire se, sed videre: & omnia oculis contemplari putet. Imitatus est enim locum Virgilius, de re rustica pręcipiens: & studium agricolarum exponens, quo ma-

ximis siccitatibus occurrunt, ne segetes siti extinguantur. principium eius diligentis perspicuæque narrationis est. Deinde satis fluuium inducit: riuosque sequentes. verumtamen Græcus ille magis apposite omnia complexus est, vt nullo negotio quilibet intelliget, qui locos inter se conferre voluerit. nam quod inquit cursu eius aquæ calculos omnes, qua fluit commoueri: & in extremo, præuenire illam ducem ipsum, & qui ei viam facit, non parum ualet ad rem ante oculos collocandam: qui volet igitur an res hoc pacto se habeat, diligenter existimabit: quin certe Homericus ille locus contineat in se uirtutem hanc, dubitari non potest. initio verò illius similis huc comportato, omnem eam collationem id boni in se habere auctor testatus est. quod factum esse affirmat ex eo, quod cuncta, quę illo tempore eueniunt dicta sunt: nihilq; relictum est. Cum autem Homeri poemata referta sint multis maximisque uirtutibus hanc in primis ipsum studiose colere facile cognoscere potuere, qui non omnino negligenter poetam eum legerunt: crebro enim lucem afferre uolens rebus, eo se confert. in quo magna admiratione dignus est: cum enim res tenues humilesque in primis describat, retinet tamen in illis plurimum dignitatis. Huiuscemodi etiam est locus ille, cum Phœnix Achilli commemorat mirificum quendam ipsius pueri amorem erga se: & quemadmodum ipse tunc nollet ab alio quopiam foueri, commodisue ullis affici: accedit enim ad res admodum pusillas: vt sunt officia, quæ teneræ illi ætati exhibentur. qua sane in re tractanda nouauit etiam uerbum ἀποβλύζειν: itaq; expressit rem, quam aliter uix ostendere potuisset: & illius nominis nouitate comportauit eò ornatus non parum ac splendoris. inquit igitur in aliis, quæ idem ualent. πολλάκι μοι κατέδευσας ἐπὶ στήθεσι χιτῶνα οἴνου ἀποβλύζων ἐν νηπιέῃ ἀλεγεινῇ. quibus autem hoc non aliquando contigit, quod eo uerbo significatur, ij ab his officiis erga pueros sine dubio longe afuerunt. Sed cur non idem aliquando præclare fecisse Dantem nostrum exemplo aliquo doceam? ipse enim quoque diligenti hac singularum partium expositione res crebro ponit ante oculos. ut in collatione illa, qua declarauit magnum eum metum discussum cito à se fuisse, quo repente oppressus fuerat, cognitis quibusdam signis timoris in vultu sui ducis, dum iter illud periculosum atque horribile faceret: atque ita ab eodem illi malo, quod creauerat, medicinam factam: vtitur enim simili rustici hominis, qui aduentante iam vere, quod tempus magno cum desiderio diu expectauerat, imagine quadam hiemis subito perturbatus esset, qua tamen breui temporis spatio disiecta, recipit animum: ille enim locus accurata narratione diuersorum motuum animi pastoris illius, factorumque itidem quę certa signa sunt eorundem affectuum, facit ut pæne quę audimus uidere nobis uideamur: et manifesto ornatus est eadem hac uirtute: præcipue autem ab ea parte, cum cecinit. Lo villanello, à cui la robba manca. nam superiora, quæ tamen & ipsa pars eiusdem collationis sunt, grandiora sunt & subtiliora, quàm illa, quę scite adhibentur ad gignendam euidentiam: ac valent quod obscurum est illustrare.

Καὶ ἡ ἱπποδρομία δὲ ἡ ἐπὶ Πατρόκλῳ, ἐν οἷς λέγει. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, καὶ. Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: πάντα ταῦτ' ἐναργῆ ἐστιν ἐκ τοῦ μηδὲν παραλελεῖφθαι, τῶν τε συμβαινόντων καὶ συμβάντων.

Et cursus equorum in funere Patrocli, vbi inquit. Πνοιῇ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον, &. Αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐΐκτην: *cuncta hæc perspicua sunt ex eo quod nihil relictum est, eorum quæ eueniunt, & euenere.*

Non contentus exemplo vno Homeri Demetrius, alterum ponit eiusdem poetę è loco, qui consequitur. est autem vbi commemoratur cursus equorum: certamenque illud, quod ab Achille, vt funus sodalis ornaret, institutum est: præcipue autem quod illic dictum est, flatu Diomedis equorum Eumeli sinciput latosque humeros calefactos fuisse, multum ad hoc valere putauit poeta. vt id etiam, quod illic præcedit, quamuis

uis hic ab hoc nostro doctore post illud positum sit. Semper enim videbantur ascensuri esse in currum: ipsique imminebant. Hoc etiam Virgilius, vt superius, aliquo modo expressit, cum locum similem persequeretur: prorsusque & ipse contendit rem illam ante oculos eodem pacto constituere. inquit igitur- quo deinde sub ipso Ecce volat: calcemque ferit iam calce Diores Incumbens humero. Et si præclara hæc exempla faciunt, vt scrupulus nullus restet in animo alicuius de hac re, libet tamen mihi mirificum quoddam ponere optimi, & ipsius Latini poetæ, qui etiam merito semper ob huius rei egregiam facultatem valde laudatus est. Geta igitur apud Terentium, cum Antiphoni ostenderet, quomodo rem occultam indagasset, ita cum eo locutus est: atque hoc vsus initio narrationis. Vbi in gynæceum ire occipio puer ad me accurrit Mida. pone me adprehendit pallio. Resupinat, respicio. rogo quam ob rem retineat me ait esse vetitum intro ad heram accedere. & infra. Hoc vbi ego audiui, ad fores suspenso gradu placide ire perrexi, accessi, astiti, animam compressi, aurem admoui, ita animum cœpi attendere hoc modo sermonem captans. sine dubio hic à poeta cuncta tacta sunt, nihilque ab ipso, quod valeat ad rem illustrandam: ingeniumque seruorum exprimendum prætermissum est. Apparet etiam omnem illum Catulli locum, quo parcas descripsit, eandem in se virtutem continere: precipue autem versus eos, quibus pinxit mulierum studium, dum nent, accurateque omnia, quæ illo tempore ab ipsis fiunt, subtiliter complexus est. Post alterum Homeri exemplum Demetrius eadem pænè repetit, quę supra post prius illud ediderat, habentia scilicet vim confirmationis. quod enim illic euidentiæ existit nullum alium fontem habere tradit: sed manare totum ex eodem studio poetæ, qui nihil reliquit eorum, quæ illic contingunt cum id geritur, aut vnquam perspecta sunt contingere.

Ὥστε πολλάκις καὶ ἡ διλογία ἐνάργειαν ποιεῖ μᾶλλον, ἢ τὸ ἅπαξ λέγειν· ὥσπερ τό. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς: δὶς γὰρ κείμενον τὸ κακῶς, ἐναργεστέραν σημαίνει τὴν βλασφημίαν.

Quapropter sæpe & repetitio euidentiam facit potius, quàm semel dicere. quemadmodum illud. Σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς, καὶ νῦν ἀποθανόντα γράφεις κακῶς: *bis enim positum* κακῶς, *euidentiorem ostendit maledictionem.*

Addit nunc Demetrius, quod inde etiam non valde remotum est: vel potius pars illius præcepti haberi debet. Quapropter sępe numero etiam iterare aliquid euidentiam parit, magis quàm id semel tantum dicere: ductum certe hoc est è superiore pręcepto: iterare nanque aliquid, perinde est, atque omnia diligenter, exquisiteque docere, quæ in eodem illo facto nascuntur: nec dissimilem vim habet. Vt autem verum esse probet, quod dixerat, citat testimonium veteris auctoris, qui, vt magis hæreret in animo auditorum id quod ostendebat, eius quem criminabatur conuicium, studiumque male dicendi, verbum, quod potissimum id aperiebat, iterauit: bisque in extremo duorum membrorum posuit κακῶς. vsus antea eodem exemplo est Demetrius non appellato, vt hic, nomine auctoris. inquit igitur. iterum prolatum illud κακῶς planius monstrat maledictum illud: nec sinit elabi ex auribus auditorum pessimum studium lædendi existimationem probrorum, quo ille tenebatur.

Ὅπερ δὲ τῷ Κτησίᾳ ἐγκαλοῦσιν ὡς ἀδολεσχοτέρῳ διὰ τὰς διλογίας, πολλαχοῦ μὲν ἴσως ἐγκαλοῦσιν ὀρθῶς: πολλαχοῦ δὲ οὐκ αἰσθάνονται τῆς ἐναργείας τοῦ ἀνδρός: τίθεται γὰρ ταὐτὸ, διὰ τὸ πολλάκις ποιεῖν ἔμφασιν πλείονα.

Quod autem Ctesiæ obijciunt, vt loquaciori propter repetitiones, multis quidem

quidem fortasse locis recte obijciunt : multis autem non sentiunt hominis eui dentiam : ponit enim idem, quia sæpe habet maiorem vim .

Cum Demetrius cogitasset videri quosdam contra se sentire, qui hoc ipsum, quod ipse bono sępe esse, ac magnopere adiuuare finem eius, qui id in oratione ponit, affir marat, valde reprehenderent: eoque nomine Ctesiam accusarent, & iudicium suum comprobare, & auctorem illum historiæ lepidum & elegantem aggreditur defendere. qui nanque illum non probabant, quia multus fuerat in ea ratione, iidem præceptum hoc auctoris huius nostri tentabant. Inquit igitur hoc consilio. Quod autem Ctesiæ quidam obiiciunt, vt loquaciori propter geminationes, multis locis fortasse recte id obiiciunt. multis autem contra non sentiunt perspicuitatem huius viri. Non penitus igitur ipsum à culpa remotum putat Demetrius: neque prorsus vitio affinem arbitratur. hoc autem verum esse ostendere volens, ait, ipsum bis idem po nere, quia multis locis hoc gignit maiorem emphasin, idest magis aperit affectum eius qui dicit: quidque ille inclusum in animo habeat, patefacit. Ctesias autem hic, quem appellat, patria Gnidius fuit: arte vero medicus, qui vixit apud Artoxerxem re gem Persarum, vocatum Meliorem ab institutis & moribus, vt distingueretur ab altero qui deteriorem vitam sequutus fuerat: ipsique commendatione illius artis admodum gratus fuit. scripsit autem res gestas Persarum pluribus libris. huius mentionem fecit sæpe Plutarchus in vita eius regis: quem etiam narrat ornasse summo studio Clearchum Laconem, missum à sua rep. cum iis mandatis, vt dicto esset audiens omnibus in rebus Cyro: vel potius mirifice, quacunque re potuit in conatu il lo Cyri exponendo, fauisse laudi & gloriæ Lacedæmoniorum.

Οἷα τὰ τοιάδε. Στρυάγγλιός τις ἀνὴρ μῆδος, γυναῖκα σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου: μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν σάκαις: ὥσπερ αἱ ἀμαζόνες. θεασάμενος δὴ τὴν σακίδα εὐπρεπῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα σπονδῶν γενομένων, ἐρασθεὶς τῆς γυναικὸς, ἀπετύγχανεν: ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν. γράφει δὲ πρότερον ἐπιστολὴν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, τοιάδε. Ἐγὼ μέν σε ἔσωσα, καὶ σὺ μὲν δι' ἐμὲ ἐσώθης: ἐγὼ δὲ διὰ σὲ ἀπωλόμην.

Cuiusmodi sunt hæc . Stryaglius quidam vir Medus , femina Sacida ex equo deiecta : (pugnant enim feminæ apud Sacas : vt Amazones) cum vidisset Sacida formosam & florentem ætate , potestatem illi fecit vt salua abiret . postea ictis fœderibus, cum amaret illam, repulsam passus est. statuit igitur secum inedia vitam finire . antea autem scribit epistolam ad mulierem hanc ipsam accusans . Ego te conseruaui , & tu opera mea conseruata es : ego autem tua opera perij .

Vt facilius id probet, locum certum ex historia Ctesiæ profert, in quo extremo id factum esset. Σακίδα vero mulierem vocat eius gentis, qui Sacæ dicti sunt: eorum meminit etiam Catullus, cum nationes longinquas appellaret suo quodam in carmine: Strabo pręterea testatur in VII. libro ipsorum mentionem fecisse Chœrilum, non valde laudatum poetam, qui dixerit. Μηλονόμοι τε σάκαι, γενεᾷ σκύθαι: αὐτὰρ ἔναιον Ἀσίδα πυροφόρον. feminam verò illam laudat Ctesias non solum à specie corporis verum etiam à flore ætatis: hoc enim valet quod addidit ὡραίαν. nam vetulę etiam mulieres formosæ possunt esse, quæ tamen quamuis dignitatem aliquam retineant, dignæ non sunt, quæ illo modo amentur. Ἀποκαρτερεῖν significat abstinere se à cibo: inediaq; vitam finire,

nire, quomodo etiam hoc verbum cepit Hegesias, qui librum suum quendam ita inscripsit ἀποκαρτερῶν, in quo inducebatur quidam à vita per inediam discedens. Sed his relictis exemplum ipsum attendamus, quod in his verbis manet. Ego equidem te conseruaui, & tu mea opera conseruata es. Si nanque præteritum suum officium in illam exponere tantum voluisset, poterat posteriore membro supersedere: idem enim penitus illo, quod priore commemoratur. estque hæc sine dubio διλογία.

Ἐνταῦθα ἐπιτιμήσειεν ἂν ἴσως τις βραχυλόγος οἰόμενος εἶναι, ὅτι δὶς ἐπέθηκε πρὸς οὐδὲν τὸ ἔσωσα καὶ δι' ἐμὲ ἐσώθης: ταυτὸν γὰρ σημαίνει ἀμφότερα. ἀλλ' εἰ ἀφέλοις θάτερον, συναφαιρήσεις καὶ τὴν ἐνάργειαν, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐναργείας πάθος. καὶ τὸ ἐπιφερόμενον δὲ, τὸ ἀπωλόμην, ἀντὶ τοῦ ἀπόλλυμαι, ἐναργέστερον αὐτῇ τῇ συντελείᾳ ἐστί: τὸ γὰρ ἤδη γεγονὸς, δεινότερον τοῦ μέλλοντος, ἢ γινομένου ἔτι.

Hic reprehenderet aliquis fortasse qui breuitati studeret, quod bis nullam ob causam positum esset conseruaui te, & per me conseruata es: idem enim significant ambo. sed si abstuleris alterum illorum, vnà abstuleris & euidentiam, & qui nascitur ex euidentia affectum. præterea quod infertur, illud inquam perij, pro pereo, euidentius est quia ita res exitum habuit: quod enim factum iam est, grauius est quàm quod futurum est, aut adhuc fit.

Demetrius nunc locum eum diligenter perpendit hoc pacto. Inueniri hic posset aliquis, breuiloquens esse volens: atque hoc quidem rectum semper esse: seruarique in primis oportere existimans, qui insimularet scriptorem, quod bis positum est idem nulla necessitate, idest conseruaui te, & mea opera conseruata es: idem enim prorsus ostendunt ambo. ipse vero plus in hoc videns: erroremque illius stulti reprehensoris confutare studens, ita quasi cum eo agit. Negari non potest quin idem iteratum sit, verum si alterum illorum sustuleris, inde simul euidentiam sustuleris, & præterea motum illum animi, quem excitat euidentia. Cum ita purgasset Ctesiam Demetrius: nec tantum purgasset, verum etiam id quod crimini dabatur ipsi, laude dignum esse ostendisset, illud etiam, quod sequebatur, commendari debere, virtutemq; continere significauit, & sanè idem aliquo modo efficere. inquit igitur. Et id quod adiungitur, quod scilicet perij dixit, non pereo instanti tempore, euidentius est, quia res iam impleta perfectaque esse dicitur. quod enim inquit factum est, acrius vehementiusque est eo, quod futurum est, aut adhuc fit. perij igitur quod dixit, id malum exitum habuisse significauit, absolutumque iam esse, quare magnitudo eius eo pacto perspicitur.

Καὶ ὅλως δὲ ὁ ποιητὴς οὗτος (ποιητὴν γὰρ αὐτὸν καλοίη τις εἰκότως) ἐναργείας δημιουργός ἐστιν ἐν τῇ γραφῇ συμπάσῃ.

Et omnino vtique poeta hic (poetam enim ipsum vocarit aliquis merito) euidentiæ opifex est in vniuersa historia.

Addit Demetrius relictis certis locis, in vniuersum poetam eum: Ctesiam intelligens, opificem esse, fabricatoremque euidentię in omni illa sua scriptione: conarique omni ratione, quod mirifice etiam præstitit, res, quas narrat ante oculos constituere. Euidentiam verò multum valere ad animos commouendos cognouit etiam Plutarchus, qui in Artoxerxe: cum artificium Xenophontis extolleret in ea pugna exponenda, qua rex ille fratrem Cyrum vicit, inquit scriptorem eum semper illic in aliquo

affectu auditorem tenere, atque ita eum tractare tanquam si ille præsens adfuisset: ipsiusque multum interesset, qui finis eius prœlij foret, quod totum effici ostendit ob perspicuitatem. Quin autem magis nos moueant, quæ videmus, quàm ea, quæ audimus, dubium non est: illa vero, quæ illo modo narrantur, aspici videntur. Cum vero Ctesiam poetam vocasset, qui soluta oratione res gestas scripserat, antequam sententiam absoluisset, docuit id à se temere prolatum non fuisse. non sine causa enim ipsum poetam vocari posse: nec tamen aperuit qua de causa conueniret illi hoc nomen. est igitur quærendum hoc. cum autem apud Plutarchum in vita regis eius legatur scripta Ctesię fabularum plena fuisse: nec fabularum tantum, verum etiam illarum incredibilium & absurdarum, diuertiq; sæpe narrationem eius ad res commenticias, aptasque magis dramatibus, hoc arbitror impulisse hunc nostrum auctorem vt vocaret ipsum poetam. quo enim magis induere personam poetę potuit, quàm si hoc faceret, quod libenter eum crebroq; fecisse à bono auctore accepimus? nam & si euidentia eximia, crebroque tractata, non aliena est ab officio poetæ, magis tamen illud est proprium ipsius: inueniuntur enim aliorum quoque scriptiones hoc bono ornatæ, vt paulo supra, secutus ipse testimonium grauissimi doctissimique auctoris, de certa quadam parte anabasis Xenophontis commemoraui.

Οἷον καὶ ἐν τοῖς τοιοῖσδε. δεῖ τὰ γενόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν, ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, κρεμῶντα τὸν ἀκροατὴν καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν: τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τεθνεῶτος ποιεῖ.

Veluti & in iis ipsis. Oportet ea quæ facta sunt non vno verbo dicere facta esse, sed paulatim, suspenso auditore & traducto illo in eosdem animi motus: hoc Ctesias in nuntio de Cyro mortuo facit.

Cum scriptorem illum in omni sua historia moliri perspicuitatem dixisset, voluit partem aliquam ipsius talem indicare. quare locum eum è multis potissimum sumpsit, quo matri significata est per nuntium, qui confecto prœlio venit, mors Cyri: quod munus ille obijt caute ac prudenter. Antea igitur quid fieri omni eo tempore oporteat Demetrius docet. deinde seruatum id à Ctesia diligenter fuisse demonstrat. vnde non sine causa suspicari aliquis posset, cum hoc expositurus esset, venisse in mentem Demetrio vocare Ctesiam poetam, non historicum, quia res exponeret, vt fieri debuere, non vt factę sunt: difficile enim est credere tanto consilio hominem eum præditum fuisse, & si in familijs regum, ac fortunatorum virorum reperiuntur ministri prudentes: & qui quid singula tempora postulent, nouerunt. Sed hoc relicto, auctor inquit. Oportet quæ facta sunt, non statim vnoque verbo dicere facta esse, sed paulatim narrare, suspensumque tenere auditorem, ac trahere ipsum in eosdem animi motus. Hoc igitur est, quod præcipit auctor: custodirique debere affirmat, cum res scilicet aduersæ debent exponi. nam si boni aliquid, prosperique nuntiandum esset, omnis illa mora molesta foret ei qui audit: nec tamen non tunc etiam facere non posset, quin eodem pacto animo commoueretur, singulis partibus eius narrationis perceptis. Non sanè in animo habuit nunc Demetrius nuntios aliquarum rerum instruere: & quæ sequi ipsos aut fugere oporteat, in ea persona sustinenda, docere: sed quod præcipit ad eos ornandos aptum, præcipit ut facilius probet recte et ordine fecisse Ctesiam, qui ita induxerit nuntium illum: fuit enim hic aditus quidam ad eos refellendos, qui falsò peccasse illum eo tempore putabant: & ad auctorem eum sine causa sæpe insimulatum declarandum. Sequitur autem (illustrem enim quoque aliquem locum huiusmodi monstrare voluit. atque illo verum esse probare quod in vniuersum dixisset) Hoc Ctesias in nuntio matri allato de Cyro mortuo facit.

Ἐλθὼν γὰρ ὁ ἄγγελος, οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τὴν Παρυ-

ἐστιν: τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ σκυθῶν ῥῆσίς ἐστιν: ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγειλεν, ὅτι νικᾷ: ἡ δὲ ἥσθη καὶ ἠγωνίασε: μετὰ δὲ τοῦτο ἐρωτᾷ, βασιλεὺς δὲ πῶς πράττει. ὁ δὲ, πέφευγέ φησι, καὶ ἡ ὑπολαβοῦσα: τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος, καὶ πάλιν ἐπανερωτᾷ. κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δὲ ἄγγελος ἀμείβεται. ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι: κατὰ μικρὸν, καὶ κατὰ βραχὺ προϊὼν, μόλις τὸ δὴ λεγόμενον, ἀπέρρηξεν αὐτὸ: μάλα ἠθικῶς, καὶ ἐναργῶς τόν τε ἄγγελον ἐμφήνας ἀκουσίως ἀγγέλλοντα τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν μητέρα εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλὼν καὶ τὸν ἀκούοντα.

Cum venisset enim nuntius, non extemplo dicit Parysatidi mortuum esse Cyrum: hoc enim fuisset quod fertur Scytharum vox: sed primum quidem nuntiat, ipsum vicisse: hæc autem gauisa est & toto animo commota: deinde quærit ex illo. Rex vero vt agit? ille vero, inquit, fugit. Et hæc suscepto sermone: Tissaphernes enim ipsi horum causa est. Et rursus quærit. Cyrus autem vbi nunc est? nuntius autem respondet. quo loco decet fortes viros degere. paulatim, & breui progrediens, vix tandem vt dicitur, rupit ipsum. cum valde morate, & euidenter ostendisset & nuntium inuitum narrare calamitatem illam, & matrem etiam coniecisset in mærorem & eum qui audit.

Totam rem Demetrius accurate, dilucideque narrat, vel potius qua ratione in ea narranda nuntius ille vsus sit, exponit. Parysatis reginæ nomen est: matris duorum illorum fratrum, qui tunc prœlio inter se contenderant. Nam quod auctor inquit. si statim dictum fuisset, Cyrum mortuum esse, simile ipsum futurum fuisse illi, quod vulgo fertur. A Scythis oratio, prouerbium est quod edi solitum erat de dura agrestique oratione, quales erant mores eius feræ barbaręque nationis. infra propè extremum libri iterum auctor vtitur eadem voce, in loco valde huic simili explicando. Lucianus quoque non vno loco id vsurpauit, qui tamen aliquando pro ῥῆσις posuit ἀπόκρισις. Cum ostendat autem Ctesias, audita victoria Cyri, Parysatin lætatam fuisse, scire opus est: quod copiose exponit Xenophon, illam mirifice amasse alterum illum filium: fauisseque quacunque re poterat glorię Cyri. vt ab Artoxerxe alieno animo erat, qui hic rex ab ipsa appellatur, quia regno ipse potiebatur. cum verò nuntius respondisset, regem fugisse, in eo prœlio Artoxerxes primum pulsus est, virtute maxime Græcarum copiarum. Postquam autem multum versauit animum reginæ nuntius, antequam sęuissimum illud vulnus aperuisset, cum de illa ipsa re quæsitum ex eo esset, nec tegere amplius id incommodum posset, obscure tamen, dignitatisq; plenis verbis, eam rem commemorauit: arripuit enim id boni, quod in eo facto erat, cum cetera mœroris ac lacrimarum illic plena forent: respondit igitur Cyrum tunc degere, vbi decet honestos fortesque viros domicilium sibi collocare. Huiuscemodi quadam ratione ornatur apud Æschylum, in fabula vocata ἑπτὰ ἐπὶ θήβαις, eadem mors, in pugna scilicet obita: inquit enim mortuum esse, vbi adolescentes pulchrum est mori. Nec dissimile est illud Ciceronis in celebrando funere eorum, qui apud Mutinam contra M. Antonium pugnantes, interfecti sunt: inquit enim. In fuga fœda mors est: in victoria gloriosa. etenim Mars ipse ex acie fortissimum quemq; sibi oppignerat. Explicat vero accuratè Demetrius consilium eius nuntij. inquit enim. Paulatim nuntius ille, facto illo in minutas partes conciso, vix tandem, vt dici solet, rupta voce id protulit. cum vero statim addat auctor. Valde morate & euidenter, manifesto loquitur de Ctesia, qui toto animo inseruiuit illi personæ: studuitque ipsam extra omnem

omnem periculi aleam ponere. patefecit igitur inquit nuntium eum inuitum aperuisse calamitatem illam, matremque Cyri coniecit in plures motus: qui motus necessario etiam excitantur in animo eius, qui legit, aut locum illum recitari audit.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασι λέγειν ἐνάργεια. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀγροίκου βαδίζοντος, ἔφη τις, ὅτι πρόσωθεν ἤκουσο αὐτοῦ τῶν ποδῶν ὁ κτύπος προσιόντος, ὡς οὐδὲ βαδίζοντος, ἀλλ' οἷόν γε λακτίζοντος τὴν γῆν.

Oritur autem et inde euidentia: cum dicuntur ea, quæ consequuntur res. veluti de rustico homine iter faciente, quidam inquit, quod longe audiebatur strepitus pedum ipsius accedentis, tanquam non euntis illius, sed quasi tellurem pedibus verberantis.

Monstrat aliam originem euidentiæ, superiore ratione illius gignendę diligenter explicata: nasci enim ipsam tradit hoc etiam pacto. cum scilicet ea, quæ consequuntur res aliquas, exponuntur: illa enim quoque commemorata faciunt, vt id quod antecessit melius intelligatur, & quasi ante oculos eorum qui audiunt collocetur, quia id quod sequitur esse nō solet, nisi fuerit quod antecedit. Dionysius Halicarnasseus, qui & ipse in vita Lysiæ de perspicuitate disseruit, cum velit scriptorem illum causarum ornatum esse cum aliis multis hac quoque virtute, hunc tantum ipsius fontem indicauit. vocat autem παρακολουθοῦντα, quæ nunc παρεπόμενα Demetrius. inquit igitur. nam verba ipsa ponam. γίνεται δὲ ἐκ τῆς τῶν παρακολουθούντων λήψεως. Sed etiam definiuit eo loco Dionysius euidentiam. Inquit enim Euidentia est vis quædam ac facultas, quæ ante sensus adportat ea, quæ dicuntur. Id autem verum esse exemplo incerti nunc auctoris Demetrius confirmat: est enim cuiusdam, qui cum de rustico homine loqueretur, progressuque ipsius, inquit. antequam ille videretur, exauditum strepitum pedum ipsius fuisse tanquam ille non graderetur, sed quasi pedibus tellurem verberaret. λακτίζειν valere calce, ictuque pedis quempiam percutere apertum est, vel ex voce illa peruulgata Platonis, qui (vt fertur) questus est aliquando de ingrato animo Aristotelis, viuente adhuc illo incipientis sententias ipsius oppugnare: imagine enim valde apta ad culpam illam demonstrandam ipsum notauit. Exemplum Demetrij manet: idque fuit, quod genuit perspicuitatem, in sententia illorum verborum, quæ paulo supra expressi: neque enim id contingere potuit, nisi in motibus hominis agrestis: alienique ab omni politiore cultu. nam ea, quę sequuntur, Demetrii verba sunt declarantis quæ vis, ratioque sit superiorum illorum. Cum vero supra ostenderim Dantem certo quodam loco primam illam rationem secutum, fuisse perspicuum, vt magis etiam eodem tempore ille rem eam ante oculos constitueret, tetigit secundam hanc: cum enim de pastore illo, qui pruina visa, colore ipsius deceptus, putauit adhuc hiemem vigere: commotusq; valde animo est, cecinit. Ond'ei si batte l'anca. manifesto hoc, femur inquam ferire, est ἑπόμενον: & posterum quiddam ac consequens animi perturbati: quos enim vehemens aliquis dolor repente cepit, hoc facere consuerunt. aptum igitur & ipsum est, valdeque accommodatum ad significandam sollicitudinem illam animi: & ea de causa, exemplum mirifice appositum huic præcepto declarando. erant igitur summi ingenii poetæ omnia cognita, quæ bonum hoc: virtutemque eximiam studiosi poematis exprimere ac conformare possent.

Ὅπερ δὲ ὁ Πλάτων φησὶν ἐπὶ τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐρυθριάσας ἤδη τῇ νυκτί: ἤδη γὰρ ὑπέφηνέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι, ὅτι μὲν ἐναργέστατόν ἐστιν, παντὶ δῆλον: ἡ δὲ ἐνάργεια γέγονεν ἐκ τῆς φροντίδος, τῆς περὶ τὸν λόγον: καὶ τοῦ ἀπομνημονεῦσαι, ὅτι νύκτωρ πρὸς αὐτὸν εἰσῆλθεν ὁ Ἱπποκράτης.

Quod

Quod autem Plato de Hippocrate inquit, cum adhuc nox esset, quod erubuisset: iam enim apparebat lux, ut color aspici potuerit, quin euidentissimum sit, nemo inficias iret: euidentia autem nata est ex cura, quæ adhibita est in ea oratione: & ex eo quod recordatus est noctu ad se venisse Hippocratem.

Tertius (vt opinor) hic locus est. vnde possit effici perspicuitas. exemplum autem prius posuit, quàm oratione patefecerit, quod docere voluit; inde enim elicit quod animaduertendum & imitandum putat. Exemplum vero è Platone sumptum est, sermoneque illo, qui Protagoras vocatur. Cum enim Hippocrates, formosus puer, ante lucem ad Socratem domum venisset, significaturus ei aduentum magni illius sophistæ, loquens cum ipso sanctissimus senex, fecit vt erubesceret, quod cum Plato literis prodidisset, recordatus est supra se in eo sermone dixisse, id factum esse βαθέος ὄρθρου. ne locus igitur ille videretur repugnare superiori sententię (quomodo enim in tenebris color oris illius immutatus cognosci potuit?) addidit. ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας. & quę sequuntur: idest, iam enim luciscebat, vt Cicero aliquando in eadem re exponenda locutus est. quare rubor ille potuit oculis percipi. Sed idem etiam Virgilius significauit, apud quem Nisus delicias suas admonens quid facto opus sit. Absistamus ait: iam lux inimica propinquat. & vt Hippocratis immutatum colorem, florentis & ipsius ętate, albescens iam cęlum parefecit, ita paulo post apud poetam dissimili sane in casu, causa tamen eadem, Euryalum galea sublustri noctis in vmbra Prodidit immemorem. Cum igitur hæc loca optimorum auctorum multis modis similia inter se sint, non alienum putaui illum etiam indicare. Quę sequuntur post sententiam hanc, Demetrij sunt: pendentque è principio expositionis huius exempli: integer enim sensus est. Quod autem Plato scripsit de Hippocrate, maxime perspicuum esse: abundareque hac virtute, omnibus planum est. Vt opinor autem, si ita, vt exprimere locum conatus sum, ille se habuisset: & nihil præterea additum fuisset, nullus scrupulus hic esset. nunc autem molestum est, quod in mediam illam expositionem verborum Platonis inserta sunt aliunde duo verba. quæ nescio quomodo eò irrepserint: scriptoris illius grauissimi certe non sunt: nec satis apte illic à Demetrio mihi collocari potuisse videntur: frangunt enim ordinem verborum illius. sunt mihi pręterea hoc nomine suspecta, quia prius eorum idem est cum illo, quod sequitur apud Platonem. manet etiam sententia (vt videor mihi ostendisse) si illa inde afuerint. Quod si maculæ nihil hic est, potuerunt illa illuc a Demetrio inculcari, vt redigeret in memoriam eorum, qui legerent, cum adhuc nox esset venisse ad Socratem puerum eum, nam multo supra initio illius sermonis id positum fuerat, et ea fortasse de causa ipsa eo coniecta fuerant, ad ostendendam aliquo modo pugnam illam, quæ suberat: neque enim omnes, qui eum locum Platonis legunt apud hunc scriptorem recordari statim possunt tempus illud. non cognita autem ea re, non appareret quæ causa impulisset Demetrium, vt id comprobaret, ac verum esse tam diligenter doceret. Sequitur Demetrius, palam facere volens, & quasi digito monstrare, vnde nascatur euidentia. Perspicuitas gignitur ex studio, curaque multa, quæ posita est in ea re narranda: manifesto enim tenetur voluntas scriptoris, qui studuit rem explanare: illaque diligentia animaduersa ab eo, qui legit, vim non paruam habet ad rem illustrandam. Addit alterum etiam, quod idem efficit: ait enim præterea illam oriri ex eo, quod in mentem redegit noctu ad ipsum, Socratem scilicet, venisset Hippocrates. omnis igitur caligo inde his duabus rationibus pulsa est.

Κακοφωνία δὲ πολλάκις, ὥς τὸ. Κόπτεν δ᾽ ἐγκέφαλος, καὶ. Πολλὰ δ᾽ ἄναντα, κάταντα: μεμίμηται γὰρ τῇ κακοφωνίᾳ τὴν ἀνωμαλίαν: πᾶσα δὲ μίμησις ἐναργές τι ἔχει.

Asperitas autem soni sæpe idem efficit, veluti illud. Κόπτεν δ᾽ ἐγκέφα-

λος, &. Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα: *imitatus enim est asperitate soni inæqualitatem illam: omnis autem imitatio euidens quiddam in se habet.*

Addit superioribus Demetrius, qui (nisi fallor) quartus modus est, aliter etiam aliquando ipsam gigni. nam hoc præceptum non semper verum esse apparet, sed tunc tantum cum exponuntur res, quibus conueniat hæc asperitas soni. inquit igitur. Durus præterea sonus vocis atque asper, scilicet gignit perspicuitatem: ponitque ante oculos res illas, & ipsas tales, idest molestas, & asperas. Vtitur autem duobus Homericis locis, eorum prior est, vbi in Odyssea narratur immanitas Polyphemi, qui pedibus arreptis duobus socijs Vlyssis eorum capita ad tellurem percussit, vnde statim cruor inde manans terram madefecit: in illa igitur priore parte versus, quam ponit hic auctor, percipitur asperitas non parua, vt ægre pronuntiari queat. quin autem factum illud sæuum dirumque requireret in primis hunc asperum sonum, dubitari non potest. vnde vsurpata ipsa tunc tanta asperitas vocis fecit, vt res illæ fieri viderentur. alterum exemplum depromptum est ex altero opere: prolataque sunt ea verba, de itineribus quibusdam, locisque asperis: eorum enim itinerum quædam habebant arduos ascensus: quædam verò contra præruptos descensus. Declaratio Demetrij, qua posteriorem hunc poetæ locum explanauit, est. Imitatus enim est sono illo molesto & odioso auribus, inæqualitatem eius itineris. nam sonus etiam eorum verborum videtur nunc non sine difficultate sursum ferri: nunc vero deorsum repente deuolui. additque quod restabat ad ratione id concludendum. Omnis autem imitatio habet in se quiddam euidens. nec fieri potest, vt qui subtiliter, apteque rem aliquam exprimit, non eodem tempore ipsam quasi constituat ante lumina eorum, qui audiunt, quamuis non imitetur rebus illis, quæ vulgo adhibentur ad simulachra corporum fingenda, & exprimenda.

Καὶ τὰ πεποιημένα δὲ ὀνόματα ἐνάργειαν ποιεῖ, διὰ τὸ κατὰ μίμησιν ἐξενηνέχθαι, ὥσπερ τὸ Λάπτοντες. εἰ δὲ πίνοντες εἶπεν, οὔτ' ἐμιμεῖτο πίνοντας τοὺς κύνας, οὔτε ἐνάργεια αὐτῆς ἐγίνετο. καὶ τὸ, Γλώσσῃσι δὲ τῷ Λάπτοντες προσκείμενον, ἔτι ἐναργέστερον ποιεῖ τὸν λόγον. καὶ περὶ ἐναργείας μὲν ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, τοσαῦτα.

Et facta utique nomina euidentiam gignunt, quia imitatione prolata sunt, quemadmodum illud. Λάπτοντες. *Si autem* πίνοντες *dixisset, neque imitatus esset bibentes canes, neque euidentia vlla illic extitisset, & illud.* Γλώσσῃσι *vtique adpositum illi* Λάπτοντες, *adhuc euidentiorem reddit orationem. & de euidentia quidem, vt crasso modo dicere licuit, tot.*

Cum abesse non posse ab imitatione perspicuitatem affirmasset, admonet quod inde aptum est, (vt ipse met etiam docet) nomina facta gignere & ipsa euidentiam, quia inquit edita, fabricataque sunt ad similitudinem quarundam rerum. est igitur hic quintus atque vltimus locus eorum, quos proposuit ad gignendam euidentiam vtiles. Exemplo verò illustrare hoc volens, vtitur verbo ficto, fabricatoque ab Homero: cum enim in collatione quadam de lupis loqueretur bibentibus, nouum verbum formauit λάπτειν, quo verbo ratio illa egregie exprimitur, qua canes, & valde similes canibus, lupi in bibendo vtuntur: tanquam enim linguam in aquam tinguunt, & sonum quendam, dum eam in os coniiciunt, edunt. Vt apparet autem, probat mirifice grauis hic & eruditus scriptor ingenium Homeri, qui auxilio vnius verbi à se facti totam illam rem constituere ante oculos eorum, qui legunt, potuerit: vt illi non audire, sed videre se, existiment, quod geritur. non est igitur solum ab omni labe vitioq; vacuus locus hic Homericus, sed etiam summa laude dignus, & qui satis commendari

dari non possit. quare miror hac ætate inuentos qui in crimen ipsum vocare ausi sint, nam quod illi putarunt haud exprimere id verbum rem eam, non facile dici potest quantopere errarint, nisi se dignos existimant quibus magis credatur de veritate Greci sermonis, quàm Demetrio, summo oratori ac philosopho: & omnibus veteribus grammaticis. Quod verò illi, noui Zoili, quos certe nos arbitramur eandem quam ipse palmam ex eodem facto reportaturos, addunt, parum commode etiam linguas luporum eorum vocatas esse aridas, qui paulo ante cędem fecissent, & adhuc ipsam cruore aspersam haberent, quàm falsum sit intelligitur etiam inde, quia nisi illam arefactam habuissent, non sitiuissent: nec ad fontem, cupiditatem, qua conficiebantur humoris expleturi, accessissent. Constituto autem consilio Homeri vitium contrariæ rationis, auctor exponit: si enim inquit communi voce vsus tunc esset, dixissetque πίνοντες, non imitatus fuisset lupos bibentes: id enim verbum, non proprium est eius quadrupedis, sed commune ipsi cum ceteris pęnè omnibus animantibus, qua re non exprimit rationem illam. Addit deinde idem, neque euidentia vlla inde extitisset, quæ scilicet nascitur magna ex illa re illo modo expressa. Quod etiam à summi ingenii poeta adiunctum fuit illi verbo Γλώσσῃσι quamuis dubium esse non posset, quin illa parte corporis in ea re vterentur, tradit Demetrius magis euidentem efficere orationem: adiuuareque conatum poetæ, qui rem illam studuit ante oculos constituere. Ostendit autem statim se ad exitum peruenisse huius præceptionis de euidentia, in qua, si non omnia, quæ dici potuere, persecutus sit, docet tamen se tetigisse, quæ satis esse illi rei adumbrandæ possint: neque enim se vnquam cogitasse exquisitè cuncta explicare.

Τὸ πιθανὸν δὲ ἐν δυοῖν, ἔν τε τῷ σαφεῖ καὶ συνήθει: τὸ γὰρ ἀσαφὲς καὶ ἀσύνηθες, ἀπίθανον. λέξιν τε οὖν οὐ τὴν περιττὴν, οὐδὲ ὑπέρογκον διωκτέον ἐν τῇ πιθανότητι: καὶ ὡσαύτως σύνθεσιν βεβαιοῦσαν καὶ μηδὲν ἔχουσαν ῥυθμοειδές.

Ad persuadendum autem aptum in duobus manet, in eo quod planum est, & in eo quod vsitatum: obscurum enim & extra consuetudinem, alienum est à persuadendo. Verba igitur neque eximia: neque inflata sectari oportet in genere dicendi probabili, & eodem pacto compositionem stabilem, & nihil habentem numerosum.

Cum huic notę tenui valde obesse ceteros ornatus docuisset, nõn tenuere autem solum ipsam dixisset euidentiam, & orationem factam ad persuadendum, priore illa virtute iam explicata, transit ad alteram exponendam, quæ πιθανότης vocatur: primumque, quod accommodatum est ad persuadendum, tanquam fundatum esse in duobus ostendit, quorum alterum est planam, apertamque orationem esse: alterum verò vsitatam eandem & ex consuetudine. id verò verum esse, requirique vt ornatum sit duabus illis rebus quod valeę multum ad persuadendum, probat à contrario. quod enim inquit obscurum est, & præter consuetudinem, expers est eius boni: nec aptum vllo modo esse potest ad persuadendum. Cum igitur communiter hoc pacto præcepisset de hac re, nunc transit ad singulas partes, quæ sanè pręcepta nascuntur ex eo, quod iam in vniuersum demonstratum fuerat: Vnde inquit. Genus igitur verborum (hoc enim videtur vocare nunc elocutionem) neque eximium atque elegans: neque tumidum oportet sequi in oratione facienda apta ad persuadendum: nec enim consuetudo captat flores verborum, & quod elatum valde est in eo genere. Eodem pacto inquit oportet compositionem verborum esse stabilem, ac bene fundatam. hoc enim arbitror valere quod ipse inquit σύνθεσιν βεβαιοῦσαν idest quę tanquam in lubrico pedem non ponat, & fugiat periculum lapsionis, quod videtur ostendere id, quod addit, tanquam declarationem quandam (nisi fallor), non debere illam seruire numeris, sed vacuam esse ab omni illa suauitate, quæ nascitur ex structura certa verborum.

Ἐν τούτοις τε οὖν τὸ πιθανὸν, καὶ ἐν ᾧ Θεόφραστός φησιν, ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἔνια καταλιπεῖν, καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι, καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὑτοῦ: συνιεὶς γὰρ τὸ ἐλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ, οὐκ ἀκροατὴς μόνον, ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται.

In his igitur existit factum ad persuadendum, et in eo quod Theophrastus inquit, quod non cuncta oportet accurate prolixeq́ exponere, sed quædam relinquere auditori vt ipse intelligat, & cogitet sua vi: cum enim intellexerit quod omissum est à te, non auditor solum, sed & testis tuus efficitur.

Paucis illis verbis visus sibi fuerat aliquo modo Demetrius implesse hunc locum: vnde inquit. In his rebus manet id, quod in oratione vocatur πιθανὸν. addit tamen tanquam consilio mutato. Et in illa subtili animaduersione Theophrasti: doctissimus enim ille vir vidit, hoc etiam adiuuare eam rem, si qui dicit non omnia exquisite persecutus fuerit, sed quædam reliquerit, quæ is, qui audit, per se percipiat: rationeq́; ipsorum subducta, quemadmodum illa facta sint intelligat. admonuit igitur ne orator nimis diligens esse vellet: longamque orationem consumeret in singulis partibus eius facti minute exponendis. Aiebat enim ille, quomodo id prodesset ostendere volens: nouum enim hoc acciderat auribus multorum, negligentiam scilicet, si ita appellanda est, cum ficta, & simulata sit, plus prodesse quàm diligentiam. aiebat igitur. intelligens ille, auditor scilicet, quod omissum à te fuerit sua ui, non solum auditor, verum etiam testis tuus fit.

Καὶ ἅμα εὐμενέστερον: συνετὸς γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σέ, τὴν ἀφορμὴν παρεσχηκότα αὐτῷ τοῦ συνιέναι: τὸ δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν, καταγινώσκοντι ἔοικε τοῦ ἀκροατοῦ.

Et simul beneuolentius est: acutior enim sibi videtur tua opera, qui ansam ei præbuisti intelligendi: contra autem omnia vt stulto exponere, simile est damnanti auditorem.

Præterea inquit hoc seruare in dicendo eiusdem animum tibi conciliat: fitque qui audit tibi beneuolentior: videtur enim sibi ipse acutus esse tua opera & studio, qui ansam ei præbuisti, vt intelligeret quod in oratione tua desiderabatur. contra verò inquit cuncta illi tanquam stulto homini commemorare, est tanquam condemnare auditorem ipsum, tarditatis scilicet. Discriminis vero hoc est inter posterius hoc & prius commodum, quę ambo capiuntur ex eodem consilio ab oratore, quod superiore illa ratione qui audit præsenti tantum illi tuo tempori seruit & tanq̃ testis tuus factus, adiuuat causam finemq́; illum tuum: inferiore vero efficitur, vt faueat ille tibi semper: quia bene de ipso existimasti, studioq́; tuo effecisti, vt sapientior sibi ipse multo, quàm antea vnquam, visus fuerit.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχνότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν, ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράψας ἐπιστολάς φησιν, ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ, διάλογόν τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς: εἶναι γὰρ τὴν ἐπιστολὴν, οἷον τὸ ἕτερον μέρος τοῦ διαλόγου.

Quia autem & nota epistolaris eget tenuitate, & de ipsa dicemus. Artemon igitur

igitur, qui exſcripſit Ariſtotelis epiſtolas, ait, oportere eodem ſtilo dialogum ſcribere & epiſtolas: eſſe nanq; epiſtolam tanquam alteram partem dialogi.

Abſoluta iam forma dicendi gracili ac tenui, quę ſanè illo in genere laude digna eſt, ac probatur, ſequebatur vt vitioſam, deprauatamque oſtenderet, & quæ in illa ipſa humilitate labitur: nec conſequitur finem ſuum. antequam tamen illam aggrederetur, rectum eſſe putauit tradere rationem ſcribendarum epiſtolarum ea de cauſa, quam ipſe oſtendit, quare ornat prætera hunc libellum hac eleganti vtilique præceptione: vtilis enim in primis ipſa hac ætate eſt, qua amiſſis magna ex parte, neglectiſque ceteris pænè omnibus eloquentię partibus, hęc vna colitur: magnoque in honore adhuc eſt. inquit igitur: Quia nota, formaque epiſtolaris eget tenuitate, de ipſa etiam dicemus. Cum enim de nota dicendi tenui, exilique diſputaſſet, oportere ſe putauit aliquo modo hanc rem, in qua etiam tenuitas requiritur, explicare. Orditur autem ab iudicio, quod de hac re fecit doctus vir, & qui non parum in ipſa vidiſſe exiſtimatus eſt. commendat autem ipſum prius: nec paruam eſſe debere auctoritatem hominis oſtendit. narrat enim hunc eſſe Artemonem illum, qui Ariſtotelis epiſtolas exſcripſit, & vt ab aliis commode legi poſſent, ſtudio ſedulitateque ſua effecit. ipſius verò ſententia hæc de hac re fuit. oportere eadem forma dialogum ſcribere, & epiſtolas, cuius etiam opinionis ſuę rationem reddidit: affirmauit enim epiſtolam eſſe tanquam alteram partem dialogi: ſermoniſque eius, qui hoc verbo à Græcis primum appellatus fuit: hoc igitur fuit iudicium ipſius de nota vera ſcribendarum epiſtolarum.

Ἀναγράψαι, quo verbo de ſtudio Artemonis loquens vſus eſt Demetrius, valet hic (vt puto) exſcribere, & quaſi ex autographo, aliove libro in alium transferre, atque diuulgare: ita certe cepit hoc verbum Porphyrius in quæſtionibus in Homerum, qui inquit non longè à principio octauæ. οὐδὲν δὲ χεῖρον καὶ τὸν ἡρόδοτον φιλομῶτισοι τὴν πᾶσαν τοῦ αἰδῶος ἀναγράψαι τὴν ζήτησιν: Aliquo modo munus eſſe epiſtolam inquit, quia non eſt verè epiſtola vna earum rerum, quæ dono dantur ab amicis, ſed proximè accedit ad illas. Videndum etiam eſt, an hic pro τρόπῳ, legi debeat τύπῳ: hoc enim mihi magis aptum videtur ſententiæ auctoris: vel potius rationi ipſi loquendi.

Καὶ λέγει μέν τι ἴσως, οὐ μὴν ἅπαν: δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν: ὁ μὲν γὰρ, μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα: ἡ δὲ, γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά.

Et dicit aliquid fortaſſe, non tamen omne: oportet enim factam eſſe aliquo modo magis quàm dialogum epiſtolam: hic enim, imitatur extempore dicentem: hæc autem, ſcribitur & donum mittitur aliquo modo.

Ponderat diligenter Demetrius ſententiam Artemonis: primumq; ipſam laudat, deinde quid in illa deſideret oſtendit: vt enim eum non aberraſſe traditã vero, ita non omne, quod oportebat, attigiſſe putat, neq; penitus veram ſententiam eius eſſe: oportet enim inquit magis factam: magiſque expolitam eſſe epiſtolam, quàm dialogum, cuius etiam ſententiæ ſuæ ipſe cauſam affert. inquit enim. Hic enim imitatur ſubito dicentem, dialogus ſcilicet, qui texi debet verbis, ſententiiſq; quæ occurrere poſſint in dicendo: in mentemque venire cuilibet. contra autem addit, hæc ſcribitur & aliquo modo muneri mittitur. quæ autem ſcribuntur, monimentiſque litterarum mandantur, conſideratiora debere eſſe planum eſt. Petrus Alcyonius in proœmio eorum librorum, quos ſcripſit de exilio, cum de dialogo diſputaret mentionem fecit huius loci, ſententiamque Demetrii exprimere conatus eſt, qui tamen vereor ne lapſus ſit, cum dixerit exiſtimaſſe Demetrium epiſtolam in inferiore locandam eſſe ordine: dialogum in ſuperiore. mihi enim contra videtur ille cenſuiſſe, cum aperte

tradat in epistola requiri maiorem curam & ornatum: quæ autem huiuscemodi sunt digna habentur, quæ priorem & honestiorem locum obtineant. tribuisse igitur dicit epistolæ hunc auctorem, quod manifesto ille assignauit dialogo.

Τὶς γοῦν οὕτως ἂν διαλεχθείη πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ ἀριστοτέλης πρὸς ἀντίπατρον, ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντός, φησιν. Εἰ δὲ πρὸς ἁπάσας οἴχεται τὰς φυγὰς οὗτος, ὥστε μὴ κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς ᾅδου, κατελθεῖν βουλομένοις, οὐδεὶς φθόνος: ὁ γὰρ οὕτω διαλεγόμενος ἐπιδεικνυμένῳ ἔοικε μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι.

Quis igitur sic loqueretur cum amico, vt Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene scripsit, qui inquit. Si autem ad omnes fugas hic abit, vt non reducere liceat, planum est non esse inuidendum his, qui apud inferos sunt, redire volentibus: qui enim sic disputat, demonstranti magis similis est, non familiariter loquenti.

Probare volens Demetrius nihil esse debere in dialogo valde exultum atque elegans, vtitur exemplo loci cuiusdam ex epistola Aristotelis ad Antipatrum regem, qui locus vt illic improbari non potuit: nec vitio affinis existimari: & si expolitus est, & non sine artificio magno tractatus: præsertim in litteris ad opulentum hominem, regemque missis, ita valde alienus fuisset à sermone familiari, congressuque amicorum: neque enim dubito, quin Demetrius iubeat ne illum imitemur in sermonibus: nec orationem illam exornatam, factamque, eò comportandam esse. inquit enim. Quis inquam sic loqueretur, sermonemq; haberet cum amico, in congressu scilicet aliquo, quemadmodum scripsit epistolam Aristoteles ad Antipatrum, super exule sene. verba autem ipsius ponit, quæ sanè, vt non paruo ornatu referta esse intelliguntur, (& si fortasse non omnino ille sentitur, parsque aliqua ipsius nos fugit) ita obscuritatis aliquid in se continent: quę (vt opinor) nascitur inde, quia nota nunc ea non sunt, quæ sententiam illam illustrabant. conabor autem ipsorum vim exprimere, vt, si fieri potest, verus sensus inde aliquo modo eliciatur. Si autem inquit ad omnes fugas hic abit ex oculis, vt non liceat, cum velis, reducere, planum est, quod ijs, qui apud inferos sunt, redire volentibus, nulla inuidia. idest nemo, qui sapiat, illis inuidere debet, quia scilicet, & ipsi quod ardenter cupiunt, nunquàm adepturi sunt: conficit igitur ipsos desiderium illud sine vtilitate vlla. Videndum tamen est an legi debeat οὕτως: id enim quasi postulare videtur, quod sequitur statim ὥστε: nec sententia etiam id refugit. sed tamen, vt iam testatus sum, omnia incerta, quia cognitum non est quod supra commemoratum fuit. φυγὰς fugas verti, non exilia, quamuis dubium non sit, quin fuga illa exilium vocetur à Latinis, quia nescio, an in hac ipsa voce luserit Aristoteles, quare nolui inde discedere: & prætereа notaui aliquando Ciceronem Latina hac vsum, cum sine vlla dubitatione exilium intelligeret, vt pro P. Sestio cum inquit. Si Themistoclem non deterruit à rep. defendenda, nec Miltiadis calamitas: nec Aristidis fuga. οἴχεσθαι non simpliciter valet ire, sed repente eripi ex oculis, & tanquam euanescere. huiuscemodi igitur quippiam ab eo quoque exule eo tempore fiebat: omnis enim res incerta est. Horatius in ode quadam, & ipse moram apud inferos vocauit exilium propter similitudinem quandam: qui tamen vt leniret translationem illam, addidit quod exilium illud distingueret à ceteris exilijs: ita autem cecinit. omnium versatur vrna Serius ocyus, sors exitura: & nos in ęternum Exilium impositura cymbę. Nam non sine causa puto Demetrium admonuisse illam epistolam scriptam fuisse super exule sene, quod aliter cognitum non fuisset: mihi enim verisimile est aliquid leporis, elegantięque in eum locum aspersum fuisse ab ea ętate, propinqua morti, perpetuoque illi exilio, vt Flaccus inquit. Quę sequuntur Demetrij sunt, osten-

ostendentis genus illud sermonis magis aptum esse oratori, qui ad pompam verba faciat: & aliquam rem laudet, aut vituperet, quàm homini, qui sine vlla cura delectuque, aut verborum, aut sententiarum loquatur, quæ ratio idonea est sermonibus familiaribus: adhibeturque in dialogis, simulachris, imaginibusque illorum ipsorum sermonum: ἐπιδεικνυμένῳ enim quod inquit sine dubio valet id, quod ostendi. vnde demonstratiuum dicendi genus à Gręcis ἐπιδεικτικὸν vocatum est. quamuis aliis quoque nominibus significetur.

Καὶ λύσεις συχναὶ, ὁποῖαι, οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς: ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ ἡ λύσις. καὶ τὸ μιμητικὸν, οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον, ὡς ἀγῶνος.

Et solutiones crebræ, quales non congruunt epistolis: obscurum enim in scriptione dissolutio. & illud quod factum est ad imitandum, non est ita proprium suumque scriptionis, vt certaminis.

Vnum, quod si adhiberetur ad epistolas, nullo modo illic conueniret, pręsertim si crebrum atq; illustre foret, esse in illis scribendis fugiendum docet, idest dissolutum ac sine coniunctionibus vllis tractatum. rationem autem statim sui consilii reddit: & cur inde id sedulo remouendum sit docet. inquit enim. Obscurum enim est in scriptione dissolutio ut contra in iis, quæ recitari debent: actioneque adiuuari, est perspicuum: hoc enim intelligere debemus, id, quod sanè ipse supra suo loco testatus est. Adiungit autem nunc. Et omne illud, quo imitamur aliquid non est ita suum, propriumque scriptionis, vt concertationis ac pugnæ: actores verò excitari dissolutione hac antea quoque declarauit. Est autem valde molestum initio huius præceptionis illud ὁποῖαι: neque enim apparet quales intelligat dissolutiones, & tamen videtur certum quoddam ipsarum genus notare. ut autem suspiciones omnes meas aperiam, vereor ne hic macula insederit. nam antecedentem etiam vocem in scriptis libris mendum occupauit, quod conatus olim sum tollere. nescio tamen an quod studui tunc pręstare potuerim, ac pænè sententiam mutaui: cum enim illi habeant λύσεις ἰσχναὶ ὁποῖαι, tota hac re melius (vt arbitror) considerata, uereri cœpi ne legi potius debeat λύσεις ἠθοποιαὶ, vt id verbum, quod corruptum erat, iunctum fuerit: quod ab aliquo imperito sit postea dissectum: factumque temere ex illo ἰσχναὶ ὁποῖαι. Dionysius quoque Halicarnasseus in vita Lysiæ ex certa quadam compositione uerborum testatur nasci mores in oratione, & non solum ex sententiis, & quodam genere uerborum: & sanè affirmat illos cognosci, & apparere facile in oratione soluta: neq; tamen intelligit dissolutionem hanc, quam nunc significat Demetrius, sed vocat solutam orationem nexu comprehensionum illarum liberam, quæ appellantur περίοδοι: & numeris etiam, ut ex uerbis ipsius percipitur, quæ sunt hæc. Καὶ συντίθησι γε αὐτὴν ἁπλῶς πάνυ καὶ ἀφελῶς, ὁρῶν ὅτι οὐκ ἐν τῇ περιόδῳ καὶ τοῖς ῥυθμοῖς ἀλλ᾽ ἐν τῇ διαλελυμένῃ λέξει γίνεται τὸ ἦθος. Confirmauit etiam me in hac opinione, quod additum est hic de imitatione: cum enim supra nihil tetigerit Demetrius de ipsa, non perspicitur unde hoc aptum sit, quod ualet ad pręceptum superius comprobandum, & cur repente incœperit de illa disputare. existimandum igitur est illud inclusum fuisse in verbo, quod corruptum est: magis enim aperte intelligitur continere in se imitationem: nec posse sine illa commode tractari mores quàm solutionem. Quin etiam uerbo hoc ipso iuncto utitur statim rhetor ille ut pręcipere cœpit de hac ipsa re, idest de moribus: inquit enim. ἀποδίδωμι τι σοὶ αὐτῷ καὶ τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετὴν. καλουμένην δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἠθοποιίαν & quæ sequuntur. Cogitandum igitur, an mihi in hac re contigerit, quod plerunque usu uenire peruulgata uoce ferebatur, ut posteriores cogitationes sapientiores fuerint.

Οἷον ὡς ἐν τῷ εὐθυδήμῳ. Τίς ἦν ὦ σώκρατες, ᾧ χθὲς ἐν λυκείῳ διελέγου, ἦ πολὺς ὑμᾶς ὄχλος περιειστήκει. καὶ μικρὸν προελθὼν ἐπιφέρει. Αλλά μοι ξέ

νος τις φαίνεται εἶναι, ᾧ διελέγου, τίς ἦν; ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἑρμηνεία καὶ μίμησις ὑποκριτῇ πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς.

Veluti in Euthydemo. Quis erat Socrates, cum quo heri in Lyceo disputabas? quando vos magna turba hominum circumstabat, & cum paulum processisset infert. Sane mihi peregrinus quidam videtur esse, cum quo disputabas, quis erat? Huiuscemodi enim omnis locutio & imitatio histrioni congruit magis, non epistolis, quæ scribuntur.

Comprobare quod dixerat volens, locum monstrat è sermone illo Platonis, qui vocatur Euthydemus: in quo, quia coniunctiones loco positæ non sunt, manifesto tenetur illum egere studio actoris: accommodatumque valde esse ad illius finem. ipse vero ita se rem habere declarat verbis, quę consequuntur exemplum: ait enim. Huiuscemodi nanque omnis locutio, & imitatio histrioni magis conuenit, non epistolis, quæ scribuntur. extremum autem hoc posuit, quia pars est eius, à quo supra remouerat actionem: & præterea, quia posset aliquis certiorem facere amicum absentem per nuntium: mandataque illi dare, quę voce exponeret. qua in re locum haberet imitatio: ac si ille omitteret tunc coniunctiones, facilius posset commouere illum, cum quo agit. si tamen id, de quo agitur actioni accommodatum esset. Verba autem, quæ prima habita sunt in eo sermone exemplum in se continent: edita vero illa illic fuere à Critone, quærente è Socrate quis nam foret homo, cum quo pridie in Lyceo ille disseruerat: cum enim ex alia tellure esset, ignotus ei erat. nam quod Demetrius adiungit primis illius verbis positis, non nulla alia, quæ paulo post sita illic dicit, quę sunt interiecta inter ipsa, sunt quibus ostendit præ multitudine se non potuisse eò accedere: nec audire plane quippiam eorum, cum tamen sublato capite videre ipsum illum hospitem potuerit. quia igitur prima tantum ac postrema pars formam dicendi, quæ dicta est, retinebat, ideo relictis ceteris ipsa posuit. frequens igitur interrogatio: & eorundem verborum in principio ac fine repetitio sine vllis copulis, vim eam, quam ostendit, habet. In posteriore sane parte huius exempli verba quædam immutata sunt: neque enim omnino illa legitur hic, vt apud Platonem. Sed hoc frequens apud hunc auctorem est.

Πλεῖστον δὲ ἐχέτω τὸ ἠθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος: σχεδὸν γὰρ εἰκόνα ἕκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ἰδεῖν τὸ ἦθος τοῦ γράφοντος: ἐξ οὐδενὸς δὲ οὕτως, ὡς ἐπιστολῆς.

Plurimum autem habeat epistola moratum, quemadmodum et dialogus: ferme enim quisque imaginem animi sui scribit epistolam. & licet quidem & ex alia omni oratione videre mores scribentis: è nulla autem sic, vt ex epistola.

Cum remouisset ab epistola, quod ipsi non conueniebat, ostendit nunc quiddam, quod frequens in ea esse debet: summoque studio illic effingendum est: quod tamen epistolę proprium non est, sed commune ipsi cum dialogo. id autem est mores in ea expressi, ingeniumque scribentis. quod Demetrius ἠθικὸν vocat. cum igitur ipsam abundare debere hoc bono prædicasset: in primisque studium poni cum epistolam aliquis scribit, in hac re affirmasset, causam hanc sui consilij adfert. Fermè enim effigiem suorum morum singuli homines scribunt epistolam. quare in qua non appareret ingenium,

genium, indolesq; scribentis non videretur epistola, & proprio ipsius bono careret.

Quod verò nunc de vi, naturaque epistolæ narrat Demetrius, nos quoque vulgo dicere solemus de illis, qui domum ędificant. affirmamus enim singulos homines se metipsos, quasi ædificare, idest formam illam ipsius sequi, quæ conuenit ipsorum naturæ: atque ita exprimere in ea re mores ingeniumque suum. Quod autem facit ad modum hunc loquendi, Dionysius quoque Halicarnasseus Lysiæ orationes dixit videri εἰκόνας morum. quia ille, summis virtutibus instructus scriptor, mirum quantum valeret in illis exprimendis: & ante oculos eorum, qui legerent, ponendis: nec vlli ferè mores hominum inuenirentur, quos ille aliquando aliquam occasionem nactus, in orationibus suis non adumbrasset, vel potius pinxisset, quare merito illę imagines, & simulacra illorum appellari poterant. Constituere verò volens quod dixerat, auctor hic noster inquit. Et licet sanè ex quacunque alia oratione videre mores eius, qui scribit: è nulla tamen tam facile, proprieque, quàm ex epistola, quia scilicet in ipsa eximie illi expressi sunt, vt qui illam legit eodem tempore quasi apertum aspiciat pectus illius, qui scripsit, & intimos eius sensus omnes notos habeat. Fuit senarius antiqui poetæ, &, vt arbitror, Menandri, qui versus quod tangit hic Demetrius verum esse asseuerabat, cuius naturæ sit homo, melioris ne an deterioris noiæ ex oratione ipsius cognosci. Græce ille ita pronuntiatus fuit. ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. videtur igitur ad illam sententiam allusisse Demetrius, & vt id verum esse concessit, ita addidit è nullo genere orationis id magis percipi, quàm ex hoc, quod vocatur epistola.

Τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις: αἱ δὲ ἄγαν μακραί, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ὀγκωδέστεραι, οὐ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ γένοιντο ἄν, ἀλλὰ συγγράμματα, τὸ χαίρειν ἔχοντα προσγεγραμμένον. καθάπερ τὰ Πλάτωνος πολλὰ, καὶ ἡ Θουκυδίδου.

Magnitudo autem epistolæ contrahatur, quemadmodum & locutio: valde enim longæ, & præterea oratione tumidiores, non per veritatem epistolæ, sed opera essent, quæ gaudere, adscriptum habeant. quemadmodum Platonis multa, & epistola Thucydidis.

Cum ex epistola oportere intelligi naturam, & mores eius, qui scribit, ostendisset, de magnitudine ipsius nunc disserit: & quàm longa illa esse debeat præcipit. tradit igitur contrahi debere epistolæ longitudinem, & quasi corpus, quemadmodum eiusdem locutionem: ut enim illa non valde ornata, & polita esse debet, ita si magnitudo ipsius nimis porrigeretur, importuna foret. libere autem pronuntiat quid sentiat de hac re contra magnos etiam auctores. qui id, quod ipse reprehendit, commiserant, qui tamen (vt arbitror) non hoc verum rectumque esse, quod fecerant, existimabant. vt erant prudentes, & diserti viri: nec iudicio peccauerant, sed commoda quædam sua tunc secuti fuerant. cum enim argumenta cepissent, quę paucis exponi non possent, & ad absentes scriberent, necessario aliquo modo in hoc vitium incidebant: plures enim erant, quæ terminos, iustamq; mensuram epistolæ transirent, ipsius sententia, quæ (vt ait) dignæ potius videbantur, quę libri vocarentur quàm epistolæ, si tamen eædem vt longiores quàm oporteret, ita etiam inflatiores ac tumidiores essent libri autem, in quorum principio, fronteque adpositum foret gaudere, vel bene rem gerere, vt erat mos Græcorum notare in capite epistolarum: declarabant enim hoc pacto statim voluntatem suam egregiam erga illos, ad quos scriberent, quod valebat ad eorum gratiam ineundam. cum verò quæ huiuscemodi sint ostendere vellet, inquit Platonis multas tales esse: & vnam quandam Thucydidis. Demetrio igitur illa etiam Ciceronis, qua petijt à L. Lucceio, vt res suas gestas scriberet, epistola visa non foret,

foret, atque id duabus de causis, & quia satis longa est, & quia est omni verborum ornatu, sententiarumque expolita: adhibuit enim in ea scribenda stilum eundem, quo vtebatur cum domi orationes scriberet. ipse tamen laudat ipsam Pomponio: bellamque appellat, quod vere de ipsa prædicare potuit. præterea cum Pomponius se illi purgasset, quod in epistolis ad ipsum garrulus sibi visus esset, inquit Atticum non bene sensum animi sui percepisse, quia epistola ipsius longissima quæque optima sibi videretur, quod, vt commemorat, prædicauerat prius Aristophanes grammaticus de Archilochi iambis: cum enim quæsitum ex eo esset quis optimus eorum esse ipsi videretur, eo modo respondit.

Καὶ τῇ συντάξει μέν τοι λελύσθω μᾶλλον: γελοῖον γὰρ περιοδεύειν, ὥσπερ οὐκ ἐπιστολὴν, ἀλλὰ δίκην γράφοντα, καὶ οὐδὲ γελοῖον μόνον, ἀλλ' οὐδὲ φιλικόν: τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὰ σῦκα, σῦκα λεγόμενον, ἐπιστολαῖς ταῦτα ἐπιτηδεύειν.

Et structura quidem verborum dissolutior potius sit: ridiculum enim in orbem includere sententias, tanquam non epistolam, sed causam scribas, & non solum ridiculum, sed neque amicitiæ aptum: quod enim prouerbio fertur, ficum, ficum dicere, idem in epistolis oportet custodire.

Addit aliud, quod custodiri debere, propriumque epistolę esse putat, quia remotum est a nimia cura, studioque, quod illic nullo modo congruit. hoc autem est, vt, quod ad structuram, compositionemque verborum pertinet, sit dissolutior, nec certis ambitibus, comprehensionibusque clausa. idest & cæsim, membratimque feratur oratio: dissolutam enim compositionem hanc appellat. estque sine dubio hæc diuersa compositio ab illa, quam supra docuit minime conuenire epistolis. Quàm autem locum in epistola non habeat structura contraria huius ostendere volens: vitiumque ipsius demonstrare, inquit. Ridiculum enim est orbes illos in epistola fabricare, qui vocantur περίοδοι, tanquam si causam aliquam in foro agas, & non domi epistolam scribas: nec tantum ridiculum, verum etiam alienum ab officio amicorum inter se. prius illud obest, quia indicat iudicio carere, qui scribit: ornareque rem alieno decore, & quod illic aptum non est. alterum impedit consilium ipsius, qui fortasse id moliebatur, vt iucundior esset amico. contra enim cura illa tanta, diligentiaq; præ se fert omne aliud magis q̃ simplicitatem illam, quę postulatur in amicitia. Quam minime autem conueniat tantam curam ponere in texendis verbis, & in orbem illum sententiis redigendis, declarat, affirmans in contraria re potius studium esse adhibendum: in quo vtitur voce peruulgata apud Græcos, quæ significabat suis, propriisque nominibus singulas res esse appellandas, & non vtendum circuitione, fuco ve vllo verborum: idem igitur auctor est nobis, vt faciamus in epistolis. Prouerbii huius mentionem quoque fecit Lucianus in libro, quem scripsit de lege historiæ. qui videtur ostendere è comœdia quadam sumptum illud esse. res autem pręterea illic alia appellatur, quæ dicebatur eodem pacto esse tractanda. est igitur apud lepidum eum scriptorem: in eo tamen opere magis grauem, quàm in ceteris. ὡς ὁ κωμικός φησι τὰ σῦκα, σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάσων. Dionysius quoque in vita Lysiæ, cum moratas orationes ipsius in primis esse probare vellet. cuius boni obtinendi, vt ostenditur illic, tres viæ, rationesque sunt, quarum vna est ea, quam hic accommodatam esse epistolæ tradit Demetrius, inquit componere illum venustissimum scriptorem verba simpliciter, & pure, & qui videret non ex periodis, & numeris, sed ex soluta locutione nasci mores, nam moribus ornatam etiam esse oportere epistolam supra noster auctor significauit: vnde adiuuat hoc quoque id consilium:

Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι οὐχ ἑρμηνείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγματά τινα ἐπιστολικά

καί ἐστιν. ἀριστοτέλης γοῦν, ὃς μάλιστα ἐπιτετευχέναι δοκεῖ τοῦ τύπου ἐπιστολικοῦ, Τοῦτο δὲ οὐ γράφω σοί φησιν: οὐ γὰρ ἦν ἐπιστολικόν.

Scire autem oportet, non ſolum elocutionem, verum etiam res quaſdam eſſe accommodatas epiſtolis. Ariſtoteles ſane, qui præter ceteros videtur conſecutus formam epiſtolarem. Hoc autem non ſcribo ad te inquit: non enim epiſtolæ accommodatum eſt.

Poſtquam, qui ſtilus conuenit epiſtolæ, docuit, quę ſua, propriaq; materia eſt eiuſdem, præcipit: putat enim non omnem rem commodè poſſe epiſtola explicari. inquit igitur. Non debet nos fallere, non tantum certum quoddam genus dicendi habere epiſtolas, verum etiam eſſe res quaſdam vetam materiam ipſarum, & quæ illic mirifice quadrent. Auctoritate autem Ariſtotelis hoc confirmat, qui in epiſtola quadam id teſtatus fuerat. antequam tamen verba ipſius ponat, oſtendit teſtimonium ipſius in hac re magni ponderis eſſe. affirmat enim ipſum exiſtimari à prudentibus veram formam epiſtolæ ſcribendæ conſequutum fuiſſe: & in hac quoque re, vt in reliquis, multum vidiſſe. Simplicius quoque in commentariis in categorias, cum de obſcuritate, qua vtitur multis ſuis in operibus Ariſtoteles, diſputaret, probare volens eum natura talem non fuiſſe, ſed iudicio, ac voluntate, dixit facultatem ipſum planè ſcribendi habuiſſe indicare notam epiſtolarum ipſius. additque neminem eorum, quorum notitia habeatur, ſimilem illi fuiſſe in forma, quæ conuenit epiſtolis tractanda: ipſius vero teſtimonium de hac re, quod citat, Demetrius eſt. Hoc autem tibi non ſcribo: non enim eſt epiſtolæ aptum:

Εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σοφίσματα γράφει καὶ φυσιολογίας, γράφει μὲν, οὐ μὴν ἐπιστολὴν γράφει: φιλοφρόνησις γάρ τις βούλεται εἶναι ἡ ἐπιστολὴ σύντομος καὶ περὶ ἁπλοῦ πράγματος ἔκθεσις καὶ ἐν ὀνόμασιν ἁπλοῖς.

Si enim aliquis in epiſtola ſophismata ſcribit & naturæ rationes, ſcribit quidem, non tamen epiſtolam ſcribit: expreſſio enim quædam amoris debet eſſe epiſtola, conciſa, & de ſimplici re expoſitio, & in nominibus ſimplicibus.

Sequitur Demetrius, ita prorſus ſe illud habere oſtendens. Si enim aliquis in epiſtola acutas diſputationes ſcribit, quales ſunt vocatorum ſophiſtarum, ſiue naturę ipſius rationem explicat, ſcribit ſanè, litteriſque mandat res illas, non tamen epiſtolam ſcribit. quod vt comprobet, cuiuſmodi debeat eſſe epiſtola docet. inquit enim. Scriptio enim quædam humanitatis, illecebrarumque plena debet eſſe epiſtola, & illa quidem breuis, & ſimplicis cuiuſdam rei expoſitio. eodemque pacto ſimplicibus nominibus texi. Hinc igitur percipitur, enoluta vi naturaque epiſtolæ, quantopere peccent illi qui res obſcuras, & remotas à ſenſibus hominum communique vita, includebant in epiſtolis. Epicurus autem in eam culpam potiſſimum incidit, vt intelligere licet ex ſcriptis Laërtii, quibus vitam ipſius ſubtiliter perſecutus eſt: nouam enim illam ſuam rationem cum integris voluminibus antea copioſe explicaſſet, de ijſdem rebus ſcripſit poſtea ad amicos non nullas epiſtolas, quibus erudire ipſos voluit, & tradere paucis diſciplinam illam, cuius ipſe princeps & auctor fuerat: hoc enim ipſi ſedulo ab eo petierant qui vellent deguſtare præcepta primo illo tempore mirifice grata & accepta hominibus. Leguntur autem tres huiuſcemodi epiſtolæ illic. quarum prima eſt ad Herodotum de rebus naturalibus. ſecunda ad Pythoclem de rebus ſuperis. tertia ad Menæceum de rebus bonis ac malis.

Κάλλος μέντοι αὐτῆς αἵ τε φιλικαὶ φιλοφρονήσεις. καὶ πυκναὶ παροιμίαι ἐνοῦσαι: καὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐνέστω αὐτῇ σοφόν, διότι δημοτικόν τί ἐστιν ἡ παροιμία καὶ κοινόν: ὁ δὲ γνωμολογῶν, καὶ προτρεπόμενος, οὐ δι᾽ ἐπιστολῆς ἔτι λαλοῦντι ἔοικεν, ἀλλὰ μηχανῆς.

Pulchritudo ſane ipſius erunt inter amicos aptæ blandiciæ. & crebra prouerbia illic incluſa: etenim hoc tantum in ipſa exiſtat ſapiens, quia populare quiddam eſt prouerbium, & commune: qui autem ſententias edit, & ſuadet aliquid, non ei ſimilis eſt, qui per epiſtolam loquatur, ſed per machinam.

Cùm ſupra maiore cura ſcribi debere epiſtolam, quàm dialogum dixiſſet, qualis eſſe debeat ornatus ille, expolitioque, declarat. inquit enim pulchritudinem ipſius, atque honeſtatem eſſe blandicias illas, quæ mutuo vſurpantur ab amicis, nec non crebra prouerbia, in eam inſerta, cui ſtatum addit. (videbatur enim hoc egere confirmatione: prouerbia nanque olent prudentiam non paruam: & ſunt tanquam ſententiæ quędam vſu ipſo veræ cognitæ ac comprobatę, cum contra in epiſtola nihil poni debeat valde eruditum) hoc ſolum rectè collocari in ea poſſe ſapiens, ac remotum à captu idiotarum: quia popularis res eſt prouerbium, & communis, ideſt cuius propter frequentem ipſius vſum nemo ignarus eſſe poteſt. vnde vidimus magni iudicii poetam Terentium Andria ſententiam grauem in ore ſerui collocare: quia peruulgata erat. In quam verò culpam incideret, qui tanquam ſententias cuderet, dum ſcriberet epiſtolam: & aliquem accuratè quopiam impelleret auctoritate ſua, oſtendit dicens, qui hoc temptaret ſimilem futurum ei, qui nō per epiſtolam cum aliquo loqueretur, ſed per machinam, inſtrumentumque quoddam, quo in ſcenam perſonæ deorum repente deſcendebant. deorum enim proprium eſſe videtur: naturæque illi pręſtantiſſimæ conuenit, præcipere hominibus quid facto opus ſit, & quæ ſequi illos oporteat in vita aut fugere, demonſtrare. mortales verò cum huiuſcemodi aliquid aggrediuntur arroganter faciunt. vnde tota hęc ratio remouenda eſt ab epiſtola. Quod ſi aliquibus hoc licet propter admirabilem quandam opinionem ſapientię, illa pręceptio nimis triſtis eſt ac ſeuera: nec conuenit vllo modo epiſtolę.

Ἀριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδείξεσί που χρῆται ἐπιστολικαῖς οἷον διδάξαι βουλόμενος; ὅτι ὁμοίως χρὴ εὐεργετεῖν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ τὰς μικράς, φησίν. Οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέραις ἴσοι. ὥστ᾽ ἐπεὶ αἱ χάριτες θεαί, ἴσαι ἀποκείσονταί σοι παρ᾽ ἀμφοτέραις: καὶ γὰρ τὸ ἀποδεικνύμενον αὐτὸ ἐπιστολικόν, καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτή.

Ariſtoteles ſane & demonſtrationibus quibuſdam locis vtitur epiſtolarum proprijs. ceu docere volens, quod eodem pacto decet beneficia conferre in magnas ciuitates & in paruas, inquit: Dij enim in vtriſque æquales. quapropter quia Gratiæ deæ, æquales conſtituentur à te apud vtrasque: etenim ipſum quod demonſtratur epiſtolæ accommodatum eſt, & demonſtratio hæc ipſa.

Cum affirmaſſet quidquid ſapiens eſt ac pręter ſenſus hominum, abhorrere ab epiſtola: videret autem accuratam argumentationem de aliqua re, quod negari non poteſt quin ſapientię opus ſit, aliquando vſurpatam in epiſtola ab Ariſtotele, de hoc ago

re

re voluit: ac sine culpa vlla id attigisse prudentem scriptorem declarare, quia ratio illa simul, & venusta est: & venustatis plenam materiam tractat, quare intelligitur esse accommodata epistolæ. inquit igitur. Aristoteles sane quibusdam locis demonstrationibus vtitur, aptis tamen epistolæ: hoc enim arbitror valere, quod adiunxit ἐπιστολικῶς. ceu cum docere vellet oportere eodem pacto beneficia conferre in ciuitates magnas, & paruas. ita agit. Dij enim in vtroque genere vrbium sunt pares, ęqualesque, & non (hoc enim videtur intelligi debere) magnæ magnos deos habent: paruæ autem paruos. quare inquit cum gratiæ sint deę: hæc enim altera propositio est, quæ sumitur ad concludendum, pares à te in vtrisque collocari debent, & non magnitudine inter se differentes, quæ conclusio manifesto est. χάριτας autem, & deas ipsas vocari, & beneficia conlata in quempiam apertum est. statim autem Demetrius infert, quod vindicat à vitio totum eum locum, vel potius ipsum mirifice ornat. aptum autem est è superioribus ipsius verbis, ait enim. Etenim id, quod probatur: rationeq; concluditur, epistolę accommodatum est, & probatio itidem ipsa.

Ἐπεὶ δὲ καὶ πόλεσί ποτε καὶ βασιλεῦσι γράφομεν, ἔστωσαν δὲ αὗται αἱ ἐπιστολαὶ, μικρὸν ἐξηρμέναι πως: στοχαστέον γὰρ καὶ τοῦ προσώπου, ᾧ γράφεται. ἐξηρμένη μέντοι καὶ οὐχ ὥστε σύγγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστολῆς, ὥσπερ αἱ ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον, καὶ πρὸς τοὺς δίωνος οἰκείους ἡ πλάτωνος.

Quia autem & ciuitatibus aliquando & regibus scribimus, sint sane hæ epistolæ, paulo elatiores aliquo modo: attendere nanque oportet & personam cui scribitur. Elatior sane fuerit, non tamen vt volumen sit pro epistola. Quemadmodum illæ Aristotelis ad Alexandrum, & ad Dionis propinquos epistola Platonis.

In extremo huius de epistolæ modo præceptionis narrat Demetrius mutatis personis, mutari etiam aliquantulum debere stilum rationemq; omnem scribendi. si fuerint scilicet illę inter se magno interuallo discrepantes. vt sunt regum atque opulentissimorum virorum, siue ciuitatum nationumque, ac priuatorum hominum. inquit enim. Quia autem, & ciuitatibus aliquando, & regibus scribimus, sint sane huiuscemodi epistolæ paulum elatę: proponere enim sibi oportet eum, qui scribit, personam eius ad quem scribit: efficereque, ut illa ipsi respondeat, cum igitur his verbis concessisset, vt grandior illa vndique esset, ne tamen aliquis sibi putaret licere illam in immensum augere, tanquam terminos figit, quos transire non oporteat, quare addit. Elatior sane sit illa, non tamen ita, vt liber sit: volumenque ab aliquo docto viro conditum, cuiusmodi inquit sunt (nam monstrat illas, vt opinor, quas putat esse instar operis alicuius) epistolæ Aristotelis ad Alexandrum Macedonem, & epistola Platonis ad Dionis propinquos. Supra certe, cum ostendere vellet, quę hac culpa laborarent, sine dubio Platonis multas tales esse affirmauit. quare Aristoteles etiam, & si illum magnopere probatum fuisse in hoc genere scriptionis narrat, potuit aliquando, victus materia ipsa opulentissimiq; regis dignitate, ad quem scribebat, mensuram quam putat Demetrius iustam esse, transire: magisq; seruire illis rebus, quàm naturæ ipsius epistolæ, si tamen breuitas omnino est vis & natura illius: neq; enim omnes eodem pacto de hoc senserunt.

Καθόλου δὲ μεμίχθω ἡ ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐκ δυοῖν χαρακτήροιν τούτοιν, τοῦ τε χαρίεντος καὶ τοῦ ἰσχνοῦ. καὶ περὶ ἐπιστολῆς μὲν τοσαῦτα, καὶ ἅμα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἰσχνοῦ.

In vniuersum autem misceatur epistola, quod ad locutionem facit, ex duabus his formis, venusta inquam & tenui. & de epistola quidem tot, & simul de forma tenui.

Demum inquit, vt finis imponatur huic disputationi de epistola: in vniuersumque, quod restat, exponatur. quod ad stilum facit, genusque orationis, temperetur epistola è duabus his formis, ex venusta scilicet lepidaque: & ex tenui ac gracili, quod postquam protulit, concludit præceptionem hanc, atque inquit. Et de epistola quidem hæc satis sint, simulque de tenui nota. nam supra etiam testatus sum aliquo modo absolutam fuisse explicationem formæ huius subtilis, cum incœpit differere de lege, rationeque scribendæ epistolę. Cum autem, quid senserit de vera forma ornatuque epistolę auctor hic noster, cognitum iam sit: singulæque ipsius sententiæ diligenter ponderatæ, libet indicare iudicium quoque fecisse de eadem re rogatum ab amico doctissimum, eundemque sanctissimum virum, Gregorium Nazianzenum in epistola quadam ad Nicobulum, quæ tamen vnà cum aliis non nullis formis adhuc excusa non est. sedulo igitur theologus ille politissimus in ea primum disputat de magnitudine ipsius, quam putat argumento rebusque, de quibus illic agitur, accommodari debere. deinde quomodo obtineri possit, vt illa plana, apertaque sit cum dignitate aliqua, docet: hoc enim quoque ab illa in primis postulatur. ad extremum de lepore ipsius, ac venustate diligenter loqnitur: & quæ ratio sit illius pariendæ tradit. Mentionem sanè Gregorius in ea nullam Demetrii facit; nec ab iudicio ipsius, si quis accurate videat, dissentit. qui tamen putaret ipsum hunc locum huius libelli legisse, & ad ipsum etiam iudicium suum accommodasse (vt opinor) non erraret. quamuis primo ille uideatur ea parte dissentire, qua remouit ab epistola longitudinem Demetrius, præceptumque illud veræ mensuræ irridere.

Παράκειται δὲ καὶ τῷ ἰσχνῷ διημαρτημένος χαρακτὴρ, ὁ ξηρὸς καλούμενος: γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐν τρισίν. ἐν διανοίᾳ μὲν, ὥσπερ τις ἐπὶ ξέρξου ἔφη, ὅτι Κατέβαινεν ὁ ξέρξης μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ: μάλα γὰρ ἐσμίκρυνε τὸ πρᾶγμα, ἀντὶ τοῦ μετὰ τῆς ἀσίας ἁπάσης εἰπεῖν; μετὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ φήσας.

Vicina autem est tenui, vitiosa forma, quæ uocatur arida: nascitur autem & hæc in tribus. in sententia quidem, quemadmodum quidam de Xerxe inquit, quod descendit Xerxes cum omnibus suis: valde enim extenuauit rem, pro illo. cum cuncta Asia, dicens cum omnibus suis.

De nota, quæ cum vellet tenuis esse, & in illo genere prædita ea virtute, quæ illic existit, inde cadit, ac vitijs multis affinis est, agit. idem contingere in nota tenui, quod in reliquis, prius ostendens, vt prope se positam illa vera habeat hanc falsam ac vitiosam. vocari verò ipsam aridam affirmat, quam statim etiam testatur manere in ijsdem tribus rebus, quibus reliquæ formæ & rectæ, & deprauatę consistunt. Primum igitur quomodo hęc labes in sententia gignatur, declarat, commemorans vocem cuiusdam: nomine enim ipsum non appellat, qui cum de Xerxe loqueretur: ipsiusque in Græciam irruptione, cum innumerabilibus copiis, inquit ipsum cum omnibus suis descendisse. statim autem auctor explanat insulsitatem hominis, vereque aridum ieiunumq; ipsum fuisse declarat: valde enim ait, minuit, extenuauitq; rem. Vt vero magis errorem illius patefaceret, quomodo res illa, omnium maxima exponenda foret, si quis id, quod decet, seruare voluisset, exponit his uerbis. Cum enim dicendum foret, cum vniuersa Asia, dixit cum omnibus suis, tanquam de aliquo patre familias loqueretur qui omnes suos quopiam secum duxisset: vt sanè Cicero locutus est in quarto libro in

Verrem,

Verrem, cum ostendere vellet magnitudinem iniurię, quam qui hoc fecerunt, accepissent, & quantam lætitiam cepissent ex aduentu suo. inquit enim. Heraclius ille, & Epicrates longe mihi obuiam cum suis omnibus processerunt.

Περὶ δὲ τὴν λέξιν γίνεται τὸ ξηρόν, ὅταν πρᾶγμα μέγα σμικροῖς ὀνόμασιν ἐπαγγέλλῃ. οἷον ὡς ὁ γαδαρεὺς ἐπὶ τῆς ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας φησί, καὶ τοῦ φαλάριδος τοῦ τυράννου ἔφη τις. Ἄττα γὰρ ὁ φάλαρις ἠνόχλει τοῖς ἀκραγαντίνοις. ναυμαχίαν γὰρ τοσαύτην, καὶ τυράννου ὠμότητα, οὐχὶ τῷ ἄττα ὀνόματι· οὐδὲ τῷ ἐνόχλει ἐχρῆν λέγειν, ἀλλ' ἐν μεγάλοις καὶ πρέπουσι τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι.

Circa locutionem autem exoritur aridum, quando rem magnam pusillis verbis quis exposuerit. ceu Gadareus de pugna nauali prope Salamina ait. & de Phalaride tyranno quidam inquit: Si quibus enim in rebus Phalaris molestus fuit Agrigentinis: pugnam enim naualem tantam & tyranni sæuitiam, non nomine illo si quibus neque molestus fuit, oportebat dicere: sed magnis & quæ decerent rem, de qua agebatur.

In verbis, iisque omnibus, quæ ad locutionem referuntur, nascitur, inquit, ariditas, quum rem magnam aliquis tenuibus, minutisq; verbis exposuerit. Exemplis verò vitium etiam hoc demonstrare volens, tradit Gadareum in hanc culpam incidisse, cum de nauali pugna, quę propę Salamina commissa est, loqueretur. Quis fuerit Gadareus hic, quem significat Demetrius, mihi compertum non est. à patria certe ipse illum appellat. Gadara vero vocatam Syrię vrbem, quæ & Antiochia & Seleucia variis temporibus nominata est, veteres illi memoriæ prodiderunt. Sed aliud præterea hic molestum est, quod vox Gadarei illius recitata non est. siue illa negligentia librariorum defecit, siue vt nota & peruulgata, omissa ab auctore fuit: ex verbis tamen, quę sequuntur Demetrij, quibus videtur declarare voluisse ambo hæc exempla, suspicari aliquis posset ijsdem illis verbis vsum quoque fuisse Gadareum in illa re narranda, quibus alter ille in improbis factis Phalaridis aduersus Agrigentinos ostendendis, quod si verum foret, mirum quomodo diuersi homines ijsdem verbis abuti potuerint in longe aliis rebus narrandis, quibus tamen rebus conuenerit inter se, vt fuerint grandes, & dignæ maiore apparatu verborum, & eosdem illos, quia hoc fecerint, insimulari. sed relicto priore exemplo, vt incerto, de Phalaride tyranno quendam verba fecisse narrat, vtentem ratione illa praua & vitiosa, quam patefacit. vocem autem eius ponit, quæ valet. Quibus sanè in rebus, huiuscemodique aliis non nullis molestus fuit Phalaris Agrigentinis. nam illud ἄττα factum videtur rebus minutis. & quę ferri facile possint, significandis: eodemque pacto ἐνοχλεῖν verbum ostendit leuia impedimenta cuipiam adlata, quæ potius aliquantulum perturbent, quàm valeant hominem labefactare, & statu rerum suarum ipsum euertere. testimonio huic rei esse potest quod Aristoteles vocauit σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις: negotia, quæ sophistæ cuipiam exhibent in disputando. cum scilicet fallacibus suis rationibus moram illi adferunt: manifesto enim astutam illorum rationem illic contempsit, & verbo ei accusandæ apto appellauit. mala vero, quæ attulit sæuus ille rex ciuibus suis longe aliud efficiebant. in explicatione igitur horum exemplorum Demetrius inquit nullo modo illis nominibus illic oportuisse uti. sed grandibus, & quæ conuenirent rei, quæ narrabatur, ac materiæ denique ipsi.

Ἐν δὲ συνθέσει γίνεται τὸ ξηρόν, ἤτοι ὅταν πυκνὰ ᾖ τὰ κόμματα. ὥσπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔχει. Ὁ βίος βραχύς, ἡ τέχνη μακρά, ὁ καιρὸς ὀξύς, ἡ πεῖρα σφαλερά. ἢ ὅταν ἐν μεγάλῳ πράγματι ἀποκεκομμένον ᾖ τὸ κῶλον καὶ μὴ ἐκπλέων.

In compositione autem nascitur aridum, siue quando crebra fuerint incisa. vt in aphorismis. Vita breuis, ars longa, occasio acuta, experientia lubrica: vel quando in magna re amputatum fuerit membrum, & non plenum.

Tertia, quæ restabat, ratione quomodo gignatur hoc malum ostendens, inquit in compositione verborum effici aridum hunc stilum duobus modis: prior eorum est, quando incisa fuerint crebra, vt in aphorismis Hippocratis: rursus enim eò se confert, vtiturq; exemplo initio eius operis, vt fecit non longe à principio huius suæ scriptionis Demetrius. Alter modus ita peccandi est, vt ipse accurate docet, quando in magna re aliqua exponenda membrum fuerit amputatum, & nullo modo perfectum, completumque. Animaduertendum autem in priore ratione huius culpæ ad mittendæ videri dissentire inter se hunc nostrum auctorem, & Hermogenem. vel potius in existimanda compositione illa, qua vsum ambo testati sunt Hippocratem in eo præclaro opere, quod vocauit aphorismos: cum enim manifesto hic noster vitio ipsam affinem esse uelit, ille potius videtur laudare & grandem, honorisque plenam putare: ostendere enim volens, quæ membra habeant dignitatem (intelligo autem quæ ille vocat σεμνὰ) inquit huiusmodi esse, quæ breuiora fuerint: addiditque oportere ipsa esse tanquam aphorismos, nec tamen Hermogenes ponit exemplum Hippocratis ipsius, contentus (vt arbitror) hoc indicasse, sed Platonis. qui cum animos immortales esse probare vellet, ita argumentatus est. Animus omnis est immortalis; quod enim semper mouetur immortale est, & quæ sequuntur.

Ὥσπερ τις Ἀριστείδου κατηγορῶν, ὅτι οὐκ ἀφίκετο εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Ἀλλὰ αὐτόκλητος ἔφη, ὅτι ἡ μὲν Δημήτηρ ἦλθε καὶ συνεναυμάχει: Ἀριστείδης δὲ οὔ: ἡ γὰρ ἀποκοπὴ καὶ ἀπρεπὴς καὶ ἄκαιρος. ταῖς μὲν τοιαύταις ἀποκοπαῖς ἐν ἑτέροις χρηστέον.

Quemadmodum quidam Aristidem accusans, quod non venit in pugnam naualem prope Salamina, Atqui inquit sua sponte Ceres venit & vna nobiscum pugnauit: Aristides autem non: abscisio enim & indecora & intempestiua est. huiuscemodi quidem abscisionibus in alijs vtendum est.

Exemplo illustrare posterius hoc volens, tradit in hanc culpam incidisse quendam, qui Aristidem illum Atheniensem, omnium iustissimum, criminatus est: accusauit .n. illum, quod in pugna nauali, quę propè Salamina commissa est, non fuit: nec operam suam patriæ præbuit: ijs enim verbis, vel potius hac ipsorum structura ipsum usum tradit. Atqui inquit sponte sua & minime vocata Ceres eò venit, & vnà cum Græcis contra Persas pugnauit: Aristides autem non. αὐτόκλητος idem (vt opinor) hic valet quod αὐτόματος, nisi fallor autem eo potissimum, quicunque ille fuit, verbo illic vsus est, quia voluit eripere Aristidi facultatem tuendi factum suum: dixisset enim se vocatum non fuisse: pręsertim cum eo tempore eiectus Athenis esset. Si tamen inuocata Ceres illic astitit, magis videbatur non debuisse expectare Aristides, dum vocaretur. Scholion vetus in Homerum: & eruditis illis temporibus confectum, eodem verbo vsum est, cum exprimeret locum eum, quo Phœnix in extrema sua oratione significauit Achilli valde ipsum peccaturum esse, si rogatus tunc, multisq; muneribus donatus, noluerit opem ferre Græcis: idemq; postea, quod sane factum est, sponte sua, sine vlla eorum gratia ac muneribus, opitulatus ipsis fuerit. Verba eius sunt. ἐλέγχει ὅτι καὶ ἄκων ὕστερον αὐτόκλητος ἐπικουρήσει. Addit Demetrius, vitium illius compo-

sitionis

sitionis declarans. Amputatio enim illa, & quasi decurtatio, & indecora est & intempestiua: non conuenit enim vllo pacto amplitudini eius rei, de qua agitur, cum sit minuta ipsa: & quæ alio loco temporeque adiuuare potest, illic prorsus inutilis est ac nocet: neque enim dubitandum est, quin huiuscemodi abscisionibus aliquando locus sit, vt auctor etiam testatur, qui inquit aliis in locis ipsis vti oportere. Exempla autem ipsarum sunt apud Græcos, & Latinos poetas: non dissimilia enim sunt illa quoque apud Virgilium, cum terminauit versus his duobus monosyllabis mus, & bos. Videndum autem est, an hoc quod in extremo posuit, huiuscemodi scilicet incisionibus alibi locum esse, pertineat etiam ad superiorem partem: nomen enim idem pæne est: pusilla enim illa membra, vel potius non integra membra, inde κόμματα appellata sunt. loca vero quędam in orationibus requirere genus illud dicendi concisum, certum est, cum scilicet commotus valde est orator, & inflammare vehementer cupit eos qui audiunt: tunc enim ira illa ingens & atrocitas eius facti non patitur vt absoluat membra: longioresq; comprehensiones conficiat: multoq; magis feriunt animum auditoris sententię, quæ paucis verbis continentur, siue singulis nominibus inclusę sunt: vt autem qui tempore hoc facit, laudem magnam meretur, ita contra, qui semper ac sine delectu vllo, in iustam reprehensionem incidit. Vnde non defuerunt qui Sallustium, prudentissimum alioqui scriptorem, hoc nomine insimularint: & aridum nimis: minutumq; in compositione illa verborum, quam amauit, fuisse putarint. Sed hoc relicto, proprie de quo quæsitum est, ad inferius præceptum arbitror pertinere, quamuis aliquo modo etiam accommodari possit superiori parti.

Πολλάκις μέντοι τὸ μὲν διανόημα αὐτὸ ψυχρόν τί ἐστι, καὶ ὡς νῦν ὀνομάζομεν κακόζηλον· ἡ σύνθεσις δ' ἀποκεκομμένη, καὶ κλέπτουσα τοῦ διανοήματος τὴν ἄδειαν. ὥσπερ ἐπὶ τοῦ νεκρᾷ τῇ γυναικὶ μιχθέντος ἔφη τις, ὅτι οὐ μίγνυται αὐτῆς οὖν· τὸ μὲν γὰρ διανόημα, καὶ τυφλῷ δῆλον φασίν· ἡ σύνθεσις δὲ συσταλεῖσα κλέπτει μέν πως τὴν ἄδειαν τοῦ πράγματος· ποιεῖ δὲ τὴν νῦν ὄνομα ἔχουσαν ξηροκακοζηλίαν, συγκειμένην ἐκ δυοῖν κακῶν, ἐκ μὲν τῆς κακοζηλίας, διὰ τὸ πρᾶγμα· ἐκ δὲ τοῦ ξηροῦ, διὰ τὴν σύνθεσιν.

Sæpe sane sensus ipse frigidum quiddam est: &, vt nunc nominamus, cacozelus: compositio autem abscissa, & quæ furatur sensus eius licentiam. Quemadmodum de eo qui cum vxore mortua mixtus erat, dixit quidam. quod non miscetur amplius cum ipsa: sensus enim vt aiunt, cæco apparet. compositio autem contracta, furatur aliquo modo licentiam eius rei. efficit autem quæ nunc nomen habet ξηροκακοζηλίαν, *concretam è duobus malis, ex mala affectatione, propter rem: & ex arido propter compositionem.*

Adiungit Demetrius demonstrare volens, quando, vt in malis, hæc minuta, concisaque compositio fructum aliquem ferat. sæpe numero sententiam ipsam frigidam esse, & dignam, quę κακόζηλος vocetur, de quo vitio supra disseruit, cum quo illud ostendatur, nomen ipsius ætate vsurpari solitum hic tradat. compositionem verò concisam quasi tegere illud & obscurare, efficereque aliquo modo, vt id, quod alioqui turpe esset: nec aures hominum tulissent, si plene enuntiatum fuisset, tuto edi possit. Exemplo verò cuiusmodi hoc sit ostendere volens, recitat vocem cuiusdam, qui rem flagitiosam, ac tætram exponens, artificio hoc vsus est, & tanquam velo quodam operuit spurcitiem eius facti breuitate ipsa. sermo habebatur de homine, qui corpus miscuerat cum vxore mortua, inquit igitur ille. οὐ μίγνυται αὐτῆς οὖν. diligenter autem De-

metrius bonum huius rationis exponit. ſed male factum eſt, quod locus mendoſus eſt: & macula quapiam inquinatus. quare non omnino percipitur artificium illius, qui ita locutus eſt. ſed cum huic malo (vt opinor) vix medicina adhiberi poſſit, agamus de ſtudio auctoris, quo voluit illuſtrare conſilium ipſius. inquit igitur. Sententia neminem fallere poteſt: apparet enim etiam cęco, vt ferebatur vulgo, quid ille ſignificarit, vel potius rem illam nefariam eſſe. compoſitio tamen verborum contracta tanquam furatur, & parit ſibi licentiam eius rei exponendæ: nam niſi conciſe id editum foret, aures omnium turpitudinem illam reſpuiſſent. addit autem. Et efficit, procreatque eam, quæ nunc vocatur, iunctis tribus nominibus ξηροκακοζηλία. nam iunctis illis duobus nominibus, quibus oſtenditur praua affectatio, additum eſt tertium, quod ſignificat ariditatem illam. auctor tamen nulla mentione facta compoſitionis huius verborum, rem ipſam, quomodo concreta ſit cogitans, affirmat ipſam iunctam eſſe è duobus malis, quæ mala, etiam quæ ſint, aperit: docetque conſtare id vitium ex mala affectatione, quod naſcitur à re ipsa: & ariditate, quod conflatum eſt compoſitione illa: in extremo ſcilicet imminuta, & quaſi decurtata. Ne deſim autem, ſi qua ratione poſſim, opitulari voci illi corruptæ, in quodam ſatis antiquo libro ſic legitur. οὐ μίγνυται αὐτ᾽. Amicus quidam meus, eruditus & acutus vir arbitrabatur legi debere pro αὐτῆς patrio caſu αὐτῇ, in ceteris nihil mutabat: Miſceri corpus cum aliqua, honeſtè dici ſolitum & à Græcis, & à Latinis, cum rem cum ea haberi, ſignificare volebant, notum arbitror. vnde Ariſtoteles in ſecundo libro de ortu animantium, cum Venerem, quam Græci vulgo vocant ἀφροδίτην, intelligeret, appellauit ipſam deam κυρίαν τῆς μίξεως. ideſt quæ mixtionem hanc gubernat ac regit. Cicero in primo de diuinatione, vbi locum Platonis vertit, inquit. Vt aut cum matre corpus miſcere videatur, aut cum quouis alio homine, vel deo: cum ſuo politiſſimus ſcriptor, & maximè verecundus, quod reſpondet huic Latino, vſus fuiſſet.

Καὶ τὰ περὶ τῆς δεινότητος δὲ δῆλα ἂν εἴη λοιπὸν ἐκ τῶν προειρημένων, ὅτι καὶ αὐτὴ γένοιτ᾽ ἂν ἐν τρισὶν, ἐν οἷσπερ οἱ πρὸ αὐτῆς χαρακτῆρες: καὶ γὰρ πράγματά τινα ἐξ ἑαυτῶν ἐστι δεινά: ὥστε τοὺς λέγοντας αὐτὰ δεινοὺς δοκεῖν, κἂν μὴ δεινῶς λέγωσι.

Et quæ de grauitate quod reliquum eſt aperta eſſe poſſunt ex ijs quæ dicta iam ſunt, quod & hæc exiſtit in tribus, in quibus etiam formæ quæ ſunt ante ipſam: etenim res quædam per ſe ipſas ſunt graues, adeo vt qui dicunt ipſas, graues videantur, quamuis non grauiter dicant.

Quartam formam, notam ve dicendi aggreditur, quæ δεινότης vocatur à Gręcis, de qua etiam accurate diſſeruit Hermogenes, quamuis formas dicendi has aliter ille partitus ſit. oratorem verò certum quendam, laudatum ſanè illum in eo ſtudio, δεινὸν ſolitum vocari, notum eſt. vnde Ariſtoteles quæſiuit in ijs problematibus, quibus complexus eſt, quę philologiæ ſunt, cur conſuetudo ſermonis uocaret, & oratorem bonum, & patrem familias, deditum augendo patrimonio, & ductorem iidem exercitus probatum, δεινὸν: tibicinem autem, & hiſtrionem cum laudaret, illo nomine non vteretur. Sed etiam magnus ille magiſter eius artis eo loco, quem indicaui, diſputauit de ui huius nominis: neque enim putat eodem ſenſu à Theocrito appellatum eſſe Simonidem poetam, cantorem ve, δεινὸν, quo multi mortales appellarent oratorem δεινὸν eum, qui profundis, reconditiſque ſententiis, vel methodis vteretur, ſiue (vt addit) nominibus magnitudinem habentibus. Sed aliorum etiam non nullorum longè aliam opinionem refert de vi eius ſermonis, qui oratorem eo bono præditum diceret: cum enim multa concurrere deberent in oratore, vt verè ille δεινὸς dici poſſet, hi magis hoc, quàm cetera valere id opinabantur: ille verò contra aliud id efficere ac pręſtare

ſtare exiſtimabat. Donatus, interpres Terentii, cum poeta dicit aliquid violenter factum, tradit ipſum expreſſiſſe hoc aduerbium δεινῶς. Sed quum fallere nos non poſſit notio huius nominis, quomodo ipſam hanc notam conflari putet Demetrius videamus. primum igitur affirmat, quæ ad eam pertinent, obſcura eſſe non poſſe cognitis rebus iam traditis: percipitur enim inde ipſam quoque manere in ijsdem tribus rebus, quæ notas ante poſitas conſtituunt. ideſt ſententiis, verbis, compoſitione verborum. initium verò ducit à ſententiis. confirmare nanque volens quod dixerat, non tam ſcilicet hanc naſci ex illis rebus, inquit. Sunt enim res non nullæ ſua vi acerbæ ac graues, quare qui eas exponunt, & ipſi tales videntur. ideſt graues, quamuis non grauiter dicant, neque vtantur genere illo dicendi, cui conuenit hoc nomen: grauitas enim ea comitatur rebus, non propria eſt dictionis eius: neque inde proficiſcitur.

Καθάπερ ὁ Θεόπομπος τὰς ἐν τῷ πειραιεῖ αὐλητρίδας, καὶ τὰ πορνεῖα, καὶ τοὺς αὐλοῦντας, καὶ ᾄδοντας, καὶ ὀρχουμένους, ταῦτα πάντα δεινὰ ὀνόματα ὄντα, καί τοι ἀσθενῶς εἰπὼν, δεινὸς δοκεῖ.

Quemadmodum Theopompus tibicinas in Piræo, & lupanaria, & tibia vtentes, & canentes, et ſaltantes, hæc omnia grauia nomina exiſtentia, quamuis languide dixerit, grauis videtur.

Exemplo illuſtrare volens, quod dixerat, res inquam atroces retinere ſpeciem quandam eius ſtili: quamuis dicantur molliter & eneruate, vtitur loco quodam ex hiſtoria Theopompi. eſt autem hic Theopompus ille, qui maledicentiſſimus ſcriptor eſt habitus, cuius genus ſcribendi aſperum cogitauit aliquando Cicero imitari, vt ipſemet narrat in epiſtola quadam ad Atticum: & ipſe enim & Timæus hiſtorias ſuas maledictis referſerunt. Vexauit autem ille maledictis non ſolum Philippum Macedonem: ſodaleſque ipſius, verum etiam Athenienſes, vt memoriæ proditum eſt; atque ex hoc etiam loco apparet. Demoſtheni quoque valde infenſus fuit: inſimulauitq; ipſum leuitatis & inconſtantiæ, affirmans illum ijsdem hominibus ac rebus diutius vti non potuiſſe, vt narrat Plutarchus in vita, quam ſcripſit, ſummi illius oratoris: qui tamen purgat ipſum oſtendens maledictum hoc in mores ac vitam Demoſthenis nullo modo cadere. Appellauit verò Theopõpus eo loco, quo turpiſſimas maculas Athenienſibus inurere ſtuduit, tibicinas, quæ in Piræo quæſtum facerent, & lupanaria, & tibia vtentes multos: canentes alios & ſaltantes. quare Demetrius adiungit cuncta hæc: ſanè nomina grauia, plenaque acerbitatis, cum protuliſſet, & ſi infirmè languideq; dixit, & non genere dicendi apto ad vulnus infligendum, vehemens tamen grauiſque videtur. Nomina vero illa fœda & apta notandis moribus teneris & impudicis, quę ſedulo collegit Theopompus, vt læderet Athenienſes, redigunt mihi in memoriam ſimilem locum Taciti, quo ſcriptor ille in xv. libro hiſtorię narrauit eadem flagitia Romæ aliquando admiſſa regnante Nerone, conſilio illius, vel potius dementia, quo tempore ipſe, cũ ſemper ad omne facinus paratus eſſet, in primis ſe omni turpitudine ac macula inquinauit: & populo R. victori omnium gentium illuſit. neq; tamen hoc quicquam valet ad vitium, de quo Demetrius hic agit, demonſtrandum. non minuit enim Tacitus languore ſtructuræ fœditatem earum rerum: nec culpa ſua fecit, vt inde qui audit animum abducat. Deſcriptio eius tęterrimi temporis cum longior ſit apud eum: ac tota ponat ante oculos ludibrium illud impuri principis, hac tamen parte maxime viget. Naues auro & ebore diſtinctę: remigeſque exoleti per ætates & ſcientiam libidinum componebantur: volucres & feras diuerſis è terris & animalia maris Oceano abuſque petiuerat. crepidinibus ſtagni lupanaria aſtabant, illuſtribus feminis completa & contra ſcorta viſebantur nudis corporibus. iam geſtus motuſq; obſceni. cur verò putet Demetrius imbecillo genere dicendi Theopompum vſum infra docet.

Κατὰ δὲ τὴν σύνθεσιν ὁ χαρακτὴρ οὗτος γίγνοιτ᾽ ἂν πρῶτον μὲν εἰ κόμματα ἔχοι ἀντὶ κώλων: τὸ γὰρ μῆκος ἐκλύει τὴν σφοδρότητα: τὸ δὲ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον δεινότερον: παράδειγμα τὸ λακεδαιμονίων πρὸς φίλιππον. Διονύσιος ἐν κορίνθῳ: εἰ δὲ ἐξέτειναν αὐτὸ, διονύσιος ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς, πτωχεύει ἐν κορίνθῳ διδάσκων γράμματα, διήγημα σχεδὸν ἂν ἦν μᾶλλον ἀντὶ λοιδορίας.

Compositione forma hæc fieret primum quidem si incisa habeat pro membris: longitudo enim dissoluit impetum illum: in pauco autem multum apparens grauius est: exemplum est illud Lacedæmoniorum ad Philippum. Dionysius Corinthi: si autem porrexissent ipsum, Dionysius amisso principatu, Corinthi mendicus viuit, docens litteras, narratio ferme fuisset potius pro conuicio.

Prima ratione huius formæ fingendæ, quæ manet in sententiis, explicata, transit ad secundam, quæ oritur à collocatione verborum. inquit igitur: Compositione verò existeret hæc forma primum (nam modi sunt plures) si habeat incisa pro membris: cuius rei rationem hanc reddit. Longitudo enim dissipat id, quod vehemens illic atque acre erat: contraque (inquit) cum in pauco, idest in breui spatio loci apparet multum: quodque vim magnam habeat, grauius illud acriusque est. Exemplo verò patefacere hoc volens, veritatemque huius præcepti comprobare, illustri ipso in primis vtitur, & quod valde celebratum est à Græcis & Latinis scriptoribus, vt ab ipso quoque supra non semel: vt non longè à principio huius libri, quo loco & ipse non nulla tetigi, ad declarationem huius vocis facientia. quibus addere nunc placet, Plutarchum quoq; in libro, quo disseruit de loquacitate, quam ἀδολεσχίαν vocant, existimasse auctoritate huius vocis, in primis breuis ac concisæ emendari posse errorem multorum, qui valde in ea re peccarent: deterrerique loquaces homines ab omni illa ratione, quare oportere ait ipsam illis obiicere: ostendereque quantam venustatem, vimque habeat: & vt hanc, ita etiam non nullas alias ipsi similes voces. Cum vtilitatem huius sententiæ, illo modo pronuntiatæ, Demetrius ostendisset, docet peccaturos tunc fuisse Spartiatas, finemque suum impedituros, si diligenter rem narrassent: &, quod inuolutum in paucis illis verbis erat, explicassent. vt autem vitium eius rationis: importunitatemque ponat ante oculos, ipse hoc facit: laxatq; quod illic adstrictum fuit, vt multo supra docui fecisse Ciceronem in epistola quadam ad Pætum. & sanè verba illa Latina pænè exprimunt hæc ipsa huius auctoris. Adiungit autem Demetrius eo pacto rem expositam, futuram fermè narrationem fuisse, quod efficere eo tempore nolebant magnanimi illi ac generosi viri: animus enim eorum erat sapienter dicto refellere arrogantem rationem Philippi: docereque qui minaretur aliis, debere quoque ipsum aliquid timere exemplo opulentissimi hominis, qui in grauissimum malum incidit, condicionemque contrariam penitus superiori illi suę fortunæ.

Κἂν τοῖς ἄλλοις δὲ φύσει ἐβραχυλόγουν οἱ λάκωνες: δεινότερον γὰρ τὸ βραχὺ καὶ ἐπιτακτικόν: τὸ μακρηγορεῖν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει, καὶ αἰτεῖν.

Et in aliis vtique natura breuiter loquebantur Lacones: grauius enim est quod breue est, & aptum mandatis dandis: prolixe autem dicere congruit cum aliquis supplex est, atq; poscit.

Cum vocem eorum talem commemorasset Demetrius, addit Laconas natura omnibus

bus in rebus amasse breuitatem, quod etiam statim declarat conuenisse moribus atque ingenio ipsorum, qui erant tristes & facti ad imperandum: nulla enim Græcorum natio magis abhorruit à seruilibus ministeriis. conuenisse autem, quia oratio breuis est vehementior & acrior: congruitq; omnibus, qui præcipiunt aliquid ac mandant: hoc enim manifesto valet quod breue est, esse idem ἐπιτακτικόν: supra enim quoque inquit. ἐπιτάσσειν esse debere concisum ac breue. Idem etiam significare volens Aristoteles in VI. libro de moribus ad Nicomachum, cum distingueret sagacitatem, vt ita nunc appellem σύνεσιν, à prudentia, dixit hanc esse ἐπιτακτικήν. idest factam ad mandandum semper aliquid, imperandumque, cum altera illa existimet tantum: nec preterea impellat ad ea, quæ vera, vtiliaque esse sentit, efficienda. Cui etiam tempori conueniat contrarium, idest longam, prolixamque orationem habere, ostendit Demetrius, idest contrario tempori, & cum aliquis cogitur implorare misericordiam alicuius, supplicemque se illi præbet. vt etiam cum rogat aliquid, postulatque se subleuari.

Διὸ καὶ τὰ σύμβολα ἔχει δεινότητας, ὅτι ἐμφερῆ ταῖς βραχυλογίαις: καὶ γὰρ ἐκ τοῦ βραχέως ῥηθέντος ὑπονοῆσαι τὰ πλεῖστα δεῖ, καθάπερ ἐκ τῶν συμβόλων, οὕτω καὶ τὸ χαμόθεν οἱ τέττιγες ὑμῖν ᾄσονται, δεινότερον ἀλληγορικῶς ῥηθὲν, ἢ εἴπερ ἁπλῶς ἐῤῥέθη, τὰ δένδρα ὑμῶν ἐκκοπήσεται.

Quare & symbola habent grauitates, quia similia sunt breuiloquentijs: etenim ex breuiter dicto suspicari plurima licet, quemadmodum ex symbolis, sic & illud. Humo vobis cicadæ canent, grauius allegorice prolatum, quàm si simpliciter dictum esset, arbores vobis excidentur.

Inde quoque intelligi posse Demetrius affirmat (est enim hoc tanquam corollarium) cur symbola vocata, idest obscurę quædam voces, & quæ reconditos sensus habent: quales erant illę Pythagoræ, continent in se formam hanc: suntque vehementia & acria: id enim inquit contingere illis, quia similia sunt, pariaque breuiloquentiæ, idest huic concisæ rationi, quę sensus animi paucis verbis indicat. Similia autem ipsi, quia idem vtraque ratione efficitur, nam quin natura earum rerum diuersa sit, dubitandum non est: aliud enim est nota illa, quæ vocatur symbolum, aliud breuiloquentia. obscuritas etiam, quę in symbolis existit, alium ortum habet, atq; illa quam secum trahit breuitas orationis. hanc igitur similitudinem inter res diuersas, ipse diligenter explicat: ac primum quomodo perturbet breuitas docet. perturbat igitur inquit quia ex eo, quod breui, paucisque verbis prolatum est, licet nobis plurima cogitare: nec statuere omnino cum animis nostris possumus, quid potissimum auctor eius vocis significare voluerit: solliciti nanque sumus non de vna tantum re, sed de pluribus, quod vsu venire quoque affirmat in symbolis: cum enim valde illa obscura sint: nec certo teneatur verus eorum sensus, multa nobis in mentem veniunt, quę cuncta molesta sunt: faciuntque vt huc, & illuc animo feramur. Meminit etiam hic vocis, cuius supra non semel mentionem fecit: & quam in secundo libro de ratione dicendi Aristoteles narrat à Stesichoro editam fuisse ad Locrenses verba faciente, cum deterrere vellet eos à contumeliis afficiendo opulentissimo uiro: dixit enim putare se omnino fore, ut cicadæ ipsis humo canant. inquit igitur noster hic illud illo modo pronuntiatum, obscurè scilicet, fuisse acrius, uehementiusque multo quàm si simpliciter, planeque dictum fuisset. arbores ex agris uestris excidentur: hoc enim modo unum tantum malum timeri potuit: illo verò plura.

Τάς γε μὴν περιόδους ἐσφίγχθαι μάλα δεῖ κατὰ τὸ τέλος: ἡ γὰρ περιαγωγὴ, δεινόν: ἡ δὲ λύσις, ἁπλούστερον καὶ χρηστοηθείας σημεῖον. καθάπερ ἡ ἀρχαία πᾶσα ἑρμηνεία: ἁπλοϊκοὶ γὰρ ἀρχαῖοι.

Periodos ſane contortas valde eſſe oportet in fine: circumactio enim graue quiddam eſt: ſolutio autem, ſimplicius & probi ingenij ſignum. quemadmodum antiqua omnis locutio: ſimplices enim antiqui.

Et hoc ſine dubio compoſitionis eſt: pars enim ipſius eſt extremas partes comprehenſionum, aut aſtrictas eſſe, aut laxas. Iubet igitur, vt qui in genere hoc aliquid poſſe uult, det operam ut ambitus hi ipſi uerborum in extremo clauſulaque ipſa ſint ualde aſtricti: firmeque inter ſe connexi: hoc enim ualet oportere ipſas valde συσφίγχθαι eo loco. ſi verò cuſtoditum id fuerit, docet ipſum multum adiuturum eſſe hanc formam: rationemq; eius reddit hoc pacto: circumactio nanq;, orbisq; ille: (ut ita nunc appellem περιαγωγὴν) uehemens quiddam eſt & acre: contraq; diſſolutio ſimplicius: probique ingenii & aperti ſignum: iuncto enim uerbo, quod appellauit χρηστοηθείας, oſtendit mores probos, remotosque ab omni aſtutia, fallacique ratione. addit autem huiuſcemodi fuiſſe orationem omnem antiquorum: cum enim illi forent aperti, ſimplicesque in omni vita, ſenſus etiam animi ſine fuco ullo, fallaciaque edebant. Cicero quoque in epiſtola quadam ad Atticum idem protulit de indole, moribuſque priſcorum. ait enim. Vide quam ſim antiquorum hominum. ſed hoc relinquamus, quod confirmatione non eget. Verbum σφίγγειν, quo vtitur de orbibus his orationis loquens, intelligitur valde accommodatum eſſe huic ipſorum clauſulæ oſtendendæ: Plato enim quoq; in Timæo ipſo vſus eſt, qui tamen de longe aliis orbibus tunc diſſerebat: ſimilibus tamen his noſtris ambitibus verborum ea parte. Hæc autem ipſius verba ſunt. ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα καὶ πρὸς αὑτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι συνιέναι, σφίγγει πάντα καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἐᾷ λείπεσθαι.

Ὥστε ἐν δεινότητι φεύγειν δεῖ τὸ ἀρχαιοειδὲς, καὶ τοῦ ἤθους, καὶ τοῦ ῥυθμοῦ: καὶ καταφεύγειν μάλιστα ἐπὶ τὴν νῦν κατέχουσαν δεινότητα. τῶν οὖν κώλων αἱ τοιαῦται ἀποθέσεις. Ὡμολόγησα τούτοις ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν, ἔχονται μάλιστα, οὗ εἴρηκα ῥυθμοῦ.

Quapropter in grauitate fugere oportet quod ſpeciem habet & antiquæ indolis, & numeri antiqui in oratione: & confugere maxime ad eam quæ nunc continet omnia grauitatem. membrorum igitur huiuſcemodi depoſitiones. Ὡμολόγησα τούτοις ὡς ἂν οἷός τε ὦ, συνερεῖν, *aptæ maxime ſunt ab eo numero quem dixi.*

Addit Demetrius, cum res eo modo ſe habeat, oportere fugere, ſi uolumus eſſe acres ac uehementes in dicendo, quidquid ſimilitudinem aliquam habet ſimplicis illius antiquitatis, & in moribus fingendis, & in numeris orationis: & nullo modo imitari illos, ſed confugere, totosque ſe conuertere ad eam, quæ illo tempore tenebat omnia & quaſi regnabat δεινότητα: ſtudereq;, adhibito in omni re ſummo artificio, quacunq; ratione poſſit conſequi finem ſuum. ut autem exemplo aliquo, auctoritateque clari oratoris, confirmaret præceptum hoc, indicat locum Demoſthenis ex oratione in Leptinem, qui in primis orator coluit hanc formam dicendi, ualdeq; ſe remouit à uetere illa ſimplicitate: affirmatque illum in primis reſpondere iudicio ſuo: continereque in ſe numerum eum, & quaſi nodum compoſitionis, quem probet. quare qui cunque tales, qualis illa ſit, conficere potuerint membrorum clauſulas, & imitati fuerint ipſas, id quod ipſe ualde idoneum & accommodatum eſſe huic notæ putat, eos conſecuturos eſſe hoc bonum. quin autem nobilis ille orator, accuratuſque ſcriptor claudat ita ſententiam ſuam: connectatque in extremo, dubitari non poteſt.

Πεῖ

Ποιεῖ δέ τινα καὶ ἡ βία κατὰ τὴν σύνθεσιν δεινότητα: δεινοῦ γὰρ πολλαχοῦ καὶ τὸ δύσφθογγον, ὥσπερ αἱ ἀνώμαλοι ὁδοί. παράδειγμα τὸ δημοσθενικὸν, τὸ Υμᾶς, τὸ δῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Efficit autem quandam & violentia in compositione grauitatem: graue enim multis locis & quod ægre profertur, veluti viæ inæquales. exemplum est Demosthenicum illud. Υμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι.

Illo, quod pertinet ad clausulas aptas huic notæ fingendas iam tradito, aliud, quod idem efficiat, adfert: formam inquam hanc acrem ac vehementem. illud autem est duritia in compositione. cum scilicet verba quædam ita iuncta sint, vt molestiæ multum exhibeant ei, qui pronuntiat: ægreque possint edi. cum enim explanare vellet in quo maneat mora illa & difficultas, hoc attulit. multisq; locis inquit acre vehemensque esse id quod asperum in oratione est: vixque edi potest. Antequam autem ad ea; quæ sequuntur accedam, libet experiri an scrupulum, qui in animum meum iniectus est, eximere queam, ne aliis quoque molestus sit. Videri enim posset non sine causa Demetrius idem duobus locis præcepisse, quod negligentiæ plenum esset: hic scilicet & infra non multo, vbi inquit. ἔτι δ' ὅτι κακοφωνία δεινότητα ποιεῖ. Arbitror igitur aliud hic βίαν significare, & quod eo loco positum ab ipso est, κακοφωνία: βία enim est molestia, quam sentit, qui dicit ob hiatus crebros in oratione, concursusque litterarum asperos, in quos incidit: hoc vero, vt ipse tradit efficit hanc formam dicendi. κακοφωνία est, cum in oratione existit aliquid, quod auribus eorum, qui audiunt, molestum sit, quia malum sonum, odiosumque in se habet. potest tamen illud, quod in se vitium hoc habet, carere illo malo, quod supra traditum est: vitia enim prorsus, malaque hæc sunt, & si prosunt huic fini, valentque ad commouendos exacerbandosq; animos auditorum. Non mirari verò nos oportere, si inde id nascitur, ostendere Demetrius volens, simili vtitur: idem. n. hic vsu venire docet, quod in viis inęqualibus: non sine labore enim multo, molestiaq; illac iter fit. Cum autem in hac re, quæ corpore sentitur hoc planum fit, eodem pacto se rem habere intelligitur in ea, quæ animo percipitur: eadem enim inæqualitas & asperitas inuenitur aliquando in cursu orationis. Exemplum noster auctor esse voluit huius animaduersionis Demosthenis itidem locum ex eadem oratione non multo infra superius illud positum. in quo notandum est primum exempli verbum sumptum esse è superiore sententia. inde autem cœpit, quia ipsum quoque adiuuat eam duritiem. vt tota autem res planior fit, integrum locum ponam. οὐδὲ τῷ προσγράψαι, μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι ὑμᾶς, τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι:

Τὰ δὲ ἀντίθετα καὶ παρόμοια ἐν ταῖς περιόδοις φευκτέον: ὄγκον γὰρ ποιοῦσιν, οὐ δεινότητα. πολλαχοῦ δὲ καὶ ψυχρότητα ἀντὶ δεινότητος. οἷον ὡς ὁ Θεόπομπος κατὰ τῶν ἑταίρων τῶν Φιλίππου λέγων, ἔλυσε τῇ ἀντιθέσει τὴν δεινότητα. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, λέγων, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: τῇ γὰρ περιεσσοτεχνίᾳ: μᾶλλον δὲ κακοτεχνίᾳ, προσέχων ὁ ἀκροατὴς, ἔξω γίνεται θυμοῦ παντός.

Contraria autem contrarijs opposita & similia uerba in periodis fugiendum est: tumorem enim efficiunt, non grauitatem: multis autem locis & frigus pro grauitate. veluti Theopompus contra sodales Philippi dicens, dissoluit oppositione grauitatem: inquit enim. Ἀνδροφόνοι δὲ τὴν φύσιν ὄντες, ἀνδροπόρνοι τὸν τρόπον ἦσαν: *inani enim illi studio: vel potius prauo studio, animum adhibens auditor, extra omnem iram existit.*

Adiungit

Adiungit Demetrius, debere quoque nos, si volumus esse acres ac vehementes in dicendo, nullo modo contraria contrariis verbis opponere. neque etiam paria assimiliaque, quę sibi respondeant, in membris verba collocare, sed omnem hanc alieno tempore illic positam concinnitatem, elegantiamq; compositionis vitare. Quid autem mali nascatur inde, si quis præceptum hoc neglexerit declarat. tradit enim rationem hanc gignere tumorem quendam, & inflationem orationis, non grauitatem: idemque addit, multis locis ipsam, nedum pariat hanc formam acrem, gignere frigus & insulsitatem non paruam: contrariumq; efficere demum eius, quod voluit ille, qui stulte ipsam illic adamauit: id, quod vsu venisse tradit Theopompo, qui abreptus studio hoc, cum stilum suum expolierit his festiuitatibus, corrupit finem suum: fregitque ac dissipauit formam eam, quam tempus illud quærebat, affectatione harum elegantiarum. Pluribus de hac re: maloque Theopompi consilio non disputabo: tota enim multo supra declarata est. vbi verba eadem etiam ipsius posuit Demetrius, cum accurate disputaret de membris illis comprehensionum, quæ similiter desinunt: vocanturque ὁμοιοτέλευτα. sed etiam vtroque in loco post exemplum ipsum vitium illius compositionis: & quasi originem eius mali, demonstrare volens, iisdem vsus est non solum sententiis, sed pænè etiam verbis, nisi quod hic vocat primum nimiam illam curam περιασοτεχίαν: statimque tanquam se ipsum accusans, quod non idoneo verbo vsus sit, addit verius eam vocari potuisse κακο[illegible]ίαν, quia mali multum peperit: & non solum inanis & superuacanea fuit: illic autem statim hoc nomine, magis culpam errorem que illum ostendente, ipsam vocauit.

Πολλὰ μοί τοι ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὥσπερ ἀναγκασθησόμεθα συνθεῖναι στρογγύλως καὶ δεινῶς. οἷον τὸ δημοσθενικὸν τὸ τοιοῦτον. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει: αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ, συμπεφυκυῖαν σαφῶς ἔσχε τὴν σύνθεσιν, καὶ οὐδὲ βιασάμενος ἄν τις ῥᾳδίως ἑτέρως συνέθηκεν αὐτό.

Multa sane ab ipsis rebus tanquam cogemur componere rotunde & grauiter. cuiusmodi est Demosthenicum hoc. Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει: *ipsa enim res & ordo ipsius, innatam aperte habuit compositionem, & ne si vim quidem adhibuerit, aliquis facile aliter ipsum componeret.*

Post insimulatum rursus eiusdem culpæ Theopompum, intelligens Demetrius huiuscemodi quippiam fecisse aliquando Demosthenem: locumq; illum à nemine reprehensum esse. sed potius ab omnibus valde celebratum, ostendit vnde fiat, vt idem ferè apud alios scriptores diuerso modo accipiatur: traditque id nasci, quia captauit Theopompus illas concinnitates, & aliunde asciuit: Demosthenes verò eò tractus est: & cum inuenisset ipsas in rebus illis innatas, non repudiauit. quare non oratoris eius illæ esse existimantur, sed propriæ rerum. contra autem festiuitates Theopompi eò comportatæ videbantur, cum alienæ forent: neque illic vllo pacto conuenirent. Inquit igitur Multa sanè ab ipsis rebus aliquo modo coacti componemus rotunde & grauiter. significat igitur, quod dixi, non esse quesitas eas elegantias in componendo cum prudentibus probantur, sed potius sponte illic natas: oratorique quasi necessitatem impositam illas admittendi, quod cum fit, tunc simul manent & elegantia compositionis & sententiarum grauitas: hoc enim prorsus significare voluit auctor, cum inquit illud tunc compositum esse στρογγύλως καὶ δεινῶς: rotundam enim structuram verborum appellat, quę lepida & suauis sit. id vero in se bonum habere affirmat locum Demosthenis ex oratione contra Aristocratem: retinereque cum concinnitate compositionis grauitatem: nec extingui vllo pacto vim eius sententiæ, acerbitatemq; suauitat•

uitate eius coagmentationis. Sed de hoc etiam clarissimi oratoris loco supra disputaui. Demetrius enim multo antea ipso quoque vsus est, vbi docet quid intersit inter periodum & enthymema. veniam autem dari oportere Demostheni, qui id commisisset, ostendere nunc uolens, inquit rem ipsam seriemq; eius, innatam habuisse compositionem illam, idque apertum esse: additque, rem augens, ac quod dixit, verum esse docens. Si quis etiam contendat, & tanquam vim faciat ei sententiæ, vix eum aliter compositurum eam esse, & aliud genus coagmentationis eò adhibiturum, quia quod insitum est in aliquo, vix inde potest extirpari.

Ἐν γὰρ πολλοῖς πράγμασι συντίθεμεν, ὥσπερ οἱ τὰς καταβάσεις τρέχοντες, ὑπ' αὐτῶν ἑλκόμενοι τῶν πραγμάτων.

In multis enim rebus componimus, veluti qui per decliues vias currunt, ab ipsis rebus tracti.

Simili quoque hoc illustrare volens Demetrius, inquit in rebus oratione vinciendis idem contingere aliquando illis, qui dicunt, quod vsu venit hominibus, qui per decliuia loca currunt: vt enim illi hoc facere coguntur, nec possunt aliter ingredi, impulsi natura talis viæ, ita qui coagmentant verba, rapiuntur a rebus ipsis & coguntur eam compositionem sequi, quam illæ requirunt & aptam sibi esse aliquo modo sentiunt. Perspicitur autem ex hoc etiam loco, si quis diligenter attendat, auctorem huius eruditi libri oratorem fuisse, & eum quidem magnum ac iudicio præditum. nam præterquam quod non potuisset hæc tam subtiliter distinguere, qui non diu versatus in foro fuisset, ac sæpe periculum fecisset harum rerum, verba quibus nunc vtitur hoc declarant: facit enim se vnum illorum, ac quod aliis omnibus eius ordinis, sibi etiam contingere debere necessario testatur. præsertim autem hoc aperte monstrat, quod inquit συντίθεμεν: ostendit enim verbum hoc, eum, qui ita de se loquitur, componere verba solitum: quod studiose facere pertinet ad oratores.

Ποιητικοῦ δὲ δεινότητός ἐστι, καὶ τὸ ἐπὶ τέλει τιθέναι τὸ δεινότατον· περιλαμβανόμενον γὰρ ἐν μέσῳ ἀμβλύνεται, καθάπερ τὸ ἀντισθένους. Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ φρυγανῶν ἀναστάς· εἰ γὰρ μετασυνθείη τις οὕτως αὐτό· Σχεδὸν γὰρ ἐκ φρυγανῶν ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσειε, καί τοι ταυτὸν εἰπὼν, οὐ ταυτὸν ἔτι νομισθήσεται λέγειν.

Efficiens autem grauitatis est, & in fine ponere quod grauissimum est: comprehensum enim in medio hebescit, quemadmodum illud Antisthenis. Σχεδὸν γὰρ ὀδυνήσει ἄνθρωπος ἐκ φρυγανῶν ἀναστάς: *si enim aliquis ipsum sic mutato ordine componat.* Σχεδὸν γὰρ ἐκ φρυγανῶν ἀναστὰς ἄνθρωπος ὀδυνήσειε, *quamuis idem dixerit, non idem amplius existimabitur dicere.*

Ostendit aliud, quod idem efficit: valetque non parum ad eundem finem adipiscendum. id autem est, vt quod maxime in aliqua sententia acerbum, indignumque videri potest, in extremo ponatur: ita enim tradit vim illius, & quasi indignitatem maiorem futuram. cum contrà si in medio collocaretur, cingereturque vndique pluribus verbis, hebetius ipsum futurum sit: multumque suarum virium amissurum. hoc verò ipsum, quod alio loco positum, tantopere variatur, in sententia manet, non in verbo ipso positum est. Cum cuperet autem exemplo hoc, quod pręcipit illustrare, Antisthenis locum huc adfert, in quo, vt suspicari licet, hoc tunc maximè apparebat.

cum res, de qua illic agebatur, nota erat, personaque itidem ipsa, de qua sermo erat, ac tempus neminem fallebat: nunc enim, cum hęc omnia in obscuro posita sint, non tantam lucem habet. nam quem etiam Antisthenem intelligat incertum est: illum ne familiarem Socratis, qui duram & asperam vitam coluit: an eum, qui historiam scripsit, & pręcepta etiam de ratione dicendi edidit. quare contigit huic exemplo, quod auctor ipsi vsu venturum fuisse alia ratione dicit, si ordo immutaretur. languidiùs enim multo redditum est his rebus omnibus ignoratis: nec munus suum ipsum amplius obit, sed tamen exprimam illud, vt potero. sensus igitur eorum verborum hic videtur esse. Fermè enim cruciabit homo è cremiis exurgens. φρύγανα valere materiam tenuem, aridamque, quam Latini verbo hoc ostendebant, quia flammæ corripiendę idonea esset, apertum est. Ἀναστὰς quin valeat cum surrexisset, dubium non est, qui ante scilicet sedebat aut iacebat. crebro autem Gręci ita vsurpant hoc verbum. indignum autem videri potuit, & stomachum probis viris mouere, honestam & grauem personam illic mansisse. Idem etiam nomen particeps naturæ verbi, mixtumque, existimari ab aliis posset ab ἀνίστημι, quod valet pellere ex aliquo loco, & sępe exturbare, è conuiuio ductum esse, quod si verum est, loqui potuit Antisthenes hic de aliquo honesto viro, qui importunitate alicuius è mensa deiectus sit, quę tamen mensa structa esset è vili admodum materia, quare cum maxime indignus esset illa iniuria, siue vnus ille, siue plures fuissent, quibus id contigisset, illud factum potuit magnopere displicere ijs, qui viderunt. & magnum dolorem illis inurere. hoc mihi in mentem venit cogitanti diligenter quod potuerit ab Antisthene significari. cum igitur (nisi omnino hoc falsum est) iniuria omnis manserit in eo, quod significatur extremo illo verbo ἀναστὰς: idque meritò videri potuerit minime ferendum, affirmat Demetrius ipsum eo loco positum futurum grauius & acerbius, quàm si in media illa sententia inclusum fuisset. vt ipse statim facit, mutato ordine verborum eorum, quo variato, corruptoque exemplo ipso inquit. Qui idem hoc pacto pronuntiarit, quamuis idem dixerit, nullo modo putari poterit, idem dixisse. adeò variatur sententia, totaque res alia fit, variata compositione verborum.

Ἡ δ' ἀντίθεσις, ἣν ἐπὶ τοῦ Θεοπόμπου ἔφην, οὐδ' ἐν τοῖς δημοσθενικοῖς ἥρμοσεν, ἔνθα φησίν. Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων: ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δὲ ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον: κακοτεχνοῦντι γὰρ ἔοικε διὰ τὴν ἀνταπόδοσιν: μᾶλλον δὲ παίζοντι, οὐκ ἀγανακτοῦντι.

Oppositio autem, quam de Theopompo dixi, in Demosthenicis etiam illis non congruit, vbi inquit. Ἐτέλεις, ἐγὼ δ' ἐτελούμην: ἐδίδασκες, ἐγὼ δὲ ἐφοίτων: ἐτριταγωνίστεις, ἐγὼ δὲ ἐθεώμην: ἐξέπιπτες, ἐγὼ δὲ ἐσύριττον: *par enim est alicui qui praua arte vtatur, propter redditionem, vel potius ludat, non stomachetur.*

Post pręceptum nouum explicatum, redit aliquo modo ad illud, quod in Theopompo accusarat, cum similem illi locum apud Demosthenem in nobilissima oratione inuenisset. de quo libere existimat, ac quid sui iudicii sit, aperit: neque metuit etiam ipsum insimulare. est autem, vbi præteritam suam vitam Demosthenes confert cum Æschinis vita: & vt in sua cuncta plena dignitatis esse significat, ita illius veterem condicionem inquinatam fuisse maximis sordibus, & omni dedecore refertam declarat. neque tamen plenum eum locum Demetrius hic ponit: quædam enim, quæ in medio illic sita sunt præterit: neque etiam ordinem sententiarum custodit: illam igitur sedulo affectatam oppositionem sententiarum reprehendit. vt iam antea in Theopompo dignam eam esse summa reprehensione significarat: & post eam hic in conspectu positam, damnans ipsam inquit. oratorem eo loco videri posse vitiosa, deprauataq;

nataque arte vti. propter studium illud suum tantum, contraria semper contrariis opponendi: statimque, tanquam non satis expressisset peccatum Demosthenis, nec verum nomen illius vitii posuisset, se ipsum quasi corrigens ait potius illic eum existimari posse ludere: & non, vt oportebat: tempusque illud postulabat, stomachari & indignari. Cum igitur Demosthenis vim: facultatemque dicendi incredibilem admiraretur Phalereus, quod multis modis intelligere licet, aliquid tamen in ipso desiderabat: id, quod etiam memoriæ proditum est à veteribus scriptoribus. nam quod non simile est huic, quod nunc in ipso reprehendit, sed ab eodem erroris fonte manat, tradit Plutarchus in vita Demosthenis inuentos non nullos, & eos quidem disertos & politos viros, quibus actio ipsius non probaretur. cum putarent motus corporis Demosthenis humiles esse, ac quod ille eo tempore effingetet, ignobile ac tenerum: in quorum numero testatur fuisse etiam Demetrium Phalereum. Postquam autem Demetrius docuit magnos quoque oratores aliquando peccare, qui non suo tempore sectentur ornatus quosdam ac festiuitates, non verebor indicare locum Ciceronis, valde (vt opinor) similem ei, quem ipse Demosthenis in crimen vocat ac non par uæ culpæ affinem putat. vt accurate ille, subtiliterque ab eruditis viris expendatur: existimeturque an merito quoque ipse idem vitium in se contineat. est autem vbi grauissime accusat M. Antonium: in ipsiusq; persona probat constitisse principium belli ciuilis, quod gestum est inter C. Cæsarem, & Cn. Pompeium. totus vero locus, qui videri posset nimis magno studio esse concinnatus, hic est. Vt igitur in seminibus est causa arborum & stirpium, sic huius luctuosissimi belli semen tu fuisti. doletis tris exercitus populi R. interfectos: interfecit Antonius. desideratis clarissimos ciuis: eos quoque vobis eripuit Antonius. auctoritas huius ordinis adflicta est: adflixit Antonius. omnia denique, quę postea vidimus, quid autem mali non vidimus? si recte ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. vt Helena Troianis, sic iste huic reip. causa belli, causa pestis, atque exitii fuit. Primum enim, quod ipsum clausit vtraque ex parte duabus collationibus, & ijs quidem plenis: cumque suis loco positis redditionibus, præ se fert plurimum studium ac diligentiam in eo loco exornando positam. quamuis enim ad lucem rebus adferendam adhibeantur parabolæ, quin tamen illæ quoque expoliant & ornent dubium non est. quæ causa fortasse fuit cur summi doctores ipsas pæne remouerint à studio oratorum. Præterea posterior collatio non valde apta videtur ad animos exacerbandos, & si illa continet in se rem atrocem: nomen enim Helenæ, formosissimæ feminę, omnem pęne tristitiam eius facti eijcit ex animo. Quæ vero diligenter illic expressa est ἀντιστροφὴ, & ipsa non paruam curam oratoris in se conformanda positam testatur. Nec tamen me fallit lumen hoc orationis non alienum esse ab animo concitato, vt contrario loco positum par ipsi, quod Græce ἐπαναφορὰ vocatur, sed ille quasi aceruus tot ornamentorum in vnum locum congestorum facit, ut uerear ne magis quàm oportet animos eorum, qui audiunt, deliniant: in primis autem, quod reprehendit in Demosthene Demetrius, ἀντίθεσις illa, quam non minore studio: nec minus accurate à Latino hoc quàm à Græco oratore expressam esse apparet: intelligo quod inquit interfectos & interfecit: ceteraque eius generis. ut prorsus videantur ambo hi loci propter similitudinem hanc, quæ in ipsis perspicitur, aut laudandi simul esse, aut insimulandi.

Πρέπει δὲ τῇ δεινότητι καὶ τῶν περιόδων ἡ πυκνότης, καίτοι ἐν τοῖς λοιποῖς χαρακτῆρσιν οὐκ ἐπιτήδεια οὖσα : συνεχῶς γὰρ τιθεμένη μέτρῳ εἰκασθήσεται λεγομένῳ ἐφεξῆς, καὶ τούτῳ δεινῷ μέτρῳ ὥσπερ οἱ χωλίαμβοι.

Conuenit autem grauitati & periodorum crebritas, & si illa in reliquis formis idonea non est: continenter enim posita metri imaginem referet, quod dicatur deinceps, & sane grauis metri veluti choliambi sunt.

Demonstrat aliud, quod huic formæ valde conuenit. illud autem est creber comprehensionum illarum vsus, quæ περίοδοι vocantur. quod tamen studium sententias omnes illo modo claudendi & quasi in orbem quendam redigendi, tradit minime accõmodatum esse, vt est huic, ceteris notis dicendi. hoc igitur fecit, vt supra illo modo loqueretur, diceretq; periodos frequentatas ac crebro vsurpatas, hic locum habere, intelligebat enim ipsas alienas esse à reliquis formis, & nullo modo illic aptas. Quid autem boni pariat hic copia horum ambituum declarat: causamq; demum adfert eius, quod dixerat. inquit enim periodos continenter positas, rationemque hanc dicendi frequentatam, similem futuram esse metro, quod metrum dicatur deinceps, ac sine intermissione, vt alterum scilicet semper alterum excipiat: &, quod bonum etiam, fructumque, qui inde capitur, auget, metro acri ac vehementi: factoque ad infligendas acerbas plagas iis, in quos iacitur. cuius generis erat choliambus, qui versus ab Hipponacte Ephesio inuentus fuit ut iambus, simplex, & non claudicans, ab Archilocho. ambo nanque hi huic rei toto animo incubuerunt, & ijs armis vsi sunt contra aduersarios. quin autem hæc quoque nota facta sit ad vulnera imponenda: feraturq; magno impetu in illos, quos vlciscitur, dubium non est.

Ἅμα μέν τοι πυκναὶ ἔστωσαν καὶ σύντομοι: λέγω δὲ δίκωλοι τινές. ἐπεί τι πολύκωλοί τε οὖσαι, κάλλος μᾶλλον παρέξουσιν, ἢ δεινότητα.

Simul sane crebræ sint & concisæ: dico autem bimembres quædam. quia si multorum membrorum fuerint, pulchritudinem potius adferent, non grauitatem.

Cum posse, ac debere inseri in hanc formam comprehensiones crebras ostendisset, adiungit non omne genus ipsarum eodem pacto illic conuenire: minutas enim solum & concisas oportere illas esse adiungit. magis etiam aperire studens cuiusmodi intelligat, quæ è duobus membris conflatę sint, eas esse, quas vocauit concisas affirmat: sunt enim quoque ex tribus, & è quattuor membris non paucæ. quid uerò incommodi huc adferrent, si essent longiores, & non intra terminos hos clauderentur, declarat. Si nanque inquit ex pluribus membris constarent, pulchritudinem potius, elegantiamque eò, quàm grauitatem ac virus importarent. nullo certe modo huic formæ gignendæ aptas illas futuras tradit. quippe cum nihil tantopere officere possit huic formę quàm species ac decus: industriaq; multa in eo aucupando posita: qui enim commoto animo est ac studet cõmouere eos, qui audiunt, fugere debet omnem splendorem ac cuncta magis eo tempore uideri facere quàm sectari elegantiam & ornatum. Quot præterea mala pariant in dicendo frequentes hi verborum ambitus, longiores scilicet & concinniores, declarauit ipse supra, ubi qui modus in eorum usu tenendus esset aperuit.

Οὕτω δ' ἡ συντομία τῷ χαρακτῆρι χρήσιμον, ὥστε καὶ ἀποσιωπῆσαι πολλαχοῦ δεινότερον; καθάπερ ὁ Δημοσθένης. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ. σχεδὸν ὡς σιωπήσας ἐνταῦθα δεινότερος παντὸς τοῦ εἰπόντος ὤν.

Adeo autem concisio formæ huic vtilis, ut & reticere multis locis grauius sit, ueluti Demosthenes. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν. οὐ βούλομαι δὲ οὐδὲν δυσχερὲς εἰπεῖν: οὗτος δὲ ἐκ περιουσίας μου κατηγορεῖ: *ferme enim cum tacuerit hic, grauior omni dicente fuit.*

Cum

Cum breuitatem in periodis laudasset, ac si concisæ comprehensiones hæ ipsæ aliquo modo fuerint, mirifice huic formæ quadraturas esse docuisset, addit ea de causa, quæ magis adhuc concisa ratio est, recte illic vsurpari ἀποσιωπήσεις: cum scilicet aliqua sententia plena non editur, sed in medio obtruncatur. Inquit igitur. Adeò autem breuitas huic notæ accommodata est: valetque ad eam constituendam, vt taciturnitate vti ea, quæ ἀποσιώπησις vocata est: reticereque aliquando aliquid, grauius sit, acriusque, quàm illud scilicet ipsum planè commemorare. Vtitur verò auctoritate Demosthenis ad hoc probandum, qui hoc vsurpauit pro Ctesiphonte in principio nobilis illius orationis. In exemplo hoc ipso cum in omnibus Demetrii libris magno consensu inuenerim ἀλλ' ἐγώ: apud auctorem enim vulgo dandi casu legitur ἀλλ' ἐμοί, nolui lectionem immutare. præsertim quia in margine quorundam vetustissimorum Demosthenis librorum offendi notatam eam scripturam. Huius autem loci summi oratoris meminit quoq; Quintilianus: & quid efficere illic reticentiam putet, significauit, quo loco in I X. libro de hac ipsa subtiliter & accurate disserit. Post exemplum positum Demetrius inquit. Orator cum hic rem reticuisset, aliquo modo fuit acrior, quàm quilibet fuisset, qui rem explanasset. atque ita ille putauit se constituisse, quod probare voluit.

Καὶ νὴ τοὺς θεοὺς σχεδὸν δ' ἂν καὶ ἡ ἀσάφεια πολλαχοῦ δεινότης ἐστί: δεινότερον γὰρ τὸ ὑπονοούμενον: τὸ δ' ἐξαπλωθὲν καταφρονεῖται.

Et per deos ferme vtique & obscuritas multis locis grauitas est: grauius enim quod suspiciones tantum sui gignit. quod autem explanatum est, contemnitur.

Non contentus superiore animaduersione Demetrius, aliud adiungit, quod admirabilius videri potest. aptum autem & ipsum est ab eodem præcepto. quare vel animo commotus: vel metuens ne repudiaretur quod diceret, iusiurandum addidit: citatisque aliquo modo testibus diis immortalibus, inquit. Et ferme obscuritas multis locis hanc formam gignit: caligoque illa orationis non parum valet ad perturbandos & statu mentis mouendos eos, qui audiunt: cuius etiam rei statim causam adfert his verbis: simulque quid contrarium illius efficiat docet. Grauius enim quod obscure editur: quod verò explicatum est despicitur. ὑπονοούμενον valet id quod dixi. quod scilicet sensum habet obscurum. atque ita prolatum est, vt plures variiq; sensus inde elici possint. vnde veteres illi vocabant ὑπονοίας, quæ postea appellatæ sunt ἀλληγορίαι. Pæne autem idem quod hic, multo supra dixit in explicanda forma magnifica: cum enim allegoriam amplitudinis non parum in se continere affirmasset: eiusq; rei causam afferret, inquit. πᾶν γὰρ τὸ ὑπονοούμενον φοβερώτερον: statimque cur illud ipsum pauorem iniiciat, diligenter docuit, quia scilicet multa qui audiunt suspicantur: menteque versant: & ea omnia in peiorem partem, quod ego quoque hic tetigi.

Ἔστι δ' ὅπη κακοφωνία δεινότητα ποιεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα δέῃ τοιαύτης, ὥσπερ τὸ ὁμηρικόν, τό. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: ἦν μὲν γὰρ καὶ εὐφωνοτέρως εἰπόντα σῶσαι τὸ μέτρον. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον: ἀλλ' οὔτ' ἂν ὁ λέγων δεινὸς οὕτως ἔδοξεν, οὔτε ὄφις αὐτός.

Est autem ubi cacophonia grauitatem efficit, & maxime si res de qua agitur eguerit hac, veluti Homericum illud. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν, ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν: *licebat enim & euphonia utentem, tueri versum.* Τρῶες δ' ἐρρίγη-

σχεν, ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον. *Sed neque qui dicit ita grauis visus esset, neque serpens ipse.*

Indicat alium ortum eiusdem formæ, cum superiorem rationem ipsius gignendæ iam absoluisset: ille autem est asperitas quædam in verbis, quam vocat κακοφωνίαν. ea verò, vt aliis locis molesta est: & meritò repudiatur, ita huic fini prodest: adiuuatque non parum notam hanc dicendi grauem atque acrem. præsertim si (vt narrat statim auctor) res, de qua agitur, eguerit illa: sentiatque sibi ipsam vehementer aptam esse. Semper igitur, vt existimat, dura hęc compositio: sonusque, qui inde nascitur, molestus auribus, efficit stilum hunc grauiorem, sed tunc maxime, cum conuenit illi sono cum materia ipsa, vt ambæ scilicet illæ res eodem pacto durę sint & asperę. Exemplo vero illustrare pręceptum hoc volens, confugit ad Homerum, qui prodigium renuntians, quod venisset Troianis, vallum Græcorum ascensuris, illa vsus est: versumque ex industria confecit asperum, vt rem illam terroris plenam exprimeret. vel potius magis sæuam horribilemq; redderet. Eum versum vertit, seruata in extremo labe illa (iambus enim illic est pro spondeo) Terentianus, qui accurate de genere illo carminis. quod μύουρον Græci appellant, disputauit. ita autem expressit. Attoniti Troes viso serpente pauitant. Ostendere autem volens Demetrius non temere id factum fuisse à poeta, sed consulto, vt scilicet poneret ante oculos rem eam, quam commemorabat. inquit. Licebat autem poetæ & suauitatem soni retinere. uel potius ipsam augere: & tueri mensuram versus, quod fecisset prorsus Homerus, si, vt ipse ostendit, cecinisset: nec tamen ille finem suum obtinuisset: contraq; tota res, quę narrabatur, iacuisset: vt testatur hic noster his verbis. Sed nec qui dicit illo modo, acer vehemensque visus esset: neq; etiam serpens ipse, qui nunc tam terribilis est, & perterrefacit etiam eum, qui audit. Sed vetus etiam scholion in eum poetæ versum virtutem eandem eius loci commendat: cuius declarationis mentionem quoque fecit Eustathius, qui profecto interpres plurimum ornauit commentarios illos suos iis doctorum hominum antiquis animaduersionibus, vt sane ipse ingenue fatetur. quicunq; autem ille fuit qui hoc olim adnotauit, facile credi potest hunc nostrum auctorem legisse: cum enim probare vellet non sine arte id factum fuisse ab Homero, immutat etiam ipse ordinem verborum & eodem demum pacto ipsum vt Demetrius variat: aliterque conformat. sed verba ipsa ponere non alienum erit, ut verum esse quod dixi facilius intelligatur. ἐμφαντικώτερον δὲ ἐχρήσατο τῇ τοῦ στίχου συνθέσει καί τοι καὶ ἐγχωροῦν εἰπεῖν. ὅπως ὄφιν αἰόλον εἶδον: τὴν γὰρ κατάπληξιν τῶν τρώων καὶ τὸν φόβον παρίστησι τῷ τάχει τοῦ στίχου εἰς βραχείας πλουτοῦντος συλλαβάς.

Τούτῳ οὖν ἑπόμενοι τῷ παραδείγματι καὶ τὰ ἄλλα προσοχασόμεθα τὰ ὅμοια. οἷον ἀντὶ μὲν τοῦ, πάντ' ἂν ἔγραψεν: ἔγραψεν ἄν. ἀντὶ δὲ τοῦ, οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχὶ,

Hoc igitur sectantes exemplum et alia coniectabimur similia. ceu pro illo. Πάντ' ἂν ἔγραψεν: ἔγραψεν ἄν. *pro illo autem.* οὐ παρεγένετο, παρεγένετο οὐχὶ.

Cum exposuisset Demetrius consilium Homeri, admonet nos, vt ipso tanquam norma quadam utentes, similes illi locos exploremus: auxilio enim nobis fore affirmat ad eandem artem alibi adhibitam intelligendam. vel potius ad rationem nobis demonstrandam, qua idem efficere possimus. vt scilicet antequam eò in dicendo perueniamus, mente exploremus locos illi similes. vt ipsos eodem modo tractare valeamus: hoc enim mihi ualere uidetur προσοχασόμεθα. statimque duo alia breuia exempla ponit: ex oratore aliquo accepta, vt suspicari licet, siue ab ipso ad hoc ipsum ostendendum conformata. si nanque acres in dicendo, vehementesque esse voluerimus pro compositione hac horum uerborum πάντ' ἂν ἔγραψεν. dicemus ἔγραψεν ἄν. interie-

ctione

ctione illa unius syllabæ è medio in extremum comportata. eadem pęnè ratio est posterioris exempli. pro hoc nanque. οὐ παρεγίνετο : quod est leue, usurpabimus παρεγίνετο υχί. in qua compositione asperitas quędam est, ut ęgre pronuntiari id possit, ac non sine molestia quadam perueniat ad aures eorum, qui audiunt.

Απολήγοντες δέ ποτε καὶ εἰς συνδέσμους τὸν δὲ ἢ τὸν τὲ : καί τοι παραγγέλλεται φυγεῖν τὴν ἀπόληξιν τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ πολλαχοῦ χρήσιμος καὶ αὕτη ἂν γένοιτο. οἷον, Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα : ἠτίμασε δὲ. ὡς τὸ Σχοῖνοί τε, σκῶλοί τε. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὁμηρικοῖς μέγεθος ἐποίησεν ἡ εἰς τοὺς συνδέσμους τελευτή.

Desinentes autem aliquando & in coniunctiones δὲ *vel* τε : *& si præcipitur fugere huiuscemodi terminationem, verum multis locis vtilis & hæc erit. ceu.* Οὐκ εὐφήμησε μὲν, ἄξιον ὄντα : ἠτίμασε δὲ. *ut illud.* Σχοῖνοί τε, σκῶλοί τε. *Sed in Homericis magnitudinem effecit in coniunctiones terminatio.*

Adiungit quod superiori valde simile est: nos aliquando terminantes sententiam in coniunctiones δὲ, siue τε, idem scilicet effecturos, adlaturosque orationi multum grauitatis, quæ grauitas nascetur ab illa duriore compositione: difficultateque spiritus. Cum tamen sciret accuratos magistros dicendi pręcipere diligenter, ne in componendis nominibus hoc committatur, auctoresq; illos nobis esse, vt declinemus hanc terminationem, quemadmodum multis locis non negat id verum esse, itacontra non paucis contendit illam clausulam accommodatam esse: valereq; plurimum ad gignendam hanc formam. vtitur autem, vt constituat iudicium suum duobus exemplis, quamquam prius fortasse verius dici potest huic rei seruire, quorum alterum ex oratore aliquo acceptum videtur: alterum manifesto est Homeri. qui igitur, cum de improbo facto alicuius quereretur: doleretq; se cum contumelia dimissum, iudicans se omni honore dignum, dixit illo modo, clausitque demum sententiam copula δὲ: (exemplum.n.in eo manet, non in sententia horum verborum) eo pacto comparauit dictioni suæ aliquid grauitatis: fuitq; acrior, quàm fuisset, si leuiter sententiam illam terminasset. Eiusdem generis esse inquit, idest desinere in easdem copulas, illud è catalogo nauium σχοινόν τε σκῶλόν τε. cuius etiam loci mentionem supra fecit. vbi de compositione orationis disseruit: vimque illius accurate tradidit. quod etiam hic paucis repetit. adiungit etiam nunc. Sed tamen apud Homerum eo loco terminatio illa in coniunctiones parit grauitatem, idest reddit aliquo modo ea minuta & ignobilia oppida, quę illic appellantur, ampliora.

Ποιήσειε δ' ἄν τις ποτὲ καὶ δεινότητα, εἴ τις ὧδε εἴποι ἄν. Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τὰ ἱερά τε, τὰ ὅσιά τε : ὅλως γὰρ ἡ λειότης καὶ τὸ εὐήχον γλαφυρότητος ἴδιον, οὐ δεινότητός ἐστιν : οὗτοι δὲ οἱ χαρακτῆρες εἶναι ἐναντιώτατοι δοκοῦσιν.

Efficeret autem quispiam aliquando & graue genus dicendi, si quis ita dicat. Ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς ἀσεβείας τε. Τὰ ἱερά τε, τὰ ὅσιά τε : *omnino enim leuitas, & quod suauiter peruenit ad aures elegantis notæ proprium est, non grauis: hæ autem notæ maxime contrariæ videntur.*

Nec tamen non inquit hoc etiam pręstat aliquando, quod dicimus: temporique huic etiam ratio illa apta est. vt si quis ita diceret. ἔγραψε δὲ ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης τε, ὑπὸ τῆς

ἀσεβείας τι. hoc enim prius exemplum est, vt opinor, cum prorsus ipsa videantur duo esse: neque enim ratio eorum, quæ sequuntur verborum commodè potest adplicari rationi priorum horum. prima nanque hæc verba uidentur accusare quempiam, qui ob stultitiam, impietatemque decretum scripserat, quale nullo modo oportebat. Secunda vero facile credi possunt pronuntiata fuisse in eum, qui & fana & sacras alias res violarat: sunt enim hæc τὰ ἱερά τε τὰ ὅσιά τε. sed hoc quoque non magni momenti est ad id quod probare accuratus hic scriptor vult. Sequitur apud auctorem, iudicium suum relictis exemplis quod sit de his rebus uolentem ostendere, vniuersèque quod verum esse intelligit, pronuntiantem. Omnino enim leuitas, & quidquid suauiter tangit aures proprium est notæ elegantis, & nullo modo formæ huius acris ac vehementis, quas etiam notas dicendi affirmat videri inter se maxime contrarias. idem autem quod nunc de ambabus his præcipit, infra etiam repetit, vbi de illa ipsa nota leui, quæ inde vocata est λειότης, disputat. Pungeret autem aliquem hoc loco scrupulus non paruus, qui recordatus esset, quæ supra de notis dicendi præcepisset Demetrius: existimari enim illa possunt non sine causa ei, quod nunc de ipsis tradit, repugnare: cum enim dilucide nunc dicat notam elegantem & notam grauem videri inter se maxime contrarias, illic (intelligo cum earum numerum demonstrauit & opinionem non nullorum, qui aliter atque ipse de illo sentiebant, refellit) maxime contrarias esse inter se & tota regione distare dixit solas notã amplam & notam tenuem. quia cum ceteræ aliquando miscerentur, hę duæ temperari simul nunquam poterant: nec ullo modo eodem loco manere. quia nihil sit tam oppositum & inimicum, quàm ipsæ inter se. Nisi fallor autem ita hic scrupulus euellitur. ut uerum prorsus sit quod illic inquit, miram quandam esse inter superiores illas distantiam: & tantam quidem, vt conuenire ipsis inter se nulla in re vnquam possit: è numero autem reliquarum, quæ quamuis & ipsæ dissimiles sint, non tamen ita abhorreant vnæ ab aliis, vt non possint aliquando una illarum aliquid ab altera ducere, duas has: elegantem inquam notam, & grauem acremq; supra ceteras omnes videri contrarias & paruam omnino ipsis inter se affinitatem coniunctionemque existere. quæ tamen aliquando: ægre id quidem ac raro, leuiter temperentur, vt in forma graui appareat aliquid elegantię: in formaq; itidem concinna atque eleganti non nihil asperitatis. vt quod statim ipse tradit, nasci aliquando ex ioco urbanitateq; quippiam factum ad animos perturbandos. Confirmat idem, quod priore illo in loco cum confutaret eos qui duas solas notas esse volebant, plane testatus est inueniri in scriptis optimorum auctorum, quos etiam nominatim profert, confusam multam & magnificentiam & grauitatem & uenustatem. miscentur igitur simul nota grauis & elegans: quam enim illic vocauit χάριν, dubitare non possumus quin sit γλαφυρότης. Quin etiam quod hic inquit ἐναντιώτατοι δοκοῦσιν, & non εἰσιν, ad idem fortasse comprobandum ualet, ac multo magis quod leuitatem: omneque id, quod belle tangit aures, affirmat esse proprium formę elegantis, non tamen penitus ipsum excludit forma graui: multa enim quę propria sunt alicuius rei, illicque in primis congruunt, inueniuntur aliquando cum alia re copulata esse.

Καί τοι ὅτι πολλαχοῦ ἐκ παιδιᾶς παραμεμιγμένης δεινότης ἐμφαινομένη τις. οἷον ἐν ταῖς κωμῳδίαις καὶ πᾶς ὁ κυνικὸς τρόπος, ὡς τὰ κράτητος. Πήρη τις γαῖ᾽ ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Et sane multis locis ex ioco admixto perspicitur existere grauitas quædam. veluti in comœdijs & omnis cynicus modus, ut illa Cratetis. Πήρη τις γαῖ᾽ ἔστι μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι τύφῳ.

Ostendit nunc manere sæpe numero hunc stilum, ubi aliquis minime putasset se illum inuenturum: existere namque eum tradit ex ioco ac lusione. Sed non simplici, verum

verum temperata, mixtaque cum acerbitate quadam, nisi potius dicere debemus ipsum nasci, manareque ex voce amara, cui apersum sit aliquid salis, vt materies illius vera sit amarities, quam amaritiem non solum non corrumpat eneruetq;, sed etiam exacuat, acrioremque reddat suauitas, quæ nascitur ex ioco, & vrbanitate. vnde cum illa aliquo modo amarities operta sit: tegaturque ridiculo, inquit ipsam δεινότητα illic ἐμφαίνεσθαι idest apparere, si quis acute cernat. statim autem, ne quis hoc respuat, inquit: id fieri passim in comœdia. intelligit autem antiquam comœdiam, quę finem habebat corrigere atque emendare mores hominum, ideoq; turpia ipsorum facta libere notabat. Vnde Hermogenes quoque, cum traderet quæ comœdię materies sit: ex quibusque rebus illa nectatur, inquit ipsius πλοκὴν, & quasi texturam, esse amaram & ridiculam, cum amaræ voces temperatiores homines efficiant: ridicula verò consolentur illos aliquo modo, faciantque, vt æquiore animo patiantur se insimulari. Nec solum in comœdia frequens hoc esse, Demetrius affirmat, verum etiam rationem, qua cynici vtebantur in vita hominum emendanda, in eodem fundatam esse docet. Cum autem communiter hoc inde proficisci docuisset: neque enim, nisi hoc verum esset, comici poetæ rationem illam vsurpassent: nec familia illa sapientium virorum, inimica deliciarum omnium & leuitatum, se eodem contulisset, singillatim nunc idem probat, positis vocibus non nullis quorundam principum illius disciplinæ: neque enim testimonia certa aliqua comicorum poetarum citat. primum autem huiuscemodi fuisse illud Cratetis tradit. qui leuiter immutatis versibus quibusdam Homericis ex Odyssea, & pro Creta facta pera, quę mantica est, describit vitam eorum, qui se ei disciplinæ tradidissent & quot quàmq; veris bonis illa referta esset docet: exturbatis enim à se lenonibus ac parasitis recepisse narrat & thymum, & allia, te nuesque alias huiuscemodi dapes. Insimulatur igitur eo pacto vehementer vita plena voluptatum, eodemque tempore risus mouetur: quare magis hærent vulnera illa, punguntque vehementius. Plures versus ita ad rationem suam à Cratete variati, leguntur apud Laërtium. nam noster hic principium tantum eorum posuit.

Καὶ τὸ διογένους τὸ ἐν ὀλυμπίᾳ, ὅτε τοῦ ὁπλίτου δραμόντος, ἐπιτρέχων αὐτὸς, ἐκήρυττεν ἑαυτὸν νικᾷν τὰ ὀλύμπια πάντας ἀνθρώπους καλοκαγαθίᾳ: καὶ γὰρ γελᾶται τὸ εἰρημένον ἅμα καὶ θαυμάζεται, καὶ ἠρέμα καὶ ὑποδάκνει πως λεγόμενον.

Et illud Diogenis, quod in Olympia dictum fuit, cum armatus cucurrisset, accurrens ille, se sua voce prædicauit uincere cunctos homines probitate: etenim ridetur vox illa simul & admirationi est, & sensim etiam mordet aliquo modo occultus eius sensus.

Eandem vim habere dicit illud Diogenis, qui in Olympicis ludis, cum præco, vt moris erat, voce sua declararet victorem eorum certaminum eum, qui se in illis eximie gesserat, accurrens ipse, magna voce prędicauit se vincere cunctos mortales vitæ integritate. Perspicitur autem ex verbis auctoris eum, cuius nomen vt victoris, à præcone pronuntiari debebat, solitum in medium se conferre, vt ab omnibus spectari posset: hoc enim videtur valere, quod inquit. τοῦ ὁπλίτου δραμόντος: propere enim in clarum eum locum accedebat, vt ad laudem: siue, vt institutum illius temporis seruaret. An verior sensus est eius loci, illum, quem indignum tanto verborum honore significauit Diogenes, grauibus armis tectum cursu certasse cum aduersariis. in quo duro certamine quum omnes superasset: à præconeq; ornatus esset, statim eo festinanter profectus Diogenes testificatus est, sibi magis laudem illam conuenire: suaque voce prędicauit se victorem omnium mortalium in multo honestiore certamine. ut longe alius fuerit cursus Diogenis ac cursus illius, qui grauiter armatus antea in ludis

dis illis cucurrit: ut nomina quoque eorum cursuum apud auctorem diuersa sunt. Recitatur hæc vox Diogenis, parum immutata à Laërtio, qui etiam nomen posuit illius, cuius capiti corona imposita tunc fuit: cum enim, vt ille narrat, astante Diogene, præco clamasset. Vincit Dioxippus viros, minime inquit Diogenes. ille quidem mancipia vincit: viros verò ego. Explicat autem Demetrius statim vim huius vocis, & quid præstet illa eodem tempore declarat. quod sanè contrarium inter se videtur, sed tamen totum ab eadem radice nascitur. Inquit igitur. Etenim ridetur quod prolatum est simul & admirationem gignit. Sed idem etiam addit, quod in primis hic requiritur. eo nanque nomine non sine causa existimatur hanc vocem fuisse acrem, aptamque ad plagam moribus hominum imponendam. Et leuiter mordet aliquo modo sensus eorum verborum. Δάκνειν autem hic translatum esse apparet: quo modo etiam Latinum verbum, quod huic respondet, acceptum est à Terentio & Cicerone. Quod ad verbum ipsum facit, quo studia vitamque suam mirifice ornauit Diogenes, vsus est illo Aristoteles in IIII. libro de moribus ad Nicomachum, vbi de magnanimitate disserit: affirmat enim præclaram illam virtutem constare non posse sine hac καλοκαγαθία. vim autem ipsius omnem, ac rationem diligenter exposuit in II. eorum de moribus librorum, qui inscribuntur ἠθικὰ μεγάλα. initium vero eius accuratæ disputationis est hoc, ductum à laude huius nominis, cum dicitur de homine absolutæ virtutis. ἔστι μὲν οὖν οὐ κακῶς λεγόμενον τοὔνομα ἐπὶ τοῦ τελέως σπουδαίου ἡ καλοκαγαθία & quæ sequuntur: quę sane multa sunt, eodem pertinentia.

Καὶ τὸ πρὸς τὸν καλὸν ῥηθὲν αὐτῷ· προσπαλαίων γὰρ καλῷ παιδὶ Διογένης, διεκινήθη πως τὸ αἰδοῖον· τοῦ δὲ παιδὸς φοβηθέντος, καὶ ἀποπηδήσαντος. Θάῤῥει ὦ παιδίον, οὐκ εἰμὶ ταύτῃ ὅμοιος· γελοῖον γὰρ τὸ πρόχειρον τοῦ λόγου· δεινὴ δ᾽ ἡ κευθομένη ἔμφασις.

Et quod in formosum dictum fuit ab ipso: cum enim luctaretur cum formoso puero Diogenes, commota aliquo modo natura eius est: puero autem perterrefacto, saltuq́; se ab eo abstracto. Bono animo sis puer, inquit: non enim sum hac similis: ridiculum enim est quod in promptu est eius dicti: grauis autem quæ latet illic uis.

Addit Demetrius alteram eiusdem similem superiori vocem. illam inquam, quam protulit Diogenes in formosum puerum. nam quod ῥηθὲν inquit πρὸς καλὸν, sine dubio significat hoc ipsum. Terentius cum militem illum gloriosum ita induxit loquentem. Dolet dictum imprudenti adolescenti, credi potest hoc expressisse, sedhis relictis. cõmemoraturus hanc ipsam cynici vocem Demetrius inquit primum cum Diogenes cum pulchro quodam puero luctaretur, commota est, nescio quomodo, natura ipsius. unde puer ille metuit: seq; saltu ab eo abstraxit. tunc ille, bono animo sis puer, inquit, non sum hac parte similis. Non est omnino planum in quo maneat ridiculum: præcipue incertum est quid significare voluerit auctor illo nomine ταύτῃ: in eo namque videtur posita esse non parua pars huius vocis. quæ & risum excitat, & simul grauiter lædit. An inquit non esse se illi similem. quia ille ipsa perpeti paratus esset: ipse verò nullo modo facere. quare metus ille inanis fuit, nec debuit ipse vllo pacto ea de causa reformidare. Patefaciens verò Demetrius occultum sensum eorum verborum: & quàm apta fuerit vox illa huic rei efficiendę docens, inquit. Ridiculum enim est, quod in promptu est ac paratum eius vocis: acris autem ac vehemens, quę latet illic, notio. quæ si non subito intelligitur, subest tamen, paulatimque emergit atque apparet. vnde ἔμφασιν illam vocat. quemadmodum supra, initio huius disputationis, dixerat de hac ipsa nota dicendi δεινότης ἐμφαινομένη τις. Quin πρόχειρον valeat quod dixi. dubium non est. infra quoque eodem sensu illud prolatum ab eo fuit. οὐχ οὕτως εἶπε προχείρως. significat igitur, qui superficie tenus illam vocem attendebant existimaturos

ſtimaturos fuiſſe ſemper eam talem, qualem demonſtrauit: qui verò contra altius perſpiciebant, cognituros eſſe uim illius & acerbitatem, quę primo aſpectu multos fallebat. Quod idem ait δεικνύθη τῶς αἰδοίον, videndum eſt an ſignificare uoluerit, quod Cicero de Mercurio, qui Cælo patre: Die matre natus eſt his uerbis protulit. Cuius obſcenius excitata natura traditur, quod aſpectu Proſerpinæ commotus ſit. ſiue potius in conatu illo totius corporis partem eam temere fuiſſe agitatam: hoc enim uerius puto.

Καὶ ὅλως συνελόντι φράσαι, πᾶν τὸ εἶδος τοῦ κυνικοῦ λόγου σαίνοντι ἅμα ἔοικέ τῳ καὶ δάκνοντι.

Et omnino, vt breuiter dicam, omnis ſpecies cynicæ orationis blandienti ſimul alicui ſimilis eſt, & mordenti.

Superioribus exemplis poſitis, vt initio fecerat, præcipit in vniuerſum omnem formam rationis eius frequentatæ à cynicis, videri eodem tempore & blandiri & mordere, ideſt in ſe quiddam habere aptum ad oblectandos nos: & aliud quippiam quod inurat dolorem. ita autem locutus eſt, dum cuperet rem demonſtrare, vt qui vino valde delectantur de genere quodam ipſius, quod & ſuauitatem in ſe non paruam habet: ſimulque auſteritatis non nihil retinet, loqui apud nos conſuerunt. aiunt enim ipſum, tranſlatis verbis à contrariis noſtris erga aliquem factis, & oſculari ſimul & mordere. nam id, quo Demetrius vſus eſt, videtur potius à canibus ſumptum fuiſſe: illorum enim proprium eſt σαίνειν. ideſt blandiri domino, & tanquam adulari.

Χρήσονται δ' αὐτῷ καὶ οἱ ῥήτορες ποτὲ, καὶ ἐχρήσαντο. Λυσίας μὲν πρὸς τὸν ἐρῶντα τῆς γραὸς λέγων, ὅτι. Ης ῥᾷον ἦν ἀριθμῆσαι τοὺς ὀδόντας ἢ τοὺς δακτύλους: καὶ γὰρ δεινότατον ἅμα καὶ γελοιότατον ἐνέφηνε τὴν γραῦν. Ὅμηρος δὲ τὸ. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, ὡς προγέγραπται.

Vtuntur autem ipſa & oratores quandoque, & vſi ſunt. Lyſias quidem in amatorem anus dicens, quod procliuius erat numerare ipſius dentes, quàm digitos: etenim grauiſſimum quiddam ſimul & maxime ridiculum monſtrauit eſſe anum illam. Homerus autem illud. Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι, *vt antea notatum eſt.*

Non alienum ab officio oratorum putat Demetrius illa ratione vti, vt narrat iam aliquos feciſſe, qui vtiliter, & tempori illi accommodatè ipſa vſi ſint. nam exempla, quæ poſuerat, philoſophorum fuerant, & maximè cynicę familiæ, quæ licentiam illam ſibi vſurparat, & libere nimis vitam, & mores omnium accuſabat. Lyſiæ autem nunc exemplum ponit, quem oſtendit in hominem vetulæ mulieris amatorem dixiſſe. cum eius anus ætatem grauem admodum oſtendere vellet. Cuius facilius eſt enumerare dentes, quàm digitos. Reticuit autem nomen eius, in quem id dictum fuit, ne refricaret vulnus olim impoſitum honeſto viro, & cuius erat magna apud omnes opinio ſanctitatis. vnde apparet noſtrum hunc auctorem moderatum virum, prudentemq; fuiſſe: nec alienum etiam ex hoc loco ab honore, exiſtimationeque philoſophorum. planum enim eſt, vt multo ſupra demoſtraui illum, cui tam turpis macula inuſta fuit ab oratore Lyſia, fuiſſe Æſchinem Socraticum, cuius ingenio erudititiſſimi politiſſimique ſermones Socratis litteris mandati erant. Inter luſus etiam Latinos in cuſtodem hortorum idem prolatum fuit in hendecaſyllabo ad declarandum mulierem, quæ cuperet amari, decrepitam eſſe, & nullo modo idoneam amatoriis voluptatibus: eſt enim

nim illic. Hesterna quoque luce, dum precatur, Dentem de tribus excreauit vnum. Addit autem Demetrius, vim eius maledicti exponere volens, & quàm accommodatum sit huic rationi. Etenim grauissimum simul, & maxime ridiculum significauit esse anum illam. Huiuscemodi vero est (vt opinor) illud Ciceronis in Verrem: cum enim acriter eum accusaret, conareturq; quacunque ratione posset, asper esse ac vehemens, quod declarat etiam figura quam adhibuit; eodem tempore iocatus est. inquit igitur toto animo in eo vituperando occupatus. Etiam ne huius operarii studia ac delicias iudices perferetis? qui ita natus est, ita educatus, ita factus & animo & corpore, vt multo appositior ad deferenda, quàm ad auferenda signa esse videatur. Sed fortasse etiam non multo supra locus alter huic similis est, in quo itidem dulcedo quædam cum amaritie coniuncta fuit. Statim autem idem effecisse Homerum Demetrius adiungit, cum fecit Cyclopem, cum Vlysse loquentem, magni beneficii loco ponere, quod eum postremum omnium sociorum ipsius comesurus esset. cuius & stultæ admodum & immanis vocis vim non explicat, quia supra cum eiusdem muneris, digni persona Cyclopis, vnde proueniebat, mentionem fecerat, vim omnem illius aperuerat. Placet autem mihi addere illis, quę à me eo loco commemorata sunt. huius importuni & sinistri doni mentionem quoq; fecisse Plutarchum in VIII. libro quæstionum Symposiacarum, capite itidem VIII. quo quęrit cur Pythagorei abstinerent se à piscibus, cum alijs animantibus vescerentur. inquit enim illud quasi fœdus cum piscibus, quia id genus animantis non est cum homine coniunctum, esse absurdum: cum ridiculum, vel potius ferum & Cyclopeum, aliis cognationis & propinquitatis munus daret: illa cognatione in mensa adposita: indeq́ue epulis confectis, ac dentibus denique tota ipsa absumpta.

Ὡς δ' ἂν καὶ ἐκ σχημάτων γίγνοιτο δεινότης, λέξομεν. ἐκ μὲν οὖν τῶν τῆς διανοίας σχημάτων, ἐκ μὲν τῆς παραλείψεως ὀνομαζομένης, οὕτως. Ὄλυνθον μὲν δὴ καὶ μεθώνην καὶ ἀπολλωνίαν, καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις, τὰς ἐπὶ θρᾴκης, ἐῶ: ἐν γὰρ τούτοις καὶ εἴρηκε πάντα, ὅσα ἐβούλετο, καὶ παραλιπεῖν αὐτά φησιν, ὡς δεινότερα εἰπεῖν ἔχων ἕτερα καὶ πικρότερα.

Ut autem & è figuris nasceretur grauitas, dicemus. ex figuris igitur sententiarum, ex omissione quidem vocata, sic. Olynthum quidem & Methonem, & Apolloniam, & triginta duo oppida Thraciæ, omitto: in his enim & dixit cuncta, quæ voluit, & se omittere illa ait. vt cui restarent dicenda alia & amariora.

Cum intelligeret fingi etiam formam hanc dicendi, grauem ac vehementem, vi quarundam figurarum, & tanquam ornamentorum orationis, voluit etiam accurate hunc ipsum eius fontem aperire. cum autem partim illarum in sententia: partim in verbis maneant, primo quibus sententiarum luminibus pariatur hæc nota, tradit. inquit igitur ex omni genere ipsarum effici illam è figura, quæ vocatur παρέλειψις. quæ sanè frequens est apud oratores: ea verò est cum videri uolentes omittere quædam, tunc ipsum illa dicunt. exemplum ipse clarum ponit ex oratione Demosthenis, quam habuit tertiam contra Philippum Macedonem. nam verbum, quod in extremo est ἐῶ, ostendit consilium ipsius, qui nollet res eas commemorare. vel potius tegit & occulit: non enim erat illud præterire & omittere, cum ipsarum illarum vrbium nomina poneret. In causa Ctesiphontis, cum eadem hac astuta ratione uteretur, illo ipso verbo vsus est. unde appellata hæc figura fuit: inquit enim. Μυρία τοίνυν ἕτερα εἰπεῖν ἔχων, παραλείπω. ναυμαχίας, ἐξόδους, πεζὰς στρατείας καὶ πάλαι γεγονυίας, καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν. Multa etiam ipsius exempla duci possent ex orationibus Ciceronis, sed quia res ualde nota

est

eſt,non ero longior. Vnum enim tantum inde promam, quod ualde aptum eſt veritati huius pręcepti ſignificandę: quomodo enim acrior eſſe,aſperiorq; potuit, quàm cum in M. Antonium in VII. quam in illum habuit,oratione ita egit. Cuius ut omittam innumerabilia ſcelera urbani conſulatus,in quo pecuniam publicam maximam diſſipauit, exules ſine lege reſtituit,uectigalia uendidit, prouincias de populi R. imperio ſuſtulit, regna addixit pecunia, leges ciuitati per uim impoſuit,armis aut obſedit, aut excluſit Senatum, ut hæc inquam omittam. & quę ſequuntur. Statim autem Demetrius explicat vim exempli: aperitq; callidum conſilium oratoris. inquit enim. In his enim,& dixit omnia, quæcunque voluit: & ſe omittere illa affirmat,tanquam reſtarent adhuc alia grauiora & acerbiora.

Η εἰρημένη δὲ ἀποσιώπησις, τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἐχομένη, δεινότερον ποιήσει τὸν λόγον.

Quæ autem iam dicta eſt reticentia,iiſdem moribus affinis, grauiorem efficiet orationem.

Cum appareret vi illius ſimulatæ derelictionis factum eſſe, vt quę ſuppreſſa ſint, videantur maiora, addit alteram eiuſdem generis figuram, non diſſimilem huic, & quę ab eodem ingenio proficiſcitur: vocatur autem ἀποσιώπησις, idem præſtare, efficereque & ipſam orationem grauiorem, aptamque magnopere ad perturbandum. Quid diſcriminis verſetur inter ipſas, apparet:poſterior enim hęc prorſus reticet,aut ſaltem inchoatam ſententiam relinquit: prior illa narrat, ſed paucis. vnde, quia non vtitur plena, exquiſitaq; narratione illarum rerum,vt antea fecerat, putat conſilium ſuum exitum habiturum: crediqque facile poſſe ab iis, qui audiunt, ipſa præterita, omiſſaque eſſe. nam hoc etiam callide ab oratore additur, ſe omittere ea,quę illo modo commemorat: ideſt breui. Neque tamen hoc facere idem eſt atque illud,quod ſupra præcepit, quo etiam loco figuram ἀποσιώπησιν idem valere ſignificauit: addidit enim aſſeueranter illic obſcuritatem in dicendo multis locis gignere hanc formam,efficereque orationem aſperiorem. cuius præcepti exemplum Ciceronis hoc erit: cum enim in M. Antonium dixit,qui cum intimus fuiſſet C. Clodio in tribunatu, tamen iniuria magna ipſum eo tempore affecerat. Cuius etiam domi iam tum quiddam molitus eſt. quid dicam ipſe optime intelligit.magis inimicum vulnerauit, quàm ſi ſcelus ipſius illud totum patefeciſſet. neque tamen fuit illa ἀποσιώπησις, aut παράλειψις, ſed oratio obſcura, quæ idem præſtat quod ἀποσιώπησις, vt Demetrius illic accurate docuit, ratione eius rei reddita.

Παραλαμβάνοιτο δ᾽ ἂν σχῆμα διανοίας πρὸς δεινότητα προσωποποιΐα καλουμένη. οἷον. Δόξατε ὑμῖν τοὺς προγόνους ὀνειδίζειν καὶ λέγειν τάδε τινά. ἢ τὴν ἑλλάδα, ἢ τὴν πατρίδα, λαβοῦσαν γυναικὸς σχῆμα.

Adſumatur autem figura ſententiæ ad grauitatem efficiendam; quæ vocatur proſopopœia. ceu. Cogitate vobis maiores obiicere & dicere hæc quæcunque illa fuerint,vel Græciam,vel patriam, ſumpta forma muliebri.

Extare præterea figuram aliam tradit, quæ idem efficiat: vtiliterque adſumi poſſit ab oratore,cum cogitat acrior eſſe ac vehementior.illam autem eſſe, quę προσωποποιΐα vocatur, ideſt ficta inductio alicuius perſonæ.ſtatim autem ipſe quomodo tractetur, exponit,primumque inſtruit oratorem, ac tanquam ſpecimen ipſius fabricandæ dat. deinde illuſtri exemplo ipſam explanat. inquit igitur. Ceu ſi orator ita cum iis,apud quos verba facit,agat. Putate maiores veſtros vobis obiicere hęc facta:& dicere hęc,

quæ ſcilicet orator ipſe tunc ſuo nomine dicit. Addit autem eruditus ſcriptor, quemadmodum maiorum perſonam ipſe induere poteſt, ita etiam aut Græciæ aut patriæ poſſe quæ tanquam mulier tractetur. Hoc igitur pręclarum lumen orationis, ita vt docui, videtur tractari poſſe. quod ſanè Demetrius obſcure ſignificat: planius autem id declarat P. Rutilius in libello, quem ſcripſit de figuris: exēpla certe duo, quæ ponit Hyperidis, & Chariſii, in Latinum ſermonem verſa, eiuſmodi ſunt: in neutro enim eorum id quod copioſe illic ac vehementer exponitur ex ore perſonarum illarum, id eſt naturæ ac reipublicæ, exponitur: ſed tantum quæ ipſe ſuis verbis dicit, oſtendit iudices exiſtimare debere à natura ipſa, & rep. dici. Exemplum verò Æſchinis, ſumptum ab extremo orationis contra Cteſiphontem, quo vſus eſt Alexander, videtur mixtum eſſe: prima nanque ipſius pars, & ea quidem longior, ſi & ipſa quoque ita vocari debet, manifeſto rationem hanc continet: poſtrema verò planè intelligitur eſſe προσωποποιΐα: nec tamen aut Alexander, aut Rutilius putant has, non omnino inter ſe ſimiles ipſius tractandæ rationes, genere diſtingui debere, vt diuerſum ipſius ambo genus eſſe volunt, (quod non tangit Demetrius) cum aliquis inducit perſonam aliquam, quæ nunquam fuerit: aut eam, quæ ſanè olim fuerit quamuis tunc non ſit: vt homines, qui multo antea vita functi ſint, ut Æſchines Solonem & Ariſtidem. Priore genere narrat Rutilius vti ſolere poetas in prologis: intelligit autem (vt puto) locum hunc Plauti in prologo Trinumi, qui loquentes vnà induxit luxuriam, & inopiam, alioſque huic ſimiles locos. Alexander vero eiuſdem exemplum proferre volens, vſus eſt loco hoc Demoſthenis. ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μόνον οὐχὶ λέγει φωνὴν ἀφιείς: ipſe enim quoque ſenſum vocemque dat tempori, rei carenti ſenſu.

Ὥσπερ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ Πλάτων, τὸ. Ὦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἰδίου προσώπου λέγειν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ τῶν πατέρων: πολὺ γὰρ ἐναργέστερα καὶ δεινότερα φαίνεται ὑπὸ τῶν προσώπων. μᾶλλον δὲ δράματα ἀτέχνως γίνεται. τὰ μὲν εἴδη τῆς διανοίας καὶ σχήματα λαμβάνοιτ' ἄν, ὡς εἴρηται: καὶ γὰρ τοσαῦτα τὰ εἰρημένα παραδείγματος ἕνεκα.

Quemadmodum in epitaphio Plato. O filij, quod quidem bonis parentibus orti eſtis. & non ex propria perſona dicere, ſed ex perſona parentum: multo enim euidentiora & grauiora eſſe perſpiciuntur vi perſonarum illarum: potius autem dramata fiunt. ſpecies quidem ſententiarum & figuræ ſumentur, vt dictum eſt: etenim tot ſunt, quæ dicta ſunt exempli loco.

Hoc expreſſiſſe egregie Platonem oſtendit in ea oratione, qua facit Socratem in contione laudaſſe eos, qui fortiter pugnantes pro patria eſſent in prœlio interfecti: vocaturque ἐπιτάφιος. ponit autem prima uerba illius proſopopœiæ Demetrius. ſtatimque explicans artificium totius illius figurę, inquit. Et non ſua propriaque ex perſona id proferre, ſed maiorum: eorumque, unde illi antiquitus procreati ſint. Quid autem commodi inde capiatur, exponit his uerbis. Multo enim euidentiora, & grauiora apparent commendata à perſonis illis: non parum enim auctoritatis ac uirium inde in ea loca uenit. Addit autem, tanquam ſe corrigens, quod parum dixiſſet: magiſque patefacere uolens quid ratione hac fiat. potius autem dramata, & inſtar fabularum ſcenicarum quippiam illo pacto efficitur. hoc autem verum eſſe planè intelligitur, quia ut illic, ita etiam hic, perſona inducitur, imitatioq; adhibetur: quod enim congruit, perſonis illis ipſis adfingitur, atque id, quod decet omni ratione ſeruatur.

M. Ciceronem pro M. Cęlio iterum vſum fuiſſe hac ratione, aptè ſcilicet, ualdeque illi cauſæ vtiliter, notum eſt. cum enim Clodiam feminam infamem adulteriis inſimularet, ne petulans haberetur, & ut oratio ipſius maiorem vim haberet, perſonam

grauem ex illa familia, summæque auctoritatis excitauit: ipsamq; finxit male verbis accipere eam mulierem, ac variis deniq; rationibus vexare. Nec multo post cum eandem astute vulnerare vellet, dissimilem vel contrariam potius superiori, personam fratris ipsius P Clodii induxit, quæ diuersa ratione, & ipsa vitia illius mulieris aperiret: ac quibus studiis dedita foret, ostenderet. Sed ad Demetrium redeamus, qui euoluta iam vi prosopopœiæ, cum sciret aliquas adhuc restare illius generis figuras, non tam hanc artem aliquantum adiuuantes: quę tamen non magno negotio cognitis his perspici possent, volens ad eas, quæ in verbis manent, transire, inquit. Formæ sententiarum, figuræque capiantur, eo pacto, quo dictum est, quæ scilicet à me nunc enumeratæ non sunt, vt statim ipse demonstrat. qui addit, quæ namque tradita sunt satis existimari debent huic tempori: ceterisque exemplo sui, documentoq; captandis.

Τὰ δὲ τῆς λέξεως σχήματα ποικιλώτερον ἐκλέγοντα ἔστι δεινότερον ποιεῖν τὸν λόγον: ἐκ τε τῆς ἀναδιπλώσεως, ὥς. Θῆβαι δὲ Θῆβαι, πόλις ἀστυγείτων, ἐκ μέσης τῆς ἑλλάδος ἀνήρπασαι: διλογηθὲν γὰρ τὸ ὄνομα δεινότητα ποιεῖ.

Verborum autem figuras varie seligentem licet grauiorem reddere orationem: è duplicatione, vt. Thebæ autem Thebæ, vicina ciuitas, è media Græcia rapta est: iteratum enim verbum grauitatem efficit.

Licere præterea oratori expressis in dicendo figuris verborum efficere orationem acriorem affirmat. hęc enim quoque via eodem perducit. si quis scilicet ipsas seligere potuerit, & quę huic rei idoneę sunt seponere, ceteris repudiatis. in qua etiam re varietatem retineri debere existimat. primum autem illarum appellat ἀναδίπλωσιν, cum scilicet idem verbum iteratum est rei augendæ causa, non commemorandæ: semel enim id tantum positum hoc præstabat. Exemplo verò illustri vtitur ad hoc demonstrandum: sumptum enim est ex oratione Æschinis, qua Ctesiphontem accusauit. & si nunc ipsum apud auctorem contaminatum est: semel enim tantum illic legitur, errore magno aliquorum, qui hoc satis esse falso putantes, splendidissimum lumen illic extinxerunt. Apsinus etiam vetus rhetor, vbi quomodo animi commoueantur, docet: ἀναδιπλασιασμὸν etiam hoc valere affirmans, eodem exemplo vtitur. Ex Cicerone quoq; plura sumi possent, vt cum pro Milone inquit. Confiteretur confiteretur inquam si fecisset. & Philippica IIII. laudo laudo vos Quirites, cum gratissimis animis prosequimini nomen clarissimi adolescentis. & si aliud posteriore hoc loco videtur iteratio eiusdem verbi efficere, non reddere orationem acerbiorem: magisque ad vulnerandum aduersarium aptam, idest excitare eos, qui audiunt, facereque vt facto illo: significationeq; suæ voluntatis gaudeant, in eademque voluntate permaneant. his vero verbis Demetrius, cui rei seruiat illic figura hæc, docens: confirmansque iudicium suum, adiungit. Duplicatum enim nomen efficit rem illam grauiorem atque acerbiorem. Apte autem in primis, vel potius acriter poëta noster Dantes forma hac vsus est: cum enim rem grauem admodum magno cum stomacho tractaret: personamque nactus esset, quæ dignitate omnibus aliis personis anteiret, induxit illam verba prima, non tantum iterare, sed etiam tertium repetere. in quo tamen nedum ille plus dixerit, quàm oporteret: eoque nomine accusari debeat, minus potius quàm rei indignitas postulabat in ea exaggeranda mansit. Inquit igitur spiritus plenus poeta, & his præcipue rebus exagitandis à natura factus. Quegli ch'usurpa in terra il luogo mio, Il luogo mio, il luogo mio, che vaca Ne la presenza del figliuol di Dio, Fatt'ha del cimiterio mio cloaca.

Καὶ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς καλουμένης. ὡς τό. Ἐπὶ σαυτὸν καλεῖς: ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς: ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς. τὸ δὲ σχῆμα τὸ εἰρημένον τὸ τῆς τρίπλου:

καὶ γὰρ ἐπαναφορὰ ἴσως εἴρηται, διὰ τὸ τὴν αὐτὴν λέξιν ἐπαναφέρεσθαι ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀρχὴν, καὶ ἀσύνδετον: δίχα γὰρ συνδέσμων λέλεκται. καὶ ὁμοιοτέλευτον, διὰ τὴν ἀπόληξιν τοῦ καλεῖσθαι πολλάκις.

Et ex ea, quæ vocatur ἀναφορὰ. vt illud. Contra te ipsum vocas: contra leges vocas: contra democratiam vocas. figura autem hæc dicta triplex est: etenim epanaphora fortasse dicta est, quia idem verbum refertur ad idem principium, & asyndetum: sine coniunctionibus enim dicta sunt. & ὁμοιοτέλευτον, ob terminationem illius καλεῖς sæpe.

Ad alteram figuram transit eidem rei præstandæ valde aptam, appellatam ἐπαναφορὰν, quam Cornificius repetitionem nominat. ab eodem autem oratore exemplum ipsius petit & ex eadem oratione, quo loco tanquam præcipit iudicibus, quomodo munere illo, quod sustinebant, fungi debeant: ostenditque non recte vllo modo ipsos facturos, si etiam hoc pacto cum reo egerint, quærente ex ipsis, an velint ipsum Demosthenem aduocare. Aduersus te ipsum vocas. aduersus leges uocas. aduersus democratiam vocas. statim autem de loco illo, summo artificio expolito, Demetrius disputans, inquit. Schema autem hoc triplex est. cum enim ostendisset se positurum exemplum vnius tantum, idest epanaphoræ vocatæ à Græcis, trium figurarum in vnum coniunctarum exemplum ponit, vt ipse accurate docet, qui ait. Etenim epanaphora est, vt dictum est, quia scilicet idem verbum repetitur initio horum omnium membrorum, quod cum fit sine alio studio dicentis, ornatuque, simplex repetitio est, & inconnexum, ut ita uocemus, quod ipse ἀσύνδετον appellat, quæ tamen figura præterea uocatur διάλυτον, uel muliebri genere διάλυσις idest dissolutio. cur autem illo modo appellata sit, ipse docet his uerbis. Sine coniunctionibus enim dictum est. unde etiam apte nominari potuit dissolutio: coniunctiones enim, dictæ σύνδεσμοι, sunt uincla quędam orationis, ut nomen ostendit, tertiam autem figuram, quæ illic maneat, esse tradit ὁμοιοτέλευτον, idest similiter conclusum, vt aliquando Cicero ipsam vocauit, quæ tamen facilius Græco nomine ostenditur. esse autem illic quoque ipsam, declarat: confici namq; ὁμοιοτέλευτον ex crebra illa terminatione membrorum in eodem uerbo καλεῖς. Dionysius quoque Halicarnasseus in libello de compositione uerborum, huius loci Æschinis mentionem facit: artificium oratoris in eo conformando commendans. cum autem & ipse suę sententiæ confirmandę causa, idem aliter pronuntiet, è tribusque membris unum faciat, vt noster hic eruditus magister: nec quicquam ab eo variet, existimari potest hunc Demetrii locum uidisse: sequiq; iudicium ipsius uoluisse: pręsertim cum tradat τρίκωλον illud, vnum eorum esse, quæ valde laudabantur. quin autem ferat ipsum in cælum summis laudibur Phalereus, dubium non est. Idem igitur affirmat auxisse locum eum Æschinem: idemque sæpe posuisse, non coactum: neq; ulla sibi eius rei gerendæ necessitate imposita, sed ut locum redderet iucundiorem; indeque etiam πάθος illic excitari.

Καὶ δεινότης ἤθροισται ἐκ τῶν τριῶν. εἰ δ' εἴποι τις οὕτως. Ἐπὶ σαυτὸν, καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὴν δημοκρατίαν, καλεῖς, ἅμα τοῖς σχήμασιν, ἐξαιρήσει καὶ τὴν δεινότητα.

Et grauitas coaceruata est ex tribus. Si autem dixerit aliquis ita. contra te ipsum, & leges, & democratiam, vocas, vna cum figuris, sustulerit grauitatem.

Concludens quod probare voluit: nec seorsum amplius de aliqua ipsarum disputans,

tans, inquit. Et forma hæc grauis coaceruata est ex tribus. figuris scilicet: ita enim accipiendum arbitror ex iis etiam, quæ hic consequuntur. nisi aliquis putet intelligi debere membris: vt videtur Halicarnasseus accepisse, cum ex tribus membris vnum factum esse dicat. sed res eódem redit: nisi enim numerus ille membrorum extitisset, non exorta illic essent lumina illa ἐνθρῆσαι quod inquit; significauit paruo in loco inclusas fuisse figuras illas & quasi coaceruatas. vnde figura quædam & ipsa in sententia manens, συναθροισμὸς vocata est, quia collecta simul sunt: & vno quasi capite comprehensa ad exacerbandos animos multa; quę diuersis temporibus aut facta sunt, aut effici potuere, ab eodem studio cogendi in vnum, & eum quidem paruum locum, res plurimas ac diuersas. Magis autem aperire rem volens corrumpit compositionem illam, qua fracta statim figurę dilabuntur: interitq; vnà grauitas omnis atq; acerbitas, quæ prius illic apparebat. vnde inquit sublatis inde figuris his, quamuis sententiæ maneant, simul tolli δεινότητα: nec restare illic vestigium vllum orationis eius acris ac vehementis. Similis verò videtur exemplo superiori Æschinis hic locus Sophoclis ex Oedipo adhuc regnante. cum chorus magno dolore commotus miseriarum Oedipi: nec rectis oculis ipsum intueri potens, inquit. ἀλλ' οὔτ' ἐσιδεῖν δύναμαί σε. θέλων πόλλ' ἀνερέσθαι πολλὰ πυθέσθαι. πολλὰ δ' ἀθρῆσαι: & iisdem enim luminibus illustratus est, & oratio profecto acris ac vehemens est.

Μάλιστα δὲ πάντων ἰστέον τὴν διάλυσιν δεινότητος ἐργάτιν. οἷον. Πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς τὰς γνάθους φυσῶν, τὰς ὀφρῦς ἐπηρκώς, ἴσα βαίνων Πυθοκλεῖ: εἰ γὰρ συναφθῇ ταῦτα συνδέσμοις, πρᾳότερα ἔσται.

Scire autem oportet dissolutionem maxime omnium opificem esse grauitatis. ceu. Ambulat per forum, buccis inflatis, sublatis superciliis, æqualiter uadens Pythocli. si nanque copulata hæc fuerint coniunctionibus, mitiora erunt.

Quamuis omnes illic figuræ aliquid de suo addant ad conficiendam illam formam: seorsumque positæ adiuuent ipsam, præter ceteras tamen omnes dissolutionem multam valere ad ipsam fabricandam docet: esseque illius opificem non malam. vel potius hanc solam & separatam à ceteris, hoc semper valere, ac vincere duas illas cum quibus eo loco coniuncta fuit: quę enim quoque seorsum idem aliquando valent, vt exemplo, quod ponit, Demosthenis cognosci posse affirmat. acceptum autem illud est ex oratione de falsa legatione, quo loco & mores valde immutatos Æschinis, & vestitum, & incessum describit: ante oculosque pęnè ponit: cuncta enim absque copulis pronuntiata sunt. vnde post exemplum statim positum Demetrius inquit. Si nanque copulis hæc illigata fuerint, erunt mitiora multo. idest amittent magna ex parte illum impetum suum, vimque incredibilem irridendi aduersarium, & in magnum odium ipsum adducendi. Nec tamen, si quis diligenter attendat, mera in Demosthenis hoc loco est dissolutio. verum altera etiam illarum: idest ἐπαναφορά, cum manifesto incisa duo ab eodem articulo incipiant: cum enim hoc fit, exprimitur ita quoque eadem figura, quamuis non sit adeo illustris. & sane hic orator sæpe ipsam in duobus membris terminat, ne facile summum artificium ipsius in facienda oratione deprehendatur. quare dissolutum hoc simile est illi Ciceroniano cum in Antonios dixit. His vos tæterrimis fratribus portas aperietis? hos vnquam in vrbem recipietis? non, tempore oblato, ducibus paratis, animis militum incitatis, populoR. conspirante, Italia tota ad libertatem recuperandam excitata deorum immortalium beneficio vtemini? nam eodem loco paulo supra positum alterum hoc, est simplex purumq; ἀσύνδετον, quare conuenit mirifice præcepto huic Demetrii. Vastantur agri: diripiuntur villæ, matres familię, virgines, pueri ingenui abripiuntur: militibus traduntur.

Λαμβάνοιτ' ἂν καὶ ἡ κλῖμαξ καλουμένη ὡς παρὰ δημοσθένει, τό. Οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ: οὐδ' ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ: οὐδ' ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ θηβαίους: σχεδὸν γὰρ ἐπαναβαίνοντι ὁ λόγος ἔοικεν ἐπὶ μειζόνων μείζονα. εἰ δὲ οὕτως εἴποι τις ταῦτα, εἰπὼν ἐγὼ καὶ γράψας ἐπρέσβευσά τε, καὶ ἔπεισα θηβαίους, διήγημα ἐρεῖ μόνον, δεινοὶ δὲ ὀδὲν.

Sumi utique posset & κλίμαξ vocata, vt apud Demosthenem illud. Non dixi quidem hæc, non scripsi autem: neque scripsi quidem, non obij autem legationem: neque legationem quidem obij, non persuasi autem Thebanis: ferme enim ascendenti oratio similis est ad maiora maioribus. Si autem sic aliquis hæc diceret. Ego cum & dixissem & scripsissem legationem obij, & persuasi Thebanis, narrationem solum, nihil autem graue ederet.

Tradit capi præterea posse, aptam ad idem præstandum, figuram vocatam à Latinis quibusdam ascensum: ab aliis verò gradationem, & aliis etiam non nullis nominibus à quibusdam aliis magistris dicendi. κλῖμαξ illa Græce appellatur. Exemplum ipsius aliquod ponere volens se contulit ad eundem summum oratorem, qui claro in loco ipsa vsus est: expressitq́; eam mirifice pro causa Ctesiphontis, cum merita sua erga rempublicam Atheniensium commemoraret. ipsum autem vertit Quintilianus in nono libro, vbi de hac ipsa figura diligenter præcipit. Valde etiam notum & illustre ipsius exemplum est, locus Homeri, quo ille primum quasi ortum sceptri Agamemnonij commemorauit, & vnde ipsum profectum in manus tandem regis illius regum peruenisset, diligenter exposuit: semper enim illic extremum antecedentis sententiæ, initium fit consequentis. Explicans vero ipsum Demetrius: non sine causaq́; figuram hanc ascensionem vocatam esse tradens, inquit. Ferme enim oratio similis est ascendenti ad maiora maioribus. nam cum præterita, & quæ relinquuntur, magna fuerint: maioraque & ipsa antecedentibus, quæ veniunt adhuc maiora sunt. Vt opinor autem locus ille Ciceronis pro P. Quintio eodem pacto conformatus est. Si debuisset Sexte petisses statim, si non statim, paulo quidem post. si non paulo, at aliquando. sex quidem illis mensibus profecto. initio nanque eius quod adiungitur, iteratur id, quod iam dictum fuerat: sed videtur potius qui gradibus his utitur descendere, quàm ascendere, quare verius illa notatur Græco nomine, quàm Latino: in scala nanque & ascensus, & descensus continetur: Addit autem, quod plerunque facit, Demetrius. fractis gradibus illis, omnem eam uim periturani. idest si quispiam non repetitis iis, quæ iam dicta sunt, quæ sequuntur tantum ediderit, ut ipse facit, documento nobis esse uolens, illam futuram narrationem tantum: nihilque illic grauitatis appariturum,

Καθόλου δὲ τῆς λέξεως τὰ σχήματα καὶ ὑπόκρισιν καὶ ἀγῶνα παρέχει τῷ λέγοντι, μάλιστα δὲ διαλελυμένον, τουτέστι δεινότητα. καὶ περὶ τῶν σχημάτων ἀμφοτέρων τοσαῦτα.

Ad summam autem figuræ verborum & actionem, & contentionem præbent dicenti: in primisque dissolutum, hoc est grauitatem. & de figuris quidem ambabus tot.

Concludere iam uolens hanc præceptionem inquit. Ad summam cum figuræ, quæ manent in uerbis, & actionem, & contentionem præbeant ei, qui dicit, idest facultа-

cultatem ipsi dent, vt sumat aliquid ex studio histrionum, & quasi cominus congrediatur, pugnetq; cum aduersario, in primis hoc potest dissolutio, idest omnis locus, in quo demptis coniunctionibus dissolute plura ponuntur, vt Cicero locutus est cum lumen hoc orationis significaret, qui vt perspicitur, vtrunq; nomen, quo ipsum vocatur à Græcis, interpretatus est. cum vero Demetrius quid quasi largiatur oratori hæc figura demonstrasset. idq; duobus nominibus ostendisset, coniungere ipsum voluit, vnoque verbo exprimere. dixitque aperte se intelligere δεινότητα. vnde magis nos percipimus in quo maneat forma hæc grauis ac vehemens. tunc enim orator est acer ac vehemens, cum gestu corporis multum adiuuat orationem: acriterque prœliatur cum aduersario: aut denique vim aliquo modo facit alicui, qui studium ipsius, finemque impediat. In extremo verò, ipse quid fecerit, breuiter repetens inquit. Et de figuris quidem ambabus satis hæc sint. apparet autem ipsum intelligere, & sententiarum, & verborum figuras.

Λέξεις δὲ λαμβανέσθωσαν πᾶσαι, ὅσαι καὶ ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ χαρακτῆρι. πλὴν οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος: καὶ γὰρ μεταφέροντά ἐστι δεινὰ ποιεῖν. ὡς τὸ. Τῷ πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ᾽ ὑμῶν.

Verba autem cuncta sumantur, quæcunque & in magnifica nota, præter quàm quod non ad eundem finem: etenim uerba transferendo licet grauiora facere. vt illud. Pythoni ferociter agenti, & multo fluenti contra vos.

Cum tradidisset ex quibus vtriusq; generis figuris efficiatur nota hæc grauis, nunc admonet, quæ singula verba idem præstent: vt enim certæ quædam coagmentationes verborum gignunt ipsam (figuræ nanq; σχήματα vocatæ, nihil aliud sunt) ita quædam verba sua vi aspergunt orationi hanc formam: inflammatumque esse animum dicentis declarant. primum igitur communiter præcipit adsumi huic rei efficiendæ debere cuncta verba, quæ notę illi amplæ ac magnificæ accommodata sunt: ipsique fabricandę comparantur, & si finis diuersus est: longeque aliud consilium eorum, qui diuersis his rebus toto animo incumbunt. Statim autem relicta animaduersione hac in vniuersum, docet translationem, quæ mirum quantum illic vsus fuit, huic etiam tempori valde seruire: licet enim inquit è sua sede in alienam vocabulum comportantem efficere rem acerbiorem: vtitur autem exemplo Demosthenis, qui hoc pacto in causa, quam defendit, Ctesiphontis fuit acrior multo ac vehementior, quàm fuisset, si suo ac proprio illius rei nomine vsus esset, uel potius acrem fuisse illo tempore oratorem eum, de quo loquitur: effudisseque omnia maledicta in Athenienses demonstrat. unde magis meritum Demosthenis, animusque præclarus in remp. perspicitur, qui Pythoni resistere non dubitarit, nec impetum illum quasi torrentis reformidarit. dubium autem non est, quin in verbo ῥέοντι exemplum maneat: quo consuetudo vtitur, cum de aquis agitur: cursuque alicuius amnis. Horatium quoq; Latinum verbum, quod huic Græco respondet, aliò transtulisse notum est: de Lucilio enim loquens, quem non amabat, ut reliquos ferè antiquos Latinos poetas: eiusq; nimia facilitate in condendo carmine, inquit. Cum flueret lutulentus. Nos quoque cum aliquem ostendere uolumus effudisse omnia, quę in animo habebat in quempiam: eaque in re acrem ac uehementem fuisse, vtimur verbo, quo significatur proprie humoris effusio. nullum præterea exemplum translationis, quæ hoc moliatur, adfert.

Καὶ εἰκασίαις λέγοντα, ὡς τὸ δημοσθένους. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότ᾽ ἐπιόντα τῇ πόλει κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν; ὥσπερ νέφος.

Et imagines dicendo, vt est illud Demosthenis. Plebiscitum hoc, periculum quod tunc immineba at ciuitati, ut præteriret fecit, tanquam nimbum.

Tradit nunc rem illi similem idem aliquando posse. idest licere etiam oratori acrem orationem reddere, si breuibus imaginibus vtatur. huiuscemodi enim imagines idest pusillas ac cõtractas ipsum intelligere exemplo declaratur. Sumit autem illud ab eodem oratore, qui pro Ctesiphonte itidem, inquit. plebiscitum, quod ipse scripserat, disiecisse periculum imminens ciuitati, tanq̃ nimbum: non enim simpliciter appellauit periculum illud nimbum, sed cum periculum nominasset, more nimbi dixit ipsum subito euanuisse. Longinus quoq; celebrat hunc locum Demosthenis: & si aliud in eo notat. idest compositionem verborum, ac numerum, qui inde proficiscitur. Cicero Latino verbo, pari Græco, eandem rem μεταφορικῶς appellauit in epistola quadam ad Atticum. est autem locus valde similis huic Demosthenis, nisi quod de priuato domesticoque, non de publico malo loquitur: inquit igitur. Quid autem iste in domo tua casus armorum? sed hunc quidem nimbum cito transisse lætor. retinet verò non nihil imaginis hic quoque Ciceronis locus: & si particula imagini fabricandæ necessaria in eo desideratur. Eiusdem generis & illud est in eadem oratione: atque eidem etiam rei efficiendę adhibitum. ὥσπερ ἑωλοκρασίαν τινά μου τῆς πονηρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσας, vt alia non pauca relinquam. Cicero quoque auxilio harum imaginum reddidit aliquando res, quas augere volebat, atrociores: vt cum pro Sex. Roscio inquit. Quem tu è patrimonio tanquam è naufragio, nudum expulisti. & in XIII. Philippica. An is non reddet, qui domini patrimonium circumplexus quasi thesaurum draco, Pompeii seruus, libertus Cæsaris, agri Lucani possessiones occupauit? Ab eadem autem belua: longe tamen alia ipsius natura, simile quoque duxit Plato, fingens Glauconem sophisten, accusantem aliquo modo Thrasymachum, dicere oratione Socratis tanquam cantu serpentem, passum illum esse se flecti ac deliniri. Verba eius politi scriptoris sunt. Θρασύμαχος γάρ μοι φαίνεται πρωΐτερον τοῦ δέοντος ὑπὸ σοῦ ὥσπερ ὄφις, κηληθῆναι.

Αἱ παραβολαὶ δὲ τῇ δεινότητι οὐκ ἐπιτήδειαι διὰ τὸ μῆκος. οἷον τό. Ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος, ἄπειρος, ἀπρονοήτως ἐπὶ κάπρον φέρεται: κάλλος γὰρ καὶ ἀκρίβειά τις ἐν τούτοις ἐμφαίνεται: ἡ δὲ δεινότης σφοδρόν τι βούλεται καὶ σύντομον, καὶ ἐγγύθεν πλήττουσιν ἔοικε.

Collationes autem grauitati minime idoneæ propter longitudinem. ceu illud. Quemadmodum autem generosus canis, rudis, temere in aprum irruit: pulchritudo enim & exquisita quædam ars in his perspicitur: grauitas autem, vehemens quiddam esse vult & concisum, & cominus percutientibus similis.

Cum idoneas huic generi dicendi breues imagines esse docuisset, ne quis ob similitudinem, quam collationes cum ipsis habent, deciperetur, affirmat collationes, παραβολὰς vocatas, minime aptas esse eidem rei efficiendę: causamq́ue statim adfert, quę aperit cur non idem à rebus pænè iisdem efficiatur. nasci igitur id narrat ob longitudinem, accuratamq; totius facti expositionem, quæ perspicitur in collationibus. exemplum verò capit à Xenophonte, quo etiam exemplo multo supra vsus fuerat: Xenophon enim in primo libro de vita & disciplina Cyri, cum impetum Cyri adhuc pueri in Assyrios ostendere vellet, fecit illum similem cani, in aprum irruenti: totamque illam rem diligenter sanè, sed tamen magnifice describit. nam quod canem eum γενναῖον appellauit, planum est & Græcos & Latinos scriptores, suo vtrosque vocabulo, appellare

appellare beluas aliquas generosas: & aues etiam vtraque gens minime vulgares, sed boni nobilisq; seminis eodem vocabulo significabat. cur autem remouendas putauerit ab hac nota collationes ostendere volens Demetrius inquit. Pulchritudo enim & exquisita cura in his cernitur. contra autem nota hæc, grauitasq: vehemens quiddam desiderat ac concisum. & sanè similis est ei, qui hostem feriat cominus: hoc enim quoque simili se putauit posse rem patefacere, & quasi ante oculos eorum, qui legerent ponere, quod significare volebat: vt enim eo tempore, ac loco arma breuia, vt pugio, sica, & gladius apta sunt, ita huic concertationi sententiæ acutę ac breues sunt valde accommodatæ. Cum autem depellat Demetrius sedulo imagines longiores, & comparationes denique, ab hac forma, videndum est an Cicero aliquando ipsas vsurparit, illo ipso tempore, quo acer ac vehemens videri volebat, ac minabatur denique aduersariis. vt pro Sex. Roscio cum inquit: Anseribus cibaria publice locantur & canes aluntur in Capitolio vt significent, si fures venerint, & quę sequuntur. simillima est accusatorum ratio. alii vestrum anseres sunt, qui tantummodo clamant: nocere non possunt. alii canes, qui & latrare & mordere possunt. & cetera, quę adiungit, quę sanè sunt prolixiora.

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ συνθέτου ὀνόματος δεινότης, ὥσπερ καὶ ἡ συνήθεια συντίθησι πολλὰ δεινῶς, τὴν χαμαιτύπην, καὶ τὸν παραπλῆγα, καὶ ἔτι ἄλλο τοιοῦτον. καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι δὲ πολλὰ ἄν τις εὕροι τοιαῦτα.

Nascitur autem & ex iuncto nomine grauitas, quemadmodum & consuetudo iungit multa grauiter, τὴν χαμαιτύπην, *&* τὸν παραπλῆγα, *et siquid aliud huiuscemodi est. & apud oratores utique inueniret aliquis multa huiuscemodi.*

Admonet præterea Demetrius effici aliquando verbo iuncto grauitatem: quædam enim huiuscemodi nomina adferunt orationi vim & acerbitatem magnam: inflammatoque animo pronuntiata esse intelliguntur. in quo pręcepto animaduertendum est videri ipsum velle hæc nomina tunc iungi, fabricarique ab oratore: quare cum inusitata ac noua peruenerint ad aures eorum, qui audiunt, magis mouent ac perturbant. hoc autem ita accipi debere declarat, quia iubet vt imitemur consuetudinem, quæ sine dubio & ipsa multa nomina grauiter finxit ac conformauit. idest apte ad res illas exprimendas, demonstrandumque eorum vitium & importunitatem. exempla vero quædam huiuscemodi nominum, quæ in communi vsu sint, ponere volens, χαμαιτύπην appellat: ita enim vulgo vocabant meretricem ignobilem & sordidam. ratio autem eius iuncti nominis nota est. nec non παραπλῆγα, quo verbo, è duabus itidem vocibus concreto, significabant dementem & insanum hominem: exempli causa Salmoneum illum, qui sibi munera Iouis arrogauit: sic enim ipsum Græci plerunque vocabant. vt eundem Virgilius, cum quomodo apud inferos plecteretur, ostenderet, dementem dixit. illo etiam nomine vsus est Aristophanes, cum hominem nullius consilii notaret: & qui in corporis voluptatibus patrimonium omne disperderet: ita enim Plutum, quem deum diuitiarum facit, inducit loquentem, cum de iniuriis, quas acciperet à mortalibus, quereretur. ἢν δ' εἰς παραπλῆγ' ἄνθρωπον εἰσελθὼν τύχω & quæ sequuntur. Sed etiam Demosthenes, qui in oratione de ementita legatione, cum inuectus esset in proditores patriæ: ac stultitiam illorum, cęcitatemque animi declarasset, ita ad extremum exclamauit. οὕτως ἐκφρονας ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι καὶ παραπλῆγας τὸ δωροδοκεῖν ποιεῖ. idest. Adeo dementes ac stupidos homines reddit auaritia: patique expugnari fidem suam donis ac muneribus. Est igitur exclamatio similis illi Virgilianę. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Alia fortasse quędam eius generis inueniri posse putat Demetrius in consuetudine Græci sermonis, quæ docu-

documento sint, quomodo hęc res ab oratoribus tractari debeat, sed etiam apud oratores exempla non pauca ipsorum reperiri posse affirmat, quę qui subtiliter attenderit, & ipse poterit apte illi tempori verba componere. Esset arduum (vt opinor) præcepti huius exemplum inuenire in Latino sermone. quia non valde in ipso locum habet hæc licentia iungendorum nominum: raraque prorsus & infrequentia in eo duplicia nomina sunt. Quod igitur illic facerent verba iuncta, si quis apta illi tempori & accommodata ipsa fingere posset, faciunt fortasse nomina quædam nominibus adposita: ut profecto id faciunt in hoc loco è 11. Philippica. Is vomens, frustis esculentus, vinum redolentibus, gremium suum & totum tribunal impleuit: et si enim negari non potest quin è rebus ipsis, quæ spurcissimæ sunt, nascatur δεινότης: genusque hoc dicendi acerbum ac vehemens vi ipsarum confletur, tamen adiuuant magnopere eam formam illa quoque epitheta: quæ nullo negotio intelliguntur ea de causa eò comportata fuisse, vt scilicet augerent sordęs illas, ac fœditatem illius turpissimi facti ponerent ante oculos.

Πειρᾶσθαι δὲ τὰ ὀνόματα πρεπόντως λέγειν τοῖς πράγμασιν. οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ βίᾳ καὶ πανουργίᾳ δράσαντος. Διεβιβάσατο. ἐπὶ δὲ τοῦ βίᾳ καὶ φανερῶς καὶ μετὰ ἀπονοίας. Ἐξέκοψεν. Ἐξεῖλεν.

Eniti autem nomina edere, quæ conueniant rebus. ceu de illo quidem qui vi & astute fecerit. Διεβιβάσατο. *de illo autem qui vi & aperte & cum vecordia.* Ἐξέκοψεν. Ἐξεῖλεν.

Addit superioribus præceptis præceptum aliud, eidem rei efficiendæ idoneum: dandam enim nobis operam affirmat, vt rebus materiæque, de qua agitur, aptis nominibus vtamur: totam rem ipse accurate explanat, exemplisq; vtilitatem huius præcepti illustrat. inquit enim. Ceu si sermo est de quopiam, qui vi adhibita, simulque callide aliquid fecerit, διεβιβάσατο commode dicetur. quia illo verbo declaratur vis iuncta astutia: & tecta, non aperta. contra autem inquit, si sermo est de aliquo, qui vi sane quippiam gesserit: idem tamen aperte, & quasi cum vecordia, aptum verbum erit illi facto exprimendo, ἐξέκοψεν, ἐξεῖλεν: alterutro enim horum verborum affirmat apte, conuenienterque illis rebus posse id factum demonstrari. Latinum, non alienum vt puto; exemplum est illud Ciceronis pro Q. Ligario. Si, cum hoc domi faceremus, tu repente irrupisses: verbo enim hoc Irrupisses ponitur ante oculos eorum, qui audiunt impetus Tuberonis, disturbare rem cupientis: & impudenter nimis clementiam C. Cæsaris accusantis. vnde infra tradit illum, si hoc fecisset, omnem humanitatem exuturum fuisse, quod aliquo modo significat eum id μετὰ ἀπονοίας facturum. Huiuscemodi etiam est, quod paulo supra dixit, eodem verbo vsus. Et in nostrum fletum irrumpes. nam quin ea parte illius orationis δεινὸς orator fuerit, & valde aduersarium vrserit, dubitandum non est. Quis præterea non fateatur præceptum hoc Ciceronem seruasse: vsumque esse verbo illi rei ostendendæ accommodato, cum mirificum conatum, vel vim potius exprimere volens, quam adhibuisset C. Verres Gn. Dolabellæ, in legatione ab eo obtinenda, abusus in illa re opera & studio amicorum, inquit. Quanta iste cupiditate, quibus allegationibus illam sibi legationem expugnauit? si nanq; hoc declaratione egeret, non esset verum, quod diximus, id, quod tradit Demetrius apte expressum illic fuisse à nostro oratore: exemplumque hoc quoq; eiusdem virtutis appositum esse. Nam quin illa quoq; ipsius eiusdem generis sint, dubitari non potest: cum studium M. Antonii exprimere volens vel impetum potius, quo impulsus ferebatur ad ea expedienda, quibus opprimere posset aduersarios, inquit. Prorupit subito Brundisium, vt inde agmine quadrato ad vrbem accederet, & paulo post. Inde se, quo furore, quo ardore ad vrbem rapiebat. Prorupit enim & Rapiebat significant conatum illum ingentem, & celeritatem incredibilem stimulis iræ concitatam.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δολίως καὶ λαθραίως. Ἐτρύπησεν, ἢ Διέφυγεν. ἢ εἴ τι τοιοῦτον προσφορον τοῖς πράγμασιν ὄνομα.

De illo autem qui dolose & occulte. Ἐτρύπησεν, vel διέφυγεν. vel siquid huiuscemodi est accommodatum rebus nomen.

Tertium preterea exemplum ponens eiusdem virtutis, cum exponitur quippiam, in quo fraus adhibita sit sine vi: cum potius opera data sit, vt id clam fiat, inquit dici debere. ἐτρύπησεν, siue διέφυγεν, vel si quid aliud est valde aptum illi rei demonstrandæ verbum. nam in verbo ἐτρύπησεν positum esse clandestinum consilium apparet. conformatum vero illud est ex instrumento, quo fabri tignarii in materia perforanda vtuntur. quare similem rationem ostendit in rebus gerendis vsurpatam. Huiusce modi fortasse est illud Ciceronis de genere dicendi amplo & copioso prolatum, eloquentiaq; propria ipsius. Hęc modo perfringit: modo irrepit in sensus. quod enim Irrepit inquit id sine dubio valet, vt quod prius posuit, Perfringit, apertam vim ostendit, rationisque illius accommodatum exemplum est. Sed Demosthenes etiam pro Ctesiphonte cum rationem ostendere vellet quomodo Philippus in Peloponnesum aditum sibi patefecisset, verbo accommodato illi rei vsus est: quodq; idem valet quod Latinum superius Ciceronis. inquit enim. ὅτι πρῶτον ἐκεῖνος εἰς Πελοπόννησον παρέδυ: declarari enim illo occultum ingressum percipitur etiam testimonio huius nostri scriptoris, qui inquit multo supra. vbi de voluptate, quæ nascitur è numeris in oratione ex similitudine quadam versuum. λανθανόντως δέ τοι παραδύεται ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς χάρις. Illud vero διέφυγεν diuerso modo de re, quæ elapsa sit è manibus, & aufugerit dici commode potest: neque enim valet quippiam in alium gestum & administratum. Perspicitur illud etiam Ciceronis, quo pluribus locis vsus est, huiuscemodi esse: cum enim ostendere uult celerem aduentum alicuius, inquit ipsum aduolasse: valde nanque hoc verbum illi rei exprimendæ aptum est, ac velocitatem illam in cursu faciendo ponit ante oculos, quæ propria est auium. cum igitur acerbitatem Sassię in A. Cluentium filium declarare vellet, inquit. Ipsa denique nuper Larino huius opprimendi causa Romam aduolauit. & postea in eadem oratione de Oppianico. Larinum in summo timore omnium cum armatis aduolauit. nec non in M. Antonium. Aduolabat ad vrbem à Brundisio homo impotentissimus. & aliis præterea locis.

Τὸ δὲ ἐξαίρεσθαι πῶς λαμβανόμενον, οὐ μέγεθος ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεινότητα, ὡς τό. Οὐ λέγειν εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα δεῖ Αἰσχίνη, ἀλλὰ πρεσβεύειν εἴσω τὴν χεῖρα ἔχοντα.

Extolli autem, quodammodo sumptum, non magnitudinem facit solum, verum etiam grauitatem, veluti illud. Non dicere manum intus habentem oportet Aeschine, sed legationem obire intus manum habentem.

Ostendit aliud, quod & ipsum notam hanc gignat, quod tamen alii rei efficiendæ factum videtur. nam quin illud ipsum, quod vulgo existimatur, pręstet, non dubitat Demetrius, sed addit, non id solum ipsum efficere, verum etiam aliquando aliud, quod non omnes intelligunt: id autem est, quod ipse vocat ἐξαίρεσθαι: valet autem illud (ut opinor) extolli, & toto corpore erigi. inquit igitur. Extolli vero, quodammodo vsurpatum, non solum parit magnitudinem, verum etiam grauitatem: aliter nanque sumptum auget tantum, granditatemque adfert rebus: ea verò ratione, qua tradit, utrunque facit idest auget, simulq; parit grauitatem. quin autem semper augeat, dubitari non potest: hoc enim proprium ipsius est. Exemplo illustrare hoc volens, indicat locum Demosthenis, quo magnopere ille vrsit aduersarium, in oratione de ementita

ementita legatione. inquit enim non oportere manum continere, & quasi sub pallio ipsam clausam habere eum, qui diceret, sed illum, qui legationem obiret. præceptumque id huic tempori magis aptum esse, quàm illi, affirmat: quo dicto acute, faceteque simul obiecit Æschini, quod dona accepisset à Philippo rege, cum ad eum orator ab Athieniensib. missus est. tota res, accurate illic exposita, nota est: quin autem huiusce modi aliquid facere, quale tunc fecit Demosthenes, sit ἐξαιρεθῆναι, dubitandum non est. vsum vero tunc ipsum fuisse elatione hac, non vt simpliciter augeret, sed vt premeret aduersarium, non est difficile videre: fuit enim illud acriter cum ipso pugnare: telumque, quod in ipsum iecerat, in illum retorquere. Quia autem, quacunque ratione possum, cupio rem patefacere: illiusque Demosthenis loci uim, argutiasque aperire, respondet (vt opinor) illi, quod ipse inquit. ἴσω τὴν χεῖρα ἔχειν, id, quod nos patrio sermone dicimus, tener le mani à se. nam & de iis qui continenter viuunt dicitur: & de illis qui manus abstinent alieno. cum igitur Æschines accusaret aduersarii actionem, illamque manuum proiectionem: addidissetq; veteres illos oratores solitos esse dum dicerent cohibere manus pallio, aliter illud capiens Demosthenes, inquit Æschinem melius facturum fuisse, si eo tempore manus cohibuisset. nos igitur quoque tunc diceremus de aliquo, qui simili tempore recte se gereret: nec muneribus ullis fidem suam labefactari pateretur, ipsum tener le mani à se: quod, ut obiicit ei Demosthenes, non fecerat Æschines. quare lusit in eo orator: aduersariumque eo dicto grauiter uulnerauit. Sed hoc etiam uidetur eo in loco animaduertendum. quod quum Æschines id protulit, χεῖρα vocauit totum brachium: illa enim parte corporis in agendo, cum commoti sunt, utuntur oratores: ut significauit etiam ille qui ait, cum brachium concalefecerit, tunc se solitum pugnare. Demosthenes vero, cum retorquet in illum eam uocem: Æschinique maledixit, summam tantum eius partem intellexit, idest manum. illa enim pecunia munusque accipitur. utrunque uero ualere id verbum apud Græcos notum est.

Καὶ τό. Ἀλλ' ὁ τὴν εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος· οὐ γὰρ ὑπὲρ τοῦ μέγαν ποιῆσαι τὸν λόγον ἡ ἐπανάστασις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ δεινόν. γίνεται δὲ τοῦτο ἐπὰν μεταξὺ ἐξαιρεθέντες κατηγορῶμέν τινος. ὥσπερ γὰρ αἰσχίνου κατηγορείας: τό δὲ φιλίππου ὅτι.

Et illud. Uerum ille qui Eubœam suæ ditionis facit: non enim ut faceret orationem grandem elatio adhibita est, sed vt grauem. efficitur autem hoc cum illo ipso tempore, quo nos extulerimus, accusauerimus aliquem: tanquam enim illic Aeschinem: hic vero Philippum accusat.

Alterum hoc exemplum clarum & ipsum est ex oratione pro Ctesiphonte ductum. vbi enim inquit. Sed ille, qui in suam ditionem redegit Eubœam. & quæ sequuntur. non tantum grandiorem orationem effecit, sed etiam fuit eo loco acrior multo ac vehementior: multoque maiorem Macedonis iniuriam reddidit. nam quin simul amplificarit orationem non est dubium. illud enim ἀλλ' ὁ τὴν εὔβοιαν. manifesto hoc facit: relictis enim superioribus, de quibus fortasse controuersię aliquid esse posset, hoc planum esse significat, ut in priore etiam exemplo est. ἀλλὰ πρεσβεύειν: cum enim particula hæc aduersetur sententiæ, quæ antecedit, percipitur eam rebus augendis, amplificandisque aptam esse. consilium autem oratoris aperit his verbis Demetrius. Non enim, vt orationem grandem redderet, elatio illa: verum, vt acrem ac vehementem. Quomodo etiam gignatur hoc, & quæ ratio sit huius rei nouę aliquo modo efficiendæ: siue duplicem appellare volumus: eodem enim tempore duo geruntur, declarat. Nascitur enim inquit hoc tunc, cum illo ipso tempore, quo nos extollimus, quempiam accusauerimus, immiscemusque cum studio amplificandi aliquid acerbitatis:

ratis:

tatis: ex duobus enim fontibus duo illa exoriuntur. id autem manifesto factum esse duobus illis locis ostendit: priore enim insimulatus est Æschines: posteriore verò Philippus.

Δεινὸν δὲ καὶ τὸ ἐρωτῶντα τοὺς ἀκούοντας ἔνια λέγειν, καὶ μὴ ἀποφαινόμενον. Ἀλλὰ ὁ τὴν εὔβοιαν ἐκεῖνος σφετεριζόμενος καὶ κατασκευάζων ἐπιτείχισμα ἐπὶ τὴν ἀττικὴν, πότερον ταῦτα ποιῶν ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην ἢ οὔ; καθάπερ γὰρ εἰς ἀπορίαν ἄγει τὸν ἀκούοντα, ἐξελεγχομένῳ ἐοικότα, καὶ μηδὲν ἀποκρίνασθαι ἔχοντα.

Graue autem & interrogantem eos qui audiunt quædam dicere, & non enuntiantem. Verum ille qui Eubœam suæ ditionis facit & castellum oppugnandæ Atticæ ædificat, vtrum hæc faciens iniuriam fecit & pacem soluit an non? tanquam enim in dubium vocat auditorem, similem confutato & qui nihil respondere possit.

Demonstrata superiore ratione Demetrius, aliam indicat. quæ & ipsa idem præstet. est autem illa, cum in dicendo quærimus aliquid ex iis, qui audiunt, & non simpliciter, vsitataque via id exponimus: inde enim quoq; affirmat proficisci δεινότητα: vnumque hoc esse è multis, quæ reddunt orationem acrem ac vehementem. qui nanq; ita interrogat, non quærit quod nesciat: neq; studet vt certior reddatur rei, quam ignoraret, sed astute id facit, vt premat auditorem: & tanquam in angustum copias eius redigat. ille enim, quia non potest se expedire: nec aliquid respondere, quod liberet eum culpa, tanquam conuictus, confutatusque iacet. oratio igitur, quæ hoc præstat, sine dubio grauis ac vehemens est: disiicit enim, frangitque aduersarium. Omnis autem ille locus, quo Cicero in VII. Philippica docuit pacem cum Antonio turpem esse, cum acer in primis ac vehemens sit, omnem pænè illam suam vim duxit ex hac figura: quæsiuit enim illic orator de illis, quæ plana & certa in animo suo erant: de quibusque non expectabat iudicium aliorum, metuens ne illa illius modi forent, sed volens ita conuincere ipsos ac cogere fateri illo prorsus pacto se rem habere. Initium ipsius est. Quid est inconstantia, leuitate, mobilitate cum singulis hominibus, tum vero vniuerso senatui turpius? quid porro inconstantius, quàm quem modo hostem, non verbo, sed re multis decretis iudicaritis, cum hoc subito pace velle coniungi? seruat autem eam vsque ad extremum eius capitis. Quintilianus quoque de genere hoc interrogationis disputauit, quod figuratum appellat. id autem esse inquit. quotiens non sciscitandi gratia assumitur, sed instandi. cuiusmodi verò ipsum sit exemplo declarare volens, satis claro & illustri vsus est: attulit enim hoc Ciceronis, quod multis virtutibus refertum est. Quid enim tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? sed etiam alterum hoc eius oratoris in Catilinam. Quousque tandem abutere Catilina patientia nostra? Demetrius verò quod dixerat constituit eodem exemplo Demosthenis, quo paulo ante vsus fuerat. nam præter elationem illic etiam interrogatio est, & ea quidem crebra, & frequentata. statim autem, vim eius loci explanans, inquit. Orator enim ita tanquam in dubium vocat eum, qui audit: hęrereque animo facit. perinde ac confutatus esset: nihilque respondere posset. ponit igitur ante oculos his verbis incredibilem vim, impetumque huius rationis.

Εἰ δὲ ὧδε μεταβαλὼν ἔφη τις, ἠδίκει καὶ ἔλυε τὴν εἰρήνην, σαφῶς διδάσκοντι ἐῴκει, καὶ οὐκ ἐλέγχοντι.

Si autem sic mutato illo dixerit aliquis, iniuste fecit & pacem soluit, plane docenti & non arguenti similis esset.

Vt magis explanet hoc præceptum, immutat Demetrius exemplum: indeque, sententia eadem custodita, eximit interrogationem. inquit igitur. Quod si aliquis, bonum huius rationis non intelligens, ita idem diceret. Iniuste faciebat Philippus & pacem dissoluebat, plane docenti rem, & non graue peccatum eius arguenti, similis fuisset. Sed etiam Quintilianus eo loco, quem indicaui, idem fecit: exemplumq; posterius immutauit. inquit enim. Quanto enim magis ardet, quàm si diceretur. Diu abuteris patientia nostra, &: patent tua consilia. Eiusdem generis, cuius superiora, manifesto est locus hic pro Archia poeta. Quid enim horum infirmari Gracche potest? Heracleæ ne esse eum ascriptum negabis: apparet enim ita ipsum tractatum acrem ac vehementem extitisse. vt contra eundem futurum fuisse languidum, si Cicero, sublata hac forma, dixisset. Nihil horum infirmari potest. Heracleæ ille ascriptus erat: vt alter etiam hic è Miloniana. qui etiam alia figura admota, grauior adhuc: magisque aptus ad inflammandos animos redditus est. Exhibe quæso Sexte Clodi, exhibe librarium illud legum vestrarum, & quæ sequuntur. Sed eidem etiam idem quod reliquis accidisset, si sine arte hac, interrogationeque pronuntiatus fuisset.

Η δὲ καλουμένη ἐπιμονὴ, ἔστι μὲν ἑρμηνεία πλείων τοῦ πράγματος: μέγιστα δὲ συμβάλλοιτ' ἂν εἰς δεινότητα. παράδειγμα δὲ αὐτῆς τὸ δημοσθένους. Νόσημα γὰρ ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι δεινὸν ἐμπέπτωκεν εἰς τὴν ἑλλάδα * οὐκ ἂν οὕτως ἦν δεινόν.

Quæ autem vocatur ἐπιμονὴ, *est quidem dictio maior re. Plurimum autem prodesset ad grauitatem. exemplum autem ipsius, illud Demosthenis: Morbus enim Athenienses grauis incidit in Græciam: * non fuisset adeo graue.*

Monstrat aliud quasi lumen orationis, quod idem efficiat: id vero vocatum est à Græcis ἐπιμονή. Cicero commorationem appellauit in tertio libro de oratore. qui pænè idem etiam ipsam valere, quod scriptor hic noster, affirmat: hæc enim ipsius verba sunt. Nam & commoratio vna in re permultum mouet. Alexander etiam quidam, vetus magister dicendi, qui scripsit de figuris & verborum & sententiarum, amplificationis aliquid in ea esse debere docuit: qui enim, nisi hoc consilium ipsius foret, re aliqua iam exposita, diutius in ipsa commoraretur, peccaret: ratioque ipsius tota exploderetur: sine causa nanque occupatos auditores teneret, cum aliquid noui præter verba non adferret. contra autem eiusdem loci tractatio, si eo consilio administratur, vt vitium illius facti magis aperiatur: incendanturque ita animi auditorum, reprehendi non potest. inquit igitur ille totum hoc, quod cuiusmodi sit, minime etiam declaratur, μετὰ αὐξήσεως esse debere: pertinereque ad rem amplificandam, quæcunq; vis & natura ipsius sit. Recte igitur dixit Demetrius ipsam plurimum prodesse ad grauitatem orationis gignendam. Exemplum verò quod hoc possit, esse docet locum Demosthenis de falsa legatione, ubi prędicat illo præcipue tempore oportere odisse, ac supplicio afficere proditores, quo magna ipsorum ubertas omnibus in terris existit. Apparet autem locum hunc mancum esse, ac desiderari in eo plura. nam quin defecerit simplex eiusdem rei, ac sine ulla amplificatione narratio, dubitari non potest. Vt enim sæpe supra fecit, ut magis aperiret uim huius formæ, immutauit locum, itaque exposuit rem illam, ut nihil in ea permaneret. sed fortasse etiam exemplum ipsum plenius posuerat: in his nanque uerbis, quæ nunc hic leguntur, summi oratoris,

oratoris, non est commoratio vlla. nisi quis putet Demetrium voluisse tantum locum indicare, qui apud auctorem eo modo tractatus esset, qui postea illic huiuscemodi esse nullo negotio intelligitur: in aliis nanque, quæ posita illic sunt ad permouendos animos, est quod, cum morbum illum δεινὸν vocasset, addidit, in eodem sensu commorans, καὶ χαλεπὸν καὶ πολλῆς τινὸς δυστυχίας καὶ τῆς παρ' ὑμῶν ἐπιμελείας δεόμενον. sequuntur etiam alia huiuscemodi, quæ neminem fallere possent, qui locum in manibus habeat, ac diligenter attendat, quare à me non notabuntur. Non magno prętereà negotio cogitari potest, quomodo commorationem illam fregerit apud Demosthenem Demetrius: si quis enim tenuiter res illas exposuerit, nec diuersis nominibus vtens, idem iterarit: aliquid ve augendi causa addiderit, ille profecto proxime accesserit ad immutationem huius loci, confectam à nostro hoc polito, accuratoque doctore. Sequuntur verò verba ipsius, manifesto olim posita post locum exutum illo ornatu, breuiterque prolatum. Non ita fuisset acerbum ac graue, quemadmodum scilicet fuit cum illo artificio prolatum. Est etiam molestum hac parte, quod non suo loco videtur Demetrius hanc figuram explicasse: supra nanque accurate de vtroque genere figurarum dissetuerat. quare non sine causa dubitaret quispiam, an illam ipsam intelligat hic noster: & si occurreret hoc pacto aliquis huic difficultati. quod, vt testatur quoque Cicero, quidam magistri dicendi non nullas non putabant esse figuras, quas tamen rhetores alii arbitrarentur in eorum numerum esse includendas. nam legi etiam in illud Homeri maxime celebre: ἦ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους, scholion vetus, quod tradit figuram, quæ versibus illis continetur vocari ἐπιμονήν. est autem cum aliquis, cui obiectum sit crimen aliquod: aut denique aliquo modo affinis sit ei culpæ, non expauescit illam, sed expectat ac purgat. quod facit illic Achilles: cum enim vulgo insimularetur, quod ob ereptam amicam iratus factus esset Agamemnoni, non inficiatur, sed recurrit ad illud quod iure suscensuisset.

Τάχα δὲ καὶ ὁ εὐφημισμὸς καλούμενος μετέχοι τῆς δεινότητος: καὶ ὁ τὰ δύσφημα εὔφημα ποιῶν, καὶ τὰ ἀσεβήματα εὐσεβήματα.

Fortasse autem & qui εὐφημισμὸς *vocatur retineat aliquid grauitatis: & qui odiosas res bonis verbis edit, & impia itidem facta pia.*

Ostendit quid sui iudicii sit de alia forma sententiarum, quæ Gręco verbo vocatur εὐφημισμὸς: ipsamque significat se existimare non alienam esse ab hoc genere dicendi. illo autem pacto ipsa est appellata, quia bonis verbis res malę & odiosæ exponuntur. prudentes vero viri, & politi homines cauent quicquam edere, quod statim apud eos, qui audiunt, offendat: & animos ipsorum exasperet: conanturq; quantum possunt id mali, quod in re est, verbo mitigare ac conterere, ne committant, quod rusticus quidam, qui virginem sui loci atq; ordinis amabat: cum enim ipsi soli in via occurrisset, dixit se cupere illam polluere, omnique macula afficere; & auxit potius quàm minueret stultitia sua vitium illius improbi facti. Attigit hanc rationem Quintilianus in ix. libro. vimque ipsius diligenter exposuit: cum autem exemplis illustrare rem vellet, eo etiam vsus est. quod hic ponit Demetrius. Verba ipsius sunt, huic loco, præceptionique valde accommodata. Confinia sunt his celebrata apud Græcos σχήματα. per quæ res asperas mollius significant. nam Themistocles suasisse existimatur Atheniensibus vt vrbem apud deos deponerent. et qui Victorias aureas in vsum belli conflari volebat, ita declinauit. Victoriis vtendum. Plutarchus quoque in Cicerone testatur ipsum hoc animo, cum senatui significaret, interfectos esse ciues illos, qui cum Catilina coniurarant, dixisse Vixerunt: voluisse enim declinare inuidiam eius nominis, cum tamen res eadem ita quoque ostenderetur, cuius proprium nomen ominis etiam causa vitabatur, inquit igitur ille. φθεγξάμενος δὲ μέγα πρὸς αὐτοὺς ἐζήκασιν εἶπεν. οὕτω δὲ Ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ βουλόμενοι τὸ τεθνάναι σημαίνουσιν. Sed redeamus iam ad ea, quæ ab auctore hoc nostro de forma hac traduntur. inquit enim. Fortasse autem qui

vocatus est εὐφημισμὸς, partem aliquam sibi vendicat huius dictionis grauis ac vehementis. explicare verò volens in quo maneat forma hæc, virili genere à Græcis appellata, addit. Et quicunque ea, quæ molesta & odiosa sunt verbo reddit contraria. facitq; artificio quodam suo, ut illa sine odio ac pęna ulla perueniant ad aures eorum, qui audiunt, adiuuat hoc genus dicendi. cum autem hoc præceptum uideatur non omnino planum ac certum, ideo inquit, ut licet existimare, fortasse. nec non venire in partem, qui huiuscemodi aliquid moliatur, eius operis. nam putaret aliquis, non omnino stulte, contrariam rationem, idest si quis uteretur nominibus illis asperis & duris in illis rebus ostendendis, magis aptam esse huic tempori, faciliusque posse animos eorum, qui audiunt, commouere: & ualde incensum esse eum, qui dicit, significare.

Οἷον ὡς ὁ τὰς νίκας τὰς χρυσᾶς χωνεύειν κελεύων, καὶ καταχρῆσθαι τοῖς χρήμασιν εἰς τὸν πόλεμον, οὐχ οὕτως εἶπε προχείρως, ὅτι κατακόψωμεν τὰς νίκας εἰς τὸν πόλεμον: δύσφημον γὰρ ἂν οὕτω, καὶ λοιδοροῦντι ἐοικὸς ἦν τὰς θεάς, ἀλλ' εὐφημότερον, ὅτι συγχρησόμεθα ταῖς νίκαις εἰς τὸν πόλεμον: οὐ γὰρ κατακόπτοντι τὰς νίκας ἔοικεν, οὕτω ῥηθὲν, ἀλλὰ συμμάχους μεταποιοῦντι.

Ceu qui victorias aureas conflare iubebat, & uti pecunia illa ad bellum, non sic locutus est inconsiderate. Percutiamus Victorias ad bellum: odiosum enim ita fuisset, & simile contumelia vexanti deas, sed melioribus uerbis. vtamur uictorijs ad bellum: non enim percutienti Victorias simile fuit, ita prolatum, sed socias sibi facienti.

Exemplo illustrare volens præceptum hoc, inquit. ceu qui cum in magnis angustiis ærarii victorias aureas conflare suaderet: vtiq; pecunia illa ad vsus belli, non ita dixit temere: & ut in buccam veniret agresti homini. Percutiamus victorias ad bellum: ita nanque prolatum ominis loco habitum esset, & in deas illas prorsus contumeliosum fuisset. cauebant vero magnopere veteres & Gręci & Latini homines, rem aliquam alicuius ponderis incepturi, cum illa omnium maxima esset, ne verbum aliquod ipsis ore excideret, quod mali aliquid portenderet. vt etiam cum alicui tristi rei eo tempore occurrebant, ab eo incepto desistebant. κόπτειν dici solitum esse de materia, ex qua pecunia conficitur, cum cuderetur, percutereturque notum est. vnde Aristophanes inquit, cum deterioris notæ virum significare vellet. ἔοικε δ' εἶναι πονηροῦ κόμματος. contra vero illo modo, quo protulit, editum affirmat ipsum mollius multo fuisse: remotumque ab omni tristis rei significatione, cum ostenderit studium alicuius, qui vellet socias sibi asciscere victorias in eo bello, & nullo modo ipsas frangere ac labefactare.

Δεινὰ δὲ καὶ τὰ δημάδεια καί τοι ἴδιον καὶ ἄτοπον τρόπον ἔχειν δοκοῦντα: ἔστι δὲ αὐτῶν ἡ δεινότης, ἔκ τε τῶν ἐμφάσεων γινομένη, καὶ ἐξ ἀλληγορικοῦ τινος παραλαμβανομένου. καὶ τρίτον ἐξ ὑπερβολῆς.

Grauia autem & Demadea dicta, & si proprium & absurdum modum habere videntur. Exoritur autem ipsorum grauitas, ex emphasibus: & ex allegorico quodam assumpto. & quod tertium est, ex hyperbole.

Cum voces quasdam prudentium virorum, qui ratione vsi fugerent tristitiam quarundam rerum: easque verbis immutarent, atque in bonum conuerterent, retinere aliquid grauitatis huius docuisset, nunc adiungit voces etiam multas Demadis orato

ris tales esse, idest acres ac vehementes, & gignere demum hanc formam: quamuis illæ, vt ostendit, suam quandam ac propriam rationem habeant. & quæ non nullis videri possit absurda. Nec tamen cum Δημάδεια inquit, illius ipsius tantum dicta intellexit, sed aliorum nonnullorum assimilia vocibus Demadis ac paria: Vnde autem proficiscatur ac manet, quę in ipsis existit, grauitas docet: nec vnum sane fontem ipsius esse declarat, cum potius ex tribus diuersis inter se rebus ipsa exoriatur: idest ex illis, quæ vocatæ sunt ἐμφάσεις Græco sermone. cum scilicet aliquæ res ante oculos aliquo modo ponuntur, & pręterea ex similitudine quadam allegoriæ, quæ vtilis valde ad id consilium, adsumitur. tertium verò nasci tradit ex hyperbole. nam hoc quoq; Gręcum nomen, cum sit satis notum, tritumque Latinis auribus ponemus. significat autem manifesto cum in aliqua re narranda superatur modus. atque id dicitur, quod simile mendacio existit.

Οἷόν ἐστι, τό. Οὐ τέθνηκεν ἀλέξανδρος ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι: ὦζε γὰρ ἂν ἡ οἰκουμένη τοῦ νεκροῦ: τὸ μὲν γὰρ ὦζεν, ἀντὶ τοῦ ᾐσθάνετο, ἀλληγορικὸν καὶ ὑπερβολικὸν ἅμα: τὸ δὲ τὴν οἰκουμένην αἰσθάνεσθαι, ἐμφαντικὸν τῆς δυνάμεως τῆς ἀλεξάνδρου. καὶ ἅμα δέ τοι ἐκπληκτικὸν ἔχει ὁ λόγος, ἠθροισμένον ἐκ τῶν τριῶν. πᾶσα δὲ ἔκπληξις δεινὸν, ἐπειδὴ φοβερόν.

Cuiusmodi est illud. Non mortuus est Alexander Athenienses: omnes enim terræ odore cadaueris perfusæ essent: illud enim ὦζεν, quo ipse vsus est positum pro ᾐσθάνετο, allegoricum est & simul hyperbolicum: illud autem omnes terras sentire, declarat opes Alexandri. & simul quiddam factum ad consternandum habet ea oratio, collectum ex tribus. omnis autem consternatio graue quiddam est, quia horribile.

Cum plures huiuscemodi voces referat, prima earum est, qua reuocare Demades voluit Athenienses ab illa lætitia, qua perfusi fuere, cum accepissent, nullo certo auctore eius rei, Alexandrum Macedonem, qui tunc bellum in Asia gerebat, mortuum esse: dixit enim, verisimile id non esse significans. si mortuus Alexander esset, vniuersus orbis odore cadaueris perfusus esset. Explicare vero volens Demetrius vim eius vocis, ac verum esse quod dixerat, docere. inquit, illud enim ὦζεν valet hic sensisset, quod sane quin allegoricum sit, dubitari non potest: aliud enim dicitur, aliud significatur: addit autem in eo simul aspici exuperantiam, cum effici non possit ullo pacto quod dicit. præterea adiungit quòd dictum est, orbem terrarum vniuersum sentire, patefacere, & quasi ante conspectum nostrum collocare, Alexandri latum imperium, & potestatem immensam illius fortunatissimi viri. Adiungit pręterea, quod supra non tetigit, quartum quoddam ad idem pariendum mirifice aptum in ea Demadis voce contineri. quod tamen separatum ab illis non sit: nec suam aliquam, certamque crepidinem habeat, sed concretum, coaceruatumque sit ex tribus illis, quæ commemorauit. illud vero vocat ἐκπληκτικόν, idest horribile & factum ad perterrefaciendum, statuque mentis deijciendum. vnde statim colligit, cum tale sit ut valeat consternare, ipsum esse vehemens, & graue, quia omnis perterrefactio, ac maior perturbatio sit vehemens ac grauis: id vero, quia metum inijcit. Animaduertendum autem cum illud appositum ad consternandum, quod in ipsa illa voce fuit, ἠθροισμένον esse dixerit ἐκ τῶν τριῶν, eodem verbo hic vsum ipsum esse, quo supra usus fuit, cum formam dicendi grauem ex tribus itidem figuris coactam esse dixit: & numerus igitur rerum, quæ ambo hęc, pæne eadem, conficiunt: & ratio, qua illa conficiuntur, eadem sunt: in vnum enim locum & eum quidem paruum, trium luminum orationis (quæ tamen cuncta acria ac vehementia sunt) collectio, utrunque efficit ac molitur, nam quod

multo supra indicaui me subuereri in loco Ciceronis, quem in primis acerbum esse oportuit, ne aceruus tot ornamentorum flecteret ac molliret animum eorum, quorum exasperare debebat, non repugnat huic sententię: ea enim parte dixi, qua illic non nulla sunt propria ornatus, ac nullo modo facta commouendis auditoribus.

Τοῦ δὴ αὐτοῦ εἴδους καὶ τὸ, ὅτι Τοῦτο τὸ ψήφισμα οὐκ ἐγὼ ἔγραψα, ἀλλ' ὁ πόλεμος, τῷ ἀλεξάνδρου δόρατι γράφων.

Eiusdem formæ & illud. Hoc plebiscitum non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo scribens.

Vna exposita voce Demadis: valdeq; ipsa illustrata, commemorat similes illi non nullas: quæ aliquando ab aliis acutis viris, magnisque oratoribus editæ essent. prima earum Hyperidis est. dixit igitur ille cum se purgaret, quod plebiscitum scripsisset veteribus multis legibus repugnans (censuerat autem ille, vt inquilini ciues Athenienses fierent: serui liberi, teneraque ętas ac mulieres in Piræeum amandarentur) Plebiscitum hoc non ego scripsi, sed bellum, Alexandri spiculo pro calamo vtens. significauit verò obscure se paruisse tempori: uidisseque periculum, quod immineret ciuitati. quod malum vt vitaret, se contra voluntatem suam inductum esse id facere, quod alio tempore nunquam fecisset. Plutarchus in vita, quam scripsit clari illius oratoris testatur hoc ab Hyperide dictum fuisse: sed etiam Longinus in libro περὶ ὕψους. hoc tantum discriminis est inter ipsos, ac Demetrium. quod hi putant id dictum fuisse ab Hyperide post pugnam Chæronicam, qua Philippus vicit Thebanos & Athenienses: Demetrius verò, cum Thebæ captæ sunt ab Alexandro.

Καὶ τὸ. Ἔοικε γὰρ ἡ μακεδονικὴ δύναμις, ἀπολωλεκυῖα τὸν ἀλέξανδρον, τῷ κύκλωπι τετυφλωμένῳ.

Et illud. Similis enim est Macedonum exercitus, postquam interijt Alexander, Cyclopi excæcato.

Eiusdem generis, quod à Demade inuentum est, aut certe præclare tractatum, esse tradit Demetrius uocem quandam Leosthenis, quę imagine constat: cum enim ille non magnopere pertimescendas esse copias Alexandri, mortuo ipso ostenderet, ait. Similis est Macedonum exercitus, amisso illo duce, Cyclopi excæcato. Plutarchus autem eruditus in primis scriptor in libro, quo subtiliter disputauit vtrum res gestæ ab Alexandro fortunę tribui deberent, an uirtuti, mentionem huius quoq; uocis fecit: ipsiusque indicio cognoui hoc à Leosthene prolatum fuisse. Magnam vero vim habere hanc uocem apparet: ualdeque aptam fuisse ad liberandos omni timore eos, qui metu Macedonicorum armorum antea consternati erant. obuersabatur nanque ante oculos Polyphemus descriptus ab optimo poeta vastissima quædam & immanissima belua, qui statim ut ei oculus, quem vnicum habebat, effossus est, omni facultate nocendi orbatus est: idem igitur subito intelligebatur euenisse de copiis illis, de quibus tunc securo animo Athenienses esse posse à Leosthene dicebatur. Erat igitur ea in uoce & ἔμφασις & ὑπερβολὴ, eademque & acris erat, & facile penetrabat in animos eorum, qui audirent.

Καὶ ἀλλαχοῦ που πάλιν. Οὐ τὴν τῶν προγόνων τὴν ναύμαχον, ἀλλὰ γραῦν, σανδάλια ὑποδεδεμένην καὶ πτισάνην ῥοφῶσαν: τὸ μὲν γὰρ γραῦν ἀλληγοροῦσιν αὐτὴν τοῦ ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλον ἤδη. καὶ ἅμα ἐμφαίνων τὴν ἀδρανίαν αὐτῆς ὑ-

περβολι-

περβολικῶς: τὸ δὲ πτισάνην ῥοφῶσαν, ἐπεὶ ἐν κρεανομίαις τότε καὶ πανδαισίαις διάγουσαν, ἀπολλύειν τὰ στρατιωτικὰ χρήματα.

Et alibi rursus. Non quæ maiorum ætate pugnantem in nauibus, sed vetulam, sandalia indutam & ptisanam sorbentem: illud enim vetulam obscure dicunt pro infirmam & exilem iam. & una patefaciens imbecillitatem ipsius supra modum: illud autem ptisanam sorbentem, quia carnem tunc diuidens & tota dedita epulis, disperderet militarem pecuniam.

Recitat pręterea Demetrius aliam vocem similem superioribus: cuius tamen auctor non omnino mihi notus est. & si ex verbis auctoris suspicari licet fuisse ipsam quoque Leosthenis: illamque, quod omisit facere in proximis duabus, diligenter explanat. est autem hæc occasione hac prolata, ut ego coniicio, cum scilicet quicunq; fuit, qui illam edidit, docere veller, & tanquam ante oculos constituere rempublicam Atheniensium infirmam esse, & confectam senectute: locutus enim de ipsa est, ut de vetula quapiam, quæ diligentia plurima, cotidianisque curationibus vitam tueretur, quare patet hoc esse ἀλληγορίαν, sed ipse, ut dictum est, hæc omnia sedulo explicabit. est igitur ratio ipsius hæc. Nullo modo, qualis fuit maiorum nostrorum ætate, strenuam, pugnantemq; continenter in naui, sed vetulam, sandalia indutam, & ptisanam sorbentem. nam sandalium calceamenti muliebris genus fuisse teneri ac mollis notum est. quo tamen & senes, & ægroti etiam vterentur. id appellauit quoque parasitus Gnatho apud Terentium, cum Thrasonis impotentiam animi ferre non posset, qui se Thaidi dedere volebat: ac facere quod iussisset. Sed Lucianus etiam in libro, quem scripsit de ratione scribendę historię, id vsurpauit. vbi loquitur de Hercule, qui & ipse contra veteris suę vitæ instituta seruiuit Omphalę: & ipse nanq; indicauit, quo malo dignum militem illum putauit Gnatho, illo solitas amicas amatores suos cædere. verba vero Luciani hæc sunt. ἔρια ξαίνοντα καὶ παιόμενον ὑπὸ τῆς ὀμφάλης τῷ σανδάλῳ. Ptisanam cibū fuisse tenuem, ac pęnè potionem, quo cibo in grauiorib. morbis alerent medici ægrotantes notum est. vnde etiam Horatius vas appellauit, siue mensuram certam illius, qua præberi ipsam moris esset. inquit enim - agedum sume hoc ptisanarium orizæ. sed his relictis, videamus quomodo accuratus hic scriptor explicat hoc dictum. Inquit igitur. Illud enim anum, quod allegoriam habet, pro imbecillam & macie enectam positum est, simulque patefacit infirmitatem corporis ipsius eximie, & (vt loquitur etiam ipse) ὑπερβολικῶς. Quod verò addidit. Ptisanam sorbentem, dictum est, quia ipsa tunc epulis ac conuiuiis dedita, perderet in studiis illis uoluptatum, pecunias omnes vsibus belli destinatas: hoc enim valere πανδαισίαν. sumptuosas inquam cenas: mensasque refertas omni genere suauissimarum epularum testimoniis antiquorum, & ratione etiam eius nominis explorata, plane percipitur. Possem ego multas voces Demadis, ad quarum imitationem, exemplarque tres hæ proximæ à Demetrio positæ, factæ sunt, referre: cum enim natura ille factus esset ad hoc dicendi genus acutum: probatumque ualde ingenium ipsius foret, ueteres auctores libenter commemorarunt, quę ipsi apte in mentem uenissent diuersis temporibus. in primis autem Athenęus in tertio libro δειπνοσοφιστῶν plures ponit. narrat etiam Plutarchus in commentario, quo complexus est quasdam Platonicas quæstiones, ipsum solitum esse vocare pecunias illas publicas, quę tenuioribus ciuibus diuidebantur, vt locos in theatro emere possent, gluten reipublicæ, quia illis deliniti pauperes contenti uiuerent illo statu ciuitatis, paterenturque ęquo animo rempublicam regi a diuitioribus. Vnde etiam Cicero, qui in cōsulatu suo coniunxerat ordinem equestrem cum senatorio, in epistola quadam, idem spectans, vocauit conglutinatam illam concordiam. Sed idem etiam in principio uitæ Phocionis, cum se Demades purgaret, quòd multa, & dixisset, & scripsisset contra dignitatem populi Atheniensis, narrat ipsum

psum dicere solitum se ναυάγια τῆς πόλεως πολιτεύεσθαι, & tanquam tabulas quasdam colligere industria sua è naufragio illo magno, quod fecisset ciuitas superiore sæculo suarum amplissimarum fortunarum, quod grauissimus auctor statim refellit, ac uere docet de optimo illo uiro potuisse dici. His autem nunc omissis, quæ apud auctores ipsos legi possunt, redeamus ad ea, quę Demetrij sunt, qui materiam hanc ita concludit.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δημαδείου δεινότητος ἀρκεῖ τοσαῦτα. καί τοι ἐχούσης τι ἐπισφαλὲς: καὶ οὐκ εὐμίμητον μάλα: ἔνεστι γάρ τι καὶ ποιητικὸν τῷ εἴδει. εἴγε ποιητικὸν ἡ ἀλληγορία καὶ ὑπερβολὴ καὶ ἔμφασις: ποιητικὸν δὲ μικτὸν κωμῳδίας.

De Demadea igitur grauitate satis hæc sint. & si illa lubricum quiddam habet & non valde pronum ad imitandum: inest enim & quiddam poeticum in ea forma. si quidem poeticum est allegoria & hyperbole & emphasis: poeticum autem mixtum comœdia.

De grauitate inquit propria Demadis: quaque ille vsus est oportunis valde temporibus satis videri possunt hæc. Demadeam autem ipsam vocat grauitatem, non omnino simpliciterque grauitatem, quia discrepabat aliquantum ab illa, quæ vulgo illo pacto vocaretur. nec tamen non quamuis significet se absoluisse hanc quęstionem, addit, quod ad eam magis explanandam facit: indicandumque requirere illam accuratum in primis sermonem. Et si illa habet in se lubricum quiddam: expositumq; offensioni, quodque non facile aliquis imitetur: cum enim alia non pauca inuenta à quibusdam ingeniosis viris, adhibita non magna cura reddi, exprimique possint, hoc vnum ex illis est, quæ vix, summo etiam studio in eo posito, quispiam exprimeret. huius autem difficultatis causam affert his verbis. Inest enim in hac forma quiddam, quod studii poetarum proprium videtur: magisq; frequens est apud poetas quàm apud oratores. confirmare verò id volens, cum ab aliquo vt incredibile respui posset, inquit. Si quidem poeticum est allegoria, & hyperbole, & emphasis: eadem enim Græca verba posui, quia satis trita sunt in Latino sermone. cum vero olere poesin ipsas has res dixisset, pluraque genera ipsius sint, ac valde inter se distantia, inquit. poeticum autem mixtum comœdia, & in quo quiddam aspersum sit, quod poematis illius naturam sapiat.

Τὸ δὲ καλούμενον ἐσχηματισμένον ἐν λόγῳ, οἱ νῦν ῥήτορες γελοίως ποιοῦσιν καὶ μετὰ ἐμφάσεως ἀγεννοῦς ἅμα, καὶ οἷον ἀναμνηστικῆς: ἀληθινὸν δὲ, σχῆμά ἐστι λόγου μετὰ δυοῖν τούτοιν λεγόμενον, εὐπρεπείας καὶ ἀσφαλείας.

Quod autem vocatum est figuratum in oratione, huius ætatis oratores ridicule tractant & cum emphasi ignobili simul, & tanquam reuocante in memoriam res. Verum autem est figura orationis cum duobus his prolata, idest cura seruandi decorum & ponendi res in tuto.

Cum intersit magni quomodo idem dicatur: uideaturque oratoris proprium esse in omni oratione videre quid rectum sit, ac sine vllo periculo maloque, summam vtilitatem in se habeat, docet accurate quomodo confici debeat, quod vocatur in oratione figuratum. valet autem id studiose, summoq; cum artificio tractatum. ut quod illic boni est, sine incommodo aliquo obtineatur, eo magis autem subtiliter de hoc disserere se oportere existimauit, quia videbat non paucos in eo magnopere peccare. vt narrat. inquit igitur, initio ducto ab eorum accusatione. Quod autem vocatur figuratum

guratum in oratione huius ætatis oratores ridicule tractant. ostendere vero volens quid illic sit ita rude ac stultum, vt risu explodi debeat, addit. Et cum emphasi quadam ignobili simul, & quæ tanquam studeat tantum id in memoriam redigere. cum tamen, si quis verum fructum inde capere velit, vnde sanè percipitur maximus, id acuta quadam, callidaque ratione administrari debeat, & nullo modo aperte ac communi via. paucis autem insimulato errore illorum, cuiusmodi sit verum, dignumq; hoc nomine, figuratum docet. vultque illud esse, cum in ea re, obscure tecteq; prolata, custoditur dignitas: efficiturque quod omni ex parte decet: caueturque itidem ne in magnum odium eius in quem dicitur, incidatur. hoc igitur pacto gignitur hoc bonum, vt declarat. Theon quoque sophistes, quo loco præcipit quomodo instituere adulescentes oporteat, qui arti dicendi incumbunt: huius εὐπρεπείας mentionem fecit, affirmans necesse esse in primis illam in dicendo seruare, vt cum tempus fert vt turpia aliqua alicuius facta proferamus: non aperte id faciamus, suisq; illarum rerum nominibus vtamur, sed obscure. quod docet fecisse Æschinem cum Demostheni obiiceret vitium fœdissimum omnium: dixit enim illum ne purum quidem os habere: partemq; eam corporis vnde vox emittitur. Vnde suspicari possumus locum illum Græci eius oratoris imitatum fuisse Ciceronem, cum pro P. Sestio L. Gellium, vexatum etiam contumeliis à Catullo, insectatus est, atque omni genere maledictorum prosci dit: cum enim idem tangeret non minus tecte honesteq; idem tractauit quàm Æschines, nam inquit. Is interfuit epulis & gratulationibus parricidarum: in quo tamen est me vltus, cum illo ore inimicos est meos suauiatus.

Εὐπρεπείας μὲν, οἷον ὡς ὁ Πλάτων Ἀρίστιππον καὶ Κλεόμβροτον λοιδορῆσαι θελήσας, ἐν Αἰγίνῃ ὀψοφαγοῦντας, δεδεμένου Σωκράτους Ἀθήνησιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ μὴ διαπλεύσαντας ὡς τὸν ἑταῖρον καὶ διδάσκαλον. καί τοι οὐχ ὅλους ἀπέχοντας διακοσίους σταδίους τῶν Ἀθηνῶν. ταῦτα πάντα διαῤῥήδην μὲν οὐκ εἶπεν: λοιδορία γὰρ ἦν ὁ λόγος, εὐπρεπῶς δέ πως τόνδε τὸν τρόπον.

Cum studio quidem decori, ceu Plato in animo habens vexare contumelijs Aristippum & Cleombrotum, qui in Aegina gutturi ac ventri parebant, cum in vinculis esset Socrates Athenis spatio multorum dierum, & non nauigarant ad sodalem & doctorem. & si illi non distabant tot a ducenta stadia Athenis. hæc omnia aperte quidem non dixit: fuisset enim contumelia talis oratio, sed cum dignitate quadam hoc pactó.

Exemplo illustrare cupiens hoc præceptum, & præsertim quale sit, id quod decori seruit, demonstrare, indicat locum eruditissimi uiri: eiusdemq; politissimi scriptoris, ac qui in scribendo solitus est non tantum diligenter sententias ponderare, sed etiam singula verba, & illorum aptam compositionem. Est autem cum in Phædone Plato turpem, eandem tamen iustam maculam inurere volens duobus auditoribus Socratis, qui in malis ipsius rebus, omne aliud animo versabant, quàm quod tempus illud, & officium ipsorum requireret, non aperte hoc tractauit: neque enim eodem pacto aptum fuisset ad illos infamandos, & minime vti oratione illa conuenisset philosopho: quiq; in eadem disciplina diutius vixisset. quamuis illi multis modis inde defecissent, & moribus, institutisq; dissimiles valde essent auctori ipsius ac magistro. spectans igitur quid se facere deceret: nec tamen ferre potens tantam nequitiam, vtrique rei simul seruiuit: & cum vix attigisset improbitatem illam, vel potius proditionem, ita tamen notauit ipsos, vt donec manebit diuinissimus ille scriptor, deleri non possit è vita ipsorum turpissima illa macula, sed quasi in conspectu, & ante oculos omnium versetur. Quod in re narranda, artificioque Platonis demonstrando, Demetrius

trius inquit ὀψοφαγοῦντας, notum est cenas sumptuosas veterum illorum Athenensium, & Romanorum piscibus constasse. quare exprobrauit M. Cicero in oratione in illum, L. Pisoni, quod cum deditus esset gutturis ac ventris voluptatibus, ne in illis quidem aliquid saperet, ac multa carne mensas, non conchiliis aut piscibus extrueret. Quod verò sequitur. δαιμονίου σωκράτους, tanquam expressum fuit a M. Varrone [illegible] περὶ θυσιῶν. vt est apud Nonium: hæc enim verba ipsius testimonii loco citat. quæ manifesto de obitu illius sanctissimi viri prolata sunt. Cum in vinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exodium vitæ.

Ερωτηθεὶς γὰρ ὁ Φαίδων τοὺς παρόντας σωκράτει, καὶ καταλέξας ἕκαστον, ἐπανερωτηθεὶς, εἰ καὶ ἀρίστιππος καὶ κλεόμβροτος παρῆσαν, οὔ φησιν: ἐν αἰγίνῃ γὰρ ἦσαν: πάντα γὰρ τὰ προειρημένα ἐμφαίνεται τῷ, ἐν αἰγίνῃ ἦσαν: καὶ πολὺ δεινότερος ὁ λόγος δοκεῖ, τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἐμφαίνοντος τὸ δεινὸν, οὐχὶ τοῦ λέγοντος. τοὺς μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν ἀρίστιππον, καὶ λοιδορῆσαι ἴσως ἀκινδύνου ὄντος, ἐν σχήματι ὁ πλάτων ἐλοιδόρησε.

Cum enim quæsitum esset è Phædone qui una fuissent cum Socrate, illeq; omnes enumerasset, rursus interrogatus an Aristippus et Cleombrotus præsentes adfuissent, minime inquit: in Aegina enim erant: cuncta enim quæ supra dicta sunt apparent in eo. In Aegina erant. & multo acerbior oratio videtur, cum res ipsa patefaciat quod illic acerbum est, non ille qui dicit. Cum igitur sine metu fortasse Aristippus, sociiq; illius vexari contumeliis possent, figurate tamen Plato conuicium in illos iecit.

Ad locum ipsum veniens in eo sermone, in quo illi vulnerabantur, inquit. cum quæsitum esset è Phædone, vt diceret, qui præsentes adfuissent, illo tempore: ipseque nomine singulos appellasset, rursus interrogatus, an Aristippus & Cleombrotus præsentes illic fuissent. minime inquit: in Ægina nanq; erant loco scilicet valde apto vitę illi colendę, quam amabant. quamuis alio etiam pacto locus ille, vt propinquus, valeret multum ad eorum improbitatem ostendendam. statim autem addit Demetrius. cuncta, quę supra à me diligenter exposita sunt, apparent in illis paucis verbis. ἐν αἰγίνῃ ἦσαν. sequiturque vt magis declaret vere illud schema esse. Multoque grauior acriorq; illo modó oratio intelligitur esse: cum res ipsa patefaciat indignitatem illam, scelusque eorum improbissimorum, ingratissimorumque hominum, non ille, qui loquitur. Quam verò sæpe prosit hæc ratio, seduloq; ab omni accurato scripto re captanda sit, declarare præterea volens Demetrius: Platonisque verissimum iudicium commendare, adiungit, Aristippum sanè alterumq; illum, cum liceret sine metu ullo, periculoq; offensionis maledictis vexare: aperteque vitam illam accusare, tamen Plato figurate tecteq; id fecit: iecitque in illos conuicia miro cum artificio. vnde perspicitur quanto magis id seruandum sit, vbi persona, quæ figi debet contumeliis, non ita nota, improbataq; est. Quod vero tunc fecit Plato, vt tecte & non sine dignitate quadam, insimularet illos, aliis etiam temporibus diligenter custodiuit, cum carperet eos quos non amabat: cum enim Athenas venisset Gorgias Leontinus, postquam statuam illam suam auream Delphis consecrasset, obuiam ei primum factus Plato inquit. ἥκει ἡμῖν ὁ καλός τε καὶ χρυσοῦς γοργίας. respondit autem tunc ipsi magnus ille sophistes. pulchrum profecto & nouum hunc Archilochum Athenæ tulerunt. Vt cum etiam sermonem illius nomine Plato confecisset de arte dicendi, lecto illo Gorgias, ad familiares conuersus inquit. pulchre nouit Plato maledicere: omni enim illa in disputatione studuit Plato astute omni honore & dignitate ipsum spoliare, vt qui omni ratione

tione,qua poterat semper sophistas exagitabat. cum arte igitur plurima & clam Plato(vt docet Demetrius)accusabat aduersarios: neq; tamen id tam tecte facere potuit, vt falleret consilium ipsius: insimulatus enim est aliquando à non nullis antiquis scriptoribus, vt homo maleuolus: idemq; maledicus.

Πολλάκις δὲ ἢ πρὸς τύραννον, ἢ ἄλλως βίαιόν τινα διαλεγόμενοι, καὶ ὀνειδίζαι ὁρμῶντες, χρῄζομεν ἐξ ἀνάγκης σχήματος ὅλου. ὡς δημήτριος ὁ φαληρεὺς πρὸς κρατερὸν τὸν μακεδόνα ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεζόμενον μετέωρον, καὶ ἐν πορφυρᾷ χλαμύδι, καὶ ὑπερηφάνως ἀποδεχόμενον τὰς πρεσβείας τῶν ἑλλήνων, σχηματίσας εἶπεν ὀνειδιστικῶς, ὅτι ὑπεδεξάμεθά ποτε πρεσβεύοντας ἡμεῖς τούσδε, καὶ κρατερὸν τοῦτον: ἐν γὰρ τῷ δεικτικῷ τῷ, τοῦτον, ἐμφαίνεται ὑπερηφανία τοῦ κρατεροῦ πᾶσα ὠνειδισμένη ἐν σχήματι.

Sæpe autem vel cum tyranno, vel cum alio quopiam violento homine loquentes, cum volumus ipsi obijcere aliquid, necessario egemus hac figura tota. Ut Demetrius Phalereus in Craterum Macedonem in aurea sella sedentem altiore loco, & purpuream chlamydem indutum, superbeq; legationes Græcorum accipientem figura vsus inquit, cum vellet notare illum. Accepimus olim legationem obeuntes & nos hos, & Craterum hunc: etenim in illo demonstratiuo hunc, perspicitur superbia Crateri tota irrisa figurate.

Docet aliis quoque temporibus valde vtilem nobis esse posse eandem hanc rationem, & non tantum cum infamare quempiam priuatum, paremq; nobis volumus. Exempli causa, cum animus fert tangere tyrannum, & vt tyrannum, ita aliquem violentum hominem ac ferum. cum quo genere hominum non minus caute gerere omnia oportet, quàm cum illis, quibus licet omnia, quæ volunt; cum ipsis enim inquit colloquentes, ac volentes omnino aliquid ipsis obiicere, tempore aliquando ferente, vt hoc faciamus, necessario egemus figura: oportetque quantum res patitur, fugere opinionem conuiciatoris, ne illi excandescant: indeque incommodi aliquid nobis gignant. Exemplum ponens posterioris huius præcepti, tradit Demetrium Phalereum hoc tractasse commode, & ita vt dignitati suæ seruierit: labemque aspeserit importuno illi homini atque arroganti: nec tamen exasperarit penitus animum ipsius: ille vero erat Craterus Macedo. quem, qualem se illo tempore præbuerit, describit diligenter: omniaque in eo tunc perspici potuisse demonstrat, quæ apta fuerint mouere stomachum Græci hominis ac liberi: cum præsertim se ille contra gentem eam insolenter gereret, ac tanquam delectos inde viros, missos ad eum: quique personam ciuitatum suarum secum ferrent, despiceret. ille igitur vt narrat, figura vsus, ac tanquam velo quodam tegens asperitatem eius vocis, vel potius ostendens non esse illum eo honore dignum, quem sibi arroganter asciscebat, sed totum proficisci à studio inanis laudis, dixit. Accepimus & nos olim, munus legationis obeuntes hos & Craterum hunc ipsum. significauit igitur (nisi fallor) Demetrius non oportere se illum erga eos contumaciter gerere, qui & ipsi olim pares honorum gradus sustinuissent, cum & ille qui se tunc omnibus anteferret, eam personam, quam eo tempore in aliis despiceret, impositam sibi sustinuisset: nec eos, ad quos missus esset, nactus esset tam superbos. Auctor vero hic noster, artificium eius vocis patefaciens, ait. In illo verbo τοῦτον, quod vim habet demõstrandi, & tanq̃ digitum intendit ad rem, cuius nota est, perspicitur superbia Crateri tota irrisa, & figurate notata. Quod purpurea chlamyde indutum fuisse Craterum narrat: ceteraque adiungit, quæ instituta veterum regum decla-

declarant, eodem pænè habitu corporis narrat aliquando visum C. Cæsarem M. Cicero in priore libro de diuinatione, quæ res in illũ magnum odium ciuium concitauit. Verba Ciceronis sunt. Qui cum imolaret illo die, quo primum in sella aurea sedit, & cum purpurea veste processit. & quæ sequuntur. Non repetam autem nunc quod olim accurate exposui, cum quidam ex hoc loco suspicarentur hunc librum Phalerei non esse, quia si id foret, non citasset testimonium sui ipsius: me contra ipso pro argumento vsum esse quod verus auctor ipsius ille sit, qui factum id suum honestum perire noluerit. ideoque monimentis litterarum prodiderit, quod exemplo multorum facere potuerit: presertim cum mirifice conueniat huic loco. gaudeo autem veritate iam patefacta, intelligi me aliquid in hoc vidisse.

Τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ τὸ πλάτωνος πρὸς διονύσιον ψευσάμενον καὶ ἀρνυσάμενον. ὅτι ἐγώ σοι πλάτων οὐδὲν ὡμολόγηκα. σὺ μὲν τοι νὴ τοὺς θεούς: καὶ γὰρ ἐλήλεγκται ἐψευσμένος: καὶ ἔχει τι ὁ λόγος σχῆμα, μεγαλεῖον ἅμα καὶ ἀσφαλές.

Eiusdem formæ est & illud Platonis in Dionysium, qui mentitus fuerat & negauerat. Ego tibi Plato nihil promisi. Tu certe per deos immortales: etenim conuictus est mentitus fuisse: & habet in se oratio illa figuram, amplam simul & à periculo vacuam.

Post vocem Demetrii commemoratam, quæ debuit frangere spiritus arrogantis hominis Crateri, redit ad Platonem: similemq; locum priori indicat, non tamen in aliquo sermone politissimi illius scriptoris inclusum, sed expositum ab ipso in epistola quadam ad Dionis propinquos. & ipse enim quoque ausus est libere loqui cum in iusto, violentoque in primis rege Syracusanorum Dionysio: adhibitaque figura hac refellit ipsum vanitatis, quod aliter si tractasset, & certum exitium sibi procurasset, et parum sapiens iudicatus esset: tota hæc res accuratius adhuc pleniusque in ea epistola exposita est. verba vero, quę hic relata sunt, ita apud ipsum leguntur. cum supra dixisset, se putare nihil ausurum esse Dionysium facere contra ea, quæ priore die pepigisset: ostendissetque illum commotum animo aspexisse se illis oculis, quibus non sine causa quemlibet perturbare potuisset. σοὶ ἔφη ἐγὼ οὔ τι σμικρὸν, οὔ τι μέγα ὡμολόγησα. νὴ τοὺς θεοὺς ἦν δ᾽ ἐγώ. σύ γε ταῦτα, ὅσου νῦν οὗτος δεῖται, μὴ ποιεῖν. Addit autem illic Plato, quod magis adhuc libertatem eius, quę fuerit tunc aduersus potentissimum hominem declarat: ostendit.n. se illico cum ea dixisset, auerso ab eo corpore abiisse. Declarans verò virtutem eius loci, & quam illi tempori apte responderit Plato, inquit Demetrius. Etenim Dionysius mendacii conuictus est, & oratio illa figuram quandam in se continet amplam simul & tutam. Id autem & quia dignitati suæ Plato seruiuit: nec timuit refellere, vt philosophum oportebat, fortunatissimum hominem, nec fuit adeò aperta & conuiciosa, vt aliquid ipsi maioris periculi crearet. quæ duo eodem tempore obtinere arduum ac difficile est.

Πολλαχῇ μέντοι καὶ ἐπαμφοτερίζουσιν. οἷς ἐοικέναι εἴ τις ἐθέλοι καὶ ψόγους εἰκαιολόγους εἶναι θέλοι τις, παράδειγμα τὸ τοῦ αἰσχίνου περὶ τοῦ τηλαυγοῦς: πᾶσα γὰρ σχεδὸν ἡ περὶ τὸν τηλαυγῆ διήγησις ἀπορίαν παράσχοι ἄν, εἴτε θαυμασμός, εἴτε χλευασμός ἐστι: τὸ δὲ τοιοῦτον εἶδος ἀμφίβολον. καί τοι εἰρωνεία οὐκ ὄν, ἔχει τινὰ ὅμως καὶ εἰρωνείας ἔμφασιν.

Sæpe quidem & ancipites sunt. quibus siquis velit esse similis & vituperationes incertas fingere uelit, exemplum erit illud Aeschinis de Telauge:

omnis

omnis enim ferme de Telauge narratio dubitationem afferret, sit ne admiratio, siue irrisio: huiuscemodi autem forma ambigua est. & cum sane ironia non sit, habet tamen faciem quandam ironiæ.

Ostendit inueniri quandoque, atque id quidem non raro, huiuscemodi orationes, quæ obscuriores sint: nec certo declarent sensum eius, qui dicat. suspiciat ne ille atque admiretur, an premat irrideatque rem illam, siue personam. Cum igitur tales sint, dubiumque teneant auditorem, non potest dubitari quin figuratæ sint: hoc enim ipsum figura appellatur, tegere sensum animi sui, & quasi velum quoddam obducere, ne plane perspici posſit quid facere velis: recte igitur, cum dissereret de figuratis vocibus, has quoque orationes complexus est. atque inquit ipsas sæpenumero (voces autem intelligit figuratas) in vtranque partem accipi posse. quid enim significet hoc loco ἐπαμφοτερίζειν, cognoscitur ex ijs, quæ infra ponit. Docet etiam, si quis forte cupidus sit huius orationis, de qua certo statui non posſit, quid valeat, quæ ratio sit illius obtinendę, & quem proponere sibi aliquis debeat ad imitandum: sed antequam indicet, quis recte ordineque ipsam tractarit, tanquam explicat, quę vis ipsius sit: vtiturq; in ea explananda iuncto nomine. in quo vereor ne maculæ aliquid hęserit: cum enim vituperationem primum ipsam vocet, quia statim putetur, qui eam edit, lædere uoluisse, videtur adiungere quod malum eius mitiget, doceatque temperatum esse illic quod lædar, & tanquam cum laude mixtum. cum prius legeretur in excuso exemplari εἰκονοψόγους. ipse verius putaui esse, si legeretur εἰκαιοψόγους quemadmodum sane inueni in antiquo libro, nisi quod in plures particulas hoc verbum illic discerptum est in alio exemplari, calamo itidem perscripto, sed non tam vetere, inueni sine illo paruo o, quod in medio est, εἰ καὶ ψόγους. priorem verò partem eius iuncti nominis, cum multis nominibus coniungi solere, cum illic temeritatem inesse ostendi oportet, notum est. appellatur enim εἰκαιοβουλία temeritas in consilijs capiendis. εἰκαιολογία oratio temere & inconsiderate edita, multaque alia huiuscemodi, vt non magno negotio apud optimos auctores inuenire licet. quare non temere putaui illo modo emendari posse, & tamen totam rem notam esse uolui, si forte lapsus sim: inquit igitur, si hoc verum est. Quibus orationibus si quis similis esse studet & fingere vituperationes incertas & dubias, quod est vt supra admonui, ita illas conformare vt capi posſint pro duabus diuersis rebus; exemplum esse poterit illud Æschinis Socratici: hunc enim Æschinem sodalem optimi viri sine dubio significat. qui cum scripsisset elegantisſimos sermones, vnum etiam ex illis confecit vocatum Telaugem. idest cuius index erat nomen eius viri, de quo multa in eo sermone commemorabat. narrauit hoc, cum ipsius dialogos enumeraret, in eius vita Laertius Diogenes. sed etiam Athenæus in V. libro δειπνοσοφιστῶν, cum probare uellet philosophos multos superasse priscos comicos in studio notandi mores hominum: omnique genere maledictorum in alios iaciendo, dixit Æschinem Socraticum cum alijs etiam maledixerit in sermone vocato Telauge, illum etiam ipsum Telaugem maledictis fixisse. & vt sordidisſimum hominem abiectiſsimumque insimulasse. cum pallij, quod gestaret singulis diebus exiguam mercedem fulloni solueret: cinctusque corio ambularet. calceamentaque haberet è sparto vilique admodum materia, & ipsa prętерea putrida. quare cum infra Demetrius tradat omnem illam narrationem de Telauge incertum auditorem tenere, vituperationi ne hoc dederit ipsi, an laudi, perspicitur indicio hoc Athenæi significare auctorem nostrum uoluisse rationem hanc ipsam. quis enim nescit huiuscemodi cultum corporis nasci posse ab auaritia, & sordibus? vt etiam à magnitudine animi & contemptu omnium deliciarum? qualis fuit in Antisthene, & Diogene & alijs multis grauibus & honestis viris: & si Athenæus existimat uoluisse Æschinem infamare illum, de quo hæc memoriæ mandauit, & turpisſimas notas vitæ illius inurere. cum igitur affirmasset Demetrius vsque ad finem ferme narrationis eius suspensum auditoris animum teneri, fuerit ne illa admiratio, siue irrisio, adiungit. hæc verò forma anceps est, & vtrique tempori seruit. cumque iro-

nia nullo modo ſit, continet tamen in ſe ſpeciem quandam, ſimilitudinemq́ue illius fictæ ſimulatęque orationis.

Δυύαιτο δ' ἄν τις καὶ ἑτέρως σχηματίζειν, οἷον οὕτως. ἐπειδὴ οὐ πράως ἀκούουσιν οἱ δυνάσται καὶ δυνάστιδες τὰ αὑτῶν ἁμαρτήματα, παραινοῦντες αὐτοῖς μὴ ἁμαρτάνειν, οὐκ ἐξ εὐθείας ἐροῦμεν, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρους ψέξομεν τινὰς τὰ ὅμοια πεποιηκότας.

Poſſet autem aliquis & aliter figura inuoluere, ceu ſic. Quia non libenter audiunt reguli & opulentæ feminæ ſua peccata, cum ſuademus ipſis non peccare, non recta via dicemus: ſed ſiue alios quoſpiam vituperabimus, qui ſimilia fecerunt.

Rationem aliam extare tegendi ſenſum animi ſui: figuręque auxilio ponendi ſe extra periculum, declarat. quæ autem illa ſit ſtatim exponit. Cum enim inquit dynaſtæ, ideſt reguli: opulentique homines: eodemque pacto reginę, minime æquo animo ferant cum audiunt, in quibus ipſę labuntur ac peccant, ſi volumus admonere illos, & vitam eorum emendare, nullo modo recta expeditaque via vtemur, neq; eos erraſſe dicemus, ſed artificium adhibebimus, & aliquid eorum faciemus, quę tempore illo ipſe facienda iubet: cuncta enim eandem vim habebunt: malumq́;, quod inde naſci poſſet, à nobis depellent. Initium narrationis huius duobus modis legitur, nec tamen ſententia ipſa variatur: quidam enim libri habent ἀηδῶς: alii vero οὐ πράως. poſterius vero hoc in vſu magno eſſe: dicique ab optimis auctoribus quempiam aliquid πράως φέρειν, aut contrà, ſexcentis exemplis Plutarchi, ſi opus eſſet, confirmare poſſem. Sed eiuſdem etiam teſtimonio percipitur vtroque modo hic recte legi poſſe, cum vicino in loco ambo ipſa coniunxerit. inquit enim, cum de iocis ſubtiliter diſſereret in ſecundi libri ſympoſiacón capite primo. καὶ πάλιν εἰς φαλακρότητα πράως φέρουσιν: εἰς δὲ πήρωσιν ὀφθαλμῶν ἀηδῶς. Quare hoc relicto, præcipit primum Demetrius vt audientibus illis, vituperemus aliquos, qui eadem geſſerint.

Οἷον πρὸς Διονύσιον τὸν τύραννον κατὰ Φαλάριδος τοῦ τυράννου ἐροῦμεν, καὶ τῆς Φαλάριδος ἀποτομίας. ἢ ἐπαινεσόμεθα τινὰς Διονυσίῳ τὰ ἐναντία πεποιηκότας, οἷον Γέλωνα ἢ Ἱέρωνα, ὅτι πατέρες ἦσαν ἐῴκεσαν τῆς Σικελίας καὶ διδάσκαλοις: καὶ γὰρ νουθετεῖται ἀκούων ἅμα καὶ οὐ λοιδορεῖται, καὶ ζηλοτυπεῖ τῷ Γέλωνι ἐπαινουμένῳ, καὶ ἐπαίνου ὀρέγεται καὶ οὗτος.

Ceu ad Dionyſium tyrannum contra Phalaridem tyrannum dicemus & Phalaridis feritatem. vel laudabimus aliquos qui contraria Dionyſio fecerint. ceu Gelonem vel Hieronem, qui tanquam parentes Siciliæ & magiſtri fuere: etenim admonetur qui audit ſimul & non contumelia vexatur, & æmulatur Gelonem, quem videt laudari, & ipſe laudem appetit.

Vt facilius res cognoſcatur, exemplo etiam quod præcipit, illuſtrat. dicens, ceu ſi ſtudeat aliquis Dionyſium ab ea ſęua iniuſtaq; regnandi ratione remouere, cum merito illa magno in odio ſit omnium mortalium, contra Phalarin tyrannum in eadem tellure natum verba faciet: ipſiuſque immanitatem accuſabit. Vel addit, ornabit aliquem, ſummiſque laudibus in cælum feret qui vitam contrariam vitę quam ipſe Dionyſius agit, egerit, exempli cauſa, Gelonem & Hieronem: neque enim defuerunt

in illa etiam insula, qui summam potestatem adepti, recte & ordine remp. administrarint: eadem enim charitate aduersus Siculos vsos fuisse hos narrat, qua parentes liberorum commoda tueri consuerunt. vitęque praeceptores eos, qui à parentibus ipsis traditi sunt, vt eos instituant: optimisque artibus imbuant. Addit autem, cum hoc sedulo fit, illum, qui audit admoneri, quam vitam colere debeat, emendarique. nec tamen aperte ipsi obiici praeteritam vitam, nec tanquam ipsum vexari contumeliis, vt putaret ille, quamuis falso, fieri, si sine hoc artificio ac velo res tractaretur. significat vero priorem illam rationem, cum vituperatur ille, qui similem vitam coluerit. vt statim verbis, quae sequuntur, posterior notatur, cum scilicet coram ipso laudamus eum, qui dissimiliter se gesserit: tunc enim ille, quem emendare conamur, si homo est, & non omnino perditus ac desperatus, rapitur ad illum imitandum: nasciturque in animo ipsius cupiditas aliqua eiusdem laudis.

Πολλὰ δὲ τοιαῦτα παρὰ τοῖς τυράννοις. οἷον Φίλιππος μὲν, διὰ τὸ ἑτερόφθαλμος εἶναι, ὠργίζετο, εἴ τις ὀνομάσειεν ἐπ' αὐτοῦ κύκλωπα, ἢ ὀφθαλμὸν ὅλως.

Multa autem huiuscemodi apud tyrannos, ceu Philippus quidem, quia altero oculo orbatus erat, irascebatur, si quis appellasset praesente illo Cyclopem, vel oculum omnino.

Testatur nunc Demetrius, exemplis multis positis, quàm oporteat cauere iracundiam earum personarum, & quàm facile sit apud ipsos in omni sermone offendere. vnde magis intelligitur vtilitas superioris praecepti, quod iubet tegumento aliquo inuoluere quod contra illorum sensum dicitur: narrat enim Philippum Macedonum regem, illum Alexandri patrem, quia altero oculo captus erat, irasci solitum, si quis coram eo appellasset Cyclopem. quem notum est Homerico carmine vnum tantum oculum habuisse. aut demum si quis oculum nominasset: ita enim quoq; redibat ipsi in mentem suum incommodum, existimabatq; sibi obiici illud vultus dehonestamentum. quamuis non sine gloria id ipsi contigisset, vt acerrimus ipsius inimicus Demosthenes fateri coactus est, qui hoc quoq; cum magna hominis laude, audiente omni populo Atheniensi: vt ipsum illum populum excitaret, praedicauit. Plutarchus praeterea in eo loco sympotiacôn, vnde paulo supra testimonium ipsius citaui, narrat regem Antigonum, qui & ipse erat eodem habitu oris, & si aliquando id dixerat in se ipsum: luseratque in suam illam cęcitatem, tamen iniquo admodum animo tulisse, cum id ipsi obiecit Theocritus Chius: iussit enim ipsum interfici. quę res etiam memorię prodita est à Macrobio in Saturnalibus, quod indicare volui, cum sit locus ille mancus, mutilusque apud Plutarchum. Quod autem valet ad id, quod nunc narrat Demetrius, confirmandum, non solum opulenti viri irascuntur, siquid temere dictum est, quod in ipsos aliquo modo cadat: verum etiam priuati homines. vnde tamen non tantum mali nobis creari potest. Cognoui ego moderatum hominem & ipsum, vt Philippum, luscum, qui valde perturbatus est, cum familiaris quidam, laudans ipsi filiam, ita cum eo egisset. profecto illa, nisi me prorsus amor caecum reddidit, multis & animi & corporis dotibus praedita est: vix autem ille cohibuit iracundiam. Magis igitur cauenda est omnis huiuscemodi apud principes viros offensio. quare confugere oportet ad id quod ipse praecepit, si quis omnino vult vtilitatis aliorum causa hoc periculum subire.

Ἑρμείας δ', ὁ τοῦ Ἀταρνέως ἄρξας, καί τοι τἄλλα πρᾶος, ὡς λέγεται, οὐκ ἂν ἠνέσχετο ῥᾳδίως τινὸς μαχαίριον ὀνομάζοντος, ἢ τομὴν, ἢ ἐκτομὴν, διὰ τὸ εὐνοῦχος εἶναι. ταῦτα δ' εἴρηκα ἐμφῆναι βουλόμενος μάλιστα τὸ ἦθος τὸ δυναστικὸν, ὡς μάλιστα χρῄζον λόγου ἀσφαλοῦς, ὃς καλεῖται ἐσχηματισμένος.

Hermias autem, qui Atarnei dominus fuit, & si reliqua in vita mitis erat (vt fertur) non æquo animo passus esset, siquis appellasset cultrum, vel sectionem, vel exectionem, quia eunuchus erat. hæc autem dixi patefacere volens maxime naturam principum virorum, maxime requirentem orationem, quæ minime in lubrico versetur: vocatur vero illa figurata.

Non contentus superiore exemplo Demetrius, alterum ponit: narrat enim Hermiam, qui exectus erat, cum munitissimi oppidi dominus esset, opibusq; floreret, nequisse pati quempiam μαχαίριον nominare: ita enim Græci vocabant ὑποκοριστικῶς cultrum, quo virilitas adimebatur: & vt hoc iram eius mouebat, ita etiam verbum omne, quo eodem sermone significaretur exectio. quia statim redibat illi in memoriam habitus ille corporis: putabatque sibi fortunam illam iniquam exprobrari: & si ille, vt ostendit Demetrius vulgo dictum creditumq;, mitis ingenio erat: nec vestigium vllum asperitatis in moribus vitaque eius apparebat. quod facilius etiam existimari potest, quia Aristoteles amicitiam ipsius coluit: & ad eum se aliquando, in eum locum, vbi regnabat, contulit. qui tamen philosophus insimulatus à non nullis est, quod carmen in illum plenum honoris scripsisset, quia id personę ipsius conuenire non videbatur, tot tantisque laudibus ornare hominem, quem non nulli τρίπρατον quasi pessimum mancipium: deterrimæque condicionis seruum vocabant. ἐκτομὴν Herodotus propinquo in loco bis vsurpauit, cum de facto illo Periandri sęuo loqueretur, qui misit filios trecentorum nobilium Corcyrensium ad Aliattem regem vt execarentur: cum enim significare hoc vellet inquit. ἐπ' ἐκτομῇ. M. vero Varro de re pecuaria vbi scripsit. De quibus admirandum scriptum inueni. exemptis testiculis, si statim admiseris, concipere, hoc ipsum verbum Græcum expressit: hæc enim Aristotelis, qui id memoriæ prodidit, verba sunt. Συμβαίνει δ' ἤδη ταῦρον ἐκτμηθέντα καὶ εὐθὺς ἐπιβαίνοντα, ὀχεῦσαι καὶ γεννῆσαι. Addit autem statim Demetrius se hęc commemorasse studio declarandi mores naturamque principum virorum: patefacere volentem, quàm caute cum illis agere oportet: vtique oratione minime lubrica, atque ancipiti: sed contrà tuta & ab omni prolapsione vacua, quam orationem affirmat vocari figuratam.

Καί τοι πολλάκις καὶ οἱ δῆμοι οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ δέονται τοιούτου εἴδους τῶν λόγων, ὥσπερ οἱ τύραννοι. καθάπερ ὁ ἀθηναίων δῆμος, ἄρχων τῆς ἑλλάδος. καὶ κόλακας τρέφων, καὶ κλέωνας, καὶ κλεοφῶντας. τὸ μὲν οὖν κολακεύειν, αἰσχρόν: τὸ δὲ ἐπιτιμᾶν, ἐπισφαλές: ἄριστον δὲ τὸ μεταξὺ, τουτέστι τὸ ἐσχηματισμένον.

Et sane sæpe & populi magni & potentes egent huiuscemodi formæ orationis, quemadmodum tyranni. veluti populus Atheniensium, qui Græciæ principatum obtinet, & assentatores alit, & Cleones, & Cleophontes. assentari quidem igitur, turpe est: reprehendere lubricum: optimum autem quod interiectum est inter hæc, idest figuratum.

Adiungit Demetrius vt prudens vir, & bene harum quoq; rerum peritus, non hoc tantum seruari diligenter debere in sermonibus colloquiisque cum tyrannis, verum etiam vbi aliquis verba facit ad populum aliquem opulentum, & qui viribus suis magnopere fidat: aptamque illi quoque tempori vehementer esse formam hanc dicendi, tectam scilicet, & caute pedetentimque progredientem, testatur. Animaduertendum autem de hac re sensisse hunc nostrum auctorem cum Aristotele: ipse enim quoque in libris, quos scripsit de rep. declarat eandem esse indolem tyrannorum, & quo

rundam

cundam populorum, eorum scilicet quos res nimis secundæ corruperint & in iisdem rebus ipsos labi ac peccare. quare cum probet omnibus partibus sententias eius familiæ, existimari quoque hoc argumento potest ipsum hęc à Theophrasto accepisse, ac verum Phalereum esse. quos autem populos, florentes opibus, intelligat, significare volens, appellat populum Atheniensem, quem dicit imperium Græciæ obtinuisse. quippe quum similitudinis multum haberet cum institutis tyrannorum: aleretq; vt illi, assentatores, è quibus etiam non nullos nominat vt Cleonem, & Cleophontem. Cleonis vt turbulenti ciuis, eloquentisque hominis meminit quoque Cicero. alterius etiam vitam Aristophanes notauit. sed memoriæ quoque proditum est Platonem comicum refertam conuiciis in illum fabulam docuisse. Comprobare verò volens Demetrius requiri maxime illo quoque tempore, cum scilicet aliquis agit cum fortunata & impotenti multitudine, accuratam & quasi inuolutam orationem, ostendit, quæ vitia incommodaque veram hanc tectamq; rationem ex vtraque parte cingant, & quibus malis se exponat qui ipsam non adhibuerit. inquit enim assentari illi & ad voluntatem loqui, turpe est & minime dignum viro: accusare verò & libere reprehendere, lubricum ac periculosum. quare optimum est quod medium est, & interiectum inter illa, idest figuratum.

Καί ποτε αὐτὸν τὸν ἁμαρτάνοντα ἐπαινέσομεν, οὐκ ἐφ' οἷς ἥμαρτεν: ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐχ ἡμάρτηκεν. οἷον τὸν ὀργιζόμενον, ὅτι χθὲς ἐπῃνεῖτο, πρᾶος φανεὶς ἐπὶ τοῖς τοῦ δεῖνος ἁμαρτήμασι: καὶ ὅτι ζηλωτὸς τοῖς πολίταις συνέστη: ἡδέως γὰρ δὴ ἕκαστος μιμεῖται ἑαυτόν: καὶ συνάψαι βούλεται ἐπαίνῳ ἔπαινον. μᾶλλον δὲ ἕνα ὁμαλῆ ἔπαινον ποιῆσαι.

Et aliquando ipsum illum qui peccat laudabimus, non ob ea quæ peccat; sed ob ea quæ non peccauit. ceu ira commotum, quod heri laudabatur, mitis cognitus in peccatis illius: & quod dignus, quem æmularentur, à ciuibus habitus est: libenter enim vnusquisque imitatur se ipsum, & conatur laudem laudi adnectere: potius autem vnam æquabilem laudem facere.

Addit nunc aliam rationem, & ipsam callidam, & quę consilium suum tegat: longeque aliud efficere studeat, quàm id quod tunc moliri videtur. auctor enim est nobis, vt aliquando quempiam laudemus: fortunatum scilicet hominem, & cuius opes magnę sint, qui in aliqua re lapsus est ac peccauit, non tamen iubet nos eum celebrare ob ea, quæ improbe fecit: hoc enim culpam in se haberet: nec probari vllo pacto posset, sed ob ea, quæ recte in eodem illo genere aliquando administrauit. vt autem præceptum hoc explanet, ad certum erratum accedit, & tanquam exemplum huius rei esse vult iratum huiuscemodi aliquem opulentum hominem, grauiterque animo commotum, quem si aperte corrigere vellemus, non sine periculo id faceremus: nec aliquid præterea proficeremus. vult igitur nos ita cum eo agere: doceręq; illum pridie, præteritoq; demum aliquo tempore, cuius tamen facile recordari possit, mirifice laudatum fuisse, quod lenem se clementemque præbuerit, in alicuius personæ, quam demonstrabimus delictis: omnesque eum, qui tali animo esset, suspexisse fortunatumque iudicasse. Rationem autem statim huius præcepti hanc reddit: affirmat enim singulos homines libenter imitari semet ipsos, cupereque veteri suę laudi cumulum addere, vel potius vt ostendit, rem augere volens, vnam æquabilem: nec interruptam contaminatamque laudem acquirere, quod illo tempore nullam in partem commissum fuisset ab illo, qui cum paulo antea latus in cęlum summis laudibus fuisset, non multo post mutato animo irę paruit, ac crudeliter in aliquem animaduertit.

Καθόλου δὲ ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μέν τις, κύνα ἔπλασεν: ὁ δὲ, βοῦν: ὁ

δὲ, ἵππον, οὕτω καὶ πρᾶγμα ταυτὸν, ὁ μέν τις ἀποφαινόμενος καὶ κατηγορῶν φησιν. ὅτι δὲ ἄνθρωποι χρήματα μὲν ἀπολείπουσι τοῖς παισίν: ἐπιστήμην δὲ οὐ συναπολείπουσι, τὴν χρησομένην τοῖς συναπολειφθεῖσι, τοῦτο δὲ τὸ εἶδος τοῦ λόγου, ἀριστίππειον λέγεται.

In vniuersum autem quemadmodum eandem ceram, hic quidem, canem finxit : hic autem, bouem : alter vero quidam, equum, sic & eandem rem, hic quidem enuntians & prædicans inquit. quod vtique homines pecunias quidem filijs relinquunt : scientiam autem simul non relinquunt, quæ vti possit pecunijs relictis. hæc autem forma orationis, Aristippea dicitur.

Intelligens Demetrius naturam eam esse orationis, vt flecti facile possit: & aliter atque aliter conformari, inde nasci affirmat, vt diuersa ingenia sententiam eandem diuersis modis fingant. quod vt traderet hic locus requirebat, in quo de orationis figmento disputabat. ostendit igitur summos scriptores, suisque singulos in generibus valde probatos, hoc seruasse: atque in eam formam, quam vtilem in primis putabant, redegisse. quibus tamen omnibus in eo inter se conueniebat, vt artificio vterentur: & non plane more idiotarum agerent. quamuis diuersa ratio foret tegendi sensum animi sui, & perueniendi quò vellent. Inquit igitur, simili in principio præceptionis huius vtens. Vt in vniuersum de hoc, quid sentiam, ostendam, ceu eandem ceram (ceram vero valde similem in hoc esse orationi & Plato antea dixerat, & Cicero posteà ab illo acceptum testatus fuerat) ceu inquam eandem ceram hic, plastes scilicet, & qui aliquid ea materia format, ita fingit vt canem referat: alter vero ex illa bouem fabricatur: vt alius quidam equum, quæ dispares formæ sunt, cum materia prorsus eadem sit, eodem pacto vnam eandemque rem aliquis scriptor exponit: euoluens vim illius, indicansque quid sit, ea ratione qua ipse accurate docet. alii autem, vt infra ipse diligenter tradit, alia ratione vtuntur. non potest autem negari, quin hoc proficiscatur à diuersis ingeniis, iudiciisque inter se valde discrepantibus, cum omnes hi, quorum exempla ponit, ex eodem fonte manarint, audiuerintq; diu sedulo de rebus bonis ac malis quærentem Socratem. sententia vero exposita simpliciore illa via, tradit eam formam orationis solitam ab Aristippo illo Cyrenaico, Aristippeam vocari.

Ετέρος δὲ τὸ αὐτὸ ὑποθετικῶς προοίσεται, καθάπερ ξενοφῶντος τὰ πολλά. οἷον ὅτι: δεῖ γὰρ οὐ χρήματα μόνον ἀπολειπεῖν τοῖς αὐτῶν παισὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμην, τὴν χρησομένην αὐτοῖς.

Alius autem idem more præcipientis edet, veluti Xenophontis multa. ceu quod. Opus enim est non pecuniam solum relinquere suis filijs, sed etiam scientiam, quæ utatur illa.

Quemadmodum alii quidam idem aliter dicerent docet, qui præceptum vitæ accommodatum inde conformarent, & tanquam ὑποθήκην (id enim quoq; in aliis non nullis valet hoc Græcum nomen) illud ederent. cuiusmodi sunt inquit bona magnaque pars eorum, quæ à Xenophonte monimentis litterarum prodita sunt. vbi tractat aliquid, quod ad vitam ornandam pertineat. Animaduertendum autem edi illud, vt magistri dicendi Græci loquuntur, κατὰ ἄρσιν καὶ θέσιν. Sed etiam Aristoteles in primo de arte dicendi, quo loco docet quomodo propinquæ sibi res immutari possint & ex præcepto laus fingi, contraque, eandem esse formam ὑποθήκης indicat: inquit enim.

οἷον ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλὰ τοῖς δι᾽ αὑτόν. cum enim admoneat nos pręceptum hoc, ne multum nobis arrogemus ob ea bona, quæ à fortuna accepimus, sed ob ea quæ labore industriaquę nostra comparauimus, manifesto id quod ostendi, illic quoque seruatur.

Τὸ δὲ ἰδίως καλούμενον εἶδος σωκρατικὸν, ὃ μάλιστα δοκοῦσι ζηλῶσαι αἰσχίνης καὶ πλάτων, μεταρυθμίσειεν ἂν τὸ πρᾶγμα τὸ προειρημένον εἰς ἐρώτησιν ὧδέ πως. οἷον ὦ παῖ πόσα σοι χρήματα ἀπέλιπεν ὁ πατήρ, ἢ πολλά τινα καὶ οὐκ εὐαρίθμητα; πολλὰ ὦ σώκρατες. ἆρα οὖν καὶ ἐπιστήμην ἀπέλιπέ σοι, τὴν χρησομένην αὐτοῖς;

Quæ autem proprie vocatur forma Socratica, quam maxime videntur imitati esse Aeschines & Plato, mutaret rem prædictam in interrogationem hoc pacto. ceu. ò puer quantam pecuniam reliquit tibi pater. num magnam & quam non facile aliquis enumeraret? magnam ò Socrates. Nunquid igitur & scientiam tibi reliquit, quæ vti possit ipsa?

Tertiam formam eiusdem, quasi materiæ, quam proprie ab auctore ipso Socraticam vocatam tradit, cuiusmodi sit declarat. eam autem in primis celebratam ab Æschine & Platone fuisse affirmat. illa vero forma: quiq; ipsam exprimere velint, quomodo idem conformaturi fuerint accurate docet: paulatimq; ipsos, quęrendo aliquid ex eo cum quo disputarent, rem perducturos esse quo vellent ostendit, & tanquam co acturos ita sibi illum assentire. Huius quoque rationis exemplum est apud Ciceronem in primo libro de inuentione, erutum ex sermonibus Æschinis ipsius Socratici.

Proprie vero vocatam Socraticam rationem hanc dicit, quia superiores quoque ita appellari vere possent: cum ab eo primum fluxissent, & in ipsius sermonibus crebrò à Socrate vsurpatæ fuissent: copiosus nanq; in omni disputatione & varius ille fuit, quia tamen postea ipsis è numero sodalium, auditorumq; Socratis, certi quidam delectati sunt, inde nomen acceperunt. cum contra hæc vetus nomen retinuerit, & ab auctore ipso vsque ad id tempus appellaretur. Verbum μεταρυθμίσαι, quo vsus est hic Demetrius, significare volens mutare, & in aliam formam traducere, elegans est: non valet enim solum ῥυθμὸς numerum orationis & omnis soni, verum etiam speciem & formam cuiuslibet corporis: & id denique quod altero hoc uerbo μορφὴ appellabatur, quem rhythmũ vi illius præpositionis conuersum tunc fuisse apparet. Vsurpauit quoque ipsum apte Aristoteles in x. libro de moribus ad Nicomachum, cum doceret difficile esse in certo quodam genere mortalium, animum oratione mutare, & à praua illa vita, quam diu amarunt, ad honestiorem traducere: intelligit autem multitudinem hominum, & eos qui bonas artes ne primorib. quidem labris vnquam gustarunt. inquit igitur, cum quos intelligeret, significasset. τοὺς δὴ τοιούτους τίς ἂν λόγος μεταρυθμίσαι; Sed etiam in primo eorum librorum, quos scripsit de principiis rerum naturalium: docens enim quæ remedia veteres illi soliti essent adhibere, ne caperentur, cum differebatur de vno, inquit. Διὸ οἱ μὲν τὸ ἐστὶν ἀφεῖλον· οἱ δὲ τὴν λέξιν μετερύθμιζον, ὅτι ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστι, ἀλλὰ λελεύκωται. & quę sequuntur. Quod ad sententiam ipsam facit, quæ tot modis variatur. tres autem illi fuerunt, vt animantes etiam eodem numero, quæ (vt initio docuit) ex eadem cera diuersæ inter se fingerentur. est sane illa nunc communis, et vulgo etiam celebrata, vt pauci contra sunt, qui quod fieri oporteret, & verum esse sentiunt, efficiant: Socrates tamen existimatur primus hoc vidisse. atq; hunc errorem hominum solitus esse exagitare, qui in re tanti momenti tam valde peccarent. Proditum hoc etiam memoriæ est in sermone illo, qui falso putatur esse Platoni attributus. vocaturq; Clitipho: ille enim ipse Clitipho hoc de Socrate narrat; osten

ditq; se sæpe solitum esse illum admirari, ac summis laudibus in cælum ferre, cum hoc toto pectore faceret: acriterque inueheretur in homines tam magnæ culpæ affines.

Ἅμα γὰρ καὶ εἰς ἀπορίαν ἔβαλε τὸν παῖδα λεληθότως: καὶ ἀνέμνησεν, ὅτι ἀνεπιστήμων ἐστὶ, καὶ παιδεύεσθαι προετρέψατο. ταῦτα πάντα ἠθικῶς καὶ ἐμμελῶς, καὶ οὐχὶ δὴ τὸ λεγόμενον τοῦτο ἀπὸ σκυθῶν.

Simul enim et hærere animo clam fecit puerum, et redegit ipsi in mentem quod imperitus est, & impulit ipsum vt disceret. hæc vero omnia morate & eleganter, & non, ut uulgo fertur hoc à Scythis.

Explicans bona formæ huius dicendi Demetrius & quantum illa valeat ad vitam hominum corrigendam testificans, inquit. Eodem tempore qui ita egit, puerum illum perturbauit: hærereq; animo fecit, atq; id quidem sensim ac leniter: redegitque ipsi in memoriam expertem eum omnis disciplinæ esse: hortatusque est vt excoleret animum, atteque aliqua ad vitam vtili imbueret. Et, in quo tota posita est vis huius rationis, docet id tractatum esse cum artificio magno, & non inconsiderata quapiam & agresti via, vt vulgo ferebatur esse illa Scytharum, qui nulla ratione habita personarum, nec temporis, præcise semper inhumaniterque respondebant. huius prouerbii supra mentio facta est. vbi de perspicuitate disseruit. Antequam autem declinatam fuisse tunc rationem hanc importunam, valdeque alienam dixisset, significare volens virtutem omnem in ea re adhibitam, quæ locum illic habebat, inquit id factum esse morate & eleganter, idest seruatum in eo esse quod politus vir, & qui nihil culpæ admittat in colloquiis: demumque omnia sua facta aspergat sale ac lepore, faceret.

Εὐημέρησαν δ᾽ οἱ τοιοῦτοι λόγοι τότε ἐξευρεθέντες τὸ πρῶτον: μᾶλλον δὲ ἐξέπληξαν τῷ τε τιμητικῷ, καὶ τῷ ἐναργεῖ, καὶ τῷ μετὰ μεγαλοφροσύνης νουθετικῷ. περὶ μὲν δὴ πλάσματος λόγου, καὶ σχηματισμῶν ἀρκείτω ταῦτα.

Probati autem tunc magnopere fuere hi sermones, qui illo primum tempore inuenti sunt: vel potius stupore implerunt omnes, & ob illud quod in ipsis erat factum ad castigandum, & ob euidentiam, & quia in ipsis quiddam quod admoneret cum amplitudine existebat. De figmento igitur orationis, & ratione ipsam figurandi satis putentur hæc.

Non contentus superiore huius fictę orationis laude Demetrius, nunc rursus ipsam prędicat, & quot bona inde nascantur, declarat. præcipueque primis illis temporibus, quibus inuenta ipsa est, in lucemq; prodiit, eam floruisse narrat, vt nihil magis tunc probatum fuerit, & magno consensu hominum celebratum. cum autem non satis apte sibi visus esset vim ipsius naturamque expressisse tanquam se corrigens, inquit. immo potius consternauit omnes & stupore animos ipsorum impleuit, vi illius, quod in ipsa positum est, ad castigandos homines facti: vt ita dicam, quod ipse ἐπιτιμητικὸν appellat. quemadmodum etiam euidentia, cum ipsa ponat pæne ante oculos res. Tertium est, quod in eadem admirationem genuit quod dum admonet, veramq; vitæ degendæ rationem monstrat, id facit cum dignitate: retentaque magnitudine animi, non humiliter, nec magistrorum plebeiorum more. Ἐξέπληξαν quod inquit de sermonibus illo modo fictis, quia stupidos reddiderunt eos qui audiebant, eodem verbo vsus est Diodorus in XII. libro historiarum de genere dicendi loquens, & ipso

nouo

nouo auribus Atheniensium, quo vsus est Gorgias ille Leontinus, cum legatus Athenas missus esset; totam enim rem illam accurate narrauit. erat autem oratio Gorgiæ plane poetica: totaque constabat nominibus immutatis & alienis à consuetudine. Verba Diodori sunt hæc. Οὗτος οὖν καταντήσας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραχθεὶς εἰς τὸν δῆμον, διελέχθη τοῖς Ἀθηναίοις περὶ συμμαχίας: καὶ τῷ ξενίζοντι τῆς λέξεως ἐξέπληξε τοὺς Ἀθηναίους, ὄντας εὐφυεῖς καὶ φιλολόγους. Sed etiam Dionysius Halicarnasseus, cum idem de illo commemoraret in vita Lysię oratoris, parum immutato eo verbo vsus est. citat autem testem illius rei Timæum, unde etiam fortasse verbum illud ipsum acceperat. inquit igitur. Ἥψατο δὲ καὶ τῶν Ἀθήνησι ῥητόρων ἡ ποιητική τε καὶ τροπικὴ φράσις, ὡς μὲν Τίμαιός φησι, Γοργίου ἄρξαντος, ἡνίκα Ἀθήναζε πρεσβεύων κατεπλήξατο τοὺς ἀκούοντας ἐν τῇ δημηγορίᾳ. Cum vero vidisset auctor absolutam esse hanc præceptionem: quæque tradi à se deberent esse impleta, hoc quoque testari voluit: quare affirmat se de figmento orationis: figuraque satis præcepisse: πλάσμα enim nunc præterea appellat, quod supra σχήματος tantum nomine significarat, id autem, quia fingitur oratio: & in hanc, illamve formam induitur: Aristoteles, qui in III. de arte dicendi πεπλασμένως inquit, aliter cepit hoc verbum: fictamque orationem intelligit, quæ valde expolita sit, & adhibita multa cura conformata. quod cum cognitum fuerit ab iis, qui audiunt, affirmat eam minus aptam esse ad fidem faciendam. verba eius sunt. Διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως.

Ἡ δὲ λειότης ἡ περὶ τὴν σύνθεσιν, οἵα κέχρηνται μάλιστα οἱ ἀπ' Ἰσοκράτους, φυλαξάμενοι τὴν σύγκρουσιν τῶν φωνηέντων γραμμάτων, οὐ μάλα ἐπιτήδειαι ἐστὶ δεινῷ λόγῳ: πολλὰ γὰρ ἄτλα ἐκ τῆς συμπλήξεως δὴ αὐτῆς γένοιτο δεινότερα, οἷον. τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμέ: οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

Leuor autem in compositione verborum, quali in primis vsi sunt qui è disciplina Isocratis exiere, reformidantes concursum vocalium litterarum, non valde accommodatus est orationi graui: multa nanq; ex concursu ipso efficerentur grauiora, ceu illud. Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμέ: οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε.

Cum sciret Demetrius summum magistrum dicendi, Isocratem: quique ab eo disciplinam acceperunt, magnopere fugisse concursum litterarum vocalium: putaretque quod illi tantopere reformidabant, esse sæpe accommodatum, & vtile formæ dicendi grauiori, de qua sedulo nunc agebat, admonere hoc voluit, ne quis deceptus auctoritate illorum ipsam hinc quoq; esse remouendam putaret. quare dixit leuorem, quem illi captabant, non valde aptum idoneumque esse huic orationi vehementiori: leuis enim æquabilisque redditur oratio, cum vitatur concursus hic litterarum vocalium: vocaturque id nunc ea de causa à nostro hoc doctore λειότης. Vt autem facilius præceptum hoc confirmaret, cur id ita se habere putet, ostendit hoc pacto. Multa nanque vi concursus huius efficiuntur acriora: intelliguntur q; commotiore animo esse prolata. quę sine illo nullam speciem huius rei retinerent. Exemplum postea ponens huius grauitatis, quæ proficiscitur inde, indicat locum Demosthenis valde celebrem ex nobili illa oratione, quam habuit pro Ctesiphonte: cum enim exponere inciperet quis fuisset status Gręcię illo tempore, quo ipse ad remp. accessit, eo pacto dixit. plures autem illic esse concursus litterarum vocalium apparet, & si ille in primis, qui manet in diphthongo exauditur, feritque aures grandiore sonitu.

Εἰ δὲ μεταβαλών τις καὶ συνάψας ὧδ' εἴποι: τοῦ πολέμου γὰρ οὐ δι' ἐμὲ τοῦ Φωκικοῦ

νικοῦ συστάντος· οὐ γὰρ ἐπολιτευόμην ἔγωγέ πω τότε, οὐκ ὀλίγον διεξαιρήσει τῆς δεινότητος. ἐπεὶ πολλαχοῦ καὶ τὸ ἠχῶδες τῆς συγκρούσεως ἴσως ἔσται δεινότερον.

Si autem immutato illo & coniuncto, sic aliquis dixerit. Τοῦ πολέμου γὰρ οὐ δι' ἐμὲ τοῦ Φωκικοῦ συστάντος· οὐ γὰρ ἐπολιτευόμην ἔγωγέ πω τότε. *non parum eximet grauitatis. quia multis locis & sonorum illud concursus erit fortasse grauius.*

Verum esse iudicium suum: nascique ex eo concursu grauitatis plurimum demonstrare volens, variat compositionem verborum: totumque locum eum leuem efficit: omnique illo hiatu liberum, quod si factum fuerit, affirmat non paruam partem inde grauitatis illius pulsum iri. vt qui ex eo loco sustulerit hiatus illos, eodem tempore sublaturus ferè inde & ipsam sit. Addit etiam, facilius cognosci posse exoriri inde illam grauitatem, quia multis locis, quod existit ex eo vocalium concursu, ἠχῶδες, idest sonor ille iteratus, & qui permanet in auribus nostris diutius, non falso existimari poterit esse vehementius: ad incendendosq; auditores accommodatius. Συνάψας quod inquit, intellexit, cum illum tanquam hiatum clauserit: effeceritq; contraria ratione, vt extrema cum primis cohęreant, quod antea non fiebat: dirimebat enim ipsa hiatus ille & tanquam inane quoddam spatium in medio relinquebat: qui igitur hoc facit dicitur συνάπτειν. nisi fallor Cicero idem exprimere volens, aliquando dixit coniungere: qui tamen tunc de concursu vocalium, re prorsus contraria, loquebatur: vocales enim quoque alio modo coniunguntur, cum vocalis vocalem excipit; nec vlla in medio ipsarum est consonans littera. & si illæ, vt declaratum est, non omnino tunc coniunguntur. Verba ipsius sunt. Quod quidem Latina lingua sic obseruat, nemo vt tam rusticus sit, quin vocales nolit coniungere.

Καὶ γὰρ τὸ ἀφρόντιστον αὐτὸ καὶ τὸ ὥσπερ αὐτοφυὲς δεινότητα παράσχοι τινά. μάλιστα ἐπ' ἂν ὀργιζομένους ἐμφαίνομεν αὐτοὺς, ἢ ἠδικημένους· ἡ δὲ περὶ τὴν λειότητα καὶ ἁρμονίαν φροντὶς, οὐκ ὀργιζομένου, ἀλλὰ παίζοντός ἐστι, καὶ ἐπιδεικνυμένου μᾶλλον.

Etenim illud ipsum sine cura tractatum & tanquam sua sponte natum grauitatem quandam afferet. maxime cum iratos nos esse, aut iniuria affectos ostenderimus: Cura autem quæ ponitur in leuore & apta structura, non irati, sed ludentis est. & eius, qui potius exornet aliquid.

Eius causam etiam esse vult. quod illud, quod apparet negligenter tractatum & tanq̃ perspicitur naturale in nobis & non arte industriaq; quæsitum, vt arbitratur ipse, grauitatis aliquid excitabit: non semper tamen vno eodemq; pacto vt adiungit, sed tunc maxime cum ostendemus nos ira commotos esse, aut iniuria magna affectos. Quod ἀφρόντιστον inquit, manifesto significat aliquid sine cura diligentiaq; vlla tractatum. id vero videtur cum de hac ipsa re præciperet, expressisse Cicero in Oratore. qui inquit. habet.n. ille tanquam hiatus concursu vocalium molle quiddam, & quod indicet non ingratam negligentiam, de re hominis magis q̃ de verbis laborantis. cum enim intelligitur quempiam committere hoc, quod ipsi in dicendo molestiæ aliquid exhibet, perspicitur ipsum alio mentem conuertisse, & dolore aliquo commotum esse: qui dolor facit, vt ipse non attendat se in ea re peccare: id quod vehementer aptum est ad persuadendum. Postquam autem huius ex Oratore loci mentionem feci, cum disserat hic iterum diligenter Phalereus de concursu vocalium, videndum puto quid valeat in eo

molle illud, quod Cicero dixit habere illum tanquam hiatum concursu vocalium: mihi enim contrà collocatio verborum, in qua non sunt vlli hiatus: nec aspere etiam concurrunt extremæ syllabæ cum insequentibus primis, videtur esse mollis. quæ structura verborum vocatur λειότης: longeque alia ab ipsa est: non illa in qua hiatus aliqui sunt: quomodo enim molle dici debet quod quasi fractum est, & molestiam quandam exhibet & ei qui dicit, & illi etiam qui audit. quæ res fecit, vt tanquam scopulum aliquem id fugeret Isocrates, cuius iudicium postea secuti sunt qui è domo ipsius prodiere, doctissimi viri: summique oratores. Gignit sanè concursus ille vocalium εὐφωνίαν quandam, quam nisi intellexit Cicero, non video quid eo nomine significare potuerit. mollissimum certe ipse certum quoddam carmen Sophoclis aliquando appellauit, cum laudare ipsum vellet & suauissimum esse ostendere: quia nihil in illo asperitatis foret, contraque omnia ad oblectandas aures accommodata. nec tamen quicquam existit in eo quod retineat in se speciem vllam huius tanquam hiatus. est autem illud carmen initium Oedipi Colonei. Vt autem negligentiam esse tunc vtilem affirmauit, ita curam diligentiamque in ea re adhibitam, idest in leuore orationis, structuraque illa leui ac molli consectanda, nullo modo propriam esse irati hominis putat, sed contra ludentis potius & ad pompam loquentis: omnesque undique concinnitates consectantis. nam tantum etiam studium adhibitum in leuissima structura verborum declarat indulgere ipsum auribus auditorum: velleq; omnino ipsis quacunque ratione possit placere.

Καὶ ὥσπερ τὸ διαλελυμένον σχῆμα δεινότητα ποιεῖ ὡς προλέλεκται, οὕτω ποιήσει ἡ διαλελυμένη ὅλως σύνθεσις. σημεῖον δὲ καὶ τὸ Ἱππώνακτος: λοιδορῆσαι γὰρ βουλόμενος τοὺς ἐχθρούς, ἔθραυσε τὸ μέτρον καὶ ἐποίησε χωλὸν ἀντὶ εὐθέος, καὶ ἄρυθμον, τουτέστι δεινότητι πρέπον καὶ λοιδορίᾳ: τὸ γὰρ ἔρρυθμον καὶ εὐήκοον, ἐγκωμίοις ἂν πρέποι μᾶλλον ἢ ψόγοις. τοσαῦτα καὶ περὶ συγκρούσεως.

Et quemadmodum figura vocata dissolutum, efficit grauitatem, ut iam dictum est, sic efficiet dissoluta omnino compositio. Signum autem huius rei est & illud Hipponactis: cum enim vellet vexare contumelijs inimicos, fregit versum & pro recto claudum fecit, & vacuum à numero. idest grauitati idoneum & contumeliæ: quod enim numerosum est: audituq; iucundum, laudationibus conueniret magis quàm vituperijs. Tot etiam de concursu dicta sint.

Nouo quodam quasi argumento idem probat, cum enim, vt ipse supra tradidit, quod etiam testatur se fecisse, lumen orationis in verbis positum, vocatumque dissolutum, gignat hanc formam dicendi grauem atque acrem, eodem pacto affirmat dissolutam compositionem omnino ipsam geniturам esse. Soluta vero dici non male oratio potest, quæ affinis est huic quasi culpæ, & crebro incidit in hunc tanquam hiatum, qui efficitur concursu vocalium. Probare autem hoc volens, & aliqua ratione confirmare, argumentatur hoc pacto. vnde signum vocat, operaque eius quod consequitur, aperit illustratque id quod antecedit. Ostendit igitur cum Hipponax, ille scilicet maledicentissimus poeta, cuperet omni infamia aspergere inimicos: & illi rei toto animo incumberet, fregisse ipsum carmen, & claudum è recto reddidisse, ac sine rhythmo numeroque vllo idest (vt ipse interpretatur Demetrius) fecisse ipsum accommodatum formæ huic acri, & conuiciis in alios iaciendis: cum enim mutilum illud & quasi mancum fecit, eodem tempore ipsum huic rei opportunum reddidit. contrà autem quod numeris ornatum est: idemque suauiter accidit ad aures auditorum, affirmat conuenire magis laudationibus, quàm vituperationibus: esseq; eo tempore adhibendum,

bendum, quo aliquis summis laudibus aliquem ornare studet. de consilio vero Hipponactis: omnique hac re, supra quoque egit Demetrius. indicat autem in fine quoque huius præceptionis se ad finem eius peruenisse: ac quod dici nunc oportuit de concursu vocalium, edidisse.

Παράκειται δέ τις καὶ τῷ δεινῷ χαρακτῆρι ὡς τὸ εἰκὸς, διημαρτημένος καὶ αὐτός: καλεῖται δὲ ἄχαρις. γίνεται δὲ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐπάν τις αἰσχρὰ καὶ δύσρητα ἀναφανδὸν λέγῃ. καθάπερ ὁ τὴν τιμάνδρας κατηγορῶν, ὡς πεπορνευκύας, τὴν λεκανίδα καὶ τοὺς ὀβολοὺς, καὶ τὴν ψίαθον, καὶ πολλήν τινα τοιαύτην δυσφημίαν ἑταιρῶν κατήρασε τοῦ δικαστηρίου.

Propinqua autem est quædam & graui notæ vt verisimile est, vitiosa & ipsa: vocatur autem inuenusta. Nascitur autem in rebus, quando aliquis turpes res & obscenas aperte dixerit. quemadmodum qui accusat Timandram vt quæ quæstum corpore fecerit: ille enim & peluim & nummulos & lectulum & multam huiuscemodi, quam aures non ferunt, meretricum supellectilem in foro effudit.

Id, quod ceteris omnibus formis dicendi vsu venit, vt habeant propè se positam formam vitiosam, & quæ verum finem consequi non potuerit, contingere etiam in hac ipsa tradit, & quomodo illa vocetur, ostendit: quidam enim, qui acres vehementesque esse voluerunt, cum viam eius boni adipiscendi non tenuerint, inde aberrarunt, & in formam hanc, affinem maximis culpis, inciderunt, in qua scilicet leuis tantum vmbra notæ illius grauis: & quæ sępe maximos fructus tulit oratori, apparet. Vocari autem formam hanc corruptam ἄχαριν dicit, idest inuenustam, & ab omni lepore suauitateque vacuam. cum vero tribus modis in vera fingenda exprimendaq; peccetur: quod commune ipsi itidem est cum reliquis formis: incidaturque in hanc adulterinam, primum quomodo res, quæ exponuntur, gignant hoc malum aperit na scique ipsam affirmat, cum aliquis res turpes fœdasque: & quæ vix honeste dici possunt, palam aperteque protulerit, & sine vllo honore verborum ediderit. Exemplo pręceptum hoc illustrare volens, & ponere ante oculos turpitudinem huius orationis, narrat incidisse in hanc illepidam formam quendam, qui quum Timandram, impudicam mulierem, & quam corpore quęstum fecisse ostendere volebat, accusaret, appellauit suis propriisque nominibus res illas, quæ artis meretriciæ propriæ sunt: ac sine quibus illa commode non tractatur, vt peluim, in qua aqua manet: ipse, imminuto eo nomine, λεκανίδα vocat. plenum ipsum integrumque posuit Aristophanes, qui inquit. δότε μοι λεκάνην, ἵν' ἐμέσω: apud quem etiam poetam, vt apparet, vas idem non satis decoro ministerio inseruit. nam & quo tempore, & qua in re meretrices aqua vtantur, notum est: id quod significauit quoque Cicero obscure: & ita denique, vt longe afuerit ab hac culpa, in nobili illa prosopopœia pro M. Cęlio, qua Appium Cæcum induxit ita increpantem Clodiam gentilem suam, feminam impudicissimam. Ideo aquam adduxi, vt ea tu inceste vtereres idem etiam eodem pacto tetigit vetus poeta in epigrammate in custodem hortorum. qui poeta magis spectauit quid sibi conueniret, quàm quid deceret personam illius inuerecundi dei, cuius nomine loquebatur: respondet igitur ita, cum quæsitum esset ex eo, quæ via duceret ad fontem. Vade per has vites: quarum si carpseris vuas, Cur aliter sumas hospes habebis aquam. post rem illam abiectam appellauit obolos, certam & illam quidem minutam sordidamq; mercedem eius operę. quemadmodum etiam ψίαθον, quo verbo significatur lectulus meretricius, & is sanè humilis & è vili admodum materia constratus. Hoc quoque verbo vsus est idem poeta in fabula, cui à ranis nomen impositum est; in aliis enim rebus,

bus, quas narrat illic mulier Herculem olim, cum eò accessit, è caupona sustulisse, appellat etiam hanc ipsam. Verba lepidissimi illius comici sunt hæc. ὁ δ' ᾤχετ' ἐξάξας γε τὰς ψιάθους λαβών. Interpres dixit valere eo loco id nomen quasi stragula. quare vere Demetrius addidit, cum se non omnes exprompsisse, quæ illic erant inhonestæ res, & aptę admodum ad ostendendam vitę illius fœditatem. Et multas alias huiuscemodi effudit in iudicio turpes res, & quæ abhorrent ab auribus politorum verecundorumque hominum. Timandram sororem fuisse Helenæ Clytemnestręque, quam Pyleus cum vitiasset, abduxit illam in Dulichium, memoriæ proditum est: nihil aliud adferre possum, quod valeat ad historiam hanc illustrandam. Videndum autem est, an locus ille Ciceronis è secunda Philippica, cuius antea exemplo vsus sum, contineat aliquid in se huius culpæ: illa enim quoque res, quam obiicit M. Antonio: cuiusq; turpitudinem quacunque ratione potest, auget, fœda in primis est, ut ipse quoque eam appellat, vixque videtur posse illo modo honeste exponi: præsertim in curia illa vna omnium sapientissima & quæ consilio suo vniuersum orbem terrarum regeret. Vt autem narrat Hermogenes, aliquando Demosthenes quoque impuræ feminæ, magnisque flagitiis contaminatæ, in iudicio quodam obiecerat multo improbiora adhuc facta, & suis propriisque nominibus res illas omnes appellarat. qui tamen locus nunc in illa oratione non legitur, cum propter turpitudinem earum rerum, sublatus inde sit à veteribus grammaticis, qui existimare de scriptis antiquorum auctorum solerent. demum, vt tota res melius intelligatur, pariunt acrem formam res acerbę ac graues, sed cauere oportet ne extra modum id fiat, ac res penitus fœdæ diligenter aperteque exponantur. an igitur ob studium ingens dedecorandi inimicum quo Cicero tunc flagrabat, nimis apertus & solutus fuerit, affirmare non ausim.

Ἡ σύνθεσις δὲ φαίνεται ἄχαρις, ἐὰν διεσπασμένη ἐμφερὴς ᾖ, καθάπερ ὁ εἰπών. οὑτωσὶ δ' ἔχον τὸ καὶ τὸ, κτεῖναι.

Compositio autem perspicitur esse inuenusta, si diuulsæ similis fuerit, quemadmodum qui dixit. Si autem sic se habuerit hoc & hoc, interficere.

Ostendit nunc quæ sit compositio verborum inuenusta, huiuscemodi verò esse tradit illam, quæ similis est dissipatę ac diuulsę. Exemplo etiam ponere ante oculos volens hoc vitium, & monstrare quę sit compositio diuulsa, concisum locum mali oratoris indicat. quem tamen oratorem nomine non appellat. est autem sententia fracta, cuiusque partes sint dissipatæ, hæc. Οὑτωσὶ δ' ἔχον τὸ καὶ τὸ κτεῖναι: neque tamen putandum est oratorem illum, cuius nunc vitium hoc orationis exagitat, ita locutum fuisse, sed auctorem hunc nostrum breuitatis causa, ne totas sententias, quæ in medium coniectæ erant, poneret, pro illis dixisse τὸ καὶ τὸ. idest, vt Latini quoque scriptores aliquando locuti sunt, hoc & hoc: illę uerò illic collocatæ, antequam sententia impleretur. quæ perficiebatur uerbo illo, indefinito tempore posito, κτεῖναι, sunt quæ distrahunt compositionem: affinemque ipsam huic culpæ reddunt. ita hunc locum accipi oportere arbitror: exemplumque hoc ipsum, ita quoque ut est, imminutum, non male declarare puto, quæ sit iunctura uerborum distracta. Quod uero simile aliquo modo huic est, Cicero uocauit in oratore orationem dissipatam, quæ nullis numeris contineretur: numeri enim in oratione, appellati à Græcis ῥυθμοὶ, sustinent illam, ut ipse putat: nec fluere ac labi patiuntur. illa igitur, quæ penitus ipsis destituta est, laborat hoc malo: nec aptas inter se suas partes habet. maior tamen est dissipatio distractioque, de qua nunc loquitur Demetrius, cum scilicet id, quod implet absoluitque superiorem sententiam, nimis remotum est ac longinquum: ita enim disiicitur distrahiturque oratio, quia vi eorum, quæ interposita sunt, & in medium sine modo coniecta, membra ipsius, quæ cohærere debebant, tanquam diuelluntur.

Καὶ, ἐπὰν τὰ κῶλα μηδεμίαν ἔχῃ πρὸς ἄλληλα σύνδεσιν, ἀλλ' ὅμοια διῃρημένοις.

Et si membra nullam habuerint inter se colligationem, sed similia fuerint fractis.

Addit Demetrius aliam rationem, qua itidem vitium hoc gignatur: traditque effici quoque compositionem dissipatam, cum membra nullam habuerint, quæ vinciat ipsa, copulam ac connexionem, sed similia fuerint pariaque membris fractis, à semetipsisq; distractis. ita videtur capi debere extremũ hoc verbum, si legatur, vt sane in omnibus calamo exaratis libris inueni, διεῤῥηγμένοις. Aliquando tamen venit mihi in mentem, quod aperite nunc volui, melius fortasse legi posse, si paulum immutata hac voce pro διεῤῥηγμένοις, scriberetur διεῤῥιμμένοις. vt sane supra ferè locutus est. cum de mala itidem membrorum compositione disputaret. inquit. n. ὥσπερ γὰρ σεσωρευμένοις ἐπ' ἀλλήλοις τὰ κῶλα ἔοικεν καὶ ἐπεῤῥιμμένοις: & infra eum locum. τὰ δὲ διαλελυμένης ἑρμηνείας διεῤῥιμμένοις πλησίον λίθοις μόνον, καὶ οὐ συγκειμένοις. Qui igitur hoc probet, existimetq; verum esse, vt apparet, interpretaretur. Quæ membra temere sparsa essent, & huc atq; illuc, vt casus tulit, coniecta. vt lapides aliquando iaci sine vllo ordine soliti sunt. Nec tamen, quod ad sentẽtiam huius loci facit, putare debemus orationem omnem, quę membratim aut cęsim feratur, dissipatam esse: eaq; de causa inuenustam. neq; hoc significare voluisse hunc nostrum auctorem, quamuis in ea non ita coniunctę illigatæq; sint partes ipsius, vt in periodis: alia enim est & longe maior, ea, quam intelligit Demetrius, diiunctio ac dissipatio partium: multoq; magis membra huius vitiosæ orationis dissoluta sunt: vacuaq; ab omni communi vinculo. genus verò id dicendi frequentatum est in veris causis, & magnopere probatur Ciceroni: qui, cum de illo accurate disseruisset in Oratore suo, ad extremum inquit. Nec vllum genus est dicendi aut melius aut fortius, binis aut ternis ferire verbis, nonnunquam singulis, paulo aliàs pluribus: inter quas variis clausulis interponit se raro numerosa comprehensio.

Καὶ αἱ περίοδοι δὲ αἱ συνεχεῖς καὶ μακραί, καὶ ἀποπνίγουσι τοὺς λέγοντας, οὐ μόνον κατακορεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀτερπεῖς.

Et periodi vtique continentes & longæ, & quæ suffocant dicentes, non solum satietatis plena res sunt, sed etiam minime suauis.

Ostendit pręterea aliud quod vitium hoc creet: efficiatq; structuram iniucundam atque odiosam. id autem est, cum ambitus comprehensionesque verborum, vocatæ περίοδοι, fuerint continentes: & non alio dicendi genere interruptæ: nam membratim etiam & incisim multa efferuntur: nec tantum, frequentia continuationeq; molestę, verum etiam longitudine: sic enim intercludunt animam dicentium. id igitur affirmat esse non solum fastidij plenum (nam quin fastidium gignat genus illud dicendi, in quo scilicet fuerint iuges eędemque longę periodi, dubitari non potest) verum etiam iniucundum ac molestum. quod vero iniucundum est: nihilque in se habet suauitatis, idem etiam inuenustum est, atque illepidum. Dixit autem frequentatas longas periodos, non solum satietatem parere, verum etiam quiddam esse, quod nullo modo oblectet: quia reperiuntur res non nullę, quę quamuis copia sui gignant satietatis aliquid: semper tamen retinent suam propriamq; suauitatem. vt mel, quem admodum etiam prædicauit grandis in primis poeta Pindarus: quod nullo pacto hic contingit. nam mutant aliquo modo naturam ambitus hi verborum, & qui modice vsurpati forent admodum suaues, intemperanter ijdem adhibiti, fiunt iniucundi ac molesti auribus. Animaduertendũ etiam duobus modis esse posse periodos longas. nam & partium numerus, idest membrorum, reddit ipsas longas: & singulorum membrorum prolixitas: periodus enim, quę duobus membris constaret, qua nulla est breuior, breuis profecto foret, quamuis membra illa longiuscula forent: & quæ etiam ex tribus

tribus quattuorve membris concreta esset, fortasse & ipsa breuis vocari posset, si minuta pusillaque illa ipsa membra haberet.

Τῇ δὲ ὀνομασίᾳ πολλάκις χαρίεντα πράγματα ὄντα, ἀτερπέστερα φαίνεται: καθάπερ ὁ κλείταρχος περὶ τῆς τενθρηδόνος λέγων, ζώου μελίσσῃ ἐοικότος. Κατανέμεται μὲν φησι τὴν ὀρεινήν: εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Uerbis etiam sæpe res venustæ insuauiores videntur: quemadmodum Clitarchus de tenthredone bestiola simili api inquit. Κατανέμεται μὲν τὴν ὀρεινήν: εἰσίπταται δὲ εἰς τὰς κοίλας δρῦς.

Restabat, vt doceret id malum nasci etiam à genere quodam verborum: certa enim quoque verba, quamuis singula sint, eripiunt rebus, sua vi elegantibus ac uenustis, omnem suauitatem. quare hoc admonere voluit. atq; inquit. parum apto uitiosoq; genere uerborum sæpe numero res lepidas uideri posse illepidas atque insuaues. Exemplo vero præceptum hoc declarare uolens, locum Clitarchi monstrat, qui abundat hac culpa. Fuit autem Clitarchus rerum Græcarum scriptor. cuius etiam sine honore ullo mentionem Cicero fecit in Bruto. ille nanq; (ut accurate narrat Demetrius) cum in historiis suis loqueretur de volucri quadam bestiola, vsus est iis verbis, quæ conuenirent expositioni factorum alicuius vastæ atque immanis beluæ. qua de causa necessario illius oratio erat insuauis & insulsa: neque enim conueniebant vllo pacto tam grandia uerba tenui illi, exiliq; narrationi. & si enim uolucris illa, insectumque magna molitur & quę uix possunt expectari à tam minuta bestiola, est tamen insectum, simile vespæ, siue api, ut noster hic auctor testatur. Clitarchus tamen ea narrans, nec cogitans se de genere quodam apis verba facere, illis uerbis, quæ ponit, usus est, idest, ut exprimere locum coner. Depascitur montana loca: inuolat irrumpitq; in cauas quercus.

Ὥσπερ περὶ βοὸς ἀγρίου, ἢ τοῦ ἐρυμανθίου κάπρου λέγων, ἀλλ' οὐχὶ περὶ μελίσσης τινός. ὥστε καὶ ἄχαριν τὸν λόγον ἅμα καὶ ψυχρὸν γίνεσθαι. παράκειται δέ πως ἀλλήλοις ταῦτα ἀμφότερα.

Tanquam de boue fero, vel apro Erymanthio loquens, & non de apis quodam genere. quare contingit inuenustam simul orationem fieri & frigidam. Uicina autem aliquo modo sibi ipsis sunt hæc ambo.

Quam minime conuenerit illic hęc oratio declarare uolens Demetrius, & ipse rem augens, inquit perinde ipsum locutum fuisse, ac si de boue fero, siue apro Erymanthio sermo fieret, & non de ape quadam: quę verba cum magno ipsius contemptu pronunciata sunt, testanturque Clitarchum iudicio caruisse. Diodorus quoque Siculus in XVII. libro historiarum meminit huius uolucris, ac pæne iisdem nominibus utitur in natura eius indicanda, quibus antea usus fuerat Clitarchus, ut facile ille credi possit ab eo uetere scriptore locum sumpsisse: nec tamen fortasse ita rem supra modum omnem auxit. Animaduertendum autem est ab aliis quoque notatum fuisse locum eum Clitarchi, & tanquam in prouerbium uenisse, ut cum aliquis immoderate quempiam laudaret, atque extra modum extolleret, diceretur tunc Clitarchum imitari. & morem illius sibi asciuisse. Ita certe legitur apud Zezem in epistola quadam, cum amici consilium improbaret, qui se supra iustam mensuram laudarat: omnique honore uerborum affecerat. verba eius hæc sunt. Σὺ δὲ κλειταρχικῶς ἡμᾶς ἐπαινέσας, φαμι-

νος πρὸς ἄλλους νῦν ἀπαράμιλλον. statim autem rem eandem commemorat cum illius irrisione, quam hic quoque Demetrius exagitat. vnde perspicitur ipsum hunc locum Demetrii expressisse. inquit enim. κλείταρχος γὰρ ἐκεῖνος ὁ συγγραφεὺς περὶ τῆς τενθρηδόνος φησὶν ὅτι ἐστὶ μελίττῃ παρόμοιον. Κατανέμεται τὴν ὀρεινὴν, εἰσίπταται δὲ τὰς δρυῶν κοιλάδας. ὡς ἂν περὶ τοῦ νεμεαίου λέοντος ἔγραφεν ἢ τοῦ κάπρου καλυδῶνος. Dionysius quoq; Longinus, vbi & ipse (vt suspicari licet) de eodem vitio differit, cum alios nominasset qui valde in ea re peccassent, Clitarchum etiam appellat. vnde cum inanem ac ventosum hominem eum fuisse significare vellet, vocat eum φλοιώδη: & Sophoclis verbis, ad eam culpam ostendendam aptis, ipsum insimulat. iis inquam verbis, quibus vsus est etiam Cicero in epistola quadam ad Atticum, cum & ipse prauam, & immoderatam rationem, quam Cn. Pompeius eo tempore teneret in repub. administranda similitudine exprimere vellet. Postea Demetrius exponit, quid ille stultitia sua consecutus sit: affirmatque inde factum esse, vt oratio ipsius fuerit, & inuenusta simul & frigida. quòd vt facilius credatur (potuisset enim falso ab aliquo putari hæc mala vix coniungi posse) tradit hæc duo vitia vicina sibi aliquo modo esse. vt quæ inuenusta illepidaque sit oratio, eadem etiam frigida merito habeatur. quid autem frigus in oratione sit, quod scilicet manet in verbis, & quomodo gignatur (diuersos enim fontes habet) docuit accurate Aristoteles in III. libro de arte dicendi: nec tamen hæc vna omnino est eatum rationum, quæ dicuntur ipsum efficere. quamuis non valde diuersa sit.

F I N I S.

Adiunge hæc qui legis : ſiue rurſus hunc librum imprimis , ſuis locis : qui ſunt infra diligenter notati.

Pag.7. verſ.1. σκυτάλη μοι στᾶσι. Hammonius præterea, diligens grammaticus, in libello de paribus & diſparibus vocibus plenius hoc teſtimonium Archilochi citauit: vbi enim docet quid interſit inter αἶνοι & παροιμίαι, poſito iam vno exemplo Archilochi, quod valet ad oſtendendum quid proprie αἶνος ſit, addidit. καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ. ἐρέω τιν' ὕμιν αἶνον ὦ κηρυκίδη, ἀχνυμένη σκυτάλη. ſignificat autem ipſum adiunxiſſe, quod erat initium fabulæ illo modo vocatæ. πίθηκος ᾔει θηρίων ἀποκριθεὶς μοῦνος ἀν' ἐσχατιήν, τῷ δ' ἄρ' ἀλώπηξ κερδαλῆ συνήντετο, πυκνὸν ἔχουσα νόον.

Pag.119. ver.54. receptam immutare. Valet etiam aliquid ad hanc lectionem confirmandam, quod animaduerti alibi hæc nomina virorum inter ſe immutata eſſe. vt contra pro Ἀριστοτέλης perperam Ἀριστοφάνης ſcriptum eſt in vetere quodam ſcholio in eum Homeri locum, quo congreſſus in prœlio Æneas cum Achille, inquit, nō debere ipſos mutuo conuicia in ſe iacere, vt mulieres faciunt, quę cum ira commotæ ſunt, in via in progreſſæ omni genere maledictorum ſe lædunt: ſic enim legitur in antiquiſsimo libro, in quo illæ veteres declarationes magna cum cura ſcriptæ ſunt, quod valet ad ſententiam illam explanandam: mulierumq́ue ingenium ac mores tales eſſe oſtendendum. Φησὶ γὰρ ἀριστοφάνης. γυνὴ ἀνδρὸς ἐπιφθονώτερον, μεμψιμοιρότερον, φιλολοίδορον φιλοπληκτικώτερον μᾶλλον, ἀρίδακρυ: conſtat enim verba hæc Ariſtotelis eſſe è IX. libro de natura animalium: non longe autem illicà principio poſita ſunt. Nec tamen erratum id cognouit Euſtathius, qui ſcholion hoc transferens in ſuos commentarios, cum fidem habuiſſet peruulgatæ ſcripturæ, addidit id dictum fuiſſe à comico: ita enim vocat ille Ariſtophanem. prolatum vero id fuiſſe ab Ariſtotele erat ei notum, quo magis miror ipſum maculam eam non perſpexiſſe. nam in locum eum Iliadis ſcribens, quo Helena narrat ſe improbe feciſſe, quę reliquerit & virum & filium & alias valde caras ſibi perſonas, vt ſequeretur Paridem amatorem, inquit. Καὶ νῦν μὲν ἡ ἑλένη τοιαῦτα. προϊοῦσα δὲ καὶ κυνώπιδα καὶ κύνα ἑαυτὴν ἐρεῖ καὶ ἄλλα τινὰ λοίδορα, τρέψασα καθ' ἑαυτῆς τὸ κατὰ τὸν ἀριστοτέλη ταῖς γυναιξὶ φύσει πρόσον, φιλολοίδορον καὶ μεμψίμοιρον.

Præbuit mihi quidem valde occupato , operam induſtriamq́ ſuam in tollendis mendis librariorum Arnoldus Arlenius doctus ac probus vir : idemq́ mei in primis ſtudioſus, & quem ego ob plures animi ipſius virtutes vehementer diligo . pauca tamen quædam in longo opere ſummam ipſius diligentiam ſubterfugere : quæ tu lector ita corriges .

Pag.	verſ.	
19	26	redit ad concretos
25	5	& aſsimilia
30	44	autumas
62	1	καὶ λιγύων
110	11	eodem nomine
117	16	ducunt riſum
	31	φαλακρώτερος
125	39	Apollonides

RERVM ET VERBORVM IN HOC OPERE MAGIS INSIGNIVM INDEX.

epiſtolæ

Intemesu fugiendo 264
Loqui iuxta mores 212

mine tumibilus .9.

GRAECARVM VOCVM INDEX.

GRAECARVM VOCVM INDEX.

GRAECARVM VOCVM INDEX.

Series Chartarum.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R
S T V X Y Z AA

Omnes sunt Terniones, præter b Z AA Duerniones.

Impressum Florentiæ, apud hæredes Bernardi Iuntæ.
Anno Domini M D L X I I.

NIL CANDIDIVS